

TUDOR VLADIMIRESCU

ISTORIA REVOLUTIUNII ROMANE

DE LA 1821.

ISTORIA

REVOLUTIUNII ROMANE

DE LA 1821

DE

C. D. ARICESCU,

Directore la Arhivele Statului.

Vol. I.

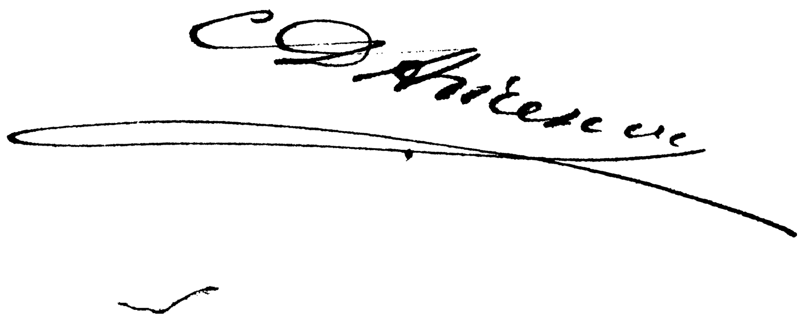
„Adevĕrata istorie națională ḑace ăncŏ
sub prafulŭ cronicelorŭ contimporane.“
Augustin Thierry.
(Lettre I-ère sur l'Histoire de France).

1874.

IN EDITURA TYPOGRAPHIEI ROMANE G. CHITIU SI I. THEODORIAN
în
CRAIOVA.

SCOPULŬ ISTORIEĬ ESTE A FI URMAȘILOR DE ÎNVĔȚĂTURĂ.

MIRON COSTIN. (Vol. I, pag. 320).

DEDICATIUNE

VENERABILULUI DOMNU

PETRE POENARU,

Decanul învĕţĕmêntuluĭ publicŭ,

SECRETARU ALLU LUI TUDORU VLADIMIRESCU,

Membru allu Academiei române,

etc, etc, etc.

Venerabile Domnu,

Credŭ a'mĭ împlini uă datoriă sacră dedicândŭ Domnieĭ-vóstre *Istoria revoluţiuniĭ române* de la 1821.

Motivele ce mĕ îndémnă a vĕ dedica d-v. de preferinţă acéstă operă, suntŭ dictate de unŭ simţimêntŭ de întreită recunoscinţă: recunoscinţă ca studentŭ şi ca cetăţianŭ, recunoscinţă ca Românŭ, recunoscinţă ca autorŭ allŭ acesteĭ opere.

I. Ca studentŭ, vĕ suntŭ recunoscătorŭ:

Pentru că, pe cândŭ d-v. eraţĭ directorŭ allŭ scólelorŭ, 'mĭ-aţĭ înlesnitŭ intrarea între bursieriĭ Statuluĭ; ast-felŭ că am pututŭ termina studiele din collegiulŭ Sântuluĭ Sawa, mijlócele ne maĭ permiţêndŭ părinteluĭ meŭ, după terminarea cellorŭ şése classe de umaniore, a mĕ maĭ ţine în pensionatŭ spre a termina şi celle treĭ classe complementare din acellŭ colegiŭ.

Pentru că, la anulŭ 1843, fiindŭ eŭ încă studentŭ, şi dedicând Domnitoruluĭ Bibescu, cu ocasiunea solemnităţiĭ împărţiriĭ premiilorŭ din acellŭ annŭ, prima mea producţiune literară, (întitulată *Nenorocirile unuĭ omŭ*), d-v. aţĭ fostŭ însărcinatŭ de Domnitorŭ a essamina acea operă, şi aflând'o demnă a vedea lumina, a o tipări în typographia Collegiuluĭ cu spesele Eforieĭ scólelorŭ. 1)

D-vóstrĕ, citindŭ maĭ multe pagine din acea operă, 'mĭ-aţĭ observatŭ, ca unŭ bine voitorŭ, că pentru assemenea subiectŭ sĕ cere

1). Veḑĭ *Curierulŭ românŭ,* redactatŭ de Heliade, No. 51, din annulŭ 1843, unde se relatéḑă faptulŭ acesta, şi se reproduce respunsulŭ Bibesculuĭ la acea dedicaţie. Reproducemŭ acellŭ respunsŭ, ca caracteristicŭ şi instructiv.

„Primescŭ d-le, dedicaţia ce'mĭ facĭ; şi 'mĭ place sĕ credŭ că ceea ce es- „primĭ într'ênsa suntŭ nisce principiĭ şi sentimente adâncŭ întipărite, pe care „le veĭ pune în lucrare în viaça socială, în care staĭ sĕ intri. Ia séma, dom- „nule, că'ţĭ voiŭ cere socotélă de celle cuvêntate; şi ochiĭ Guvernuluĭ vorŭ fi „deschişĭ asupra faptelorŭ d-tale şi a tuturorŭ tovarăşilorŭ de classe, ce v'aţĭ „crescutŭ cu aceste principe“.

de la unŭ autorŭ esperienţa uneĭ vieţe întregĭ, cum şi cunoscinţe şi ideĭ care 'mĭ lipsiaŭ la acea etate; prin urmare, m'aţĭ scăpatŭ de ridicolulŭ la care eram sĕ fiŭ espusŭ publicândŭ acea operă. 1)

Vĕ suntŭ recunoscătorŭ, ca cetăţianŭ:

Pentru că la 1844, terminândŭ studiele din Coleg. S. Sawa, după recomandaţia d-v. am fostŭ înrolatŭ, în annulŭ 1845, între ingineriĭ Statuluĭ; dér, dupe câte-va lunĭ de lucrare la şoséoa dintre Ploescĭ şi Buzĕŭ 2) am fostŭ silitŭ a mĕ retrage, din causa debileĭ melle constituţiunĭ; de şi d-v., în epistola de la 22 Ianuarie 1847, mĕ îndemnaţĭ a persista în cariera aceea, bănósă şi neatârnată. Nu v'am ascultatŭ, şi adĭ mĕ căescŭ!

Pentru că la 1847, m'aţĭ recomandatŭ d-luĭ Herescu, Ministru pe atuncĭ la finance, printr'uă epistolă cu data din 22 Maiŭ, dupĕ care am păstratŭ copie. 3)

D. Herescu, pe lângă postulŭ de secretarŭ allŭ seŭ intimŭ, îmĭ offeri şi postulŭ de copistŭ la Vistierie, mulţumită recomandaţiuniĭ d-vóstre.

Dacă în cursŭ de unŭ anŭ am vegetatŭ în postulŭ acesta de copistŭ, causa n'a fostŭ nicĭ indiferenţa ministruluĭ, nicĭ negligenţa subscrisuluĭ; ci numaĭ fatalitatea. 4)

1). La 1852, revĕdêndŭ acea operă, am aruncat'o în focŭ din preună cu uă dramă în cincĭ acte, întitulată *Mihaĭ Vitézulŭ*, perlucrată şi aceea totŭ în pensionatulŭ de la Sântulŭ Sawa. Aceeaşĭ sórtă ar fi trebuitŭ sĕ aibă şi alte opere, de care adĭ mĕ căescŭ că le-am publicatŭ.

2). Sub direcţiunea bătrânuluĭ ingínerŭ Poppovicĭ, avêndŭ de colegŭ pe d-lŭ George Mavrodolu, amicŭ intimŭ de collegiŭ.

3). In acea epistolă, d. Poenariu dicea d-luĭ Herescu: „că conformŭ invităreĭ ce d. Herescu 'ĭ-a făcutŭ d'a 'ĭ recomanda unŭ june care sĕ cunóscă bine limba francesă, mĕ recomandă pe mine, rugându-'lŭ ca sĕ mĕ puie la încercare, şi sĕ fie indulgentŭ."

4). D-lŭ Herescu s'a încercatŭ în câte-va rêndurĭ a mĕ recomanda Domnitoruluĭ pentru înaintare; dar Vodă Bibescu mĕ stergea sistematicŭ din lista de recomandaţiune.

Intr'uă di, spirituelulŭ ministru mĕ întrébă:

— Ce aĭ a împărţi tu cu Măria Sa Vodă?

— Eŭ, Escelenţă? Suntŭ prea micŭ a mĕ mĕsura cu M. Sa. Ar fi lupta între furnică şi Elefantŭ.

— Aĭ scrisŭ ce-va contra M. Salle?

— Póte că M. Sa Dómna se va fi formalisatŭ pentru Oda ce am publicatŭ în *Curierulŭ Românŭ* din anulŭ trecutŭ (No. 34 din 1846) cu ocasia dilleĭ onomastice a DómneĭStirbeĭ. Acea Odă 'mĭ a inspirat-o pensionatulŭ de fete orphane, patronatŭ de acéstă Dómnă stimabilă.

— Şi ce are a face una cu alta?

— In acea odă este uă strophă în care figurédă aceste douĕ versurĭ:

Fortuna órbă l'alţiĭ a datŭ favórea sa;
„Cununa nemuririĭ e numaĭ partea ta."

Revoluţiunea de la 1848, care în vârtegiulŭ sĕŭ ridicasse în *slavă*, mulţĭ ómenĭ obscurĭ, şi chiar nulităţĭ, mĕ găsi şi mĕ lăsă tot copistŭ la ministerulŭ de finance: pentru că am credutŭ că rolulŭ meŭ, în timpulŭ acella, era rolulŭ Rânduneleĭ care anunţă muritorilorŭ timpulŭ frumosŭ. Treĭ lunĭ am cântatŭ libertatea şi dreptatea 1).

Dar după cântare vine lamentare!

La 13 Septembre 48, adică după căderea revoluţiuniĭ, m'am retrasŭ în loculŭ natalŭ, unde am începutŭ a mĕ ocupa cu studiul literatureĭ ş'alŭ istorieĭ.

Peste unŭ anŭ căduiŭ în disgraţia Muscalilorŭ, iarăşĭ pentru uă poesie; dar de astă-dată poesia nu era uă Odă, ci *anatema României*, aruncată în faça protectoratuluĭ amăgitorŭ, care martirisa pe revoluţionariĭ *ceĭ micĭ* de la 1848; fuiŭ darŭ esilatŭ la Snagovŭ 2).

D-vóstrĕ, venerabile domnŭ, aţĭ intervenitŭ atuncĭ, din preună cu alţiĭ, lângă prinţulŭ Stirbeĭ spre a'mĭ îndulci sórta în acellŭ locŭ fatalŭ, unde alţĭ prisonierĭ politicĭ dobândiseră germenulŭ unorŭ malatiĭ funeste, ce 'ĭ coborâră curândŭ în mormêntŭ 3).

Către finele anuluĭ 1851, d-vóstrĕ iarăşĭ v'aţĭ adusŭ aminte de mine; şi printr'unŭ amicŭ allŭ d-v. 4), m'aţĭ invitatŭ a veni la

- Inţelegŭ acum totulŭ. Tótă pasĕrea piere pe limba sa.

— Poetulŭ, în inspiraţia luĭ, sacrifică totulŭ pentru adevĕrŭ.

— Poeţiĭ ceĭ fără esperienţă; iar ceĭ cu esperienţă, laudă pe Domnitorĭ, dupe cum a făcutŭ d-lŭ I. E..... într'uă frumósă poesie în care cântă *Epitahamulŭ* M. Sélle cu Dómna Maria.

Şi'mĭ arătă unŭ No. (No. 46. din 1845) din Fóea *pentru minte, inimă şi literatură.*

— Cu tóte acestea 'ĭ-a fostŭ ruşine acestuĭ poetŭ sĕ subscrie cu numele întregŭ acea Odă, observaiŭ d-luĭ Herescu.

— Toţĭ cunoscŭ pe poetulŭ acella, care a primitŭ uă gratificaţie de câte-va sute de galbenĭ; pe cândŭ d-ta, pentru acelle versurĭ *imprudinte*, veĭ rĕmânea copistŭ câtŭ va sta Vodă Bibescu pe tronŭ.

— Escelenţă, fie-care cu norocul sĕŭ.

„De câtŭ Moroĭ prin noroĭ,
Maĭ bine sadea Moroĭ.“

1). Vedĭ în *Prunculŭ Românŭ* poesiele publicate de mine în timpulŭ Revoluţiuni de la 48.

2). Vedĭ opera mea: *Procesulŭ şi Esilulŭ meŭ la Snagovŭ.*

3). Precum, de esemplu, Costică Filippescu sub Alessandru Ghica; şi Tihon Marinescu sub Vodă Stirbeĭ.

4). Onor. domnŭ Gheorghe Iónid, fostŭ profesorŭ de limba Ellenă în collegiulŭ Sântuluĭ Sawa.

Bucurescĭ spre a mĕ presinta la Domnitorŭ, care, diceaţĭ d-v., este dispusŭ a îmbrăţişa junimea inteligintă şi patriotică 1).

Am refusatŭ onórea ce mi sĕ făcea prin d-vóstrĕ, pentru douĕ cuvinte: pentru că luasemŭ angajamentŭ către consciinţa mea a nu servi sub Regulamentulŭ Organicŭ, pe care poporulŭ îlŭ arsese în predioa Revoluţiuniĭ, ca uă protestare contra protectoratuluĭ perfidŭ allŭ Tzaruluĭ; şi pentru că Vodă Stirbeiŭ, cu tótă parada ce făcea la 1851 de *sentimente liberale*, nu 'mĭ inspira destulă încredere. Intr'adevĕrŭ, după lovirea de Statŭ din Francia de la 2 Decembrie 1851, enthusiasmulŭ luĭ Ştirbeĭ pentru revoluţionarĭ se răcise fórte multŭ, în câtŭ nu se maĭ gândi la dênşiĭ, de câtŭ la 1854, cândŭ veni la Ministerulŭ de interne Onor. domnŭ Nicolae Creţulescu.

Domnulŭ Creţulescu îmĭ oferi atuncĭ postulŭ de capŭ de biurouŭ la serviciulŭ lucrărilorŭ publice 2).

La acéstă numire, aţĭ contribuitŭ şi d-v. fórte multŭ 3): însă şi de astă-dată fuiŭ silitŭ a refusa, pentru aceleaşĭ motive, rugândŭ pe d-nu Creţulescu a chema în acellŭ postŭ pe fratele meŭ, care avea aplicare la mathematice.

In fine, la 1857, sub căimăcămia luĭ Alesandru Ghica, dorindŭ a merge în streinătate pentru studiulŭ literatureĭ, saŭ, în caz d'a nu se putea acésta, a mi se oferi prin concursŭ cathedra de retorică 4), d-vóstră, şi cu acéstă ocasiune, 'mĭ-aţĭ datŭ totŭ concursulŭ sincerŭ, ca Membru allŭ Eforieĭ scólelorŭ; însă şi de astă dată *fatalitatea* se oppusse la realisarea legitimeĭ melle dorinţe 5).

II. Vĕ suntŭ recunoscătorŭ, ca Românŭ:

Pentru că d-vóstrĕ aţĭ fostŭ unulŭ din primiĭ profesorĭ Românĭ în scólele grecescĭ, unde aţĭ predatŭ limba română în paralelŭ cu cea grécă, deşteptândŭ ast-felŭ în Românĭ gustulŭ pentru limba maternă;

Pentru că d-vóstrĕ, ca admiratorŭ allŭ luĭ Lazăr, aţĭ moştenitŭ,

1). Assemenea invitare am priimitŭ şi din partea d-luĭ Scarlatŭ Turnavitu (epistola sea de la 30 Noembre 1851) care tocmaĭ la 1855 fu numitŭ membru la Tribunalulŭ de Argeşiŭ.

2). Dovadă, ordinulŭ No. 8118 din prima decadă a luĭ Noembrie 1854.

3). După încredinţarea Onor. domnŭ George Iónide, citatŭ maĭ susŭ, şi care în epistola sa din 9 Noembre 1854, mĕ invită a veni în Bucurescĭ, fiindŭ numitŭ în postulŭ arătatŭ, prin stăruinça d-luĭ Poenaru.

4). Cum probéză adressa Ministeruluĭ Cultelorŭ No. 6991 din 10 Noembre 1856 către Eforia scólelorŭ.

5). Trăgându-se de la Eforie d. Poenaru, n'am pututŭ fi trimisŭ în streinătate, nicĭ cathedra de retorică n'am putut'o căpăta, concursul anunţat prin fóea officială, fiind amânat la calendele grece.

din preună cu alţiĭ, legatulŭ sacru ce v'a lăsatŭ fundatorulŭ scólelorŭ naţionale, legatŭ ce l'aţĭ transmisŭ şi d-vóstră altora;

Pentru că, făcêndŭ parte din cancelaria luĭ Tudor Vladimirescu, d-v. aţĭ participatŭ la mişcarea naţională de la 1821, allŭ căria resultatŭ a fostŭ liberarea Românilorŭ de sub jugulŭ Fanarioţilor;

Pentru că, după înturnarea d-v. din strĕinătate (unde v'aţĭ adăpat cu cunoşcinţe positive în Academiile din Franţa şi Austria), aţĭ continuatŭ, ca professore de mathematicĭ, marea operă de regenerare a luĭ Lazar, puindŭ basele uneĭ facultăţĭ de şciinţe;

Pentru că, ca directore allŭ scólelorŭ naţionale din Muntenia, în cursŭ de 15 anĭ aprópe, aţĭ contribuitŭ, prin impulsiunea d-v., la înfiinţarea a 4900 scóle rurale, sub domnia patriotică a luĭ Alesandru Ghica: scóle ce 'şĭ-aŭ datŭ fructele lorŭ salutariĭ în Revoluţiunea de la 1848; iar prin metódele practice, întroduse în scólele urbane, iarăşĭ prin iniţiativa domnieĭ-vóstre, cum şi prin emulaţiunea ce aţĭ ştiutŭ pune între professoriĭ şi între studenţiĭ din collegiulŭ de la Sântu Sawa, s'a pututŭ forma acea pepinieră de Români, cu ideĭ liberale şi cu simţimente patriotice, carĭ aŭ contribuitŭ la propagarea principiilorŭ salvatoriĭ alle Revoluţiuniĭ din 1848, la susţinerea lorŭ în Adunarea ad-hoc din anulŭ 1857, şi la triumfulŭ lorŭ în aniĭ 1859 şi 1864;

Pentru că d-nia-vóstră aţĭ fostŭ unulŭ din ceĭ treĭ membriĭ carĭ aŭ colaboratŭ la primulŭ dicţionarŭ Franceso-Românŭ, în anulŭ 1841, pentru rĕspândirea în România a limbeĭ francese, basa civilisaţiuniĭ nóstre;

Pentru că, ca directore la Ministerulŭ cultelorŭ, în domnia luĭ Vodă Bibescu, fără a inceta sĕ fiĭ şi directore allŭ scólelorŭ, d-nia vóstră aţĭ datŭ uă nouă impulsiune instrucţiuni publice, făcêndŭ totŭ-d'odată a inceta şi *abusurile scandalóse* din acellŭ Ministerŭ, pentru care maĭ allesŭ vi se incredinţasse acellŭ postŭ delicatŭ;

Pentru că, în timpulŭ Revoluţiuniĭ de la 48, ca membru al Comisiuniĭ pentru emanciparea sclavilorŭ negriĭ din România, aţĭ bine meritatŭ de la patrie şi de la umanitate; iarŭ ca Directorŭ la Ministerulŭ Cultelorŭ, totŭ în timpulŭ acelleĭ mişcărĭ, v'aţĭ împlinitŭ sarcina cu conşciinţă, ca în tóte funcţiunele ce aţĭ occupatŭ;

Pentru că, victimă a principiilorŭ sacre din 48, aţĭ fostŭ şi D-nia Vóstră persecutatŭ de terrorismulŭ ce urmă acelleĭ mişcărĭ regeneratorie;

Pentru că, ca Directore alŭ Cancellarieĭ Domnescĭ, şi ca Eforŭ al Scólelorŭ, în Domnia luĭ Vodă Ştirbeĭ, D-nia Vóstră aţĭ continuatŭ opera din'ainte de Revoluţiune, adecă, lăţirea invĕţămêntuluĭ

publicŭ, pe câtŭ permitea despotismulŭ russescŭ ce guverna atuncĭ România.

Astŭ-felŭ că, în differitele funcţiunĭ ce aţĭ occupatŭ, în cursŭ de 30 anĭ, vĕ întorçiaţĭ ne contenitŭ împrejurulŭ instrucţiuniĭ, basa fericiriĭ unuĭ poporŭ, *ca planetta împrejurulŭ Sóreluĭ de care ţine*, cum sĕ exprimă poetulŭ Sion în poeticulŭ sĕŭ limbagiu 1);

Pentru că, ca membru al Consiliuluĭ de Statŭ în Domnia luĭ Vodă Cuza, D-nia Vóstră aţĭ participatŭ la ellaborarea nuoeĭ legislaţiunĭ a Românieĭ, care a pusŭ în armonie instituţiile cu legile ţĕrreĭ;

Pentru că, ca membru al Comisiuneĭ pentru emanciparea averilorŭ închinate, aţĭ contribuitŭ şi D-nia Vóstră nu puţinŭ la secularisarea acellorŭ averĭ, paralisânduse astŭ-felŭ influinţa streină în România, şi puinduse capĕtŭ abusurilorŭ scandalóse ce să făcea cu acelle averĭ de către Căllugărĭ, în detrimentulŭ moralităţiĭ publice şi chiar al naţionalităţiĭ române;

Pentru că, în fine, ca preşedinte al societăţiĭ pentru învĕţătura poporuluĭ românŭ, aţĭ protestatŭ energicŭ, în anulŭ trecutŭ, contra desfiinţăriĭ scólelorŭ normale, de către Adunarea Deputaţilorŭ, protestŭ care a silitŭ în fine Adunarea a le trece din noŭ în budgetulŭ Statuluĭ. 2)

III. Vĕ suntŭ în fine recunoscătorŭ, venerabile domnŭ, şi ca autorŭ allŭ acesteĭ opere:

Pentru că D-Vóstră, ca secretarŭ de limba română în cancellaria luĭ Tudor Vladimirescu, aţĭ fostŭ pusŭ în posiţiune a cunóşce totŭ ce s'a petrecutŭ în ţérră în celle două lunĭ de administraţiune a liberatoruluĭ martirŭ de la 1821; ast-felŭ că, ajutatŭ de luminele D-Vóstră, am pututŭ complètta partea cea maĭ importantă din istoria acelleĭ mişcărĭ;

Pentru că D-Vóstră 'mĭ-aţĭ procuratŭ maĭ multe notiţe privitóre la biografia Episcopuluĭ Ilarion, cum şi autografulŭ acestuĭ capŭ allŭ Bisericiĭ, atâtŭ de instruitŭ şi patriotŭ;

1) Veḑĭ rĕspunsulŭ D-luĭ Sion la discursulŭ de primire al D-luĭ Petre Poenaru în sînulŭ Academieĭ Române. Şedinţa de la 8 Septembrie 1871.

2) Graçie elocinţeĭ deputatuluĭ Majorescu care a probatŭ că acelle scolĭ aŭ de scopŭ a forma pepiniera învĕţătorilorŭ sătescĭ, spre a se respândi între plugarĭ lumina binefăcĕtóre a învĕţământuluĭ; şi că economiĭ ca acellea din partea representanţilorŭ Naţiuniĭ, nu dovedescŭ de câtŭ lipsă de patriotismŭ şi de tactŭ politicŭ; căcĭ baniĭ ce sĕ cheltuescŭ pentru instrucţiunea şi armarea poporuluĭ, maĭ cu sémă, suntŭ banĭ productivĭ, ce daŭ resultate binefăcĕtóre atâtŭ pentru consolidarea instituţiunilorŭ, cum şi pentru întărirea naţionalităţiĭ.

Pentru că D-Vóstră 'mĭ-aţĭ împrumutatŭ memoriulŭ unchiuluĭ D-Vóstre, rĕposatulŭ Iordache Oteteli̦şanu: memoriŭ interesantŭ, prin care se face uă probă maĭ multŭ despre simţimintele de amiciţie şi de umanitate, şi despre ideile de ordine şi de disciplină, alle capuluĭ mişcăriĭ de la 1821;

Pentru că, în fine, cu concursulŭ D-Vóstre, în a căruia memorie marea figură a luĭ Tudor este adâncŭ gravată, artistulŭ Aman s'a pututŭ încuragia a crea óre-cum portretulŭ luĭ Tudor.

Dedicândŭ dar D-Vóstre acéstă operă, pentru cuvintele arătate, vĕ rogŭ respectuosŭ să bine-voiţĭ a priimi dedicaţiunea, ca unŭ tributŭ de întreită recunoscinţă depusŭ pe altarulŭ Virtuţiĭ cetăţenescĭ, unită cu Patriotismulŭ luminatŭ şi neinteresatŭ.

Al Domnieĭ Vóstre,
Venerabile Domnŭ,
respectuosŭ şi recunoscătorŭ,

C. D. Aricescu.

PREFAÇA.

La 19 Ianuarie, anulŭ curentŭ, s'aŭ împlinitŭ 52 anĭ de cândŭ unŭ evenimentŭ politicŭ de uă mare însemnătate a sguduitŭ pênŏ în temeliĭ edificiulŭ societățiĭ române, dărâmândŭ uă stare de lucrurĭ fatală esistențeĭ nóstre politice, și care dura maĭ bine de unŭ seculŭ.

Sub domnia despotică și conrupătóre a Fanarioțilorŭ, Româniĭ perdusseră pênŏ și consciința lorŭ națională; probă de degradarea morală a acestuĭ poporŭ, în secolulŭ XVIII, este că Efforiĭ scólelorŭ, în domnia luĭ Caragea, adică bărbațiĭ ceĭ maĭ luminațĭ și patrioțĭ, dupĕ cum ne assigură D. P. Poenaru în biografia luĭ Lazarŭ, eraŭ convinșĭ că limba românéscă nu era aptă a esprima ideile ce reclamă sciința; de și gramatica și poesiile Văcărescilorŭ dovedeaŭ îndestulŭ că era aptă pentru orĭ-ce studiu, și că putea servi de instrumentŭ civilisatorŭ pentru România. In adevĕrŭ, geniulŭ limbeĭ și allŭ naționalitățiĭ române nu era mortŭ; era numaĭ ammorțitŭ. D. Sion compară limba de atuncĭ *cu flutturulŭ ce dórme în crisalida sea*; și pe poporŭ, *cu unŭ Fenice ce renasce din cenușa luĭ.*

Comparația este p'atâtŭ de justă câtŭ și poetică: limbă și poporŭ n'asceptaŭ de câtŭ uă sufflare de vieață ca se înviede, precum sórele de primă-véră face sĕ însuffletesc totulŭ în Natură. Acea sufflare de viéță o dede limbeĭ Georgiu Lazar, și poporuluĭ, Tudor Vladimirescu.

II

Acestŭ Românŭ, fiŭ de plugarŭ, fără altă instrucţiune de câtŭ cea căpĕtată în Scriptura sacră, prin care s'aŭ illustratŭ atâţia capĭ aĭ Bissericeĭ şi aĭ Statuluĭ, Tudor, ḑicŭ, dotatŭ de Natură c'unŭ mare bunŭ simţŭ şi cu uă inimă plină de amorulŭ de justiţie 1) şi de patrie, prin urmare cu uă ură instinctivă contra despotismuluĭ, fu însemnatŭ de degitulŭ Provedinţeĭ ca *liberatorŭ allŭ Românilorŭ din ghiara Fanarioţilorŭ*, dupĕ cum fussesse odinióră Moise liberatorŭ allŭ Ebreilorŭ din ghiara Faraonilorŭ.

Tudor concentra în inima sea sufferinţele seculare alle unuĭ poporŭ martirŭ. La vederea jafurilorŭ şi nelegiuirilor cu care Turciĭ şi Greciĭ chinuiaŭ acestŭ poporŭ, ellŭ medită în secretŭ liberarea luĭ, preparându-se anĭ întregĭ pentru realisarea acestuĭ nobilŭ scop; profită dérŭ de occasiunea favórabilă ce'ĭ presinta mişcarea Eterieĭ; şi în numele maĭ multorŭ millióne de Românĭ, protestă energicŭ contra unuĭ regimŭ de arbitrariŭ, de umilinţă şi de corupţiune; şi prin proclamaţiile sélle, în care vorbia chiarŭ inimă sângerândă a poporuluĭ, ellŭ desceptă în Românĭ simţimêntulŭ patriotismuluĭ; dede Fanariotismuluĭ lovirea de graţie, şi fu fericitŭ a rescumpăra cu sângele sĕŭ drepturile ţĕrreĭ şi alle classelorŭ desmoştenite: căcĭ, de şi dupĕ mórtea sea, Pórta recunoscu numaĭ pe celle d'ântêiŭ, adică dreptulŭ de a se guverna ţérra de Domnĭ pămêntenĭ, sĕmênţa ênsă aruncată de Tudor pentru emanciparea classelorŭ desmoştenite rĕssări maĭ târḑiŭ, şi 'şĭ dede fructele sélle bine-făcĕtóre.

Revoluţia de la 1821 nu móre cu Tudor, ḑice Bălcescu; căcĭ de şi Pórta, cu tóte propunerile Russieĭ, care protegea pe Fanarioţĭ, ia puterea din mâna lorŭ, şi o dă Ciocoilorŭ, în locŭ d'a o încredinţa poporuluĭ iar ciocoiĭ spre *recunoştinţă* trecŭ la 1828 în partea Ruşilorŭ, ridicândŭ ţéra contra Turcilorŭ însă după pacea de la Adrianopoli, prin care se recunoştea formalŭ autonomia ţĕrreĭ, uă jună partidă naţională se formeasă, luându-'şĭ de missiune a continua programa Revoluţiuniĭ de la 1821, adică a ridica Românismulŭ la putere pe ruinele Ciocoismuluĭ, care înlocuisse Fanariotismu; şi acea partidă inaugură la 1848 uă Revoluţiune democratică şi socială, complectândŭ astŭ-feliu opera luĭ Tudor de la 1821. 2)

Pe cândŭ Româniĭ cunoscŭ evenimentele petrecute în Dacia acum şése sute de anĭ, evenimentele petrecute în România acum 52 de anĭ, le suntŭ prea puţinŭ cunoscute; iar Europa cunóşte mişcarea nóstră dela 1821 din câte-va opere alle unorŭ scriitorĭ

1) Veḑĭ la finele vol. I. **Câte-va observaţiunĭ critice,** şi Nota No. XCVII în vol. II.

2] Bălcescu—Mersulu revoluţiuniĭ în istoria Româniloru. Veḑĭ *„România viitóre“* publicată în Paris la 1850, pag. 9—11.

francesĭ și germanĭ, carĭ. afară de Laurençon, de Regnault și Ubicini, maĭ toțĭ aŭ avutŭ în vedere scrierile Grecilorŭ; și aceștia aŭ avutŭ interesŭ a desnatura adevĕrulŭ, maĭ allesŭ în ceea ce privește pe Tudor; astŭ-felŭ că maĭ toțĭ ilŭ descriŭ cu culorĭ negre, în câtŭ Europa 'șĭ a formatŭ uă greșită idee despre scopulŭ acelleĭ mișcărĭ și despre caracterulŭ s'aspirațiunile luĭ Tudor.

Dămŭ câte-va esemple pentru convingerea lectorilorŭ:

Filimon, istoricŭ grecŭ, ḑice despre Tudor:

„Tudor avea uă minte mărginită și nestatornică, unŭ moralŭ necultivatŭ, unŭ spiritŭ vanitosŭ, unŭ sufletŭ sângerosŭ, și lipsit de *orĭ-ce calitățĭ militare*; ellŭ a meritatŭ sórta ce prepara luĭ Olimpic și luĭ Ipsilanti.“ 1)

Tricupi ḑice:

„Astfelŭ de sfârșitŭ avu Tudor Vladimirescu, omŭ care iubia într'adevĕrŭ binele patrieĭ, dar care din causa completteĭ sélle neînvățăturĭ, a creșteriĭ séle *barbare* și a *relleĭ deprinderĭ*, privea ca permisă întrebuințarea *vicleniеĭ*, a *trădăriĭ*, a omorurilorŭ *nelegiuite* și a *sperjuruluĭ*, prin care s'a distinsŭ ultima sa purtare.“ 2)

Raffenel ḑice:

„Acestŭ Tudor fu unŭ *trădătorŭ*, resculândŭ poporulŭ *pentru a se face Domnŭ*, din care causă s'a și *vĕndutŭ Turcilorŭ*.“ 3)

Cantu ḑice:

„Tudor, aventurierŭ obscurŭ, a resculatŭ poporulŭ, nu spre *a'ĭ da libertatea*, ci spre a sĭli guvernulŭ a'lŭ despăgubi d'uă sumă de banĭ; și din *causa acésta* a făcutŭ causă comună cu Ipsilanti.“ 4)

J. M. Querard, în analisa opereĭ luĭ Wilkinson 5) (în care acesta ḑice: „că din causa apăsăriĭ despotismuluĭ, răbdarea țĕrranilorŭ romanĭ a degeneratŭ într'unŭ felŭ de apatie și năucire) ḑice:

„La 1821, Ipsilanti *s'a încercatŭ sĕ'ĭ scóță din acésta stare de apatie*; este cunoscutŭ însă resultatulŭ acesteĭ întreprinderĭ“ 6)

Rabbe ḑice în *Memoriele luĭ Raybaud*:

„Tudor lua baniĭ din casele publice, și *jefuia pe boeriĭ fugarĭ*; încăpățînarea și prefăcătoria îĭ ținea locŭ de instrucție și de raționamentŭ:“ 7)

1) Op. cit. în acéstă scriere, Vol. II pag. 167.
2) Op. cit. idem Vol I. pag. 149.
3) Op. cit. idem idem pag. 214—215.
4) Histoire Universelle Tom. XVIII pag. 476.
5) Tableau Historique, géographique et politique de la Moldavie et de la Valachie 1822, par Wilkinson. (prima ediție.)
6) Essai d'une biblioteque historique des provinces danubiennes. Paris 1857.
7] Op. cit. Vol. I pag. 192 și 212.

Gervinus ḑice:

„Tudor, *barbar, perfid* şi *ambiţiosŭ, doria a se face Domnŭ cu ajutorulŭ Turcilorŭ; şi fiind-că Ipsilanti ĭĭ era piedică, îllŭ consilia a trece în Bulgaria, unde 'ĭ va înlesni ellŭ trecerea.* 1)

Insuşĭ Laurençon (pag. 64) împută lui Tudor ca uă crimă luarea banilorŭ din cassele publice; cândŭ aceĭ banĭ, fiindŭ aĭ poporuluĭ, era maĭ logicŭ sĕ'ĭ întrebuinţeḑe Tudor pentru libertatea poporuluĭ, de câtŭ sĕ'ĭ întrebuinţeḑe Boeriĭ pentru sugrumarea Revoluţiuniĭ, séŭ Ipsilanti pentru ostaşiĭ luĭ.

Dérŭ ce e maĭ tristŭ, Laurençon, dupĕ ce îl laudă pe Tudor, comparându-'lŭ cu Mazzanielo, (pag. 113) şi după ce approbâ respunsulŭ patrioticŭ ce Tudor a datŭ la Collentina luĭ Ipsilanti (pag. 80), apoĭ are aerulŭ a approba assassinatulŭ sĕŭ, ḑicêndŭ: „a me-„ritatŭ sórta sea, căcĭ nu trebuia sĕ fie sperjurŭ şi trădătorŭ, şi „sĕ n'asculte de Udriski şi de Turcĭ; ci sĕ lupte contra Turcilorŭ, „păḑindŭ jurĕmêntulŭ datŭ luĭ Ipsilanti" (pag. 168).

Respunsulŭ la acésta îlŭ vomŭ da la loculŭ seŭ şi maĭ allesŭ acolo unde facemŭ critica faptelorŭ luĭ Tudor şi Ipsilanti.

Éttă dérŭ opinia ce Europa 'şĭ făcusse de Tudor înnainte de 48; astŭ-felŭ că opinia publică în Europa, în privinţa Revoluţiuniĭ nóstre de la 1821, a trebuitŭ sĕ fie luminată prin scrierile luĭ Eliade, Bălcescu, şi alţĭ capĭ aĭ mişcăriĭ nóstre de la 1848, aflaţĭ în emigraţie; şi dupe essemplulŭ lorŭ, Ubicini şi Regnault dederă şi eĭ Europeĭ uă idee maĭ esactă despre mişcarea nóstră de la 1821.

Dérŭ décă streiniĭ potŭ avea uă scusă că aŭ fostŭ induşĭ în erróre de Grecĭ, ce scusă potŭ avea óre aceĭ Românĭ carĭ, în sênulŭ chiarŭ allŭ Adunăreĭ naţionale, numiaŭ datele 1821 şi 1848 *epoce nelegiuite*, susţinêndŭ că n'aveaŭ dreptate, Româniĭ a se scula atuncĭ cu armele ca sĕ céră drepturile lorŭ?

Aceste cuvinte culpabile le a pronunţatŭ în Adunarea ad-hoc din Muntenia D. Ión Otcteleşianu, în şedinţa de la 4 Noembre 1857 (2) stăruindŭ pentru scóterea acellorŭ duoĕ date din *Memmorandum* destinatŭ pentru puterile garante. 3)

Décă D. Oteteleşianu, dupĕ 36 de anĭ, 'şĭ a addussŭ aminte de unŭ membru din famillia sea de la Craiova, care, în Revoluţiunea

1) Op. cit. în acéstă scriere, pag. 180 şi 189.

2) Monitorul Divanuluĭ ad-hoc, No. 13

3) D. D. Nicu Lahovari, N. Pâclénu şi C. Robescu au aderat şi Dumnélor la stergerea cellor douĕ date din *Memorand*, care date au fostu susţinute cu elocinţă şi patriotismu de D. Scarlat Ţurnavit, D. Ión Brătianu şi D. George Magheru; iar marea majoritate a Adunăriĭ a votatu pentru trecerea în *Memmorand* a acelloru date memmorabile.

de la 1821, a fostŭ ameninţatŭ cu mórtea de duoĭ capĭ de Bulgarĭ din cétta luĭ Hagi-Prodan, pe care Tudorŭ 'ĭ a şi omorîtŭ în dată 1) cum vom vedea la loculŭ sĕŭ, trebuia óre, pentru unŭ faptŭ isolatŭ, să stigmatisese în ochiĭ streinilorŭ două epoce marĭ de regenerare din istoria patrieĭ sélle? Şi dacă în Revoluţiunea dela 1821 s'aŭ întâmplatŭ desordine, provocate maĭ cu seamă de Zavergiĭ, şi pentru a cărora reprimare Tudorŭ 'şĭ a periclitatŭ viaţa, óre în Revoluţiunea dela 48, întâmplată sub ochiĭ noştriĭ, clătitu-s'a unŭ firŭ de pĕrŭ din capulŭ cuiva?

Nu ca D. Ión Otteteleşeanu vorbia Chesarie, Episcopulŭ Buzĕuluĭ, la 1825, cu ocasiunea instatăriĭ selle în scaunul episcopalŭ!

„O! anŭ 1821! ḑicea acellŭ luminatŭ şi patriotŭ capŭ allŭ Bisericeĭ; tu, cu arătarea ta, de şi aĭ pricinuitŭ Românilorŭ amărăciunĭ, darŭ tot de odată şi deşteptarea; ḑillele telle, ca nişte „sorĭ luminătorĭ aŭ fostŭ pentru Românĭ; dreptŭ aceea, orĭ ce suf„fletŭ româneseŭ e datorŭ să'ţĭ hărăzească celle maĭ dulcĭ minute „alle vieţeĭ sélle. Neamulŭ românescŭ are sfântă datorie să'ţĭ ri„dice unŭ monumentŭ spre vecinică ţinere de minte, pentru că „eştĭ într'adevĕrŭ anulŭ bunătăţiĭ Domnuluĭ". 2)

In faça insultelorŭ adusse de streinĭ, şi chiar de Românĭ, mişcăriĭ naţionale de la 1821, în persóna capuluĭ acelleĭ mişcărĭ, şi în faça arătărilorŭ neesacte ale maĭ multor marturĭ ce urma a fi veridicĭ, martorĭ carĭ aŭ participatŭ la mişcarea de la 1821, şi carĭ ânchŏ trăescŭ 3), am credutŭ de datorie a da la lumină, c'uă oră

1) Veḑĭ Memoriulu luĭ Iordache Oteteleşianu, în vol. II, Nota No. XXXV.

2] Acestu discursu allŭ patriotuluĭ Episcopu, aflatu între hârtiele sélle, (cu occasia faceriĭ inventoriuluĭ averiĭ Episcopuluĭ Filoteiŭ,) şi care era scris de propria sa mână, mi s'a procuratu de Onor. Domnu Costache Don, advocatu publicu din districtulu Buzĕu.

3) Ast-fel, D. Herescu, care s'afla în Tîrgovişte, ca Mavrofor, ḑice că, la aducerea luĭ Tudor de la Goleştĭ la Tîrgovişte, pănă a nu intra acesta în Tirgovişte, 'ĭ a eşitu Caravia înainte în marginea oraşuluĭ, cu câţĭ-va oştenĭ d'aĭ luĭ, şi l'a *ciopîrtitŭ chiar în cărruţa in care 'lŭ adusseseră.* (Dupĕ notele D. Herescu, procurate prin intermeḑiulu fostuluĭ Arhimandritu Iosif Naniescu, aḑĭ Episcopu de Argeşu.)

Ast-felu, D. Ioniţă Columbénu din Vladimir, ce a fostu nedeslipitu de Tudor, şi cu care se rudea [servindu'lŭ cu credinçă din momentulu sosiriĭ luĭ Tudor la Slatina în capul oştiriĭ sélle până la arestarea luĭ la Golescĭ] îşĭ permite a susţine că a însocitu pe Tudor pănă la Tîrgovişte, ducêndu pe acesta, nu pe la Câmpu-Lungŭ, ci pe la Mŏnăstirea Vieroşul, de unde, eşindu pe la Botenĭ, a mersu peste Muşcelle pe drumulu poştieĭ pănă la Tîrgovişte; că l'a însoçitu chiar în arestulu din Mitropolie, unde Tudor treĭ ḑile s'a hrănitu numaĭ cu dulcéţă şi cu cafea; şi că în fine Caravia singuru a tăiatu pe Tudor ḑioa, pe la nămieḑĭ, în faça Mitropolieĭ, în vederea maĭ multoru martorĭ, ḑi-

maĭ 'nainte, istoria evenimentelorŭ petrecute în România la 1821, basate pe acte autentice, pe memoriĭ şi pe martorĭ de încredere; ast-felliu ca Româniĭ, cetindŭ istoria acelеĭ mişcărĭ, să depuie tributulŭ lorŭ de recunoscinţă pe mormântulŭ acestuĭ martirŭ al libertăţiĭ nóstre de la 1821; iar streiniĭ, aflândŭ în fine adevĕrulŭ, sĕ venerеḑe şi eĭ memoria acestuĭ martirŭ, dupĕ cum venerеḑă p'a martirilorŭ altorŭ popóre, care aŭ sciutŭ sĕ mórà pentru uă idee sacră.

Numaĭ prin tiparŭ sĕ potŭ conserva pentru tot-d'auna assemenea fapte, cari alt-felŭ s'ar perde cu totulŭ; căcĭ, precum ḑice un capŭ al Bisericiĭ nóstre:

„Cărţile, ca nisce passĕrĭ cu arripe sburătóre, alérgă până la „marginile pămêntuluĭ; şi luminândŭ lumea, facŭ cunoscuţĭ dupe „mórte pe aceia ce nu 'ĭ scia nimenĭ în viéţă". 1)

Pentru ajungerea scopuluĭ ce 'mĭ am propusŭ, a trebuitŭ sĕ citescŭ totŭ ce s'a scrisŭ de Românĭ şi de streinĭ în privinţa mişcăriĭ nóstre dela 1821; şi să consultŭ şi marturĭ occularĭ aĭ acelluĭ evenimentŭ.

Intre istoriciĭ Grecĭ, Filimon şi Ilie Fotino aŭ fostŭ maĭ bine informaţĭ despre mişcarea nóstră dela 1821. Cellŭ d'ântêiŭ, ca marturŭ occularŭ; cellŭ d'allŭ doilea, procurându'şĭ multe acte relative la acea mişcare.

Istoria luĭ Filimon, scrisă la 1859, şi basată pe acte justificative, este cea maĭ complettă din câte s'aŭ scrisŭ în limba greacă; dar nicĭ ellŭ nu e destulŭ de imparţialŭ în ceea ce priveşte pe Tudor, precum am arătatŭ, refusândŭ acestuia chiar *calităţile sélle militare*, cari aḑĭ nu maĭ potŭ fi supuse îndoeleĭ. Ceea ce m'a surprins maĭ multŭ este că Filimon nu reproduce nicĭ unulŭ din actele cu care încrimineasă pe Tudor ca sperjurŭ 2); de aceea Filimon, care

cêndu Tudor Columbénuluĭ: „Spune, Ioniţă, rudeloru melle săvêrşirea mea!"

Ast-felu, D-nu Mala, care ca Mavrofor a condusu pe Tudor, in aceeaşĭ cărruţă de poştie, de la Piteştĭ până la Tîrgovişte, susţine că nu 'l'a dusu d'a dreptulu prin Câmpu-Lungu; ci, dupĕ ce a trecut a doua poştie [prima poştie p'atuncĭ, între Piteştĭ şi Câmpu-Lungu, era la Hârtieştĭ, s'a doua la Furnicoşiĭ] de aci a luat'o peste Muşcelle, şi a venitu cu Tudor până în marginea Tîrgoviştеĭ, de unde s'a întorsu iarăşĭ la Piteştĭ.

Lectorulu se va încredinţa câtu de eronate suntu aceste asserţiunĭ, şi câtu de greşită ar fi uă istorie cându s'ar basa numaĭ pe martorĭ, fie chiar ocularĭ.

1] Episcopul Kesarie al Rômniculuĭ [1773 – 1780] în prefaça *Mineuluĭ* din Noembrie, retipăritu la 1778.

2] Precum, de esemplu, jurământulu făcutu de Tudor în biserica sântuluĭ Sava, faţă cu Căpitan Iordache, cându a fost iniţiatŭ d'acesta în secretul Eteriеĭ; — corespondinţa luĭ Tudor cu Turciĭ; — înscrisulu datu de Tudor la

a pututŭ sĕ possede acele acte, n'a avutŭ curagiŭ, sĕ vede, ale transmite Posterităţiĭ.

Ilie Fotino, nepotulŭ istoriculuĭ Dionisache Fotino, mărturiseşte în prefaça opereĭ sélle, că unchiulŭ sĕŭ Dionisache, care era amesticatŭ în Eterie, s'a aflatŭ în Bucurescĭ în timpulŭ mişcăriĭ dela 1821; şi că făcusse multe însemnărĭ, şi adunasse multŭ materialŭ pentru continuarea istorieĭ sélle; dar murindŭ la Octombrie acellŭ anŭ, nepotul-sĕŭ Ilie, cu materialulŭ adunatŭ de unchiu-sĕŭ, şi cu ceea ce maĭ adunasse şi dânsulŭ, a compusŭ istoria sa, tipărită în Lipsca la 1846. 1)

Ellu maĭ adaugă în prefaça sa: „am consultatŭ şi pe Episcopul „Ilarion (pag. 93), care 'mĭ a datŭ multe deslușirĭ; şi m'am ho„tărîtŭ a publica opera acésta pentru că, pentru celle rostite o„muluĭ, se judecă de ceĭ în viaçă; iar pentru celle scrise se judecă „de urmaşĭ, cari facŭ amĕnunte cercetărĭ pentru descoperirea ade„vĕruluĭ; dar abusurile şi nelegiuirile cellor Marĭ, carii aŭ împins „pe sărmaniĭ lŏcuitorĭ la disperare, în câtŭ sĕ ceară cu armele „uşiurare la nevoile lorŭ, acestea m'aŭ făcutŭ a nesocoti totulŭ; „şi a da opera mea la lumină, încă trăindŭ, şi fără a trece cu ve„derea cellŭ maĭ micŭ lucru." 2)

Dintre Francesĭ, Rabbe şi Laurençon aŭ descrisŭ pe scurt istoria acelleĭ mişcărĭ, cellŭ d'ântêiŭ la 1824, cellŭ d'aldoilea la 1822.

Rabbe (veḑĭ prefaça Memorielorŭ luĭ Raybeaud, Vol. I,) ḑice: „am ascultatŭ marturĭ occularĭ". (Negreşitŭ Grecĭ, din tabăra luĭ Ipsilanti, cari aŭ esageratŭ lucrurile, lăudândŭ pe Eteriştĭ cu cari simpatisaŭ, şi înegrindŭ pe Tudor ca sperjurŭ.)

In totŭ caḑulŭ, Rabbe merită creḑămêntŭ, orĭ unde naraţiunea luĭ este în armonie cu a luĭ Laurençon.

Laurençon, din preună cu Dîrzeanu, merită totŭ creḑămêntulŭ, atâtŭ pentru că aŭ fostŭ eĭ singurĭ marturĭ occularĭ, şi puşĭ în posiţie a afla totul, unul ca amicŭ al agenţilor Consulatuluĭ francesŭ, altulŭ ca capŭ de massă la Visterie; apoĭ relatările lor suntŭ

Golesci luĭ Beizade Iorgu Ipsilanti, că va lupta cu Eteriştii şi nu va maĭ omorî Pauduriĭ nejudecaţĭ;— în fine, conceptulu petiţieĭ Boerilor către congresul dela Laibah contra Greciloru, despre care ne assigură D. Simeon Romanov şi D. Poenaru.

1] D. Doctor Fotino, fiiul luĭ Ilie Fotino, ḑice că s'a tipăritu în Brăilla, şi de téma guvernuluĭ a pusu în frontispiciulu opereĭ că s'a tipăritu în Lipsca.

2) Istoria luĭ Ilie Fotino este tradusă de D. Sache Poroineanu din Târgovişte, de maĭ mulţĭ anĭ, şi de D. Pavel Gheorghescu, translatoru de limba greacă la Arhiva Statuluĭ. Traducerea acestuia este superióră.

de accordŭ cu actele esistinte, saŭ reproduse de alţiĭ, cum şi cu mărturii.

Laurençon declară, la pag. 4 din opera sa „că am fostŭ marturŭ „occularŭ allŭ maĭ tuturorŭ faptelorŭ ce descriŭ; şi despre acelle „cari nu le-am pututŭ vedea cu ochiĭ meĭ, m'aŭ assiguratŭ persóne „demne de credinţă"; iar la pag. 112, adaugă: „nicĭ ura nicĭ spi-„ritulŭ de resbunare n'aŭ condusŭ péna mea, capiĭ acellorŭ douĕ „oştirĭ ne-fiindu'mĭ de-locŭ cunoscuţĭ."

Opera luĭ Laurençon este cea maĭ esactă şi maĭ inparţială. 1)

Dintre operile scriitorilorŭ Germanĭ, opera luĭ Gervinus, de şi nu e complectă ca a luĭ Laurençon, în ceea ce privesce mişcarea Română, este totŭ atâtŭ de imparţială în ceea ce privesce pe Eteristĭ şi maĭ alles pe Ipsilanti.

Dintre memoriele scrisse în limba română, memoriulŭ luĭ Dîrzénu este cellŭ maĭ complettŭ şi maĭ esactŭ. Ioniţă Dîrzénu, care la 1821 ţinea de cassa luĭ Alessandru Filipescu, poreclitŭ Vulpe, (Vistierŭ sub administraţia luĭ Tudor) se afla attuncĭ şefŭ de massă la Visterie, însărcinatŭ anume cu correspondinţa cellorŭ 5 judeţe de peste Oltŭ 2); ast-felŭ Dîrzénu a fostŭ pusŭ în posiţiune a cunósce bine celle petrecute în timpulŭ mişcăriĭ de la 1821, şi a 'şĭ procura prin-urmare coppiĭ dupĕ tóte actele cari trecéŭ prin ochiĭ sĕĭ, cum şi dupĕ acellea ce le posseda Vulpe, ca membru al Divanuluĭ şi ca Vistierŭ în acea epocă.

Fără memoriul Dîrzénuluĭ, mărturisim că opera nóstră ar fi fostŭ incomplettă; căcĭ acellŭ memoriŭ conţine multe acte publice, reprodusse de noĭ între piessele justificative, pe cari nu le-amŭ pututŭ afla în Archiva Statuluĭ, de unde s'aŭ sustrasŭ de uă mănă profană 3); afară de unŭ micŭ numărŭ de acte citate la notele paginelorŭ şi în Notele Vol. II.

1) Opera luĭ Laurençon (Nouvelles observations sur la Valachie etc. suivies d'un prècis historique sur les événements qui se sont passés dans ces provinces, en 1821) de şi este suscrisă numaĭ cu iniţialele F... G... L.., dar Quérard (essai d'une bibliotèque historique des provinces danubiennes, pag. 31), affirmă că opera citată e de Laurençon. Acesta a statŭ multŭ timp în Craiova, dupŏ cum assigură ceĭ ce l'aŭ cunoscutŭ, precum D. P. Poenaru, D. Gr. Bengescu, şi alţiĭ.

Tot Quérard assigură, la pag. 31, că opera citată de noĭ în această Istorie [Lettres sur la Valachie, ecrites de 1815—1821, par P.. R..] este de Recordon, architecte du Canton de Vaud.

2] Dupĕ încredinţarea D-luĭ Ghiţă Enescu, din Pitescĭ, fostŭ deputatŭ, care affirmă că D-sea, din preună cu un Dumitru Tănasescu, [fiulŭ unuĭ boiangiŭ] eraŭ logofeţĭ séŭ scriitorĭ sub Dirzénu, în anulŭ 1821.

3] Dovadă, condica Divanuluĭ Craioveĭ, dintre aniĭ 1816—1825 [No. 88 allŭ Arhiveĭ] din care suntŭ tăiate 17 fille, coprinse între fillele 338 şi 355, şi cari,

Memoriulŭ luĭ Chiriacŭ Popescu (capulŭ gardeĭ de pază şi de uccidere din óstea luĭ Tudor) de şi destulŭ de esactŭ, este din nenorocire necomplettŭ: căcĭ începe dela plecarea luĭ Tudor dela Cotrocenĭ, şi vine până dupŏ înfrângerea Eteriştilorŭ la Drăgăşeanĭ, trecândŭ fórte repede asupra arestăriĭ luĭ Tudor la Goleştĭ, şi nevorbindŭ nimicŭ despre mórtea luĭ Tudor la Târgovişte.

Memoriulŭ luĭ Chiriacŭ Popescu completeasă memoriulŭ luĭ Cioranu 1), publicatŭ la 1859 sub formă de Istorie; însă Cioranu copiasă, într'unŭ modŭ servilŭ, pe Ilie Fotino în cea maĭ mare parte; ca şi Colonelulŭ Voinescu pe Laurençon, după cum se póte încredinţa orĭ-cine, adăogândŭ şi unulŭ şi altulŭ ceea ce sciéŭ prin eĭ însuşĭ séŭ prin alţiĭ.

Fiindŭ-că vorbirămŭ de istoria luĭ Cioranu, ne credemŭ datorĭ a arăta, în interesulŭ adevĕruluĭ, că, prin îndemnulŭ şi concursul meŭ, Cioranu s'a decissŭ a prelucra ş'a publica opera sa 2)

Nemulţămitŭ numaĭ cu cele descrise în differite opere şi memoriĭ despre Revoluţiunea de la 1821, am credutŭ de datorie, pentru complectarea materialuluĭ, şi descoperirea adevĕruluĭ, a visita chiar légănulŭ luĭ Tudor Vladimirescu, adică loculŭ unde s'a născutŭ (satulŭ Vladimirŭ), localitatea unde a figuratŭ ca Vătafŭ de plaiŭ, (communa Cloşanĭ), locurile care fură theatrulŭ primelorŭ sélle mişcărĭ insurecţionale, Ţînţăreniĭ şi Coţofeniĭ unde fură taberile Pandurilorŭ şi alle Arnăuţilorŭ, mŏnăsteriele Tismana, Strehaia,

dupŏ tótă probabilitatea, coprindeaŭ corespondinţa officială dintre Tudor cu Guvernul, cum şi ordine şi proclamaţiĭ; ceea ce ne încredinţeasă despre acésta, este că fillele ce precedŭ şi urmeasă fillelor tăiate coprindŭ acte chiar din timpulŭ mişcăriĭ, din care acte am reprodus câte-va în extenso în Volumulŭ al II-lea.

1] După assigurarea Pandurilorŭ cellor maĭ demnĭ de credinţă, precum, Dragulicĭ din Cernovoşeanĭ, şi Radu Căţelŭ din Cerneţĭ, şi dupŏ încredinţarea D-luĭ Nicolae Popescu din Muşeteştĭ, grămăticulŭ Episcopuluĭ Ilarion, Cioranu s'a înrolatŭ în óstea luĭ Tudor cu câte-va dille înainte de plecarea acestuia dela Cotrocenĭ; iar D. Malla [fostŭ senatorŭ] care a fostŭ între Mavroforĭ, affirmă că pe Cioranul l'a vĕdutŭ la Târgovişte între Mavroforĭ, de unde apoĭ a trecutŭ la Tudor. Astfeliŭ, cele petrecute dela 19 Ianuarie până la 15 Maiŭ, Cioranu le descrie după Fotino, copiindu pe acesta chiar în errorile sélle: de esemplu, mórtea cellor doĭ capĭ de Bulgarĭ uccişĭ de Tudor la Otetelişĭ, şi Fotino şi Cioranu o transportă la Slatina, precum şi Filimon, care a coppiatŭ pe Fotino şi pe alţĭ scriitorĭ grecĭ, [pag. 101, Vol. II.) După assigurarea marloriloru ce trăescu, ş'a luĭ Laurençon, la Slatina nu s'a făcutu nicĭ uă esecuţie de felulu acesta, despre care ar fi vorbitu şi Solomon în biografia sa, căcĭ a statu cu Tudor în Slatina câte-va dille. In fine, orĭ-ce îndoélă dispare înaintea narraţiuniĭ luĭ Iordache Oteteleşanu din Memoriulŭ sĕu, publicatu în estenso în Volumul II. sub Notta No. XXXV.

2] La 1859, făcêndu cunoscinţă cu Cioranu la rĕposatulu socru-meu, Căpitan

Motrulŭ şi Horezulŭ, pe care Tudor le prefăcusse în cetăţĭ de apărare; apoĭ locurile pe unde trecusse ellŭ cu poporul armat ca sĕ vie în Bucurescĭ; loculŭ unde fu trădatŭ de aĭ sĕĭ, şi arestatŭ de Căpitanu Iordache; locurile pe unde 'lŭ dusseră prisonierŭ de la Pitescĭ la Têrgovişte; în fine, Mitropolia din acestŭ oraşŭ, care fu arestulŭ sĕŭ de câte-va ḑille înnaintea morţiĭ; şi loculŭ unde fu executatŭ şi unde se crede că repausă óssele sélle. 1)

Am fostŭ fericitŭ a călca acelle locurĭ pe care le călcasse piciorulŭ luĭ Tudor; a vedé acelle locurĭ unde resărisse, strelucisse şi appussesse steaoa acestuĭ martirŭ allŭ libertăţiĭ nóstre! In tóte aceste localităţĭ, am addunatŭ sciinţe de la bătrânĭ septagenarĭ, carĭ aŭ cunnoscutŭ pe Tudor în persónă, séŭ cari aŭ fostŭ intimiĭ luĭ, séŭ cari aŭ fostŭ fericiţĭ a coopera cu dênsulŭ la marele actŭ allŭ emancipăriĭ poporuluĭ din ghiara Fanarioţilorŭ. De şi am citatŭ numaĭ declaraţiele acellorŭ martorĭ cari mi s'aŭ părutŭ maĭ sincerĭ, şi cari se bucură de uă bună opinie între conlŏcuitoriĭ lor, cu tóte astea chiar acelle declaraţiĭ le daŭ sub tótă reserva, şi *sub*

Dimitrie Ciocârdia, şi aflând de la dênsul că a făcutu parte din óstea luĭ Tudor, l'am îndemnatu cu stăruinţă a scrie totu ce scia în privinţa mişcăriĭ de la 1821, spre a se putea prepara materialu pentru descrierea acelluĭ mare evenimentu politic. Cioranul a refusat la început, pretestând că nu scie carte, şi că se sfiesce a se espune la critica celloru luminaţĭ; attuncĭ 'ĭam promisu a corecta eu Memoriulu sĕu; ast-felu, încuragiatu, Cioranu a scrisu istoria sea, pe care în douĕ rîndurĭ am avutu plăcerea a o corecta, dupĕ cum potu proba acésta atâtu cu un billetu al sĕŭ din 8 Aprilie 1859, cum şi cu testamentulu sĕu olografu, din 29 August, acelaşĭ anu, pe care le póte vedea orĭ-cine la sub-scrisulu.

Fiindu-că Cioranu era fără mijlóce, am rugatu pe D-nu C. A. Rosetti ca să tipărescă acea operă în Typographia sa, despăgubinduse de cheltuiala tiparuluĭ din essemplarele din prima ediţiune. D-lu Rosetti a consimţitu cu plăcere, şi a tipărit'o în anulu 1859.

Spre recunoscinţă, Cioranu, în testamentulu sĕu, mĕ lassă *esecutore al ultimeĭ sélle voinţe*, lăssându-mĭ, ca suvenire, în codicilele acelluĭ testamentu, orologiulu sĕu, mica sea bibliothecă, restulu essemplareloru din prima ediţiuuc spre a îndeplini legăturile, şi în fine dreptulu acelleĭ opere, din preună cu manuscriptulu, care din nenorocire s'a rătăcitu cu ocasia strĕmutăriĭ typographieĭ D-luĭ Rosetti. La mórtea Cioranuluĭ, ne aflându-mĕ în Bucurescĭ, moştenitorul sĕu 'şĭ a însuşitu totu ce a pututu găssi la tată-sĕu, cu drept cuvîntŭ.

N'am voitu a face usu d'acellu testamentu, din causa ultimuluĭ codicilu, de la 12 Septembre 1859, care motivédă refusulu sĕu d'a lăssa esecutoru allu ultimeĭ sélle voinţe pe ceĭ ce erau în dreptu, dupĕ legea Natureĭ şi dupĕ legile sociale.

Credu că suffletulu Cioranuluĭ va ţine contu de acestu actu de delicateţă din parte'mĭ, renunţând de bună voie la un dreptu ce mi se părea nedreptu.

1] In primă-véra annuluĭ espiratu, dupĕ multe greutăţĭ şi cheltuelĭ, am dat în fine de puţulu din grădina luĭ Giartoglu, apprópe de Biserica sf. Nifon din

beneficiŭ de inventariŭ, pênă ce alţĭ martorĭ séŭ acte autentice vorŭ veni sĕ approbe séŭ sĕ desapprobe arătările lorŭ.

Câtŭ despre acte, precum proclamaţiĭ, memoriurĭ, etc., abia am găssitŭ câte-va coppiĭ de proclamaţiĭ, pline de errorĭ, provenite din copiare; unŭ singurŭ memoriŭ, la cassa moştenitorilorŭ Protopopesculuĭ din Severin; şi câte-va billete autographe alle luĭ Tudor, despre care am menţionatŭ în întroducerea acesteĭ opere, şi la Notte. Multe din actele privitóre la mişcarea de la 21 aŭ fostŭ addunate de alţiĭ înainte, între cari şi D. Bolliac, dupĕ încredinţarea maĭ multorŭ bĕtrânĭ.

Cu ḑece séŭ cincĭ-spre-ḑece anĭ maĭ 'nainte, déca aşĭ fi făcutŭ acéstă escursiune, aşĭ fi pututŭ întâlni în Gorjŭ şi Mehedinţĭ mulţĭ bĕtrânĭ, amicĭ şi tovarăşĭ aĭ luĭ Tudor, cari astă-ḑĭ suntŭ ţĕrrînă; şi aşŭ fi pututŭ afla multe acte şi însemnărĭ, cari s'aŭ repusŭ séŭ s'aŭ rĕtăcitŭ din differite împrejurărĭ. 1)

Mă grăbescŭ a declara că acéstă operă, de şi pórta titlulŭ de *Istorie*, nu se póte considera de câtŭ ca unŭ începutŭ de Istorie, fiindŭ incompletă în multe din părţile eĭ. Maĭ suntŭ, şi trebue să esiste, multe acte şi memoriĭ necunoscute încă, cari, date publicităţiĭ, vorŭ revĕrsa uă lumină mare assupra evenimentelorŭ politice de la 1821.

Astfel, D-lŭ Cogălnicénu possedă unŭ memoriŭ allŭ fiuluĭ Domnitoruluĭ Suţu din Moldova, din acea epocă.

D-lŭ Vasilie Caloianu, professore din Craiova, ne assicură că D-lŭ G. Chiţu, editorulŭ acesteĭ opere, arŭ fi possedatŭ actulŭ boerilorŭ patrioţĭ din acea epocă, prin care încuraja pe Tudor a începe mişcarea peste Oltŭ.

Tîrgovişte, unde se crede că repausă remăşiţele luĭ Tudor. Din causa mareĭ cantităţĭ de apă peste care am datu, la adâncime de duoĭ stânjinĭ şi maĭ bine, am fostu nevoitu a suspenda lucrarea, amânându acéstă operaţiune pênă 'mĭ voiu puté procura uă pompă americană, cu care se póte scóte apa cu iuţélă, ca sĕ potu continua săparea.

1) Uă perdere simţitóre [de va fi adevĕratu ceea ce se affirmă de câţĭ-va bĕtrânĭ din plaiulu Cloşianĭ] suntu hârtiile încredinţate de Tudor favorituluĭ sĕu Gârbea, spre a le ascunde în peştera de la Cloşanĭ; hârtiĭ relative la viéţa sea privată şi publică, şi maĭ allessu la mişcarea de la 1821. Gărbea băgasse acelle hârtiĭ într'unu butoiu pe care 'lu înfundasse bine, şi 'lu ascunsesse într'unu colţ întunecosu din peştera de la Cloşanĭ. Pe la 1825, nisce hoţĭ goniţĭ de Poteră se ascunsseră în acea peşteră; şi dându peste butoiu, îlu sparseră, credêndu că suntu banĭ într'ênsulu. Acelle hârtiĭ parte s'au stricatu, rissipite în acea peşteră, parte se ḑice că s'ar fi încredinţatu Ghelmegeanuluĭ, unulu din Căpitaniĭ luĭ Tudor, pe care l'a uccissu Turciĭ la 1836. M'am adressatu la moştenitoriĭ luĭ Ghelmegénu, carĭ 'mĭ au respunsu că nu sciu nimicu despre acelle hârtiĭ.

D-lŭ Dimitrie Sturza Miclăuşanulŭ possedă uă scrisóre autographă a luĭ Tudor, către bătrînulŭ boerŭ Nicolae Golescu, dupŏ încredinţarea D-luĭ Cogălniceanu, în prefaça ediţiuniĭ a II-a a *Cronicelor Românieĭ*; iar acea epistolă a trecutŭ în possesia D-luĭ Sturzea de la D-lŭ Boliac, care a înstreinat'o, dinpreună cu alte manuscripte şi monette vechĭ, în schimbŭ pentru banĭ şi alte antichităţĭ.

Moştenitorulŭ Căpitanuluĭ Brătoianu din Târgu-Jiuluĭ, unul din Căpitaniĭ luĭ Tudor, assicură că părintele sĕŭ a încredinţatŭ D-luĭ Grigorie Bussuioceanu din Severin un memoriŭ relativŭ la mişcarea de la 1821.

Se ḑice ăncŏ că D-lŭ Bussuioceanu arŭ fi possedândŭ şi alte acte importante, relative la acea mişcare.

Facemŭ apelŭ la toţĭ câţĭ possedă acte relative la acea epocă, care acte nu figureḑă în collecţiunea nóstră, sĕ se grăbéscă a le publica, pentru complettarea *Istorieĭ Revoluţiuniĭ de la 1821.*

Rugămŭ assemenea pe bătrâniĭ septagenarĭ, cari aŭ fostŭ în contactŭ directŭ cu Tudor, séŭ cari aŭ pututŭ afla câte ce-va de la ceĭ ce l'aŭ cunoscutŭ în persónă, séŭ cari aŭ participatŭ în fine la mişcarea de la 1821, sĕ bine-voéscă a ne communica totŭ ce cunoscŭ în privinţa acésta; ênsă *fără esageraţie.* Ast-felŭ, comparândŭ acelle sciinţe cu notele şi actele publicate de noĭ, sĕ va putea face într'uă ḑi lumină mare assupra acelleĭ mişcărĭ regeneratoriĭ, care interesséḑă pe toţĭ Româniĭ.

Ne maĭ rĕmâne uă datorie de împlinitŭ: a esprima mulţumirile nóstre acellorŭ Domnĭ cari aŭ bine-voitŭ a ne ajuta în acéstă grea sarcină, uniĭ cu Notele ce ne aŭ procuratŭ, alţiĭ cu acte şi opere ce ne aŭ împrumutatŭ, opere fórte cu greŭ de găssitŭ astă-ḑĭ.

Şi maĭ ântêiŭ, esprimămŭ tótă gratitudinea nóstră D-luĭ G. Chiţu, amicŭ de collegiŭ, şi Deputatŭ allŭ Craioveĭ în Addunarea generală. D-sa a bine-voitŭ a se însărcina cu tipărirea acesteĭ opere. Fără concursulŭ D-sélle patrioticŭ, acéstă operă ar fi zăcutŭ şi astă-ḑĭ în portofoliulŭ autoruluĭ, şi póte n'ar fi vĕḑutŭ lumina nicĭ uă dată; căcĭ acum 15 lunĭ, cândŭ D-lŭ Chiţu 'mĭ a făcutŭ propunerea a o tipări în tipografia sa, acéstă operă era în stare de haosŭ: materialŭ în destulŭ, dérŭ nici coordonatŭ măcar. Bogaţiĭ şi Librariĭ la cari mĕ adressassemŭ pentru tipărirea acesteĭ opere, aŭ refusat, uniĭ sub differite preteste ridicule, alţiĭ punêndŭ condiţiunĭ neadmissibile.

Totŭ D-luĭ Chiţu îĭ suntemŭ datorĭ, din preună cu concursulŭ Venerabiluluĭ bărbatŭ D-lŭ Petrache Poenaru, portretulŭ luĭ Tudor, esecutatŭ de penelulŭ artistuluĭ Aman. Nicĭ un portretŭ alŭ luĭ

Tudor nu esistă 1) afară de portretulŭ sĕŭ ca ctitorŭ la Biserica din comuna Préjna, din Mehedinţĭ, despre care am vorbitŭ în introducerea acesteĭ opere; şi pe care amiculŭ meŭ, D. Gr. Miculescu de la Severin, l'a copiatŭ prin fotografie în vr'o 36 de essemplare; dar acellŭ portretŭ, essecutatŭ de zugravŭ de Bisserică din acellŭ timpŭ este uă *caricatură*, în câtŭ nu putea servi artistuluĭ ca modelŭ.

Românii în genere, şi Oltenii în parte, urmédă a mulţămi D-luĭ Chiţu, D-luĭ Poenaru şi D-luĭ Aman (tus treĭ Oltenĭ) pentru portretul luĭ Tudor, chiar daca n'ar fi tocmaĭ asemenea cu originalul.

Mulţămimŭ assemenea D-luĭ Hergot de la Tarniţa, care ne a procuratŭ biletulŭ autografŭ al luĭ Tudor, reprodusŭ în fac-simile, şi D-luĭ Zoican pentru celle reproduse în Nota No. XCVII, Vol. II.

D-luĭ Grigorie Miculescu din Severin, amicŭ de colegiŭ şi deputatŭ în Cameră, i mulţumim pentru celle douĕ bilete autografe ale luĭ Tudor de la 1808 şi 1819; pentru fac-simile al autografuluĭ Episcopuluĭ Ilarion, litografiatŭ cu spesele séle; şi pentru sciinţele importante ce ne a comunicatŭ, şi înlesnirile ce ne a făcutŭ cu occasiunea escursiuniĭ nóstre peste Oltŭ, în anul trecut.

Mulţămimŭ D-luĭ Odobescu pentru importantele opere a luĭ Raybaud şi Gervinus, ce a bine-voitŭ a ne împrumuta; şi D-luĭ Gr. N. Mano pentru opera luĭ Prokeş-Osten.

D-nu Francudi 2) a bine-voitŭ a ne împrumuta istoria luĭ Filimon. D-lŭ Aristia (fostulŭ meŭ professore de limba francesă în collegiulŭ S-tu Sava) ne a offeritŭ istoria luĭ Ilie Fotino şi a luĭ Tricupis, ca suvenire. D-luĭ Gg. Ioanid (fostulŭ professore de limba ellenă în collegiulŭ S-tu Sava) ne a comunicatŭ însemnăturile privitóre la scólele grecescĭ şi la professoriĭ Românĭ din 'naintea luĭ Lazăr, şi a bine voitŭ a traduce unele părţĭ din istoria luĭ Filimon. In fine, D. Bolleac ne a împrumutatŭ opera luĭ Laurençon, şi maĭ multe proclamaţiĭ originale d'alle luĭ Tudor, cum şi petiţiunile boierilorŭ către Turcia şi Rusia.

Ne credem datorĭ a esprima asemenea mulţămirea nóstră D-luĭ Gheorghescu, translatorŭ de limba ellenă la Archiva Statuluĭ, şi D-luĭ Peşiacov, translatorŭ de limba slavă la acelaşŭ serviciŭ: celluĭ d'ânteiŭ, pentru traducerea în mare parte din istoria luĭ Fotino şi a luĭ Filimon; şi celuĭ d'al doilea, pentru traducerea a câtor-va capitole din istoria luĭ Pallauzzov.

1) Celle duoĕ editate de D. Maior Papazoglu sunt fictive, după încredinţarea D-luĭ P. Poenaru, ş'acellor ce au cunoscutu d'apprópe pe Tudor.

2) Professore de litteratura grécă la Universitatea din Bucurescĭ.

In fine, mulţămimŭ tuturorŭ acelorŭ Românĭ cari 'mĭ aŭ datŭ concursulŭ lorŭ, prin note şi memoriĭ, pentru a putea umplea lacunele felurite în acéstă istorie.

Terminândŭ, mĕ credŭ datorŭ a reclama indulgenţa lectoruluĭ, recunoscêndŭ singurŭ că sarcina ce 'mĭ am impusŭ a fostŭ póte maĭ presusŭ de puterile melle. Dacă autorulŭ póte avea vr'unŭ meritŭ, este acella allŭ osteneleĭ ce 'şĭ a datŭ d'a aduna materialulŭ necessarŭ pentru acestŭ începutŭ de istorie a Revoluţiuniĭ de la 1821; altă pénnă competinte va trata într'o ḑi acestŭ subiectŭ, cu talentulŭ şi sciinţa ce se cerŭ pentru assemenea lucrare importantă.

C. D. Aricescu.

1873, Ianuariŭ 21.

ISTORIA REVOLUŢIUNII ROMANE

DE LA 1821.

INTRODUCERE.

Descriind istoria revoluţiuniĭ române dela 1821, urmésă a arĕta causele ce aŭ produs acea mişcare; prin urmare ne vedem siliţĭ a descrie pe scurt domnia fatală a Fanarioţilor, care a silit poporul sĕ se ridice la apelul luĭ Tudor Vladimirescu.

Eată ce ne propunem în întroducerea acesteĭ opere. Tot-d'odată credem de datorie, înainte d'a începe descrierea mişcăriĭ, a face biografia capilor aceleĭ mişcărĭ, adică a luĭ Tudor ş'a luĭ Ipsilanti, cum ş'a cellor ce jucară un rol însemnat în ambele tabere. Mişcarea Românilor, fiind strâns legată cu a Grecilor, nu putem vorbi de una fără a nu vorbi de cealaltă, una dând nascere celeĭ lalte, una completându-se prin cealaltă.

I.

Domnia Fanarioţilorŭ [1])

Uniţĭ cu alţĭ Grecĭ de trampa lor de prin Rumelia şi alte părţĭ ale Turcieĭ, Fanarioţiĭ se respândesc cu grămada în România sub Radu celŭ mare şi urmaşiĭ luĭ; se înavuţesc curând prin comerciŭ, maĭ alles prin camătă, ca Jidaniĭ în mediul-evŭ, şi devin uniĭ arendaşĭ, alţiĭ călugărĭ, alţiĭ dascălĭ; ca dascălĭ maĭ allesŭ, şi ca confessorĭ, eĭ corump moravurile patriarcale alle Românilor, după cum strămoşiĭ lor infiltrasseră veninul corupţiuniĭ, totŭ prin asemenea mijlóce, în inima Romeĭ, cum ne assigură istoriciĭ latinĭ; desmoştenesc pe copiĭ de averile părin-

[1]) Essai sur les Fanariotes, par Zallony. I vol: pag: 248.

ţilor ca se le dea Grecilor, adăpostiţĭ prin monastirile din Orient de frica iataganuluĭ turcescŭ, şi le promit paradisul în schimb pentru averile lor usurpate; alţiĭ se naturalisésă prin însoţire cu fete de pămênteni; ast-fel, ajutaţĭ de averile dobăndite prin camătă, viclenie şi hrăpire, eí şi copiĭ lor se urcă, chiar din secolul XVI, la celle maĭ înalte trepte alle ierarchieĭ sociale. Spirite intrigante şi ambiţióse, ţinta lor a fost din capul loculuĭ tronul Moldo-Românieĭ, pe ruinele boerimeĭ pămêntene. [1])

Tratatul încheiat de Mihaĭ Viteazu la 1595 cu Sigismund, Prinţul Transilvanieĭ, şi care conţine un articol special pentru Grecĭ, (ca nicĭ un Grec se nu maĭ fie priimit în funcţiile Statuluĭ) probésă îndestul că Greciĭ începusseră deja a intriga pe façiă contra instituţiilor naţionale.

Sub Domniĭ Grecĭ carĭ ocupară tronul Moldo-Românieĭ în secolul XVII, Fanarioţiĭ continuară sistemul lor de jefuire şi corupţiune. Istoria ne spune cà, în cursul acestuĭ secol, aŭ fost maĭ multe revolte de ţĕrranĭ şi de boerĭ contra acestor lipitorĭ alle Fanaruluĭ.

Linge mâna ce n'o poţi muşca, este un proverb fanarioticŭ ce caracterisă acest soiŭ de *intriganţĭ servilĭ şi lacomĭ*, atât de bine descrişĭ de Zallony.

Prin aplicarea acesteĭ axiome, sub succesoriĭ luĭ Mihaĭ Bravul, Greciĭ fanarioţĭ ajung iarăşĭ stăpînĭ pe tóte funcţiunile Statuluĭ.

La 1613, eĭ năvălescŭ în România în mare numĕr, adduşĭ de Radu Mihnea; încuragiaţĭ d'acest Domn, commit marĭ deprădărĭ şi nelegiurĭ carĭ provocă comploturĭ şi revolte. Atuncĭ se uccisseră patrioţiĭ Stolnicul Bercan, Căminaru Mihaĭ şi alţĭ opt junĭ boerĭ, a cărora mórte o resbună Paharnicul Lupul Mehedinţénu şi căpitan Busdugan, viind cu glóte aduse de peste Carpaţĭ, cu cari restórnă după tron pe Iliaşĭ Vodă, măcelărind pe toţĭ Greciĭ din Têrgovişte.

[1]) Question économique des Principautés danubiennes, par Bălcescu. Paris 1850—pag: 17.

Aceste vespere siciliane s'aŭ făcut de Românĭ la annul 1618, sub Radu XI.

Dar Gavriil Movilă resbună pe Grecĭ, trăgênd în ţépă duoĭ boerĭ patrioţĭ. [1])

La 1631 Iulie 23, Leon Vodă dă hrissovul prin care allungă din România pe toţĭ Greciĭ, cu *urgie* şi cu *blesteme*, *sequestrându-le averile răpite* de la Românĭ prin silă şi viclenie. [2])

Tot atuncĭ Moldoveniĭ asvărle peste hotar pe Grecĭ din preună cu Domnul lor.

La 1641 Noembre, Mateiŭ Bassarab emancipésă monastirile pămêntene din ghiara călugărilor Grecĭ, închinate tot la Grecĭ, cu *hrissóve plastografe*, la monastirile de jos.

La 1652, tot sub Mateiŭ Bassarab, Greciĭ sunt allungaţĭ şi măcelărițĭ pe stradele Têrgoviştei din preună cu protectorul lor (Ţucală); Mateiŭ este maltratat în palatul domnesc de Seĭmenĭ, din causa aceluĭ Ministru.

La 1655, C. Bassarab (Cârnul) reînoesce hrissovul luĭ Mateiŭ de la 1641.

La 1669 Leon repetă hrissovul sĕŭ din annul 1631.

Sub Şerban Cantacuzin şi Brancovénu, Greciĭ staŭ pitiţĭ; dér prepară în umbră prin dragomaniĭ Porţiĭ epoca domnieĭ fanariotice. [3])

Dupĕ un secol de uă luptă surdă (1500—1600), şi dupĕ un alt secol de uă luptă deschisă (1600—1714) fanariotismul triumfă în fine în lupta cu boerismul. Un alt secol (1716—1821) completésă degradarea, miseria, sclavia Românilor.

Pentru a'şĭ assigura domnirea şi jafurile, primiĭ domnĭ fanarioţĭ desfiinţéḑă miliţiile, scutul ţĕrreĭ, sub pretest d'a uşiura pe ţĕrranĭ; desfiinţéḑă oştirea permanentă, fala ţĕrreĭ, înlocuind'o cu mercenarĭ, pe carĭ putéŭ conta; dărîmă cetăţile d'apărare precum şi vadurile Dunăreĭ,

[1]) Româniĭ şi Fanarioţiĭ, de Bălcescu. Mag: istor:, tomu I. pag: 115—120.

[2]) Bălcescu, loc. cit.

[3]) Bălcescu loc. cit.

paladiul naţionalităţiĭ române, [1]); desfiinţéḑă scóle şi tipografiĭ, scutul limbeĭ; sărăcesc pe boeriĭ patrioţĭ, stîlpiĭ ţĕrreĭ, ca să'ĭ pótă maĭ uşior face instrumentele lor de spoliare; pe boeriĭ fricoşĭ 'ĭ sparie cu exilul şi strĕngul; pe ceĭ curagioşĭ îĭ sugrumă în umbră; pe boeriĭ ce maĭ rămân îĭ fac ridicolĭ şi meprisabilĭ în ochiĭ poporuluĭ, prin costumul lor asiatic, prin viaţa lor de trântorĭ, prin sistemul lor de de înjossire şi răpire.

Cuvêntul Român şi Boer, ce rechiama timpĭ de bravură militară, de independinţă şi de glorie naţională, devine sinonim cu *mojic* şi *ciocoiŭ*, cuvinte degrădătóre; însă şi Fanariotul e poreclit de Român ca *Strigoiŭ* şi *Corbŭ*, cuvintece rechiamă passărea hoiturilor, şi pe mortul ce se scólă din grópă, sub formă fantastică, ca să sugă în somn sângele cellor viĭ, din chiar familia din care face parte.

Ca să'şĭ facă lectorul uă idee de sufferinţele părinţilor şi moşilor noştriĭ sub guvernul acestor lipitorĭ aĭ Fanaruluĭ, e destul a citi Arzul (doleança) boerilor de peste Milcov către Pórtă, când Sultanul 'ĭ-a învitat la Constantinopole ca să allégă din eĭ p'acela care avea să fie Domn, în urma mişcăriĭ de la 1821. [2])

Ast-fel ţĕrranul Român, care, cu sângele sĕŭ de martir, conservasse de la Traian pênă la Fanarioţĭ territorul, limba, naţionalitatea, costumele şi religia, un secol întreg el devine óia care dă şi *Ciocoiuluĭ* şi *Strigoiuluĭ*, şi laptele, şi lâna, şi carnea, şi seul. Baniĭ strînşĭ din sudórea ţĕrranuluĭ se duc în darurĭ pe la Paşĭ şi pe la Vizirĭ; şi pe când Grecul se resfaţă în mătăssăriĭ şi samururĭ, în unturĭ şi pilafurĭ, sătênul Român dórme pe pămêntul gol, avênd uă piatră pentru rĕḑimat capul, şi cerul drept învĕliş; singura luĭ mobilă e uă scórţă ruptă; iar mămăliga, singura luĭ hrană.

[1]) De şi Turciĭ, încă de la 1544, coprinsesseră cetăţile Brâila, Turnu şi Giurgiu, şi de şi George Ghica la 1659 dĕrîmasse celle maĭ multe cetăţĭ, din órdinul Sultanuluĭ, tot maĭ eraŭ încă multe cetăţĭ, cum atestă Bălcescu în *Puterea armată*, pag: 59.

[2]) Veḑĭ nota No. I şi No. XCIV, în vol. II allŭ acestĭ opere.

Lăcomia acellor lupĭ flămênḑĭ aĭ Fanaruluĭ sili pe ţĕrranĭ saŭ să intre în codriĭ, spre a'şĭ resbuna de zapciĭ şi zabeţĭ, precum ne spun cântecele populare alle atîtor haiducĭ, ca Codreanu, Bujor şi Mihu peste Milcov, [1]) ca Cârjaliu, Jianu şi Tunsu dincoa de Milcov; săŭ aceĭ nefericiţĭ sătenĭ să emigrese cu grămada peste Carpaţĭ şi peste Dunăre. In cincĭ annĭ (1741—1746) din 147 miĭ familliĭ de contribuabilĭ, rămasseră numaĭ 70 de miĭ. La 1787, catagrafia însuma abia 35 de miĭ. Numaĭ în judeţul Doljĭ, 15 miĭ de ţĕrranĭ emigrasseră d'odată. [2])

Poporul capitaleĭ, în multe rândurĭ, avênd în frunte pe Mitropoliţiĭ şi pe boeriĭ independinţĭ, detteră *grózǎ* în *Grecĭ*, dupe spusa cronicarilor; însă aceste revolte eraŭ îndată sugrumate de mercenariĭ Fanarioţilor.

Mavrocordat, vĕḑênd starea de miserie a ţĕrranuluĭ, care nu-ĭ maĭ putea procura folóse marĭ, hotărasce a-'ĭ scăpa de robie cu paguba boerilor ce'ĭ făceaŭ opposiţie surdă; propune dar liberarea ţĕrranilor, ce ereaŭ iobagĭ înainte de Mihaĭ pe moşiile boerescĭ şi călugărescĭ; boeriĭ ameninţaţĭ dejócă planul Greculuĭ; şi Munteniĭ, prin actul de la 5 August 1746, iar Moldoveniĭ prin actul de la 1749, desfiinţéḑă reforma cea funestă a sclavieĭ munceĭ, essecutată de Şerban la 1602.

Greciĭ, dejucaţĭ, devin furioşĭ contra boerilor, şi îngreuiază maĭ mult jugul dupe grumajul lor; dar şi boeriĭ se despăgubesc prin întocmirea Scutelnicilor şi Poslusnicilor, în paguba fisculuĭ, şi care le împlea pungile.

Lăcomia Grecilor provócă nouĕ revolte şi măcelurĭ. Ast-fel, la 1753 Maĭ, Mitropolitul Neofit, în fruntea poporuluĭ din capitală, cere de la Capugi-Başa, ce se afla în Bucurescĭ, pedépsa şi allungarea Grecilor din ţérră. Pórta mazilesce pe Mateĭ Ghica, protectorul şi complicele lor; Mitropolitul însĕ móre înveninat de medicul sĕŭ, care era grec.

[1]) Veḑĭ baladele D. Alexandri.

[2]) Le Général de Bauer.—Mémoires historiques et geografiques de la Valachie. — Francfort.—1778—pag: 271.

La 1775, poporul capitaleĭ iar se revoltă, şi allungă pe Domn şi pe Greciĭ luĭ; însă fără vre uă uşiurare simţitóre pentru suferinţele sélle.

La 1763, tot poporul capitaleĭ restórnă pe C. Mavrodat, puind pe gónă capiĭ grecilor, pe cari Pórta iĭ esiliă la insula Mitilinu.

In a doua Domnie a luĭ C. Racoviţă (1763—1764) poporul capitaleĭ se revoltă din noŭ, şi liberéză de la închisóre pe boeriĭ patrioţĭ. Despotul se înveninédă singur.

Sub Stefan Racoviţă (1764—1765) se repetă actulŭ poporuluĭ de la 1763. Domnul dă un hrissov prin care depărtéză din tóte funcţiile, nu numaĭ pe Grecĭ, dar şi pe Sêrbĭ şi pe albanezĭ, adică pe toţĭ streiniĭ ceĭ rĕĭ, cum ḑice cronicarul.[1])

Cu tóte acestea, între Domniĭ Fanarioţĭ aŭ fost câţĭ-va carĭ aŭ lăsat suvenire plăcute; ast-fel sunt Alexandru Ipsilanti, Grigorie Ghica, Alexandru Moruz, Mihaĭ Suţu, N. Mavrogheni.

Alexandru Ipsilanti (1774) prin înţeleptele séle reforme în tóte ramurile administraţiuniĭ, coprinse în condica ce pórtă numele sĕŭ; prin înfiinţare de scóle cărora le asigură veniturĭ; prin protecţia dată agricultureĭ şi comerciuluĭ; prin înfiinţare de spitalurĭ şi fontâne; prin înfiinţarea cutieĭ milelor; prin înfiinţarea contribuţiilor; prin organisarea armateĭ; prin regularea financielor; prin aplicarea firmanuluĭ care asigura óre-cum averea Românilor; prin înfrênarea comersanţilor turcĭ ş'a impiegaţilor grecĭ; Alexandru Ipsilanti a făcut pe Românĭ a uita pentru câţĭ-va anĭ suferinţele causate de invasiunile austro-russe, şi de jafurile Grecilor ş'ale Turcilor. [2])

In acelaşĭ timp, în Moldova, Gr. Ghica (1774) se silea a îmbunătăţi şi el sórta Românilor, patronând fabrice de postav, încuragind uă corporaţie de orologierĭ Nemţĭ,

[1]) Mag. Ist. Tom. II, pag. 115—134. Veḑĭ şi ḑiarul *Dâmboviţia* No. 43, din anulŭ 1859, unde acest chrissov e tipărit întreg.

[2]) Veḑĭ Tunusli, pag. 169. Veḑĭ şi puterea armată de Bălcescu, pag. 66. Veḑĭ şi viaţa Văcărescilor, în Revista Română, pag. 500 etc.

îngăduind a se ḑidi templurĭ protestante, şi deschiḑênd colegiul luĭ Vasile Lupu; dar ceea ce'l recomandă maĭ mult în ochiĭ Românilor, este protestul sĕŭ energic contra răpiriĭ Bucovineĭ de către Austria, protest care îl costă viaţa; ast-fel memoria astuĭ Domnŭ a rĕmasŭ scumpă Românilor.

Sub Mihaĭ Suţu (1783) Româniĭ obţinură de la Pórtă nouĕ concessiunĭ, privitóre la îmbunătăţirea sórteĭ lor; căcĭ s'a fixat tributul şi alte dărĭ către Pórtă şi către Beĭ, dărĭ ce pênĕ atuncĭ eraŭ la discreţiunea Grecilor şi Turcilor; dar după treĭ annĭ de administrare înţeléptă, el fu destituit fără motiv, fiind bănuit ca partisan al Franciеĭ; apoĭ, prin schimbarea désă a Beilor, Pórta trăgea marĭ folóse.

Despre Mavrogheni (1787), vom arăta în altă parte cum 'şĭ-a împlinit datoria sa de Domn; aci vom spune numaĭ că a luptat cu eroism contra adevĕraţilor inamicĭ aĭ Românismuluĭ, a înbunătăţit oştirea, a fixat lefile impiegaţilor, ş'a curmat abusurile [1]).

Alexandru Moruz (1802), încuragiat de consolul Francieĭ, care'l susţinea, a făcut şi el óre-care reforme, înfiinţând uă tipografiă şi uă fabrică de postav, şi regulând poştiile.

In fine Moruz s'a silit a esecuta Hatişeriful din 1802, care aducea óre-care uşurare bieţilor locuitorĭ aĭ acestor nenorocite ţĕrrĭ.

Eată-ne sosiţĭ la Domnia luĭ Caragea.

Acest Beiŭ era înḑestrat cu multe calităţĭ superióre, şi s'a recomandat prin multe mĕsurĭ înţelepte şi de folos obştesc; precum, de esemplu, desfiinţarea scutelnicilor la boeriĭ de clasa a doua ş'a treia, şi clasificarea în *lude* aĭ Statuluĭ a scutelnicilor ce nu aparţineaŭ protipendadeĭ; însă protestul boerilor din Craiova, susţinuţĭ de Paşa Vidinuluĭ, sili pe Caragea a revoca acele mĕsurĭ.

Caragea revócă încă şi mĕsura privitóre la alungarea

[1]) Puterea armată, de Bălcescu, pag. 69.

Nemţilor şi Ungurilor din România, (în basa legiĭ ce o-prea pe streinĭ a avea posesiunĭ pe teritoriul turcescŭ), în urma protestărilor Boerilor cari se simţiaŭ atinşĭ prin acésta la interesele lor.

Acésta dovedesce slăbiciune de caracter, lipsă de e-nergie, de prudenţă căculată din partea luĭ Caragea, care nu se gândea de cât a grămădi banĭ pe care se'ĭ cheltuiască într'uă ḑi în străinătate, fără frică.

Intr'adevĕr, atât Caragea cât şi Mihaĭ Suţu, succesorul sĕŭ, aŭ stors ţérra cât aŭ putut. Veniturile ţĕrreĭ se măriseră mult din causa întórceriĭ locuitorilor din emi-graţiĭ, în urma păceĭ de la 1812, pace ce le promitea liniscea şi assigurarea averiĭ ş'a vieţiĭ.

In Muntenia eraŭ atuncĭ 18 miĭ lude, şi în Moldavia 6500; ḑece familiĭ fiind într'un lude, şi câte şésse leĭ plătind uă famillie, acelle lude dedéŭ un venit în Muntenia de 18 mil: 800 miĭ leĭ; şi de 3 mil: în Moldova; deossebit folóssele ce aducéŭ diplomele şi funcţiile, în fine a-busurile de tot felul.

In şéssĕ annĭ (1812—1818), Caragea a assigurat la băncile din străinătate 18 mil: leĭ, deossebit giuvaerurĭ şi argintăriĭ, deosebit cheltuelile sélle de Satrap, deossebit datoriile plătite la cămătariĭ din Constantinopole, deossebit darurile pe la Consolĭ (şi în parte la cellŭ russesc), pe la favoriţiĭ Sultanuluĭ ş'aĭ Viziruluĭ, pe la Paşiĭ dupe marginea Dunăriĭ, şi pe la trimişiĭ Porţiĭ în ţérră cu diferite missiunĭ.

Dupĕ essemplul Beiuluĭ, Ministriĭ şi toţĭ impiegaţiĭ furaŭ prin tóte mijlócele. [1])

Abusurile luĭ Caragea ajung în fine la auḑul Sultanuluĭ; în maĭ multe rândurĭ, Pórta trimisse Capugi-Başĭ ca

[1]) Cităm proverbul cunoscut:
Bellŭ (Vist: II) belesce,
Golea (Vist: I) golesce,
Chiriac (postelnicu) pecetluesce;
Caragea, καλα'! καλα'! (bine! bine
Veḑĭ şi Nota No. II în vol. II.

să'l maziléscă; dér viclénul fanariot, prin spionii sêi de la Stambul, iar mai aless printr'uă femee cochetă care a jucat un rol la Curtea sa, simţia îndată de sossirea trimissului Porţii, şi'lŭ făcea nevĕḑut.

Pênĕ în fine vulpea fanariotă putea să caḑă în cursă; putea să aibă sórta Hangérliului; prin urmare temerea d'a perde viaţa, cum şi temerea d'uă rescólă ca cea din Iassy (1818) şi temerea de *eterie*, care putea isbucni dintr'uă ḑi într'alta, şi în care figură ginere-sêŭ Alex: Mavrocordat; în fine apropierea termenului de *arendăşie*, despre care avea a da cont Porţii: acestea silîră pe Caragea a părăsi tronul ş'a trece în Italia, spre a se bucura acolo în pace de milionele ce 'şi assigurasse la băncile streine. Ellŭ părăsi Bucurescii în ḑioa de 29 Sept. 1818. [1]

In aceiaşi ḑi boerii Veliţi adressaŭ Porţii un memoriŭ prin care o ruga se scape ţérra de Domnia Fanarioţilor, dându'i drept a se cârmui de Domni alleşi din sînul ei, şi obligându-se a împlini tóte condiţiile impuse de Pórtă Domnilor Greci. [2]

Pórta refusă, căci nu'şi înţelegea interessele ei; a trebuit s'o siléscă poporul peste doi anni printr'uă revoluţiune; a trebuit în fine a se încredinţa singură de trădarea Fanarioţilor. Prin stăruirea Russiei, ea numi Domn pe Alexandru Suţu, care mai domnisse odată în Muntenia, la 1805. Numirea sa fussesse atunci combătută de Russia; pentru cuvêntul că atunci candidatura lui Suţu erea susţinută de Françia prin generalul Sebastiani; [3] d'astă-dată Russia conta pe bătrînul Gospodar.

Vĕḑênd că nu li se accordă cererea, Boerii se grăbesc a trimite un alt arzŭ către Pórtă, cu data din 13 Noembrie 1818, mulţumindu'i, cu genunchi plecate şi la-

[1]) Veḑi estractulŭ a douĕ epistole adressate din Bucuresci de M. Wilkinson la Londra (Consolul Angliei în România) despre fuga lui Caragea şi despre care se menţionésă în Provinces Danubiennes (l'Univers) de Ubicini, pag. 116

[2]) Veḑi nota No. III...

[3]) Ubicini, opera citată, pag: 110.

crămĭ fierbinţĭ, pentru trimiterea luĭ Alecu Vodă Suţu, „care a assigurat linişteea publică în timpul năvăliriĭ luĭ „Pasvant-Oglu; care a adunat pe fugarĭ la urma lor; „care a mijlocit a se împăciui acea revoltă a rebeluluĭ „Paşă; şi care a făcut multe îmbunătăţirĭ şi ajutóre *să-„raceĭ raiale a prea slăvituluĭ Devlet.*" [1])

Memoriul acelloraşĭ Boerĭ din 19 Septembre, şi adressa de maĭ sus din 13 Noembre 1818, ne rechiamă axioma fanariotică:

„Linge mâna ce n'o poţĭ muşca."

Venim la domnia lui Suţu, cellŭ din urmă domn fanariot care a stat în scaunulŭ Munteniеĭ.

Cea dînteiŭ grijă a luĭ Suţu, viind domn, a fost a cerceta:

I. Cât a luat Caragea maĭ mult din iraturile (veniturile) ţĕrreĭ, spre a întórce prisosul cuĭ se cuvine (adică luĭ Suţu). [2])

II. Cât a rĕmas ţérra datóre Russieĭ din invasiunea de la 1806? Spre a'se putea vinde Ciorogărla, moşia luĭ Caragea, pentru plata proviantuluĭ ce a rămas ellŭ dator Russieĭ; iar restul pentru despăgubirea creditorilor luĭ [3])

Alexandru Suţu călcă în urmele luĭ Caragea, silindu-se adică a strînge banĭ prin tóte mijlócele, pentru a plăti datoriile ş'a putea trăi în streinătate ca un Satrap.

In curs de duoĭ anĭ (13 Ianuarie 1819—19 Ianuariŭ 1821.) Vodă A. Suţu putu economisi vr'o patru milióne leĭ. [4]) Ellŭ presimţia isbucnirea Eterieĭ dintr'uă ḑi într'alta, şi

[1]) Veḑĭ acel Arz în Condica No. 122 a Archiveĭ, pag: 340.

[2]) Veḑĭ ordinulŭ luĭ Suţu către Divanŭ, cu data din 26 Ianuariŭ 1819, în Condica No. 96 a archiveĭ, pag. 7,

[3]) Ordinul domnesc din 26 Martie 1819 în aceiaşĭ condică, pag: 27.

[4]) Un scriitor frances ḑice că 20 milióne; ceea ce nu se póte admite; căcĭ dacă Caragea în 6 annĭ ½ a strîns 18 milióne, Suţu nu putea strănge numaĭ în doĭ annĭ 20 milióne. — Veḑĭ Histoire de la regeneration de la Grèce, par Pouqueville, pag: 311.

se silea a strânge banĭ ca şi Caragea, pentru a'şĭ assigura bătrâneţile; dar 'ĭ-a lipsit şi tactul politicŭ, şi inteliginţa, şi norocul luĭ Caragea.

Nu se putu bucura d'acelle treĭ saŭ patru milióne leĭ, strînse prin jafurĭ, cum probésă următórele acte:

1) — Ordinul Porţiĭ către Suţu prin care 'ĭ face cunoscut abusurile ce se urmésă în ţérră, şi 'l invită a face se incetede acelle neorânduelĭ. [1]) Suţu dete maĭ multe ordine pe la Ispravnicĭ se încetese acelle *catahrisis* (abuzurĭ), sub ameninţare de aspre pedepse. [2])

Forma împlinită, abusurile continuaŭ.

2) — Incercarea de a mări lista civilă, şi a face óre care reforme în ramura financiară; pentru care ceru concursul baronuluĭ Stroganof, ambassadorul Russieĭ lêngă Pórtă. Acesta respunse, „că consimte, cu condiţie ca „acelle reforme să nu fie contrariĭ drepturilor legitime alle „Boerilor şi Poporuluĭ, Curtea Imperială fiind decissă a le „manţine în tótă vigórea lor; iar în privinţa listeĭ civile, „se nu se vatăme regulamentele financiare de la 1802." [3])

3) — Incercarea d'a deposseda de drepturile lor pe cetăţeniĭ din Târgovişte, luândule prin fraudă şi cu forţa documentele, spre a le putea răpi moşia.

Târgovişteniĭ se revoltă, vin grămadă în capitală, şi daŭ năvală la palat, reclamând titlurile lor de possessiune; dar Vodă Suţu murisse. Târgovişteniĭ înfuriaţĭ înhaţă pe Postelnicul, îlŭ îngenunche în bisserică şi 'l ameninţă cu mórtea, décă nu va jura că nu ştie nimic d'acelle documente. Postelnicu jură şi scăpă.

Divanul ca să liniştéscă spiritele revoltate alle Boerilor, căcĭ alte spirite se revoltasseră peste Olt, şi foculŭ Rescóleĭ se întindea, le înapoiadă hârtiile atingătóre de Târgovişte, şi pe care le trimissesse văduva Suţuluĭ (D-na Frusina) într'un plic pecetluitŭ, cu alte hârtiĭ; celle ne-

[1]) Condica Archiveĭ, No. 123, pag: 106, verso.

[2]) Condica Archiveĭ, No. 96 pag: 19, 43 şi 131.

[3]) Scrisórea luĭ Stroganof, în Colson, pag: 41. (De l'etat présent des Principautés—Paris—1839.)

trebuinciόse sunt arse în Divan cu voea princessei, façă cu Târgoviştenii; ast-fel moşia rămăne iar în possessia acestora ca maĭ nainte, ştergându-se şi din condicile Divanuluĭ. [1])

Revoluţia era în aer, şi nimic n'o maĭ putea opri d'a nu isbucni.

Pregătirile Eterieĭ siliră pe Suţu a lua tόte mesurile de a paralisa orĭ ce încercare de revoltă saŭ de revoluţiune; dette ordine prin urmare către tόte autorităţile a nu maĭ îngădui pe niminĭ a purta arme, nicĭ a vinde glόnţe şi érbă de puşcă, fără *răvaşul* stăpânirii. [2])

Baniĭ se ascunsesseră. [Incă de la venirea luĭ Suţu, ḑice un strein (martur ocular), era fόrte puţin numerariŭ în circulaţie; în cât preţul productelor ş'al munceĭ scăḑusse într'atât, că săteniĭ fugiaŭ cu grămada prin munţĭ şi peste Dunăre, saŭ se facéŭ haiducĭ spre a scăpa de casnele zapciilor pentru plata impositului ş'a altor contribuţiunĭ arbitrare. [3])]

Dar cu tόte aceste mĕsurĭ, revoluţiunea isbucni în ḑioa când Suţu murea veninat.

Resumăm domnia Fanarioţilor reproducênd câte-va rênduri dintr'un studiŭ interesant allŭ D. Gr. G. Tocilescu, june de talent, care promite mult pentru istorie, şi în care pare că s'a incarnatŭ geniulŭ istoriculuĭ Bălcescu.

„Pe tron, nisce Beĭ trimişĭ a jefui ţĕrrile române, ş'a împlea în câţĭ-va annĭ hasnaoa împărătéscă; la mijloc, „Boeriĭ, snopiţĭ de hangerul ottoman, saŭ rĕtăciţĭ în pribegiă; jos, un popor turtit sub muntele de đajdiĭ şi „angaralle, abia maĭ putênd resufla: écă fisionomia epoceĭ, possomorîtă şi sângeratică fisionomie!“ [4])

[1]) Veḑĭ actul Divanuluĭ din 18 Fevr. 1821, în Condica Archiveĭ No. 96 pag: 195.

[2]) Aceeaşĭ condică, pag: 6, 29, 126.

[3]) Lettres sur la Valachie, par F. R (Recordon) pag: 134.

[4]) Banul Mihalcea în *Columna luĭ Traian,* No. 29 pe 1872. — Veḑĭ şi *tarafurile pentru aşeḑarea Domnieĭ,* comedie în treĭ acte, procurată D-luĭ Hajdeŭ de autorul aceşteĭ istoriĭ, şi publicată în *Columna luĭ Traian,* No. 7 pe 1872.

Sufferinţa poporuluĭ fiind la culme, s'aştepta numaĭ o-casiunea ca să facă splosiune; ocasiunea fu mórtea luĭ Suţu; iar omul providenţial, care avea să resbune poporul d'un secol de sufferinţe fără esemplu, ş'allŭ scăpa de calâiĭ seĭ, fu Tudor Vladimirescu.

II.

Biografia luĭ Tudor, Ipsilanti, Episcopul Ilarion, Căpitan Iordache, căminaru Sava, etc.

TUDOR VLADIMIRESCU.

Moşiĭ luĭ Tudor Vladimirescu [1]) se numiaŭ: Mitrofan (ieromonah) şi Rocsandra; iar părinţiĭ luĭ, Constantin şi Ioana [2]). Tată-sĕŭ era supranumit şi Ursu. Tudor n'a fost însurat. El a avut un singur frate şi uă singură soră; fratele-sĕŭ s'a numit Pavel, căruia îĭ dicea şi Papa. Pavel a avut cu socia sa Bălaşa un singur fiŭ, anume Ioan Vladimirescu, născut la anul 1821, şi care trăesce încă, domiciliat în comuna Vladimiru, plasa Gilortu, districtul Gorjŭ. Sora luĭ Tudor, anume Constantina saŭ Dina a avut uă fată cu numele Sanda, şi unŭ bàiat numit Gheorghe, din carĭ se trag Vladimiresciĭ ce locuesc în Căprenĭ şi Pegenĭ. Din acestia se tragŭ póte şi Vladimiresci de prin Dolj şi Vâlcea. [3])

Tudor este născut in comuna Vladimir, districtul Gorj,

[1]) Vladimirescu s'a numit ast-fel de la comuna Vladimir. Scriitoriĭ Grecĭ, în innoranţa lor, susţin că acestŭ pronume l'a luat Tudor de la decoraţia ruséscă numită *Vladimir*, cu care l'a onorat guvernul rus pentru bravurile sale în resbelu turco-rusŭ de la 1806—1812. Vedĭ Filimon. *Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως*. Atena. — 1859. Vol. I, pag. 110.

[2]) Vedĭ nota No. IV în vol. II.

[3]) După asigurarea dată de fraţiĭ Columbenĭ, şi de Maria Dobromir, care trăesce, verĭ bunĭ cu Tudor, şi domiciliaţĭ în comuna Vladimir, bĕtrânĭ de la 75—90 anĭ. Vedĭ şi certificatu dat d-luĭ Ioan Vladimirescu de 5 marturĭ bătrânĭ din Vladimir, legalisat de Tribunalul de Gorjŭ la 30 Noembre 1868 sub No. 12,870, pentru constatarea anilor de serviciŭ, spre a'şĭ lua pensiunea.

cam pe la anulŭ 1770 după uniĭ [1]) saŭ pe la 1780 după alţiĭ [2]).

După încredinţarea consăngenilor sĕĭ, tata luĭ Tudor era sătĕnŭ contribuabilŭ, din Vladimir [3]). Tudor primisse primele noţiunĭ de scriere şi citire de la un preot din Vladimir, anume Pârvu Ciuhoi [4]) ce era şi confessorul familieĭ. Tudor ca copil păḍia vitele părintescĭ la păşunare, din preună cu fratele sĕŭ Papa; în timpul acesta, ellŭ se aşeḍa la umbra arborilor, carĭ ornéză pitorescile délurĭ de la Vladimir; şi aci sta pe gândurĭ ore întregĭ, saŭ citea pe Bucóvnă, saŭ scria, în lipsă de hârtie şi de cernélă, pe foĭ de fag [5]).

In etate de 10 saŭ 12 anĭ, ca să scape de salahorie, Tudor se duse la Craiova, şi intră pe procopsélă la un dascăl anume Lupu [6]), condicar de profesiune, şi consângénŭ cu părinţiĭ lui Tudor.

Tudor venea adesea de la Craiova la Vladimir, spre a'şĭ vedea părinţiĭ, când atuncĭ visita atât pe primul sĕŭ învĕţător, preotul Pârvu Ciuhoĭ, tata Marieĭ Dobromir, cum şi pe preotul Gg. Bondoc, frate cu mamăsa [7]).

Intr'uă ḍi se aflaŭ maĭ mulţĭ invitaţĭ la masa condicaruluĭ Lupu; Tudor, aducĕnd supa pe masă, o vĕrsâ din distracţie în capul unuĭ invitatŭ. Dascălu Lupu îĭ trage o palmă; Tudor îĭ ḍice cu sânge rece: „maĭ dă o pălmă şi pe partea cea-laltă (a obraḍuluĭ), ca să mĕ învĕţŭ minte.“

Condicarul îĭ trage şi a doua palmă. Tudor i ḍice atuncĭ:

— Rĕmâĭ sănĕtos, dascăle!

Şi dispare [8]).

[1]) După încredinţarea verilor sĕĭ, citaţĭ maĭ susŭ.

[2]) După încredinţarea D-luĭ Grigorie Mongescu, fiul luĭ Vasilie Móngă din Gorjiŭ.

[3]) Iar nu maḍil saŭ boer de ném, cum susţine Cioranul în opera sa *Revoluţia luĭ Tudor Vladimirescu*, pagina 10; şi Dârḍianulŭ în *Memoriulŭ sĕŭ*, publicat în *Trompeta Carpaţilorŭ*, No. 646 pe anul 1868.

[4]) Veḍĭ în pomelnicu luĭ Tudor, la Nota No IV, al 11 nume.

[5]) După încredinţarea Marieĭ Dobromir.

[6]) Veḍĭ în pomelnicul de la nota No. IV, al treilea nume.

[7]) După încredinţarea Marieĭ Dobromir.

[8]) Idem.

După aceea aflăm pe Tudor în casa bĕtrânuluĭ Ioan G........, care se bucura de bună opinie, ca boeriŭ cu frica luĭ Dumnedeŭ. Tudor se afla atuncĭ în etatea în care omul póte face singur uă alegere maĭ bună.

Intră dar la G.............. ca fecior în casă, pe procopsélă, după datina d'atuncĭ; şi învăţă carte la dascălul la care învĕţa şi fiul G...........

La mórtea sa, bĕtrânu Ioan G..........., între alte consiliĭ părinteşcĭ ce dette fiuluĭ sêŭ Nicolache, i recomandă sĕ depărtede pe Tudor din casă, dupe mórtea luĭ, fiind *om primejdios.*

Fiul G................... simpatisa de Tudor, cu care copilărisse; îl manţinu dar pe lângă sine, contra voinţeĭ părintescĭ.

Peste puţin N. G............ se însóră, luând de soţie pe uă fată a banuluĭ Costache G........, anume C........... Tudor fu numit de G............ îngrijitor al moşiilor sale, cu şederea la G.........., comună în plaiul Cloşianĭ, districtul Mehedinţĭ. G............. era din micul numĕr de boerĭ care 'şĭ căutaŭ p'atuncĭ singurĭ proprietăţile lor.

Puţin dupĕ măritişul eĭ, soţia G............ avu dorinçă a face uă călătorie în Russia, de distracţie séŭ de necesitate; Tudor, care se bucura de tótă încrederea G........, fu însărcinatŭ a însoţi pe consórta stăpânu-sĕŭ în acea căllătorie.

Dupĕ întórcerea sa din Russia, Tudor reia sarcina de îngrijitor al moşiilor patronuluĭ sêŭ, însoţindu'l pretutindenĭ; căcĭ G........... îşĭ petrecea timpul maĭ mult pe la ţérră, unde consórta sa nu voia să'l însoţéscă.

Tudor, de fel observator şi bănuitor, avênd póte şi prepusurĭ despre necredinţa C............, din călătoria sa în Russia, începu a o spiona prin servitórele sélle; şi află de la una că, în lipsa boeruluĭ, cocóna petrecea nopţile în braţele Caĭmacamuluĭ; iar corespondinţa între amanţĭ se făcea printr'uă ţigană din cassă, confidentă a cocóneĭ.

Intr'uă ḑi G............ plécă la moşie; iar Tudor, prefăcêndu-se bolnav, ca să pótă prinde corespondinţa amorósă, rĕmâne la Craiova.

Chiar în nóptea aceea Tudor e fericit a prinde biletul cocóneĭ către Caĭmacam; încalică apoĭ callu, şi plécă la moşia unde se afla G............

Confidenta spuse stăpâne-seĭ că Tudor 'ĭ-a luat *răvaşiul* cu sila, şi c'a plecat la moşie. Turbată de ciudă, 'cocóna dă de ştire Caĭmacamuluĭ, înştiinţiaḑă prin ştafetă pe fraţiĭ eĭ, omnipotenţĭ la Curte pe atuncĭ, şi reclamă şi de la uniĭ şi de la alţiĭ satisfacerea onóreĭ.

Caĭmacamul dă ordine Ispravnicilor de peste Olt a-'ĭ trimite pe Tudor, viŭ saŭ mort. Fraţiĭ neveseĭ G.......... cer şi eĭ de la Domnitor pedépsa capitală pentru Tudor. Ordine din partea Domnitoruluĭ către Caĭmacamul şi către Kîrk-Serdarul de peste Olt a prinde şi a trimite la Bucureşcĭ pe Tudor, viŭ saŭ mort.

Ajungênd acésta la auḑul luĭ G............, ce se afla la G............, ellŭ cere esplicaţie luĭ Tudor. Drept respuns, acesta îĭ dă biletul soţieĭ sélle către Caĭmacam.

— Ce te facĭ tu acum? îlŭ întrébă G.............., îngrijat de viaţa luĭ Tudor.

— Nu te îngriji de mine, ci de Dumneata, îĭ respunde fidelul intendent.

Apoĭ încalecă calul; şi în aceiaşĭ ḑi, ellŭ se afla în ostrovul Adacale, unde era guvernator Regep-Paşa, care patrona pe Tudor. Paşiĭ dupĕ marginea Dunăriĭ eraŭ p'atuncea atot putinţĭ în districtele de pe lângă Dunăre, şi cu mare influinţă la Domnitorĭ şi la Caĭmacamĭ.

Tudor se destăinuesce patronuluĭ sêŭ. Paşa îl trimite la Domnitor, însoţit de doĭ Cavazĭ, şi cu uă scrisóre către ispravnicĭ a nu îndrăsni să se atingă nicĭ de un fir de pĕr din capul seŭ; şi cu altă scrisóre către Domnitor, cerênd graţia favorituluĭ sêŭ, şi pretinḑênd chiar a'ĭ da slujbă

și rang; la din contra, nu va fi bine nicĭ de Domn nicĭ de locuitorĭ. [1])

C. Ipsilante se conformă ordinuluĭ Pașeĭ. D'atuncĭ se vede datéză cunoscinça luĭ Tudor cu C. Ipsilanti, cu al căruĭ fiŭ avea, peste 20 de annĭ, se încépă uă luptă de mórte pentru doborârea regimuluĭ fanariotic.

Tudor, care se bucura de tótă încrederea patronuluĭ sĕŭ, era trimis adesea de boerul G..........., cu vite în Transilvania pentru desfacerea lor.

Intr'un taxid de felul acesta, se dete luĭ Tudor ca tovarășiŭ pe un óre care Busica, de origină maghiară, un alt îngrijitor de moșiĭ al G......................, și fórte iubit de acesta. G............ fixase preciul vitelor, în cât trimișiĭ le putea vinde maĭ scump, nu însă maĭ eftin.

Sosind Tudor și Busica în Transilvania, găsiră nisce Ungurĭ carĭ le oferiră un preciŭ maĭ avantagios de cât cel fixat de proprietar, priimind și arvună 300 fiorinĭ în argint; peste duoĕ ḑile, cumpĕrătoriĭ anunciă pe vînḑĕtoriĭ vitelor că sunt silițĭ a renunța la arvună, fiind vitele cumpĕrate prea scump.

Bușica și Tudor trec la Pesta, unde vênd vitele cu preț maĭ favorabil de cât cel oferit de Unguriĭ carĭ perduseră arvuna.

La întórcerea lor în România, Tudor voi să încerce credința tovarășuluĭ sĕŭ, pe care póte voia a și-'l asocia la marea întreprindere ce proiecta încă d'atuncĭ.

— Tovarășe, i ḑise Tudor, am să'țĭ fac uă destăinuire; dar să'mĭ jurĭ că nu veĭ scóte vorbă.

Bușica jură; și Tudor se esplică ast-fel:

„Arvuna de 300 fiorinĭ am putea să o împărțim între noĭ, căcí vitele le am vêndut cu maĭ mare preț de cât celŭ hotărît de boer; norocul nostru a fost ca să câștigămŭ pe d'asupra 300 fiorinĭ, pe cari i-putem împărți, décă veĭ voi."

[1]) Dupĕ nota comunicată de D-nu Niță Isvoranu, fost primar în Severin, și căruia i s'a comunicat acésta de bătrânul Gărdărénu, amic intim al luĭ Tudor. Acésta o afirmă și reposatul N. Ipatescu, în nota ce 'mĭ-a procurat înaintea morțiĭ sélle.

După câte-va minute de gândire, Bușica, care se temea póte d'uă cursă din partea luĭ Tudor, rĕspunde:

— Eŭ nu sunt de părere a face acésta; căcĭ ceĭ 300 fiorinĭ sînt norocul boeruluĭ.

— Bine! respunse Tudor. Aĭ dreptate! Așa este!

„Remăie taina între noĭ; dar ținete de jurămênt, c'apoĭ nu e bine de tine.“

După uă săptĕmână saŭ douĕ dela sosirea lor în țéră, Busica descopere G.......... propunerea luĭ Tudor; G....... chiamă pe Tudor, îĭ impută acea faptă de necredință, și-ĭ dă și douĕ palme, ca pedépsă.

Intâlnind pe Busica, Tudor îĭ aruncă uă căutătură spăimăntătóre, și îĭ ḑice:

— M'aĭ vîndut, Iudo! Ițĭ voiŭ plăti, décă voiŭ trăi!

Nu mult dupŏ acésta, Russia declară resbel Turcieĭ; Tudor înrolésă cu spesele sélle maĭ multe sute de volintirĭ românĭ, cu cari luptă vitejesce sub stégurile rusescĭ.

In prima iarnă a cantonamentuluĭ oștiriĭ rusescĭ, Tudor ia cu sine cățĭ-va Cazacĭ, și se duce la satul Sesescĭ, unde locuia Busica; și îlŭ bate cu parul, de la cap pênĕ la picióre, în cât îlŭ face piftie, lăsându-lŭ mort.

G.........., care iubia pe Busica, reclamă la Generalulŭ russŭ, ce staționa în Craiova, cerând mórtea luĭ Tudor. „Cap pentru cap,“ ḑicea G...........

Generalul ordonă îndată arestarea luĭ Tudor.

In arestŭ, 'ĭ vine luĭ Tudor uă idee ingeniósă. Corrumpe sentinela ce'l păḑea, și se duce într'uă nópte, însoțit de sentinelă, la amanta Generaluluĭ, uă cocónă din protipendadă.

Tudor cade la piciórele eĭ, și 'ĭ oferă 2000 de rubiele, negreșit din baniĭ luațĭ de la Turcĭ; și o rógă să céră de la General liberarea luĭ, arătându-ĭ și mijlocul cum ar putea să'l scape. Mijlocul era acesta:

Generalul să céră G........... un dar, care nu-'l va costa nimic; G.......... nu va refusa cererea; atuncĭ generalul i va ḑice: „dăruesce-'mĭ capul luĭ Tudor, care ne e de

„folos în resbelul cu Turciĭ.“ G......... ya fi silit să se ţie de vorbă; şi Tudor este scăpat.

Planul reuşi de minune.

Intr'uă séră, pe când boeriĭ se aflaŭ la jocul de cărţĭ, façiă fiind şi G................, generalul ḑisse acestuia:

— Arhonta, am să'ţĭ fac uă rugăciune.

— Sunt la poruncile Escelençieĭ Vóstre!

— Am să'ţĭ cer un lucru, care nu te costă nimic.

— Ce lucru? întrébă boerul curios.

— Făgăduesce-'mĭ ânteiŭ, ş'apoĭ îţĭ spuiŭ; îţĭ repet însă că nu te costă nimic.

G......... se sfiesce d'o camdată; dér înduplecat de rugăciunile boerilor ce eraŭ façiă, respunde în fine, ḑupa puçină gândire:

— Fie'ţĭ dăruit, Escelençă, lucru care cerĭ.

Generalul cere atuncĭ iertarea luĭ Tudor.

G.......... se scólă supărat, şi ḑice:

— 'Mĭ-a scăpat hoţul! Astea suntŭ minunile luĭ! Avea dreptate bietul tată-meŭ!

„Am făgăduit, Escelençă, şi 'mĭ ţiŭ cuvêntul; poruncesce însă, Escelençă, să chieme pe Tudor aicĭ.“

Tudor este adus înaintea generaluluĭ.

— A! hoţule! i ḑise G.......... Aĭ scăpat de la mórte, căcĭ n'am putut strica hatârul Escelençieĭ séle; dar mórtea credinciosuluĭ meŭ Busică trebue resbunată.“

Şi ḑicênd aceste vorbe, i trage douĕ palme [1]).

Cu tóte acestea, Tudor, când a luat cârma ţĕreĭ, ca cap al mişcăriĭ, nu 'şĭ a resbunat contra patronuluĭ sĕŭ, dupĕ câte ştim despre faptele séle din timpul acela; dar ur-

[1]) Dupŏ încredinţarea D. Ioniţă Hâldan, proprietar din comuna Tarniţa, plaiul Cloşiani, districtul Mehedinţĭ, vecină cu Glogova, proprietatea G...............

Ast-fel numaĭ se póte esplica faptul relatat de D-nu Gr. Tocilescu, şi comunicat de D-nu Davila, dupĕ naraţiunea Gener. Mavru. Acesta afirmă, în memoriele séle, că, fiind Tudor ameninţat cu mórtea de Generalu rusŭ, ar fi mijlocit la general iertarea luĭ Tudor.

Veḑĭ discursul D-luĭ Tocilescu, în *Columna luĭ Traian*, No. 86 pe anul 1871.

mașiĭ G................. tratésă și ađĭ pe Tudor de *Ciocoiŭ*.

In prima domnire în Muntenia a luĭ Constantin Ipsilante (1802—1806) Tudor a fost însărcinat de acel domn cu formarea unuĭ corp de volintirĭ, cu care Ipsilant, dupŏ cum vom arăta, voia în aparință să apere România de peste Olt de năvălirile rebeluluĭ Pașă Pazvantolu; în realitate însă voia cu ajutorul acelleĭ oștirĭ naționale sĕ pótă realisa planul sĕŭ pentru liberarea Grecilor de sub jugul otoman. Pentru acest sfârșit Constantin Ipsilant a ajutat pe Sîrbĭ pe sub mână, cu arme și cu munițiunĭ, în revolta Sîrbilor contra Porțiĭ din anul 1804, negreșit cu speranța că revolta Sîrbilor va determina pe Pórtă a îngădui pe Ipsilant la înființarea ostireĭ naționalĕ; iar ajutorul Sîrbilor i va fi de folos când Greciĭ se vor rescula contra Turcilor.

In a doua domnie d'un an a luĭ C........... Ipsilante și în timpul resbeluluĭ turco-russ aflăm pe Tudor biv-vel comis și vătaf de plaiŭ la Cloșanĭ. [1]).

Tudor fu onorat de Ipsilanti și cu rangul de Sluger, negreșit pentru serviciile séle ca comandir de Pandurĭ [2]). Resbelul Russo-Turc (1807—1812) află pe Tudor în stare d'a lua parte activă în acea luptă, al caria resultat final avea să fie încorporarea Bassarabieĭ cu imperiul Rusŭ; de și Româniĭ atuncĭ îșĭ vĕrsară sângele, ca și alte dățĭ, pentru dobêndirea drepturilor lor naționale.

Acéstă speranță făcu pe Tudor și pe Solomon (care și acesta luptă atuncĭ sub ordinile luĭ Tudor) [3]) a repurta victoriĭ ilustre în contra Turcilor în capul pandurilor, sub stégurile rusescĭ. Viteziĭ pandurĭ aĭ luĭ Tudor contribuiserĕ multŭ la luarea cu asalt a cetățeĭ Rahova, și

[1]) Cum atestă ordinul de numire al luĭ Tudor, cu data din 1806 Decembre 20 care se află în posesia D-luĭ Ioan Vladimirescu, nepot de frate al luĭ Tudor, despre care am vorbit la început. — Veđĭ și Nota N. XCVI.

[2]) Cum atestă semnătura din biletul sĕŭ din 1808.

Veđĭ nota No. V.

[3]) Veđĭ biografia luĭ Solomon, tipărită in Craiova la 1862.

la învingerea Turcilor de la Fetislan și din alte localități; pentru acéstă bravură Tudor fu decorat de generalul rus Cheraloff cu ordinul Vladimir, și onorat cu rangul de parucic saŭ officer. [1])

Ca tot d'auna, în óstea ruséscă din resbelul dela 1807 fură mulți Românĭ carii iubiaŭ sinceramente pe Rușĭ, și luptară cu credință sub stégurile lor, sub comanda luĭ Tudor și Solomon; căcĭ prin Rușĭ, ca ortodocsĭ, eĭ speraŭ a scăpa țéra de jafurile Grecilor și de crudimile Turcilor; dar eraŭ și Românĭ cari pe façă simpatisaŭ cu Rușiĭ, iar pe sub ascuns dedéŭ concursul Turcilor, de la cari speraŭ póte maĭ multe folóse de cât dela Rușĭ.

Unul din aceștia fu Ghiță poroclit Răescu (póte fiind că era om rĕŭ), din familia Gornovicenilor. Tudor, care 'lŭ associasse, se vede, în planul sĕŭ de emanciparea țĕrreĭ [2]) dar se îndoia de caracterul sĕŭ, îl spiona prin credincioșiĭ sĕĭ; convins de trădarea sa, hotărâsse a'l pedepsi, dupĕ cum știa el să pedepséscă pe assemenea ómenĭ. Răescu prinse de veste, și ceru iertare luĭ Tudor printr'uă scrisóre plină de umilință și de căire. Tudor se milostivi și'l iertă. [3])

Uă sórtă maĭ tristă avu Nicolicescu, care se arătă rebel pe façiă contra luĭ Tudor, precum vom arăta la locul sêŭ.

In resbelul de la 1807—1812 Tudor făcu cunoscinçiă cu căpitan Iordache [4]) a căruia amiciție avea a'ĭ fi și folositóre și fatală, cum vom dovedi în cursul acesteĭ istoriĭ.

Cu acea occasiune Tudor făcu cunoscință și cu Stroganoff, ambasadorul Russieĭ la Constantinopole, cu care

[1]) Vedĭ nota luĭ Capodistria către consulul rus Pini, în opera luĭ Prokesch-Osten, Vol. III pag. 58—60.

[2]) Dupŏ cum affirmă D. Hergot din Tarnița.

([3] Vedĭ *fac simile* al biletuluĭ luĭ Tudor către Răescu în frontispitul acesteĭ istoriĭ. Vedĭ și Nota No. XCVI.

[4]) Vedĭ discursul luĭ Tudor către Pandurĭ, în Memoriul luĭ Chiriac Popescu, publicat în *Românul* No. 307 pe anul 1862.

ţinu maĭ în urmă corespondinţă în diferite afacerĭ, private şi publice. [1])

In timpul aceluĭ resbel de şése anĭ, Tudor esercită multe cruḍimĭ contra Turcilor; ast-fel că numele sêŭ devenise spaima Turcilor, ajungând acest nume pênĕ la urechile Sultanuluĭ.

De şi prin tratatul de pace de la 1812, se accorda iertare tuturor Raelelor cari participaseră în acest resbel contra Turcieĭ, Sultanul însă trimise pe un Capugiŭ cu ordin către Vodă Caragea d'a trimite pe Tudor legat la Constantinopole. Tudor se afla atuncĭ în Bucurescĭ, în curtea luĭ Constantin Samurcaşĭ, unul din patroniĭ sêĭ; acesta, aflând în Divan despre acel ordin, insciinţă îndată pe subt ascuns pe Tudor a se face neváḍut. Tudor fugi călare la Târgu-Jiuluĭ, trăgând d'a dreptul la Vasile Mungescu, cu care se cunoscea din casa G................, şi căruia îĭ destăinui pericolul ce'l amerinţa. — Mungescu chiemă pe egumenul schituluĭ Lainiţĭ, ce se întâmplase a se afla atuncĭ în Jiŭ; îmbrăcă pe Tudor în vestminte călugărescĭ, îĭ dete un paseport cu nume strein pentru trecerea sa peste frontieră; şi îl recomandă apoĭ egumenuluĭ a'l ţine ascuns în numitul schit pênĕ va trece pericolul. Peste puţin, Tudor trecu în Transilvania, şi de aci la Viena, unde, negreşit cu recomandaţiile luĭ Stroganoff, făcu cunoscinţiă cu Capodistria, represintantul Russieĭ în congresul de la Viena.

A doua ḍi dupö plecarea luĭ Tudor la schitul Lainiţĭ, sosi în Târgu-Jiuluĭ trimisul Sultanuluĭ, însoçit de maĭ mulţi Arnăuţĭ domnescĭ, cari din Bucurescĭ luaseră urma luĭ Tudor.

Mungescu, întrebat despre Tudor, spuse trimisuluĭ că

[1]) Dovadă, notele despre Tudor procurate de reposatul Nicolae Ipatescu; iar maĭ cu sémă uă epistolă a unuĭ Spirea Milea de peste Milcov, cu data din 25 Iulie 1838, scrisă din Bucurescĭ către protopopu Căpleanu, şi în care se afirmă că între hârtiile luĭ Tudor figuréḍă maĭ multe scrisorĭ d'ale luĭ Stroganoff către Tudor, scrise în limba francesă, din aniĭ 1817 şi 1818, pentru uă sumă de banĭ peste 160,000 leĭ.

Tudor s'a vădut prin orașiŭ, dar a plecat; și că trebue să fie la proprietatea sa din Cerneți.

Negăsindu'l acolo, și spuindu-i-se că a trecut în Austria, Capugiul dede foc caseĭ și vieĭ luĭ Tudor din Cerneți; apoĭ, întâlnind în marginea Dunăriĭ un țĕran, i tăie capul și-l duse la Pașia din Rusciuc, assigurându'-l că acesta este capul luĭ Tudor. Prin acest espedient, trimisul turc scăpă capul sĕŭ. [1]

Acest fapt modificat îl afirmă și Dârzeanu, dicând:

„In vremea trecuteĭ resvrătiriĭ, fiind acest Tudor comandirŭ de Pandurĭ, a săvêrșit multe ucidérĭ în partea loculuĭ; și dupĕ săvârșirea resboiuluĭ, a fost hotărât pierdăriĭ; și *cacerdisându-se* în țéra nemțéscă, a mers la Viena, pe când se aflaŭ Impĕrațiĭ adunațĭ acolo; când, prin mijlocirile ce aŭ fost avut, s'a arătat la Impĕratul, ce l'a cinstit cu cin de maior; și întorcându-se apoĭ în țéră, pe la Rușéva, prin mijlócele ce a avut, printr'unul din boeriĭ ceĭ aleșĭ aĭ țĕreĭ, a rămas nebântuit, petrecând când prin Craiova, când prin Bucurescĭ, pênĕ ce a luat vătășia plaiuluĭ Cloșaniĭ, din jud. Mehedințĭ, de la Vornicul de țéra de sus; dar neputând dăinui acolo, orândui în plaiŭ vechil pentru căutarea trebilor vătășieĭ; și se afla petrecând ca un mosafir în politia Bucurescĭ.“ [2]

La 1814, aflăm pe Pavel Vladimirescu, fratele luĭ Tudor, vătaf la plaiul Cloșianilor, negreșit dupĕ recomandația frate-sĕŭ Tudor, care era patronat de maĭ mulțĭ boierĭ influențĭ, și maĭ ales de Regep Pașa și de Strogaroff, cum am arătat. [3]

La 1815 iar aflăm pe Tudor vătaf de plaiŭ la Cloșianĭ. [4]

[1] Dupĕ notele procurate de reposatul Scarlat Rosseti, făcute dupe nisce notice ale luĭ Vasile Móngă, cu care era strâns legat. — Vedĭ și Memoriul luĭ Chiriac Popescu, în *Românul* No. 299 pe 1862.

[2] Memoriul luĭ Dărzénu, publicat în foiletonul *Trompeteĭ Carpaților*, pe 1868., No. 646.

[3] Ordinul de numire al luĭ Pavel Vladimirescu din 1815 Iuliŭ 20, în posesia fiuluĭ sĕŭ, D. Ión Vladimirescu, din Vladimir.

[4] Petiția luĭ Tudor către Domnul Caragea, prin care cere înapoĭ baniĭ ce didese pentru vătășia plaiuluĭ, fiind că se înlocuise cu un óre care Ión Grecescu; și Vornicul rânduește bumbașir (esecutor) pentru împlinirea banilor cuvenițĭ luĭ Tudor. — Vedĭ anaforaoa luĭ Isaac Ralet, biv-vel Vornic, cu data din 8 Iuliŭ 1815, în condica No. 84 a Arhiveĭ Statuluĭ pag. 388.

La 1816, iar îllŭ aflăm vĕtaf la acellŭ plaiŭ. [1])

Tudor era temut şi respectat de Vodă Caragea, care 'lŭ consulta adesea în privinţa contribuţiunilor ce voia să decreteḑe, voind a afla de la dênsul impresiunea ce ar produce acele contribuţiunĭ asupra locuitorilor de peste Olt. [2])

Cănd nu se afla vătaf de plaiŭ, Tudor îşĭ petrecea timpul la locuinţa sa din Cerneţĭ, unde trăia retras, visitând numaĭ pe vĕrul sĕŭ Ioniţă Burilianu, şi pe amiciĭ sĕĭ Gărdăreanu şi Miculescu; numaĭ la aceştia lua el cafea şi mănca, avênd încredere deplină în eĭ; căcĭ Tudor era fórte bănuitor.

Indată ce intra la aceştia, Tudor şedea puţin jos; apoĭ se scula, şi începea să se plimbe prin cameră, tăcut şi gănditor.

Cănd intra cine-va în cameră, Tudor arunca asupră'ĭ uă căutătură scrutătóre; şi continua apoĭ primblarea sa perpetuă.

Intr'uă ḑi Gărdăreanu îl întrebă:

— Mĕ iartă, prietene, să te întreb ceva. De ce nĕ'ĭ fi şeḑênd jos cănd viĭ la mine, ci te plimbĭ mereŭ?

Dupĕ căte-va minute de găndire, Tudor respunse:

— Nu şed jos, prietene; pentru că póte vine la D-ta vre uă putóre de Ciocoiŭ; şi nu voiŭ să mĕ scol înaintea luĭ. [3])

Despre viaţa privată a luĭ Tudor la Cerneţĭ, şi despre viaţa sa publică ca vĕtaf de plaiŭ la Cloşianĭ, bătrâniĭ cariĭ 'l-aŭ cunoscut nareasă multe fapte şi respunsurĭ caracteristice, din cariĭ vom relata căte-va; căcĭ prin ele se póte cunóşte maĭ bine caracterul şi aspiraţiunile luĭ Tudor.

Cu mulţĭ anĭ înaintea Revoluţiunĭĭ, Tudor strângea ar-

[1]) Ordinul domnesc din 1816 Aug. 20, pentru buna paḑă a potecilor plaiuluĭ contra făcătorilor de rele, aflat tot în posesia D. Iôn Vladimirescu.

[2]) După încredinţarea D. Petrache Poenaru.

[3]) După încredinţarea D. Niţă Isvoranu, din Severin.

me, (pistóle, puşcĭ şi iatagane, pe care le ascundea în cula dela via sa de lăngă Cernețĭ. [1])

Cu mult înaintea revoluțiuneĭ, Tudor recruta bărbațĭ hotărâțĭ şi de inimă, cari aveaŭ să'l ajute în patriotica sa întreprindere; astfeliŭ îşĭ asociă de timpuriŭ pe Ioniță Crețescu [2]) care se afla şi el p'atuncĭ îngrijitor tot la moşia Glogova, proprietatea G............... [3]); îşĭ asoçiă asemenea pe Gărbea, ajutorul sĕŭ la vătăşia de plaiŭ, în prediua Revoluțiuniĭ, şi care'l ajută nu puçin în mişcarea dela 1821, cum vom arăta la locul sĕŭ; pe Căpitan Orleanu, şi pe N. Zoican, intimĭ aĭ sĕĭ; pe logofătu Radu Miu, ajutorul sĕŭ ca vătaf de plaiŭ, la 1819; pe Vasile Ghelmegénu, pe care 'l a şi făcut prefect la Vălcea în timpul mişcăriĭ; pe Vasile Móngă, unul din confidențiĭ şi consiliariĭ sĕĭ, boer cu mare influință în Gorjiŭ; pe Drăghiceanu Sîrbu, pe Hergot, pe Nicolicescu, şi pe alțĭ; astfel că, la semnalul dat de Tudor, după mórtea luĭ Suțu, acestia începură a recruta Pandurĭ în Gorjiŭ şi în Mehedințĭ, unde aceĭ intimĭ aveaŭ influință. [4])

Din acésta să invederéḑă că Tudor, âncă din a sa junie, cugeta la mijlócele d'a scăpa țéra de Grecĭ şi de Ciocoĭ, prin ajutorul Rusieĭ, aşteptănd numaĭ ocasiunea favorabilă.

Şi fiind-că asemenea planurĭ nu pot rĕmănea cu totul secrete, Tudor fu în multe răndurĭ denunțat la Caragea ca tulburator, şi scăpă numaĭ prin istețimea sa. Dumnezeul Romănilor îl conserva negreşit pentru scopul cel sânt al eliberăriĭ acestuĭ popor martir.

[1]) După încredințarea D. Ión Brezoianu, care a fost mulțĭ anĭ profesore în Mehedințĭ, şi în intimitate cu bĕtrânul Gărdărénu.

După D. Hergot, Tudor ascundea arme şi în pădurile din plaiul Cloşianĭ, în timpul căt a stat vătaf de plaiŭ acolo. Acésta ni se pare maĭ probabil.

[2]) Părintele D. Al. Crețiescu, fost Ministru de Culte, şi Preşedinte de Secțiune la Cassațiune.

[3]) După încredințarea luĭ Niculcea Bălănescu şi Dumitraşcu Ploscar din Pestriça, plasa Motru de sus, distr. Mehedințĭ, bătrânĭ dela 70 anĭ în sus.

[4]) După încredințarea D. Hergot dela Tarniça, şi a D. Stoenescu dela Baia de aramă. Veḑĭ şi Cioranul, Dirzeanu etc.

Astfelŭ, la 1818, Vodă Caragea trimise la Cernețĭ un Buluc-bașa domnesc cu treĭ Arnăuțĭ, ca să ridice pe Tudor. El chiămă pe Protopopul Ioniță deputatul, confessorul și intimul sêŭ, ca să'ĭ citéscă rugăciunea pentru învingerea inamicilor; apoĭ îĭ încredință cheia caseĭ, după cum făcea tot d'auna când părăsia pentru maĭ mult timp căminul seŭ.

In ḑiua plecăriĭ, Tudor îșĭ puse uniforma de Parucic rusŭ, încinse sabia ce 'ĭ se offerise de Rușĭ pentru bravurile séle în resbelul Turco-Rusŭ de la 1806—1812, și se puse în căruciorul de poștie, allăturĭ cu Buluc-bașa.

Peste douĕ sĕptămânĭ, Tudor se înturna singur la Cernețĭ, spuind intimilor sĕĭ că aŭ fost niște pârĭ nedrepte din partea vrăjmașilor sĕĭ; maĭ mult nu voi a se esplica. [1]

Bătrânul Grigorie Mungescu, fiiul luĭ Vasile Móngă, assigură că tot în timpul luĭ Caragea, Tudor ar fi făcut parte dintr'uă conspirație a unor boierĭ patrioțĭ (nemulțumițĭ); Caragea ordonă a pune măna pe Tudor, ca de la ellŭ să afle pe capiĭ conspirațiuniĭ; Tudor prinse de veste și sĕ ascunse într'uă butie, în casa boieruluĭ Filipescu; astfel numaĭ putu scăpa de ochiĭ spionilor, pănă s'a liniștit lucrul; apoĭ, dobândind răvaș de drum de la Spătărie, prin mijlocirea acelluĭ boer, cu nume și cu portu schimbat, trecu peste Olt, adăpostindu-se la Vasile Móngă. [2]

Se vede că într'uă asemenea împrejurare aflându-se, Tudor hotără a părăsi țéra pentru maĭ mulțĭ anĭ, făcându'șĭ și diată. [3] Nenorocire că diata e fără dată; trebue ănsă sĕ fie făcută nu mult înaintea Revoluțiuniĭ, pentru cuvĕntul că averea de care dispune Tudor în diată nu s'a maĭ adăugat după aceea.

Intr'uă ḑi, pe când Tudor se afla la via sa de la Cer-

[1] După relația D. C. Hristescu din Severin, bătrân ca de 75 de anĭ, și care a trăit în Cernețĭ pe când Tudor viețuia acolo.

[2] Nu cumva bătrâniĭ confundă acéstă împrejurare cu aceea a Cavazuluĭ turc, și cu cea descrisă de Dîrzénu?

[3] Veḑĭ Nota No. VI.

neţĭ, servitoriĭ seĭ îşĭ permiseră a maltrata p'un marchitan Evreŭ, care umbla cu marfă prin sate; Tudor îĭ dojeni aspru, observăndu-le că şi Evreul e făptura luĭ Dumneḑeŭ, şi nu trebue batjocorit; şi le ordonă straşnic a nu maĭ cuteḑa altă dată să batjocoréscă pe verĭ-cine ar intra în curtea sa, că vor fi aspru pedepsiţĭ. [1])

Tudor, înainte de Revoluţiune, ca şi în timpul mişcăriĭ, avea servitorĭ fidelĭ cari 'ĭ găteaŭ singurĭ bucatele, şi care 'l însoţeaŭ căllare orĭ unde se ducea.

Pe când vieţuia la Cerneţĭ, Tudor avea pe un Marian ca servitor fidel, în care avea tótă încrederea, şi care'l însoţia căllare şi armatŭ în tot locul. [2])

— Dar D-ta, ce ştiĭ să'mĭ spuĭ despre Tudor? întrebaiŭ pe un bătrăn bogasieru din Cerneţĭ, în ḑiua de 12 Aprilie, (1872) când am viḑitat Cerneţiĭ.

— Sciŭ atâta, D-le, că Tudor 'mĭ a omorât un câĭne, la care ţineam mult.

— Ia povesteşte'mĭ acéstă împrejurare.

— Intr'una din ḑille, Tudor trecea căllare pe lăngă prăvălia mea, însoţit de Marian, ca să se ducă la boerul Gărdăreanu; căĭnele meŭ muşcă calul luĭ Tudor de picior; Tudor opri calul şi'mĭ aruncă uă căutătură cruntă; apoĭ îşĭ urmă drumul, fără a ḑice nimic.

A doua ḑi căĭnele muşcă iar calul luĭ Tudor; atuncĭ Tudor se întórse către Marian, şi 'ĭ ḑise:

— Omóră'l!

Marian scóse pistolul de la cobur, şi împuşcă căĭnele.

Pela 1809, paĭspreḑece Sêrbĭ spionĭ, ce treceaŭ regulat Dunărea nóptea, ca să spionese pe Ruşĭ, şi ca să hoţiască, fură prinşĭ de Tudor; ell tâie şépte inşĭ cu măna sa. Nimenĭ nu cuteḑa a se ruga de dênsul pentru iertarea lor, cunoscănd firea luĭ cea selbatică; dar un Stefan Columbeanu, ce era faţă la acea tragică scenă, şi care era om allŭ luĭ Dumitru Bibescu, pe care Tudor îl res-

[1]) După relaţia d. C. Hristescu, din Severin.

[2]) Domnul C. Hristescu, din Severin.

pecta, își puse viața în pericol; și luând pe Tudor în brațe, pe la spate, îl înpiedică a continua acea măcelărie. „Iartă'ĭ boerule, ḑisse Columbeanu tremurând; iartă'ĭ, pentru suffletul reposaților părinți aĭ D-le."

Luĭ Tudor îĭ plesni buza de necaḑ, și'ĭ curse din ea mult sânge. Aceasta îl liniști óre cum; ordonă însă a bate cumplit pe ceĭ lalțĭ șépte Sĕrbĭ ce remăsesseră viĭ. Tocmaĭ după treĭ ḑille, Tudor ḑisse Columbeanuluĭ, aruncându-ĭ uă căutătură cruntă: „De nu eraĭ om allŭ Bibesculuĭ, te făceam treĭ bucățĭ."

Pe Columbénu îl apucă frigurile, nu atât de cuvintele luĭ Tudor, cât de căutătura luĭ cea grozavă. [1])

In timpul mișcăriĭ, acest Stefan Columbeanu trimise la Tudor pe preotul Gg. din Negrenĭ, ca să'ĭ dea un bilet de drum (tescherea, cum se ḑicea p'atuncĭ) spre a fi nesupărat de Pandurĭ și de Arnăuțĭ; Tudor 'ĭ dete un bilet, în care scria: „de familia Columbenilor nimenĭ să nu se atingă, că sunt frații meĭ; și cine va îndrăsni a le aduce vr'uă supărare, cu capul va plăti nesupunerea lui." [2])

Despre Dumitrache Bibescu (părintele prinçiului Știrbeĭ) se ḑice că, înainte de 1806, fiind arestat de Turci, pârît ca seraschier al Rușilor de către Brăiloiu și Hagi-Enuși, Tudor îĭ propusse să'l scape dela arest; dar Bibescu 'i respunse: „Maĭ bine să piară un om, de cât Craiova să fie arsă și robită de Turci." Ellŭ fu dus de Turcĭ la Silistra.

Constantin Ipsilanti, viind domn în țérră a doua óră, mijloci la Pașa iertarea lui, Ipsilanti fiind cumnat cu Bibescu; și'l făcu și ispravnic la Craiova. [3])

Cruḑimile luĭ Tudor contra Turcilor și a unor Sîrbĭ ca ceĭ uccișĭ de dînsul, atrase asupră'ĭ mare ură din partea Turcilor,

[1]) După relația lui Dumitrache Columbeanu, vĕrŭ cu Tudor, de care am menționat la începutul acesteĭ biografiĭ.

[2]) Totŭ după încredințarea Columbeanului.

[3]) D. Ion Ionescu, în opera sa *agricultura în Mehedinți*, la pag. 665, assigură că la biserica dela schitul Topolniça se afla la 1821 un pomelnic al familliei Bibescului, Ispravnic atunci la Mehedințĭ, scris de mâna luĭ Tudor.

carii în maĭ multe rândurĭ îl încungiurară în culla dela via sa din dealul Cerneţilor.

In muntele Curilla, ce domină acelle dealurĭ, Tudor avu mai multe lovirĭ seriose cu Turcii; se vĕd şi aḑĭ urme de întăriri (metereḑurĭ) în acea localitate.

Intr'una din acelle lovirĭ, Tudor fu înconjurat de Turcĭ de tóte părţile, şi scăpă ca prin minune. [1])

In asemenea grele împregiurărĭ, saŭ când era silit a se ascunde de persecuţia Domnilor, Tudor afla adăpost în Monastirea Tismana, unde avea amicĭ devotaţĭ pe unii din părinţiĭ dela această M-re, cari'l ascundeaŭ cu mare îngrijire; când însă persecutorii seĭ îĭ luaŭ urma, el fugea din Tismana, şi trecea muntele despre rĕsărit, acoperit ca şi aḑĭ cu pădurĭ stufóse; şi se ascundea la un ţĕran credincios, anume Pau Kiriţescu, din cătunul Topeştii, distanţă d'uă jumătate oră dela Tismana.

Tudor se plimba atuncĭ pe gândurĭ, mâncând puţin şi iute, şi vorbind şi maĭ puţin.

Intr'o ḑi Tudor sosi la credinciosul seŭ Chiriţescu fórte tulburat; şi fără măcar a da ḑioa bună, începu să se plimbe prin bătătură, cu mâinile la spate, în care ţinea un struţ [2]) încărcat; ellŭ ofta mereŭ, din adâncul inimeĭ.

— Ce aĭ, boerule? îl întrébă Kiriţescu.

După un cart d'oră de gândire şi oftare, primblându-se necontenit, Tudor 'ĭ respunse in fine:

— Trăi-voiŭ óre să scap ţérra de leprele streine?

In deşert stărui Kiriţescu de Tudor a se esplica; Tudor nu maĭ scósse nicĭ un cuvĕnt până a doua ḑi, când se furişă din casă, şi se înfundă în pădure; Kiriţescu atuncĭ îl urmă de departe, şi'l vĕḑu scăldându-se; dar o! minune! Dela capul pieptului, pe sub mâna stângă, până la spate, Tudor avea uă pată roşie, de lăţimea şi forma uneĭ săbiĭ: era póte un semn din naştere!

Kiriţescu se destăinui socieĭ salle, care bănui că ar

[1]) După încredinţarea D. Stretcu, proprietar din Severin

[2]) Puşcă scurtă, în formă de carabină.

fi uă lovitură de sabie turcéscă; dar bărbatu-sĕŭ o făcu să înțellégă c'asemenea lovitură 'ĭ ar fi fost mortală, şi că nu putea fi de căt un semn ceresc că Tudor o să ajungă om mare.

„Ceea ce s'a și adeverit!" observă oftând fiul luĭ Pau Chirițescu, care'mia narat această particularitate curiósă. [1])

Ca vĕtaf de plaiŭ, Tudor a lăsat suvenire nesterse în Cloșianĭ și în Cernețĭ.

P'atuncĭ reşedința vĕtăşieĭ plaiuluĭ Cloşanĭ era comuna cu acest nume.

In comuna Cloşianĭ Tudor avea casă, móră, uă sfóră de moșie și consângenĭ. [2])

La Cloşianĭ, în calitate de vĕtaf de plaiŭ, Tudor medita, în liniştea singurătățiĭ, la emanciparea Românilor, pradă a Grecilor ș'a Turcilor.

Aci Tudor urmeădă să se fi consultat cu confidențĭ ca Gârbea, ca Crețescu, ca Orleanu, asupra mijlócelor de sal-

[1]) După încredințarea preotuluĭ de mir de la M-rea Tismana, anume Constantin Chirițescu, bătrăn ca de 62 de anĭ; ell a aflat acestea chiar din gura tatăluĭ sĕŭ; şi ca copill de ḑece anĭ atuncĭ, a fost tare impressionat şi de fisionomia și de caracterul luĭ Tudor.

[2]) Casa luĭ Tudor era pe locul unde este aḑĭ primăria, și care fu arsă dupĕ învingerea Revoluțiuniĭ.

Móra este la căte-va sute de pașĭ departe de casă, spre miaḑă-ḑi. Se cunóște încă urma ziduluĭ făcut de Tudor, din dreptul caseĭ până la móră, pe marginea gărliçeĭ ce învârtește móra, spre a o feri de inundațiile rîuluĭ Motru, ce curge la uă sută de pașĭ pe sub piatra Calluluĭ, spre rĕsărit. Lângă móră este uă salcie care se ḑice c'ar fi fost sădită din ordinul luĭ Tudor, la facerea moreĭ.

In stânca numită a Calluluĭ, se vede semnul uneĭ uşi și al unor ferestre: aci Tudor cugeta a face uă bisericuță în piatră, ca cea de la schitul Nămăeștiĭ, districtul Muscell.

Se cunóște şi locul varnițeĭ unde Tudor strânssese varul necessar pentru facerea acesteĭ bisericuçe.

Mișcarea de la 1821 n'a dat pas luĭ Tudor a'șĭ realisa piósa sa dorință.

In fine, spre Nord, este uă peșteră cu stalactite minunate, unde a fost ascuns butoiul cu tóte hartiile luĭ Tudor, private și publice, despre care am vorbit în prefaçă.

In fine, la biserica din Cloşianĭ esistă penticostarul unde se află pomelnicul reprodus la Nota No. IV.

Am aflat la Cloşianĭ la $^{17}/_{29}$ Aprilie, 1872, uă femee bătrână, ca de 80 de anĭ, anume Stanca a luĭ Nicolae Tivig, vară a doua a luĭ Tudor despre mamă, p'all căria bărbat l'a scutit Tudor de bir, pe când era vĕtaf de plaiŭ.

vare a fraţilor luĭ de sub jugul Greculuĭ ş'al Ciocoiuluĭ; d'aci trebue să fi recrutat Tudor braçie şi inimĭ care aveaŭ să'l ajute în realisarea planuluĭ sĕŭ salvatoriŭ.

La Cloşianĭ şi la Baia d'aramă trăesc încă bătrânĭ septagenarĭ, cariĭ aŭ cunoscut pe Tudor, cum şi sătenĭ cariĭ aŭ aflat de la alţĭ bătrânĭ ce'l servisseră multe trăsurĭ caracteristice despre viaţa şi conduita sa, ca om public şi privat.

Ión Talaman, ce a murit în etate de 85 de anĭ, şi Ion Iosan, ca de 110 anĭ, sătenĭ din Cloşanĭ, s'aŭ bucurat de încrederea luĭ Tudor. Intr'uă ḑi Talaman îĭ ḑisse:

— Boerule, să mĕ ierţĭ, să te întreb ceva. De ce nu te însorĭ? Să te statornicesţĭ aicĭ la noĭ; să te avem în tótă viaţa vĕtaf de plaiŭ; căcĭ eştĭ iubit de toţĭ, ca boer drept şi cu frica luĭ Dumneḑeŭ; ne-aĭ scăpa de Ciocoiĭ carĭ ne-ar prăda.

Tudor, după multe minute de gĕndire, respunse oftănd:

— E! Talamane! Eŭ nu sunt făcut nicĭ pentru avere, nicĭ pentru muiere; sunt făcut pentru alt-ceva. [1])

Altă dată, Tudor se întorcea de la Bucureşcĭ, însoţit de Gărbea şi de Radu Miu, confidenţiĭ sĕĭ. Nóptea popossiră în cămp, lângă uă claie de fân; priponiră caiĭ allăturĭ, şi le detteră fĕnu din acea claie. Peste nópte, pe cănd Tudor cu amiciĭ sĕĭ dormiaŭ, se pomeni Gărbea cu cine-va că'l ia de pĕr, şi începe a'l tărnui, prohodindu'l: „că cu a cuĭ voie caiĭ lor mănâncă fĕnul luĭ.“ Era însuşĭ proprietarul clăiĭ de fên.

Gărbea se luptă, dar săteanul era maĭ ţépĕn; Gărbea era de desupt, şi priimea mereŭ grelle loviturĭ. Radu Miu sări să'l scape; dar Gărbea scósse pistolul de la brêŭ şi'l descărcă în adversarul sĕŭ, care căḑu mort. Apoĭ, încălicară şi plecară.

— Bine am făcut, boerule? întrebă Gărbea pe Tudor.

[1]) După încredinţarea D. Ioniţă Hăldan, din Tarniţă, căruia 'ĭ a spus aceasta însuşĭ Talaman.

— N'aĭ făcut bine, fiind-că era un frate d'aĭ noştriĭ.!

— Dar trântellele melle, boerule?

— Trânteală pentru trânteală. Dar ce s'a făcut nu se desface. [1])

Tudor a lăsat în Mehedinţĭ suvenire neşterse ca impiegat şi ca hotarnic; numaĭ când nu putea să împace pe împricinaţĭ, atuncĭ îĭ judeca, saŭ îĭ trimetea la Ispravnicĭ. [2])

Tudor făcea şi pe hotarnicul, cum dovedeşte uă însemnare de mâna luĭ Tudor, fără dată, despre trăssurile moşieĭ Colibaşilor, cu sumă de stânjenĭ, şi pe care o possedăm noĭ, dată de D. Gr. Miculescu; cum şi hotărnicia moşnenilor Cloşanĭ, ce o possedă D. Gg. Popescu (care possedă şi móra luĭ Tudor) din Cloşanĭ; asemenea şi hotărnicia Băiĭ de aramă, din 1820 Maiŭ 30, partea luĭ Manole Gugiŭ ş'a unor vecinĭ. [3])

Atât Tudor, cum şi bătrânul Miculescu (tata D. Grig. Miculescu) amândoĭ se bucuraŭ de cea maĭ bună opinie în Mehedinţĭ şi Gorjiŭ, ca hotarnicĭ oneştĭ şi dreptĭ. Adesea orĭ eraŭ luaţi ca arbitriĭ de părţile în litigiŭ, cari dideaŭ înscris că sĕ mulţumesc pe hotărârea D-lor, ca să scape de judecată.

Pe lângă acésta, Tudor făcea şi comerçiŭ, atât cu marfă din Austria, cum şi cu vite ce le ducea spre vĕndare în Transilvania şi în Ungaria. [4])

[1]) D. Hildan.

[2]) Dovadă un bilet autograf al luĭ Tudor, din 1810 Aprilie 30, către vechilul sĕŭ de plaiŭ, cu următórea cuprindere:

Logofete Radule (Miu)

„Pricina de judecată ce are cel ce'ţĭ aduce rĕvaşiul pentru moşie, să te si- „leştĭ, pentru voea mea, a o cerceta saŭ împăca; iar de nu, pe tóte părţile, cu scurt soroc, să'ĭ soroceştĭ la Isprăvnic. — Şi sânt al D-le gata, Theodor.

Acest billet îl possedăm noĭ, dat de D. Grig. Miculescu din Severin.

Vedĭ şi Nota No. CXIV.

[3]) Copie dupĕ dânsa possedă D. Manole Mîlcu, ce'ĭ dice şi Stoenescu, din Baea de aramă, şi din care am copiat uă parte spre a se vedea redacţia luĭ Tudor, ca hotarnic; în acéstă hotărnicie Tudor suscrie cu numele întreg „Tudor Vladimirescu, Sluger".

[4]) Dupĕ încredinţarea maĭ multor bătrânĭ.

Astfel ne putem esplica averea de care menţionédă diata luĭ Tudor, cum şi epistola luĭ Spiru Milea din 1838.

Turciĭ 'ĭ attacaŭ adesea vasele cu marfă, şi le luaŭ cu sila. [1])

Ce s'a făcut averea luĭ Tudor? Nepotul sĕŭ nu possedă nimic dintr'ênsa.

Proprietăţile salle din Cernețĭ le possedă D. Gărdăreanu, printr'un act de cumpărătóre dela 1838; elle aŭ fost vêndute pentru datorie către Stat. [2])

Móra şi partea sa de moşie din Cloşeanĭ le possedă D. Gg. Popescu şi moşneniĭ Cloşanĭ, prin usurpare, credem noĭ; cea-laltă avere urmésă s'o possedă actualiĭ proprietarĭ tot prin asemenea mijlóce.

Prescripţia fiind trecută, nepoţiĭ luĭ Tudor n'o maĭ pot reclama.

Pe lăngă alte calităţĭ, Tudor era şi temător de Dumneḑeŭ; şi fiind că pe atuncĭ cellŭ maĭ mare act de pietate creştină era facere de bisericĭ, Tudor zidi cu spesele salle biserica din comuna Préşna, districtul Mehedinţĭ, dotănd'o la 1808 cu treĭ ḑecĭ stănjenĭ de moşie,

[1]) Uă Dómnă din Severin, ca de 50 de anĭ, (D-na Nasta a luĭ Gg. Iordache) possedă patru farfuriĭ din marfa luĭ Tudor, adusă din Austria într'uă şaică, pe care Turciĭ, în dreptul insuleĭ Adacale, a luat'o cu sila, vĕnḑănd apoĭ acea marfă în profitul lor, după cum ne-a încredinţat D. Gr. Miculescu.

Intre hărtiile D. Ion Vladimirescu, nepotul luĭ Tudor, figureaḑă ş'uă epistolă a unuĭ Dumitrache K..... cu data 1835 Martie 3, prin care se constată judecata pentru pagubele încercate de Tudor în timpul luĭ Regep Paşa.

[2]) Casa luĭ Tudor din Cernețĭ, cam în formă de culă, s'a dărămat de proprietarul sĕŭ, ca pe acellŭ loc să se ridice uă statue luĭ Tudor. S'a luat 45 galb. din vĕnḑarea materialuluĭ. După cum afirmă uniĭ, s'a dărămat cu sperançă că se vor găsi banĭ îngropaţĭ în zidurile caseĭ. Ceĭ 45 galb., sub primarul V. Strămbeanu, s'aŭ allocat în budgetul primărieĭ din Cernețĭ; iar prin suscrierĭ s'au străns numaĭ 180 galbenĭ. Statua fu tocmită 500 galbenĭ. Sperăm că, prin iniţiativa D. Miculescu, se va realisa frumósa idee d'a se ridica statua luĭ Tudor în Severin, după cum se crede,

Intre hărtiile ce possedă D. Ion Vladimirescu, din Vladimir, figureaḑă ş'uă petiţie a mameĭ salle, Bălaşa, soţia Vistieruluĭ Papa Vladimirescu, cu data din 1824 Iunie 5, către Dimitrie Raleti, Caimacam al Craioveĭ. Bălaşa se plănge că un Medelnicer C. Măldărescu ar fi pretins dela ea 2114, leĭ, ce'ĭ ar fi datorănd bărbatul eĭ, cănd ea n'avea de căt uă cureluşă de moşie şi douĕ rândurĭ de vie cu otaştină; iar aceĭ 2114, leĭ priveşte pe Tudor, fiind datorie către Stat, de cănd era vĕtaf de plaiŭ. — Tudor afirmă însă în diata luĭ că nu este dator la nimenĭ nimic.

cumpăraţî într'adins pentru acest sfărşit. [1]). La acea biserică se află şi portretul luĭ Tudor, desemnat pe scăndură de zugravul bisericeĭ. P'acel portret este scris: „Biv-vel Sluger Theodor, comandir.“

La 1818, aflăm pe Tudor şi pe veriĭ luĭ Merişescĭ în proces cu Clucerul Nicolae G............., (patronul sĕŭ din junie) pentru uă sfóră de moşie. Clucerul Stefan Niculescu fu însărcinat cu cercetarea pricineĭ la faça loculuĭ; căcĭ G............... era atuncĭ ispravnic în Gorjiŭ, unde se află proprietatea în litigiŭ [2]).

Tudor a avut maĭ multe procese [3]); de aceea ellŭ venea adesea în Bucureştĭ pentru acelle procese neterminabile cu G............, şi venea insoţit de plăiaşĭ; ellŭ şedea aci lunĭ întregĭ pentru înfăçişarea la instanţele superióre [4]).

In fine Tudor pierdu procesul cu G............. chiar la Divanul Domnesc. Coborând scara supărat, el amenință pe boerĭ cu degetul, dicênd:

[1]) Vedĭ Nota No. V.

[2]) Anaforaoa Departamentuluĭ dreptăţiĭ, din anul 1718, Maiŭ 16, în condica No. 89 a Arhiveĭ, pag. 482.

[3]). D. Tocilescu, în discursul sĕŭ pentru Tudor Vladimirescu, publicat în *Columna traiana* dela 21 Iuniŭ 1871, susţine că Tudor ar maĭ fi avut uă judicată, tot la Divanul Domnesc, pentru plata întreţineriĭ Pandurilor în timgul resbeluluĭ turco-russŭ de şése anĭ, de şi acele cheltuelĭ privea pe Vodă.—Cantu, în vol. XVIII. pag. 476, din Istoria sa, susţine că Tudor s'a sculat, nu pentru a libera ţéra de Grecĭ, ci pentru a sili Guvernul a'l despăgubî d'uă sumă de banĭ ce'ĭ datora Fiscul.

Cu tótă silinţa ce'mĭ am dat, 'mĭ a fost imposibil a afla în Archiva Statuluĭ vre un act relativ la assemenea procesŭ.

[4]). Un sătênŭ, ca de 70 de anĭ, anume Vilciu Arvatul, locuitor în suburbia Serbilor, din Tărgovişte, îmĭ dicea la 10 Iunie 1872: „Sub Vodă Şuţu, cu puţin înainte de Zaveră, aflându-mĕ eŭ cu oile spre păşiunare la Băneasa, p'atuncĭ moşie a boeruluĭ Nicolae Văcărescu (cocoşeatu) a venit Tudor cu 13 catane, toţĭ călărĭ, şi s'a tocmit cu mine a pasce caiĭ lor la Băneasa; şi a lăsat jumătate din catane pentru paḍa cailor, iar jumătate îĭ ţinea Tudor în Bucureştĭ; şi l'am ospătat eŭ cu lapte şi brânḍă, făcêndu'ĭ sorămea azimă caldă în ţest. Aŭ şeḍut caiĭ la păşiune două lunĭ şi maĭ bine, avĕnd Tudor judecată în Bucureşcĭ; şi pierḍând el judicata, s'a dus sĕ se plăngă la Vodă Şuţu; şi a fost dat în brăncĭ pe scara domnéscă; şi s'a betejit, bietu Tudor! Şi l'a adus pe mâinĭ catanele la Băneasa; iar Tudor s'a jurat atuncĭ că va veni de hac şi Grecilor şi Ciocoilor. Iar când a venit Tudor în scaun, 'şĭ a adus aminte şi de mine, şi a trimis uă catană de m'a chemat la Cotrocenĭ, şi m'a îndemnat sĕ mĕ fac volintirŭ că 'ĭ a ajutat Dumneḍeŭ d'a pus sub picióre pe viăjmaşiĭ luĭ şi aĭ ţereĭ.“

„Pe unde pun adĭ cocónele vóstre panglicele, vor pune într'o di Oltenii meĭ curelele opincilor! [1])

Asemenea amenințărĭ Tudor le repeta de căte-orĭ 'ĭ venea bine.

La di ântĕiŭ de Ianuariŭ 1819, aflăndu-se Tudor la masa Episcopuluĭ Ilarion, a dis: „d'oiŭ trăi, voiŭ face 12 perechĭ de opincĭ din pielea a 12 boerĭ divanițĭ.“ [2])

La 19 Septemb. 1819, aflăm pe Tudor iarăşĭ vătaf de plaiŭ la Çloşianĭ, şi făcând parte dintr'uă comisiune însărcinată cu cercetarea strămutăriĭ hotarelor de către Austriacĭ [3]), dupĕ vechiul lor obiceiŭ [4]). Cercetarea era provocată de reclama moştenilor Podenĭ către Vodă Şuțu; eĭ se plângéŭ că Nemțiĭ le-aŭ cotropit moşia. In acea comisiune figura şi Iordache Otetelişeanu, ca inginer-hotarnic, rănduit de Caimacamul Craioveĭ dupe ordinul Domnitoruluĭ, în care se dicea „a se numi om destoinic; iar cercetarea sĕ se facă în taină, fără a simți Nemțiĭ [5]).

Această cercetare se făcu prin stăruința luĭ Tudor; uă probă maĭ mult despre simțimêntul sĕŭ de justiție şi de ataşament către sătenĭ [6]).

Ca vătaf de plaiŭ, Tudor avu occasiune a se recomanda țĕranilar din plaiul Cloşiani ca impiegat integru, căştigănd asfeliŭ afecția şi stima lor. De aceea Olteniĭ, cariĭ

[1]). După încredințarea monahuluĭ Bogoslovu, dela M-rea Tismana, bătrăn ca de 80 de anĭ, care atestă că l'a audit cu urechile sale pe Tudor dicând acele cuvinte; iar Bogoslovul se afla atuncĭ fecior în casa Mitropolituluĭ Lupu, şi s'a dus sĕ assiste şi elliŭ la acel proces.

[2]). După încredințarea venerabiluluĭ Arhiereŭ Iónichie Evantias, (fost vicar al Mitropolieĭ, şi adĭ superior al Monastiriĭ Cămpu-lung) care se afla presinte la masă când Tudor a pronunțiat aceste cuvinte memorabile.

[3]). Despre hotarele țereĭ p'atuncĭ, vedĭ Tunusli, pag. 92—98;

[4]). Vedĭ Nota No. VII.

[5]). Vedĭ Memoriul Otetelişanuluĭ, la Nota No. XXXV.

[6]). Intre hărtiile aflate la D. Ión Vladimirescu, nepotul luĭ Tudor, am dat şi peste uă epistolă a luĭ Pavel Macedonschi către Pavel Vladimirescu, cu data din 2 Aprilie 1820, relativă la acéstă cestiune. Pe coperta aceleĭ epistole e scris de măna luĭ Tudor următórele rândurĭ:

„Pavele, negreşit sĕ'mĭ trimițĭ copiele dupĕ jalba şi scrisórea către Vernicul „pentru călcarea munților Podenilor. Eată şi adeverința; sĕ mi se trimiță iscă„lită, şi cu pecetie, precum vĕ legațĭ.“

sufferisseră îndoit, şĭ dela Grecĭ şi dela Turcĭ, alergară cu grămada la apelul luĭ Tudor, dându'ĭ numirea de *Domnŭ*, care în gura poporuluĭ era sinonim cu liberator.

Pe d'altă parte, bravurele sale în resbelul russo-turcu îl făcură cunoscut Boerilor şi Grecilor, cariĭ credeau, fiecare din punctul sĕŭ de vedere, a se servi de dênsul ca d'un instrument în rescóla ce Russia prepara de mult în umbră: Boierii, cu scop d'a sfărăma jugul Grecilor; şi Greciĭ, cu speranţa d'a sfărăma jugul Turcilor. Tudor, cum vom vedea la locul sĕŭ, profită de această ocasiune providenţială, atăt de dorită şi mult aşteptată de dănsul, spre a realisa visul sĕŭ de aur, la care cugeta din cea maĭ fragedă etate. El dejucă planurile ambiţioşilor şi inamicilor, dănd mişcării un caracter curat naţional, lucrănd în favórea emancipăriĭ Romănilor de sub tutela fatală a Grecilor din Fanar, cari un secul întreg s'aŭ silit, prin tóte mijlócele, a desnaţionalisa Romănia, pe care o şi numia noua Eladă, saŭ fiica Grecieĭ.

La 1821, eraŭ două partide în ţéră: partida naţională şi partida fanariotică, care ambele se reḑimaŭ pe Russia. In capul partideĭ naţionale era Gr. Băleanu şi Episcopul Ilarion, cari iniţiaseră în secretul revoluţiĭ pe boieriĭ patrioţĭ; între acestia figura Filipescu (Vulpe), Sc. Grădiştênu, N. Văcărescu (Cocoşeatu), Câmpineanu, Mihăiţă Filipescu, Gr. Filipescu, Stefan Bălăceanu, cum şi Mitropolitul Dionisie Lupu. Toţĭ aceştia lucraŭ pe subt ascuns în favórea emancipăriĭ ţĕriĭ de sub jugul Grecilor. Bălênu, Ilarion şi alţi câţĭ-va arătară luĭ Tudor pe faţă scopul lor, încurajindu'l a ridica pandurimea de peste Olt, când semnalul se va da [1]).

[1]) După însăşĭ declaraţia luĭ Ţudor, cum afirmă Vasile Móngă în nota ce'mĭ a procurat repos. Scarlat Rosetti.

D. Caloianu, profesore din Craiova, assigură (ca şi alţi de peste Olt) că Boieriĭ patrioţĭ ar fi încurageat pe Tudor chiar cu înscris pentru ridicarea Pandurilor; şi că acea scrisóre a lor ar fi possedato D. Kitzu, din Craiova, deputatul.

D. Maior Burilênu, (nepotul aceluia despre care se vorbesce în diata luĭ Tudor) assigură că părintele sĕŭ a possedat jurămîntul înscris făcut la M-rea Tismana între Tudor şi Boieriĭ patrioţĭ, cum şi uă petiţie a luĭ Tudor către cabinetul Russieĭ, (cu a căria trimittere era însărcinat părintele maioruluĭ Burilênu) pentru liberarea unchiuluĭ acelluĭ Petre Burilênu, ce era arrestat; dar acelle hărtiĭ, din preună cu altele, s'aŭ repus, din nenorocire.

Cassa luĭ Ilarion erea deschisă luĭ Tudor de câte orĭ venea pela Bucureşcĭ pentru procesele salle ş'alle bieţilor sătenĭ, amerinţaţĭ în proprietăţile lor de Nemţĭ saŭ de veciniĭ lor, proprietarĭ infiuinţĭ; astfel Ilarion deveni mentorul luĭ Tudor, cum vom vedea în biografia acelluia.

Capul partideĭ fanariotice era C. Samurcaşiŭ, un Grec plin de fineţe, şi cu influinţă. Ilarion recomandă pe Tudor acestuĭ fanariot [1], care era cheia Eforiĭ greceştĭ din ţéra Românească. Prin Samurcaş, Tudor fu pus în contact cu Căpitan Iordache Olimpianul, capul gardeĭ domneştĭ, compusă de Arnăuţĭ.

Complotul pentru mórtea luĭ Suţu se urḑi în casa Băleanuluĭ; Vodă Şuţu, avînd ştiinţă despre revoluţiă, iscodea pe autoriĭ eĭ, spre a'ĭ denunţa Porţiĭ. [2]

Boeriĭ patrioţĭ, ce'şĭ dedesseră măna cu boeriĭ eteriştĭ, (dejucându-se uniĭ pe alţiĭ) fiind toţĭ compromişĭ, jurară mórtea luĭ Şuţu.

La acest jurământ, fiind façă şi Căpitan Iordache, acesta fu însărcinat cu ucciderea luĭ Voḑă Şuţu la trecerea sa din palat la Divan [3]; Olimpie însă nu cuteḑă a'l assasina, de şi avea pistolul încărcat pentru acest sfărşit. Ellŭ mărturisi francamente conjuraţilor că, la vederea luĭ Şuţu, 'i căḑu mâna dupĕ pistol; şi în loc să descarce pistolul în Şuţu, ellŭ 'ĭ făcu maşinalmente onorile obicinuite. [4]

[1]. Eliade, Conservatorul No. 1, pag. 63.
Ilie Fotino, op. cit. pag. 5.
Filimon, op. cit. Vol. I pag. 110.

[2]. Ilie Fotino, pag. 2 şi 3.

[3]. Palatul domnesc, după arderea la 1812 a palatuluĭ din Déllu Spiriĭ, era în casa luĭ Banu Ghica, tata D-neĭ Trubeţcoi. Acéstă casă, din preună cu curtea, începea dela casa Slătineanu până în casa luĭ Tache Ghica, (aḑĭ dela casa D. Marinovicĭ, în façia Sărindaruluĭ, până la ospelul Hugues); iar in dos se întindea până în strada Academieĭ, unde e Biserica Sântul Nicolae. Divanul era în casa Slătineanu, şi comunica cu Palatul printr'un coridor lung de scândurĭ şi învĕlit; iar ferestrele respundeaŭ în curtea domnească.
La perdeaoa domnească păḑea şeful gardieĭ domneştĭ (numit p'atuncĭ Baş Buluc-Başa); iar şeful Cavaleriĭ uşóre se numia Kîrk-Sărdar.

[4]. D. Major Papazoglu.

Nereuşind cu acest mijlocŭ, Eteriştiĭ însărcinară pe Doctorul Depalte, Caimacamul Craioveĭ, a'ĭ învenina fântâneaoa [1]), din care i se şi causă mórtea.

Căpitan Iordache iniţiă pe Tudor, din partea Grecilor, în secretul Eterieĭ; însă numaĭ pe jumătate [2]). Tudor făcu jurământ în biserica sf. Sava, faciă cu Căpitan Farmachi [3]), că va înlesni cu Panduriĭ sĕĭ trecerea luĭ Ipsilanti peste Dunăre, unde are a fi teatrul resbeluluĭ, cum se decisese la Ismail.

Aceasta convenea luĭ Tudor; prin urmare, a putut jura; de şi planul Eterieĭ era formarea unuĭ stat grecescŭ, compus din tóte provinciile creştine de sub sceptrul Sultanuluĭ. [4])

Tudor dar, credéŭ Greciĭ, avea a servi de instrument passivŭ Grecilor. Din norocire, bunul sĕŭ simţ, iubirea sa de patrie, şi consiliile Episcopuluĭ Ilarion, îl făcură a dejuca planurile Grecilor, după ce se încredinţă că Ruşiĭ nu vin în ajutorul luĭ Ipsilanti.

In minutul când Tudor putu spera în ajutorul Russieĭ, salvarea patriĭ sélle deveni pentru ellŭ uă realitate; începu dar a se prepara serios pentru lupta supremă.

[1]). Laurençon. op. cit. pag. 60—64. Uniĭ istoriciĭ însă susţin că pe Şuţu l'ar fi înveninat doctorul Cristari. Astfel, Ilie Fotino, în opera citată (lucrată maĭ mult după notiţele istoriculuĭ Dionisie Fotino, unchiul sĕŭ, mort la Iuliŭ 1821 cum arĕt în prefaçă) ḑice la pag. 3 şi 4 „că doctorul Mihail Cristari a otrăvit fântâneaoa luĭ Şuţu, care, vĕḑându-se în pericol, a chemat pe Depalte „dela Craiova, ca medic al caseĭ, în care avea încredere; Depalte a declarat către amiciĭ sĕĭ intimĭ că târḑiŭ l'a chemat, fiind-că nicĭ un ajutor nu'ĭ maĭ „putea folosi.“ — Maĭ mulţĭ bărbaţĭ serioşĭ, care trăesc, (în etate dela 60—70 de anĭ) sunt de părerea luĭ Laurençon, care a fost martur ocular al evenimentelor dela 1821.

[2]). Gervinus — Insurecţion et regenèraţion dela Grèce (tradusă din germana de Miussen şi Leon Sqouta) Paris — 1863. Vol. I pag. 180 şi 181.

[3]) D. P. Poenaru — Veḑĭ şi Memoriul luĭ Kiriak Popescu, publicat în Romănul pe 1862, No. 299.

[4]). Ubicini — Principautés danubiennes (l'Univers) pag. 112.

Prin confidenţiĭ sĕĭ, Creţescu, Gărbea, Miu şi alţiĭ, ellŭ începu a recruta în secret luptătorĭ pentru causa sacră, dintre fii munţilor, Plăiaşĭ şi Vănătorĭ.

Tudor petrecu în Bucureşcĭ maĭ întreagă tómna anuluĭ 1820, însărcinănd cu paḑa caselor séle din Cerneţĭ pe părintele D. Ioniţă Mîlcu saŭ Stoenescu, din Baea de aramă, după încredinţarea acestuia; cănd trecu peste Olt ca să rescóle poporul, Tudor trimise de ştire Mîlculuĭ să se întórcă la Baea de aramă, ne maĭ putănd fi sigur în Cerneţĭ.

In fine, cu puţine ḑille înaintea morţiĭ luĭ Şuţu, Tudor espedie din Bucureşcĭ pe I. Drăgulicĭ, [1]) cu scrisóre către Gărbea, ca să fie gata; căcĭ peste căte-va ḑile vine acolo pentru *treaba stiută.*

Scriitoriĭ francesĭ, de şi induşĭ în erróre de scriitoriĭ grecĭ, numesc pe Tudor „ŭn fel de Mazzaniello român, „de şi fără instrucţiune; dar spiritul sĕŭ natural şi ca„racterul sĕŭ tenace, inlocuiaŭ cunoştinţele ce'ĭ lipsiaŭ; [2])

„Fără trădarea dela Goleşcĭ, acest nuoŭ Mazzaniello, „maĭ norocit de càt cell napolitan, ar fi domnit în Prin„cipate, după tóte probabilităţile.“ [3])

Ne rămăne a descrie fisionomia, caracterul, şi portul luĭ Tudor.

Tudor era bărbat serios şi gănditor; om drept şi energic; activ şi sever; uneorĭ crud şi chiar resbunător, [4]). Scurt la vorbă şi bogat la minte, ḑicea Dumitru Căţel (Bresniceanu) din Cerneţĭ, un bătrăn ca de 80 de anĭ, unul din Căpitaniĭ de Pandurĭ aĭ luĭ Tudor. Nicĭ odată nu'l a vĕḑut nimenĭ rîḑănd; numaĭ odată se ḑice că'l a vĕḑut zîmbind, doĭ confidenţĭ aĭ sĕĭ, Gârbea şi Miu.

[1]). Care trăeşte, locuitor în comuna Cernovoşanĭ, şi în etate ca d'uă sută anĭ.

[2]). Pouqueville — Histoire dela regeneration dela Grèce, Paris 1824 pag. 315.

[3]). Nouvelles observations sur la Walachie, par F. G. L. — (Laurençon) Paris. 1822 — pag. 11—114.

[4]). Veḑĭ Cioranul, pag. 80, 81, şi 84.

Statura luĭ Tudor era de mijloc; era om legat, cum se ḑice, și d'uă constituție robustă; culórea pĕruluĭ ș'a mustăţelor era galben-castaniŭ; iar pĕrul era dat pe spate, în formă de chică scurtă, lăsând a i se vedea ceafa rassă; fruntea lată și încrețită; sprâncene grósse și cam lăsate pe ochĭ; ochiĭ căpriĭ, cu uă căutătură cruntă, ce însufla respect și frică; faça smeadă, cam prelungă și cam uscăţivă; nasul drept și potrivit; gura bine făcută; mustaţa grósă și tunsă, lăsată pe buze; bărbia cam rotundă; și un negŭ pe umĕrul stâng al obrazuluĭ. [1])

Portul luĭ Tudor, în timpul Revoluţieĭ, era:

In cap, căciulă dreaptă și înaltă, de hărșie neagră [2]) și cu fundul de postav alb. [3])

Peste cămașă purta pieptar cu șireturi negre.

Pe d'asupra pieptaruluĭ, dulamă încopciată, de culóre negru-verde, și lungă până jos de genuchĭ.

Pe d'asupra dulameĭ, cepchen până la brâŭ (un fel de scurteică, cu séŭ fără blană).

Gambele accoperite cu poturĭ strîmţĭ, cu copcĭ și găitane.

In picióre, cisme lungĭ la drum, și în oraș cu inimeĭ.

Uă sabie turceassă atârna după gât, cu găitane gróse.

La drum purta pistóle la coborul calluluĭ.

Iarna purta pe d'asupra vestmintelor uă tătarcă. [4])

Astfel îl descrie, și în privinţa portuluĭ, D-nu Petrache Poenaru, care, ca sub-secretar în cancelaria luĭ Tudor, în

[1]). D. P. Poenaru, Grigore Mongescu, frațiĭ Golumbenĭ din Vladimir, și alțiĭ din Gorjiu și Mehedinţĭ, astfel descriŭ pe Tudor, în privința fisionomieĭ.

[2]). In formă de uleiŭ saŭ stup, numită *gilepească* séŭ *cazaclie*, cum o vedem în portretu-bust al luĭ Tudor, editat de D-nu Major Papaḑoglu, de și ceva maĭ scurtă.

[3]). Culórea albă o purta pe atuncĭ la căciulă numaĭ Domniĭ și membriĭ familieĭ domneșcĭ; culórea roșie o purtaŭ Velițiĭ boerĭ și Halea (boeriĭ în funcțiĭ); iar culórea verde, boeriĭ Maḑilĭ séŭ Paiaoa (ceĭ retrașĭ din funcție).

[4]). Un fel de bundă, lungă și îmblănită, strânsă la spate, cu guleru scurt și ridicat, avênd puțină blană pe la capul mânicilor și prin prejur; era cusută cu găitan de mătase (roșiu negru și albastru), împlătitŭ cu fir; mănecile, lungĭ și strimte; și un găitan gros atârna la spate, în formă de unghiŭ, avĕnd în vârf doĭ ciucurĭ de mătase.

curs de două lunĭ cât acesta a guvernat ţéra, şeḑênd la Cotrocenĭ, a putut să'l observe d'aprópe şi cu atenţiune, în căt să i se întipărească adânc în memorie şi fisionomia şi portul luĭ Tudor.

Pentru paḑa sa, Tudor luasse următórele măsurĭ:

Bucatele i le gătea Preda Pandurul, în care avea deplină încredere. [1])

Infiinţasse uă gardă personală, de vr'uă 50 de Pandurĭ, devotaţĭ şi bravĭ, sub comanda unuĭ căpitan Sêrb de incredere, anume Chiriac Popescu. La unu semn dat, aceĭ gardianĭ eşeaŭ ca din pămênt, şi esecutaŭ ordinele salle.

Ea se numia *garda ucciderii*. Afară de Tudor şi căţĭva intimĭ, nimenĭ în oştirea sa nu bănuia esistenţa eĭ. [2])

Tudor avu geniul sĕŭ cellŭ bun şi geniul sĕŭ cellŭ rĕŭ: geniul bun fu episcopul Ilarion, care 'ĭ însemnă linia de conduită, şi care redactă maĭ tóte actele sélle publice. [3])

Geniul sĕŭ rĕŭ fu Udriski, secretarul consuluĭ austriac, care a jucat în drama dela 1821 rolul de Mephistofeles.

Prin capiĭ Bulgarilor din oştirea sa (Macedonski şi Prodan) Ipsilanti spionă maĭ târḑiŭ mişcările luĭ Tudor; prin eĭ revoltă ellŭ pe Căpitanii de Pandurĭ, cu cari Tudor fu prea aspru. Prin trădare, ca Cuza Vodă la 11 Februarie 1866, Tudor putu fi luat la Golescĭ de Căpitan Iordache din mijlocul oştiriĭ sélle, şi trimis la Târgovişte, unde fu assasinat în secret, cum vom arăta pe larg la locul seŭ.

---

[1]). După notele rĕposatuluĭ Nicolae Ipătescu.

[2]). Cioranul, pag. 42. — In ceea ce priveşce *costumul roşiu* allŭ aceluĭ căpitan, cum ḑice Cioranul, nu se póte admite; căcĭ altfel nu'şĭ ajungea scopulŭ pentru care era înfiinţată d'a remânea incognito.

Kiriak Popescu, în Memoriul sĕŭ, nu arată rolul ce a jucat ellŭ în oştirea luĭ Tudor; însă Cioranul, şi N. Popescu [din Muşeteştĭ, distr. Argeşiu] affirmă că Kiriak era şeful gardeĭ de paḑă şi de uccidere.

[3]). Vaillant ḑice, în vol. III din *Istoria Românieĭ*, că şi consulul frances Zalic l'ar fi ajutat pe Tudor cu consiiiele sélle.

FAMILIA IPSILANTI.

Famillia Ipsilanti a început a juca un rol politic pe scena Româniеĭ pe la finele secoluluĭ trecut.

Alexandru Ipsilanti, moşul şefuluĭ insurecţiuniĭ grecescĭ dela 1821, fussesse în doue-rândurĭ Domn în Romania (1773—1782, şi 1797—1798). [1]

Administraţia înţeléptă a acestuĭ Domn lăssasse suvenire plăcute în Romania. Istoriculŭ Bălcescu dice că ellŭ fu unul din Domniĭ fanarioţĭ càruia Româniĭ sunt datorĭ recunoscinţă pentru îmbunătăţirile ce a făcut, reorganisând la 1775 vechile remăşiţe din armata română. [2]

După 1798 ellŭ trăia retras la Constantinopole, unde era respectat de toţĭ, fiind consultat de Turcĭ în multe cestiunĭ delicate. In timpulŭ domnieĭ sélle, avussesse de secretar pe celebrul Rhiga, care era în înţelegere cu Bernadotte, ambassadorul Francieĭ la Vienna. [3]

După căderea Veneţieĭ, Rhiga se dusse la Triest ca să se înţellégă cu Bonaparte în persónă, în privinţa liberăriĭ Grecieĭ; fiind prins cu tóte hârtiile sélle de poliţia austriacă, Rhiga fu trimis la Belgrad.

Ipsilanti offeri luĭ Kehaia Bey 150 miĭ francĭ, prin agen-

[1]. Despre administraţia luĭ Alex. Ipsilanti, vedĭ *istoria luĭ Tunusli*, tradussă de d. Sion, pag. 167.
[2]. Puterea armată, de Bălcescu, pag. 66.
[3]. Leake — Recherches sur la Grèce, 1814; pag: 84.

tul sĕŭ din Constantinopole, pentru rescumpĕrarea luĭ Rhiga; dar nicĭ aurul, nicĭ intervenirea în favórea luĭ Rhiga, din partea luĭ Pasvant-Oglu şi Ali-Paşa, nu'l scăpară de la mórte. Paşa din Beigrad îl omorî cu alţĭ cincĭ asociaţĭ aĭ sĕĭ (1798). Murind, Rhiga ḑisse:

„Am aruncat sămânţa; compatrioţiĭ meĭ vor cullege la timp fructele libertăţiĭ.“ [1])

Un Domn ca Alexandru Ipsilanti, care avea de secretar pe Rhiga, şi de Ministru pe Ienăchiţă Văcărescu, urma să aibă sentimente nobile şi aspiraţiunĭ frumóse.

Fiul seŭ Constantin întrecea pe toţĭ orientaliĭ dup'atuncĭ prin cultura şi isteçimea sa, după opinia diplomaţilor contimpuranĭ.

Visul seŭ de aur, ca şi al tată sĕŭ, era liberarea Grecieĭ prin ajutorul uneĭ oştirĭ dintre supuşiĭ imperiuluĭ turc, în care Greciĭ să figurese ca avan-gardă; însă puntul seŭ de réḑimŭ era Russia.

La 1797 aflăm pe C. Ipsilanti dragoman al Porţiĭ; el încuragiă atuncĭ pe Turcia în politica sa ostilă contra Françieĭ.

In urma tripleĭ allianţe dintre Prussia, Russia şi Anglia, veni pe tapet cestiunea insulelor ionice (1794); C. Ipsilanti fu aprópe a reuşi sĕ pună pe Greciĭ din celle şépte insule sub supremaţia immediată a Turcieĭ; dar Russia înţellesse gândul seŭ, şi reuşind a le pune sub protecţia Russieĭ, mijloci la Pórtă depărtarea luĭ din dragomanat, esilăndu'l óre-cum pe tronul Moldavieĭ (1799—1801).

Peste puçin, România fu bântuită de revoltă Sîrbilor ş'a luĭ Pasvant-Oglu; Boeriĭ îl cerură la Pórtă de Domn (4 Octombre 1802) în urma promissiuniĭ ce ellŭ le dette că va reorganisa oştirea naţională.

După çe assigură linişteа în România despre năvălirile rebelluluĭ Paşă, printr'un tratat de pace încheiat cu Pasvant-Oglu, ellŭ începu a se occupa cu organisarea oştiriĭ ro-

[1]). Gervinus. Op. cit. vol. I pag: 87 şi 88.

mânescĭ, cu care credea că va realisa într'uă ḑi visul seŭ de aur; pentru acest sfârșit, interveni la Pórtă, și pe lângă Prussia și Russia, a consimţi la formarea uneĭ miliţiĭ naţionale, sub cuvênt d'a înăbuși tulburările din Rumelia ș'a feri Principatele de anarhia Pașilor rebellĭ; invită tot d'odată în secret pe Russia a occupa celle duoĕ Principate; el spera că numaĭ astfel Pórta ar da consimţimântul seŭ la formarea oștiriĭ naţionale.

Russia însă, înţellegând gândul seŭ, se oppusse; și'l legănă cu promissiunĭ până sĕ pótă profita de prima occasiune spre a se servi de Ipsilanti ca d'un instrument pentru planurile sélle de cutropire.

In revolta Sîrbilor, C. Ipsilanti 'ĭ ajută pe sub mână cu arme și provisiunĭ, tot cu scopul d'a decide pe Pórtă a'ĭ accorda voea d'a înfiinţa uă oștire românéscă, și cu speranţa în ajutorul Sîrbilor, în casŭ d'uă resculare eventuală a Grecilor contra Turcilor.

Pórta, simţind necredinţa luĭ Ipsilanti, hotărî să'l ommóre. La acésta contribui mult Sebastiani (1806), represintantul luĭ Napoleon lângă I. Pórtă. C. Ipsilanti prinse de veste și fugi în Russia, asilul tuturor rebellilor contra Porţiĭ; tatăl seŭ însă, bătrânul Alex. Ipsilanti, în etate atuncĭ ca de 80 de anĭ, plăti cu viaţa sa necredinţa fiiuluĭ seŭ către Sultanul.

C. Ipsilanti reuși în fine a face pe Russia să declare resbellu Porţiĭ, propuindu'ĭ unirea Principatelor sub domnia sa, și un corp de oștire ruséscă în România pentru a ţine în frâŭ pe Turcĭ. Budberg modifică planul luĭ Ipsilanti; și atuncĭ acesta se încredinţă de perfidia Cabinetuluĭ dela Sant-Petersburg, care lucra numaĭ pentru propriul seŭ interes; plecă dar din Russia fórte supărat și fără congediŭ.

Cu declararea resbeluluĭ, boeriĭ din Moldova îl allesseră Domnŭ; dar Russia se oppusse.

La 1806, C. Ipsilanti figura în oștirea ruséscă, ca comandant al unuĭ corp de 20 miĭ Rușĭ; și se bătu vite-

jesce contra Turcilor, contribuind mult la rescóla Sîrbilor; ellŭ reuşisse a rescula şi pe Grecĭ, când fără veste se încheiă pacea dela Tilsit (1807), prin care Greciĭ fură abandonaţĭ iarăşĭ în voea sórteĭ.

Din minutul acella, Ipsilanti fu pus sub privigherea poliçieĭ rusescĭ; astfel orĭ-ce înţellegere din parte'ĭ cu Sîrbiĭ, Greciĭ şi Româniĭ, fu paralisată.

Desgustat cu totul de Russia, C. Ipsilanti se retrasse la Kiev, unde şi muri la 1816, lăsând cincĭ copiĭ, între cari Alesandru, capul mişcăriĭ grecescĭ în Principate la 1821.

La mórtea sa, ellŭ ḑisse copiilor seĭ:

„Nu uitaţĭ că Greciĭ, ca să pótă deveni liberĭ, nu trebue să se raḑime de cât pe forţele lor propriĭ."

La întrevederea luĭ Napoleon I cu Alesandru I, după pacea dela Tilsit, cellu d'ăntêiŭ ḑicea despre C. Ipsilanti: „Cunoscŭ proiectele sélle. Ellŭ ne înşală pe amânduoĭ, „şi lucréză numaĭ pentru himerile sélle." [1])

Bălcescu îĭ imputà că nu s'a ţinut de promissiunea dată Boerilor, ce l'aŭ alles Domn numaĭ în vederea înfiinţăriĭ oştiriĭ naţionale. [2]) Am vĕḑut că nu voinça, ci putinţa 'ĭ a lipsit d'aşĭ realisa promissiunea: cabinetul russŭ s'a oppus la acéstă cu denadinsul.

Venim la Alesandru C. Ipsilanti. Acesta este născut la 1783 în Fanar, după uniĭ [3]), iar după alţiĭ la 1788 [4]), şi dupá alţiĭ la 1792 [5]); ellŭ moştenisse dela tatăl sĕŭ ideile sélle despre liberarea Grecieĭ. Priimi uă educaţiune îngrijită în Academia militară din Petersburg; la 1809 intră ca offiçier în garda împĕrătéscă de cavallerie; în resbelul franco-russ înaintă la rang de major, pentru uă bravură ce făcu în oraşiul Polock; iar la 27 August 1813

[1]). Gervinus, op. cit. pag. 80—83.
[2]). Puterea armată, pag. 70.
[3]). Baritz, Gazeta Transilvanieĭ, pe 1871, pagina 126.
[4]). *Memoire sur la Grèce* par Raybaud, pag. 189.
[5]). Gervinus, opera citată, pag: 84.

în bătăllia dela Dresda, [1]), unde pierdu braçiul drept [2]), fu înălţat la rangul de colonel şi adjutant allu împĕratuluĭ Alexandru; în fine, la 1817, ajunse general-major şi comandante allŭ uneĭ brigade de Hussarĭ.

Acesta este Alexandru Ipsilanti către care Csanto se adressă la 1819 spre a priimi ca să jóce rolul de generalissim al Eterieĭ; Csanto trimissese la Ipsilanti pe I. Manu vĕrul seŭ; dér Ipsilanti refusă la început. Famillia sa reclamasse dela Pórtă averile sélle, secuestrate în urma morţiĭ moşuluĭ seŭ, revendicând încă şi uă sumă de maĭ multe millióne cu titlu de compensaţiune. Russia sprijinea pretenţiile sélle; şi Ipsilanti spera că cel puçin averea părintéscă i se va restitui, [3])

Priimind uă asemenea sarcină, Ipsilanti făcea un act de neinteresare şi de devotament; dar uita consiliele tată seŭ, d'a nu se reḑima pe Russia, care urma să 'ĭ inspire neîncredere, precum inspirasse şi tată seŭ la finele vieţeĭ sélle.

Ipsilanti priimi în fine sarcina, după ce se încredinţă că în Eterie figuraŭ chiar agenţĭ consularĭ d'aĭ Russieĭ, [4]); ceea ce'l assigură şi maĭ mult despre concursul Czaruluĭ în acea mişcare.

Astfel, la 12 Aprilie 1820, Csanto îl denumi, fără ştirea collegillor seĭ, *general inspector al Eterieĭ*, cu titlu de 'Ενεργετικος'.

I dette tóte conturile, hîrtiile şi corespondinţa Eterieĭ, trimiţênd collegilor seĭ procesul verbal încheiat cu acéstă occasiune. [5])

După opt ḑille, Ipsilanti invită la masă pe Capodistria,

[1]). Alţiĭ ḑic că la Culm; de essemplu, Pouqueville, *Histoire dela regeneration dela Grèce,* pag: 307.

[2]). Intr'uă ḑi, Czarul, complimentându'l pentru acéstă bravură, i ḑisse:

— De aĭ fi stat în Turcia, nu ţi s'ar fi întêmplat acéstă nenorocire.

— Sire, respunse Ipsilanti, la Turcĭ cineva nu pierde mâna, pierde capul; şi într'un mod ruşinos. — Op. citat, pag: 189.

[3]). Gervinus. op. cit. vol. I pag: 165.

[4]). Baritz. op. cit pag: 126.

[5]). Gervinus. op. cit. vol. I pag: 166—167.

care'l încuragiă în hotărîrea sa, încredințêndu'l că, după prima lovire ce va da Turcilor, Russia se va vedea silită a ajuta pe Grecĭ. Ipsilanti voi a vorbi şi Czaruluĭ; dar Capodistria se oppusse, dicênd ca să'ĭ dea luĭ un memoriŭ, pentru ca să'l presinte ellŭ Czaruluĭ; şi respunsul îlŭ va avea peste opt dille; dar peste opt dille Capodistria i declară că n'a avut curagiŭ a citi Czaruluĭ acellŭ memoriŭ; şi că crede că Russia nu e dispusă a declara resbel Turcieĭ, căcĭ s'ar pune în conflict cu Anglia; şi îlŭ consiliă a nu demissiona din armata russă, spre a nu slăbi effectul moral allŭ întreprinderiĭ séile. [1])

Ipsilanti, sub pretest d'a cere un congediŭ illimitat, se dusse a sonda singur pe Czarul, pe care'l întâlni în grădina imperială dela Czarskoë-Sello.

— Ce facĭ aci? Aĭ aerul trist! îllŭ întrebă monarhul în limba francesă.

Ipsilanti, arătându'ĭ uă frundă ce ținea în mână, póte cu scop, recită aceste versurĭ:

Pauvre feuille dessechée,
De ta tige détachée,
Où vas-tu?

— De cine sunt aceste versurĭ? întrebă Czarul,

— D'un frances, Sire; dar se pot applica la toțĭ Greciĭ nenorocițĭ, cari retăcesc de seculĭ prin lume, murind departe de căminul lor, pe pămêntu strein!

— Tot esaltat! Nu visedĭ de cât patria!

„Eĭ bine! Vețĭ avea într'uă di uă patrie. Nu voiŭ muri mulțumit dacă nu voiŭ face ceva pentru bietiĭ meĭ Grecĭ. N'aştept de cât un semn ceresc; îllŭ voiŭ descoperi eŭ, saŭ mi'l vor arăta Greciĭ. Dar maĭ ănteiŭ cată să fie demnĭ de fericirea la care aspiră. Trebue să pot dice Europeĭ: „Vedețĭ? Eĭ cer libertatea, şi.....“

[1]). Gervinus, op. cit. pag: 167.
Dovadă că Capodistria l'a încuragiat în acea întreprindere, este că Philimon, în opera citată [vol. I pag. 129.] affirmă că la 1834 Viaro, fratele luĭ Capodistria, a rugat pe Philimon *a menagea pe fratele sĕŭ în istoria sa.*

— Eĭ o cer, Sire. Interpret fidel allŭ dorinţelor lor, cuteḑ a le depune la piciórele M. V.

— Trębue să mĕ gândesc. Uă ghiulea asvârlită pe Dunăre, ar pune tótă Europa în foc.

— A! dacă uă privire a M. V. ar cădea peste ţérra mea! ḑisse Ipsilanti lăcrămând.

Atuncĭ Alexandru mişcat, lăsă să'ĭ scape aceste cuvinte:

„Ridică-se Grecĭ în patria lor, (qu'une levée de boucliers se montre en Gréce), şi Cazacĭ meĭ vor alerga în ajutorul lor.“ [1])

[1]) Estract dintr'uă epistolă justificativă a luĭ Al. Ipsilanti către Czarul Nicolae, din 14 Ian. 1828, cu şépte ḑille înaintea morţiĭ sélle, reprodusă de Ales. Suţu în *istória revoluţiuniĭ grecescĭ* pag. 36—38.

Ipsilanti termină acea epistolă astfel: „acesta e adevĕrul, pe care nu'l pót desnatura omul când să află façă cu mórtea.“

Vedĭ şi Philimon, op. cit. tom. II. pag. 224.

EPISCOPUL ILARION.

Episcopul Ilarion, bulgaro-grec de origină, [1]) s'a născut la 1777. Educaţia 'şĭ a făcut-o în cassa Mitropolituluĭ Dositheĭ (1793—1810), care 'lŭ făcu şi arhi-diacon. La 1808 fu hirotonit preot şi arhimandrit de către ecsarhul Gavril, când se numi şi egumen la Monastirea Déllu, unde şedu egumen până la 1820.

La 1820, Ilarion fu alles episcop de Argeş [2]); şi în mişcarea dela 1821, jucă rolul de consiliar intim al luĭ Tudor.

Pe la 16 Maĭ, acellaş an, Ilarion trecu cu boeriĭ în Transilvania, unde şedu până la 1828.

Ilarion cunoscea bine limba slavă, ellenă, francesă şi germană; şi înţellegea limba latină, turcéscă şi italiană. Era singurul orator bissericesc p'acelle timpurĭ. Unul din eleviĭ sĕĭ a fost reposatul Episcop de Buzeŭ, părintele Dionissie Traianopolu, care a fost arhidiacon alŭ luĭ Ilarion; asemenea şi arhiereul Evantias a fost diacon al sĕŭ.

La 1823, viind în scaunul domnieĭ Grigorie Vodă Ghica, Ilarion fu invitat a se înturna în ţérră, spre a occupa

[1]) Tată-seŭ era bulgarŭ din Silistra, care maĭ târdiŭ veni în Bucurescĭ, şi sĕ făcu băcanŭ; însurându-se cu uă Grécă din Ianina, născu între alţĭ copiĭ şi pe Ilarion, care pe nume mirenescu se dicea Ilie. — După încredinţarea D. N. Poppescu dela Muşeteştĭ, dist. Argeşŭ, care l'a servit dece anĭ, ca grămăticŭ şi feciorŭ în casă.

[2]) Vedĭ actulŭ de allegere, condica No. 99 din Arhiva Statuluĭ, pag. 32.

scaunul episcopal, ce văduvia de treĭ annĭ; Ilarion refusă, temându-se negreşit de cruḑimea Turcilor, ca unul ce luasse parte activă în revoluţiune, după ınstalarea luĭ Tudor la Cotrocenĭ.

Mórtea luĭ Sawa era âncă próspătă, şi acea mórte justifica proverbul român:

„Nu te încrede Turculuĭ.“

Proverb ce datésă dela contactul Românilor cu Turciĭ, şi care devenisse uă acsiomă, prin călcarea tratatelor de Turcĭ, prin omorîrea luĭ Brancovénu, a luĭ Mavrogheni şi alţiĭ, şi prin întroducerea regimuluĭ fanariotic.

Ilarion trimisse din esil luĭ Grigorie Vodă Ghica uă epistolă în care-'l conssilia a fi la înălţimea missiuniĭ sélle, şi'l felicita pentru urcarea s'a pe tronul luĭ Mihaĭ.

Acea epistolă probésă gradul sĕŭ de cultură, şi simţimintele sélle de justiţie şi de patrie. [1])

La 1828, Ilarion intră în ţérră d'odată cu Ruşiĭ, protectoriĭ sĕĭ. Trecusseră opt annĭ dela mórtea luĭ Sawa, şi Turciĭ nu se maĭ gândeaŭ la Ilarion, care sfida acum necredinţa Turculuĭ la adapostul baionetelor russescĭ.

Tot la 1828, ellŭ îşĭ reluă scaunul, în urma morţiĭ Episcopuluĭ Grigorie (1823—1828); şi păstori turma sa 16 annĭ, murind la 7 Ianuarie 1845, în etate de 67 annĭ. [2])

„Ellŭ fu pentru Tudor, ḑice Eliade, ceea ce este uă „Musă pentru poeţĭ. După felul Museĭ, rĕssună şi cór„dele; după principiele *amesticate* a le luĭ Ilarion, se des„voltă şi Tudor, d'uă parte coeterist cu Greciĭ, de alta „Român şi pandur în tótă puterea cuvêntuluĭ; şi când „veni timpul acţiuniĭ, învinse natura sa de Român.“ [3])

Un Frances erudit ce visită Bucuresciĭ în timpul domnieĭ luĭ Alexandru Ghica, fu întrebat de vornicul Michail Ghica, (Ministru de interne).

[1]) Veḑĭ Nota No. VIII.

[2]) Episcopulŭ reposatŭ de Buzeu 'ĭ a făcutŭ oraţia funebră, după care possedămŭ coppie.

[3] Conservatorulŭ pe 1856, pag. 63.

— Cum ţi s'a părut Episcopul Ilarion?

— Uă *bibliotecă resturnată*, respunse spirituelul frances, (une bibliothèque renversée)."

In bibliotheca luĭ Ilarion figuraŭ toţĭ scriitoriĭ, sacri şi profanĭ, din diferite epoce şi de diferite culorĭ. Librarul Valbaum era însàrcinat a'ĭ trimite *tóte cărţile* ce primea din streinătate, *fără deosebire*. I plăcea mult lectura. In casă, în Adunarea naţională, în călătoriĭ, ḑioa şi nóptea, în tot locul, îlŭ vedea cineva cu cartea în mână.

Ca cellŭ maĭ învĕţat d'între Arhiereiĭ dup'atuncĭ, Ilarion era însărcinat adesea cu facere de discursurĭ pe la ḑille împărăteştĭ, şi maĭ alles cu oraţiunĭ funebre.

Ilarion indeplinea adesea sarcina Mitropolituluĭ Neofit, care era tot sufferind, cum şi a Mitropolituluĭ Grigorie.

Cu occasiunea primeĭ ḑille a anuluĭ 1843, urmând a felicita, după obiceiŭ, capul Bisericiĭ pe capul Statuluĭ, Ilarion fu însărcinat de Mitropolit cu redactarea şi citirea discursuluĭ către Domn din partea Cleruluĭ.

Discursurile de felul acesta urmaŭ să fie vĕḑute maĭ ânteiŭ de Ministriĭ respectivĭ, spre a se censura, s'a se putea tot d'odată prepara respunsul Domnitoruluĭ la acelle discursurĭ; şi fiind-că Ministriĭ de sub regimul regulamentelor nu eraŭ aşa *procopsiţĭ* ca Ministriĭ de sub regimul constituţional, sarcina lor o îndeplineaŭ în genere subalterniĭ, saŭ alţiĭ maĭ competinţĭ de cât dênşiĭ.

Ministrul Cultelor dela 1843, însărcină pe D. Petrache Poenaru, directorul Scólelor pe atuncĭ, cu controlarea discursurilor priivitóre la Cler şi la instrucţiunea publică, şi cu redactarea discursuluĭ ce avea să pronunţe Logofătul bisericesc cu occasiunea anuluĭ nuoŭ.

D. Poenaru, cerênd Episcopuluĭ Ilarion discursul sĕŭ din partea Mitropolituluĭ, Ilarion îllŭ trimisse însoţit de următorul billet, care caracterisă pe acest Arhiereŭ, cu spirit glumeçŭ şi ironic.

Domnule Clucer!

Eŭ, cu tóte viḑitele de viĭ şi morţĭ într'aceste ḑille, dar cum am putut, am gătit pentru ḑioa viitóre sorcova-vesela (povestea bătrână a copiilor în ḑioa de anul noŭ); şi după făgăduială, v'o alătur ca să o vedeţĭ; şi îndreptată să'mĭ o înapoiaţĭ; ca, după plăcere, s'o cânt cu foc, la vreme şi la loc, fiind sănătate. [1])

Al D-Vóstră

gata spre slujbă

Ilarion Argeşiu.

Dekembrie 29, an. 1843.

Un alt discurs al luĭ Ilarion, pronunciat la Mitropolie în ḑioa de 21 Maĭ, în presinţa Domnitoruluĭ Alexandru Ghica, ş'a Consolilor, a făcut mare sgomot. Ilarion, pe care natura, cultura, posiţiunea sa socială, iar maĭ alles sprijinul ce afla în cabinetul russ, îl făcea îndependinte şi curagios, Ilarion spunea în biserică, in auḑul Domnitoruluĭ, că toţĭ dregătoriĭ comit abusurĭ ce compromit tronul, abusurĭ ce merită a fi pedepsite, în interesul tronuluĭ şi allŭ ţĕrreĭ; şi ellŭ, ca cap all Bisericiĭ, credea de datorie a face cunoscut acelle abusurĭ capuluĭ Statuluĭ, chiar în templul luĭ Dumneḑeŭ, allŭ căruia fiŭ prea iubit s'a sacrificat pentru adevĕr şi dreptate [2]).

Prea puţine din discursurile sélle s'aŭ conservat, findcă Ilarion nu păstra coppiĭ după dênsele [3]).

Vom relata câte-va trăsurĭ caracteristice alle acestuĭ arhiereŭ originalŭ.

Când mergea la Adunare, obicinuia adesea a ḑice fecioruluĭ, dându'ĭ haina sa spre păstrare:

[1]) Acestŭ biletŭ autografŭ ni s'a comunicatŭ de D. P. Poenaru, şi se află în posessiunea nóstră; am respectatŭ puntuaţiunea şi ortografiea autoruluĭ.

[2]) După încredinţarea D-luĭ George Iónidŭ, fostŭ professore de limba ellenă in collegiulŭ Sântuluĭ Sava.

[3]) idem — D. Ioniţă Popescu dela Badulescĭ. dist. Damboviça, care a servit

— Ţine-o bine, să nu 'ţĭ o ia Logofĕtul (bisericesc). [1])

Când trecea cu trăsura pe lângă Curtea judecătoréscă, Ilarion striga cuciuluĭ:

— Mână, mĕ, iute; c'aicĭ e codru Vlăsieĭ [2]).

Intr'uă ḑi în Adunare se discuta chestiunea separaţiuniĭ metóşelor de mănăstirĭ, propuindu-se a avea şi metóşele egumeniĭ lor.

Ilarion, care era d'acéstă părere, ḑicea collegilor seĭ: "*Αφὶςέ τȣς καὶ αφτȣ̃ς μὲ τᾶς μετοχες-τȣς* [3]).

In altă ḑi, tot în Adunare întrebuinţând boerul Iancu Rosseti cuvêntul *prosperitatea* ţĕrreĭ, boerul Pană Costescu întrébă pe Episcopul Ilarion, ce şedea allăturĭ cu dênsul:

— Ce spune ălla cu *prospera* ţĕrreĭ?

— Ḑice că s'a împuţit ţérra, şi că trebue sĕ o împrospatăm, i respunde Ilarion cu seriositate [4]).

Cu occasiunea uneĭ marĭ serbătorĭ, poporaniĭ din Curtea de Argeşŭ se miraŭ vĕḑênd că nu se cântă *docsologhia* [5]); un notabil se appropie de scaunul episcopal, do-

pe Ilarion dela 1832 pîna la mórtea sa, ne a assiguratŭ că strînsesse discursurile selle, pe care Ilarion le arunca, şi le-a possedatŭ pîna la 1847, când s'aŭ arsŭ d'odată cu locuinça sa.

Possedăm dela Ilarion duoĕ discursurĭ funebre, tipărite, unulŭ pronunciatŭ la mórtea Brâncoveanuluĭ [30 Aprilie 1832] şi altul la mórtea Mitropolituluĭ Grigorie [Iunie 24,—1834]. Possedăm şi discursulŭ pronunciatŭ totŭ de Ilarion cu ocaḑiunea bine-cuvêntăriĭ steagurilorŭ oştiriĭ romănescĭ, şi publicatŭ în *Curierulŭ Românescŭ* din acelŭ anŭ, pag. 304—305.

Possedăm încă două rugăciunĭ manuscrise, ce se atribue tot luĭ Ilarion, din care una, cu data din 1834, începe astfeliŭ:

„Mânca-vor săraciĭ şi sĕ vorŭ sătura; iar Ciocoiĭ vorŭ flămânḑi, bătăĭ Dumneḑeu!"; rugăciune ce o cânta favoritulŭ sĕŭ Pavelŭ, fratele D. I. Popescu de la Badulescĭ, în auḑulŭ Boerilorŭ.

Cea d'a doua rugăciune, cu data din 1844, e contra Boerilorŭ şi a Mitropolituluĭ Neofitŭ, pe cariĭ dă prin tărbăcélă.

In privinţa manuscriptelorŭ selle, nu s'a găsitŭ nimicŭ. Uă corespondinçă a luĭ Ilarion cu cabinetul rusesc, şi chiar cu Nicolae Pavlovicĭ, s'a arsŭ de Mitropolitul Neofitŭ, după stăruinţa Arhiereuluĭ Samuil, locoţiitorul luĭ Ilarion, după mórtea acestuia. D. N. Popescu, dela Muşetescĭ, a stat façă la arderea acellorŭ hârtiĭ, după cum însuşĭ m'a assiguratŭ.

[1]) D. P. Poenaru.

[2]) D. Constandinescu, professore de theologie la seminarulŭ centralŭ.

[3]) D. Gg. Ioanid, fost profesor de limba ellenă.

[4]) D. P. Poenaru.

[5]) Mărire întru ceĭ de sus luĭ Dumneḑeŭ!

rind a afla dela Ilarion causa acesteĭ călcărĭ flagrante a tipiculuĭ; Episcopul i respunse serios:

— Noĭ obicĭnuim s'o cântăm la urmă.

Serviciul divin se termină, şi docsologhia nu sĕ cântă. Mare mirare din partea evlavioşilor, cari fură invitaţĭ în salonul episcopal.

După cafea şi dulcéçă, Ilarion ordonă să viie Pavel, favoritul seŭ.

— Cântă, Pavele, docsologhia, i ordonă serios Ilarion.

Evlavioşiĭ se scólă toţĭ în picióre, îşĭ îndreptésă ochiĭ către rĕsărit, unde eraŭ sântele icóne, şi sĕ prepară a asculta cu religiositate frumósa cântare. Peste aşteptarea lor, audŭ pe Pavel cântând:

Bată'ĭ, Dómne, pe Ciocoĭ,
Cum ne bat şi eĭ pe noĭ,
Mugur, mugurellŭ........

Nu scim cum sĕ va fi scusat originalul Prelat d'acéstă farsă ce jucă oilor sélle cuvintătóre; căcĭ nu ne-a spus cellŭ ce ne-a relatat faptul [1]); ceea ce putem affirma este că volteristul Vlădică, cum-'lŭ numiaŭ inamiciĭ sĕĭ, nu prea ţinea compt de critică.

Ilarion iubea mult pe Muscalĭ, şi sĕ silea a le dovedi acésta la orĭ-ce ocaḑiune; dar şi Muscaliĭ îllŭ iubiaŭ nu maĭ puçin, şi 'ĭ accordaŭ orĭ-ce cerere possibilă. Dacă Ilarion n'a reuşit a se face Mitropolit, în treĭ rândurĭ, când cu allegerea luĭ Dionissie, Grigorie si Neofit, causa este că n'a voit a da banĭ la Boeriĭ allegătorĭ; iar la 1822, Ruşiĭ n'avéŭ influinçă, şi apoĭ Ilarion se afla atuncĭ la Braşiov; dar nicĭ Grigorie Vodă Ghica, ce era serios şi evlavios, nu ar fi consimţit la acésta, chiar de s'ar fi aflat în ţérră Ilarion, şi cu tótă procopséla luĭ.

Când a visitat Chiseleff catedrala dela Curtea de Argeş, Ilarion l'a întâmpinat cu onorurĭ domnescĭ, pronunţând chiar un discurs în limba francesă, în care esagera

[1]) D. G.g. Ioanid, exprofessore de limba ellenă.

força Russieĭ, esprimând recunoştinţa Românilor pentru că'ĭ a scăpat de iataganul turcesc. [1])

Discursul sĕŭ avu efectul dorit. Boerul Iordake G....., esilat de Kisseleff la Episcopia de Argeşiŭ, pentru plastografie, fu graçiat prin mijlocirea luĭ Ilarion. [2])

In basa protecţiuniĭ rusescĭ, îşĭ permitea Ilarion multe sarcasme contra boerilor, de câte orĭ 'ĭ venea bine; dar şi Boeriĭ, la rândul lor, îşĭ resbunaŭ, tratrându'l de *buffon* şi de *volterist*, şi nu'lŭ allesseră, de câte orĭ fu allegere de Mitropolit.

Alesandru Vodă Ghica se încercă prin Cameră a încassa averile Mânăstirilor pământene; dar află mare opposiţie din partea Episcopilor, maĭ alles din partea luĭ Kesarie al Busĕuluĭ şi din partea luĭ Ilarion Argeşiul.

Ilarion respunse Logofĕtuluĭ bisericesc, trimis de Ghica a'l sonda în privinça acésta:

— Nu sunt nicĭ smintit, nicĭ copil, nicĭ risipitor, ca sĕ mĕ puneţĭ subt epitropie; eŭ pot dovedi că am întrebuinţat baniĭ mânăstirescĭ în folosul caseĭ."

Boerul Mihalescu, logofĕtul bissericesc, rapportă luĭ Vodă Ghica respunsul luĭ Ilarion.

— Nu'ţĭ am spus eŭ, ḑisse Ghica, că n'o scoţĭ la calle cu Ilarion?

— Nu Ilarion, ci Kessarie, observă Mihalescu, a isbutit în Adunare a face sĕ rămâie veniturile iar pe mâna lor, cât vor trăi aceşfĭ Episcopĭ. [3])

— Ce gîndea el (Mihalescu), ḑisse Ilarion confidentuluĭ seŭ (d. N. Popescu, care ne-a relatat faptul) că o să mĕ facă *lefegiŭ*? Credea că nu mĕ pricep ce sĕ'ĭ respunḑŭ!"

[1]) D. N. Popescu dela Museteştĭ. Acesta ne spunea încă că într'uă ḑi, cu un ton profetic, Ilarion îl assigura că peste puţin Ruşiĭ vor prânḑi în Ungaria; iar Dacia, Serbia, Montenegru, etc, vor fi uă Crăie sub un Muscal. Omeniĭ luminaţĭ prevĕd viitorul cu 100 anĭ înainte, ḑicea Ilarion." Cine va trăi p'atuncĭ, va vedea şi se va încredinţa.

[2]) D. N. Popescu dela Museteştĭ.

[3]) D. Gg. Ioanid, ex-professore de limba ellenă.

Cu tóte acestea, într'altă împrejurare, Ilarion fu umilit, și n'avu curagiŭ a respunde, cu tótă presença sa de spirit.

După trecerea sa în Brașiovŭ cu Boieriĭ liberațĭ de Tudor dela Belvedere (unde stătură închișĭ două lunĭ a-própe) Ilarion se dusse, însoțit de Boierĭ, a da uă visită fostuluĭ Mitropolit Dositheĭ, (patronul seŭ), care se trăssese în Brașov după ce pierdusse scaunul arhipăstoral.

Cum îl vĕḍu, Dositheĭ îl luă în respăr, façă cu Boieriĭ; neputênd înfrunta p'acestia, Dositheĭ înfruntă pe fostul seŭ *ciracŭ*.

„Ce cauțĭ aicĭ? Aicĭ e locul teŭ? saŭ în țérră? Aĭ sculat norodul contra tirranilor luĭ, și apoĭ îl lașĭ pe mâna păgânuluĭ! In loc sĕ imitesĭ pe Patriarhul martir, și pe membriĭ Sinoduluĭ din Constantinopole, carĭ aŭ murit pentru religie și libertate, tu dosescĭ în țérră streină, ca *uă putană*..... Aferim! Nu'țĭ e rușine!"

Ilarion nu respunse nicĭ un cuvênt, fiind că respecta pe patronul seŭ, pentru multe cuvinte [1]); dar plecă îndată înfuriat.

Sosind la locuinça sa, el îșĭ vărsă focul necaḍuluĭ în inima confidentuluĭ seŭ (d. N. Popescu, care ne-a relatat faptul). Acesta începu să rîḍă.

— Rîḍĭ, secătură! (*γελᾷς, κακορίζικε!*) i observă Ilarion supĕrat. Dar acum nu maĭ sunt sluga luĭ ca sĕ mĕ înfrunte ast-fel, façă cu Boieriĭ.

— Mĕ iartă, prea Sânte; dar nicĭ uă faptă fără plată! De câte orĭ și prea Sânția ta m'aĭ înfruntat pe mine, façă cu Boieriĭ, fără să fiŭ vinovat."

Ilarion tăcu; și începu a se primbla prin cameră pe gîndurĭ; apoĭ ḍisse în fine:

— Aĭ dreptate!

Cu câte-va ḍille înaintea morțiĭ selle, după uă bolire de două lunĭ, în care se topia ca céra, Ilarion ordonă să i s'adducă sipetul în care păstra zapisele selle de datoriĭ,

[1]) Dositheĭ a lăsat prin testamentu venitulŭ uneĭ marĭ moșiĭ pentru trimittere de junĭ silitorĭ în academiele din Europa.

celle maĭ multe din partea cellor scăpătațĭ; după ce le rupse, ordonă să le arunce în foc. Acelle creançe se puteaŭ urca la vr'o 2000 galb. [1])

Ast-fel era Ilarion, amicul intim al luĭ Tudor, pe care acella îlŭ cunoștea de când cu resbelulŭ turco-russŭ (806—812), când Tudor se făcu cunoscut Românilor prin bravurele selle militare contra Turcilor.

Ilarion scria, în limba francesă, petițiunele luĭ Tudor către Cabinetul russesc, și maĭ alles către Stroganoff.

In acelle petițiunĭ, Tudor se plângea Rușilor contra luĭ Caragea, că se codesce a'ĭ plăti celle 40 miĭ leĭ ce guvernul russesc pussesse la calle a i se da din Vistierie pentru cheltuelile făcute de Tudor in resbellul dela 1806; căcĭ cu baniĭ sĕĭ întreținusse ellŭ câte-va miĭ de Pandurĭ, cu ajutorul cărora Rușșiĭ repurtasseră maĭ multe victoriĭ contra Turcilor. [2])

Când venia în Bucureștĭ, Tudor trăgea d'a dreptul la Ilarion [3]). Vodă Caragea îl poftia îndată la Curte, prin Bimbașa Taca, în caléșcă; și vorbia cu dênsul multe ore despre alle țĕrreĭ; iar când îlŭ întreba Caragea: „ce ḑice lumea despre mine?" Tudor îl lăuda, de interes și de politică, căcĭ avea multe procese. [4])

Către sfîrșitul domnieĭ luĭ Caragea, Tudor luă curagiu a ḑice Gospodaruluĭ:

— Măria ta, am să'țĭ fac cunoscut ceva, dacă îmĭ daĭ voie.

— Vorbesce, arhon Sluger; te ascult cu plăcere.

— Dar să nu fie cu supărare Măriei Talle.

— Vorbesce fără témă, arhon Sluger.

[1]) După încredințarea D. Ionițǎ Popescu dela Bădulescĭ, care affirmă încă că Ilarion depussese la casa Iacovenculuĭ uă sumă de peste șése miĭ galb. pe cari 'ĭ ar fi *sfetirisit*, după mórtea luĭ Ilarion, Logofĕtul bisericesc dup'atuncĭ. Acésta se póte constata din registrele Vistiereĭ din anulŭ 1845.

[2]) După încredințarea d. N. Popescu dela Mușetescĭ.

[3]) Care ședea în casa părintéscă, la stânga pînă a nu urca la Mitropolie.

[4]) D. N. Poppescu dela Mușețecĭ.

— Peste puçin se împlinesc ceĭ şépte anĭ aĭ domnieĭ; şi pînă a nu pleca, bine ar fi să scapĭ *opinca* de lude, cu care se fac marĭ catahrisis; căcĭ tot ceĭ săracĭ plătesc, iar ceĭ maĭ cu stare se daŭ după spate. Te-ar bine-cuvênta norodul! Asemenea, bine ar fi să puĭ la calle, pînă eşcĭ în scaun, să se facă şoselle prin ţérră, pentru înlesnirea căllătorilor ş'a mărfurilor, după cum am vĕḑut prin ţérra nemţéscă, pe unde amŭ căllătoritŭ şi eŭ, de multe orĭ.

— E! Arhon Sluger! oftă Caragea. Nu'ţĭ cunoscĭ ţérra, de şi escĭ născut şi crescut aicĭ. Dar cu cine să le facĭ astea? Cu Boieriĭ? Dar ştiĭ câte măsurĭ bune am luat la începutul domnieĭ melle; şi pe tóte le-aŭ zădărnicit Boieriĭ. Dacă eraŭ unіţĭ şi patrioţĭ, eĭ ar fi fost Domnĭ, iar n'ar fi venit Greciĭ domnĭ în aste ţĕrrĭ.

„Când staĭ cu eĭ la sfat, tóte se fac; dar cum esŭ din sfat, numaĭ găsescĭ duoĭ Boierĭ unіţĭ într'un gând.

„Gândul lor e numaĭ chiverniséla şi hoţia......

„In ţérra Românéscă, arhon Sluger, duoĕ lucrurĭ nu poţĭ găsi: dreptate, şi feciorie.........

„In ţérra asta trebue se te gândescĭ numaĭ se facĭ stare, şi se te ducĭ s'o cheltuşcĭ în alte ţĕrrĭ!". [1])

Tudor rămasse pe gândurĭ. Spuind luĭ Ilarion impressiunea ce'ĭ a făcut cuvintele luĭ Caragea, Ilarion i respunse:

— Are cuvênt Caragea! Are mare cuvênt Caragea!..

„Dacă Boieriĭ ar fi ceea ce eraŭ Boieriĭ sub Mihaĭ Vitézul, în scaunul ţĕrreĭ ar fi aḑĭ domnĭ Românĭ, nu Grecĭ."

După uă gândire de câte-va minute, Tudor, primblându-se prin cameră cu mâinile la spate, ḑisse în fine:

— Trebue scurtaţĭ d'uă palmă, toţĭ câţĭ sînt Boierĭ divaniţĭ; alt-fel nu scapă ţérra de Grecĭ şi de Ciocoĭ.

— Dacă te-or lăsa Mistreçiĭ (Ruşiĭ), observă Ilarion, rîḑênd.

[1]) Caragea termină cu un proverb, care conţine cuvinte indecente, dar care esprimă fidel ideea sa.

— Până să vie eĭ, 'ĭ am şi scurtat pe sub barbă; şi credŭ că nu le ar părea aşa reŭ nicĭ Muscalilor. [1])

Incă de când Ilarion era simplu arhimandrit, sĕ silia a cultiva spiritul luĭ Tudor prin narrarea faptelor acellor bărbaţĭ din alte ţĕrrĭ, cari se sacrificasseră pentru emanciparea patrieĭ lor de sub jugul tirannieĭ. Tudor simţia mare plăcere ascultând asemenea istoriĭ; şi dicea adesea luĭ Ilarion:

— Ia maĭ spune, popo, istoriĭ d'allea cari 'mĭ plac mie. [2])

Tot Ilarion trebue să fi pus pe Tudor în contact cu Lazăr, esplicându'ĭ scopul acestuia prin înfiinţarea scólelor românescĭ [3]), şi folósele ce aŭ addus românismuluĭ bărbaţiĭ erudiţĭ de peste Carpaţĭ, fie mirenĭ fie clericĭ, prin operile lor differite, cari aŭ contribuit a deştepta în inima Românilor simţirrêntul de patrie şi de libertate; Ilarion în fine urmésă să fi esplicat luĭ Tudor scopul revoluţiuniĭ francese dela 1789 şi al congreselor dela Viena, Laibah, Tropaŭ, etc; în fine, cum dice Eliade, Ilarion a cultivat acea natură brută, dar bine organisată, al căruia spirit era adăpat în filosofia religiuniĭ creştine, ş'al căruia sufflet concentra sufferinçele seculare alle unuĭ popor întreg. Intr'adevĕr, Ilarion a fost capul mişcăriĭ dela 1821, iar Tudor braçul acelleĭ mişcări, atât de fecundă în resultatele sele.

---

[1]) D. N. Popescu dela Muşetescĭ. — Ilarion a impiedicat pe Tudor a nu tăia pe boierĭ, cum hotărâsse acesta cu jurămêntŭ, după cum vom arăta pe larg la loculŭ sĕŭ.

[2]) D. P. Poenaru.

[3]) Vedĭ Nota No. IX.

CAPITAN IORDACHE.

Căpitan Iordache era la 1821 în etate de la 45 pănĕ la 50 de annĭ. — El era din muntele Olimpuluĭ, de unde şi numele sĕŭ de Gheorghe Olimpianulŭ; se distinsesse în resbelul contra luĭ Ali-Paşia, şi în revoluţiunea Sêrbilor de la 1803, luptând pentru independinţa lor sub vestitul Haiduc Velcu Petrovicĭ, cum şi în resbelul Ruşilor contra Turcilor dela 1811, luptând sub generalul Cutusoff, când a şi fost decorat cu ordinul Sânta Ana.

Căpitan Iordache era antipatic luĭ Savva. Acesta avea multă esperiinţă şi judecată sănătóssă; nu se putea déră sufferi unul pe altul, pentru deosebirea de caractere şi de vederĭ. Savva nu era de idee a începe lupta fără concursul Russieĭ, pentru cuvêntul că Greciĭ eraŭ degeneraţĭ printr'uă sclavie de seculĭ; şi, lipsiţĭ de tóte, nu puteaŭ ţine piept unuĭ imperiŭ ca Turcia. Căpitan Iordache 'ĭ respundea:

„Greciĭ nu pot reuşi de cât prin eĭ înşişĭ, şi trebue să profite de orĭ ce occasiune spre a se emancipa; căcĭ nu numĕrul, ci bravura decide adessea de victorie.“ Şi aducea de essemplu pe Sulioţĭ. — Din causa acésta Iordache bănuia sinceritatea luĭ Savva; esperienţa a justificat pe deplin temerile sélle.

Iată cum se esplică antipatia, neîncrederea, ura instinc-

tivă a luĭ Iordache contra luĭ Savva; acesta la rândul sĕŭ ura pe Iordache tocmaĭ fiind-că era d'un caracter opusŭ: unul era Vulpe, altul Leŭ, unul franc şi leal, altul ipocrit şi tăcut; unul modest şi marinimos, altul vanitos şi vindicativ. D'aceea mórtea luĭ Iordache este admirată chiar de inamiciĭ luĭ; pe când toţĭ dispreţuesc conduita luĭ Sava, care a meritat sórta sa. — Irritabil şi entussiasmat, Iordache a contribuit mult, prin curagiul şi iniţiativa sa, la începerea Revoluţiuniĭ în ţérra Românéscă, înlesnind luĭ Tudor mijlócele d'a începe mişcarea. [1])

Savva recunoscu meritele militare alle luĭ Iordache într'uă epistolă către Ipsilanti, cu data din 9 Ianuar. 1821, ḑicênd despre dênsul „că e mâna dréptă a Eterieĭ, fiind-că se bucură de reputaţia unuĭ om prudinte şi espert în resbel; el este totul în România; şi chiar p'*acella d'aci* (Vodă Şuţu) dacă ar vrea, l'ar putea sacrifica.“ [2])

Esteriorul luĭ Iordache era simplu şi modest, anunţând maĭ puţin de cât preţuia în realitate.

Dotat cu bun simţ, cu mare curagiŭ, cu caracter franc, c'un naturel fericit, şi c'uă inimă generóssă, singura luĭ instrucţiune era esperienţa căpătată pe câmpul luptelor. Ellŭ ura din instinct pe tiranĭ, şi în parte pe împilătoriĭ patrieĭ salle.

După mórtea Haiduculuĭ Velcu, spaima Turcilor, sub care Iordache făcu primele încercărĭ militare, şi pe care 'l admira cu drept cuvênt, ellŭ luă de soçie pe văduva luĭ Velcu, maĭ mult de recunoscinţă către acesta, de cât de simţire pentru femeea luĭ. După terminarea resbeluluĭ Turcilor cu Sârbiĭ, şi al Ruşilor cu Turciĭ, Iordache se stabili în ţérra Românéscă, aşteptênd momentul d'a se măssura cu Turciĭ în lupta pentru independinţa Grecieĭ. Caragea, preçuind calităţile sélle militare, îl culmă de favorurĭ, dându-ĭ rangul de Serdar; dér Iordache refusă,

[1]) **Filimon, op: cit: vol: I. pagina 93.**
[2]) **Idem, pagina 260 - 261.**

credêndu-se maĭ onorat a rămânea simplu căpitan, titlu ce i se părea maĭ glorios, fiind căpătat cu bravura sa pe câmpul luptelor de indipendinţă. [1])

In privinţa bravureĭ ş'a patriotismuluĭ seŭ, vom vedea, în cursul acesteĭ istoriĭ, că nicĭ unul dintre şefiĭ Eterieĭ din Principate n'a luptat şi n'a murit ca căpitan Iordache, consecinte principiilor ce professa, şi verbal şi în epistolele salle, reproduse de Philimon, şi care respiră cellŭ maĭ sincer şi înfocat amor de patrie şi de libertate. [2])

Un scriitor frances îl descrie ast-fel:

„Micŭ de statură, slab de constituţie, d'uă apparinţă nullă, şi c'uă fisionomie ordinară, dar brav soldat, dând multe probe d'uă rarră bravură. [3])

Terminăm biografia luĭ Căpitan Iordache, cu uă trăssură ce caracterisă pe acest brav soldat.

Pe când mulţĭ se găteaŭ să fugă din Bucurescĭ, la apropierea oştiriĭ luĭ Ipsilanti ş'a luĭ Tudor, bieţiĭ locuitorĭ spăĭmântaţĭ se adressaŭ, uniĭ la Sava, alţiĭ la Iordache, ca să le înlesnéscă carre pentru transportarea familiilor lor peste frontieră.

Căpitan Iordache ordonasse unuĭ arnăut de sub comanda sa a duce un carrŭ cu caĭ la unulŭ din cunoscuţiĭ sěĭ, care voia să fugă. Câţĭ-va arnăuţĭ d'aĭ luĭ Sawa i smulgŭ carrul cu forţa; şi arnăutul luĭ Iordache rapportéḑă faptul acesta şefuluĭ sěŭ. Acesta pune mâna pe pistolul de la brâŭ.

— De ce aĭ lăssat să ia carrul? îl întrébă Iordache furios.

— Căcĭ eĭ eraŭ ḑece, şi eŭ unul.

— De ce n'aĭ murit, luptândute?

— Mi-aĭ poruncit? [4])

[1]) Memoriile luĭ Raybaud, vol. I. pag. 257—288.
[2]) Filimon. Vol: I pag: 248, 252, 341.
[3]) Laurençon. op. cit pag. 113—117.
[4]) Comunicat de D-nu C. Aristia, unul din Mavroforiĭ luĭ Ipsilanti.

Căpitan Iordache ridică mâna după pistol, mulţumit d'asemenea respuns de Spărtanŭ.

Cu asemenea oştenĭ, Iordache a luptat în Moldova unul contra uă sută; şi a terminat viaça sa printr'un act heroic în Monastirea Secu, după cum vom arrăta la locul sĕŭ.

CAMINARUL SAVA.

Patria luĭ Sawa este insula Patmos. La 1796 el veni în Bucurescĭ, şi înrolându-se între arnăuţiĭ *Ogeaculuĭ*, înaintă repede.

Subt Alexandru Moruz, adoua domnie (1799—1801), rebellul Paşă Pasvant-Oglu trimise pe Cara Mustafa sĕ prade România mică; Moruz ordonă luĭ Sawa a merge cu 200 arnăuţĭ în ajutorul luĭ Ibraim Paşa, trimis de Pórtă cu un corp de oştire ca sĕ pedepséscă pe rebellul Paşă. Cara-Mustafa fu allungat peste Dunăre.

Maĭ tărḑiŭ, Moruz trimite pe Sawa cu 500 arnăuţĭ în ajutorul luĭ Beligrad-Valesi, însărcinat de Sultanul a attaca cetatea Fetislam, ce era în possesiunea luĭ Pasvant-Oglu. Sawa unesce la Cerneţĭ trupa sa cu óstea luĭ Beligrad-Valesi; şi trecênd Dunărea într'uă nópte, attacă fără veste Fetislamul, şi'l coprinde.

Sub Mihaĭ Şuţu, urmaşiul luĭ Moruz (1801—1802), Sawa priimesce ordin a merge contra Negodinuluĭ, în fruntea uneĭ oştirĭ de 1500 de Turcĭ şi Arnăuţĭ. Sawa bloceasă cetatea; Pasvant-Oglu trimite în ajutorul cetăţiĭ un corp de oştire, pe care Sawa îl înfrânge şi'l silesce a se retrage. Ceĭ impresuraţĭ sunt siliţĭ a se preda.

Pasvant-Oglu irritat, trimite pe la Calafat în Romania mică pe Manaf-Ibraim şi pe Hassan-Sali cu 2500 ostaşĭ, ca

să'şĭ resbune contra Românilor de pierderea Negodinuluĭ.

Mihaĭ Şuţu, înlocuit cu Alexandru Şuţu, a doua domnie (1802), trece în Austria; Sawa cu 400 ostaşĭ aleşĭ trece în Rumelia, şi sĕ pune în serviciul luĭ Tersenicoglu; apoĭ, din preună cu Pehlivan-Paşa, bate pe rebellul Manaf-Ibraim, şi'l gonesce de la Târnova, precum şi pe Ghiaur-Hassan de la Gheni-Pazar.

Alexandru Şuţu (1801), trecênd domn în Moldova, chiamă pe Sawa şi'l face şeful gardeĭ salle. Sawa curăţă Moldova de hoţĭ.

El ocupă acel post şi sub Moruz (1802), pe care'lŭ însoţi la Constantinopole, după destituirea sa; intră apoĭ în serviciul luĭ Chiosse-Ahmet Effendi, Kehaéoa luĭ Mustafa Bairactar, ce era în luptă cu Ontazoglu de la Vidin. Aci Sawa se luptă vitejesce, şi silesce pe rebellul a se retrage; apoĭ atacă pe Ghiaur-Hassan, ce coprinsesse din noŭ Gheni-Pazar, şi'l constrânge a încheia pace. In lupta acésta, Sawa este rănit, şi se opresce la Şumla ca să se vindece de ranele sèlle.

Alexandru Moruz (1806), viind domn a doa óră în Moldova, chiamă pe Sawa şi 'ĭ încredinţéḑă iarăşĭ postul de cap al gardeĭ sélle; dar resbelul russo-turc silesce pe Moruz a fugi la Constantinopole, unde îl însoţesce şi Sawa.

Sawa intră apoĭ în serviciul luĭ Mustafa-Bairactar, şi remâne la Giurgiu din ordinul acestuia. Mustàfa, uccis de Ianicerĭ, este înlocuit cu Chiossé-Ahmet, care ordonă luĭ Sawa a coprinde Gabrova, Dranova şi alte cetăţĭ bulgare, şi a suppune şi Târnova, ce se resculasse.

Sawa atuncĭ schimbă stăpânul, şi pune sabia sa în serviciul Paşilor rebelĭ, luptând contra Porţiĭ. La Târnova elŭ luptă 48 de ore contra uneĭ orştirĭ superióre turcescĭ; apoĭ fuge nóptea, cu ceĭ maĭ aleşĭ soldaţĭ, şi trece la Ruşciuk.

Aci iar schimbă stăpânul; şi se luptă sub Boşnac-Aga contra Ruşilor ce aţaca Giurgiul.

Acéstă faptă i atrage graçia Sultanuluĭ. La Giurgiu, Turciĭ înving pe Ruşĭ; şi Chior-Vizir, spre răsplătire, îmbracă pe Sawa cu caftan, dându-ĭ decoraţia de aur numită *Celenke*, şi făcêndu'ĭ present un cal dintr'aĭ seĭ, şi o pensie pe tótă viaţa; iar Sultanul îl onorédă cu rangul de Bimbaşa al Ianicerilor.

La Ruşciuk, Ruşiĭ îl attacă în două rândurĭ, şi Sawa se luptă cu bravură.

După încheierea păciĭ, Scarlat Calimah, Domnul Moldoveĭ (1812—1818), îl ia în serviciul sĕŭ, tot ca capŭ al gardeĭ domnescĭ, onorându-'lŭ cu rang de Serdar. In curs de şépte annĭ, Sawa curăţă Moldova de hoţĭ, ast-fel că Divanul Moldavieĭ, spre recunosciinţă, i acordă împământenirea cea mare, dându-i-se de Calimah şi rangul de Căminar.

Dupĕ abdicarea Domnuluĭ Calimah, Sawa îl însoţesce la Constantinopole, de unde vine în Bucurescĭ, şi se retrage în viaţă privată. Cu baniĭ ce strânsese, îşĭ cumpĕră uă cassă. [1])

Incărcat de onorurĭ, el petrecea uă viaţă de Paşă, fiind considerat pentru luxul, vitejiile şi liberalităţile sélle. [2])

Sawa avea uă figură plăcută ş'un aer impuitor; dar era falş şi ipocrit. Cu tóte acestea, bravura sa făcea să i se erte luptele sélle contra creştinilor. Osteniĭ de sub comanda luĭ, bine plătiţĭ şi bine echipaţĭ, aveaŭ un cult pentru dênsul, în cât el se bucura de tótă increderea lor. [3])

In Domnia luĭ Alecu Vodă Şuţu, Sawa era comandantul cavalerieĭ uşióre, compusă de arnăuţĭ.

Dupĕ mórtea acestuia, numindu-se Domn iar Scarlat Calimah, Sawa lucrésă într'ascuns pentru stăpânul sĕŭ care'l culmasse de favorurĭ şi de banĭ, declarându-se pe façiă în favórea luĭ când se încredinţă că Ruşiĭ nu trecu Prutul cu Ipsilanti.

[1]). Cassa luĭ Inimă-rea, lângă bisserica din mahalaoa Protopopuluĭ, (adĭ casa d-luĭ Csenocrat), şi care, după mórtea luĭ Sawa, a trecut în stăpânirea frate-sĕŭ.
[2]). Philimon. Vol. I. pag. 93, 261—265. — Vedĭ şi Istoria Dacieĭ de Dionisie Fotino, Vol. II. pag. 410.
[3]). Laurençon pag. 113—117.

CARAVIA, FARMAKE JIANU și CARJALIU.

Ne rămâne a dice câte-va cuvinte despre căpitanii de al doilea ordin ce s'aŭ distins, unii prin eroismul lor, alții prin crudimile și viciele lor, în mișcarea de la 1821, al căriea teatru aŭ fost Principatele române.

Căpitan Caravia, în etate de la 50—55 de anni, avea uă fațiă repulsivă și amenințătóre; statura, scurtă și pocită; ochii mici și roșii, scoțênd flacăre de furie și de turbare; un tigru sub figură de om. Servisse în gradele de jos din armata rusésca. Sub Caragea, ajunsesse Buluc-Bașa (căpitan peste 100). Ipsilanti, la 1821, pentru măcellăria Turcilor de la Galați, în loc să'l dojenéscă, fiind uă faptă contrarie ordinelor sélle, și tot de odată nefolositóre și vătămătóre causei sacre, îl înălță la grad de General. — Caravia era dominat de viciul bețieĭ și al hoției, strângênd sume mari din jafuri. Conduita sa în timpul mișcăreĭ a fost conformă cu caracterul și trecutul sĕŭ. [1])

Căpitan Farmake. Ca și Cârjaliul, el fu un vestit cap de bandiți; crud cu Turcii, cărora le jurasse vendettă neîmpăcată, însă brav ca soldat și ca eterist. Era de statură înaltă, fața amenințătóre, și numai răni, în cât nu se putea ține pe picióre; alții îl puneaŭ pe cal; odată

[1]). Laurençon pag. 116.

căllare, era un *diavol împelițat*, ḑice biograful sěŭ, bravând celle maĭ marĭ pericole; glónțele nu se lipéŭ de el, parcă ar fi fost dres, cum ḑice Românul. De la 1806—1812, el a comis în România, ca și Cârjaliul, tâlhăriĭ neauḑite, maĭ mult contra Turcilor. Cu tótă silința Rușilor d'al prinde, eĭ nu putură pune mâna pe dênsul.

Companion nedespărțit al luĭ Căpitan Iordache, Farmake n'a voit să asculte pe amicul sěŭ la M-rea Secu, unde Turciĭ îĭ blocasseră; ci se predă puind, temeiŭ pe promissiunea păgânuluĭ, care îl spânḑură. [1])

Jafurile Grecilor și cruḑimele Turcilor detteră nascere, după resbelul russo-turc de la 1812, la mulțime de bande compuse de haiducĭ, bulgarĭ și românĭ, cari se însărcinară a resbuna societatea, ca hoțĭ de codru, pênĕ să pótă să o resbune un Tudor ca revoluționar.

Între aceĭ haiducĭ, ce'ĭ maĭ vestițĭ fură, în țérra Românéscă, sub Caragea, Cârjaliu și Jianu; unul Bulgar, altul Român. Amênduoĭ luptară pentru causa sacră, Jianul în tabara luĭ Tudor, Cârjaliu în tabăra luĭ Ipsilanti.

Viața Jianuluĭ este descrissă de Vaillant. [2]) Ea este fórte interessantă din multe punturĭ de vedere; numele Jianuluĭ e fórte popular in Oltenia.

Cârjialiu. Bravura acestuia ajunssesse proverbială. Răpirea socieĭ sélle de către un Turc, îl sili a se face bandit, jurând mórte Osmanilor. Numele sěŭ deveni spaima Turcilor. La 1821 Fevruarie, chemând Ipsilanti sub stégul sěŭ pe toțĭ cari simpatisaŭ cu causa Grecilor, Cârjaliul vorbi ast-fel companionilor sěĭ:

„Fraților, de patru annĭ împărțim plăcerile și pericolele haiduciei; în Moldova, ca și în țérra Românéscă, am datŭ de lucru destul Poterilor; și am resbunat multe jertfe alle Ciocoiuluĭ ș'ale păgânuluĭ. Am fost mulțămit de voĭ. Aḑĭ însă vĕ las; ora neatârnăriĭ a sunat pentru creștinĭ; trebue sĕ facem resbel Turculuĭ p'uă scară maĭ întinsă.

[1]) Laurençon, pag. 117.
[2]) La Roumanie vol. III pag 234 -235. Veḑĭ și *Columna* No. 4, 1873.

Ipsilanti este la Focşianĭ; Tudor e la Craiova. Allegeţĭ; sunteţĭ liberĭ. Cine mĕ iubesce, viie cu mine.“

Mihalake, unul din căpitanĭ, şi maĭ mult de jumătatea trupeĭ, trece în partea Cârjaliuluĭ; Svetcu, alt căpitan, trece cu aĭ sĕĭ în partea luĭ Tudor.

— Adio, tovarăşe! ḑisse Cârjaliu luĭ Svetcu. Adio! De şi sórta ne desparte, nu uita însă că suntem fraţĭ“ [1])

Peste câte-va ḑille, Cârjaliu era în tabăra luĭ Ipsilanti; iar Svetcu, în tabăra luĭ Tudor. Aci Svetcu găssi pe Jianu, allăturĭ cu mulţĭ căpitanĭ de Plăiaşĭ ce eraŭ plătiţĭ din Vistieria ţĕrreĭ ca să prinḑă viŭ saŭ mort pe *tâlharul de Tudor*, cum îl numiaŭ boeriĭ *divaniţĭ*; cu tóte astea, trecură cu toţiĭ în tabăra luĭ Tudor, fiind că tâlhariĭ eraŭ Boeriĭ greciţĭ din Bucurescĭ, iar Tudor era trimis de Dumneḑeŭ să resbune poporul de jafurile acellor tâlharĭ patentaţĭ, cunoscuţĭ sub nume de *Ciocoĭ*.

---

[1]) Veḑĭ viaţa luĭ Cârjaliu, şi mórtea luĭ, în istoria luĭ Vaillant, op. citat, vol. III, pag. 236—244 şi 247—257.

CAPITOLU I.

Consecințele Congresuluĭ de la Viena din 1815.

Carta Europeĭ de la 1813, formată de spada victoriósă a luĭ Napoleon I, fu sfășiată de Congresul de la Viena dela 9 Iuniŭ 1815.

Austria, Russia și Prussia se coallisasseră pentru restabilirea dinastiilor disse legitime, pentru desființarea guvernelor republicane, pentru mărginirea Franciei în hotarele eĭ de la 1792. Acea coalițiune fu numită de dênși *Sânta allianță*, fiind-că în apparință îșĭ propunea manținerea religiuniĭ, a păciĭ ș'a justițieĭ, când în realitate scopul eĭ era sugrumarea libertățiĭ popórelor, cu al cărora concurs coalisațiĭ învinseseră pe marele căpitan al seculuĭ XIX.

Toțĭ principiĭ Europeĭ aderasseră la acellŭ pact machiavelic, afară de Papa și de Anglia: cellu d'ântêiŭ, dintr'un scrupul religios, fiind-că în allianța poreclită *sântă* participasseră suveranĭ necatolicĭ; cea d'adoua, din principiu, pentru că scopul alianțeĭ era necompatibl cu regimul constituțional, domnitor în Anglia.

Popoliĭ cari credusseră în sinceritatea promissiunilor potentaților, și maĭ ales popoliĭ apăsațĭ, ca Grecĭĭ, Româniĭ și Bulgariĭ, trimisseră agențĭ la Viena spre a susține drepturile lor, ș'a căpăta uă ușurare la sufferințele

lor seculare. Din partea Românieĭ se afla acolo un Mitopolit și Manuc-bey [1]; iar din partea Grecilor eraŭ maĭ mulțĭ.

Greciĭ se allesseră numaĭ cu onórea d'a vedea presidată de Capodistria (ministru plenipotențiar allŭ Russieĭ la congressul de la Viena), societatea literară și sciințifică, înființată în Athena la 1812, și cunoscută sub numele de *Eteria amicilor de Muse*; chiar capete coronate devenisseră membriĭ aĭ acesteĭ societățĭ, precum regele Bavarieĭ și allŭ Vürtemberguluĭ, și însușĭ Imperatul Alexandru allŭ Russieĭ.

Coalițiunea suveranilor dette nașcere la societățĭ secrete, în care figuraŭ bărbațĭ liberalĭ din differite țĕrrĭ, adăpațĭ din principiile sacre alle mareĭ Revoluțiunĭ de la 1789; precum, Francesĭ, Spaniolĭ, Italianĭ și Germanĭ, cum și bărbați din statele ce geméŭ de seculĭ sub jugul tiranieĭ, precum Greciĭ, Româniĭ, Bulgariĭ și chiar Rușiĭ; toțĭ acestia aveaŭ represintanțiĭ lor în acelle societățĭ secrete.

In Germania figura societatea numită tugend-bur (alliança Virtuțiĭ); în Italia, *Carbonariĭ*; în Françia și Spania, *Francmaçoniĭ*; în provinciile locuite de Grecĭ, *Eteriștiĭ* etc. [2])

Mórtea luĭ Napoleon pe stânca de la sânta Elena fu semnalul maĭ multor resculărĭ populare: ca cum spiritul Mareluĭ Căpitan, ce presserasse în Europa cu sabia sa semințele libertățiĭ, voia a repara rĕul ce făcusse Revoluțiuniĭ, care'ĭ dedesse occasiune a se illustra; ast-feliŭ spiritul seŭ sufla acum peste Europa vîntul revoluțiuniĭ, care descepta popórele din letargia lor.

Intr'adevĕr, afară de mișcările insurecționale din Lyon (Octombre 1817) din Spania (Ian: 1820) din Neapole și Sicilia (Iuliŭ 1820) din Portugalia (August 1820), avênd

[1]) Momente din Istoria modernă a Grecieĭ, de D. Baritz. Fóea Transilvania No. 10, pag: 114.

[2]) Vedĭ Histoire des societés secrètes, par P. Zaccone. Paris 1867.

tóte aceeaşĭ ţintă ş'aceleaşĭ aspiraţiunĭ; în annul 1821 se vĕḑură mişcărĭ revoluţionare în Brasilia; insurecţiune militară în Piemonte (Martie), în Grenobla (Martie) în Betort, în România, în Grecia şi în Moreea, unde la 1822 se proclamă independinţa Grecilor. [1])

Acele mişcărĭ revoluţionare provocară congresurile de la Troppaŭ (1820), de la Laĭbach (1821) şi de la Verrona (1822), cari avéŭ de scop sugrumarea acellor mişcărĭ insurecţionale; dar acelle congresurĭ nu putură stărpi societăţile secrete, cari dŏtteră nascere la independinţa Brazilieĭ ş'a Grecieĭ, la concuista Algerieĭ de Francesĭ, la separarea Belgieĭ de Holanda, la formarea regatuluĭ belgian, la revoluţia Polonieĭ, la crearea vice-regatuluĭ Egiptuluĭ, în fine la revoluţiile din Francia de la 1830, şi din tótă Europa la 1848.

Fiind-că eteria politică a Grecilor a dat naştere mişcăriĭ naţionale de la 1821, al căria resultat a fost, pentru România, emanciparea eĭ de jugul Fanarioţilor, suntem nevoiţĭ a vorbi în acéstă operă şi de insurecţiunea Grecilor; aceste două mişcărĭ, de şi cu tendinţe differite, sunt strâns legate împreună. — Româniĭ aŭ profitat de zavera Grecilor la 1821, ca să pótă protesta contra domnireĭ Fanarioţilor; după cum aŭ profitat la 1848 de zavera ce o prepara Russia, ca să proteste contra protectoratuluĭ esclusiv şi fatal al Czarilor.

---

[1]) De la 1820 până la 1870, şépte-spre-ḑece tronurĭ fură resturnate prin influinţa acellor societăţĭ. In Iuliŭ 1830 căḑu Carol X al Francieĭ; în Sept. 1839 ducele de Braum Schweigh; în 1848 Ludovic Filip al Francieĭ, Bibescu în România şi Franciscu al Austrieĭ; Ştirbeĭ la 1856; La 1859 Aprilie, Francisc, ducele de Modena, Robert ducele de Parma, Ferdinand de Ţoscana, Don Miquel rege al Portugalieĭ; La 1861 fevr: Francisc II regele ambelor Siciliĭ; la 1860 Othon al Grecieĭ; la 1866 Vodă Cuza; Friderich Wilchelm, princiul Electoral de Hesse; ducele de Nassaŭ şi Don Juan, pretendentul Carlist; la 1867 Elissabeta, regina Spanieĭ, şi la 1870 Napoleon III.

CAPITOLU II.

Eteria.

După duoĭ anĭ de la înfiinţarea societăţiĭ filomuselor, se înfiinţă uă altă societate, cu totul politică, sub numele de *eteric*; scopul eĭ era liberarea Grecilor de jugul turcesc, şi emanciparea tuturor populilor creştinĭ din Imperiul turc.

Un neguţător grec din Arta, anume Scufas, şedător în Odessa, îşĭ asociă alţĭ duoĭ comersanţĭ, obscurĭ ca şi dênsul, anume Athanasie Ţzalacoff şi E. Csantos, [1]); acesta era franc-maçon, născut în Patmos; acella era carbonar, şi participasse în Paris la conspiraţia patronată în secret de Ministerul Choiseul-Gonffier. [2])

Societatea fu numită *Eteria amicilor*; şi scopul eĭ secret era armarea Grecilor contra Turcilor.

Eĭ adoptară tóte practicile în usŭ la celle alte societăţĭ secrete: modul de iniţiare, gradele de înaintare alle membrilor, formulele simbolice, semnele misteriósse de recunóscere, etc; şi ca să dea maĭ multă autoritate acelleĭ societăţĭ, inventară uă putere misterióssă, numită *'αρχη* (principiŭ, suffletul Etarieĭ) care avea să se dea pe faţă

[1]). In Memoriele Grecieĭ de Raybaud, se dice că patru aŭ fost fundatoriĭ Eterieĭ, pag. 176.

[2]). Baritz. Opera citată. pag. 115.

în ḑioa când va începe acţiunea. Capiĭ Eterieĭ dedeaŭ a înţelege, şi toţĭ affiliaţiĭ credéŭ ast-fel, că acel 'αρχη este Russia, cu ajutorul căria Greciĭ se vor libera de jugul Turcilor; ceea-ce întăria acéstă credinţă, era propagarea emissarilor ruşĭ, din timpul Ecaterineĭ, că popoliĭ creştinĭ din Turcia vor fi salvaţĭ de Russia. [1])

Chiar litterile A. S. K. din sigiliul eterieĭ însemna că Alexandru al Russieĭ (şi Kapodistria) vor ajuta Sânta allianţă. [2])

Ceĭ treĭ capĭ aĭ eterieĭ îşĭ associară şi eĭ alţiĭ, între cari Perevos şi N. Galatis; iar Scufas se stabili în Constantinopole (Apr. 1818) de unde se pusse în corespondinţă cu agenţiĭ sĕĭ din differite părţĭ alle Europeĭ. Din capul loculuĭ, planul era a începe mişcarea din provinciele grecescĭ, anume din Magnessia şi Laconia. [3])

Perevos, amicul luĭ Rhigas [4]), şi cu Galatis fură trimişĭ în Russia, unde din causa propagandeĭ lor pe façă guvernul russesc se vĕḑu silit a'ĭ trece peste frontieră în Romania; consulul russ Pini priimi ordin a le acorda protecţiune şi a le înlesni banĭ „ca membriĭ aĭ uneĭ asso-„ciaţiunĭ al căria scop era sfărămarea juguluĭ turcesc.“ [5])

Prin acésta Russia încuragea pe façă pe eteriştĭ, ce devenéŭ cuteḑătorĭ până la temeritate; iar eteria începu a fi bine privită chiar de Boerĭ, maĭ alles când vĕḑură eĭ pe însuşĭ Leventis, dragonul consulatuluĭ russesc, făcênd parte din eterie. Leventis era iniţiat de Galatis în secretul revoluţiuniĭ, iar Galatis urmésă să fi iniţiat pe căpitan Iordake, şeful gardeĭ domnescĭ, care la rândul sĕŭ iniţiă pe ceĭ-l-alţĭ.

[1]). Atuncĭ se împrăştiă, in mare numĕr, broşiura despre profeţia luĭ Agatanghel, prin tóte provinciile unde eraŭ creştinĭ ortodoxĭ. — Veḑĭ d. Baritz op. cit. pag. 115.

[2]). Istoria revoluţiuni grecescĭ de Al. Şuţu. — Lettres sur la Turquie, par Ubicini, tom. II. pag. 94 etc. — Studiul d. Baritz despre istoria modernă a Grecieĭ. *Fóea Transilvania* No. 10—12 pe 1871.

[3]). Philimon, op. cit. vol. I. pag. 387.

[4]). Veḑĭ viaţa luĭ Rhigas, descrissă de Perevos în *απομνημονευματα πολεμικά*. Athena, 1836.

[5]). Gervinus. opera citată. pag: 148.

Căpitan Iordache trecu în Bassarabia ca să atragă în eterie pe Cara-George, care nu făcu difficultăţĭ când înţelesse că eteria era condussă de Russia; prin acésta ellŭ spera să recapete tronul Serbieĭ, usurpat de Miloşiŭ. Cara-Gheorghe trecu îndată la Iassy, unde Galatis îl presintă luĭ Leventis, ce trecea de nepot al luĭ Capodistria şi care ocupa provisoriŭ locul luĭ Pini. Leventis dette luĭ Cara-Gheorghe banĭ şi paşaport, dupe cum înlesnia la toţĭ eterişti ce trecéŭ în Austria şi Turcia; Cara-Gheorghe trecu în Serbia la un vechiŭ amic allŭ sĕŭ, ex-Voevodul Wonitza, care locuia la Adzagna, lângă Semendria; dar Paşa de acolo, Marasche-Ali, aflând de la agenţiĭ ruşĭ scopul sossiriĭ luĭ Cara-Gheorghe, trimisse oştire la Adzagna (16 Iuniŭ 1817); şi Wonitza, spre a scăpa de resbunarea Paşeĭ ş'a luĭ Miloş, uccise pe óspele şi amicul sĕŭ. [1])

Scufas muri în Iuliŭ 1818. Comitetul dirigent se maĭ mări cu alţĭ şépte membri. [2])

Aceştĭ şépte capĭ îşĭ asociară şi eĭ alţiĭ; cu modul acesta se îmmulţi atât de mult numĕrul eteriştilor, în cât la 1820, Eteria numĕra peste 200,000 affiliaţĭ, ataşiaţĭ la differite Comitete, respândite în oraşele principale din Europa.

Insurecţia din Italia şi Spania, suflând assupra Grecilor spiritul revoluţionar, aprinse capetile lor de entusiasmul libertăţiĭ; lupta între Pórtă şi Ali-Paşa iĭ încuragia.

[1]). Philimon, op: cit: vol: I pag: 149—150.

[2]). Şi a nume: A. Gazis, destinat pentru Mitias.
Leventis, pentru Bucurescĭ.
Patsimadis şi Komizopulos pentru Moscwa.
Sekiaris, pentru Constantinopole.
Anagnostopol, pentru Principate.
(Acesta, certându-se cu corifeiĭ Eterieĭ, fugi din Bucurescĭ, făcênd a se priimi în comitetŭ Archimandritul Grigorie Dikeos, d'uă moralitate problematică, dar fórte activŭ, dibaciŭ şi cutezătorŭ.)
Tzalacoff, pentru Pisa, (cu însărcinarea specială d'a attrage în Eterie pe Mitropolitulŭ Ignatie şi pe prinçulŭ Alexandru Mavrocordatŭ.)
In fine Csantos, pentru Petersburg. (cu însărcinarea d'a offeri luĭ Capodistria direcţiunea supremă a Eterieĭ.)
Philimon. Op: cit: vol: I pag: 23.

Ali-Paşa, de pismă contra Porţiĭ, didesse înapoĭ Sulioţilor Kiapha, bulevardul cellŭ maĭ tare al Grecilor, dinpreună cu tóte muniţiunile de resbel [1]); acésta silisse pe Grecĭ a se allia cu rebelul Paşă contra inamiculuĭ comun; dorinţa eteriştilor d'a cunósce pe ἄρχή, imprudenţa unor esaltaţĭ ca Galatis şi Kamarinos, carĭ prin conduita lor compromiteaŭ mişcarea, temerea d'a nu deveni ridicolĭ ş'a se rĕci entussiasmul general, acestea siliră pe directoriĭ Eterieĭ a pune în capul mişcăriĭ pe unul din ceĭ doĭ corifeiĭ ce li se păréŭ capabilĭ a juca rolul de Ἀρχή; adică, pe Capodistria saŭ pe Al. Ipsilanti. Majoritatea Directorilor opina pentru cellŭ d'ântêiŭ, şi minoritatea pentru cellŭ d'al doilea; uniĭ preferaŭ pana de diplomat, alţiĭ spada de general.

Csantos împăcă ambele partide, propuind pe amêndoĭ; ellŭ ḑicea că şi capul şi braçul eraŭ necessariĭ într'uă întreprindere de felul acesta. Se hotărâ dar a se adressa la amêndoĭ. Acésta era la Febr. 1819.

Csantos fu însărcinat a se adresa la Capooistria; plecă dar îndată la Petersburg pentru acest sfîrşit.

Capodistria publicasse, chiar în acel an, (1819) uă scriere anonimă [2]) în care consilia pe Grecĭ a fi prudinţi, ş'a nu precipita lucrul, aşteptând momentul când Russia va declara resbel Porţiĭ; căcĭ atuncĭ numaĭ vor putea fi sigurĭ de reuşită, luptând sub stégurile Russieĭ.

Csantos se presintă la Capodistria c'uă epistolă din partea luĭ Gazis, care'ĭ rechema cuvintele sélle de la Wienna, din timpul congresuluĭ, ḑicêndu'ĭ „că speră a se convinge „din mulţimea Thrasibulilor ce'l visitésă, că rescularea „Grecilor a devenit uă necessitate imperióssă; şi că e dator a conduce mişcarea."

Capodistria respunse luĭ Csantos că nu póte priimi

[1]). Pouqueville, op: citat. Cartea IV capit: 4.

[2]). Observaţions sur les moyens d'ameliorer le sort des Grecs. Corfou $^{6}/_{18}$ Aprilie 1819.

Englesul Waddington în opera la *Visite en Grèce dans les annèes* 1823 et. 1824 (tradusă în limba germană de Schott la Stutgard, 1825) atribue acea operă luĭ Capodistria.

acea sarcină; dar capii Eterieĭ se pot servi *cu alte mijlóce*; și le urésă *succesŭ bunĭ*. [1])

Eforiĭ din Pelopones nu se disperară, ci însărcinară pe Vardalah din Odessa, pe Kamarinos și pe Paparigopol (1820) a încerca și eĭ lângă Capodistria, spre-a'l face sĕ priiméscă rolul de ἀρχή.

Capodistria respunse luĭ Vardalah, camarad și amic intim de scólă, că Czarul e contra eterieĭ; că Corifeiĭ să'șĭ înfrênese entusiasmul, care a devenit uă nebunie; căcĭ altfel vor compromite causa sacră prin precipitare.

Intr'adevĕr, Czarul Alexandru, care trecea de liberal înainte de 1815, se rĕcisse de liberalĭ la congressul din Aix-la-Chapelle; apoĭ revoluțiile din Spania și Italia îl rĕcisseră și maĭ mult; în urmă, mĕssurele luate contra Revoluțiunilor, în unire cu ceĭ lalțĭ potentațĭ din Sânta alianță, îl silea a fi în reservă, spre a nu trece de neconsecinte, maĭ alles că, prin încuragiarea rescóleĭ Grecilor, încuragea și rescóla Polonilor ș'a altor populĭ subjugațĭ; pentru aceste cuvinte Alexandru nu putea încuragea pe taçă întreprinderea Grecilor; simpatisa însă într'ascuns cu *iubițiĭ seĭ Grecĭ*, cum i numia ellŭ.

Kamarinos, trimis de Petrobey la Capodistria, tot penfru scopul pentru care fussese trimis Csantos și Vardalah, priimi și ellŭ acellaș respuns.

Paparigopol, dragoman al consoluluĭ russesc de la Patra, priimi și ellŭ un respuns analog. [2])

---

[1]). Gervinus pag: 164.
[2]). Gervinus; op: cit: pag: 15[illegible]

CAPITOLU III.

Planul eteriei, şi causa amânăriĭ Revoluţiuniĭ fixată pentru ḑioa de 24 Novembre 1820.

Aflând pe ἀρχή, Greciĭ fură coprinşĭ d'un entusiasm freneticŭ. Lista Eteristilor se umplu de numele cellor maĭ notabilĭ Grecĭ, în fruntea cărora figuraŭ Capiĭ Bisericeĭ.

Prima epistolă a luĭ Ipsilanti, trimisă la comitetul central din Constandinopole, în calitate de comandantu suprem, fu împărţită ca nisce móşce de Greciĭ entusiasmaţĭ [1]).

Prin art. 13 din planul general, se hotăra ca Căpitan Iordache cu Sawa şi cu Tudor Vladimirescu să ridice stégul revolteĭ în Muntenia; eĭ se basaŭ p'acéstă dillemă: dacă Turciĭ intră în Principate ca sĕ sugrume revoluţia, Russia i declară resbellu că a călcat tratatele, şi Greciĭ capătă independinţa lor luptând sub stégurile rusescĭ; dacă Turciĭ nu intră în Principate de frica Ruşilor, Greciĭ trag marĭ folóse din Principate pentru triumful causeĭ lor.

Se trimisseră scrisorĭ către toţĭ capiĭ din differite localităţĭ după marginea Dunăriĭ, şi din Iaşĭ şi Bucurescĭ, cum şi la Miloş, ca sĕ fie gata pentru ḑioa fixată. [2])

In privinţa teatruluĭ lupteĭ, Ipsilanti era de opinie a

[1]) Veḑĭ acea epistolă în Philimon, op. cit. vol. I pag. 349, etc.
[2]) Idem vol. I. pag. 52.

începe mişcarea din Pelopones, fiind că'lŭ assigurasse ceĭ de acolo că forţa Turcilor în acelle părţĭ era inferióră Grecilor; alţiĭ însă, ca Perevos, susţineaŭ că Greciĭ d'acolo sunt lipsiţĭ de arme şi muniţiunĭ; şi că începênd mişcarea din Principate, va face diversiune Turcilor, ce vor fi siliţĭ a împărţi oştirea în Principate şi pe marginea Dunăriĭ; şi Greciĭ din Moreea şi Pelopones vor putea astfel lupta cu puterĭ egale. [1])

Ipsilanti însă persista în ideea sa, ca să nu se compromiţă Russia începând mişcarea din Principate; dar nicĭ din Grecia nu credea că e timpul a o începe, nefiind încă preparaţĭ Greciĭ.

In timpul acesta, maĭ mulţĭ capĭ din diferite comitete trimiteaŭ planurile lor şefuluĭ suprem, arătând prin ce mijlóce să piardă favórea Sultanuluĭ, Vizirul Halet, inamicŭ allŭ Grecilor; şi cum să se ocupe Brăila prin surprindere; în fine Sawa era de părere să se aştepte ântêiŭ rescularea Sêrbilor şi a cellor lalţĭ creştinĭ din differite părţĭ alle Turcieĭ; să se iniţiese ceĭ duoĭ Domnitorĭ din Principate în secretul conjuraţiuniĭ, ca prin ajutorul lor să se pótă forma unŭ corpŭ de oştire de câte-va miĭ; şi în fine, Greciĭ să céră de rege un membru din famillia imperială a Russieĭ. [2])

Ipsilanti defipse în fine ḑioa de 14 Noembrie 1820 pentru începerea acţiuniĭ în Moldavia; prin urmare ordonă generalilor sĕĭ Sawa şi Olimpie, ca în acea ḑi să restórne guvernnl luĭ Alesandru Suţu, bănuit de contrariŭ Eterieĭ, şi să'lŭ înlocuiască cu un Guvern provisoriŭ, compus din boieriĭ iniţiaţĭ în secretul conjuraţieĭ, assigurând ast-feliŭ Eteriştilor trecerea lor peste Dunăre, şi concentrând tótă oştirea între Vidin şi Adacale. Dacă vr'un Consul 'ĭ ar întreba cu ce voie fac eĭ acésta, să'ĭ respunḑă că să trimiţă în Iassy un om a afla respunsul dela Ipsilanti; le recomanda însă sĕ păḑească bine drumurile, ca nimenĭ

[1]) Gervinus. op. cit. pag. 170.
[2]) Philimon. op. cit. vol. I. pag. 45—46, 74—75—86.

să nu pótă eși din Bucurescĭ; să trimiță 200 ostașĭ a'lŭ întâmpina la Buzĕŭ, și cu restul să manție ordinea ca să nu se facă jafurĭ; că de vor urma cum le prescrie, vor lucra conform dorințeĭ *augustilor Sefĭ*, cărora le aŭ făcut toțĭ jurământul de credință; le recomandă discrețiunea, căcĭ la din contra numele lor vor fi blasfemate ca alle aceluĭ miserabil de Econom, ce trădasse la Turcĭ secretul Conjurațiuniĭ; le flata amorul propriŭ, spuindu-le că dênșiĭ vor deschide callea spre a merge în mijlocul fraților lor, ce'ĭ vor priimi ca pe liberatoriĭ lor; iar numele lor vor fi încununate cu cununĭ de glorie; în fine, că a dat și pentru Constantinopole ordinile necesariĭ; ast-feliŭ că lupta va începe d'odată în tóte părțile. [1])

Tot atuncĭ se adressă Ipsilanti și către Miloșŭ ca să rescóle și ellŭ pe Sêrbĭ la epoca arătată [2]); în fine scrise și luĭ Caravia ca în ḑioa de 14 Noembrie să se afle ascuns împrejurul Iassylor, cu toțĭ ómeniĭ sĕĭ, luând instrucțiile necessariĭ dela Lassane secretarul sĕŭ, avênd cu ellŭ și pe Csantos. [3])

In Iassy agențiĭ luĭ Ipsilanti lucraŭ și eĭ în favórea Eterieĭ. Eforiĭ înrolasseră destule brațe, și strânsesseră destuĭ banĭ prin contribuțiĭ, pentru reușirea planuluĭ; pe de altă parte Iacov Rizu, Ministru și amic luĭ Vodă Suțu, încredință pe Ipsilanti despre cooperarea Domnuluĭ sĕŭ la causa sacră. [4])

Boieriĭ din Moldova, ca și ceĭ din Muntenia, nu eraŭ toțĭ inițiațĭ în secretulŭ conspirațiuneĭ; pentru cuvêntul că Greciĭ nu aveaŭ destulă încredere într'ênșiĭ; maĭ alesŭ că boieriĭ se temeaŭ de uă rescólă contra Turcilor. [5])

[1]) Veḑĭ epistolele sélle cu data din 24 Octobre 1820, scrisse la Chișinĕŭ, în Notele primuluĭ volum din istoria luĭ Ión Philimon, pag. 233—235, unde figurésă și celle douĕ epistole, din care una scrisă de însușĭ Ipsilanti cu mâna stângă.

[2]) Notele vol. I din opera luĭ Philimon, pag. 127.

[3]) Idem pag. 235.

[4]) Idem pag. 247.

[5]) Idem pag. 90.

La 15 Noembrie, Domnul Suţu avu uă intrevedere la Sculeni, prin mijlocirea luĭ Rizu, cu George Cantacuzin, ca din partea luĭ Ipsilanti, şi allŭ căreia resultatŭ fu favorabil Eterieĭ. [1])

Dintr'uă epistolă a luĭ Sawa către Csantos, cu data din 29 Octombrie 1820, se vede că Brâncoveanu era iniţiat de Sawa în secretul conjuraţiuniĭ, cu condiţiune însă, ca numele sĕŭ sĕ rămâe necunoscut celor-lalţĭ conjuraţĭ [2]); ceĭ-lalţĭ boerĭ, precum Constantin Samurcaşiŭ, Filipescu (Vulpe) şi alţiĭ, ce făcéŭ parte din Eforia din Bucurescĭ, eraŭ iniţiaţĭ prin Olimpie în secretul revoluţiuniĭ.

Pe de o parte, neînţelegerile între Sawa şi Olimpie, unulŭ îngrijeatŭ despre puterea Turcilor [3]), cellalt entusiast de bravura Grecilor; şi nehotărârea luĭ Miloşiŭ, care nu se pronunţă definitiv, voind a vedea maĭ ântâiŭ resultatul cererilor sélle către Pórtă, ş'a sĕ decide după ce va vedea pe Russia angajată în resbellu cu Turcia: pe de altă parte neînţelegerĭ între Mihaiŭ Suţu, (Domnul Moldoveĭ) şi Ipsilanti în privinţa sórteĭ acelluia după isbucnirea revoluţiuniĭ; neîncrederea ce'ĭ însuflasse Alesandru Şuţu (Domnul Munteniei) pe care Olimpie nu putusse a se decide d'a'lŭ assassina, repumnându'ĭ asemenea faptă, nedemnă de un om deprins a brava glónţele pe câmpul luptelor de independinţă; în fine, aşteptarea morţiĭ luĭ Şuţu, fie prin venin, fie prin glonţŭ; acestea tóte siliră pe Ipsilanti a amâna ḑioa fixată pentru ridicarea stindardluluĭ Revoluţiuniĭ.

Lassane, secretarul luĭ Ipsilanti, fu trimis la Iassy a încuragea pe Mihaiŭ Şuţu, ca să puie la dispoḑiţia Eterieĭ şi baniĭ şi oştirea ţĕreĭ, şi sĕ restabiléscă concordia între capiĭ militarĭ, ce eraŭ în neînţelegere [4]).

Lassane reuşi, şi Suţu dete ordin în consecinţă pote-

[1]) Philimon, op. cit pag. 88—91.

[2]) Notele luĭ Philimon pag. 247.

[3]) Veḑĭ pag. 93 din opera citată a luĭ Philimon.

[4]) Corespondinţa între Rizu şi Lassane cu Ipsilanti se póte vedea în Notele primuluĭ volum din istoria luĭ Philimon, pag. 247, 251 şi 325.

rilor din Bacăŭ, din Piatra şi din Suciava; pusse la calle a se strânge provisiunĭ; şi depusse 130 miĭ leĭ în casa Eterieĭ, maĭ promiţând alţĭ 100 miĭ [1]. Olimpie însă, însărcinat a attrage pe Miloşiŭ, Prinţul Serbieĭ, şi cu care intrasse în corespondinţă încă dela 24 Martie 1820, nu fu norocit în missiunea sa; Miloşiŭ respunse prin cuvinte vage, neangajându-se la nimic; Olimpie însă nu pierdu speranţa. [2]

Miloşiŭ dovedisse, în revolta sa dela 1815, că era viclean saŭ prudinte, ştiind a'şĭ face prin purtarea sa un partid chiar între Turcĭ [3].

In Muntenia, între Olimpie, Sawa, Farmake şi Perevos, sĕ închiasse un act în care se lăsasse locŭ şi pentru semnătura luĭ Miloşiŭ. Prin acellŭ act se obligaŭ a apăra cu viaţa lor patria, religia şi legile naţiuneĭ ellene, care, pe cât a păstrat aceste treĭ virtuţĭ, a fost gloriósă şi liberă; prin urmare, se legaŭ prin jurământ a imita esemplul acelor Eroĭ din cari ḑiceaŭ că să trag, ş'a avea în vedere numaĭ fericirea patrieĭ lor. In acea sacră legătură, ḑicŭ eĭ, vor intra toţĭ aceia cari vor da probe că possedă acelleaşĭ sentimente, fiind destul d'a se bucura d'uă bună reputaţie printr'uă conduită nepătată.

Se făcură cincĭ coppiĭ după acéstă legătură, purtând fie-care semnăturele tutulor, şi luând fie-care câte una.

Acest act era făcut pe pămêntul ellen; şi purta data de 21 Maiŭ 1820. [4]

Miloşŭ refuḑă a suscrie acest act; prin scrisorile luĭ equivoce către Olimpie şi către Sawa, cu data din 30 Maiŭ, 13 August şi 26 Septembrie 1820, ellŭ nu se angaja la nimic. Intr'una, le mulţumeşte de simpatiile lor pentru Sêrbĭ, îĭ assigură că nutreşte acelleaşĭ sentimente pentru dênşiĭ, şi că epistolele sélle pot fi privite ca uă probă de

[1] Op. luĭ Philimon Vol. I. pag. 110.
[2] Gervinus, op. cit. Vol. I. pag 150.
[3] Idem pag. 78.
[4] Notele primuluĭ volum al Istoriĭ luĭ Philimon pag. 251.

consideraţiunea ce le păstréză, fiind tot-d'auna bine-voitorul lor. Intr'altă epistolă, Miloşiŭ le face cunoscut sgomotele despre triumfurile luĭ Ali-Paşa contra Turcilor, şi numirea luĭ Hurşit-Paşa ca Vizir; îĭ assigură din nuoŭ despre sentimentele sélle de amicie, mulţumindu-le de *ştirile politice din lume* ce'ĭ comunică, şi speră că dorinţele Sêrbilor vor fi aprobate de Pórtă. [1])

In timpul şederiĭ sélle la Chişinĕŭ, Ipsilanti se încercă a îndupleca pe Generalul Orloff, ce comanda avant-garda oştiriĭ ruseştĭ dela Prut, sub Mareşalul Vitgenstein, ca să participe cu corpul sĕŭ la Revoluţiunea Grecilor. Ipsilanti spera ca, prin intrarea trupelor ruseştĭ în România, Turcia va declara resboiŭ Russieĭ, chiar când Impĕratul Alesandru ar desapproba purtarea luĭ Orloff; prin urmare, participând şi Greciĭ în resboiul turco-russŭ, causa lor ar căştiga. Illusiunĭ de poet! Avea destule esemple în istoria Russieĭ că profitul din asemenea lupte îlŭ trăgea numaĭ Russia. In preḑiua de a se decide, Orloff fu chematŭ la Petersburg, negreşit după denunciarea Generaluluĭ Kiseleff, ce se afla atuncĭ la Chişinĕŭ, şi care bănui, din desele convorbirĭ alle luĭ Ipsilanti cu Orloff, că se urzeşte ceva de felul acesta. [2])

---

[1]) Idem pag. 252, 254 şi 255.
[2]) Philimon op, cit. pag. 87.

CAPITOLU IV.

Ipsilanti schimbă planul d'a începe mişcarea din Pelopones.

La 5 Octombrie 1820, Ipsilanti convócă în cimitirul dela Ismail pe capiĭ Eterieĭ din diferite părţĭ alle Grecieĭ, între cari figuraŭ Dikeos, Perevos, Leventis şi Csantos, ca să desbată împreună planul luĭ Sawa, pe care 'lŭ şi aprobară [1]. Aci se decisse luarea arsenaluluĭ ş'a floteĭ turceştĭ p'o nópte întunecósă, şi chiar prinderea Sultanuluĭ.

La 13 Octombrie, se ţinu altă conferinţă, tot la Ismail; şi se hotărî din nuoŭ ca mişcarea să se încépă din Moreea, unde Ipsilanti va trece prin Triest; iar Dikeos sĕ trécă în Pelopones, şi Perevos în Laconia, pentru organisarea lupteĭ.

La Sculenĭ, Ipsilanti se înţelesse cu Rizu, ministru luĭ Suţu, care aprobă şi ellŭ acest plan. [2]

Se dederă ordine în consecinţă către insularĭ, chemându'ĭ la arme, şi spuindu-le că Greciĭ sunt gata a cere drepturile lor cu arma în mână. [3]

Apoĭ scrisse luĭ Miloşiŭ, (5 Noembrie) amerinţându'lŭ cu Ruşiĭ şi cu Turciĭ; şi asigurându'lŭ că insurecţia se va întinde dela Moreea până la Dunăre. [4]

[1] Philimon op. cit. vol. I. pag. 47.
[2] Gervinus, op. cit. pag. 172, — vedĭ şi Suţu pag. 11.
[3] Philimon, vol. I. pag. 377.
[4] Idem pag. 237.

Dela Sculenĭ, Ipsilanti trecu la Chişinĕŭ, la cumnatusĕŭ Katakatzy, guvernatorul Bassarabieĭ. Aci, sub influința celor ce'lŭ încongiuraŭ, îşĭ schimbă hotărîrea; şi să decise a începe îndată ostilitățile din Principate.

Ordinele fură revocate din noŭ; şi acésta provocă o mare perturbațiune şi descurajeare.

Ipsilanti făcu uă ultimă încercare lângă Miloşiŭ, propuindu'ĭ un tratat federativ între Grecia şi Sĕrbia; dar Miloşiŭ, care nu făcea deosebire între Turcĭ şi Fanarioțĭ, respunse tot în sensul epistolelor sélle de maĭ 'nainte. [1]

Din minutul acella, căderea întreprinderiĭ luĭ Ipsilanti era sigură, după cum a dovedito Sawa, alle căruia consiliĭ înțelepte fură disprețuite. Linguşirile celor ce încongiuraŭ pe Ipsilanti, între cari şi Rizu, ce'lŭ compara cu Eroiĭ Elladeĭ şi cu aĭ Americeĭ [2]; şi maĭ ales intrigele Russieĭ, care voia prin acésta a compromite causa Grecieĭ; apoĭ neesperiența luĭ Ipsilanti de care dedesse maĭ multe probe [3]: iată adevĕratele cause alle schimbăriĭ planuluĭ, atât de fatală întreprinderiĭ Grecilor.

Să ascultăm justificările luĭ Ipsilanti.

„Sunt acusat, ḑice Ipsilanti, c'am allesŭ rĕŭ momentul, şi c'am precipitat lucru [4]; dar, după revoluțiunea din Neapole şi din Piemonte, era impossibil a opri impulsiunea dată Eteriştilor, în cât m'am vĕḑut târît de curent, maĭ ales după descoperirea conjurațiuniĭ de către Pórtă;

[1]) Baritz op. cit. pag. 127.

[2]) Veḑĭ epistola sa în Philimon. Notele vol. I. pag. 247.

[3]) Gervinus raportă în opera citată (pag. 173.) că Ipsilanti, pe când se afla în Petersburg, hotărîsse ca Petrobey să transporte din Corfu în Laconia pe Sulioți, determinând pe Căpitaniĭ din Epir a face între eĭ uă alianță; probă despre innoranța sa complectă, fiind imposibilă realisarea celor doue mĕsurĭ propuse de ellŭ. — Asemenea fu şi propunerea sa d'a ocupa într'uă nópte flota şi arsenalu turcescŭ, puind mâna chiar pe Sultanul: ideĭ stravagante, moştenite dela tată-sĕŭ, şi esprimate în *phenixul* după stégul Grecilor, ce însemna: *„restabilirea imperiuluĭ Bisantin prin Grecĭ“*, ideĭ nebune, când se gândeşce cineva că uă mână de ómenĭ, ce eraŭ sub privigherea Polițieĭ, fără arme şi şefi capabilĭ, credéŭ sĕ fie stăpânĭ pe un oraşiŭ cu 600 miĭ locuitorĭ, şi c'uă oştire de Ianicerĭ, ce eraŭ încă spaima lumiĭ.

[4]) Ḑioa fixată pentru începerea lupteĭ era 25 Martie 1825.

apoĭ Grecii trebuia să profite de resbelul Porţiĭ cu Ali-Paşa, prin care se făcea diversiune Turcilor; am fost dar silit a da semnalul, aruncându-mĕ în Principate, pentru cuvêntul că, atrăgând asuprăle tótă atenţiunea Porţiĭ, provinciile Greciei să puteaŭ prepara maĭ lesne.“ [1])

S'ascultăm acum şi justificările istoricilor Grecĭ:

„Principatele veneaŭ în ajutorul Eteriştilor cu óste, provisiunĭ, caĭ şi banĭ; Boieriĭ le eraŭ favorabilĭ, fiind-că le convenea uă schimbare, cu speranţa că va veni Domn unul din eĭ [2]); Turciĭ nu puteaŭ intra în Principate, căcĭ ar fi provocat resbelul cu Russia; Consuliĭ aflaţĭ în Eterie făceau pe Grecĭ a spera în concursul Russieĭ; Româniĭ priimiseră uă educaţiune grecéscă, în cât România se putea crede fiica iubită a Elladeĭ, şi urma a'ĭ resplăti *cu viaţa binefacerile Grecilor*; Româniĭ eraŭ ortodoxĭ, ca şi Greciĭ, şi resbelul, făcându-se în numele ortodoxieĭ, avea şanse de reuşită; concursul luĭ Mihaiŭ Suţu le era d'un mare ajutor; apoĭ ceĭ maĭ mulţĭ biurocraţĭ din Principate erau Eteriştĭ; aveau concursul luĭ Olimpie şi Sawa, capiĭ oştireĭ; trebuia să profite de mórtea luĭ Alexandru Suţu, până nu se numia alt Domn, care póte le paralisa acţiunea; în Principate nu eraŭ Turcĭ; trebuia să profite de revolta luĭ Ali-Paşa (23 Martie 1820); Eteristul Saros promisesse luĭ Ipsilanti că va lua de sigur fortereţa Giurgiuluĭ, deschiḑându'ĭ ast-fel drumul Bisanţiuluĭ; G. Olimpie i propunea luarea cetăţiĭ Ada-Kalle; Episcopul din Philipopolis i promitea rescularea Bulgarieĭ şi 15 miĭ luptătorĭ; pe d'altă parte, Eforiĭ din Constantinopole anunçaŭ că Greciĭ d'acolo se pórtă ast-feliŭ că poliçia a descoperit complotul, şi că persecuţiile aŭ şi început; în fine, Eteriştiĭ speraŭ că vor sploata nemulţumirile Boerilor contra consululuĭ Pini, *ce'ĭ guverna in modŭ*

[1]) Epistola luĭ Ipsilanti, menţionată la Cap. III, şi reprodusă de Suţu în istoria sa, la pag. 38—40.

[2]) Veḑĭ piesa theatrală din *Columna Traiană* No. 7 pe 1872.

despoticŭ [1]); că tot contaŭ pe concursul Sêrbilor, pe carĭ C. Ipsilanti ĭ ajutasse, fiind Domn, cu *pierderea vieţeĭ* tatăluĭ seŭ, etc. [2]).

La aceste cuvinte, maĭ mult speciόse, de cât logice, cum ḑice Ubicini [3]), se adăugaŭ altele ce păreaŭ seriόse.

Intre emissariĭ trimişĭ de Ipsilanti în diferite părţĭ alle Turcieĭ, pentru a pregăti rescόla, era şi Aristid Papa, trimis la Miloşiŭ; ellŭ fu prins de Paşa dela Vidin; şi nimicind scrisorile către Miloşiŭ, se aruncă în Dunăre după uă stâncă, la satul Fetislam.

Un alt emissarŭ, anume Ipatros, trimis cu scrisorĭ la Ali-Paşa, fu prins şi ellŭ în Macedonia, şi uccisŭ de Primatulŭ Zaphirache. [4])

Kamarinos, trimis la Petersburg, cum am arătat, ca să înduplece pe Capodistria a se pune în capul mişcăriĭ, propaga pe façiă că Russia nu va da ajutor Grecilor; şi Eterişti fură siliţĭ a'lŭ omorî.

Aceeaşĭ sόrtă avu şi Galatis, nu maĭ puţin inprudinte de cât Kamarinos, încercându-se a usurpa drepturile membrilor Comitetuluĭ dirigent. [5])

Dar maĭ gravă fu denunţarea secretuluĭ către guvernul turcesc de către un grec, Assimakis, dinpreună cu Eustatiŭ Galatis, ce voia sĕ resbune mόrtea frate-sĕŭ, assasinat la Hermione din ordinul Comitetuluĭ. [6])

Assemenea trădărĭ şi cruḑimĭ grăbiră catastrofa, de şi Eteriştiĭ nu eraŭ de loc pregătiţĭ; tόtă speranţa lor era în ajutorul luĭ Mihaiŭ Suţu din Moldova; iar în Muntenia, în ajutorul luĭ Sawa şi Olimpie.

[1]). Teodor Negri, într'unŭ memoriŭ dela 1819, assigură pe Grecĭ să nu conteḑe pe Românĭ, carĭ suntŭ siliţĭ a menaja pe Turcĭ; că Greciĭ din Principate suntŭ degeneraţĭ, şi că Româniĭ urĕscŭ pe Grecĭ; că ţĕraniĭ suntŭ innoranţĭ şi conduşĭ de popĭ, iar aceştia de Episcopĭ, ce aŭ aceleaşĭ interese cu boeriĭ, carĭ voescŭ a lua loculŭ Fanarioţilor; în fine că Panduriĭ nu pot simpatisa cu Greciĭ, etc, (Gervinus. pag. 174.)

[2]). Philimon. op. cit. vol. I, pag. 86. — Gervinus, pag. 174. — Şuţu. pag. 41—50.

[3]). Ubicini. Provinces Roumaines (L'univers) pag. 121.

[4]). Gervinus. vol. I, pag. 179.

[5]). Idem, vol. I, pag. 152—156.

[6]). Idem, vol. I, pag. 179.

Nicĭ uă întreprindere de felul acesta nu fu condusă, ḑic uniĭ istoricĭ, cu maĭ multă uşiurinţă şi imprudinţă! Eteriştiĭ lucraŭ pe façiă în Constantinopole; ast-feliŭ că Guvernul cellŭ maĭ apatic şi indolent descoperi îndată scopul Eterieĭ. Pe lângă trădările cellor ca Galatis şi Assimakis, Sultanul posseda multe scrisorĭ d'alle luĭ Ipsilanti, prin care nu numaĭ Grecia, dar şi Russia era compromisă. Apoĭ Greciĭ începeaŭ uă luptă de mórte, luptă de esterminare, fără arme, fără munițiunĭ, fără provisiunĭ! [1])

„Sorţiĭ sunt aruncaţĭ! ḑisse Alessandru Ipsilanti, aflând ştirile triste ce le aretarăm. Piară laşul care, la vederea fraţilor sĕĭ ameninţaţĭ, îşĭ maĭ pierde timpul cu calcule!" [2])

Trimisse dar ordin frateluĭ sĕŭ Dimitrie a trece în Pelopones, pe când ellŭ cu cellalt frate va trece în Principate, de unde va alerga în ajutorul Grecilor, trecênd prin Bulgaria, Rumelia şi Macedonia, spre a le revoluţiona pe tóte în drumul sĕŭ.

Trimisse apoĭ luĭ Căpitan Iordake prin Csantos 50 miĭ de francĭ pentru ellŭ, pentru Sawa şi pentru Tudor Vladimirescu; trimise 80 miĭ francĭ luĭ P. Mavromihalli şi luĭ Theodor Colocotroni; ordonă luĭ Tudor Vladimirescu a profita de mórtea luĭ Suţu spre a rescula pe Panduriĭ luĭ; în fine espediă în Iaşşy pe Orfano ca, dinpreună cu Lassane, să strângă banĭ şi soldaţĭ.

Să lăsăm puçin pe Ipsilanti la Chişinĕŭ, şi să venim în Bucureştĭ.

[1]). Memoires sur la Grèce, par Raybaud, pag. 184 şi 185.
[2]). Şuţu, op. cit. pag. 49.

CAPITOLU V.

Primele mişcări revoluţionare din partea luĭ Tudor Vladimirescu.

Vodă Alessandrŭ Suţu căḑusse bolnav încă dela 3 Decembrie 1820, şi muri la 19 Ianuariŭ 1821 [1])

La 18 Ianuariŭ, cu uă ḑi înaintea morţiĭ luĭ Suţu, [2]) Căpitan Iordake, fără a maĭ aştepta ordine superiore, hotăresce a da semnalul Revoluţiuniĭ [3]); pornesce dér pe Tudor, ce se afla de cu tómna în Bucurescĭ, îl porneşce peste Olt cu 25 Arnăuţĭ din trupa luĭ Căpitan Iordake, sub comanda luĭ Dimitrie Makedonski, fost officier russŭ, stabilit în Bucurescĭ după resbellul turco-russ dela 1806—1812. [4])

Tudor, Hagi Prodan şi Dim. Makedonski eraŭ deja înţeleşĭ în privinţa resculăriĭ poporuluĭ, cu mult înainte de mórtea luĭ Voda Suţu, legaţĭ fiind tus-treĭ prin jurămênt a lucra împreună pentru emanciparea poporuluĭ. [5])

Până a nu ajunge Tudor la Pitescĭ, alţĭ 15 Arnăuţĭ,

[1]). Veḑĭ adressa guvernuluĭ provisoriŭ către Pórtă la Nota No. XVII.

[2]). Memoriulŭ luĭ Dîrzénu, publicatŭ în *Trompetta* No. 646. — Fotino însă susţine că Tudor la 17 Ianuarie a plecat din Bucurescĭ. (pag. 5.)

[3]). Philimon. op, cit. vol- I, pag 93.

[4]). Dîrzénu, op. cit. No, 646. — Veḑĭ şi Nota No. XX.

[5]). Veḑĭ Nota No. X.

preparaţĭ pentru acest sfârşit, se uniră cu ceĭ lalţĭ 25 din trupa luĭ Căpitan Iordake. [1])

Trecând pe lângă Pitescĭ, Ispravnicul de Argeşiŭ iĭ întrebă unde merg? Tudor respunse că sunt căllătorĭ carĭ trec peste Olt; şi nu adduc nimenuĭ nicĭ uă supărare. Ispravnicul înştiinţésă îndată despre acésta pe Căimăcamĭ, cari considerând acest fapt ca un lucru de nimic, ca uă bandă de hoţĭ, pe care uă singură căprărie de Poteraşĭ o va putea înfrânge [2]), nu iaŭ nicĭ uă mĕsură contra lor; ceea ce ne întăresce în credinţa că uniĭ din Boeriĭ Divanuluĭ eraŭ înţelleşĭ cu Tudor.

La 19 Ianuariŭ, Tudor trecu Oltul pe la satul Budescĭ, districtul Vîlcea; şi se îndreptă spre Ocna cea mare; séra popossi la un sat aprópe de acea ocnă, unde cumpĕră cu banĭ tot ce'ĭ trebui, şi fără a adduce cui-va cea maĭ mică supărare. [3])

Adoua ḑi, pornind spre Gorjiu, întălni pe vechillul vĕtafuluĭ plaiuluĭ Horeḑu, care venia la Zărăfia (cassieria) districtuluĭ Vîlcea cu vr'o 2000 galb.; Tudor i ordonă sĕ'l urmese cu baniĭ şi cu plăiaşul ce'l însoţia. [4])

Vinerĭ, 21 Ianuariŭ, Tudor sosi în Têrgu-Jiuluĭ pe la sfinţitul sóreluĭ, oprindu-se la Vasile Móngă, sameşulŭ districtuluĭ; parte din arnăuţĭ tăbărâră pe maidanul din dreptul caselor luĭ Móngă, (între casa rĕposatuluĭ Şetrarŭ Chiriţă, şi casa rĕposatuluĭ doctor Culcerŭ), unde era Isprăvnicatul; restul umplu curtea caseĭ luĭ Móngă. Vr'o cincĭ Arnăuţĭ priimiră ordin a adduce îndată pe ispravnicul Clucerul Dinică Otetelişanu; căcĭ celălalt ispravnic, Căminarul Iorgu Văcărescu, lipsia în district. [5])

[1]). Fotino, op. cit. pag. 6. — Veḑĭ şi Nota No. XX.
[2]). Dîrzénul, No. 646. — Veḑĭ şi Nota No. XXI.
[3]). Idem.
[4]). Idem.
[5]) După relaţia luĭ Grigorie Mongescu, fiul luĭ Vasile Móngă. — Dîrzénu susţine că Tudor, oprindu-se la Obrazia, aprópe de Jiŭ, trimise d'aci pe Makedonski cu 20 Arnăuţĭ ca sĕ ridice pe ispravniciĭ judeçuluĭ.

In timpulŭ acesta, Tudor ordona Arnăuţilorŭ a da cailor fân şi grăunţe, şi a'ĭ potcovi, stând gata de plecare; iar ellŭ se primbla prin pridvorul caseĭ, conversând cu soçia luĭ Móngă, până sĕ soséscă acesta dela zărăfie. Tudor purta peste vestmintele sélle uă tătarcă cu mânecile stâmte, peste care era încins cu sabie. [1])

Pe când soçia luĭ Móngă i prepara cina, compusă din peşce próspet, fiind ḑi de post, Arnăuţiĭ adduceaŭ într'uă trăsură pe ispravnicul Otetelişanu şi pe Sameşul Vasile Móngă. Tudor ordonă ispravniculuĭ sĕ'l urmese la Bradicenĭ, accordându'ĭ uă oră numaĭ pentru a se prepara; pentru care sfârşit i se şi dette de pază câţĭ-va Arnăuţĭ. [2]) Otetelişanu stărui a i se arăta ordinul domnescŭ, dar Tudor refusă, ḑicêndu'ĭ că'lŭ va arăta la satul Brădiceniĭ, în presinţa ambilor ispravnicĭ. [3])

Tudor se închisse apoĭ cu Vasile Móngă într'uă cameră, unde'ĭ destăinui tot planul sĕŭ, îndemnându'lŭ a'lŭ însoţi la Tismana. Móngă i respunse că nu póte merge, avênd în zărăfie peste 100 miĭ leĭ [4]), de care nu se póte deslipi.

Tudor consimţi sĕ remâie Móngă la postul sĕŭ, declarând că n'are nevoe de baniĭ Vistieriei, şi că va pedepsi pe orĭ-cine s'ar attinge de dênşiĭ; apoĭ încredinţă pe amicul sĕŭ că resculares poporuluĭ se face cu consimţimêntul boerilor patrioţĭ.

— Cu tóte astea, arhon Sluger, i observă Móngă, fapta D-le este cutezătóre; şi nu veĭ scăpa cu viaţă din acéstă rescólă.

— Şciŭ bine, prietene, respunse Tudor; dar din césul când m'am născut, m'am îmbrăcat cu cămaşa morţiĭ. [5])

[1]) Grigorie Mongescu.
[2]) Idem.
[3]) Dîrzénul. No. 646.
[4]) După relaţia comunicată de reposatul Scarlat Rosetti, ce fussese strâns legat cu Vasile Móngă. — D. Grigorie Mongescu susţine că Móngă avea în zărăfie numaĭ 15000 leĭ.
[5]) Scarlat Rosetti, N. Popescu din Muşetescĭ, şi Cioranul pag. 89.

După mieḑul nopţiĭ, Tudor porni cu trupa sa; pe Otetelişanu îlŭ pornisse înainte sub pază la Tismana; iar ellŭ se opri la cârciuma Stolniculuĭ Viişorénu, distanţă d'uă jumĕtate poştă de Jiŭ [1]), unde repaosă câte-va ore, puind strejĭ pentru paḑă. A doa ḑi, după plecarea luĭ Tudor din Jiŭ, Boieriĭ se addunară la Vasile Móngă spre a'lŭ ispiti; şi cu tóte că nu putură afla nimic dela dênsul, arestarea ispravniculuĭ i făcu sĕ înţelégă scopul luĭ Tudor; şi parte din eĭ fugiră spre a'şĭ assigura viaţa.

Pe la prânḑŭ, sosi în Jiŭ şi Ispravnicul Văcărescu, care, informându-se de celle întêmplate, dete ordin a se strânge îndată tóte Catanele isprăvnicieĭ şi celle de Poteră, şi espedià curier într'adins la Bucureşcĭ despre arestarea Otetelişanuluĭ.

Tot în ḑioa aceea sosi şi Bumbaşir dela Vistierie, cu ordin a se porni toţĭ baniĭ ce vor fi strânşĭ la zărăfie.

Móngă ispiti pe omul domnesc despre Vodă Suţu, şi i se spuse că Vodă fussese cam bolnav, dar că acum se află sănătos.

A doua ḑi, către séră, sosi în Jiŭ proclamaţia luĭ Tudor, care anunţa mórtea luĭ Vodă Suţu şi rescularea poporuluĭ pentru uşurarea dăjdiilor şi dobândirea drepturilor strămoşeştĭ.

Prin acea proclamaţie Móngă se vedea deslegat de jurământul ce făcusse luĭ Tudor d'a ţine secret planul sĕŭ, pe care îl şi dette atuncĭ de faţă: că adică mórtea luĭ Suţu s'a ţinut secretă de Boierĭ până se vor putea aduna cetele de Pandurĭ de peste Oltŭ, pentru începerea mişcăriĭ; că nicĭ Tudor însuşĭ nu ştie ce resultat va avea rescóla până în sfârşit; şi că Tudor este însărcinat de ceĭ maĭ de frunte Boierĭ aĭ ţĕrriĭ ca să facă acea mişcare, în numele sĕŭ, pentru a scăpa ţérra de Domniĭ Grecĭ.

[1]) La 1821, acea cârciumă era la Vădenĭ, 200 st. departe de şosea, unde se află aḑĭ, şi de unde se vĕd casele Viişorénuluĭ. In resbellulŭ de la 1806—1812 Viişorénu fusese şi elŭ comandir de Pandurĭ.

Proclamaţia luĭ Tudor însuflă spaimă impiegaţilor Grecĭ şi Ciocoĭ, compromişĭ în ochiĭ poporuluĭ prin acte arbitrare; ceĭ maĭ mulţĭ dintr'ênşiĭ, cum şi comersanţiĭ ceĭ avuţĭ, trecură în Austria spre a'şĭ assigura viaţa, averea şi famillia; boieriĭ ceĭ micĭ, victime a le regimuluĭ fanariotic, aplaudară fapta cuteḑătóre a luĭ Tudor; şi mulţĭ dintr'ênşiĭ îl ajutară prin tóte mijlócele; cât despre meseriaşĭ şi plugarĭ, eĭ alergaŭ de bună voe sub steagurile luĭ Tudor, ceĭ maĭ mulţĭ spre a se despăgubi prin jafurĭ de pierderile ce încercasseră din partea împiegaţilor Grecĭ şi Ciocoĭ, ş'a negustorilor Turcĭ. [1])

Sâmbătă, 22 Ianuarie, Tudor sosi la satul Brădicenĭ, unde spera să afle pe ispravnicul Văcărescu; se opri puţin aci spre a repausa trupa sa; şi ellŭ ospătă în casa

[1]) D. Grigorie Mongescu, unulŭ din descendinţiĭ luĭ Vasile Móngă, care ne relateaḑă celle descrise maĭ sus, adaugă că chiar tată-sĕŭ, după consiliul luĭ Tudor, îşĭ assigurasse famillia la schitul Lainitz; iar pe la începutul luĭ Martie când Panduriĭ luĭ Tudor învinsseseră Catanele isprăvnicatuluĭ ş'alle luĭ Costin, în ciocnirele ce le avusesseră în marginea Têrgu-Jiuluĭ, despre Slobozia, însuşĭ Vasile Móngă, ca sameşŭ al Judeţuluĭ, fugisse la acel schit, însoţit de ceĭ doĭ ispravnicĭ şi alţĭ împiegaţĭ. Acestia din urmă se prepararà în acea ḑi a trece în Austria; dar Móngă remasse în schit până a doua ḑi, spre a se comunica, cu tótă familia, şi fu surprins de una din cetele de Pandurĭ şi Arnăuţĭ ce gonéŭ prin munţĭ pe boieri şi comersanţi, maĭ mult pentru pleaşcă; luându'lŭ pe jos înaintea cailor din preună cu fiul sĕŭ Nicolae, eĭ plecară în góna ispravnicilor, pe care i şi ajunsseră poposiţĭ apróρe de linia graniţeĭ.

După uă luptă scurtă între Panduriĭ luĭ Tudor şi Plăiaşiĭ isprăvniceştĭ, căḑură din partea Pandurilor Gospodarul lor (primul căpitan) anume Pera, ce fu înlocuit îndată cu Gospodar Dumitru; iar din partea oppusă çăḑu un Zapciŭ d'aĭ Văcărescululuĭ; în fine Panduriĭ învinseră, şi făcură prisonierĭ pe boeriĭ fugarĭ. Pe unul din ispravnicĭ, anume Dinu Bălteanu, şi pe Medelnicerul Constantin Măldărescu, i fucu scăpaţĭ în întunericul nopţiĭ, un Nicolae Bărbieru din Târgu-Jiuluĭ, care avea şi ellŭ sub comanda sa câţĭ-va Pandurĭ; iar pe Văcărescu, cel-lalt ispravnic, din preună cu Vasile Móngă şi alţĭ boierĭ, îĭ conduseră în Târgu-Jiuluĭ, unde'ĭ arestară.

Soţia luĭ Vasile Móngă cu ceĭ-lalţĭ copiĭ, carĭ se ascunsesseră în pădure, scăpară de maltratarea Pandurilor.

Pe Vasile Móngă îl luă sub garanţa sa doctorul Solomon staroste de sudiţĭ austriacĭ din Têrgu-Jiul, fiind Móngă cunoscut ca amicŭ al luĭ Tudor. Peste puţine ḑille, triumfând Tudor de tóte obstaculile, numi pe Vasile Móngă ispravnic la Gorgiŭ, ordonând a i se da înapoĭ tot ce i se luasse; iar familia luĭ Móngă fu trimisă iarăşĭ la schitul Lainitz, spre a fi maĭ apróρe de frontiera Austriĭ, pentru orĭ-ce eventualitâţĭ.

Polcovniculuĭ Ioniță Mongescu, fratele luĭ Vasile Móngă. [1]) De aci se îndreptă iute spre Monastirea Tismana, undé sosi către séră, și sĕ închisse în monastire, puind strejĭ pentru pacļă. In nóptea aceea Tudor sili pe Oteteli̦șeanu a da ordine către Zapciĭ și Vătașiĭ de plaiŭ din districtul Gorjiŭ pentru strângerea Plăiașilor la diferite localitățĭ, însemnate de Tudor, și pentru aprovisionarea cu producte și vite a câtor-va Monastirĭ de peste Olt; a doua ḑi Tudor plecă dela Tismana, lăsând aci vre o cincĭspre-ḑece Arnăuțĭ și Pandurĭ pentru paḑa Oteteli̦șeanuluĭ. [2])

---

[1]) După încredințarea luĭ George Mamara, din Brădicenĭ, sătean ca de 70 de anĭ.

[2]) Fotino, la pag. 6 din istoria sa, susține că Tudor ar fi lăsat 35 de inșĭ pentru paḑa Tismaneĭ.

Despre conduita Pandurilor cu ceĭ arestațĭ la Tismana, átât preotul C. Chirițescu din Tismana (despre care am menționat în biografia luĭ Tudor) cum și C. Șcilea, sătean ca dè 80 de anĭ, din Gura Văiĭ Tismaneĭ, afirmă că aceĭ Pandurĭ și Arnăuțĭ șicănaŭ și ridiculaŭ în tóte chipurile, atât pe Oteteli̦șeanul, cum și pe un Copăceanul și un Opran, închișĭ de Tudor la Tismana, pe lângă care maĭ eraŭ alțĭ vr'o 20 prisonierĭ, de diferite condițiunĭ, închișĭ acolo de capiĭ Arnăuților și Pandurilor, și pe cari iĭ libera după ce iĭ punguia; iar capiĭ acelor Pandurĭ și Arnăuțĭ, lăsațĭ pentru paḑa Monastiriĭ, ereaŭ un Sterie din Boroștenĭ, un Nicolae Boroșteanu, (Bulucbașa) un Niculicescu din Baea de Arama și un Drăghiceanu.

Biserica din Gura văiĭ Tismana se prefecuse în magaḑie de proviḑiunĭ, precum grâŭ, mălaiŭ, pastramă și unt; iar curtea bisericeĭ era plină de vacĭ, oĭ și berbecĭ; de care provisiunĭ profitară Turciĭ după mórtea luĭ Tudor, când arseră și Tismana și biserica din valle.

CAPITOLU VI.

Primele proclamaţiĭ a le luĭ Tudor către popor, şi petiţiile sélle către Turcia, Russia, şi către Paşiĭ dunărenĭ.

De la Tismana, însoçit de restul miceĭ salle trupe, Tudor se îndreptă spre plaiul Cloşanilor, punctul sĕŭ de reaḑim in acéstă mişcare. La satul Padeşŭ îlŭ aştepta căpitan Dumitru Gârbea, vechilul sĕŭ în vătăşia plaiuluĭ, cu toţĭ panduriĭ ce putusse aduna în pripă. [1])

De aci dette ordine a sĕ stânge toţĭ panduriĭ din plaiŭ, şi chiar ceĭ ce nu eraŭ în activitate, promiţêndu-le lefurĭ şi uşurare de podveḑĭ şi de angarale; asemenea şi volintiriĭ cari se lepădasseră în dajdie încă din timpul luĭ Caragea. [2])

[1]) Ca la 100 de Plăeşĭ, după Ilie Fotino, opera cit, pag. 7.

[2]) La 1814 se regulasse, prin aşeḑământ domnescŭ, dintre Panduriĭ de peste Olt, ce figuraŭ ca slujitorĭ domnescĭ şi ca Poteraşĭ, sĕ rămâc numaĭ lude 500 în activitate, din cari 100 la Vâlcea, 150 la Gorjiŭ, şi 250 la Mehedinţĭ; iar restul până la suma de 2075 lude eraŭ obligaţĭ a plăti pe fie care lună câte 4 talere [leĭ] de lude. La 1815 Febr: s'a regulat ca toţĭ Panduriĭ, şi ceĭ în activitate şi ceĭ în retragere, să se aşieḑe între Ruptaşĭ, cu sineturĭ domnescĭ, plătind toţĭ pe lună câte 4 leĭ; si la trebuinţă, să se chieme dintr'ênşiĭ numĕrul necassariŭ; iar în timpul serviciuluĭ, aceia să fie scutiţĭ de darea celor 4 leĭ. La 1816, aceĭ 500 lude Poteraşi se plânseră la Vodă că Ispravniciĭ îĭ apucă să plătéscă ceĭ 4 leĭ, de şi eĭ facŭ serviciul unde li se ordonă, contra ordinuluĭ domnescŭ din 1814. Vodă dede satisfacere legitimeĭ lor reclame, confirmând aşeḑământul din 1814. (Anaforaoa luĭ Vel-Vistier din 7 Iunie 1816, în condica No. 85 a Arhiveĭ Statuluĭ, pag. 105.)

Din Padeșŭ, Tudor espediă în Gorjŭ și în Mehedințĭ pe veriĭ sĕĭ Golumbenĭ, pe Ioniță Crețescu (cunoscut sub numele de Ortopan) pe N. Zoican, pe Căpitan Urleanu, pe Radul Miu, și alțĭ ómenĭ de încredere, pentru facere de volintirĭ, maĭ ales dintre sătenĭ, pe care îĭ armă cu armele ce avea strânse pentru acest sfârșit în diferite localitățĭ [1]); iar messeriașiĭ, neguțătoriĭ, proprietariĭ micĭ și boeriĭ de ném, cari nu putéŭ servi ca oștenĭ, nu eraŭ scutițĭ de acéstă sarcină de cât prin dare de banĭ, plătind câte 25 de leĭ de om. [2])

Maĭ târḑiŭ, uniĭ din capiĭ de Pandurĭ deșertară chiar aresturile publice de criminalĭ, pe cari îĭ înrolară în oștirea de emancipare, îmbrăcându'ĭ în costum panduresc [3]); ceea ce nu puțin contribui la demoralisarea Pandurilor, ce imitaŭ essemplul acelor hoțĭ de messerie; jafurile lor siliră pe Tudor a lua măssurĭ fórte aspre în contra lor, măssurĭ cari-'ĭ fură fatale.

Din Panduriĭ adunațĭ la Padeșu de Căpitan Gârbea, Tudor trimisse vr'o 50 la Tismana pentru strejuirea acelleĭ Mănăstirĭ, iar restul îl opri lângă sine; și când se îmmulți trupa sa cu Pandurĭ-volintirĭ, ellŭ urmă aceeașĭ tactică și cu celle alte Mănăstirĭ, dând pe Pandurĭ sub comandă de căpitanĭ de încredere.

Tismana, Strehaia, Motru, Horezul și altele, pentru posițiunea lor muntósă, aveaŭ a servi de cetățĭ de apărare la cas d'a veni Tudor în conflict séŭ cu Turciĭ séŭ cu Greciĭ; de aceea le și umplu cu tot felul de provisiĭ, spre

[1]) După încredințarea maĭ multorŭ Pandurĭ din celle două districte menționate, carĭ Pandurĭ aŭ fost înrolațĭ de căpitaniĭ maĭ sus însemnațĭ; de esemplu Dimitrie Cățelŭ din Cernețĭ, Ion Dragomir din Cernovoșianĭ, tata luĭ Manole Stoenescu din Baia de aramă, Niculcea Bălănescu și Dumitrașcu Ploscaru din Pestrița; aceștia din Mehedințĭ; Barbu Viga din Odolésca, din Gorjĭ, și alțĭ.

[2]) După încredințarea luĭ Manole Stoenescu din Baia de aramă, care affirmă că tată-sĕŭ a plătitŭ 25 leĭ ca să fie scutit. Insărcinatul luĭ Tudor pentru înrolare de volintirĭ în partea loculuĭ a scutitŭ peste 20 de inșĭ cu modul acela liberându'ĭ de la Vlădicenĭ, unde îĭ strânsese dinpreună cu alțiĭ.

[3]) După cumŭ a făcutŭ la Craiova căpitan Iamandi, după încredințarea luĭ Gheorghe Baldovin cismarul, din Petresciĭ de sus, bătrânŭ ca de 75 de anĭ, născut și crescut în Craiova, unde a vĕḑutŭ cu ochiĭ sĕĭ celle ce a affirmă.

a putea ţine lupta maĭ mult timp, şi a sili ast-fel pe inamic a sub-scrie condiţiunile salle.

In fine, dinP adeşŭ Tudor sub-scrisse prima sa proclamaţie către popor. [1])

In prima sa proclamaţie, Tudor se silesce a justifica rescóla, ca provocată de tirania Boerilor s'a capilor Bisericeĭ, carĭ devenisseră instrumente passive în mâna Domnilor fanarioţĭ; şi'ĭ compară cu nisce Balaurĭ ce sug sângele poporuluĭ; chiamă apoĭ la arme pe toţĭ Româniĭ cari aŭ sufferit jugul streinilor, îndemnându'ĭ a veni acolo unde se află poporul adunat pentru folosul ţĕrreĭ, ceĭ ce aŭ arme cu arme, iar ceĭ ce n'aŭ arme să facă îndată furcĭ de fer şi lăncĭ; şi să asculte de consiliele căpeteniilor *Adunăriĭ*: ast-fel numia ellŭ tabăra de Pandurĭ cu care avea să emancipese ţérra de Tiranĭ; în fine, după ce le spune că prada este oprită, trebuind a respecta averea aprópeluĭ, face uă escepţiune în privinça averilor *reŭ căştigate* alle boerilor tiranĭ, carĭ averĭ se pot lua în folosul obştesc, dacă aceĭ tiranĭ vor refusa a face parte din Adunarea poporuluĭ. [2])

Ultima frasă din acésta proclamaţie, de şi era uă simplă ameninţare pentru a sili pe ceĭ avuţĭ a participa la mişcarea de emancipare şi de regenerare a poporuluĭ, nu fu maĭ puçin fatală prin consecinţele sélle; prin acésta ellŭ făcea pe oşteniĭ luĭ şi judecătorĭ şi apreciatorĭ aĭ averilor reŭ căştigate; decĭ averile maĭ tuturor boerilor, marĭ şi micĭ, fiind căştigate prin abusurĭ, şi oşteniĭ luĭ Tudor fiind aceia cari sufferisseră spolierea din partea ti-

[1]) Proclamaţiile luĭ Tudor către poporŭ, cum şi petiţiile sélle către Sultanul, către Imperatul Russieĭ şi către Paşiĭ dunărenĭ, fură redactate de Episcopulŭ Ilarion, înainte de plecarea luĭ Tudor din Bucurescĭ pentru a rescula poporul de peste Olt. Acésta o affirmă atâtŭ Dîrzénu în Memoriul sĕŭ (Trompetta No. 647 pe 1868) cum şi D. Nicolae Popescu din Muşetescĭ, grămăticulŭ luĭ Ilarion pe acellŭ timpŭ. Acesta încredinţésă că celle maĭ multe le-a scris ellŭ însuşĭ, sub dictando al luĭ Ilarion, traducându-se în turcesce, celle destinate pentru Inalta Pórtă, de ceĭ ce cunosceaŭ limba turcéscă; iar pe celle dessinate pentru Russia le scria însuşĭ Ilarion în limba francesă.

[2]) Vedĭ aceea proclamaţie la Nota. No. XI.

ranilor lor seculari, se înțellege că eĭ nu putéŭ distinge averile celle bine căştigata din celle reŭ căştigate; prin urmare, eĭ trebuiaŭ să profite acum de occassiune spre a se despăgubi de jafurile şi cruḑimile ce încercasseră dela tiraniĭ lor; şi pretestul fiind fuga acestora, pe câțĭ întălniaŭ fugind, Panduriĭ i predaŭ fără misericordie; ba încă, dupe esemplul Zavergiilor din oştirea luĭ Ipsilanti, eĭ predaŭ chiar averea sătenilor ce simpatisaŭ cu mişcarea.

Apoĭ prada fusese tolerată în oştire, atăt la Romanĭ, cum şi la Românĭ;[1]) cu atăt maĭ mult la Ruşĭ, sub stégurile cărora ceĭ maĭ mulțĭ Pandurĭ luptasseră, avênd chiar pe Tudor de căpetenie; în fine, lefurile Pandurilor eraŭ prea modeste, şi nicĭ se puteaŭ respunde regulat, chiar atuncĭ cănd Tudor dispunea de vistieria țêreĭ; pentru cuvêntul că baniĭ se ascunseseră, şi puținiĭ banĭ cari se puteaŭ aduna se întrebuințaŭ pentru aprovisionarea oştiriĭ şi facere de arme; astfel, toate acestea încurageaŭ pe Pandurĭ în prăḑile lor, fără distincțiune de persóne; în căt Tudor cu greu putu înfrîna asemenea prade; şi cănd rêul ajunse în culme, şi Tudor voi a pune capêt rêuluĭ, prin pedepsirea culpabililor, asprimea sa provocă nemulțumirĭ seriόse din partea Pandurilor, ba chiar revolta căpitanilor, cari consimțiră în fine la arestarea luĭ Tudor, ca să scape viéța lor amenințată.

Cu tóte astea, prima proclamație a luĭ Tudor fu trămbița Archangeluluĭ la a doua înviere: toțĭ cari süferiseră jafulŭ şi jugul streinuluĭ alergaŭ cu grămada la chemarea liberatoruluĭ; ast-fel sorgintele, coborănd din vîrful munților, în timp de ploĭ marĭ şi de topirea ḑăpeḑilor, cănd ajung în vale, devin pîrae şi gîrle, cari înécă câmpia, tărănd totul în cursul lor furios.

Românii de peste Olt suferisseră din partea Turcilor, din partea Grecilor ş'a Ciocoilor maĭ mult decăt Româniĭ din alte părțĭ; în pucine ḑile, se adunară dar împrejurul luĭ

[1]) Puterea armată, de Bălcescu, pag. 26.

Tudor peste 600 Plăiaşĭ armaţĭ, maĭ toţĭ vănătorĭ de capre şi de urşĭ. [1])

Alergaŭ Olteniĭ la chemarea luĭ Tudor, cari cu puscĭ, cari cu lăncĭ, cari cu cóse, adunăndu-se trômbe-trômbe, şi intonănd căntecele haiducescĭ cari băgaseră spaima în poterile de Arnăuţĭ sub domniile streine. [2]) Entusiasmul era în culme. Daca în acele minute de entusiasm, aceĭ fiĭ aĭ munţilor s'ar fi luat la luptă cu oştirea Turcilorŭ saŭ a Grecilor, am fi vĕḑut strĕlucind iarăşĭ după atâţia anĭ gloriósele ḑile din timpiĭ trecuţĭ; dar mişcarea de la 1821, ca şi cea dela 1848, avea de scop numaĭ a protesta contra tiranilor ş'a arunca sămênţa emancipăriĭ, de care avea se profite maĭ târḑiŭ Romăniĭ.

In recunoscinţa şi admirarea lor pentru Tudor, care 'ĭ liberasse de sub jugul streinuluĭ, Olteniĭ numiaŭ pe liberatorul lor **Domnul Tudor**. Intr'adevĕr Tudor, devenise Domn prin voinţa poporuluĭ, care, după 100 anĭ aprópe de sclavie, făcea primul act de suveranitate naţională. [3])

In petiţia către Paşa de la Vidin, dupe ce descrie starea de plăns a poporuluĭ, adus la desperare de Domniĭ fanarioţĭ şi de boeriĭ greciţĭ, instrumente servile ale acellora, Tudor îllŭ rógă a trimite la Pórtă *Arzulŭ* (doleança) din partea poporuluĭ, ş'a interveni lêngă Sultanul pentru trimiterea unuĭ om credincios spre a cerceta plăngerile ţerreĭ; căcĭ i sunt închisse poporuluĭ, ḑice ellŭ, tote uşile Inalteĭ Porţĭ de către Domniĭ fanarioţĭ, uniţĭ cu boeriĭ greciţĭ; assigură apoĭ pe Paşa că rădicarea poporuluĭ este numaĭ contra tiranilor poporuluĭ, cari le-aŭ usurpat drepturile cu cari 'ĭ-a miluit prea puternica Impĕră-

[1]) Fotino, pag. 11.

[2]) Veḑĭ Nota No. XII.

[3]) Moşu Ión Rosianu, ca de 100 anĭ, din comuna Jupînescĭ, dist. Gorjiu, 'mĭ spunea că, ducênd fânŭ de la moşia Filişanuluĭ la tabara luĭ Tudor de la Ţînţărenĭ, femeile şi bătriniĭ din partea loculuĭ i dedeaŭ óĕ roşiĭ şi colacĭ, fiind în serbătorile Pascilor, şi 'ĭ ḑiceaŭ: „tine, Ioniţă; se fie de pomană luĭ Tudorin, „că ne-a scăpatŭ de birŭ!"

ție; iar nu contra Porții, către care sunt *slugĭ plecate*; nesupărând întru nimic pe Turciĭ neguțătorĭ aflațĭ în țérră; iar poporul va plăti, ca și în trecut, tóte dăjdiile către Inalta Pórtă etc. [1])

In doleanța către Sultanul, Tudor descrie pe larg jafurile Grecilor, unițĭ cu Boeriĭ și cu Mitropolitul, care, de și Roman, este *ocara némuluĭ*, dice Tudor; căcĭ a approbat tóte propunerile nedrepte alle luĭ Suțu, și a cumpărat scaunul arhipăstoresc cu 2000 pungĭ (100 miĭ leĭ [2]); și fiind că glassul poporuluĭ era năbușit de tiraniĭ luĭ, a fost silit a se scula contra apăssătorilor seĭ, reclamând protecțiune de la Inalta Pórtă, pe care o rógă a trimite om împărătesc să cercetese plângerile poporuluĭ, și să puie capĕt acellor jafurĭ, îndulcind sórta luĭ. [3])

---

[1]) Vedĭ Nota No. XIII.

[2]) Despre dare de banĭ, nu e de mirare: căcĭ fără banĭ nimicŭ nu se făcea sub Fanarioțĭ; assemenea nu e de mirare ca Dionissie, ce făcea parte din Divanul domnescŭ, să fi aprobatŭ măsure arbitrariĭ d'alle Suțuluĭ; dar d'aci nu urmédă că Mitropolitulŭ Dionisie merita epitetulŭ injuriosŭ de *ocara némuluĭ*, cândŭ este știută bucuria ce a causatŭ urcarea sa pe scaunulŭ arhiepiscopalŭ; dovadă, discursulŭ pronunciatŭ de Ladăr cu ocasia acésta, (vedĭ biografia luĭ G. Ladăr, de D. Petre Poenaru, pag. 57.) Ilarion, care a redactatŭ acéstă doleanță, a fostŭ dominatŭ de invidie contra Mitropolitituluĭ Dionisie, că nu s'a putută face elŭ Mitropolitŭ, după cum assigură însușĭ D. N. Popescu de la Mușetescĭ, care a fostŭ confidentulŭ luĭ Ilarion. — Cătŭ pentru petiția luĭ Tudor către Alexandru alŭ Russieĭ, vedĭ depeșa luĭ Capodistria către Cons. Pini, de la Februariŭ 1821, la Nota No. 55.)

[3]) Vedĭ Nota No. XIV.

CAPITOLU VII.

Primele loviri alle Pandurilorŭ luĭ Tudor cu Plăiaşiĭ Ispravnicilorŭ.

In puçinele ḑille cât stătu Tudor la satul Padeşŭ, se adunară peste şése sute Pandurĭ din ceĭ ce luptasseră cu dânsul contra Turcilor în resbelul de la 1806—1812, şi carĭ Pandurĭ, cum am arătat, eraŭ daţĭ în dajdie. Acesta era un bun contigent d'o c'am dată. Tudor luă prin urmare următórele mĕsurĭ:

Trimise maĭ ânteiŭ de ridică pe Zapciĭ ce putu găsi din acel judeţ, pe cariĭ îĭ închisse la Tismana, ca se'ĭ împedice a'ĭ paralisa mişcările. [1]) Dete apoĭ ordine către locuitorĭ a nu se supune la Ispravnicĭ şi la Zapciĭ, pentru plata contribuţiilor, proclamând ast-feliŭ scutirea de orĭ ce dărĭ către Vistierie. Resultatul acestor ordine fu refusul sătenilor d'a înlesni nutreţ ostaşilor trimişĭ contra luĭ Tudor. [2])

Clucerul Ralet, Ispravnicul de Mehedinţĭ, trimisse contra luĭ Tudor a'l prinde, viŭ saŭ mort, pe Pau saŭ Pavel Nicolicescu, Polcovnicu de poteră; [3]) ordonă asemenea şi la alţĭ Căpitanĭ de Pandurĭ, precum Vist. Crăiniceanu, Dumitru Colţan, şi Niculae Boboc, ca cu Panduriĭ

[1]) Dărḑénu susţine că le-ar fi scris să vie cu baniĭ şi caiĭ ce vor fi avândŭ, şi că le ar fi luatŭ şi baniĭ şi caiĭ; dar Tudor afirmă contrariulŭ în scrisórea luĭ către Ispravniculŭ Ralet. Veḑĭ Nota No. XVI.

[2]) Dârḑeanul, Trompetta No. 653. -- Veḑĭ şi Nota No. XVII şi XXIX.

[3]) Idem.

lor, în numĕr ca la 300, se se unéscă cu Nicolicescu pentru acelaşĭ sfîrşit. [1])

La Sisescĭ, lîngă satul Ciovărnoşaniĭ, depărtare treĭ ore de Cerneţĭ, Tudor se întâlni cu Panduriĭ luĭ Pavel Nicolicescu.

Dupĕ ce luă ordinile Ispravniculuĭ, pusse de bătu straşnic pe acel căpitan de poteră, [2])pentru că cuteḑase a se împotrivi la *Adunarea noroduluĭ*, ce'şĭ cerea drepturile sélle; şi încorporă în óstea sea pe Panduriĭ de sub comanda Nicolicesculuĭ; iar pe el îl trimisse la Strehaea; apoĭ scrisse un răvaş Ispravniculuĭ Ralet, în care 'ĭ imputa conduita sa de tiran al poporuluĭ; îĭ allătura coppie dupe proclamaţia sa şi dupĕ arzul trimis la Pórtă, ca se se încredinţeḑe de scopul sĕŭ ş'al cellor ce s'aŭ sculat cu dênsul; îĭ spusse că nu Tudor e hoţ, căcĭ ellŭ n'a supărat pe nimenĭ, şi nu s'a attins de baniĭ publicĭ; ci hoţĭ sunt aceia cari jefuesc poporul; îl consilia a libera Panduriĭ, strînşĭ de el la Cerneţĭ, cu scop d'al combate; şi a veni să se unéscă cu ceĭ-l'alţĭ ce facŭ parte din Adunarea poporuluĭ; că se n'aibă nimenĭ nicĭ uă teamă; că dacă vor binele ţĕrreĭ, se vie cu toţiĭ la Adunarea generală, care este pentru folosul de obşte; în fine îl anuncia, că, de va repeta celle încercate cu Nicolicescu, va atrage asupră'ĭ resbunarea poporuluĭ, de care nu va putea scăpa nicĭ în gaură de şarpe, etc. [3])

Epistola acésta produsse în Cerneţĭ mare sensaţiune; ispravniciĭ într'adins esageraŭ pericolul, cu scop d'a băga spaima în locuitorĭ, ş'a se sparge oraşul, compromiţând ast-feliŭ mişcarea naţională. Epistola către Ralet

[1]) Veḑĭ, memoriulŭ luĭ Dumitru Protopopescu, Nota No. XV.

[2]) In notele dela reposatulŭ Scarlat Rosetti, se ḑice că l'ar fi omorîtŭ acolo însuşĭ Tudor; însă din memoriulŭ Protopopesculuĭ [Nota No. XV] se constată că a fost închis la Strehaia; după încredinţarea luĭ Niculcea Bălănescu şi Dumitraşcu Ploscaru din Pestriţa, după pornirea luĭ de la Strehaea, Tudor a dat pe Nicolicescu în paḑa luĭ Gospodar Dumitrache ş'a luĭ Gg. Stoicea din Baea de aramă; şi aceştia l'aŭ omorit la podul de la Corcova, póte că din ordinulŭ luĭ Tudor.

[3]) Veḑĭ Notta No. XVI.

sosi d'odată cu scirea despre bătaia Nicolicesculuĭ, și incorporarea Pandurilor luĭ în óstea luĭ Tudor. Acésta descuragie pe Ispravnicĭ și spăimăntă pe orășianĭ, cariĭ se grăbiră a trimite familliele lor, uniĭ în Austria, alțiĭ peste Dunăre, remăind numaĭ bărbațiĭ, gata și eĭ de fugă.

Panduriĭ adunațĭ de Boboc, Colțan și Crăiniceanu, sosiră în Cernețĭ în minutul cănd Ispravnicul Ralet și Sameșul Poroinénu se puneaŭ în căruță ca să fugă la Craiova; cu tóte acestea, ceĭ treĭ Căpitanĭ plecară de capul lor contra luĭ Tudor; dar la Comuna Tîmna, Plăeșiĭ lor fraternisară cu parte din Panduriĭ și Arnăuțiĭ din óstea luĭ Tudor; și ceĭ treĭ căpitanĭ fură legațĭ, jefuițĭ și dușĭ la Strehaia, unde Tudor trecusse cu óstea luĭ. [1])

Dorind a se încredința prin eĭ însișĭ despre intențiunile și forța luĭ Tudor, orășianiĭ din Cernețĭ trimisseră un om într'adins cu scrisóre către Tudor, rugandu'l a nu da ocasie de spaimă locuitorilor. Tudor 'ĭ assigură ca se fie liniscițĭ, stănd fie-care la cassa sa, și ocupănduse cu meseria sa; și le esplică scopul pentru care s'a sculat; apoĭ scrisse și boeruluĭ Miculescu, amicul seŭ intim, și inițiat în planul luĭ Tudor, a linisci pe locuitorĭ ș'a le esplica și el scopul mișcăriĭ. [2])

Fără a pierde timpul, Tudor porni spre M-rea Strehaia. In drumul seŭ, țeraniĭ îl întămpinară ca p'un liberator, strigănd cu entusiasm: **Trăiască Domnul Tudor!** Ceĭ junĭ se înrolaŭ de voie în oștirea luĭ; ceĭ bătrănĭ și femeile îĭ înlesnéŭ cele necessare, cărrănd chiar cu spinarea provisiunĭ pentru oștirea liberatorie. [3])

Tudor propaga la tot pasul libertate și scutire de dăjdiĭ și de potvedĭ.

Strehaia era ocupată, din ordinul Divanuluĭ Craioveĭ,

[1]) Memoriul Protopopesculuĭ, Notta No. XV.

[2]) D. Gr. Miculescu, din Severin, posseda acéstă epistolă a luĭ Tudor către tată-seŭ, care s'a repus.

[3]) După încredințarea tuturor bătrînilor ce aŭ făcutŭ parte din oștirea luĭ Tudor dela 1821, și despre care am menționat maĭ înainte.

de către uă cétă de Plăieşĭ, sub comanda unuĭ Ceauşŭ Costache.

Somat a se preda, după óre-care împotrivire, acesta deschise porţile monastireĭ, saŭ amăgit de cuvintele de libertate, proclamate de Tudor, saŭ intimidat de mulţimea poporuluĭ armat, ce'l însoţia.

In clopolniţa monastiriĭ eraŭ închişĭ Căpitaniĭ Crainiceanu şi Dumitrache, despre care am vorbit maĭ sus; cum şi Ceauşŭ Istrate, Pau Nicolicescu şi Bărbuceanu Presicénu; iar pe Dumitru Protopopescu, (autorul memoriuluĭ de la Nota No. XV, arestat şi dănsul cu Crăiniceanu şi ceĭ-l'alţĭ) Tudor îl pusse se scrie în cancelaria sa, unde se afla ca grămătic Kinopsi (ce era la începutul anuluĭ 1821 grămătic la Ispravnicul de Gorjiŭ); iar ca scriitorĭ, eraŭ Kreţiescu (Ortopan), Ghica Aurel, şi alţi. [1])

Dupĕ ce întări şi Strehaea, cum întărisse Tismana, cu Pandurĭ şi provisiunĭ, Tudor porni la Monăstirea Motru, în care se aflaŭ închişĭ, cu uă ceată de Pandurĭ, Ispravnicĭ de Mehedinţĭ, căminarul Stefan Bibescu, şi Stolnicul Viişoreanu, numiţĭ de curănd de Căimăcămia ţĕrreĭ.

Somaţĭ a se preda, Ispravniciĭ refusară; atuncĭ Tudor ordonă Pandurilor a descărca puscile în ceĭ împresuraţĭ; dar aceştia, fiind adăpostiţĭ de ḑidurile M-reĭ, ucisseră vr'o 11 Pandurĭ şi Arnăuţi; cu tóte acestea, Ispravniciĭ, cari nu eraŭ preparaţĭ pentru un lung assediŭ, trimisseră parlamentarĭ, cu condiţie că de'ĭ va lăsa liberĭ, eĭ vor preda M-rea luĭ Tudor. Acesta consimţi, Ispravniciĭ plecară la Craiova, iar Tudor occupă şi M-rea Motru; apoĭ aşeḑă tabăra sa la Ţînţărenĭ, aşteptând evenimentele. [2])

Să lăsăm pe Tudor împrejurul M-reĭ Motru, unde alerga din tóte părţile poporul armat spre a mări ostirea liberatorie; şi se ne întórcem la Bucurescĭ ca se cercetăm conduita Căimăcămieĭ, după mórtea luĭ Vodă-Suţu şi rescularea poporuluĭ de Tudor.

[1]) Nota No. XV.

[2]) Memoriul luĭ Dărḑeanu. Trompetta No. 648.—Veḑĭ şi memoriul Protopopescului. Nota No. XV. — Veḑĭ şi Nota No. XXIX.

CAPITOLU VIII.

Primele acte alle Boerilor contra mişcăriĭ luĭ Tudor.

Prin ordinul dela 15 Ianuariŭ 1821, Vodă Suţu, presimţind mórtea sa, numia uă Caimacamie de şépte boierĭ d'aĭ Divanuluĭ domnesc, urmând în acésta consiliul consoluluĭ russŭ [1]. Aceĭ boierĭ, ḑice ordinul, se vor ocupa cu cercetarea proceselor ce eraŭ de competinţa Divanuluĭ, şi carĭ, din causa boliriĭ luĭ Suţu, se înmulţiseră fórtă mult, în cât suferia poporul [2].

La caḑ de vacanţă a tronuluĭ, aceĭ Caimacamĭ avéŭ a guverna ţérra până la numirea altuĭ domn.

Ceĭ şépte boierĭ eraŭ:

Mitropolitul, preşedinte de drept.

Bivel-Ban, Grigorie Brâncovénu

— Constandin Creţulescu

— Grigorie Ghica

— Barbu Văcărescu

Bivel-Vistier, Grigorie Filipescu

Bivel-Postelnic, Iacovake Rizu.

Primul act al Căimăcămieĭ, dupe mórtea luĭ Suţu, fu a

[1] Cum assigură Pouqueville, op. cit. pag. 314. Numirea luĭ Rizu, póte consàngene cu Ministru luĭ Suţu din Moldova, este uă probă maĭ mult de ceea ce susţine Pouqueville; consolul russŭ doria a avea în guvern creature devotate Russieĭ, prin care să lucrese în spiritul Eterieĭ.

[2] Condica No. 96 din Arhiva Statuluĭ. pag. 127.

înştiinţa Pórta despre mórtea acestuia, rugându-o a numi Domn pe cine va găsi ea cu calle. [1]).

După fuga luĭ Caragea, Boieriĭ divaniţĭ găssiseră cu calle a cere dela Pórtă respectatea autonomieĭ, în privinţa allegeriĭ de Domnĭ pămêntenĭ; momentul era mult maĭ favorabil, pentru realisarea dorinţeĭ lor, după mórtea luĭ Suţu, când, stăpânĭ pe situaţiune, şi unițĭ cu Greciĭ, ar fi putut imita vechea nobleță în care figura Buzeştiĭ şi Farcașiĭ, în casŭ când Pórta ar fi refusat legitimele lor cererĭ.

Dar Boieriĭ dela 1821, ca și dela 1848 (afară d'uă mică escepţiune) nu maĭ eraŭ Boieriĭ din timpul luĭ Mihaĭ Bravul. Eĭ degenerasseră în timpul domnirriĭ de un secul și maĭ bine al unuĭ regim de înjosire şi de corupţiune. Vitejia făcusse loc diplomaţieĭ. Boieriĭ dela 1821, ca ceĭ dela 1848, voiaŭ să prindă șearpele cu mâna altuia; aceia, cu mâna luĭ Tudor; aceştia, cu mâna luĭ Elliade, Tell şi associaţiĭ lor.

Atuncĭ, ca tot-d'auna, eĭ credéŭ sinceramente că Russiĭ aveaŭ să'șĭ verse sângele pentru a le assigura privilegile. Chiar Boieriĭ patrioţĭ lucrară ast-feliŭ în cât să nu se compromită în ochiĭ Turcieĭ; şi tot d'odată să pótă pescui în apă tulbure, încuragind pe sub mână rescóla poporuluĭ, prin paralisarea mijlócelor de acţiune.

Tudor, dejucând pe ambiţioşĭ şi pe reacţionarĭ, pusse fitilul la praful de puşcă; și splosiunea aruncă în aer regimul fanariotic, paralisând ast-fel planul inamicilor secularĭ aĭ românismuluĭ.

Allŭ doilea act allŭ Căimăcămieĭ fu uă circulară către Ispravnicĭ, tot cu data din 19 Ianuarie; prin acea circulară, anunţând ţĕrreĭ mórtea luĭ Suţu, *cu mare părere de rĕŭ şi obidă a obşteĭ poporuluĭ*, ordona ispravnicilor a fi *cu îngrijire şi cu bună rânduială*, ca şi până atuncĭ, făcându'ĭ responsabilĭ *d'orĭ ce neorînduelle din partea fă-*

[1]) Notta No. XVII.

cătorilor de relle, cari ar da pricină de *tulburărĭ* şi *neodihnă obştei norodulu*ĭ [1])

Circulara către ispravnicĭ fu însoţită de ordinul către Baş-Beşlégă, comandantul Zabeţilor din ţérră, recomandându'ĭ a fi cu priveghere pentru linişţea ţĕrreĭ, ş'a nu supăra înt'ru nimic pe locuitorĭ. [2])

Dér étă că guvernul priimesce scirĭ dela ispravnicii de Gorjŭ şi de Mehedinţĭ, prin Caimacamul Craioveĭ, despre mişcările revoluţionare alle luĭ Tudor. [3])

Căimăcămia ţĕrreĭ schimbă câţĭ-va prefecţĭ de peste Olt înlocuindu'ĭ cu alţiĭ de încredere, maĭ apţĭ d'a putea ţine pept *resvrăţitorului* [4]); şi dă ordine a lua tóte mĕssurile pentru împedicarea rĕuluĭ, îndoind *strejile*, şi împrăştiind pe tulburătorĭ. [5])

Numesce apoĭ pe Dumitrache Bibescu comandir peste toţĭ Panduriĭ în activitate din Doljŭ şi din Mehedinţĭ, cu ordin a numi şi ellŭ căpitanĭ de încredere şi bravĭ, ca să paralisese mişcarea, şi se puie pe gónă pe resvrăţitor. [6])

Din Bucurescĭ se trimite Slugerul Costi, de fel din Gorjŭ, om al luĭ Samurcaş. Costi, cum ajunge la Gorjŭ, trage direct la casa luĭ, şi nu face nicĭ uă mişcare [7]); de şi avea ordin a strânge îndată toţĭ Panduriĭ din partea loculuĭ, şi lăsând uă căprărire la isprăvnicat pentru paḑă, cu restul să mérgă la M-rea Tismana, séŭ unde se va afla *resvrătitorul, ca să'l sfărame.* [8])

Când însă Căimăcămia se încredinţă pe de plin că Tudor dejucasse planul boierilor, şi că mişcarea o face, nu numaĭ contra Grecilor, ci şi contra Boierilor, attuncĭ luă

[1]) Condica No. 96 din Arhiva Statuluĭ, pag. 198.

[2]) Ordin din 22 Iuniu. — Veḑĭ condica No. 96 a Arch. pag. 199.

[3]) Caimacam la Craiova era Depalti; şi ajutórele luĭ, Dumitrache Brailoiu şi Alecu Arghiropolu. — Condica No. 88 pag. 33 !, verso.

[4]) Dêrzénu, locul citat, No. 653.

[5]) Idem, No. 648.

[6]) Idem, No. 648.

[7]) Fotino, pag. 11.

[8]) Dîrzénu, locul citat, No. 648.

messurĭ seriόse pentru oprirea rĕuluĭ. Pentru acest sfârşit, trimise proclomaţiunĭ către locuitoriĭ din Oltenia, cu *blesteme şi afurisaniĭ*, ca să nu cutedȩ a se lăssa amăgi de propagandele resvrătitoruluĭ.

Se maĭ trimise din Bucurescĭ 200 Arnăuţĭ, sub comanda a patru căpitanĭ, Delibaşa Mihali, Bulucbaşa Iane, Hagi Prodan şi Serdarul Iamandi Giuvara, (dela Romanaţĭ), cărora li se şi plătiră lefurile, şi li se deteră muniţiune pe uă lună, în sumă de 10,600 talerĭ (leĭ).

La Craiova fură însărcinaţĭ Zabeţiĭ de Doljŭ şi de Romanaţĭ, cu câte 50 Neferĭ fie-care; şi Slugerul Solomon cu 80 Pandurĭ pentru padȩa Craioveĭ. [1])

Se trimise apoĭ alţĭ ispravnicĭ la Mehedinţĭ, şi la Gorjŭ; la Mehedinţĭ, Clucerul Glogovénu, care, vĕdȩênd *apucăturile* luĭ Tudor, demissionă îndată ce sossi la Craiova, spre a nu se compromite; ellŭ fu înlocuit cu Căminarul Stefan Bibescu; iar la Gorjŭ, se numi Stolnicul Barbu Vicşorénu. Divanul din Craiova, în interesul causeĭ boerescĭ, opină a se permuta Vicşorénu la Mehedinţĭ din preună cu Bibescu, iar la Gorjŭ a sĕ numi Sĕrdarul Dinu Bălténu, cărora li sĕ şi deteră ordine seriόse pentru întâmpinarea rĕuluĭ.

Divanul din Craiova, cum şi Caimacamiĭ ţĕrreĭ, luară in fine tόte mĕssurele ce credȩură necessariĭ pentru încetarea *resvrătiriĭ*.

Divanul Craioveĭ trimise âncă 40 Pandurĭ a întări M-rea Străhaea, sub comanda luĭ Ceauş Costache, om de în-

[1]) Dîrzénu, locul citat, No. 648.

Despre Solomon, aflăm în condica No. 87 a Archiveĭ, trimisă dela Craiova, pag. 331—333, anaforaua Boerilor din 20 August 1820, confirmată de Suţn la 5 Septembre, prin care se regulédȩă ca, din lude 400 Pandurĭ, întocmiţĭ pentru padȩa celor cincĭ districte de peste Olt, sĕ se puie 100 Pandurĭ sub comanda luĭ Solomon, din carĭ, 32 sub comanda sa nemijlocită, pentru apărarea Craioveĭ, ş'a districtuluĭ Vêlcea; 30 sub comanda căpitanuluĭ Vasile frunte-lată, pentru judeţele Doljŭ şi Romanaţĭ, şi 35 sub comanda căpitanuluĭ Buştén, pentru Gorjŭ şi Mehedinţĭ; iar aceĭ 100 Pandurĭ vor sluji cu rândul câte 50 pe fie-care lună, şi câte 15 de căpitănie, de cu primă-véra până tόmna, şi chiar iarna, când va fi trebuinţă.

credere, şi căpitan la căpitănia Ghidiciuluĭ, şi a căpitănieĭ de Amărădĭ; iar la M-rea Motru, trimise pe un Buluc-başa cu 20 de Arnăuţĭ, cărora li se dete şi muniţiune îndestulă; dér toţĭ aceştia fraternisară cu *Apostaţiĭ* (ast-fel numiaŭ eĭ pe rebelĭ) după cum am arătat în capitolul precedent.

Vistierul Constandin Crăinicénu fu însărcinat a strânge pe toţĭ Panduriĭ din Mehedinţĭ, ceĭ dela câmpŭ (căcĭ ceĭ dela munte trecusseră toţĭ în partea luĭ Tudor) şi a merge contra rebeluluĭ, rissipind mulţimea adunată. [1])

Din parte'ĭ, Căimăcămia ţĕrreĭ găssi de cuviinţă a adressa luĭ Tudor *uă carte obştéscă* din partea Boerilor Divanuluĭ, în care 'ĭ arăta că urmările sélle nu pot avea sfârşitŭ bun, după cum adeverédă şi istoria; că *Ogécul* (garda domnéscă) unitŭ cu toţĭ credincioşiĭ stăpânireĭ, îllŭ vor sfărâma, şi 'lŭ vor omorî; că locuitoriĭ nu se vor lăssa amăgi de frumósele luĭ cuvinte de libertate şi scutire de dăjdiĭ; că numaĭ pagube şi smăcinărĭ se pricinuesc locuitorilor cu assemenea *netremniciĭ*; îllŭ consilia părintesce a se părăssi d'acea faptă păgubitóre obştiĭ, assigurându'l cu jurămênt că, de se va supune, va mijloci la Domnitorul ţĕrreĭ iertarea sa; iar la din contra, grozavă şi cumplită mórte va încerca; în fine i da termen de două ore a se gândi ş'a respunde. [2])

Coppie după acéstă carte se trimisse şi Caimacamuluĭ Craioveĭ, ca s'o trimiţă şi ellŭ în coppiĭ către toţĭ ispravniciĭ de peste Olt, ca şi eĭ sĕ scóţă coppiĭ după ea, şi acelle coppiĭ sĕ se citéscă prin tóte satele districtelor, cu esplicare despre amăgirile cu care voesce numitul Sluger Tudor a tulbura odihna obştiĭ; şi iscălind preotul şi pârcălabul, cu douĭ séŭ treĭ sătenĭ de frunte din fie-care sat, în dosul coppieĭ isprăvnicatuluĭ, acelle coppiĭ sĕ se înapoese la Divan, spre încredinţare că s'aŭ citit. [3])

[1]) Dîrzénu, loc. cit. No. 648.
[2]) Vedĭ Notta No. XVIII.
[3]) Condica No. 88 a Archiveĭ Statuluĭ, pag. 336.

Tudor, priimind cartea Divanuluĭ domnescŭ, subscrissă între alţiĭ şi de Episcopul Ilarion (Mentorul sĕŭ), şi de Gr. Bălénu (capul comitetuluĭ naţional) şi de alţĭ membriĭ aĭ acestuĭ comitet, a trebuit să rîḑă, vĕḑênd cum aceĭ capĭ aĭ ţĕrreĭ se prefac în ochiĭ Turcieĭ de *credinciósе slugĭ a le Devletuluĭ* (Pórta), când în realitate eĭ eraŭ adevĕraţiĭ autorĭ aĭ Revoluţiuniĭ.

Fără întârḑiere, Tudor respunse Boerilor Divanuluĭ în modul următoriŭ:

„Că ellŭ a servit patria şi guvernul tot déuna cu credinţă; că nu s'a sculat de capul luĭ; ci poporul, pe care Domniĭ şi Boeriĭ l'aŭ adus în starea cea maĭ de plâns, a hotărât să vie cu el la Bucurescĭ, ca d'aci sĕ reclame împĕrătésca milă; că a trimis pentru acest sfârşit cincĭ reclame către Inalta Pórtă şi la alte Inalte locurĭ; că cunoscându-'l poporul pe ellŭ ca adevĕrat fiŭ allŭ patrieĭ, cu sila l'a luat a'ĭ fi conductor, pentru folosul de obşte; că, voind să plece, în urma ordinelor stăpâniriĭ, Adunarea poporuluĭ nu l'a lăssat, puindul chiar sub privighere; că poporul le respunde prin gura sa, că suferinţele ce póte adduce ridicarea luĭ sunt nimic pe lângă tiraniele celle cumplite ce le-a suferit dela guvernaţĭ: ceea ce 'ĭ a addus la desperare, în cât vrea maĭ bine a muri, de cât a maĭ duce ast-fel de viaţă; că numaĭ lucrurĭ de mâncare ia poporul, care e tot munca braçielor sélle; că pe ceĭ trimişĭ a'l omorî, poporul 'ĭ-a incorporat cu dênsul, ca uniĭ ce fac parte din popor; că la M-rea Motru, veḑênd că ispravniciĭ, închişĭ acolo, descărcă focurĭ assupra poporuluĭ, poporul le-a tăiat comunicaţia; şi fiind că D-lor continue ostilităţile, poporul e decis a da foc M-reĭ ş'aĭ sacrifica, ca pe nisce tiranĭ aĭ poporuluĭ, carĭ nu merită iertare, după cum va face cu toţĭ aceia ce se vor oppune la legitimele lor cererĭ; în fine, le ḑice că, de sunt D-lor adevĕraţĭ patrioţĭ, este timpul a scăpa de critica lumiĭ; şi încetând cu persecuţia, sĕ imitese pe străbuniĭ lor, îmbrăţişind causa sacră a poporuluĭ, cere-

rile lui fiind juste și legale; iar laudele D-lor cu mórtea, nu sperie poporul, care crede în Dumnedeŭ și în Sultanul, ce va asculta plângerea luĭ. [1])"

Inainte de sosirea respunsuluĭ luĭ Tudor, Căimăcămia, cu tótă obștea Boerilor, trimisse Porțiĭ uă petițiune, în care se descria mișcările luĭ Tudor, și măsurile luate de guvern pentru împedicarea rĕuluĭ, *care cresce în proporție spăimăntătóre*; îșĭ esprima apoĭ temerea cà póte guvernul nu va fi în stare a se opune *torentuluĭ popular*; prin urmare, tărgea luarea aminte a I. Porțĭ ca se chibsuiască asupra mijlócelor cellor maĭ nemerite pentru apărarea țereĭ de acești *tălharĭ.* [2])

Acea petiție era însocită d'uă epistolă către Dragomanul Porțiĭ, în care Divanul arăta că mișcarea luĭ Tudor a fost privită la început ca uă faptă tălhăréscă, ce se credea a fi îndată năbușită; dar vĕdênd că lucrul a luat altă față, adică că poporul armat reclamă *libertățĭ și scutirĭ de imposite*, guvernulŭ s'a vĕdut silit a comunica faptul I. Porțĭ; și ruga pe Dragoman a mijloci grabnicŭ salvarea țĕrreĭ de acéstă rescólă, ce póte avea triste urmărĭ. [3])

In intervalul acesta, Boeriĭ Caimacamĭ credură de cuviință a da și eĭ căte-va probe de dreptate și patriotism, spre a nu se lăsa maĭ pe jos de *resvrătitoruluĭ* Tudor, care atrăgea poporul cu cuvinte de libertate și de scutirĭ; prin urmare, deteră următórele ordine:

Ordin către Aga, ca carnea de óie se se vîndă căte 16 parale ocaua, și cea de vacă căte 14 parale, cum se regulasse prin contract sub Vodă Suțu; iar nu dupe cum aŭ luat *pliroforie* că se vinde câte 18 par. ocaua de carne de óie, și de vacă, câte 16 par. [4])

Ordin către Vel-Vistier și spătar, că, fiind că biv-vel

[1]) Vedĭ Nota No. XIX.
[2]) Vedĭ Nota No. XX.
[3]) Vedĭ Nota No. XIX.
[4]) Condica No. 96 a Arhiveĭ Statuluĭ, pag. 198.

Spătar C. Racoviţă, fost ispravnic la Mehedinţĭ, a făcut *catahrisis* (abusurĭ) şi jafurĭ locuitorilor d'acolo, sĕ se facă scumpă şi amănuntă cercetare, spre a se întórce creştinilor tot ce li se va fi luat fără drept; iar până atuncĭ, numitul Racoviţă sĕ se pună sub privegherea Agieĭ, spre a nu se *cacirdisi* (dossi), dănduse pe vrednică cheḑăşie. [1]

Ordin circular către ispravniciĭ cellor cincĭ judeţe de peste Olt, recunoscănd bravura Pandurilor şi serviciele ce aŭ adus eĭ ţerreĭ, chiar cu pericolul vieţeĭ, pentru care tot d'auna *Boeriĭ pămêntenĭ* aŭ cugetat a'ĭ rĕsplăti; şi de şi aŭ fost aruncaţĭ în dajdie, dar Boieriĭ saŭ luptat a 'ĭ scăpa de dajdie, remăind liberĭ; şi tocmaĭ când era sĕ se dea ordine în consecinţă, móre Vodă Suţu; dar acum Boeriĭ Caimacamĭ aŭ hotărît a'ĭ scăpa de jugul dajdiilor; prin urmare, toţĭ Panduriĭ, ce aŭ fost în activitate, se remăie liberĭ de orĭ ce dajdie, şi pentru tot d'auna; cu condiţie însă ca şi eĭ sĕ se arate *supuşĭ către stepănire*, arătănduse cu aceeaşĭ *credinţă ca în trecut*; şi când vor fi chemaţĭ în serviciŭ la trebuinţă, să fie gata cu armele *a înfrăna pe cugetătorĭĭ de reŭ, carı tulbură liniscita petrecere a locuitorilor.* [2]

Divanul Craioveĭ recomandă acest ordin ispravnicilor spre a'lŭ trece în condica isprăvnicatuluĭ, ş'a însărcina un om vrednic, şi cu sciinţă de *citanie bună*, ca să mérgă în tóte satele din acel judeţ, unde va strănge pe toţĭ Panduriĭ lepădaţĭ în dajdie ca se le citéscă cartea de scutire, pentru ca sĕ se bucure că s'aŭ *isbăvit de sub jugul dăjdiilor*; iar copia, iscălită de preotul satuluĭ şi de căţĭ-va Pandurĭ, să se înapoieḑe Divanuluĭ. [3]

Cu tótă propaganda acelluĭ om devotat regimuluĭ susţinut de Boerĭ, şi cu tóte scutirile promisse, Panduriĭ n'ascultaŭ de căt de **Domnul Tudor**, pe care'lŭ credeaŭ maĭ mult de căt pe Boeriĭ Caimacamĭ; acestia, vĕḑênd că *patriotismul* lor nu află resunet în inimile *impetrite* ale

[1]) Condica No 96 a Archiveĭ Statuluĭ, pag. 209.
[2]) Veḑĭ Nota No. XXII.
[3]) Condica No. 88 a Archiveĭ Statuluĭ, pag. 335.

Pandurilor, ce alergaŭ cu grămmada sub stégul liberatoruluĭ, luară alte măsurĭ maĭ energice, atăt pentru liniscea capitaleĭ, cum şi pentru înfrîngerea cu orĭ ce preţ a *rebeluluĭ*, care devenisse acum de temut, precum mărturiséŭ înşuşĭ Caimacamiĭ.

CAPITOLUL IX.

Măsurĭ energice luate de Reacţiune pentru năbuşirea Insurecţiuniĭ.

Pe lăngă măsurile arătate în capitolul precedent, pentru a paralisa mişcarea, guvernul maĭ luă următórele măsurĭ:

Dette ordin cellor însărcinaţĭ cu paza linişteĭ capitaleĭ a potoli orĭ-ce cértă ivită între locuitorĭ; iar prăvăliele să fie închise della apusul sóreluĭ, obştindu-se acésta prin *pristav*; şi nóptea să nu umble nimenĭ fără felinare; şi numaĭ până la 2 ore turceştĭ din nópte (8 ore.) [1])

Ordin către ispravniciĭ din România-mică a strejui bine vadurile de trecătóre peste Olt; şi, pe lăngă catanele spătăreştĭ, să fie şi câte un credincios al Divanuluĭ din Craiova, însoţit de boerinaşiĭ credincioşĭ aĭ districtelor, deosebit de ceĭ rânduiţĭ de Ispravnicaturĭ; şi să priveghese toţĭ a nu se lăsa să se stricóre *tâlhariĭ sculaţĭ contra stăpâniriĭ*, cu căpetenia lor Tudor Vladimirescu; iar tóte podurile şi luntrelle să se trécă din coa de Olt, arestând pe ceĭ bănuiţĭ, şi trimiţăndu'ĭ la Bucurescĭ sub bună pază. [2])

Ordin la şépte Boierĭ veliţĭ d'a priveghea singurĭ în

[1]) Ordinu din 4 Februariŭ către Aga şi Spătariulŭ. Condica No. 96 a Arhiveĭ, pag. 202—204.

[2]) Idem. pag. 205.

persónă, în fie-care nópte, pentru paḍa buneĭ ordine, pe stradele principale alle capitaleĭ. [1])

Ordin către Aga și Spătarul d'a pune seriósă îndatorire Zapciilor a nu supăra pe țiganiĭ Domneștĭ cu luare de taxe contra legiuirilor; ș'a-'ĭ face respunḍĕtorĭ de asemenea abuzurĭ. [2])

Notă către Consulul Russieĭ ca să dea ordinŭ supușilor sĕĭ a nu purta arme nóptea, dela 3 ore înainte (9 ore); ș'a nu umbla pe strade fără felinare și fără trébă. [3])

Ordin către Aga, Spătarul și starostea de negustorĭ, ca să liniștéscă poporul, prin *pristav*, despre *minciunele* carĭ se aud, fiind *liniște în țérră;* și să le iasă din gând asemenea *zadarnice fandasiĭ*, căutându'șĭ fie-care de meseria sa; căcĭ stăpânirea are *neadormită îngrijire* pentru liniștea tuturor. [4])

Ordin către Aga (Nicolae Filipescu) ca brutariĭ să vânḍă ocaoa de pâine albă câte șase parale, pedepsind aspru pe ceĭ ce ar vinde maĭ scump. [5])

Ordin către Căminarul Sawa, și către Căpitaniĭ Iordache și Farmake, încredințându-le paza Bucurescilor; ș'autoriḍându'ĭ a recruta oștenĭ dintre Bulgariĭ familiștĭ din țérră; făcându'ĭ responsabilĭ de liniștea capitaleĭ; luând în fine tóte măsurile necessariĭ pentru liniștea publică, și assigurarea locuitorilor despre *tâlhăreștile urmărĭ* alle resvrătitoruluĭ Tudor, care a băgat spaimă în ómenĭ. [6])

Ordin către ispravniciĭ din Prahova, Dâmbovița, Argeșiŭ, Muscellŭ și Olt, cum și către ispravnicul de streinĭ, ca să îngăduie pe trimișiĭ luĭ Sawa ș'aĭ frate-sĕŭ Panait, cum și pe aĭ luĭ căpitan Iordache, a strânge dintre Bulgariĭ din partea loculuĭ ómenĭ cu plată, deprinșĭ cu arma și vitejĭ, pentru înfrângerea *resvrătitoruluĭ.* [7])

[1]) Condica No. 96 a Arhiveĭ pag. 208.
[2]) idem idem „ 210.
[3]) idem idem „ 212.
[4]) idem idem „ 213.
[5]) idem idem „ 216.
[6]) Veḍĭ Notta No. XXIII.
[7]) Dirzénu, loc. cit. No. 652.

Sawa începu a recruta chiar Albanezĭ vagabonzĭ; dar, prin disciplină, făcu din eĭ în scurt timp nişte adevĕraţĭ oştenĭ; organisă apoĭ brésla Tabacilor, ce se urca peste 1,000, inşĭ, bunĭ de luptă; căcĭ Sawa avea mare înfluinţă asupra lor.

Fortifică Mŏnăstirea Radu-Vodă, unde Tabaciĭ assigurară familliele şi averea lor mişcătóre, însărcinându-se singurĭ cu apărarea eĭ. Fortifică încă Mitropolia şi Mŏnăstirile Mihaĭ-Vodă şi Antimul, lăsând în fie-care căte uă mică garnisonă; iar Sawa cu restul oştiriĭ, să însărcină cu paḑa capitaleĭ; ast-fel că prin acésta însuflă încredere cetăţenilor îngrijaţĭ. [1]

Pe lângă oşteniĭ trimişĭ din Bucureştĭ în ajutorul celor dela Craiova, guvernul dette ordine a înrola şi Pandurĭ scutiţĭ de dajdiĭ, orĭ-căţĭ va fi de trebuinçă, dându-le Căpitanĭ de încredere; şi cari avea să atărne de Logofătul Dimitrie Bibescu şi de Divanul din Craiova.

Să trimisse din Bucureşcĭ munițiune îndestulă, (praf, glónţe şi cremene) ca să se împarţă pe la Pandurĭ.

Să scrisse şi Zarafuluĭ (bancher) kir Hagi Iañuş din Craiova a libera 30 miĭ leĭ, pentru cheltuelile oştenilor şi pentru lefurile lor, cari banĭ vor umbla cu dobăndă, până ce se va înlesni ţérra a'ĭ respunde din Vistierie; bancherul însă apucă să dea numaĭ ḑece miĭ leĭ [2].

Dar tóte aceste măsurĭ erau fără efectŭ; căcĭ *apostatul* să înputernicisse tare; devenisse uă forţă redutabilă. Boeriĭ divaniţĭ din Craiova anunçară pe Caimacamiĭ ţĕrreĭ că Tudor se appropie de Craiova; şi că acésta a causat mare spaimă între locuitoriĭ din acellŭ oraşiŭ, cariĭ aŭ şi începutŭ a să împrăştia; şi rugaŭ Boeriĭ divaniţĭ din Craiova pe Boieriĭ divaniţĭ din Bucureştĭ a lua măsurĭ *seriόse* pentru năbuşirea rescóleĭ; căcĭ mijlócele de cari dispun D-lor sunt neîndestulătóre.

Caĭmăcămia respunse, făcẹnd împutărĭ aspre Boierilor

[1] Fotino, pag. 44.
[2] Dîrzénu, loc. cit. No. 650.

ce făceaŭ parte din Divanul Craioveĭ; şi le ordonă că n'aŭ de căt a întrebuinţa oştirea şi baniĭ de cari dispun, fără pierdere de timp, spre a înfrănge pe rebelul; îĭ făceaŭ în fine responsabilĭ de nenorocirile ce s'ar întămpla din causa moliciuniĭ D-lor [1]).

Convinşĭ însă că Dumitrache Bibescu nu putea fi la înălţimea misiuniĭ sélle, Caimacamiĭ să decisseră a trimite un Boier din sînul lor; prin urmare, numiră pe Vel-Vornic allŭ oştirilor, Nicolake Văcărescu, ca cap allŭ tutulor oştirilor de peste Olt, cu însărcinarea d'a sfărăma îndată pe *tălharul* acella de Tudor, care a pricinuit atâta tulburare şi neodihnă; şi d'a desamăgi pe locuitorĭ despre înşellătórele luĭ povĕţuirĭ şi propeveduirĭ deşarte; în fine a înştiinţa guvernul prin stafete despre tóte mişcările sélle. [2])

Ordinul Căimăcămieĭ dela 2 Februarie, către Divanul Craioveĭ nu sosisse încŏ la adressa sa, şi atăt Căĭmăcămia căt şi Consulatul priimiră altă ştire dela Boeriĭ divaniţĭ din Craiova, cu data din 2 Februarie, că altă speranţă pentru înfrângerea rebelluluĭ nu este de cât oştirea turcéscă; căcĭ Tudor 'şĭ a întins influinţa şi puterea în tóte judeţele de peste Olt, în cât locuitoriĭ nu vor să maĭ ştie de *stăpânire*; iar oştirea trimisă contra luĭ s'a demoralisat cu totul. [3])

Caimacamiĭ, desperaţĭ, approbară opinia Divanuluĭ Craioveĭ; şi aşternură petiţia la I. Pórtă cerând ajutorul eĭ armat; şi rugând şi pe Paşiĭ dela Diiŭ şi dela Nicopole a interveni la Padişahŭ ca să li se dea voie să intre cu oştire în ţérră, spre a lovi pe *apostaţĭ* din tóte părţile.

Sigurĭ că Sultanul nu le va refusa cererea, Caimacamiĭ şi numescŭ *maimandarĭ* pentru priimirea óştiĭ, şi pregătirea providiunilor necessare, dând ordine in consecinţă la ispravniciĭ districtelor de peste Olt.

[1]) Vedĭ Notta No. XXIV.
[2]) Notta No. XXV. Vedĭ şi Dirzénu loc. cit. No. 653.
[3]) Dirzénul, loc. cit. No. 651.

Dar fiind că Consulul Russieĭ era p'atuncĭ (cum fu până la 1859) adevĕratul stăpân allŭ ţĕrreĭ, datoria cerea a face maĭ întêiŭ cunoscut Escelenţieĭ sélle mĕsurile luate de Divan în privinţa acésta.

Obştea boerilor, aflaţĭ în Bucurescĭ, adresă prin urmare Consululuĭ russŭ la 4 Februarie uă nottă, prin care, allăturând scrisorile Divanuluĭ Craioveĭ către Consulat şi către Divan, îllŭ înştiinţa că a găsit cu calle a cere ajutorul armat allŭ Paşilor Dunărenĭ; căcĭ alt mijloc nu aŭ spre a împiedica *uriaşele înaintărĭ alle rebeluluĭ*; prin urmare, ruga pe Escelenţia Sa a încuviinţa acéstă mĕsură mântuitóre, pentru înlăturarea pericoluluĭ general; ş'a bine-voi a'ĭ onora cu respuns. [1])

Consulul însă se oppusse, pentru cuvintele ce vom arăta la locul sĕŭ; şi Boeriĭ Caimacamĭ se vĕdură siliţĭ a revoca ordinele date pentru priimirea ósteĭ turceştĭ, rupând şi petiţiile către Pórtă şi către Paşĭ, pentru acellŭ sfârşit.

---

[1]) Notta No. XXVI.

CAPITOLU X.

Mĕsurĭ estreme pentru năbuşirea Revoluţiunii.

Caimacamiĭ, zăpăciţĭ şi fórte tulburaţĭ, cum singurĭ mărturisesc [1]), alergară la ultimele mijlóce de apărare.

Trimit chiar pe Căpitaniĭ Iordake, Farmake şi Ienake cu 200 Arnăuţĭ, din ceĭ 600 destinaţĭ pentru paḍa Capitaleĭ, ca, unindu-se cu ceĭ trimişĭ maĭ 'nainte, şi cu pandurii stăpâniriĭ, să lovéscă pe Tudor, toţĭ de odată; şi să'lŭ sfărame. [2])

Trimit şi pe Pavel Makedonski, fratele luĭ Dumitru Makedonski, ca să îndemne pe acesta şi pe Tudor să înceteḍe cu *tulburătórele lor pornirĭ.*

Trimit în fine Lipcanĭ cu a doua scrisóre către Tudor, în care, respunḍând la epistola acestuia dela 4 Februarie, îĭ inputaŭ că cugetă a vĕrsa sânge creştinescŭ; că abuḍurile se îndreptésă pe callea legală; că are a da cont luĭ Dumneḍeŭ de sângele vĕrsat; că sĕ încete cu asemenea urmărĭ, şi să resipéscă poporul; că s'a numit Domn Calimah, care 'ĭ va cere cont de fapta sa de răsvrătitor; iar dacă va lăsa armele, Divanul va mijloci iertarea sa la Domnitor. [3])

Pavel Makedonski se întórse dela Tudor cu următó-

[1]) Dîrzénul, loc. cit. No. 653.
[2]) idem „ „ No. 652.
[3]) Vedĭ Notta No. XXVII.

rele treĭ propunerĭ, ca condiţiunĭ *sine qua non* pentru încettarea rescóleĭ:

1 Stărpirea abusurilor.

2 Despăgubirea locuitorilor jefuiţĭ.

3 Assigurarea vieţeĭ luĭ Tudor ş'a căpitanilor seĭ, cum şi plata unora din ómeniĭ seĭ. [1])

Caimacamiĭ i respunseră prin altă scrisóre, în care 'lŭ încredinţaŭ ca şi eĭ hotărâsseră a face cercetare pentru descoperirea abusurilor şi despăgubirea cellor nedreptăţiţĭ; dar aŭ fost paralisaţĭ prin rescularea poporuluĭ; ast-fel că nicĭ un cercetător n'ar maĭ fi avut curagiul a merge prin sate pentru asemenea sfârşit; promit însă uă seriósă anchetă, îndată ce Tudor va înceta din propaganda sa, şi dacă va sta pe loc; i promit assigurarea vieţeĭ, dacă va lăsa armele; iar tóte propunerile sélle nu se pot îndeplini de cât prin Caimacamiĭ domnescĭ ce se aşteptă; dacă însă va continua *netremnicele* sélle urmărĭ, mórtea va fi resplată sa; în fine Căimăcămiĭ termină epistola lor cu aceste semnificative cuvinte: „să nu cutedĭ a te crede maĭ mult de cât ceea ce firea te-a făcut. [2])"

Aceste cuvinte caracterisă pe Boeriĭ din timpul revoluţiuniĭ dela 1821 şi 1848: eĭ se credeaŭ singurĭ în drept a occupa înaltele funcţiunĭ alle Statuluĭ, de şi le lipsiaŭ cultura; iar ceĭ-lalţĭ, orĭ cât de marĭ merite ar fi avut, credeaŭ că sunt născuţĭ a fi slugele lor plecate, cărora se milostiveaŭ a le încredinţa posturile celle maĭ modeste; în privinţa luĭ Tudor, aceĭ Boerĭ nu se putéŭ împăca cu ideea că, ajutat de noroc, ar avea şanse a se face Domn, usurpând ast-fel drepturile lor. Ce fel! Un boerenaş de a treea classă, un Sluger Tudor, se céră reforme politice şi sociale? Şi maĭ alles cu mâna armată? Se ajungă în fine Domn? Tudor le respunse, în mod elocuent, prin epistola sa către Văcarescu, care e cap d'operă în fe-

[1]) Vedĭ Dirzénu loc. cit. No. 654.
[2]) Notta No. XXVIII.

lul sĕŭ; le rĕspunse: că acelle reforme, ce trebuiaŭ făcute de stâlpiĭ ţĕrreĭ, vor folosi tot Boerilor; că tâlharĭ sunt jefuitoriĭ patrieĭ, stigmatisaţĭ de faptele lor, ş'alle cărora inimĭ le a împietrit Dumneḑeŭ, ca p'alle Egiptenilor; că patria e poporul întreg, iar nu tagma jefuitorilor; că Tudor nu e de cât avocatul armat allŭ poporuluĭ, pe care jafurile Boerilor, uniţĭ cu Greciĭ, l'aŭ addus la disperare, în cât a creḑut a reclama ellŭ d'adreptul drepturile şi uşurările ce Boeriĭ aŭ refusat a reclama, de frică saŭ de servilism; că dacă Boieriĭ ar fi patrioţĭ, s'ar pune în capul mişcăriĭ, şi ar dobândi eĭ privilegile lor ş'alle ţĕrreĭ, usurpate de streinĭ, din causa ticăloşieĭ lor; în fine că, chiar sugrumată d'ar fi rĕscóla, lumea şi istoria tot pe Boerĭ vor critica, că n'aŭ ştiut profita de occasiune, spre a emancipa ţérra de jugul strein; dar dacă va birui poporul? Unde vor scăpa tiraniĭ luĭ? [1])

Dar Boeriĭ eraŭ orbiţĭ, împietriţĭ! Eĭ nu sciură profita de lecţiune; ast-fel a trebuit multe revoluţiunĭ ca Boeriĭ să fie siliţĭ a îmbrăţişa principiele sacre de egalitate şi libertate; şi atuncĭ chiar aŭ trebuit priveghiaţĭ, aceĭ Balaurĭ, căcĭ se silirâ a lua înapoĭ prin fraudă ceea ce aŭ fort siliţĭ a da poporuluĭ de nevoe.

Indată ce Caimacamiĭ ţĕrreĭ luară sciinţă prin Capu-Olan de numirea luĭ Scarlat Callimah ca Domn în Muntenia, i espediară, prin într'adins căllăraş, uă anafora saŭ relaţie pe larg despre celle întâmplate în ţérră dela 19 Ian. până la 10 Febr.; şi cerându'ĭ domnescul consiliŭ, îllŭ rugaŭ a grăbi venirea sa; căcĭ numaĭ presinţa înălţimeĭ sélle în ţérră ar putea schimba faça lucrurilor. [2])

Abia trecusseră şése ḑille dela plecarea Văcărescululuĭ peste Olt, însărcinat cu comanda generală a oştirilor destinate a combate mişcarea luĭ Tŭdor, şi Caimacamiĭ îllŭ înlocuiră cu C. Samurcaşŭ, care, cum am arătat, era sufletul eterieĭ în Bucurescĭ. Ce motive seriόse să fi pro-

[1]) Veḑĭ Notta No. XXXII.
[2]) Notta No. XXIX.

vocat asemenea mĕsură, când Văcărescu se bucura de tótă încrederea Boerilor? Cioranul [1]) şi Fotino [2]) cred, şi noĭ suntem de părerea lor, că Boeriĭ eteriştĭ, temându-se de Văcărescu, care, prin energia şi încrederea ce însuffla oştirilor guvernuluĭ, ar fi putut reuşi să înfrângă pe Tudor, şi sĕ nimicéscă ast-fel planurile luĭ, aŭ întrebuinţat tóte mijlócele de care dispunéŭ a decide guvernul ca să înlocuiască pe N. Văcărescu cu C. Samurcaşŭ, singurul ce ar fi putut, ḑicéŭ eĭ, să înduplece pe Tudor a lăsa armele, evitând ast-fel şi vărsarea de sânge.

Numirea luĭ Samurcaşu descuragiă pe Boeriĭ de peste Olt, căcĭ Văcărescu luasse tóte mĕssurele spre a paralisa mişcarea; iar Samurcaşŭ, ca Grecŭ raffinat, nu inspira încrederea ce o inspira Văcărescu. Temerea lor se realisă; şi guvernul căḑu în cursa întinsă de Fanarioţĭ.

Căimăcămia dette luĭ Samurcaşŭ *carte deschisă*, lăsându'ĭ liberă acţiunea, numaĭ să pótă potoli *cugetul* numituluĭ Sluger, *prin orĭ ce mijlóce va şti*, şi sĕ adducă în sfârşit liniştea în acelle judeţe tulburate, etc. [3])

Samurcaşŭ ducea luĭ Tudor, din partea tuturor boerilor, uă carte de ertăciune, în care Tudor nu maĭ e tratat de tălhar saŭ de resvrătitor. [4])

După plecarea luĭ Samurcaşŭ, sosi şi respunsul de la N. Văcărescu, care anunçiă guvernuluĭ că *apostatul* de Theodor nu consimte cu nicĭ un chip a lăsa armele; şi la consiliile şi ameninţările selle, Ellŭ a dat respunsul pe care 'lŭ trimite în original cinstituluĭ Divan, spre celle de cuviinţă. [5])

Abia sosi Samurcaşŭ la Craiova, şi prin ştafeta înştiinţă Căĭmăcămia a'ĭ trimite, fără întărḑiere, în termen de 24 ore, 172 miĭ leĭ.

Find-că Samurcaşŭ nu se esplica, Boeriĭ creḑură că

[1]) Op. cit. pag. 25.
[2]) Op. cit. pag. 22, 23.
[3]) Notta No. XXX.
[4]) Nota „ XXXI.
[5]) Nota „ XXXII.

ceea ce n'a putut face plumbul va face argintul; fără multă chibzuire dar, luară cu înprumutare 102 miĭ leĭ, pe care 'ĭ şi porniră la 25 Februarie; iar restul de 70, miĭ îlŭ espediară a doua ḑi, la 26, cu ómenĭ într'adins. Căĭmăcămiĭ creḑură că d'astă dată revolta va fi domolită.

„Dar se vede, ḑice Dîrzénul, că isvodirea acesteĭ tul„burărĭ, fiind un chip de *farmazonie*, nu s'a făcut nicĭ „uă ispravă". [1])

Vornicul Văcărescu se întórse în capitală d'odată cu ştirea despre măcelul Turcilor din Galaţĭ de către Vasile Caravia, după cum vom arăta la locul sĕŭ. Acéstă ştire mări frica causată de rescóla luĭ Tudor, pe care spaima o mărea şi maĭ mult; ast-fel locuitoriĭ capitaleĭ se înfricoşară vĕḑêndu-se între douĕ focurĭ; şi începură a strămuta familiele pe la ţérră şi pela Monastirile du prin prejurul Bucureşcilor; iar ceĭ maĭ prevĕḑătorĭ şi cu mijlóce, trecură în Austria, pentru maĭ bună siguranţă.

Acésta sili guvernul a da ordin (27 Febr.) luĭ Aga (Vornicul Grig. Bălénu) şi luĭ Sawa, ca să mérgă pe la locuinţele orăşanilor spre a'ĭ linişti, gonind carrele ce închiriassera pentru încărcarea bagajuluĭ ş'a famillielor, ca sĕ nu dea motiv de tulburare. [2])

În acelaşĭ timp (24 Febr.) sosiră şi Caimacamiĭ luĭ Calimah, Vel Post. Costache Negri, biv-Vel Hatman Stefan Vogoridi şi Ión Samurcaşŭ. Sosirea lor, ce anuncia p'a luĭ Vodă, fu vestită poporuluĭ prin ispravnicĭ (25 Febr.) ca să se bucure poporul, ce are să cerce millele Măriеĭ sélle, după cuviinţă; că acum are a petrece cu tótă liniştea, avênd a revărsa M. Sa peste supuşiĭ ceĭ *credincioşĭ* părintesculŭ săŭ *libov* (iubire); iar ispravniciĭ să nu cuteḑe a supăra pe locuitorĭ cu nicĭ un fel de *catahrisis* (abus), că grea rĕspundere vor atrage; căcĭ nu maĭ pot fi îngăduite *obiciunuitele catahrisis* carĭ s'aŭ urmat până acum; că se vor orîndui cercetătorĭ însr'adins, prin tóte

[1]) Dîrzénu, op. cit. No. 655.

[2]) Condica No. 96 a Arhiveĭ, pag. 214.

judeçele, și ceĭ vinovațĭ se vor supune la celle maĭ strașnice pedepse, după ce se vor despăgubi ceĭ nedreptățițĭ; în sfârșit, ispravniciĭ se trimită coppiĭ după acéstă proclamație pe la tóte satele, ca să se bucure și să se mângâie *ticăloșiĭ locuitori.* [1])

In fine se întórse și Samurcașŭ de peste Olt, *fără nicĭ uă ispravă*, çice cronicarul, înnapoind din 172 miĭ leĭ ce'ĭ se trimisesse, numaĭ 35 miĭ, și fără a justifica acea sumă, de cât că a dat'o unde trebuința a cerut [2]); Samurcașŭ presintă ênsă guvernuluĭ următórele propunerĭ din partea luĭ Tudor;

1. — Incetarea Domniilor grecescĭ, și numire de Domnĭ pământenĭ, potrivit tratatelor încheiate cu I: Pórtă; în speranță că ast-fellŭ numaĭ va putea înceta dăjdiile celle grele și jafurile nesufferite din trecut.

2. — Inființarea uneĭ oștirĭ naționale, cellŭ puçin de 12,000 voinicĭ, provĕçuțĭ cu tóte celle trebuinciόse uneĭ oștirĭ regulate, întreținută din baniĭ Vistieriĭ; și însărcinată cu paza liniștеĭ publice și cu paza țĕreĭ de orĭ-ce năvălirĭ.

3. — Fixarea dărilor către Stat prin Adunarea țĕreĭ, pe termen de șépte anĭ, fără adaos saŭ scădere, sub nicĭ un cuvênt.

4. — Iertarea, în curs de treĭ anĭ, a biruluĭ către Vistierie, ca uă ușurare pentru greutățile din trecut; afară de drepturile proprietățiĭ, carĭ vor fi respectate.

5. — Darea uneĭ sume de 500 miĭ leĭ, plătițĭ luĭ Tudor îndată, pentru întêmpinarea cheltuelilor oștiriĭ sélle; cu condițiune d'a i se maĭ da orĭ cât va maĭ cere trebuința, pentru acellașĭ sfîrșit.

Iar pentru assigurarea luĭ Tudor, să i se respunçă în scrissŭ de Velițĭ Boerĭ că priimescŭ aceste propunerĭ; și să stăruiască la Pórtă a le întări; și pentru paza lor,

[1]) Condica No. 96 a Arhiveĭ pag. 214—215.
[2]) Dîrzénul. loc. cit. No. 656.

să i se trimiţă câte un omŭ din tóte breslele, Boerĭ, negustorĭ, meseriaşĭ şi preoţĭ. [1])

Divanul respinsse tóte aceste propunerĭ, şi scrise din nuoŭ luĭ Calimah să vie cât maĭ iute, pericolul fiind eminent; şi d'astă dată ceru şi ajutorul armat allŭ Turcilor.

Tudor, din parte'ĭ, la ameninţările celor treĭ Caĭmacamĭ aĭ luĭ Calimah, respunse că nu 'lŭ îngădue a trece Dunărea, până nu va iscăli celle cincĭ propunerĭ, trimise Divanuluĭ, şi pe carĭ le reclamă, nu ellŭ, ci Adunarea poporuluĭ. [2])

Tudor devenisse acum uă forçă, unŭ adevĕrat dictator, care vorbea în numele maĭ multor miĭ de Pandurĭ armaţĭ, şi al tuturor plugarilor de peste Olt.

Domn peste celle cincĭ districte din Oltenia, peste puçin ellŭ avea să dictese legĭ Românilor, din capitala Românieĭ, ca represintant allŭ întreguluĭ popor.

---

[1]) Ilie Fotino, op. cit. pag. 23—25.
Philimon, op. cit. Vol. II pag. 97.
Uniĭ scriitorĭ, precum Laurençon, (op. cit. pag. 66) şi Rayband, (pag. 199—200) pretind că Tudor ar fi cerut şi capetele a 12 boerĭ din Divanu domnesc. După cum vom vedea la locul sĕŭ, Tudor a cugetat a face un asemenea olocaust pe altarul patrieĭ, dér a fost împedicat de Ilarion; cu tóte astea nu s'a divulgat acest secret important, căcĭ toţĭ boeriĭ ar fi fugit d'odată cu Brîncovénu, la începutul luĭ Martie.

[2]) Laurençon, op. cit. pag. 98.

CAPITOLU XI.

Tabăra dela Coţofenĭ şi tabăra dela Ţînţărenĭ.

Înainte d'a intra în materia ce formédă subiectul acestuĭ capitol, urmédă a arăta încă un mijloc din partea Divanuluĭ Craioveĭ, spre a intimida pe Tudor. După rugăciunea Divanuluĭ, se vede, Zabetul de peste Olt făcu întrebare luĭ Tudor: „că ce l'a silit să ridice stégul re„volteĭ? Şi că de nu va depune armele, va veni singur „să 'lŭ isbéscă cu oştirea împărătéscă.“

Tudor i rĕspunse: că causa acesteĭ rescóle sunt jafurile ~~Grecilor~~, carĭ aŭ adus poporul la desperare; pentru care a şi reclamat, atât către Paşĭ cum şi către Sultanul; prin urmare, rĕscóla fiind împotriva tiranilor, boerĭ şi grecĭ, Zabetul nu póte, fără voea Porţiĭ, să ridice armele împotriva *Raiellei*, supusă Sultanuluĭ; căcĭ prin acésta ar atrage urgia stăpânuluĭ sĕŭ. [1])

Acest rĕspuns, însoçit negreşit d'un plocon, dupĕ vechiul obiceiŭ, convinse, se vede, pe Agaoa subt a căruia iurisdicţiune ereaŭ Turciĭ comersanţĭ din ţérră: adică ceĭ ce strîngeaŭ miere şi oĭ pentru Capanul împărătesc.

După deşertarea Mănăstiriĭ Motru de ceĭ douĭ Ispravnicĭ, liberaţĭ de Tudor prin mijlocirea Sĕrdaruluĭ Dia-

[1]) Vedĭ Notta No. XXIV.

mandi Giuvara [1]), Tudor aşeḑă taběra sa la Ţînţărenĭ, un sat cu posiţie strategică, appróपe de M-rea Motru, unde avea mare parte din oştirea sa concetrată, şi multe provisiunĭ şi amuniţie.

Giuvara, iniţiat de Tudor în secretul insurecţiuniĭ [2]) nu făcu nicĭ uă mişcare, pretestănd că mica sa trupă, de vre-uă 150 de Pandurĭ şi Arnăuţĭ, nu se semeţia a sě lovi cu óstea luĭ Tudor, compusă de vr'o 4000 Pandurĭ şi Arnăuţĭ; prin urmare Divanul Craioveĭ ordonă luĭ Solomon şi luĭ Bălténu a uni mica lor trupă de 600 catane cu trupa luĭ Giuvara, şi a năvăli cu toţiĭ contra luĭ Tudor. [3])

Pe când aceştia se preparaŭ a lovi pe Tudor, priimesc şcirea dela Divanul Craioveĭ cà s'a numit Văcărescu comandant general allŭ tuturor trupelor de peste Olt; prin urmare, li se ordona a nu face nicĭ uă mişcare până la al douilea ordin. [4])

Văcărescu, după ordinul ce avea de la Caimacami [5]) încercă maĭ întăiŭ prin mijlóce pacefice a desarma pe Tudor; iar pe popor se sili a'lŭ desamăgi de promisiunile aeestuia printr'uă proclamaţie în sensul cellor publicate de guvern; věḑênd însă că nu reuşesce, dette ordin cellor treĭ căpitanĭ, numiţĭ maĭ sus, a lovi óstea rebelilor.

La primele focurĭ cu pistóle din partea oştiriĭ guvernuluĭ, câţĭ-va Arnăuţĭ din óstea luĭ Tudor începură să strige către Arnăuţiĭ din tabăra oppusă:

[1]) Dirzénu susţine (loc. cit. No. 652), că Giuvara s'a şi lovit cu panduriĭ luĭ Tudor ce blocasseră M-rea Motru, şi că ar fi omorît douĭ pandurĭ din óstea acestuia, şi şépte 'ĭ-a prins, trimiţêndu'ĭ la Craiova; şi acésta ar fi oprit puçin furia rebelilor, ce ereaŭ decişĭ a da foc Mănăstiriĭ; e maĭ probabilă însă assertiunea luĭ Fotino (pag. 18), că Giuvara, ne-avênd curaj a sě měsura cu óstea luĭ Tudor, mijloci pentru liberarea Ispravnicilor, lăsând aceştia M-rea la disposiţia luĭ Tudor.

[2]) Cioranu pag. 22.

[3]) Fotino, pag. 19.

[4]) Fotino, pag. 19.

[5]) Dirzénu, loc. cit. No. 653.

„Incetaţĭ cu focurile, că suntem toţĭ creştinĭ; şi ne-am „sculat numaĭ pentru lege şi dreptate.“

Atuncĭ Arnăuţiĭ din trupa luĭ Solomon să îmbrăţişară cu camaradiĭ lor din óstea luĭ Tudor.

Acésta sili pe Solomon a se retrage în tabăra sa dela Coţofenĭ. [1])

Văcărescu, însciinţat de Bălténu despre fraternisarea trupelor, înţelesse că causa boerilor era uă causă pierdută; trimisse dér Caimacamilor scrisórea ce'ĭ adressasse Tudor, [2]) şi uă relaţie esactă despre starea lucrurilor şi a spiritelor din partea loculuĭ, assigurând pe Divan că oştirea guvernamentală este parte demoralisată, parte înţelésă cu óstea luĭ Tudor; în fine, că oştirea de care dispune ellŭ nu e în stare a ţine pept rebelilor.

In aşteptarea ordinelor Caimacamilor, sosescŭ ceĭ 500 Arnăuţĭ de sub comanda căpitanilor Iordache şi Farmache. Uă sută din eĭ, din trupa luĭ Sawa, sub căpitaniĭ lor Deli-başa Mihale, Tufecci-başa Bojin, şi Buluc-başa Ghencea, fură porniţĭ înainte la Coţofenĭ [3]) în trăsură cu caĭ, dela Serbăneşciĭ—Domnescĭ de peste Olt, cu ordin a nu începe lupta până nu se va da semnalul de către comandirul superior [4])

Căpitan Iordache şi Farmache trecură drept la Craiova cu céta lor, pentru paḑa oraşuluĭ. Văcărescu hotărî a începe lupta. Tóte eraŭ gata pentru lovire; sĕ fixasse şi ḑioa; când soseşce ordinul Căimăcămieĭ pentru înlocuirea Văcărescu luĭ cu Samurcaşŭ.

După cum am arătat în capitolul precedent, Samurcaş mijlocisse indirect către Căimăcămie a înlocui ellŭ pe Văcărescu, de care sĕ temeaŭ Eteriştiĭ, nefiind acesta iniţiat în secretul Eterieĭ. Samurcaşŭ promisse că va desarma pe Tudor fără vĕrsare de sânge, avênd influenţă asupra a-

[1]) Dîrzénu, locu citat, No. 655.
[2]) Veḑĭ Nota No. XXXII.
[3]) Uă poştie departe de tabara de la Ţinţărenĭ.
[4]) Fotino, pag. 20.

cestuia, ca protectore al sĕŭ, şi cunoscênd bine pe ómeniĭ de peste Olt, unde fussese în multe rîndurĭ Caĭmacam. [1])

Samurcaşŭ sĕ opri în Craiova, de unde începu corespondinţa sa cu Tudor prin Hagi Prodan; prin acesta îĭ şi trimisse 90,000 leĭ din ceĭ 172,000 primiţĭ dela Căĭmăcămie. [2])

Căpitan Iordache şi Farmache veniră şi eĭ la tabăra dela Coţofenĭ, însoçiţĭ de Arnăuţiĭ lorŭ. Samurcaşŭ le ordonasse a sta în nelucrare pênă la al doilea ordin. [3]) In puţinele zile cât şedu la Coţofenĭ, căpitan Iordache sĕ întâlnia nóptea în taină cu Tudor, la un loc însemnat de dênşiĭ. Convorbirea lor nicĭ un istoric, nicĭ un martor n'o relatéză. Căpitan Iordache, în acelle convorbirĭ, urmésă sĕ fi cerut esplicărĭ luĭ Tudor pentru proclamaţiile sélle, în carĭ sĕ condamnaŭ de uă potrivă greciĭ ca şi boeriĭ. Căpitan Iordache sĕ prefăcu mulţumit de esplicările date de Tudor, remâind ca înainte bunĭ amicĭ; probă, înlesnirea de muniţiunĭ şi de banĭ ce căpitan Iordache făcu luĭ Tudor; ba chiar oştenĭ din tabăra dela Coţofenĭ desertaŭ nóptea în tabăra dela Ţînţărenĭ. [4])

Dovadă că esplicările luĭ Tudor nu puteaŭ convinge pe căpitan Iordache, este că pusse pe Tudor sub priveghcrea luĭ Prodan şi Makedonski, însărcinaţĭ a 'lŭ spiona, şi a 'ĭ raporta regulat tóte mişcările luĭ. [5]) Temerea ce 'ĭ insuflă Tudor, care devenisse acum uă putere de temut, şi speranţa că Tudor are a fi d'un mare ajutor Eterieĭ, acésta sili pe căpitan Iordache a lua d'uă cam dată acea mĕsură, pênă se va încredinţa pe deplin de nesinceritatea luĭ Tudor, când attuncĭ va lua mĕsurile ce 'ĭ dicta instinctul de conservare, şi interesul causeĭ ce apăra.

[1]) Fotino pag. 22.
[2]) Idem pag. 23.
[3]) Idem.
[4]) Idem.
[5]) Cioranul, pag. 15; vedĭ şi pag. 20—21.

Căpitan Iordache sĕ înturnă la Craiova cu trupa sa. Peste câte-va ḑille porni şi Solomon cu catanele sélle, maĭ mult dupĕ îndemnul luĭ Tudor, care 'i trimisse vorbă a întâlni pe Căpitan Iordache, ce'l va încredinça de scopul acesteĭ mişcărĭ.

Pe când Solomon s'apropia de Craiova, căpitan Iordache 'ĭ trimisse rĕspuns a sĕ opri cu trupa sa afară din Craiova; şi a veni sĕ se înţelégă cu dênsul între patru ochĭ. Intâlnirea se făcu în faţa ambelor oştirĭ. Ceĭ duoĭ căpitanĭ sĕ sărutară în vederea trupelor; apoĭ căpitan Iordache dette luĭ Solomon uă scrisóre de la Tudor, care 'ĭ recomanda sĕ se încréză în cuvintele luĭ căpitan Iordache. Acesta i făcu jurămênt că şi Tudor şi dênsul s'aŭ sculat cu armele, nu asupra boerilor şi neguţătorilor, ci numaĭ pentru *lege* şi pentru *patrie*, ca se scape ţérra de ceea ce era attuncĭ. Apoĭ Iordache scósse din sîn uă iconiţă, pe care jură şi ellŭ şi Solomon că vor fi *fraţĭ de cruce* pênă la uă picătură de sânge. După essemplul capilor, fraternisară şi oşetniĭ lor.

Ast-fel uniţĭ, oşteniĭ din ambele tabere intrară în Craiova, în cântece de libertate şi strigăte de bucurie. A doua ḑi, tote căpeteniile din ambele trupe, cu Solomon şi căpitan Iordake în frunte, făcură jurămênt, în cathedrala Craioveĭ că vor lupta cu toţiĭ, ca nişce fraţĭ, pentru lege şi patrie; dupĕ aceea vestiră şi pe Tudor la Motru despre acéstă înfrăţire. [1])

Samurcaşŭ, ajungêndu-'şĭ scopul pentru care venisse, plecă la Bucurescĭ, îndemnând pe boeriĭ carĭ maĭ remăsesseră în Craiova a imita essemplul seŭ. [2])

Bălténu, care sĕ numisse ispravnic la Gorjiŭ, plecă nóptea la Coţofenĭ, unde, aflênd viclenia luĭ Căpitan Iordake şi a luĭ Samurcaşiŭ, sĕ întórse la Tîrgu-Jiuluĭ; şi, în înţellegere cu collegul sĕŭ, Iorgu Văcărescu, şi cu

[1]) Biografia reposatuluĭ Colonel Solomon, scrisă de însuşĭ, şi tipărită la Craiova, cu puţin înaintea morţiĭ sélle, pag. 15.

[2]) Veḑĭ la Nota No. XXXV Memoriul Oteteleşanuluĭ.

slugeru Costin, ce comanda 200 Plăiașĭ, dette ordin a sĕ strînge în grab orĭ câțĭ Pandurĭ sĕ va putea, dorind a sĕ mĕsura singur cu Tudor; apoĭ însciință Căimăcămia despre tóte câte aflasse. [1])

Informat în secret de Mungescu despre mĕsurile luate de Bàlténu, Tudor trimisse pe credinciosul sĕŭ Vasile Gîrbea [2]) cu 400 Arnăuțĭ și Pandurĭ, ca sĕ încorporese în trupa sa pe Panduriĭ Bâlténuluĭ, maĭ strîngênd și orĭ câțĭ va putea în drumul sĕŭ; iar pe Băltènu și pe boeriĭ împrotrivitorĭ mișcăriĭ sĕ'-ĭ prindă și sĕ-'ĭ aducă legațĭ. Boeriĭ prind de veste și fug la munțĭ, către schitulŭ Lainitz; dar Gîrbea le taie drumul, i prinde, și i închide în Tismană; Bălténu însă scăpă. [3])

Boeriĭ din Cernețĭ, spăimăntațĭ ca boeriĭ din Têrgu-Jiuluĭ, și ca ceĭ din Craiova, încep sĕ fugă, care încotro póte.

Câimâcâmia sleisse tóte mijlócele de attac contra luĭ Tudorŭ. Acesta, nemaĭ avănd acum a se teme de nimenĭ, deveni Domn peste celle 5 Județe de peste Olt; prin urmare numi ispravnicĭ ómenĭ cu influență și devotațĭ; și a nume: în Doljiu, pe slugerul Solomon; în Romanațĭ, pe Serdarul Diamandi Giuvara; în Mehedințĭ, pe Vistierul Crâinicénu; în Gorjiu, pe Vasile Moangă; și în Vîlcea, pe Ghelmegénu [4]); apoĭ dette ordin luĭ Makedonski sĕ întórcă pe boeriĭ fugarĭ la urma lor, fără însă a le face vre-un rĕŭ [5]).

Repetă dupĕ aceea ordinile pentru aprovisionarea și întărîrea Mânâstirilor de peste Olt, numind la fie-care, peste Pandurii ce le pâdea, ómenĭ de încredere; ast-fel,

[1]) Fotino, pag. 24.
[2]) Nu Ghimpa, cum din eróre dice Cioranu pag. 27.
[3]) Fotino, pag. 24—25
[4]) Acesta fussese polcovnic de județŭ în Mehedințĭ cum attestă ordinul sĕŭ de numire, de la 1814 Aprilie 18, avênd sub comanda sa 250 Pandurĭ, pentru paza contra fâcĕtorilorŭ de relle. — Acelŭ ordin îlŭ posedă nepotul sĕŭ din Severin.
[5]) Fotino, pag. 39.

frate-sĕŭ Papa fu numit comandant la M-rea Străhaia [1]; Dumitru Gîrbea, la M-rea Horezu [2]) și alțiĭ pe la celle-l-alte Mânâstirĭ.

Dete în fine și uă proclamație către Craiovenĭ, prin care 'ĭ assigura despre sentimentele sélle patriotice, îndemnând pe fie care a-'șĭ vedea de meseria sa, neavând a se teme d'acéstă mișcare de cât ceĭ îndărâtnicĭ [3]).

Dar plecarea luĭ Samurcaș, a Caimacamuluĭ și a boerilor Divanuluĭ, fu semnalul spargeriĭ Craioveĭ, la 28 Februariu, remâind numaĭ comersanțiĭ ceĭ micĭ, meseriașiĭ și plugariĭ de prin prejur, carĭ sympatisaŭ cu mișcarea [4]).

Assigurat despre partea Oltuluĭ, Tudor ridică tabăra de la Țînțârenĭ; și, fără a perde timpul, sĕ îndreptă spre Bucurescĭ [5]) în fruntea a vr'uă 4000 de oștenĭ [6]) bine armațĭ, și entusiasmațĭ; afară de alțĭ vr'o douĕ miĭ sâtenĭ, armațĭ cu cósse și lâncĭ; și afară de trupa luĭ Prodan și Makedonski, compusă de vr'uă câte-va sute de Sêrbĭ și Bulgarĭ. [7])

---

[1]) Fotino, pag. 17

[2]) Memoriul Otetelеșanuluĭ, Nota No. XXXV.

[3]) Fotino, pag. 39.

[4]) Idem.

[5]) Fotino susține (pag. 39) că Tudor a intrat în Craiova la 1 Martie; însă nicĭ Oteteleșeanu nicĭ Protopopescu în memoriile lor, nicĭ Solomon în biografia sa, nu facŭ mențiune despre acésta; din contra, Pandurіĭ, consultațĭ de mine, spun că Tudor de la Țînțârenĭ a plecat drept la Slatina, abâtându-se, dupĕ cum vom arâta in Capitolu urmâtor, numaĭ o ḑi la Benescĭ, chemat de Oteteleșanu.

[6]) Fotino (pag. 38) ḑice că 3000; iar Cioranu (pag. 40) 6000; Pandurіĭ susțin că Tudor cu vr'uă 4000, ar fi plecat de la Țânțârenĭ, iar pênă la Bucurescı s'ar fi adâogat alte vr'o douĕ miĭ. — Filimon însă (op. cit. Volum. II pag. 98) susține că eraŭ 3000 armațĭ cu pistóle, sâbiĭ și pușcĭ, iar restul pênĕ la 6000 cu cóse și lâncĭ.

[7]) Cioranul (pag. 40) ḑice că eraŭ 2500; însĕ ceĭ-l-alțĭ susținŭ că puteaŭ fi vr'uă 500 până la 600.

CAPITOLU XII.

Desordinele Arnăuţilor şi Pandurilor.

Urăsc tyrania, 'mĭ e frică de anarchiă: étă devisa *Curieruluĭ Român* înainte de Revoluţiunea din 1848. Eliade, redactorul acelleĭ foĭ, prin care, în curs de douĕ-ḑecĭ de anĭ, a preparat opinia publică pentru mişcarea regenatoriă de la 1848, a avut negreşit în vedere anarchia de la 1821, când consilia pe Românĭ a face sĕ nu degenereze acea mişcare într'uă zaveră, ca cea de la 1821.

Româniĭ urméḑă a fi recunoscătorĭ capilor Revoluţiuniĭ de la 48, căcĭ aŭ şciut sĕ feréscă ţérra de escesele de la 21; iar prin linişcea ce a menţinut, aŭ oprit 3 lunĭ la hotare pe Ruşĭ, în care timp s'aŭ putut propaga principiile salvatoriĭ de carĭ beneficiăm noĭ astăḑĭ.

Tudor nu putu opri escesele, cu tótă severitatea sa. Alţĭ timpĭ, alte împrejurărĭ. Silit a începe mişcarea cu mercenariĭ cu cari Domniĭ Fanarioţĭ ţineaŭ în respect poporul, împilat sub jugul lor de fer, Tudor simţi din prima ḑi a mişcăriĭ încurcăturile şi nemulţumirile ce i vor causa aceĭ mercenarĭ, cunoscuţĭ sub nume da Arvaţĭ. Inima luĭ de Român şi de capŭ al mişcăriĭ a trebuit să sângere la vederea esceselor commise de aceĭ oştenĭ nedisciplinaţĭ, cari voiaŭ a profita de rescóla poporuluĭ spre a sĕ înavuţi din prăḑile cellor avuţĭ. Ellŭ înţellese, prea

târḑiŭ, greşéla ce făcusse, dând voie sătenilor, în prima sa proclamaţiune, de a-'şĭ însuşi averile reŭ *agonisite*; săteniĭ considerau orĭ ce avere ca fruct al arbitraruluĭ şi al violenţiĭ; şi însuşindu-o, eĭ credeaŭ că revendică un drept al lor, răpit cu força.

Tudor fu silit sĕ înece în peptul sêŭ durerea ce-'ĭ causa plângerile cellor jefuiţĭ de către aceĭ zavergiĭ, aşteptând momentul opportun spre a pune capĕt acellor desordine cari compromiteaŭ mişcarea.

Durerea sa a trebuit sĕ fie şi maĭ mare când vedea pe însuşĭ Panduriĭ seĭ comiţênd jafurĭ, nu numaĭ către ceĭ avuţĭ, ci chiar către săteniĭ, fraţiĭ lor; ceea ce 'l sili maĭ târḑiŭ a lua contra lor mĕsurĭ fórte aspre, cari 'ĭ fură fatale.

Dar ce e maĭ trist şi maĭ curios, şi care caracterisă acea epocă, este că chiar boeriĭ de classa III-a, cum ne assigură Protopopescu în Memoriu sêŭ, sĕ associară spre a ţine drumurile celle marĭ, jefuind pe câţĭ întâlneaŭ, şi chiar pe alţĭ jefuitorĭ maĭ slabĭ de cât dênşiĭ. Eĭ scusaŭ jafurile ce făcéŭ cu pretestul cu care şi săteniĭ scusaŭ pe a le lor: „Că acum este vremea sĕ ne îmbogăţim; cum „aŭ luat alţiĭ de la noĭ, sĕ luăm şi noĭ de la alţiĭ.“

Uniĭ sătenĭ împingeaŭ maĭ departe acest principiŭ: eĭ îşĭ însuşiaŭ chiar averea immobilă a *Ciocoilor*, cum numia dênşiĭ pe impilatoriĭ lor. [1])

In fie-care district sĕ formasseră cette, parte de Sêrbĭ şi Bulgarĭ, parte de sătenĭ, armaţĭ, uniĭ cu puşcĭ, pistóle şi săbiĭ, luate dupe la proprietarĭ; alţiĭ cu topóre, cóse şi lăncĭ; şi făceaŭ perquisiţiunĭ de caĭ, arme şi banĭ, despuind pe căllătorĭ, şi jefuind chiar bisericĭ; ochiul lor maĭ cu sémă era asupra proprietarilor şi arendaşilor; ceĭ carĭ aveaŭ óre-care avere părăséŭ casele şi proprietăţile, şi fugéŭ cu familiile lor prin munţĭ şi prin pădurĭ; ceĭ maĭ mulţĭ sĕ adăpostéŭ în Austria. [2])

[1]) Veḑĭ memoriul Protopopesculuĭ, Nota No. XV.
[2]) Dîrzénu, locu citat No. 656: — Veḑĭ şi Cioranu, pag. 37.

Pe de altă parte, chemarea sub stégul luĭ Ipsilanti a cellor ce sympatisaŭ cu causa grécă, dette şi acéstă o-casie la multe jafurĭ şi nelegiuirĭ: căcĭ mare parte din Bulgariĭ aflaţĭ în oştirea luĭ Tudor, cum şi din alţĭ streinĭ cantonaţĭ în differite localităţĭ, sĕ formară în cette, de la 10—50 de indiviḑĭ; şi luând differite drumurĭ, sub pretest a sĕ uni cu óstea luĭ Ipsilanti, predaŭ fără milă tot ce le eşia înainte, în cât însuflaŭ spaimă pe orĭ unde trecéŭ. Nu maĭ puţine neorînduelĭ făcură şi Bulgariĭ isgoniţĭ chiar de Tudor din óstea luĭ, precum de es. Cârjaliu (care la început se crede că făcea parte din óstea luĭ) pe care Tudor hotărîse sĕ-'lŭ omóre, pentru jafurile ce făcea; prinḑênd însă de veste, ellŭ fugi cu céta luĭ la Ipsilanti; şi în drumul sĕŭ comise jafurĭ neauḑite. [1])

In fine, după uciderea la Otetelişŭ de către Tudor a celor duoĭ capĭ aĭ Bulgarilor rebelĭ, despre care vom vorbi îndată, mulţĭ streinĭ şi Românĭ, chiar din oştirea luĭ Tudor, spăimântaţĭ de sórta ce aştéptă pe jefuitorĭ, dossiră din óstea luĭ Tudor; şi sĕ formară în bande de tâlharĭ, carĭ predaŭ fără deosebire boerĭ şi neguţătorĭ, despuind chiar bisericele de Sfintele Vase.

Indată ce Tudor nu maĭ avu a sĕ teme de nimic, hotărî sĕ facă un essemplu ecclatant, omorând câţĭ-va din mercenariĭ ceĭ maĭ insolenţĭ şi maĭ *hoţomanĭ*, cum i numea dênsul. Solomon dette cellŭ dântêiŭ acest esemplu, spre a băga spaimă în inima acelor Zavergiĭ.

Uă cétă de Arnăuţĭ din trupa luĭ căpitan Iordake, pornită înainte la tabăra dela Coţofenĭ, alliindu-se cu alţiĭ din oştirea luĭ Tudor, se dette la jafurĭ, prădând boerĭ, negustorı, şi chiar bisericĭ. Ast-feliŭ, de esemplu, prădară pe un Broşténu din Gorjiŭ, şi pe câţĭ-va arendaşĭ din Mehedinţĭ.

Solomon, ce venia contra luĭ Tudor ca să'lŭ attace, luând de ştire despre acésta, porni contra lor cu toţĭ Plăeşiĭ ce comanda, ca vr'o 400, între carĭ eraŭ şi câţĭ-va

[1]) Dîrzénu, locu citat, No. 656.

Turcĭ d'aĭ Beşliaghi. Ellŭ întâlni pe Zavergiĭ la satul Cioroiŭ şi Băileştĭ, şi isbindu'ĭ fără veste, iĭ înfrânse, şi prinse treĭ din căpitaniĭ lor, anume, Stan, Iovan şi Stancu, câteşĭ treĭ Buluc-başĭ, pe cari iĭ şi trimisse la Craiova sub paḑă. Tudor, aflând de acésta, trimisse luĭ Solomon uă scrisóre în care 'lŭ lăuda pentru fapta sa, şi 'lŭ încuraja a prinde ş'a omorî pe toţĭ câţĭ s'aŭ apucat de jafurĭ; assigurându'lŭ că ellŭ s'a sculat pentru dreptate, iar nu pentru *plăscă*; tot-d'odată îllŭ ruga să se întórcă la Craiova, unde se va înţelege cu Căpitan Iordake despre *secretul rescólei*. [1])

Căimăcămia, pentru acéstă bravură, trimisse luĭ Solomon uă carte de mulţumire, însoţită de un conteş împlănit cu snihu, şi 500 leĭ, ca din partea ţĕrreĭ; din cari banĭ să împărtăşéscă şi pe căpitaniĭ luĭ ceĭ maĭ devotaţĭ. [2])

După ridicarea tabereĭ dela Ţinţărenĭ, Tudor se îndreptă spre Slatina, când priimi, aprópe de Oteteli̦şĭ [3]) uă scrisóre a luĭ Iordake Oteteli̦şénu, care 'lŭ ruga a veni în grab în ajutorul sĕŭ, la Beneştĭ, unde uă cétă de Arnăuţĭ ameninţa viaça sa ş'a maĭ multor familliĭ boereştĭ, adĕpostite acolo de frica Arvaţilor.

Din trupa luĭ Makedonski şi Prodan, trimisă de Tudor a întórce pe boeriĭ fugarĭ din Craiova, se rupsesseră vre o 70 de Bulgarĭ, sub comanda a doĭ din capiĭ lor; şi începusseră a jefui pe câţĭ întâlnéŭ în drumul lor, cum şi pe proprietariĭ şi arendaşiĭ ascunşĭ în *cullele* [4]) dupĕ la moşiile lor. Sosind şi la Beneştĭ, proprietatea fraţilor Iordake şi Grigorie Oteteli̦şénu din Craiova, aceĭ Zavergiĭ se uniră cu săteniĭ din Beneştĭ, şi blocară casa Oteteli-

[1]) Biografia luĭ Solomon, pag. 13 şi 14. Solomon ne spune că luptasse, sub ordinile luĭ Tudor, în resbelul turco-russŭ dela 1806—1812, de când data şi cunoştinţa lor.

[2]) Veḑĭ Notta No. XXXIII.

[3]) Uniĭ ḑic pe Vallea Bratoştiça (Dragulicĭ din Cernovăşeanĭ), alţiĭ, la Bodăeşcĭ (Columbeanu); positiv, nu se ştie locul unde Tudor a priimit scrisórea Oteteli̦şénuluĭ.

[4]) Uă zidire în formă de cetate, în care se adĕpostea pe la moşiĭ proprietariĭ, de frica hoţilor.

șénuluĭ, unde se aflaŭ adĕpostite opt familiĭ, formând un numĕr de 32 persóne; și începând a descărca focurĭ asupra cellor închișĭ în casă, aceștia respunseră iarășĭ cu focurĭ; ast-feliŭ cădură câțĭ-va morțĭ și rănițĭ din partea Arvaților. Atuncĭ Oteteleșénu, spăimântat, înștiință pe Tudor, prin-tr'un credincios allŭ sĕŭ, de pericolul ce 'lŭ amenința.

Tudor lăsă óstea sa la Otetelișĭ; și se grăbi a veni în ajutorul amiculuĭ sĕŭ [1]), însoțit numaĭ de uă cétă de Pandurĭ căllărĭ.

Tudor sosi la timp, ca să scape viața Oteteleșanuluĭ ș'a consângenilor sĕĭ de urgia Arvaților, pe cari nicĭ însușĭ Hagi-Prodan nu'ĭ putusse îmblânḑi, fiind înfuriațĭ de vin și de resbunare.

După ce scapă viața acellor boerĭ, Tudor le dette 11 Pandurĭ ca păḑitorĭ, sub comanda unuĭ cauș Ivancia, spre a'ĭ conduce la M-rea Horeḑul; le dette și 200 leĭ, din punga sa, pentru cheltuiala drumuluĭ; și le înlesni încă și șése carre cu boĭ pentru transportarea lor ș'a bagajelor la ḑisa M-re.

După aceea Tudor ordonă a strănge pe toțĭ Zavergiĭ rebellĭ, cari umplusseră pivnițile boerescĭ; și 'ĭ porni supt escortă la Otetelișĭ, plecând și ellŭ după dânșiĭ, însoțit de Prodan și Makedonski.

Chiar în acea nópte, cu ajutorul gardeĭ sélle de paḑă, Tudor omorî doĭ capĭ din aceĭ rebellĭ, anume, Iova și Enciu, cari amenințasseră viaça boerilor la Beneștĭ.

A doua ḑi diminéța, așeḑênd pe Pandurĭ în ordine de bătae, Tudor pusse pe Arnăuțĭ în mijlocul lor, și ordonă a se adduce capetele cellor tăiațĭ, pe cari le pusse în prăjine spre a putea fi vĕḑute de toțĭ. [2])

[1]) Cu care participasse la constatarea călcăriĭ moșieĭ Podenilor de către Nemțĭ, cum am arătat în biografia luĭ Tudor. Veḑĭ Notta No. XXXV, cu ce occasiune Tudor a făcut cunoștință cu Otetelișénu.

[2]) Memoriul luĭ Oteteleșénu, Notta No. XXXV; și memoriul Protopopesculuĭ Notta No. XV. — Cioranu (pag. 41—43) și Fotino (pag. 48) strămută acéstă scenă la Slatina; dar martoriĭ ce am consultat afirmă că la Slatina Tudor n'a comis omor de felul acesta. Apoĭ nicĭ Solomon, ce era atuncĭ în Slatina, nu mentionéză în biografia sa d'acéstă faptă, care l'ar fi impressionat.

După aceea Tudor le esplică adevĕrata causă a resculăriĭ, care s'a făcut în înțellegere cu Russiĭ și cu Boeriĭ; că Boeriĭ nu se înpotrivesc *serios* la acéstă mişcare, prin urmare nu trebue omorâțĭ; că Ipsilanti a trecut Prutul, și după ellŭ vor trece și Russiĭ; că Româniĭ trebue a înlesni Grecilor trecerea lor peste Dunăre, ca să mérgă să scape patria lor; că Rușiĭ, după ce vor ajuta pe Românĭ a coprinde cetățile turceștĭ după marginea Dunăriĭ, cari aŭ fost odată alle Românilor, i vor lăsa a se cărmui singurĭ de legile lor; în fine le ordona a înceta din jafurĭ; căcĭ cine va maĭ comitte asemenea fapte, vor fi pedepsițĭ ca ceĭ doĭ *hoțomanĭ*, alle căror cadavre staŭ atărnate în parĭ. [1])

Esemplul luĭ Solomon ș'allŭ luĭ Tudor băgă spaima în inimele cellor applicațĭ la jafurĭ și uccciderĭ; cu tóte astea ceĭ răŭ-năravițĭ nu încetaŭ din asemenea fapte, după cum vom vedea.

Pănă a nu porni din Otetelişĭ, Tudor trimisse Otetelişeanuluĭ, intr'uă traistă, capetele cellor duoĭ Bulgarĭ pe care'ĭ omorîsse. Trimisul, Vasile Ghelmegeanu, însoțit de treĭ Pandurĭ, află pe Otetelişeanul la satul Cârlojaniĭ; și acésta causâ mare spaimă femeilor.

Tudor însoția acellŭ *plocon* cu uă epistolă din 3 Martiŭ, în care esprima boerilor mâhnirea sa de celle ce suferisseră, și le înapoia celle furate de aceĭ doĭ *hoțomanĭ*, alle cărora capete, ḑicea Tudor, sĕ trimit D-vóstră spre încredințare că s'a făcut dreptate. Tot de-uă-dată i ruga a înfige acelle capete în parĭ, la rĕspântiile satuluĭ, pentru pilda cellor ce vor îndrăsni a face ca dênșiĭ [2]).

[1]) Nota No. XXXVI. Fiind că nicĭ un istoric nu menționeasă d'acest discurs, nicĭ chiar Protopopescu, care a fost fașă, noĭ îllŭ reproducem sub beneficiu de inventariŭ; ceea-ce ne face maĭ cu sémă a'lŭ supune îndoeleĭ, este hotărârea luată de Tudor d'a sacrifica câțĭ-va *boerĭ divanițĭ* pe altarul patrieĭ, după cum assigură bărbațĭ de tótă încrederea; apoĭ acésta nu armoniséḑă cu *laudele* din proclamația în chestiune, făcute de Tudor Boierilor, și cu *protecția* sub care voia săĭ ia, spre a'ĭ scăpa de resbunarea poporuluĭ.

[2]) Veḑĭ celle treĭ epistole alle luĭ Tudor la finele memoriuluĭ Otetelișeanuluĭ. Nota No. XXXV.

Conduita luĭ Tudor în acéstă împrejurare dovedeşce nobleţe de suflet; ellŭ ştia appreţui amiciţia; sentimentul de dreptate era adînc gravat în inima luĭ; ellŭ voia în fine, în interesul causeĭ ce apăra, a întroduce disciplina în oştirea sa. Sosind la Slatina, Tudor să opri aci câte-va ḑille. Solomon veni şi dênsul la Slatina, în capul Pandurilor sĕĭ, însoţit de căpitan Iordache şi Farmache, de Mihalea şi Ghencea. Toţĭ aceştia ţinură un consiliŭ de resbellŭ, în care sĕ decisse ca Tudor, căpitan Iordache şi ceĭ-l-alţĭ sĕ meargă la Bucurescĭ; iară Solomon sĕ se întórcă la Craiova, dându-i-se încă vr'uă sută de Sêrbĭ şi Arnăuţĭ, ca, din preună cu Panduriĭ luĭ, să împedice trecerea Turcilor în ţérră; maĭ târḑiŭ, i se va maĭ trimite şi alţĭ ostaşĭ, cum şi banĭ şi amuniţie de resbel. [1])

In preḑioa plecăriĭ luĭ Solomon, şeḑênd cu toţiĭ la masă, un neguţător ce venea din Bucurescĭ adusse stirea sosiriĭ luĭ Ipsilanti la Colintina. Tudor sĕ încruntă la acéstă veste, şi ḑisse: „ce caută Ipsilant în Bucurescĭ? Locul luĭ nu e acolo." Acésta făcu impressiune cellor de façă; însă nimenĭ nu rĕspunse nimic.

A doua ḑi Solomon se întórse la Craiova cu Panduriĭ seĭ; şi întărind Mânăstirea Jitianu cu meterezurĭ şi şanţurĭ, lăssă în Craiova uă cétă de Pandurĭ pentru paḑa oraşuluĭ; iar ellŭ aşeḑă tabăra împrejurul Craioveĭ; şi de aicĭ didea ordinile sélle, ca comandant suprem a cellor cincĭ districte de peste Olt, ţiind în frîŭ pe Panduriĭ şi Arnăuţiĭ cari făcéŭ neorânduelĭ. [2])

Iordache şi Farmache eraŭ chemaţĭ la Bucurescĭ de Caimacamĭ, ca din preună cu Sawa sĕ păḑéscă Capitala. [3]) De şi conduita acestor capĭ de Arnăuţĭ nu maĭ însuffla boerilor încredere, eraŭ siliţĭ cu tóte acestea a'ĭ menaja, ne maĭ putênd conta pe nicĭ un alt corp de oştire.

Céta luĭ Iordache ş'a luĭ Farmache sĕ despărţi la Sla-

[1]) Solomon, op. cit. pag. 16.
[2]) Solomon, pag. 16.
[3]) Dîrzénu, locu citat, No. 656.

tina în două grupe: una se îndreptă spre Bucurescĭ, pe la Piteşcĭ şi Găeşcĭ; cea-l-altă, tot la Bucurescĭ, pe la Talpa şi Vadulat.

Aceste două grupe de Arnăuţĭ comisseră în drumul lor multe jafurĭ, predând chiar biserici şi violând femeĭ; ast-fel predară, între alţiĭ, pe vistierul Ştefan Bilciurescu, lăssêndu'l din preună cu familia sa numaĭ în cămăşĭ.

Din Găeşcĭ, Arnăuţiĭ sĕ îndreptară spre Târgovişte, unde cerură cu sila de la ispravnicĭ banĭ şi proviant; Ispravniciĭ fugiră nóptea căllărĭ peste délturĭ, oprinduse tocmaĭ în satul Băicoiu, din Prahova.

După ce jefuiră pe locuitoriĭ din Tîrgovişte, Arnăuţiĭ luară drumul spre Bucurescĭ; şi la plassa Cornăţelu jefuiră pe zapciĭ din acea plasă, luându-le tot ce găssiră asupră-le.

La Moşia Şanţurile predară pe Cluceru Iordache Deşliu, luându'ĭ argintărie, şalurĭ, caĭ, banĭ, şi tot ce găssiră acolo.

Alţĭ Arnăuţĭ jefuiră pe Fundăţénu la moşia Christésca; şi dupe ce 'lŭ jefuiră, 'lŭ bătură de mórte. Alţiĭ iarăşĭ jefuiră pe Bujorénu şi pe alţĭ băjenari, ce se aflaŭ la satul Sandagiŭ.

Ast-fel, încărcaţĭ de prade, sosiră în Bucurescĭ Arnăuţiĭ luĭ Farmache şi aĭ luĭ Iordache. [1])

In Bucurescĭ, aceştĭ Arnăuţĭ detteră peste proclamaţiile luĭ Ipsilanti. Acestea i făcură şi maĭ cutezătorĭ. Eĭ sĕ dusseră la Vornicul Gheorghe Filipescu, reclamând cu ameninţărĭ lefile ostaşilor lor. Vornicul Filipescu le rĕspunse că Divanul nu maĭ póte plăti lefurĭ, Visteria fiind sleită de banĭ. Arnăuţiĭ îlŭ insultară şi 'lŭ ameninţară cu mórtea, dacă nu le va plăti îndată. Filipescu, spăimântat, le ceru respect de câte-va ore, spre a se înţelege cu Mitropolitul şi cu Boeriĭ; şi însoţit de Constantin Samurcaşŭ (care se aflasse façă la acéstă scenă), alergă la consulul Russieĭ, şi sĕ plânse de insolenţa luĭ

[1]) Dîrzénu, locu citat No. 656.

Căpitan Iordache. Consulu îl chemă la sine, și 'lŭ mustră aspru, ordonându-'ĭ a înceta cu assemenea fapte cari pot avea triste urmărĭ pentru Eteriștĭ. [1]

Căpitan Iordache se supără, și plecă cu trupa sa la Ipsilant, care sosise la Focșanĭ, lăssând Bucureșciĭ în paza Arnăuților luĭ Sawa.

---

[1]) Fotino, pag. 46- 47.

CAPITOLU XIII.

Debutul eteriei în Iaşi.

Se lăsăm pe Tudor îndreptânduse spre Bucurescĭ, şi se ne întórcem la Ipsilanti.

Neorânduelele Eteriştilor în Iaşĭ, [1]) cari începusseră a îngriji pe Boerĭ şi pe Consulĭ, siliră pe Ipsilanti a începe mişcarea înainte de ḑioa fixată, 25 Martie, st. vechiŭ.

Până a nu intra însă în Moldova, Ipsilanti trimisse la Galaţĭ pe Caravia şi pe Atanasie Agrafiotu, ca, în unire cu Greciĭ d'acolo, să desarme garda turcéscă, luând tunurile dela vasele turcescĭ ce staţionaŭ în port, neîntrebuinţând însă armele de cât în caḑ de oppunere armată din partea Turcilor.

La Iaşĭ fusesse trimis C. Pendedeca, ca din preună cu Duca să strângă volintirĭ, şi să prepare tóte celle necessariĭ pentru lupta ce era sĕ încépă.[2])

In fine, în séra de 22 Fevruarie (6 Martie), Alessandru Ipsilanti trecu Prutul într'uă barcă, lângă Sculenĭ, pe la 6 ore dupĕ amiaḑĭ, însoçit de fraţiĭ seĭ, Nicolae şi Gheorghe, de prinçul G. Cantacuḑin (fost colonellŭ de Hussarĭ în armata ruséscă) de colonellul Garnovschi, (polones) de G. Manu, de Cąvaleropulo şi de Spiru din Corcira; şi

[1]) Veḑĭ Filimon, op. cit. Vol. I, pag. 292—293, şi pag. 303—323.
[2]) Gervinus, op. cit. pag. 186. — Veḑĭ şi Pouqueville, pag. 406.

se opri puţin la Papazoglu. Două sute căllăreţĭ, sub comanda luĭ Gherasim Orfano şi V. Theodor, tufecci-başa, îllŭ însoţiră până la M-rea Galata, un cart d'oră departe de Iassĭ, unde dormi în nóptea aceea. [1])

Ipsilanti invită îndată la sine pe consolul russŭ, pe care'l încredinţă că venirea sa la Iassĭ n'are de scop reśturnarea guvernuluĭ; ci concentrarea oştiriĭ greceştĭ, ca d'aci să trécă prin Principate în Bulgaria.

Consolul comunică îndată acésta guvernuluĭ seŭ [2]).

A doua ḑi, Arnăuţiĭ din garda Domnéscă, desertară toţĭ, şi se puseră sub ordinile luĭ Ipsilanti.

Mihaĭ Suţu, care era încă nedecissŭ, şi care scrissesse luĭ Capodistria (pe care 'l credea Α'ϱχὶ) să amăie începerea mişcăriĭ până la 1825, fu fórte surprins aflând de sosirea luĭ Ipsilanti. Eĭ se întâlniră în cassa luĭ Rizu. Ipsilanti îl încredinţă din nuoŭ că mişcarea este cu consimţimêntul Russieĭ, care a promis a o susţine cu armele: credinţă ce o împărtăşia şi Greciĭ şi Româniĭ, şi pe care Ipsilanti o întăria prin rechisiţiunile ce ordonă a se face, rechisiţiunĭ de caĭ şi de provisiunĭ pentru 40 miĭ soldaţĭ ruşĭ, cari n'aşteptaŭ de cât ordinul d'a trece Prutul [3]).

In convorbirea sa cu Rizu, Ipsilanti era de idee să proclame desfiinţarea privilegiilor Boerilor, şi egalitatea politică, spre a putea prin acésta interessa poporul la mişcarea grecéscă; dar Rizu se oppusse, observându'ĭ că prin acésta ar ridica contra sa tótă nobleţa moldavă, şi chiar clerul.

Ipsilanti, convins de justeţa observaţiilor luĭ Rizu, se decisse a esclude pe Românĭ de la participarea mişcăriĭ ellenice [4]).

Prin urmare, chiar în ḑioa de 23 Februarie, Ipsilanti dete uă proclamaţie către poporul Modovŭ, în care 'ĭ

[1]) Filimon, op. cit. vol. II pag. 77.
Al. Suţu în istoria sa (pag. 57), ḑice că Ipsilanti s'a opritŭ ântêiŭ în cassa luĭ Cantacozin, ce era plină de arme şi de Eterişti; şi că Colocotroni l'a îmbrăţişatŭ în numele tutulorŭ; iar Ipsilanti le ḑisse: „Am venit se mor cu voĭ!"

[2]) Filimon, Idem.

[3]) Ubicini — Principautés danubiennes (l'Univer) pag. 122.

[4]) Histoire moderne de la Grèce, par Rhizos Neroulos, pag. 289.

anuncia că Grecii s'aŭ sculat pentru liberarea Greciei, și că trecŭ Dunărea pentru a salva patria lor cu ajutorul Grecilor din Principate; assigura poporul moldavŭ că nu va sufferi nicĭ-uă pagubă de la ostașiĭ seĭ, nicĭ în averea nicĭ în liniștea lor; că va respecta legile și obiceiurile pămêntuluĭ; prin urmare îĭ îndemna a'șĭ căuta fiecare de ocupația sa, și a sĕ supune Domnitoruluĭ, căruia îĭ făcea elogiurĭ esagerate; în fine, termina proclamația assigurând pe Moldovenĭ cà uă *mare putere* e gata a pedepsi pe Turcĭ, dacă ar cuteza să intre în Moldova. [1])

Maĭ mulțĭ capĭ aĭ Eterieĭ desapprobară acéstă proclamație; ast-felŭ, Mitropolitul Ignatie de la Pisa considera mișcarea Ellenă ca prematurată, Grecia ne fiind ancă preparată pentru assemenea luptă, și Alessandru allŭ Russieĭ fiind contra Revoluțiilor. [2]) — Assemenea și prinçulŭ Cantacuzin observă luĭ Ipsilanti că, prin ultima frassă din proclamație, se compromittea Russia, care 'lŭ va desapproba de sigur [3]); Ipsilanti ânsă nu vru s'asculte d'assemenea salutariĭ consiliĭ; ellŭ credea că prin allusiunea la Russia se dă un mare sprijin moral mișcăriĭ, încurajând pe Eteriștĭ a alerga sub stindardul sĕŭ.

E de mirare, ḑice Gervinus, a vedea pe Ipsilanti lucrând ca cum era fórte sigur de sprijinul Czaruluĭ, de și acest sprijin i lipsi din capul loculuĭ. [4])

Acésta era efectul fanfaronadeĭ sélle; și nu fu prima greșélă politică a luĭ Ipsilanti. Ast-fel, de essemplu, când boeriĭ Moldovenĭ, voind a imita pe Vodă Suțu, veniră să salute și eĭ pe Ipsilanti, acesta 'ĭ făcu să aștepte ore întregĭ în anticameră; apoĭ îĭ priimi cu uă răcélă orgoliósă [5]); ceea-ce de la început dispusse rĕŭ pe Boerĭ contra mișcăriĭ ellenice.

[1]) Veḑĭ Nota No. XXXVII.
[2]) Filimon, vol II, pag. 85.
[3]) Lettres d'un témoin occulaire sur la révolution Grecque de l'année 1821— Halle, 1824. — Acéstă operă se attribue prințuluĭ Cantacuzin. — Veḑĭ Gervinus, pag. 185.
[4]) Gervinus. op. cit. pag. 185.
[5]) Gervinus, pag. 185.

In fine, chiar în ḑioa când Ipsilanti da proclamaţia sa către poporul Moldoveĭ, sossi de la Galaţĭ ştirea despre măcellul Turcilor. Caravia, înţelles cu Romandi, pârcălabul de Galaţĭ, şi ajutat de greciĭ chefalonіţĭ de la corăbiile din acellŭ port, năvăli în ḑioa de 4 Martie assupra coloniei de comercianţĭ turcĭ, ce eraŭ sub jurisdicţiunea unuĭ Effendi (Zabet), din cari vre-o 30 armaţĭ; Caravia îĭ măcellăriĭ pe toţĭ, în numĕr ca la vre-o 80 de inşĭ; afară de 17 ce s'aŭ predat; şi dupĕ ce luă şi vassele celle micĭ turceşcĭ, dette focŭ la uă parte a oraşuluĭ. [1])

Fapta luĭ Caravia îngriji mult pe Vodă Suţu; căcĭ ea compromitea, de la început, şi mişcarea; şi pe Suţu, şi pe consêngeniĭ sĕĭ din Constantinopole, cari începură a fugi, spre a scăpa de urgia Sultanuluĭ. [2])

In locŭ d'a blama acéstă faptă, ce desconsidera Eteria, şi care întărîta fanatismul Turcilor, dând resbeluluĭ contra Grecieĭ un caracter de esterminare, Ipsilanti, printr'un ordin de ḑi de la 13 Martie, felicita pe Caravia pentru acéstă *bravură*, şi 'ĭ offeria chiar gradul de general. [3])

Fără acest măcellŭ nefolositor, Brăila s'ar fi putut lua prin surprindere; dar după acellŭ măcellŭ, Turciĭ luară îndată mĕssurĭ de pază, spre a nu deveni şi eĭ victime alle fanaticilor rebelĭ.

Un assemenea act barbar se repetă şi la Iassy. Vr'o 40 Turcĭ de sub Beşli-Aga, cari făcéŭ parte din garnisona luĭ Vodă Suţu, cum şi alţĭ vr'o 30 Turcĭ comersanţĭ, fură desarmaţĭ şi arestaţĭ din ordinul luĭ Ipsilanti, chiar în nóptea sosiriĭ sélle. Peste nópte, ceĭ maĭ mulţĭ fură măcelăriţĭ; ceĭ ce putură scăpa, se adăpostiră pe la consulaturĭ şi pe la Boierĭ; dar Eteriştiĭ, ca nişce lupĭ turbaţĭ, 'ĭ reclamară cu ameninţărĭ îngrozitóre.

[1]) Fotino. pag 29. — Raybaud, pag. 195. — Gervinus pag. 186. — Veḑĭ şi Etteria, operă în versurĭ de Ales. Beldiman. — Iassy 1861. — pag. 6.

[2]) Filimon, vol. II, pag. 78.

[3]) Raybaud. pag. 195 — Gervinus, pag. 186.

Boieriĭ şi Consuliĭ intervenirĕ la Ipsilanti (care în realitate era Domnul Moldoveĭ); şi numaĭ tonul imposant allŭ Consulilor putu scăpa câţĭ-va din aceĭ nenorocițĭ. [1])

Esemplul acesta, încuragind pe Greciĭ duprin judeţe, maĭ alles p'acolo unde eraŭ ispravnicĭ Grecĭ, se comisserĕ multe cruḑimĭ şi jafurĭ revoltătóre din partea lor. [2])

Acestor fapte sângeróse a Eteriştilor urmă uă altă faptă arbitrară din partea luĭ Ipsilanti; faptă ce avea caracter de hoţie.

Un bancher din Iaşĭ, anume Pavel Andrea, fu părât că ar fi depositarul uneĭ sume însemnate, apparţinĕnd Eterieĭ. Ipsilanti îllŭ somésà a da aceĭ banĭ; Bancherul négă şi este arestat; apoĭ i se calcă cantorul, şi i sĕ cercetéḑă conturile; de şi sĕ încredinţéḑă că bancherul a spus adevĕrul, Ipsilanti nu'lŭ libereaḑă până ce bancherul nu'şĭ rescumpără libertatea şi viaça cu 600 miĭ leĭ. [3])

Jafurile, maltratările, omorurile comise de Eteriştĭ, în timpul acella de tristă memorie, se pot vedea în opera luĭ Beldiman. Ellŭ affirmă că Egumeniĭ Grecĭ, intriganţĭ, şi înavuţiţĭ din sudórea poporuluĭ, ca membriĭ aĭ Comitetul Etterieĭ, denunţaŭ pe ceĭ avuţĭ cari păreaŭ a fi contra Eterieĭ. Şeful lor era în Moldova Postelnicul Rizu. Băeţiĭ după la dughene eraŭ înrolaţĭ cu sila; se înrolaŭ toţĭ ciocoiĭ duprin curţile boereştĭ, cum şi plăcintariĭ, covrigariĭ, şi alţĭ Bulgarĭ şi Grecĭ, vagabonḑĭ; se înrolaŭ chiar scolariĭ şi ţiganiĭ; ceĭ ce fáceaŭ propagandă contra Eterieĭ, eraŭ bătuţĭ prin respântiĭ şi amendaţĭ, dintre cari unul a plătit *glóbă* ḑece miĭ leĭ; se lua marfa cu sila duprin dughene, ca sĕ se îmbrace Eteriştiĭ, cari sileaŭ pe Evreiĭ croitorĭ a le face uniforme; luaŭ cu sila caiĭ şi căruçele, orĭ pe unde le găsia, şi chiar duprin ospelurĭ;

[1]) Beldiman, pag. 5 şi 6. — Filimon, pag. 78. — Istoricul Suţu se sileşce a justifica acest măcellu, sub pretest că Turciĭ ar fi omorât pe Bucovala, offiçer din garda luĭ Ipsilanti.

[2]) Beldiman, pag. 5 şi 6.

[3]) Gervinus, pag. 186 — Beldiman (pag. 13) ḑice că bancherul a dat numaĭ 200 miĭ leĭ.

prădaŭ dioa strade ómenĭ de obiectele lor de luxŭ, și chiar de vestminte; fierăriĭ eraŭ pușĭ cu sila a fabrica sulițe și lăncĭ; în fine luară și celle douĕ tunurĭ stricate de la Curtea domnéscă. [1])

Cu asemenea începuturĭ, puçin recomandabile, sĕ înțellege că Eteria nu putea însuffla Românilor încredere și simbatie. Asemenea barbariĭ revoltaŭ inimele oneste și generóse; causa Grecilor era pierdută de la început, prin escesele eĭ chiar.

Ast-fel grija și spaima deveniră generale. Faptele Grecilor nu semănaŭ nicĭ cum cu assigurările date de Ipsilanti în proclamațiile sélle. Boieriĭ fură silițĭ a fugi cu grămada, uniĭ în Bessarabia, alțiĭ în Bucovina, alțiĭ în Transilvania; ceĭ rĕmașĭ, cu Mitropolitul în frunte, cerură ajutorul armat allŭ Turcilor, prin mijlocirea Pașiĭ de la Brăilla; dar Boieriĭ trimișĭ la Brăilla ca solĭ, pentru acest sfărșit, fură prinșĭ de Eteriștĭ, și amerințațĭ cu mórtea; abia scăpară prin influinça Mitropolituluĭ.

In faça acestuĭ terrorism anarhicŭ, Nemțiĭ din Iașĭ se armară cu toțiĭ, ca să'șĭ apere familiele și averea; astfelŭ numaĭ se maĭ putu înfrâna puçin furia anarhiștilor, cari, după plecarea luĭ Ipsilanti, remăssesseră sub conducerea luĭ Duca, colleg allŭ luĭ Caravia, pe care 'lŭ egala și în barbarie și în demoralisațiune.

---

[1]) Beldiman, pag. 7—15.

CAPITOLU XIV.

Sânţirea steagului eteriei în Iaşi.

In ḑiua de 24 Februariŭ, Ipsilanti dette douĕ proclamaţiunĭ, una către *fraţiĭ Eteriştĭ*, alta către *poporul ellen*. In cea d'ântêiŭ, lăudănd entusiasmul Eteriştilor, ellŭ reclama della dănşiĭ concursul bracielor lor, şi maĭ alles banĭ şi arme, pentru salvarea Grecieĭ de sub jugul păgănuluĭ [1]).

In cea d'a doua, ambiţiona pe Grecĭ a imita popórele Europeĭ ce s'aŭ emancipat de sub jugul Despotismuluĭ; de şi tirania Turcilor, ḑicea ellŭ, este mult maĭ apăsătóre de cât a altor tiranĭ; îĭ încredinţa că popórele crestine din imperiul turcŭ 'ĭ aştéptă armaţĭ şi cu braçe deschise; că la arătarea lor, tiraniĭ vor fugi tremurănd; că Europa întrégă doresce libertatea Grecieĭ; că protecţiunea popórelorŭ le este assigurată; că d'odată cu scularea Grecilor, va veni în ajutorul lor uă *putere mare*, care'ĭ protege; că Turculŭ e slab şi moleşitŭ, pe cănd Greciĭ sunt plinĭ de vigóre şi de ardóre; că putredul colos allŭ despotismuluĭ turcŭ se va dărăma îndată; că acum e timpul a se elibera poporul grecescŭ, scăpănd d'uă sclavie de seculĭ, care l'a addus în starea cea maĭ miserabilă, templurile sélle fiind profanate, copiĭ răpiţĭ dela sênul mameĭ lor, onórea femeilor violată, câmpiile devastate; în fine, că Greciĭ, din tóte părţile lumiĭ, alér-

[1]) Notta No. XXXVIII.

gă sub stégul libertățiĭ Eliadeĭ; și că, prin unire și curagiŭ, vor sdrobi de sigur jugul apăsătoruluĭ [1]).

Acéstă proclamație entusiasmă mult pe Grecĭ; nu însă și pe Românĭ, cari înțelegeaŭ că interesele Grecilor diferă de interesele Românilor, și cari prevedeaŭ nenorocirile ce are a adduce peste țérra lor rescularea Grecilor contra Turcieĭ, alliată naturală a Românilor după tratate.

Increderea Grecilor în ajutorul Russieĭ se întări și maĭ malt prin conduita Consululuĭ russŭ, Pisanis, care frecuenta pe Ipsilanti, și care avea aerul a priimi dela dânsul ordinile sélle.

La Odessa, proclamația luĭ Ipsilanti către poporul ellin fu citită în public și în teatru, în applaudele mulțimiĭ; uă probă maĭ mult despre complicitatea Russieĭ la insurecțiunea Grecilor; acésta contribui mult la suscrierĭ însemnate de banĭ pentru cheltuelile ce reclama resbelul. Bucuria era în culme! Poesia și pictura illustrară înfrățirea popolilor creștinĭ de sub imperiul turcŭ, cari urmaŭ să se scóle toțĭ pentru sfărâmarea juguluĭ apăsător. [2]) Greciĭ alergaŭ din tóte părțile sub steagurile luĭ Ipsilanti. Junimea maĭ alles părăsia cu grămada scólele, și alerga se se înrolede în oștirea independințeĭ; patriotismul Junilor era atât de înfocat, credința lor în reușita causeĭ sacre atât de sigură, în cât ceĭ maĭ mulțĭ îșĭ lăsară barbele să crească, hotărâțĭ a nu le rade de cât pe pământul liber al patrieĭ lor, după ce adică vor bombarda Seraiul, și vor aresta pe Sultanul în haremul seŭ chiar.

N. Suțu, fratele Domnitoruluĭ Moldoveĭ, și cumnatul seŭ Ión Schina, fugisseră strevestițĭ din Constantinopole la Odessa, însoțițĭ de frațiĭ Hangerli, și de fiul principeluĭ Caragea, cu passaporturĭ rusceștĭ. [3])

Pe d'altă parte, Vodă Suțu însărcină pe un óre care

[1]) Notta No. XXXIX.
[2]) Nota No. XL.
[3]) Raybaud. pag. 191—193.

Parisiadi cu formarea uneĭ trupe de 300 Bulgarĭ şi 200 Grecĭ, spre a'ĭ întreţine cu spesele sélle. [1])

Tot în ḑiua de 24 Februariŭ, Vodă Suţu, după consiliul luĭ Ipsilanti, adună pe boerĭ la curtea domnéscă, şi le propusse a redacta uă adressă către Impăratul Russieĭ, prin care sĕ céră ajutorul seŭ în lupta Grecilor contra Turcilor. Adressa fu desbătută şi suscrisă de Boieriĭ Divanuluĭ chiar în acea şedinţă, sigurĭ fiind toţĭ de concursul Russieĭ. [2])

Vodă Suţu trimisse şi din parte'ĭ scrisorĭ, atât către Alessandru allŭ Russieĭ, cum şi către Capodistria.

Ipsilanti trimisse şi ellŭ uă epistolă către Impĕratul Alesandru, însoţind'o cu demissia sa din oştirea russéscă.

In ḑiua de 25 Februariŭ, Ipsilanti maĭ dette uă proclamaţie către *pribegiĭ ellinĭ*, din tabăra de la Galata. Prin acésta ellŭ îĭ îndemna a părăsi posturile *umilitóre* ce ocupaŭ în România, ca persecutaţĭ de Sórtă, ş'a alerga toţĭ sub steagul libertăţiĭ ş'allŭ emancipăriĭ, Patria recunoscătóre fiind gata a priimi pe toţĭ fiĭ seĭ *rătăciţĭ*, ş'a le orna fruntea cu cununĭ de dafinĭ; iar câţĭ vor remânea surḑĭ la apellul Patrieĭ, vor fi nedemnĭ a maĭ purta numele şi vestmêntul ellin. [3])

In intervalul de la 25 Februariŭ (8 Martiŭ) până la 28 Februariŭ (11 Martiŭ), Ipsilanti se occupă cu organisarea oştiriĭ, şi publică un decret în privinţa acésta reservându'şĭ dreptul de general en chef.

In timpul acesta se putură găti diferitele uniforme ale ostaşilor Eterieĭ; şi se adunară arme, caĭ şi banĭ, prin mijlócele arătate în capitolul precedent.

In fine, la 26 Februariŭ (9 Martiŭ), drapelurile libertăţiĭ fură bine-cuvĕntate în cathedrala celor treĭ ierarşĭ, unde se cântă şi un *tedeum*, cu tótă solemnitatea cerută în assemenea împrejurărĭ. Mitropolitul officiă în persónă. Tóte autorităţile eraŭ faţă: oştirea tótă era sub arme. Mi-

[1]) Filimon, vol. II, pag. 86.
[2]) Gervinus, loc. cit. pag. 183.
[3]) Notta No. XLI.

tropolitul încinse singur pe Ipsilanti cu sabia, dupe forma usitată la încoronarea Domnitorilor; și chiămă assupră'ĭ bine-cuvêntarea Ceruluĭ, rugând pe Dumneḑeŭ pentru învingerea inamiculuĭ.

Se sânți apoĭ drapelul tricolor (roșu, albastru și alb), avĕnd p'uă parte imaginea Imperatuluĭ Constantin ș'a mameĭ sélle Ellena, și de desubt devisa *prin acésta veĭ învinge* (ἐν τούτῳ νίκα); iar pe cea-l'altă parte, era desemnat un phenic, cu aceste cuvinte: *din cenușea mea renascŭ* (ἐκ τῆς κόνεως μου ἀναγεννῶμαι.)

Toțĭ ostașiĭ depusseră jurămêntul de credință către patrie, hotărâțĭ a muri toțĭ pentru liberarea Grecieĭ. [1])

Oștirea Eterieĭ se urca atuncĭ la vr'o 2000 indiviḑĭ, Sêrbĭ, Bulgarĭ, Montenegrinĭ și Grecĭ; numaĭ Greciĭ din Moldavia contribuisseră peste un milion leĭ. Capiĭ acesteĭ oștirĭ eraŭ atuncĭ:

Gg. și N. Ipsilanti, comandirĭ de corpurĭ.

C. Duca și Caravia, generalĭ.

Lassanis, prim-adjutant al luĭ Ipsilanti.

Vassile Teodoru, Condu, I. Colocotroni și Vasile Barla, colonelĭ.

Al. Rizu, adjutant și șef peste uă sută. [2])

---

[1]) Filimon, vol. II, pag. 88.

[2]) Filimon, vol. II, pag. 89.

CAPITOLU XV.

Pornirea oştirii eteriei către Bucuresci.

După ce regulă tóte în Iassĭ, însărcinând pe Pendedeca, comandirul Eteriştilor, cu paḑa capitaleĭ Moldoveĭ, Ipsilanti părăsi Iassiĭ la $^{1}/_{13}$ Martie, îndreptându-se spre Bucurescĭ.

In drumul sĕŭ, oştirea luĭ se mări cu maĭ mulţĭ Grecĭ şi Albanesĭ. De şi acéstă oştire se urca attuncĭ numaĭ la două miĭ indiviḑĭ, Ipsilanti ordonă avan-gardeĭ sélle a pregăti provisiunĭ pentru uă oştire d'uă sută de miĭ [1]; prin acésta ellŭ înţellegea negreşit corpul de oştire russéscă, ce se credea c'a şi trecut Prutul; uitând însă ceea ce spussese intimilor sĕĭ că numaĭ 30 de miĭ Ruşĭ vor trece Prutul.

La Têrgul-frumos, Ipsilanti hotărî a trimite pe Dimitrie Ipsilanti la Pelopones pentru conducerea insurecţiuniĭ din acea parte.

Aci priimi scirea de la Sawa şi de la Leventis despre prinderea luĭ Papa Aristidi de către Turcĭ: ca să scape de tortură, acellŭ emissarŭ se aruncasse în apă dup'uă stâncă de la Fetislam.

Aci află şi despre nemişcarea Sêrbilor, înfricoşaţĭ de Austria, şi despre assassinarea Episcopuluĭ din Filipo-

[1] Gervinus ḑice că numaĭ 10 miĭ, pag. 187.

poli, ce era însărcinat cu rescularea Bulgarieĭ [1]. Astfelŭ planul luĭ Diceŭ era dejucat prin intrigile Anglieĭ și Austrieĭ. Triste avertissemente ale Sórteĭ, cari eraŭ să fie urmate de altele maĭ descuragiatóre, cum vom vedea în capitolul următor.

De la Têrgu-frumos, Ipsilanti se opri la Roman, unde află despre fuga locuitorilor din Rêmnicŭ și din Buzĕŭ.

Din Roman, Ipsilanti trimisse uă adressă Divanuluĭ din Bucurescĭ, cu data din 5 Martie, în care'ĭ făcea cunoscut scopul resculăriĭ sélle, cum și respectarea averiĭ ș'a persónelor de către oștirea sa; esprima mirarea sa pentru fuga locuitorilor din Rêmnicul-Sărat și din Buzĕŭ la apropierea oștiriĭ sélle; ruga Divanul a face publicațiĭ în țérră ca sĕ assigure pe locuitorĭ despre bunele intențiunĭ alle cellor armațĭ pentru libertatea Grecieĭ; assigura Divanul despre concursul Russieĭ, care nu va sufferi intrarea Turcilor în țérră; îlŭ încredința că comandantul trupelor russescĭ din Bessarabia a și priimit ordin a trece Prutul; în fine ruga Divanul a îngriji pentru provisiunea oștiriĭ sélle ș'a celleĭ rusescĭ. [2]

Cu tóte aceste assigurărĭ, fórte puçinĭ Moldovenĭ alergară sub stégul luĭ Ipsilanti; Munteniĭ fugéŭ la apropierea Eteriștilor, cum fugéu odinióră la intrarea Tătarilor in țérră; in genere, Româniĭ priimiră oștirea grecéscă cu uă profundă neîncredere, și c'uă neesprimată îngrijire, prevĕḑênd intrarea Turcilor spre a goni p'aceștĭ rebelĭ ce proclamaŭ distrugerea Imperiuluĭ turcŭ, și tristele urmări alle invasiuniĭ turcescĭ.

La șépte Martie, Ipsilanti sossi la Focșanĭ, unde se opri câte-va ḑille, așteptând pe Eteriștiĭ ce venéŭ din Bessarabia și din Odessa. Aci îlŭ aștepta Caravia și Argirocastru cu 200 Eteriștĭ și câte-va tunurĭ, luate de la Turciĭ din Galațĭ.

[1] Filimon, vol. II pag. 90—91.
[2] Nota No. XLII.

Aci se strânseră mulţĭ junĭ Grecĭ, de familiĭ nobile, ceĭ părăssiseră băncile Universităţilor ca sĕ se înrolese sub stégul libertăţiĭ. Ipsilanti formă din eĭ un detaşament a parte, cu numele de *batallionul sacru* (ὁ ἱερὸς λόγος) de unde numele de Ierolohiţĭ. Eĭ eraŭ pedestri, după essemplul batalionuluĭ sacru allŭ Thebanilor. Cocarda lor era tricoloră, ca şi stégul; iar uniforma négră, de unde şi numele de *Mavroforĭ* (Μαυροφορῖται). Pe stindard, ca şi pe căciula lor, era desemnată uă căpăţină de om mort cu două ósse încrucişate de desubt, şi cu devisa mórte séŭ libertate (Θάνατος ἢ Ἐλευθερία). Armele lor eraŭ puşca şi suliţa.

Mavroforiĭ aŭ justificat şi costumul şi emblema lor, luptând şi murind ca nişce bravĭ; pe când ceĭ-lalţĭ, şi chiar generalissimul lor, aŭ dovedit că n'aŭ fost la înălţimea missiuniĭ lor, după cum vom arăta la locul sĕŭ.

Cap şi instructor allŭ batalionuluĭ sacru fu numit G. Cantacuzin; iar sutaşĭ, Spiridon Dracula din Itaca; D. Secţu Kehapi, bisantin; Luca Balsamaki, kefalonit; Andronicŭ, peloponisianul; Rizu Ioanitu, şi I. Krokia hioticul.

Căllărimea avea portul de Hussarĭ şi de Ullanĭ rusescĭ. [1])

Dupĕ depunerea jurământuluĭ [2]), Mavroforiĭ intonară marseillesa:

Φίλοι μὲ συμπατριῶται,
Δοῦλοι να 'μεστα ὡς πότε? [3])

Tot de la Focşanĭ, Ipsilanti trimisse pe Ipitis poliglotul în Francia şi Germania, cu scrisorĭ de recomandaţie către ómeniĭ de Stat din acelle două ţĕrrĭ, ca sĕ susţie mişcarea Grecilor. [4])

La Focşanĭ Ipsilanti fu întêmpinat d'un Sêrb, ce fussese în oştirea russéscă, anume Mladden, care 'ĭ promisse concursul Bulgarilor, adică uă oştire de la patru până la

[1]) Raybaud—pag. 193. — Vedĭ şi Filimon, vol. II. pag. 92—93.
[2]) Vedĭ Nota No. XLIII.
[3]) Adică, amiciĭ meĭ compatrioţĭ, până când să fim noĭ servĭ?
[4]) Filimon. vol. II. pag. 295—296.

șésse miĭ indiviḑĭ, dacă va trece Dunărea; iar din Bessarabia veņiră delegațĭ cari assigurau că vor a trimite și eĭ caĭ și ómenĭ în ajutorul Eterieĭ, cerênd luĭ Ipsilanti scrisorĭ de recomandație către Cattacazzi, spre a nu fi împiedeçațĭ de guvernatorul militar Intzoff.

Din Focșanĭ, Ipsilanti dette uă proclamație către Românĭ (Dacĭ), în care esprima cu multă încredere speranța sa că va fi priimit de Muntenĭ cum a fost și de Moldovenĭ; că la trecerea sa prin Muntenia, spre a se duce acolo unde ilŭ chiamă vocea patrieĭ, se crede dator a anuncia Românilor independința și libertatea lor; că Româniĭ merită uă sórtă maĭ bună în urma atâtor sufferințe din partea Despoților lor, după urma cărora Româniĭ perdusseră drepturile lor antice, cu cari sĕ illustraseră în trecut [1]; îĭ îndemna a profita de rescularea Grecilor spre a redobêndi și eĭ drepturile perdute, căcĭ în secolul al XIX vocea poporuluĭ e ascultată; în fine promitea că ostea luĭ va păḑi disciplina; și spera că va fi priimit ca un *liberator allŭ cellor impilațĭ.* [2])

La Focșanĭ se ținu un consiliŭ de resbel despre drumul ce trebuia să ia oștirea spre a merge la Bucurescĭ; eraŭ douĕ părerĭ: Duca opina a merge pe drumul cellŭ mare, pe la Buzĕŭ; iar Caravia, pe sub munțĭ, pe la Têrgoviște, spre a evita întâlnirea Turcilor de la Brăila. Opinia luĭ Duca predomni; și ellŭ fu trimis ca avangardă, cu ordin a ține drumul spre stânga, în distanță ca de douĕ ore, formând ast-felŭ uă curbă spre Buzĕŭ.

Indată dupĕ pornirea de la Focșanĭ, uă împrejurare ridicolă justifică temerea luĭ Caravia. Apprópe de Buzĕŭ păștea uă ciredă mare de boĭ; de departe, li se păru uă tabără de Turcĭ. Batalionul sacru și căllărimea se așeḑară în ordină de bătae; iar Naum, ce conducea provi-

[1]) Negreșit, face allusiune la Turcĭ; dar Româniĭ sciaŭ bine că Fanarioțiĭ, din cari se trăgea și Ipsilanti, eĭ aŭ fost causa umiliriĭ țĕrreĭ ș'a perderiĭ acellor drepturĭ.

[2]) Nota No. XLIV.

antulŭ, o șterse la fuga spre délluri, ca s'assigure provisiile. Essemplul sĕŭ fu imitat de maĭ multe detașamente; însușĭ Ipsilanti fu tîrît de fugarĭ; ast-fel oștirea speriată continuă drumul la Mizil pe sub délluri.

Acéstă desordine, causată de frică, și care nu recomanda pe Eteriștĭ, fu considerată de dênșiĭ ca un trist augur. [1])

Intre Focșanĭ și Buzĕŭ, Ipsilanti fu întimpinat de Căpitan Iordache, de Ghencea și de Mihale Delibașa, cu 200 Arnăuțĭ. La trecerea lor pe lângă Ploescĭ, acestia fură întîmpinațĭ cu armele de către Ploeșcenĭ, neîngăduindu-'ĭ a intra în oraș. Iordache, ca sĕ evite un conflict nefolositor, ocoli capitala Prahoveĭ, trecênd Telejĕnul, și oprindu-se la Buzĕŭ; d'acolo veni pe sub déllurĭ pănă întâlni tabăra luĭ Ipsilanti, jefuind tot ce întâlnia în callea sa. [2])

La Mizil, Ipsilanti află fuga boerilor ș'a consolilor din Bucurescĭ, cum și cugetele secrete ale luĭ Tudor; acésta îllŭ sili a da uă proclamație către boerĭ, prin care le arăta că nu trebue tocmaĭ eĭ a da poporuluĭ asemenea triste esemple; iar pe poporul capitaleĭ îllu assigura că scularea Grecilor le este favorabilă, dândule occasiune a sĕ scula și eĭ pentru revendicarea drepturilor lor. [3])

D'odată cu acéstă proclamațiune, Ipsilanti trimisse câțĭva Eteriștĭ, sub comanda unuĭ credincios al seŭ, a întórce pe boeriĭ fugarĭ, pe cari 'ĭ și ajunse la Bréḍa, în Prahova; însă, pentru respectul către Consulĭ, trimisul nu cuteḍă a'ĭ sili să se întórcă. Boeriĭ continuară drumul către Brașov. [4])

Sosind la Bucov, la 12 Martie, Ipsilanti trecu în re-

[1]) Filimon, op. cit. pag. 121.

[2]) Dîrzénul, Trompetta No. 657. — La Fefeleĭ, lângă Mizil, Arnăuțiĭ luĭ Iordache pusseră cu ochi pe fum de bălligar pe rĕposatul Ioniță Ciocârdia (unchiul meŭ despre consórtă), din care causă și rĕmasse orbŭ; culpa luĭ era că nu îngăduisse p'aceĭ Arnăuțĭ a'ĭ lua cu sila vitele din bătătură.

[3]) Veḍĭ Notta No. XLV.

[4]) Dîrzénu, Trompetta No. 659.

vistă regimentul luĭ Duca, compus atuncĭ din 800 ostașĭ, ș'allŭ luĭ Caravia, compus din 300, cum și colónele luĭ Gripari și Colocotroni; esclusse din aceste corpurĭ pe *vagabonḑĭ*, din causa neorânduellelor ce făcéŭ, dând caiĭ lor la alțiĭ. Aci fu numit și Tzalacoff adjutant allŭ batallionuluĭ sacru.

La Ploeștĭ, Ipsilanti fu întâmpinat de câțĭ-va Boerĭ din Bucureșcĭ, cărora le tăinui cugetul sĕŭ. Aci priimi ș'uă epistolă dela Nicolopolu, în care'ĭ esplica scopul Vladimirescului, inculpându'l că lucrésă contra Eteriștilor.

Tot la Ploeștĭ priimi știrea, prin Eforiĭ din Iașĭ, despre desapprobarea mișcăriĭ Greceștĭ de către Alesandru allŭ Russieĭ, și despre care vom vorbi în capitolul următor.

Ipsilanti se decisse atuncĭ a sĕ îndrepta spre Târgoviște, oraș favorabil uneĭ oștirĭ pentru posițiunea sa strategică, și maĭ apropiat de Transilvania, în caḑ de fugă; pentru acest sfârșit, hotărî a trimitte pe Gripari și pe Geanoglu ca să prepare acolo provisiunile necessariĭ; însă N. Ipsilanti, fratele sĕŭ, îllŭ făcu sĕ înțellégă că acésta s'ar putea lua ca un act dictat de frica ce'ĭ inspira Tudor: faptă rușinósă pentru uă oștire ce avea să se măsóre chiar cu Turciĭ.

Acésta determină pe Ipsilanti a continua drumul sĕŭ spre Bucurescĭ.

In Ploeștĭ îllŭ întâmpinară și alțĭ deputațĭ din partea Bulgarilor; eraŭ trimișĭ de Panu Hagi-Hristea, care 'lŭ assigura că în Bulgaria tóte erau gata, și nu se aștéptă de cât presința sa pentru a sĕ scula toțĭ; că 75 vase micĭ, și 300 Bulgarĭ armațĭ, îlŭ așteptaŭ la Zimnicea.

Cu îndemnul unora din comandiriĭ sĕĭ tot d'a trece Dunărea, cum se angajasse, Ipsilanti refusă, sub pretecst că 'ĭ trebue uă flotillă de resbellŭ; că trebue să se ridice și Sîrbiĭ; că 'ĭ trebue un diposit mare de provisiunĭ în Romania mică. Adevĕrul era descuragerea, în urma desapprobariĭ luĭ Alesandru allu Russieĭ, și a anatemeĭ

Patriarhuluĭ, ce sosisse d'odată cu respunsul dela Laibah. [1])

După ce strânse tóte armelle din Ploeştĭ, câte putu găsi, cu promissiune că se vor plăti; după ce inrolă câţĭ-va Grecĭ şi Bulgarĭ din capitala Prahoveĭ, după maĭ multe jafurí comise şi aci de Eterişti, ca în tot drumul lor della Iaşĭ până la Bucureştĭ; Ipsilanti porni spre capitala Munteniei, trimiţĕnd înainte, ca avangardă, pe fratele sĕu Nicolae şi pe Duca, cari tăbărâră maĭ ântâiŭ la Păşcanĭ.

Atât pe la moşiile din acea direcţiune, cum şi la M-rea Căldăruşianĭ, unde sĕ aflaŭ adăpostiţĭ mulţime de boerĭ şi neguţătorĭ cu familliele lor, Eteriştiĭ luaŭ arme, bucate, caĭ şi banĭ, însuflând spaima ce însuflaŭ uă dată Tătariĭ şi Turciĭ. Dela Păşcanĭ, Ipsilanti porni pe Duca înainte ca să anunce locuitorilor din Bucureşcĭ sosirea sa, şi sĕ prepare celle necessariĭ pentru oştire. In fine, la 25 Martie, Ipsilanti sosi la Colintina, şi se aşeḑă în castellul Banuluĭ Grigorie Ghica.

Căpitan Iordache, Farmache şi Duca, intrară în Bucureşcĭ; iar Collocotroniĭ şi ceĭ lalţĭ se instalară prin satele şi Mŏnăstirele vecine.

---

[1]) Filimon, Vol. II, pag. 122—123.

CAPITOLU XVI.

Conduita Russieĭ în privinça Eteriştilor.

Am arătat în Capitolul XIV că Vodă Mihaĭ Suţu intervenisse, prin epistole către Alexandru al Russieĭ şi către Capodistria, în favórea mişcăriĭ ellenice.

In epistola către Alexandru, Suţu îl ruga a lua sub protecţiunea sa uă ţérră care, în diferite epoce, a fost datóre salvarea şi prosperitatea eĭ ajutoruluĭ şi clemenţiĭ auguste a Maiestăţiĭ sélle; căcĭ singur o póte scăpa şi din crisa în care se află; arăta apoĭ că Greciĭ din Moldova, ca din tóte părţile, aŭ fost electrisaţĭ la arătarea luĭ Ipsilanti în Iaşĭ, care conteasă pe concursul putericeĭ Russiĭ; că ordinea va fi menţinută; că ellŭ va sta la postul sĕŭ, ca să apere ţérra de orĭ ce pericul din partea Turcilor; în fine reclama intervenţia armată a Russieĭ, rugându'lŭ a da ordine trupelor din Bessarabia a trece Prutul, pentru siguranţa Moldoveĭ. [1])

In epistola către Capodistria, Suţu îllŭ ruga a stărui de Impĕratul pentru trimiterea oştirilor russeştĭ în Moldavia, spre a o feri de năvălirea Turcilor, în urma măcelului de la Galaţĭ; şi cerea încă a mijloci ca sĕ se puie cu familia sa sub protecţia Impĕratuluĭ, dăndui-se asil în Russia. [2])

[1]) Istoria deslipiriĭ Grecilor de imperiul turcŭ la 1821, din puntul de vedere diplomaticŭ, de Cavalerul Antoniŭ Prokesch Osten. — Publicată în limba germană la Vienna, la 1867. — Vol. III, pag. 62.

[2]) Prokesch-Osten, op. cit. pag. 64—65.

Am arĕtat asemenea în Capit. XIV. că și Divanul din Moldova adressasse împĕratuluĭ uă suplică, prin care cerea ajutorul sĕŭ armat în lupta Grecilor contra Turcilor.

Din parte'ĭ Ipsilanti trimisse și ellŭ uă epistolă către Alessandru al Russieĭ, ce se afla la Laibah, și alta către Sroganoff la Constantinopole.

In epistola luĭ Ipsilanti către Alesandru, Generalissimul Eterieĭ sĕ silea a scusa conduita sa, întemeiată pe principiul suveranitățiĭ popórelor (contrariŭ principiuluĭ dreptuluĭ divin, patronat de Alesandru), pe ultima voință a tatăluĭ sĕŭ, ce'ĭ ordonasse a muri pentru causa sacră a libertățiĭ Grecieĭ, și pe voința a sute de miĭ de Grecĭ ce îl chemaŭ a sĕ pune în fruntea lor pentru a scutura jugul turcesc; descria apoĭ scopul societățiĭ secrete a Eterieĭ; și se silea a dovedi că momentul e favorabil pentru emanciparea Grecilor, căcĭ chiar Pașiĭ sunt revoltațĭ contra Porțiĭ, și tóte populațiile creștine sunt gata pentru lupta supremă, în cât nicĭ uă putere umană nu póte opri sborul generos al compatrioților sĕĭ; făcea apoĭ appel la simțimintele sélle de monarh *ortodocs*, și 'lŭ ruga a nu respinge rugăciunele a 10 milióne de creștinĭ ce vor a imita pe divinul Salvator; ci a scăpa religia de inamiciĭ eĭ, și pe Europa de aceĭ monstriĭ sîngeroșĭ; reclama protecția czaruluĭ pentru mamă sa și pentru consăngeniĭ seĭ, cari n'aŭ cunoscut proiectele sélle; în fine, cerea retragerea sa ș'a fraților sĕĭ din oștirea russéscă. [1])

Istoriciĭ Grecĭ susțin că trimisul cu epistola luĭ Ipsilanti la Alesandru avu uă priimire affectuósă.

Citindŭ scrisórea, se ḑice c'Alesandru ar fi ḑissŭ: „acest june are sentimente generóse.“ [2])

Istoricul Suțu pune în gura luĭ Alesandru chiar aceste cuvinte: „O! le brave garçon!“ [3])

Ambiĭ Istoricĭ affirmă că Alesandru ar fi fost dispus

[1]) Notta No. XLVI.
[2]) Filimon, opera citată, Volum. II, pag. 87.
[3]) Suțu, pag. 60.

a approba întreprinderea luĭ Ipsilanti, puind chiar sabia sa în ajutorul insurecţiuniĭ greceşcĭ, dacă diplomaţia austriacă, prin Metternich, n'ar fi fabricat uă correspondinţă între Ipsilanti cu liberaliĭ din Paris, ca prin acésta sĕ convingă pe autocratul Russieĭ despre înţellegerea Eteriştilor cu Carbonariĭ din Italia şi din Spania, şi cu Francmassoniĭ din Francia; ceea ce sili attuncĭ pe Alesandru a desapproba formal insurecţiunea grecéscă.

Noĭ credem că acésta este uă invenţiune a istoricilor grecĭ, spre a scusa pe împĕratul Russieĭ, pe care Eteriştiĭ îlŭ compromisseseră prin uşurinţa lor în ochiĭ diplomaţieĭ europene.

Interesele potentaţilor cari formasseră sânta-allianţă, eraŭ a sugruma orĭ unde mişcările revoluţionare; dacă sugrumasseră în Spania şi Italia spiritul de independinţă, nu putea să le patronese în Grecia şi în România fără a deveni neconsecinţĭ; în ce priveşte pe Alessandru, ellŭ era dator sĕ ia grabnice şi seriόse mĕsurĭ spre a desapproba mişcarea Grecilor, fiind de obsce cunoscut că în Russia Eteria avea ramificărĭ; că Ipsilanti figura încă în oştirea russéscă; că mulţĭ agenţĭ aĭ Russieĭ făcéu parte din comitatele revoluţionare greceştĭ [1]); era dar de interesul şi de onórea luĭ Alesandru a convinge şi pe aliiaţiĭ seĭ şi pe Turcia că ellu era cu totul strein acelleĭ mişcărĭ, contrarie principiilor Sânteĭ Allianţe.

Alessandru fu deconcertat la priimirea epistoleĭ luĭ Ipsilanti; şi ḑisse colegilor sĕĭ dela Laibah:

[1]) La Galaţĭ era Dim. Arghiropol, consul rus. La Bucurescĭ, Mihail Hristari (doctoru) şi Velisarie Pavlid, în realitate, iar pe subt-ascuns, Domnando şi Leventis, secretarul şi dragomanul consulatuluĭ russŭ.

La Iaşĭ asemenea, vice consulul patrona pe Eteriştĭ; de şi ca aghenţĭ aĭ eterieĭ figuraŭ Eustatie (doctoru) şi Panaiotis Panu.

La Patros, Ioan Vlasopolu, consul russŭ.

La Hios, Nic. Milonas, consul russŭ.

La Smirna, Spyridon Destunis, cons. russŭ (Filimon, opera citată, Volumul I, pag. 209) Veḑĭ şi corespondinţa luĭ Leventis cu Ipsilanti în aceeaşĭ operă. pag. 220.

„Eată uă bombă ce ne trimit revoluţionariĭ, dar care „nu va face splosiune.“

Şi dup'acéstа adăogă:

„Acesta e efectul esaltăriĭ ce carecterisă epoca actuală; şi în ceea ce priveşte pe Ipsilanti, acésta dovedeşte uşiurinţa şi neesperienţa juneţeĭ sélle.“ [1])

Alessandru ordonă prin urmare trimisuluĭ ca în 24 de ore să părăséscă Vienna; apoĭ ordonă luĭ Capodistria a respunde luĭ Ipsilanti, în numele sĕu, „că desapprobă, în mod solemnel, întreprinderea sa; că şi posiţia şi educaţia sa iĭ impunea datoria a lumina, iar nu a rĕtăci spiritele compatrioţilor sĕĭ; că Czarul nu înţellege a protege pe Grecĭ de cât pe tĕrrêmul tratatelor, iar nu prin mijlóce revoluţionare; că Russia sĕ află în legăturĭ d'amicie cu Turcia, şi că rĕu Ipsilanti a alles timpul de rescólă când Russia trata cu Pórta negoţierĭ pentru îmbunătăţirea sórteĭ Grecilor; îl dojenia despre cutesanţa sa d'a se servi cu numele Imperatoruluĭ Russieĭ pentru ajungerea scopurilor sélle culpabile; i ordona a licenţia îndată oştirea ş'a sĕ depărta din Principate, căcĭ Impĕratul va interveni la Pórtă pentru uşurarea sórteĭ creştinilor; i anunça în fine că este sters din cadrele oştireĭ russeştĭ, şi că nu'ĭ maĭ permite a reintra în Russia; iar mamă-sa va continua a sĕ bucura de protecţiunea imperială.“ [2])

Acéstă epistolă, pe care Ipsilanti o priimi official după sosirea sa la Colintina, fu trimisă prin Stroganoff, căruia Capodistria, în scrisórea sa către acesta dela $^4/_{16}$ Martie, i ordona a o comunica ântêiu cabinetuluĭ turcesc, pe care 'lu va assigura despre sinceritatea Russieĭ; ş'apoĭ a o transmite grabnic luĭ Ipsilanti, stăruind lângă Pórtă a sĕ trimite maĭ iute Calimah Domn în România, pentru restabilirea *ordineĭ legale*, ş'a face şi circulărĭ către toţĭ agenţiĭ russeştĭ din Orient pentru desapprobarea insurecţiuniĭ. [3])

[1]) Raybaud, pag. 203. — Suţu, pag. 61.
[2]) Notta No. XLVII.
[3]) Prokesch-Osten, Vol. III. pag, 68—70.

Stroganoff, trimiţând luĭ Ipsilanti scrisórea luĭ Capodistria, i scrisse şi ellu uă scrisóre, cu data din $^{6}/_{18}$ Martie, desapprobând mişcarea sa ca nepolitică, şi îndemnându'lu a licenţia îndată armata ş'a cere ertare cellor în drept. [1])

Spre a assigura şi maĭ mult pe suscriitoriĭ tratatuluĭ dela Vienna, adunaţĭ la Laibah, despre necomplicitatea sa cu insurecţiunea Grecilor, Alessandru allu Russieĭ ordonă să se publice, chiar în foile greceştĭ din Vienna, mĕsurile luate contra luĭ Ipsilanti, relative la desapprobarea officială a întreprinderiĭ sélle, la depărtarea luĭ din oştirea russéscă, la ordinile date Consulilor din Moldo-Romănia şi comandantuluĭ en-chef allu oştiriĭ dela Prut, în fine la nottele trimise Porţiĭ în privinţa acésta. [2])

Intr'adevĕr, contele Wittgenstein, comandantul corpuluĭ russesc din Bessarabia, priimi ordin a pădi uă strictă neutralitate în privinça tulburărilor ivite în Principate, neluând nicĭ uă parte, fie direct fie indirect, la acelle mişcărĭ, spre a se respecta ast-fel tratatele dintre Russia şi Turcia.

Austria approbă officialmente acéstă declaraţie prin internunçiul sĕu dela Constantinopole. [3])

Pe d'altă parte, Eterişti din Bessarabia fură goniţĭ d'acolo de autorităţile locale, de şi sĕ organisasseră în presinţa lor, şi fără a le face la început nicĭ uă observaţiune, şi de şi ceĭ maĭ mulţĭ din capiĭ Eterieĭ conspirasseră pe façă în Russia contra Turcieĭ, şi din Russia plecasseră pentru a ridica în Iaşĭ stindardul revolteĭ. [4])

Consulul Russu din Moldova priimi şi ellu ordin a desapproba official intreprinderea luĭ Ipsilanti, pe care Suveranul Russieĭ, după chiar termeniĭ proclamaţiuniĭ, o considera ca un efect allu esaltaţiuniĭ ce caracterisa acea epocă, ş'a neesperienţeĭ şi uşurinţeĭ juneluĭ Ipsilanti.

[1]) Prokesch-Osten. vol. III. pag. 70.
[2]) Fotino, pag. 66—67. — Philimon, op. cit. pag. 127.
[3]) Raybaud, pag. 204.
[4]) idem idem 205.

Acea proclamaţie fu însoţită d'un ukaz, prin care Ipsilanti era degradat din rangul de major general ce occupa în oştirea russéscă, şi i sĕ ordona a părăsi îndată Principatele. [1])

Incurajéţĭ de acéstă desapprobare officială, boeriĭ din Moldova, cu Mitropolitul în frunte, invitarà pe Domnitorul Suţu a părăsi Moldova; şi în nóptea despre 30 Martie (11 Apriliu) Suţu, pe care neesperienţa şi uşurinţa sa îl făcusseră a sĕ arunca orbesce într'o întreprindere atât de compromitabilă, trecu Prutul în Bessarabia. D'aci trimisse Mitropolituluĭ maĭ multe decrete pentru înfiinţarea uneĭ locotenençe domnescĭ, şi înlocuirea cu Grecĭ a unor Boerĭ pămêntenĭ în funcţiunile principale ale statuluĭ. Divanul anulă acelle decrete, pe motiv că cine desertă postul perde drepturile ce i le dă acellu post.

Gonit din Bessarabia, Suţu voi a trece în Italia prin Austria; dar fu arestat la Goritz, în Carintia; apoĭ liberat peste câţĭ-va annĭ, se retrasse la Athena, unde sĕ stabili. [2])

Ipsilanti, revoltat de perfidia cabinetuluĭ russŭ, respunse Impĕratuluĭ Alesandru că, din epistola M. Salle dela $^{14}/_{26}$ Martie, trimisă prin Capodistria, ellŭ nu înţellege alt de cât că Maestatea sa desapprobă mijlocul întreprinderiĭ sélle, nu însă şi scopul eĭ; că ellu ia assupră'ĭ tótă respunderea acelleĭ întreprinderĭ; că Greciĭ nu pot depune armele, de cât cu condiţiile:

1. D'a trece în Grecia tótă oştirea independinçeĭ.
2. D'a se da Grecilor patru forturĭ, ce le însémnă anume.
3. D'a se recunósce autonomia Grecieĭ ş'a insulelor.

De nu vor fi priimite aceste condiţiunĭ, lupta va continua; şi Greciĭ vor sci să móră pentru patrie şi libertate. [3])

Ipsilanti făcu cunoscut acésta şi Porţiĭ prin Stroganoff [4]) şi Caimacamilor printr'o notă, prin care 'ĭ invita a inter-

[1]) Raybaud, pag. 205.
[2]) idem pag. 206.
[3]) Notta No. XLVIII.
[4]) Prokesch, vol. III, pag. 109.

veni lângă Paşiĭ după marginea Dunăriĭ d'a nu trece în Principate până nu va sosi respunsul de la Pórtă. [1])

In timpul acesta sosi şi scrisórea Patriarchuluĭ de la Constantinopole către capiĭ Bisericiĭ Române, prin care Capul Biserici orthodocse arunca anathemele salle şi attrăgea urgia Ceruluĭ assupra luĭ Ipsilanti ş'a Eteriştilor. [2])

D'o dată cu scrisórea Patriarhuluĭ, boeriĭ Divanuluĭ domnesc priimiră şi scrisórea luĭ Callimach, (ce se numisse Domnŭ în locul repausatuluĭ Alessandru Suţu), prin care încredinţa poporul că mişcarea luĭ Ipsilanti e contra voinţiĭ Russieĭ, şi că Turcia va pedepsi aspru p'acellu rebellu. [3])

Ipsilanti înaintasse prea mult ca să se tragă înapoĭ; datoria sa de patriot, şi amorul propriu ca om, îl silea să încerce sórta armelor, sperând încă p'atuncĭ în concursul luĭ Sava ş'allu luĭ Tudor; ş'apoĭ, în faça desapprobăriĭ officiale a Impĕratuluĭ Russieĭ, în faça mĕsurelor severe luate de Sultanul contra Eteriştilor, şi în faça abţineriĭ Sêrbilor, şi a demoralisăriĭ altor populaţiunĭ creştine din imperiul turc, Romănia era pentru Ipsilanti singura basă de operaţiune strategică, care'ĭ offera tóte avantajele în lupta începută pentru independinţa Grecilor.

Adânc mâhnit de conduita luĭ Alessandru allu Russieĭ, Ipsilanti urmédă să'şĭ fi addus aminte, de şi târdiu; de ultimele consiliurĭ ale tatăluĭ sĕu, „d'a nu se rezimă Greciĭ „de cât pe propriele lor forţe, şi d'a nu se încrede în Russia."

Cât despre conduita Russieĭ în privinţa Grecilor, nu pentru prima óră Grecia era sacrificată de Russia.

La 1770, Russia îndemna pe Greciĭ din Moreea a se rescula contra Porţiĭ; şi după pacea de la Cainardgi, ea iĭ lăssa în resbunarea Turcilor, care 'ĭ măcelăriră fără misericordie, împuţinând numĕrul Episcopilor Grecĭ, con-

[1]) Nota No. XLIX.
[2]) Nota No. L.
[3]) Nota No. LI.

fiscând averile patriarchieĭ şi dotând cu elle moscheele, desfiinţând în fine multe din drepturile şi privilegile accordate cleruluĭ grec de către Mahomet II-lea, şi confirmate de successoriĭ sĕĭ.

La 1788 şi 1798, Lambru, Canzonis şi Andrutzos, amăgiţĭ de emissariĭ ruşĭ, resculaŭ pe Grecĭ contra Turcilor; eĭ perdură mica lor flotă în bătălia de la Insula Zeea; iar cellebrul Riga fu prins la Triest de poliţia austriacă, şi, predat în mâna Paşeĭ de la Vidin, fu omorât cu alţĭ patru soçĭ aĭ sĕĭ. [1])

Ce face Russia pentru aceştĭ martirĭ cari sĕ sacrificasseră în numele eĭ? Nimic! Nu maĭ puţin şi Austria sĕ arătă ingrată şi perfidă către Sêrbĭ, dupĕ cum Russia se arătasse către Grecĭ.

La 1817 Cara-Gheorghe, îndemnat de Leventis, dragomanul consultatuluĭ russu din Bucurescĭ, trece în Turcia cu pas-port nemţesc, ca să rescóle pe Sârbĭ contra luĭ Miloş; şi 'şĭ perde viaţa în acea încercare periculósă.

Austriaciĭ, nu numaĭ nu veniră în ajutorul Sêrbilor, când aceştia încercară a'şĭ redobândi drepturile pretinse, dar la 1821 tot aceĭ austriacĭ impedicară pe Sêrbĭ dela participarea la mişcarea Grecilor, încredinţându'ĭ pe de uă parte că prin acésta nu fac de cât trebile Fanarioţilor, şi promiţându-le pe de altă parte sprijinul lor lêngă Inalta Pórtă. [2])

Austria amăgi pe Sêrbĭ, ca şi Russia pe Grecĭ, nefăcând nimic pentru uşurarea sórteĭ lor; din contra, Austria răpisse Bucovina prin consimţimântul tacit allu Russieĭ, după resbellul dela 1774 între Turcia cu Russia şi Austria; [3]) iar Russia răpisse Bessarabia, după resbellul dela 1807—812, prin intrigĭ si banĭ. [3])

[1]) Raybaud, pag. 205—D. Baritz, op. cit. pag. 113.
[2]) D. Baritz, op. cit. pag. 115.
[3]) Vedĭ în privinţa acésta opera d. Ion Ghica (dernière occupation des Principautés par la Russie pag. 28.)
[4]) Protectoratul Czaruluĭ, de Eliade.
Vedĭ şi „De la politique et des progrés de la puis" sance russe, par Wilkinson. pag 110.

Pentru ce dar Românĭ, Grecĭ şi Sêrbĭ maĭ punea sperança lor în Ruşĭ la 1821, şi chiar după aceea? Cruḍimea Turcilor, ortodocsia, avantagele ce le offeria differitele tratate şi hatişerifurĭ [1]), acestea i făcéu să considere pe Russia ca protectorul lor natural, ca pîrghia emancipăriĭ lor de sub jugul barbar si nesufferit allu Turcilor.

---

[1]) Veḍĭ Nota No. LII.

CAPITOLU XVII.

Conduita Russieĭ façă cu insurecţiunea română dela 1821.

Chiar în ḑioa morţiĭ luĭ Vodă Suţu (19 Ianuarie) consulul russŭ Pini adressa Divanuluĭ domnesc uă nottă, în care'ĭ făcea cunoscut că, de și *obștea boerilor* ar trebui sĕ ia frânele guvernuluĭ, însă reposatul Domn, încă trăind, a înfiinţat un Comitet de guvernare, compus de șépte persóne (însemnate la începutul Capitoluluĭ VIII); că acea măsură, Vodă Suţu a comunicat'o şi Consulatuluĭ, chiar în ḑioa de 15 Ianuarie, şi Consulatul a approbat'o; prin urmare, Consulul sĕ credea în drept a recomanda acelluĭ Comitet, înainte de tóte, *manţinerea buneĭ ordine*, singurul scop ce e dator Comitetul să aibă în vedere, şi pentru care a fost instituit; apoĭ i attrăgea luarea aminte că, ca guvern provisoriŭ, ellŭ urmésă a sĕ mărgini în *hotarele sarcineĭ selle*, fără a'şĭ însuşi attribuţiunĭ ce sunt numaĭ de competinţa Domnitoruluĭ; iar prin înţelépta sa cârmuire, Comitetul va bine-merita dela Curţile protectriçă şi suzerană; în fine făcea pe guvern *respunḑĕtor pentru linişte̦a publiçă*, şi pentru *orĭ ce attingere addusă obiceiurilor şi rânduelelor în fiinçă*, etc. [1])

Din acéstă nottă se înţellege că Consululŭ russŭ

[1]) Veḑĭ Notta No. LIII.

avea cunoştinçă de mişcarea ce avea să se întâmple în România. După ce a patronat'o prin secretarul şi dragomanul sĕŭ, affiliaţĭ aĭ Eterieĭ, cum am arĕtat, apoĭ, ca să scape apparinçele, făcea responsabil d'acea mişcare pe însuşĭ guvernul provisoriŭ, în care avusesse grijă a numi şi boerĭ pe cari 'ĭ credea contrariĭ mişcăriĭ naţionale, precum de esemplu pe Rizu.

Printr'altă nottă, dela 29 Ianuariŭ, Consulul russŭ cerea guvernuluĭ informaţiunĭ despre insurecţiunea de peste Olt; şi 'lŭ întreba ce mĕsurĭ a luat pentru impiedecarea reuluĭ? Prin nota dela 1 Februarie, guvernul relata celle descrise de noĭ, făcênd cunoscut şi mĕsurile luate pentru paralisarea mişcăriĭ. [1])

Consulul espedie la Tudor un impiegat d'aĭ Consulatuluĭ, invitându'l a veni îndată la Bucureşcĭ, spre a 'ĭ comunica lucrurĭ importante; dér Tudor se oppusse, respundând că poporul nu'lŭ lasă a veni singur; ci va veni peste puçin la Bucureşcĭ însoçit de tot poporul. [2])

Consulul Pini inşciinţa regulat pe Stroganoff despre tot ce se petrecea în România, cerând instrucţiunĭ în privinţa acésta. [3])

Printr'uă depeşă a luĭ Capodistria, din a doua decadă a luneĭ Februarie, Impĕratul Alessandru desapproba dela Laibah mişcarea luĭ Tudor, în mod solemnel, dupĕ cum desapprobasse şi p'a luĭ Ipsilanti; autorisa pe Pini a declara Vladimiresculuĭ, care refusasse a se presinta la Consulatŭ, că prin acésta a făcut act de rebelliune către curtea protectrice; ş'a'ĭ notifica ânchĕ, din partea autocratuluĭ Russieĭ, că este degradat din rangul de locotenent cu care 'lŭ onorasse autocratul în resbellul dela 1806; că nu maĭ are voe a purta ordinul Vladimir; că nu maĭ póte spera în viitor în protecţia Majestăţeĭ Selle; îl autorisa încă a spune şi Boerilor Divanuluĭ că

[1]) Notta No. LIV.
[2]) Philimon, op. cit. Vol. I, pag. 325.
[3]) Prokesch-Osten op. cit. Vol. II, pag. 105—109.

Impěratul găsește mĕsurile întrebuințate de eĭ contra tulburatoruluĭ nu destul de energice; și dacă credeaŭ că mijlócele de cari dispun nu eraŭ sufficiente, trebuia să céră îndată ajutorul Pașiĭ dela Vidin; prin urmare, esitarea Divanuluĭ inspira împĕratuluĭ uă justă neîncredere, căcĭ a avut de efect încurajérea revolteĭ. Capodistria approba conduita agentuluĭ sĕŭ, ca conformă cu maximele politice alle Cabinetuluĭ russŭ, maĭ alles în privinça interpretăriĭ dată tratatelor d'între Russia cu Pórtă; iĭ ordona a stărui și din parte'ĭ pentru grabnica venire a Domnuluĭ Calimah la postul sĕŭ, spre a potoli rescóla, fără concursul armat allŭ Turcieĭ; dacă însă, până la sosirea luĭ Calimah, revolta ar lua proporțiunĭ marĭ, Consululŭ sĕ stăruiască a sĕ cere ajutorulŭ oștirilorŭ turceștĭ, făcênd a se stabili *ordinea legală* c'uă oră maĭ 'nainte; în fine, Consulul sĕ comunice tuturor desapprobarea acelleĭ mișcărĭ de către Impĕratul, care e hotărît, în unire cu alliațiĭ sĕĭ, a combate pretutindenĭ *spiritul revoluționar*; printr'acésta se va desminți și *sgomotele falșe* despre concursul secret ce Russia ar fi dispusă a da revoluțiuneĭ, din orĭ ce parte ar veni acelle sgomote. [1])

Cu tóte acestea, consulul nu s'a conformat acestor ordine ad litteram: încă uă probă despre complicitatea aghenților rușĭ în mișcarea dela 1821.

La nota Caimacanilor din 2 Februarie către consulurus, prin care eĭ îl înștiințaŭ că aŭ pus la calle a cere al jutorul armat al Turcieĭ, Consulul respundea, prin nota sa dela 5 Fevruariŭ, că mĕsura Divanuluĭ este contrarie tratatelor dintre Pórta și Rusia; prin urmare, fiind-că hattișeriful din anul 1802 garantédă teritorul contra orĭ-căriĭ invasiunĭ, și fiind-că *pericolul este uă cestiune de apreciare* din partea Divanuluĭ, represintantul russ, de și ar consimți pentru astă dată la uă interpretare ce s'ar putea da în favórea țerreĭ articoluluĭ respectiv din Hattișerif, nu crede însă că pericolul să fie *atât de mare* în cât să

[1]) Notta N. LV.

se amerinţe într'adevĕr sicuranţa publică; maĭ ales că părerea sa este că nu s'aŭ întrebuinţat tóte mijlócele pentru împedicarea rĕuluĭ; d'aceea se crede dator a observa Divanuluĭ că, cu maĭ puţine discordiĭ din partea Boerilor, în privinţa mijlócelor luate, şi cu maĭ multă energie în aplicarea lor, póte r fi fost de prisos măsura estremă ce se propune. [1])

Prin acéstă notă, Russia se demasca pe deplin în ochiĭ Turcieĭ ş'aĭ Românieĭ. Dacă Russia desapproba sinceramente mişcarea, occasiunea se presinta spre a dovedi acésta, declinând prin urmare or-ce complicitate cu Eteria; dar dupĕ ce încurajédă insurecţiunea, apoĭ o desapprobă officialmente, şi în fine paralisésă mijlócele d'a o combatte.

Capodistria consimţi la intrarea în ţérră a trupelor turceşcĭ; Stroganoff însă, prin notta sa dela 25 Febr. către Reis-Effendi, se oppusse, considerând-o ca contrarie tratatelor.

„Ea urmésă a se effectua, dice el, în înţelegere cu Rusia, şi după appelul autorităţilor locale; şi urgenţa trebue să fie recunoscută de ambele Curţĭ. [2])

Şi când Turcia fu silită a întrebuinţa mĕsurĭ energice contra Eteriştilor, Russia protestă, în *numele umanităţiĭ*. Când Turcia, armată de probele ce posseda, împuta Russieĭ complicitatea agenţilor seĭ în acea rescólă, Russia protesta despre *lealitatea intenţiunilor* sale către Pórtă. Eată politica perfidă a Cabinetuluĭ de Petersburg.

Vĕllul prestigiuluĭ *pravoslavniceĭ* Russiĭ, cum o numiaŭ p'atuncĭ părinţiĭ noştriĭ, a trebuit să cadă în fine după ochiĭ împăejenaţĭ aĭ Boerilor! Russia, care contribuisse la urcarea Fanarioţilor pe tronul luĭ Mircea şi Ştefan, Russia, care încuragiasse rescóla luĭ Tudor ş'a lui Ipsilanti, Russia sacrifica acum *privelegiile boerescĭ*, părăsindu-'ĭ în vóea *rĕsvrătitoruluĭ* Tudor.

[1]) Vedĭ Notta No. LVI.

[2]) Prokesch-Osten, op. cit. vol. II, pag. 106.

Dacă guvernul fanarfotic n'ar fi stins în animele Boerilor ultima schintee de ambiţie, de onóre şi de patriotism, momentul era favorabil pentru dênşiĭ ca să dea mâna Slugeruluĭ Tudor, lucrând împreună cu ellŭ pentru allungarea Eteriştilor, şi reclamarea drepturilor străbune, perdute prin urcarea Fanarioţilor pe tronul Românieĭ. Resultatele unuĭ assemenea actŭ ar fi fost immense. Turcia ar fi realisat, c'uă oră maĭ 'nainte, legitimele cererĭ alle Românilor; Romănia ar fi fost póte salvată de desastrele resbeluluĭ dela 1828, de tristele consecinţe ale Regulamentuluĭ (opera Russieĭ) şi de arroganţa despotică a proconsolilor ruşĭ, ce umiliră două-ḑecĭ de anĭ şi tronul şi ţérra; în fine boeriĭ ar fi rescumpărat un secul de umilire.

Déră regimul fanarioticu demoralisasse Boerismul, care vedea în mişcarea luĭ Tudor perderea privilegielor séllle, iar nu emanciparea românismuiuĭ de subt un regim strein, fatal esistinţeĭ séllle; iar nu respectul autonomieĭ, adică dreptul de allegere al capilor Statuluĭ, si dreptul de control general allŭ averiĭ Statuluĭ prin representanţĭ differitelor classe; în fine, uşurarea classeĭ celleĭ maĭ numeróse şi maĭ productive, şi cea maĭ năpăstuită atuncĭ, fiind că pe grumaḑul eĭ apăsa tóte sarcinele Statuluĭ.

Boieriĭ de la 1821, ca şi ceĭ de la 1848, ca şi ceĭ de la 1859, ca şi ceĭ de la 1864, trebuia să fie forçaţĭ de tribuniĭ poporuluĭ, ca Patriciĭ din Roma antică, spre a ceda Plebeilor câte-va din drepturile şi privilegiele lor, pe cari se silescŭ a le lua înapoĭ, când le vine bine.

D'aceea, Robespierre în França la 1792, şi Tudor în România la 1821, credeaŭ, ca şi Moise allŭ Evreilor, şi ca însuşĭ Salvatorul, că ideile celle nouĕ nu pot fi applicate de ceĭ îmbătrîniţĭ în vechile prejudiciĭ; şi p'acest temeiŭ uniĭ aŭ cugetat, ş'alţiĭ aŭ realisat, macsima evangelică:

„Că arborul uscat se aruncă în focŭ."

CAPITOLU XVIII.

Russia façă cu Turcia în evenimentele de la 1821.

Nicĭ uă dată Russia n'a fost într'uă posiţiune maĭ falsă, façă cu Turcia, şi maĭ alles cu Puterile semnătóre tractatuluĭ de la Vienna, ca în timpul insurecţiuniĭ Grecilor de la 1821.

Pe când acelle puterĭ, în unire cu Russia, luasseră, la conferinça din Viena, şi apoĭ de la Laibah, mĕsurĭ serióse pentru sugrumarea insurecţiuniĭ în Spania şi Italia, Russia încuragea pe sub mână rescóla în Turcia; şi când isbucni în Principate rescóla Grecilor ş'a Românilor, cu tótă desapprobarea formală a Russieĭ, Austria şi Anglia, maĭ cu seamă, încredinţate prin aghenţiĭ lor despre complicitatea Russieĭ în acea mişcare, prin urmare interesate la stingerea foculuĭ, fie-care din puntul seŭ de vedere susţinură pe Pórtă contra Russieĭ; şi Pórta lovi atuncĭ fără cruţare pe rebellĭ, dispreţuind protestările ş'ameninţările cabinetuluĭ russŭ.

Russia, demascată, nu maĭ putea invoca tratatele, spre a justifica intervenirea sa armată în Principate, nicĭ nu maĭ putea impune Porţiĭ în privinţa terrorismuluĭ întrebuinţat de Pórtă contra insurgenţilor.

La 1821, Russia perdu 50 la sută din influinţa sa şi din prestigiul seŭ în faça creştinilor ortodoxĭ din Orient.

Inainte d'a possede probe materiale despre complicitatea Russieĭ în insurecţiunea de la 1821, Pórta privea pe Russia ca alliată sinceră, şi lucra în comun pentru sugrumarea rescóleĭ; dar după ce se încredinţă de complicitatea cabinetuluĭ rusŭ în acea mişcare, din corespondinţa Eteriştilor, în care figuraŭ, pe lângă nobiliĭ din Fanar, pe lângă mulţĭ demnitarĭ grecĭ aĭ Porţiĭ, şi pe lângă Capiĭ Bisericeĭ, chiar agenţĭ ruseştĭ, atuncĭ cabinetul turcŭ, indignat, cu drept cuvênt, de perfidia Russieĭ, fu silitŭ a lua măsurĭ fórte aspre în privinţa insurgenţilor, dispreţuind protestările energice alle represintantuluĭ Russieĭ la Constantinopole contra acelor mĕsurĭ, mĕsurĭ dictate de instinctul de conservare şi de fanatismul religios.

Prima ştire despre rescóla luĭ Tudor sosi la Constantinopole pe la începutul luĭ Februarie, adică îndată după numirea luĭ Calimahŭ ca Domn allŭ ţerreĭ Românescĭ. Reiz-Efendi, Ministru de Esterne allŭ Turcieĭ, comunică oficialmente luĭ Stroganoff, la $^{7}/_{19}$ Februarie, că Caimacamiĭ luĭ Calimah aŭ priimit ordin a întrebuinţa tóte mijlócele, servindu-se însă numaĭ de oştirea indigenă pentru manţmerea buneĭ ordine, şi assigurarea linisteĭ locuitorilor din România.

Tot d'odată invita pe ambassadorul russŭ ca să scrie consuluĭ din Bucureşcĭ să ajute şi ellŭ pe Caimacamĭ în sarcina lor.

In aceeaşĭ ḑi, baronul de Stroganoff respundea Ministruluĭ turcŭ că aderă la propunerea Porţiĭ, declarând formal că Suveranul sĕŭ va desapproba, de sigur, conduita culpabilă a Vladimiresculuĭ, părăsindu'lŭ la pedeapsa ce merită asemenea rebellŭ.

Stroganoff comunica încă luĭ Reiz rapportul ce priimisse de la Consulul Pini, din care ḑicea el, se dovedea zelul cu care acest impiegat îşĭ îndeplinisse datoria sa în această împrejurare, conform intenţiunilor Porţiĭ.

In seara de 22 Februarie (6 Martie) priimind şi alte rapporturĭ de la Consulul Pini, ce'ĭ anuncia întindere

rescólei Vladimirescului, Stroganoff le comunică îndată şi pe acestea cabinetului turcŭ; şi 'lŭ invită a da uă proclamaţie spre a lumina spiritele rĕtăcite din România, desapprobând ast-lel, în mod solemnel, încercarea perturbatorului.

La 24 Februarie (8 Martie), Reiz-Efendi comunica luĭ Stroganoff officialmente ordinile ce didesse Paşilor după marginea Dunăriĭ, d'a fi gata să intre cu oştirile în România la cea d'ântêiŭ cerere a Caimacamilor.

Stroganoff, în notta sa de la 25 Februarie (9 Martie) respundea Ministruluĭ turc, că măsura luată de Pórtă pentru intrarea oştiriĭ turcescĭ în Principate o considera ca contrarie tractatelor esistinte; prin urmare, nu o putea admite, fie chiar ca esceptiune, de cât prin uă comună înţellegere, basată pe uă urgenţă recunoscută de ambele părţĭ, si în urma uneĭ cererĭ oficiale din partea autorităţilor locale.

Asemenea cerere se făcusse şi din partea guvernuluĭ ţĕrreĭ cătra represintantul Russieĭ din Principate; şi acesta o respinssese, tot sub pretestul că e contrarie tractatelor dintre Russia şi Turcia; ast-fel Turcia, ameninţată în esistenţa sa, se vedea paralisată de Russia, care, prin asemenea refus, încuragea insurecţiunea, de şi Stroganoff avea aerul a o desapproba.

Trecerea luĭ Ipsilanti din Russia în Moldova, şi scrisorile acestuia şi ale luĭ Mihail Suţu către Stroganoff, pe cari acesta le comunică Porţiĭ, ca să evite orĭ-ce bănuele, esplicară cabinetuluĭ turc conduita echivocă a Russieĭ în chestia de faça; cu tóte assigurările despre sinceritatea Russieĭ, ce Stroganoff se sili a da Ministruluĭ Porţiĭ, între patru ochĭ, la $^4/_{16}$ Martie, Reiz-Efendi remasse convins despre complicitatea Russieĭ [1])

Indolenţa saŭ apatia proverbială a cabinetuluĭ turc costă scump pe Turcia; încă dela finele anuluĭ 1820 se comunicasse Porţiĭ scopul Eteriştilor; şi Pórta respun-

[1]) Prokesch-Osten, vol. II pag. 105—106.

dea cu dispreçiŭ la acelle revelărĭ, considerând pe Grecĭ necapabilĭ pentru uă asemenea întreprindere absurdă. [1]) Proclamaţiile luĭ Ipsilanti, care se basa pe concursul Russieĭ, deschiseră ochiĭ cabinetuluĭ turc; ellŭ ordonă Patriarhuluĭ a arunca anatema sa contra rebellilor.

Stroganoff din parte'ĭ, ca să assigure Pórta despre sinceritatea cabinetuluĭ russŭ, publică la $^9/_{21}$ Martiŭ uă declaraţie formală, prin care invita pe comersanţiĭ şi suppuşiĭ ruşĭ a sĕ feri de insurgenţĭ; ş'acea declaraţie o transmisse prin circulărĭ tuturor aghenţilor ruşĭ din Orient.

Spre rĕspuns, Reis-Effendi invită pe Stroganoff, pentru ḑiua de $^{12}/_{24}$ Martie, la uă întâlnire al căria scop era înţellegerea comună asupra mijlócelor ce trebuiaŭ luate pentru sugrumarea revolteĭ Vladimirescului; tot în acea ḑi sosi dela Laibah Contele Tolstoĭ cu depeşa dela 23 Februarie (7 Martie) prin care sĕ desapproba, în mod solemnel, tulburările din România; guvernul turcesc să simţi óre-cum satisfăcut prin acésta; şi prin protocolul încheiat într'acea ḑi, el esprima dorinţa ca Turcia sĕ lucrese împreună cu Russia contra acellor mişcărĭ; prin urmare, sĕ hotărî a sĕ numi alt Domn în locul luĭ Mihaiŭ Şuţu; iară Paşiĭ ce vor intra în Principate pentru *restabilirea ordiniĭ legale*, să respecte averea şi viaţa locuitorilor liniscițĭ, şi sĕ ia în consideraţie observaţiunile (les représentantions) consulilor rusescĭ în privinţa reclamelor autorităţilor constituite, pentru a feri aceste ţĕrĭ de orĭ-ce nenorocirĭ [2])

Aci è locul a spune că ambassadorul engles descoperisse deja Porţiĭ planul Eterieĭ; iar ambassadeĭ îl descoperisse un Eterist, pentru banĭ [3]); alţiĭ susţin că acea revelare o făcusseră duoĭ Fanarioţĭ, ce sĕ bucuraŭ de un mare creditŭ la Pórtă [4]); alţiĭ, unŭ prinţŭ grecŭ [5]); în fine

[1]) Filimon, op. cit. vol. I pag. 321.
[2]) Prokesch-Osten, op. cit. vol. II. pag. 106—107.
[3]) Raffenel, Histoire des Evénements de la Gréce. Paris 1822. pag. 19—20.
[4]) Zalony, Essai sur les Fanariotes, pag. 258—259.
[5]) Laurençon, op. cit. pag. 81.

alţiĭ accusă pe Levrentie, archidiaconulŭ Patriarchuluĭ [1])

Tot attuncĭ Stroganoff priimisse de la Alesandru Ipsilanti uă scrisóre către Patriarhul Constantinopoleĭ, în care îl invita a sĕ pune în capul insurecţiuniĭ; şi Stroganoff dedesse acéstă scrisóre Sultanuluĭ, temêndu-se de vr'uă cursă din partea neamicilor sĕĭ. Sultanul înfuriat chemă attuncĭ supt arme pe toţĭ Turciĭ, de la etatea de 12—60 de anĭ. [2])

Apelul Sultanuluĭ avea de scop a întărîta fanatismul naţional şi religios al Turcilor. Acel Hatişerif, citit în tóte Moskeele, fu semnalul macelăriilor, cari devenirĕ generale când sĕ priimi scirea ($^4/_{16}$ Aprilie) despre rescularea tuturor Grecilor din Moreea. [3])

Doue lunĭ ţinură acelle măcellurĭ; şi peste 100,000 individĭ fură măcellăriţĭ, în Constantinopole, în Adrianopole, la Salonic, la Smyrna, la Cypru şi în alte provinciĭ din imperiul turc, unde sĕ aflaŭ Grecĭ bănuiţĭ ca Eteristĭ. [4])

Averile lor fură confiscate, bisericile jefuite; şi ómenĭ, de deosebite condiţiunĭ, chiar streiniĭ, fură ommorîţĭ şi insultaţĭ. Consulul frances, David, scapă pe toţĭ câţĭ sĕ adăpostiră subt bandiera sa. Mórtea a 12 Archiereĭ, a prinţuluĭ Constantin Moruz, si maĭ ales a Patriarhuluĭ din Constantinopole, accusaţĭ de viclenie, indignară tótă lumea. [5])

Patriarhul, destituit şi arestat în ḑioa de Paşcĭ, după terminarea serviciuluĭ divin ($^{10}/_{22}$ Aprilie), fu aruncat în închisórea statuluĭ; şi tot în acea ḑi fu spânḑurat la pórta bisericiĭ patriarhale; apoĭ corpul sĕŭ fu expus treĭ ḑille la pórta patriarhieĭ; şi în urmă uă grupă de Evreĭ, după ce'l târîră de picióre pe uliţele Constantinopoleĭ, şi'l in-

[1]) D. C. Aristia.

[2]) Raybaud, pag. 217—220.

[3]) Prokesch-Osten, vol. I op. cit. pag. 108.

[4]) Laurençon, pag. 81—Tchocan (Histoire de la Grèce moderne) pag 11. — Raybaud, pag. 214—228 — Prokesch, pag. 109—112.

[5]) Veḑĭ în Istoria luĭ Fotino (pag. 102—105), lista cellor maĭ de frunte, fugiţĭ şi omorîţĭ attuncĭ. — Veḑĭ şi în *Trompetta Carpaţilor* (No. 859 din 1870) aceeaşĭ listă, copiată după Fotino.

sultară într'unŭ modŭ nedemn, îlŭ aruncară în mare. [1])

Un ambassador, cerênd cuvênt Divanuluĭ prin tr'uă notă pentru assemenea barbarie, priimi rĕspuns „că însuşĭ Mufti ar fi avut aceeasĭ sórtă, dacă ar fi conspirat, ca Patriarchul, contra Sultanuluĭ. [2])

Prin notta sa de la $^{11}/_{23}$ Aprilie, Stroganoff esprimă luĭ Reiz-Effendi profunda sa durere pentru supliciul barbar allŭ capuluĭ bisericiĭ ortodoxe, si indignarea sa pentru assasinatul unor mateloţĭ ruşĭ.

Reiz rĕspunse, prin nota de la $^{15}/_{27}$ Aprilie, că acésta este efectul allegreţiĭ (bucurieĭ) şi al zeluluĭ ardinte al soldaţilor Turcĭ, trimişĭ contra insurgenţilor.

Un asemenea rĕspuns necuviincios, şi continuarea desordinilor, siliră pe Stroganoff a presinta Porţiĭ uă notă în care 'ĭ declara că, în lipsă de orĭ ce garanţie din partea Porţiĭ către chiar supuşiĭ sĕĭ, ellŭ a solicitat de la Cabinetul sĕŭ trimiterea unuĭ bastiment armat, care sĕ staţionese la intrarea Canaluluĭ de la Marea Négră; şi că Suveranul sĕŭ, printr'o depeşă dela Laibah din $^{2}/_{14}$ Aprilie, a approbat acéstă mĕsură.

Acéstă nottă provocă schimbarea Viziruluĭ. Noul Vizir (Benderli) restabili óre cum linişcea. In ḑioa de $^{17}/_{29}$ Aprilie sĕ citi în tóte bisericile grecescĭ şi armeneşcĭ un firman prin care sĕ assigura crestiniĭ din Stambul că nu vor maĭ avea a sĕ teme de escesele janicerilor, invitându'ĭ a continua fie care occupaţia sa. — A doua ḑi însĕ Vizirul fu destituit din *causa umanităţiĭ sélle către creştinĭ*, cum sĕ esprima Sultanul în ordinul de numire al nouluĭ Vizir (Salet-Paşa). Omorurile începură cu maĭ multă furie, jefuindu-se chiar bisericile, şi întinḑêndu-se măcellul şi prin satele din prejurul capitaleĭ.

Aceste ultrage aduse religieĭ creştine provocară uă

[1]) Prokesch-Osten. vol. I pag. 109 — Rabbe însĕ, în memoriul luĭ Raybaud (pag. 223) susţine că cadavrul Patriarchuluĭ ar fi fost rescumpărat de Grecĭ, şi îmmormêntat la Odessa cu onórea cuvenită.

[2]) Laurençon (pag. 81).

alta notă din partea luĭ Stroganoff, cu data din 24 Aprilie (6 Maiŭ), prin care cerea cu energiă încetarea desordinilor şi pedepsirea culpabililor.

Acest protest născu conferinţa dela 25 Aprilie (7 Maiŭ), în care Reiz-Effendi făcu următórele declarărĭ verbale:

1) A se ordona trupelor turcescĭ, trimise în Principate, ca sĕ încépă îndată góna contra rebelilor, fără a sĕ lua în consideraţie declaraţiunele de supunere ale boerilor.

2) A se estrada Greciĭ refugiţĭ în Russia.

3) A se trimite în Principate comandanţĭ militarĭ (Muhafizĭ) pênă la instalarea nuoilor Gospodarĭ, cari nu sĕ vor numi de cât după restabilirea liniştei complecte în România, şi maĭ ales după estrădarea şi pedepsirea refugiţilor în Russia.

Nemulţumit cu aceste mĕsurĭ, Stroganoff propusse altele, ca singure admissibile; adică:

1) Grabnica trimitere a Gospodarilor [1]) în Principate, însoţiţĭ de ostirĭ turceşcĭ, fără altă administraţie militară.

2) Dare de ordine seriόse către comandanţiĭ trupelor turcescĭ d'a respecta persónele, proprietăţile şi privilegiile Românilor, cari n'aŭ participat la insurecţiune; încetarea esceselor din partea trupelor turceşcĭ, afară de casul de rebelliune pe faţă; reintrarea Consulilor în Principate, dupĕ instalarea Gospodarilor; şi luarea în consideraţie a observaţiilor făcute de Consulĭ capilor trupelor turcescĭ.

Pórta, susţinută de Anglia, menţinu disposiţiile luate de Reiz în conferinţa dela 25 Aprilie (7 Maiŭ), refusând trimiterea de Domnĭ grecĭ în Principate, dupĕ cum stăruia Stroganoff; acesta, la rîndul sĕŭ, în basa unor depeşe priimite dela Laibah, cu data din 20 Maiŭ (1 Iuniŭ), refusă estradarea refugiţilor Grecĭ în Russia, sub cuvênt că umanitatea nu permite a sacrifica furieĭ musulmane nisce ómenĭ póte innocenţĭ.

A doua ḑi sosi în canal vasul russesc, anunţat de Stro-

[1]) Adică a Domnilor fanarioţĭ.

ganoff. Reiz ceru imperios depártarea vasuluĭ din Bosfor; căcĭ alt-fel Căpitan-Başa va priimi ordin a întrebuinţa forţa.

Acéstă notă, şi opunerea Porţiĭ d'a se transporta cancellaria russéscă de la Pera la Buic-deré, provocă nota din 24 Maiŭ (5 Iuniŭ), prin care represintantul Russieĭ declară categoric că, în urma atâtor violinţe şi insulte adduse pavillonuluĭ russŭ, ellŭ încétă orĭ ce relaţie cu guvernul turc; şi că va pleca îndată ce sĕ va ivi un vênt favorabil. [1])

Retragerea luĭ Stroganoff din Constantinopole provocă uă notă colectivă din partea ambassadorilor Prussieĭ şi Russieĭ, la care Divanul turcesc rĕspunse prin notta de la 6 Dechembrie (1821) în care declara că Pórta nu maĭ póte avea încredere în Domniĭ fanarioţĭ. [2])

Scopul acestuĭ Capitol a fost a dovedi:

1. Că conduita echivocă séŭ perfidă a cabinetuluĭ russŭ a fost causa principală a mĕsurilor estreme luate de Pórtă contra insurginţilor grecĭ din Constantinopole şi din alte părţĭ alle Turcieĭ; mĕsurĭ ce costară viaţa la miĭ de crestinĭ, şi chiar la Capiĭ bisericiĭ ortodocse; ast-fel că tóte protestările luĭ Stroganoff, în privinţa acésta, aŭ rĕmas fără efect. [3])

2. Că Cabinetul russŭ a pus tóte silinţele a restabili în Romănia *ordinea legală*, adică continuarea regimuluĭ fanariotic; şi dacă n'a reuşit, acésta o suntem datorĭ demascăriĭ Fanarioţilor în ochiĭ Porţiĭ, care nu maĭ putea avea încredere într'ênşiĭ; şi maĭ ales devotamentuluĭ luĭ Tudor Vladimirescu către Turcia, cădênd victimă a trădăriĭ ultimuluĭ fanariot.

Ast-fel, din sângele luĭ Tudor născură drepturile Românilor, nesocotite de Turcia un secol şi maĭ bine!

---

[1]) Prokesch-Osten, op. cit. Vol. I, pag. 112—115. — Vedĭ şi Nota luĭ Stroganoff dela $^{6}/_{18}$ Iulie, şi rĕspunsul Porţiĭ, pag. 133—140.

[2]) Vedĭ Nota No. LVII.

[3]) Rabbe (Memoriul luĭ Raybaud, pag. 225) susţine că guvernul russŭ putea scăpa pe ceĭ ommorîţĭ atuncĭ; dar uită că Russia era demascată în ochiĭ Porţiĭ; şi intervenirea sa în favórea infortunaţilor creştinĭ înfuria maĭ mult pe Turciĭ fanaticĭ, cari apăraŭ religiunea ce o credéŭ amenințată de insurginţĭ.

CAPITOLU XIX.

Fuga Bucureştenilor.

Incă dela 8 Martie, Tudor espediasse din Slatina uă proclamaţie către locuitoriĭ din Bucureşcĭ, ca să'ĭ trimiţă din tóte isnafurile câte unŭ omŭ cu adeverinţă înscrisŭ, că aprobeasă celle lucrate de ellŭ pentru binele ţĕrreĭ; dar se vede că guvernulŭ a paralisat-o, fiind-că nicĭ uă urmare nu s'a făcutŭ din partea Bucureştenilorŭ [1].

Appropierea luĭ Tudor ş'a luĭ Ipsilanti de Bucureştĭ înfricoşară pe toţĭ, maĭ allesŭ pe boierĭ. Aceştia se îngrodiră aflăndŭ că Tudor ar fi împănatŭ cu Pandurĭ drumurile ce ducŭ în Transilvania, spre a le tăia trecerea peste hotare; şi că ar fi hotărătŭ chiar a táia măcar 12 Boierĭ divaniţĭ [2].

Boieriĭ îngrijaţĭ începură a se pregăti de fugă, până maĭ era timpŭ. Esemplulŭ îllŭ dette Spătarul Banu Brăncoveanu, plecăndŭ în secretŭ cu famillia, în nóptea de 10 spre 11 Martie, la moşia sa Mogoşóia, uă de unde trecu în Braşiovŭ.

Plecarea sa causă mare tulburare în capitală; poporulŭ veni a doua ḑi grămadă la curtea domnească, unde erau adunaţĭ boieriĭ divaniţĭ şi Caimacamiĭ luĭ Calimah, cerândŭ

[1]) Veḑĭ Nota No. LVIII.
[2]) Veḑĭ Nota No. LIX.

cu strigăte a li se spune ce însemnésă acéstă plecare a boerilorŭ?

Cu tóte assigurările date de Caimacamĭ, poporulŭ rĕmasse tare îngrijatŭ, maĭ allesŭ cândŭ vĕḑu că fugŭ şi alţĭ boerĭ marĭ, precum Banu Grigore Ghica, Banul Barbu Văcărescu, Logofătul Stefan Bellu, şi Vistierul I. Manu, şi multe alte familliĭ de boierĭ şi neguţĕtorĭ. [1]

Peste câte-va ḑille plecară şi consuliĭ Russieĭ şi Austrieĭ [2] pe carĭ'ĭ însoţiră maĭ mulţĭ boierĭ, între carĭ Vornicul Grigore Filipescu, Iordache Filipescu, C. Samurcaşŭ, Alecu Ghica, Hatmanul N. Mavru, etc., carĭ trecură prin Câmpina la Braşiovŭ; iar în Bucureştĭ remasseră Mitropolitulŭ, Episcopiĭ de Argeşŭ şi de Rîmnicŭ, Vornicul Grigore Băleanulŭ (spătarŭ) Vornicul Mihail Manu, Vornicul Iordache Slătineanul (logofătŭ de ţérra de susŭ,) Logofătul Scarlatŭ Grădişteanu, (nazarŭ allŭ caseĭ lefilorŭ, şi Epistatŭ alŭ Agieĭ) Vornicul N. Golescu, Logofătul Fotache Stirbeiŭ, Logofĕtulŭ Alesandru Filipescu, (locoţiitorŭ de Vistierŭ Mare) Vornicul Alesandru Nenciulescu, şi alţĭ boierĭ, marĭ şi micĭ, carĭ se vĕdŭ suscrişĭ în cartea de adeverire ce o deteră luĭ Tudor la 23 Martie; [3] iar paza capitaleĭ fu încredinţată luĭ Sava, care priveghea ḑiua şi nóptea pentru menţinerea ordiniĭ.

Intrebaţĭ fiind Consuliĭ pentru ce părăsescŭ Capitala, eĭ respunseră că aŭ ordinŭ dela cabinetele lorŭ ca să plece îndată ce se va appropia de Bucureştĭ oştirea luĭ Tudor ş'a luĭ Ipsilanti. [4]

Plecarea Consulilorŭ siliră pe Caimacamiĭ luĭ Calimah şi pe Beşli-Aga (căruia i se plătea leafă din Vistierie) să plece şi eĭ la Ruşciucŭ, cu escortă d'arnăuţĭ d'aĭ luĭ Sava, spre a fi feriţĭ de ceĭ ce ţineaŭ drumurile ca să prade pe fugarĭ.

[1] Dîrzeanu, veḑĭ Trompeta No. 656.

[2] Remîind numaĭ secretariĭ lor pentru a apăra pe supuşiĭ respectivĭ contra esceselor Zavergiilor.

[3] Veḑĭ Nota No. LXIII.

[4] Filimon, op. cit., vol. II. pag. 100.

Caimacamiĭ ţĕrreĭ anunţară pe locuitorĭ prin publicaţiunĭ ca să'şĭ assigure fie-care averile şi familliele. Asemenea publicaţiĭ făcússeră şi Consuliĭ către supuşiĭ lorŭ, înainte de plecare.

Arnăuţimea ce se afla în Capitală, vĕḑândŭ că nu li se maĭ dă lefurile, căcĭ încetasse respunderea contribuţiunelor către Fiscŭ, reclamaŭ dela Boierĭ cu ameninţărĭ drepturile lor. [1])

Eată cum descrie unŭ marturŭ ocularŭ aspectulŭ Capitaleĭ în acelle ḑille de spaimă generală.

„Locuitoriĭ alergaŭ uimiţĭ pe strade, uniĭ cu bagajele în spinare, alţiĭ încărcândŭ în carre familliele spre a fugi, alţiĭ transportândŭ în Monăstirĭ şi pe la hanurile celle maĭ sigure lăḑile cu averea lorŭ. Prăvăliele comersanţilorŭ şi casele boierilorŭ eraŭ închise; stradele eraŭ pline de trăsurĭ cu bagaje, copiĭ şi femeĭ; pâinea şi carnea lipsea, căcĭ tóte isnafurile încetasseră lucrulŭ lorŭ; banĭ nu se maĭ găsea; mulţĭ eraŭ siliţĭ a vinde obiecte de mare preçŭ, pe care le cumpăraŭ Evreiĭ şi Armeniĭ pe nimicŭ. Capitala, cu uă populaţie de 90 miĭ locuitorĭ, părea pustie; pe strade se vedeaŭ numaĭ vagabonḑĭ, carĭ âmblaŭ dupĕ pleaşcă, cu tótă străşnicia luĭ Savva.

„Evreiĭ, Armeniĭ, şi parte din neguţătorĭ şi meseriaşi, lipsiţĭ de mijlóce, se închissesseră prin Monăstirĭ, unde şedeaŭ grămădiţĭ cu familliele lorŭ, sub corturĭ de rogojinĭ, în prada fómeĭ ş'a friceĭ; ceĭ cu avere fugeaŭ, uniĭ pe la Monăstirile duprin prejurulŭ Bucureştilorŭ, alţiĭ pe la moşiĭ, ceĭ maĭ mulţĭ pe la oraşele de sub munţĭ şi în Austria.

„Adaugă la acéstă asprimea timpuluĭ, unŭ timpŭ frigurosŭ, cu zăpadă, vênt şi plóie; drumurile eraŭ desfundate şi pline de cette de vagabonḑĭ, carĭ prădaŭ pe căllătorĭ; din acestea lectorulŭ îşĭ póte face uă idee slabă de suferin-

[1]) Cioranulŭ, pag. 30.

ţele nenorociţilorŭ locuitorĭ aĭ capitaleĭ, carĭ credĕnd a scăpa d'unŭ rĕŭ, dideaŭ peste altulŭ maĭ mare. [1])

Boieriĭ, marĭ şi micĭ, carĭ eraŭ siliţĭ sĕ şédă în Capitală, trimisseră familliele lorŭ în Transilvania; iar eĭ remasseră în Bucureştĭ, unde se credéŭ în siguranţă; şi fiind că se teméŭ de urgia luĭ Tudor, rugară pe Episcopul Ilarion ca să iasă înaintea luĭ Tudor la Samurcăşeştĭ, unde tăbărăsse în nóptea de 15 Martie; şi prin influinţa luĭ morală ce avea asupră'ĭ, sĕ'ĭ împace cu Tudor; căcĭ se respăndisse vorba că Tudor a făcut jurămăntŭ să jertfească pe altarul patrieĭ măcar 12 boieri din protipendadă.

De şi Ilarion combăttu asemenea sgomotŭ falşŭ, boieriĭ însă, care cunoşteaŭ şi faptele lorŭ şi mînia luĭ Tudor, stăruiră într'atâtŭ de Ilarion, în câtŭ acesta se decisse a le face pe placŭ, cu speranţa póte că şi boieriĭ într'uă ḑi vor fi mână de ajutor luĭ Ilarion în vre-uă împrejurare delicată; precum, de esemplu, allegerea de Mitropolitŭ, visul de aurŭ allŭ unuĭ căllugărŭ ambiţiosŭ ca Ilarion.

Ilarion plecă la Samurcăşeşcĭ, pe unŭ timpŭ fórte urâtŭ, în caretta sa cu patru telegarĭ, şi însoçitŭ numaĭ de credinciosulŭ seŭ grămăticŭ [2]), care ţinea într'uă legătură unŭ patrafirŭ şi unŭ molitfelnicŭ.

După multă silinţă ce 'şĭ dette a convinge pe Tudor despre tristele urmărĭ alle unuĭ *olocaustŭ* de felulŭ acesta, Ilarion fu norocitŭ a 'lŭ întórce dela hotărârea ce într'adevărŭ luasse, d'a tăia adică câţĭ-va boieri cu barbă, ca *pildă pentru urmaşĭ.* [3])

---

[1]) Lettres sur la Valachie, écrites de 1815—1821, par F. A. R. Paris, 1821, — pag. 142—146.

[2]) D. Niculae Popescu, dela Muşeteştĭ.

[3]) Vedĭ Nota No. LIX.

CAPITOLU XX.

Intrarea luĭ Tudor în Bucurescĭ.

In ḑiua de 16 Martie, Tudor sosi cu oştirea sa la Bolintinul din valle, şi tăbarî aci ca să poposéscă de năméḑĭ; de aci ellŭ dette uă proclamaţie către locuitoriĭ din Bucureştĭ, pe care o trimisse, înaintea sosiriĭ sélle, cu unŭ omŭ credinciosŭ [1]), dupĕ care porni şi parte din oştire cu ordinŭ a tăbărî în câmpia de la Cotrocenĭ, ş'a aştepta acolo sosirea sa.

In acea proclamaţie Tudor ḑicea: că drepturile strămoşeştĭ fiind nimicite de Domniĭ Fanarioţĭ, în unire cu Boieriĭ, şi jafurile lorŭ ne-maĭ putênd fi sufferite, aŭ silitŭ poporulŭ a se scula spre a le redobândi; că sĕ află subt arme uă óste de 16 miĭ Românĭ, cariĭ aŭ coprinsŭ districtele de peste Oltŭ până la Argeşŭ şi Teleormanŭ, intărindŭ Monăstirele celle strategice; că uă arripă se va întinde pe sub munţĭ pâna la Focşanĭ, iar uă mare parte se află la Bolintin, din care s'a trămisŭ şi la Cotrocenĭ, unde va veni şi ellŭ cu restulŭ oştiriĭ; că apoĭ se va strânge tótă ţerra, asceptăndŭ acolo pe trămişiĭ Porţiĭ carĭ aŭ să cercetese jalnica lor stare, şi să facă dreptate;

[1]) Ipătescu assigură, în nota sea, că cu citirea proclamaţiilorŭ era însărcinatŭ Ioniţă Creţescu, ce-'ĭ ḑicea şi Ortopanŭ, (fiind înalt şi corpolentŭ), şi despre care am menţionat în biografia luĭ Tudor.

că de și încă de la 8 Martie însciințasse pe Boierĭ a-'ĭ trămite din tóte clasele societățiĭ câte unŭ represintantŭ, dar cu mirare vede că nu s'a făcutŭ nimicŭ; prin urmare i sfătuesce pe toțĭ a se grăbi să-'ĭ dea respunsŭ înscrisŭ décă voescŭ și eĭ binele țĕrreĭ, după cum îlŭ voescŭ toțĭ locuitoriĭ duprin districte; căcĭ orĭ-cine va fi contrariŭ voințeĭ poporuluĭ, va fi consideratŭ ca inamicŭ allŭ poporuluĭ; iar ceĭ ce se vorŭ uni cu poporulŭ, se vorŭ bucura de folósele ce vor nasce din acéstă mișcare. [1])

Inainte d'a sosi în Bucureștĭ, Tudor se înțelessese cu Savva, prin ómeni séĭca sĕ liniscéscă spiritele tulburate de venirea sa în Capitală; astfel că, în preḑiua sosiriĭ luĭ Tudor, Sava se preâmblă cu Arnăuțiĭ sĕĭ pe tóte stradele, assicurândŭ poporulŭ că din partea oștiriĭ luĭ Tudor nu se va întâmpla nicĭ uă neorânduială; ci să-'șĭ caute fie-care fără grijă de ocupațiele sélle; iar ellŭ, (Sava) dupĕ datoria ce 'ĭ e impusă, va priveghia singurŭ la manținerea buneĭ ordine; în fine, ordonă ca a doua ḑi să fie tóte prăvăliele închise. [2])

Tudor, sosindŭ în Bucureștĭ în ḑiua de 16 Martie către séră, trasse d'a dreptulŭ la Cotrocenĭ, unde așeḑă tabăra oștiriĭ, care se urca atuncĭ la vre-uă cincĭ miĭ de ómenĭ [3]); afară de corpulŭ de Arnăuțĭ alŭ luĭ Prodan și Machedonski, care se urca la vre-uă 500 de inșĭ. [4])

Acéstă oștire se mări treptatŭ prin volintiriĭ ce soséŭ rândurĭ rândurĭ, cu căpitaniĭ ce-'ĭ recrutaŭ [5]); căcĭ mare parte remassesse pe la locurile însemnate de Tudor în proclamația sa de la 16 Martie. Acéstă oștire era numită de Tudor, în proclamațiele sélle, *adunarea poporuluĭ*, adică represintanțĭ aĭ plugarilorŭ, carĭ veneaŭ să susție,

[1]) Veḑĭ Nota LVIII.

[2]) Laurençon, pag. 73.

[3]) Raybaud, pag. 202.

[4]) Kiriak Popescu, locu citatŭ.

[5]) După încredințarea bătrînilorŭ Pandurĭ de peste Oltu ce aŭ figuratŭ în acea oștire, și carĭ trăescŭ; precum Ion Drăgulicĭ din Cernovoșanĭ, Dumitru Cățelŭ din Cernețĭ, Niculcea Bălănescu din Pestrița, districtulŭ Mehedințĭ etc.

cu arma în mână, drepturile și scutirile reclamate de Tudor la înalta Pórtă în numele poporuluĭ,

Tudor intră călare în Bucureștĭ, în ḑiua de 17 Martie, pe bariera poduluĭ Calițiĭ, în fruntea a uă mie [1]) de pandurĭ, mândriĭ ca braḑiĭ, și cea maĭ mare parte Gorjanĭ și Mehedințenĭ, renumițĭ pentru curagiulŭ și statura lorŭ. Aceștĭ pandurĭ eraŭ urmațĭ de arnăuțiĭ luĭ Machedonski, ce eraŭ toțĭ căllărĭ. La drépta luĭ Tudor era unŭ preotŭ cu crucea în mână; la stânga luĭ, Locotenentulŭ sĕŭ, Theodorŭ Macedoneanu. Unŭ căpitan de pandurĭ purta steagulŭ, care era de mĕtasse, culóre albastră, și cu ciucurĭ tot de mĕtasse, culorile naționale.

Acestŭ stégŭ, care s'a aflatŭ până acum în possessiunea D. maior G. I. Cacalețénu, din Craiova (fiiulŭ Cacalețénuluĭ, capulu tunarilor din óstea luĭ Tudor) este lungŭ ca de duoĭ metriĭ, și latŭ d'unŭ metru și jumĕtate.

Pe colțulŭ de sus din drépta stéguluĭ, este zugrăvitŭ în picióre sântul Theodor Tiron, patronulŭ liberatoruluĭ nostru; pe colțulŭ de sus, din drépta stéguluĭ, se vede sântul martirŭ Gheorghe, patronulŭ militarilor. In mijlocŭ este sânta treime; de desubt, acvila cu crucea în pliscŭ, și crucea între duoĕ ramure de măslinŭ, legate cu bandelettă rosă. De ambele părțĭ alle acvileĭ, sunt următórele versurĭ, cu slove aurite:

Tot norodulŭ românescŭ	Pre tine te proslăvescŭ
Troiță de o fiinçă [2])	Trimite'mĭ ajutorinçă,
Puterea ta cea mare	Și 'n braçulŭ teŭ cellŭ tare,
Nădejde de dreptate	Acum sĕ am eŭ parte.

In fine, subt aceste versurĭ, este scrisă data:

1821 Ghenarie . . . [3]).

Tudor, țiind în mână o pâine mare, simbolŭ de îmbelșugare [4]) se îndreptă spre podulŭ Beiliculuĭ, ca să mérgă

[1]) După cum assicură Dragulicĭ. — Raybaud ḑice că eraŭ ca la 2000; pag. 202

[2]) Rumptŭ.

[3]) Idem. — Veḑĭ *Pressa* dela 20 Sept. 1873 — Acestŭ stégŭ s'a dăruitŭ Muzeuluĭ de D. Cacalețénu.

[4]) Filimon, vol. II. pag. 101 — Ponqueville, pag. 404 — Laurençon, pag. 74 și 75.

la Monăstirea Radu-Vodă, unde voia să se instalese; dar podulŭ de peste Dâmboviţă, din acea direcţiune fiindŭ stricatŭ într'adinsŭ de Sava, cum assicură Dărzeanu [1]), Tudor fu silitŭ a se îndrepta spre Curtea veche, şi de aci spre Mitropolie.

Mitropolia era occupată de arnăuţiĭ luĭ Sava, carĭ, la vederea pandurilorŭ, până a nu urca acestia dealulŭ Mitropolieĭ, descărcară în vêntŭ câte-va puşcĭ şi pistóle; Tudor, ca să evite unŭ conflictŭ nefolositorŭ, ordonă să deschiḑă porţile caseĭ Brâncoveanuluĭ de sub Mitropolie, unde se şi instală, puindŭ strejĭ pentru paḑă. [2])

Timpulŭ era frumosŭ. Atâtŭ pe stradele pe unde trecusse Tudor, cum şi pe dealulŭ Mitropolieĭ, eraŭ grămădiţĭ mulţime de privitorĭ curioşĭ; eĭ veneaŭ sĕ admire pe Slugerulŭ Tudor Vladimirescu şi pe panduriĭ luĭ, carĭ însuflaŭ încredere şi bucurie; poporulŭ presimţia că acea mişcare avea a face epocă în analele ţĕrriĭ, epocă de regenerare; din acéstă causă îl şi priimi poporul pe Tudor cu acclamărĭ entusiastice.

La treĭ ore dupĕ amiaḑĭ, căpitaniĭ luĭ Tudor percurseră Capitala, citindŭ pe la respântiĭ proclamaţiunea scrisă de la Bolintinĭ; iar preoţiĭ întonaŭ cântărĭ bisericeştĭ, urmate de descărcăturĭ de arme. [3])

Apoĭ se orînduiră strejĭ pe la tóte locurile unde trebuinţa cerea. [4])

In ḑiua sosiriĭ sélle, Tudor viḑită pe Spătaru Băleanu [5]), şi pe Manole Gugiu lipscanul [6]).

[1]) Trompeta No. 657.

[2]) Dărzeanu, loc. cit. — Dragulicĭ assicură că la uşa luĭ Tudor păḑia panduriĭ Utleanuluĭ, iar ellŭ fu pusŭ de sentinela la perdéua luĭ Tudor, cât a şeḑutŭ acesta în casa Brâncoveanuluĭ.

[3]) Laurençon, pag. 74 şi 75.

[4]) Cuvêntulŭ de ordine din acea nópte a fostŭ . . . Mitropolia. In genere cuvîntul de ordină era nume de oraşe şi de monăstirĭ, precum, Motru, Tismana, etc; Têrgovişte, Mehedinţĭ, Têrgu Jiuluĭ, Cerneţĭ, Craiova, etc.

[5]) Pe care Tudor îllŭ respecta cu deosebire.

[6]) Gugiu era strânsŭ legatŭ cu Tudor, care fussesse şi hotarnicŭ allŭ moşieĭ Baia de aramă, ce aparţinusse luĭ Manole Gugiu. Despre această visită a luĭ Tudor la ḑissele persóne, ne-aŭ assiguratŭ atât famillia Gugilor, cât şi alţĭ bătrânĭ de încredere.

In acea séră se dette ordinŭ a se stinge luminele maĭ de vreme; iar pe la 8 ore se audiră descărcăturĭ de arme, fără glónţe, carĭ ţinură ca unŭ cuartŭ d'oră [1]). Toţĭ credură că Panduriĭ s'aŭ încăeratŭ cu Arnăuţiĭ luĭ Sava; nu era însă de cât uă simplă sfidare reciprocă, fără triste resultate; a doua-ḑi Panduriĭ se plimbaŭ cu Arnăuţiĭ pe stradele capitaleĭ, ca nisce bunĭ amicĭ [2]).

Sava şi Tudor, de şi nu aveaŭ deplină încredere unul într'altul, eraŭ siliţĭ a se menagea în interesul causeĭ ce apăra fie-care: unulŭ, patria; altul, pe Callimah.

Boieriĭ, cu Mitropolitul în frunte, veniră a se închina luĭ Slugerul Tudor, pe care îllŭ trataŭ ierĭ ca *tâlharŭ*; aḑĭ eraŭ siliţĭ a'lŭ considera ca *capŭ allŭ Statuluĭ*, până le va veni bine a'lŭ trata iarăşĭ ca rĕsvrătitorŭ.

Tudor priimi pe Boierĭ cu bună-voinţă, dându-le respectul cuvenitŭ ca unor Caimacamĭ; şi 'ĭ consiliă a'ĭ da totŭ concursulŭ, scularea poporuluĭ fiindŭ pentru binele tuturorŭ.

Boieriĭ se supusseră forçeĭ majore.

A doua-ḑi, Arnăuţiĭ şi Panduriĭ din óstea luĭ Tudor vindeaŭ obiecte preçióse pe stradele capitaleĭ, [3]) precum şalurĭ, blânĭ, giuvaerurĭ, vestminte scumpe etc., luate cu sila dela fugarĭ şi proprietarĭ, în drumulŭ lorŭ dela Craiova la Bucureştĭ [4]), rupânduse bande din óste, carĭ se abătéŭ din drumŭ pentru asemenea sfîrşitŭ [5]).

Laurençon ḑice că a cumpătat însuşĭ, cu preçiŭ dela

[1]) Iar nu uă ḑi ş'uă nópte, cum susţine D. Maiorŭ Papazoglu, în biografia sântuluĭ Dumitru Bassarabov, fóie volantă.

[2]) Laurençon, pag. 74. Fotino, pag. 52, ḑice că împuscăturele aŭ ţinut uă oră.

[3]) Colonel Voinescu (op. cit., pag. 138,) susţine că asemenea vênḑărĭ se făceaŭ chiar la pórta caseĭ Brâncoveanuluĭ, unde staţiona Tudor; ceea ce e cu greŭ de credut, în vederea proclamaţiilor ş'a ordinilor severe din partea luĭ Tudor, cum şi a maĭ multor esemple, tăindŭ şi spânḑurând pe jefuitorĭ.

[4]) Atuncĭ s'a predat şi vestita bibliothecă a Brâncoveanuluĭ dela moşia sa Mogoşóea.

[5]) D. Dumitru Columbénu dela Vladimirŭ assigură că, pe când Tudor s'apropia de Slatina, unŭ negustoraşŭ veni să se plêngă la dênsulŭ că Pandurii 'ĭ aŭ luatŭ callu dela trăsură, şi l'a lăsatŭ cu marfa în drumŭ. Cercetând, se află callulu la unŭ Pandurŭ, pe care Tudor îlŭ bättu singurŭ cu *măciuca sa de tuciu, ce avea gloduri de ferŭ*, (pe care o possedă aḑĭ D. Pojorénu dela Gorjiŭ), încât îl lăsă lungitŭ; iar callulŭ îl înapoiă bietuluĭ negustoraşŭ.

40 până la 50 de leĭ, șalurĭ, în valóre dela 1200 până la 1500 leĭ [1]. Lipsa totală de numerarŭ, încetarea daraverilorŭ, comersanțiĭ și industrialiĭ fiind siliți a închide prăvăliile s'a ascunde marfa, uniĭ ca s'o apere de jafŭ, alțiĭ ca să pótă fugi, favorisară pe Evreĭ a cumpăra obiecte de mare valóre cu scăḍămănt de 95 la sută [2]. D'atuncĭ se vede că s'aŭ îmbogațitŭ mulțĭ Evreĭ, aĭ cărora urmașĭ jócă aḍĭ rolul de marĭ banchierĭ în România.

Asemenea urmărĭ din partea uneĭ oștirĭ neregulate cu anevoe se puteaŭ înfrâna, cu tótă asprimea ordinelor luĭ Tudor; maĭ allesŭ că dările către Statŭ încetând nu li se putea plăti regulatŭ lefurile; apoĭ mulțĭ se inrolasseră pentru pléșcă, creḍĕndŭ timpul opportun spre a se înavuți, saŭ a se despăgubi de jafurile ce încercasseră și eĭ din partea impiegațilorŭ abusivĭ; apoĭ și aceștia totŭ prin jafurĭ se silisseră a scóte întreitŭ baniĭ dațĭ pentru luarea funcțiilorŭ, ce se vindeaŭ pe façă, fără scrupulŭ, fiind unŭ venitŭ personalŭ allŭ unorŭ ministriĭ dupe atuncĭ, toleratŭ prin obiceiŭ.

Tudor luă următórele măsurĭ salutariĭ încă din ḍiua sosiriĭ sélle:

Dette ordine severe Pandurilorŭ și Arnăuților ca să se ferească de jafurĭ și de neorândueli, sub pedépsă de mórte.

Pusse sentinelle în tóte părțile, pe la barierele capitaleĭ, cum și afară din capitală, spre Colintina, spre Băneasa, și spre Giurgiu (la Copăcenĭ) cu scopŭ d'a împiedeca fuga boierilorŭ cu care voia a se servi, ca d'unŭ instrumentŭ, pentru realisarea planuluĭ sĕŭ, și d'a putea lua știre la timpŭ când vor trece Turciĭ în țérră, saŭ când Greciĭ și Arnăuțiĭ ar cugeta să'l atace fără veste [3].

Dupĕ câte-va ḍille de la sosirea sa în Bucureștĭ, Tudor priimi de la Solomon uă scrisóre, prin ștafetă, în care

[1] Laurençon, pag. 76.
[2] Ponqueville, pag. 405.
[3] Dîrzeanu, Trompeta No. 657, 659 și 660.

i se comunica uă proclamaţie priimită de la Dervisch-Paşa din Vidin, însoţită de altă proclamaţie a Caimacamuluĭ Samurcaşu, ce anunţa intrarea oştirilor turceşcĭ în Principate, dacă nu va depune armele îndată, şi nu se va arăta supusŭ Sultanuluĭ. Tudor i rĕspunse ca sĕ le promiţă Turcilor că sĕ vor preda toţĭ, déră maĭ târḑîŭ; Solomon însĕ să nu sĕ predea de locŭ; şi intrândŭ Turciĭ, ellŭ să se tragă în Monăstirile de sub munţĭ, carĭ eraŭ întărite cu ostenĭ şi cu zaherelle, tocmaĭ pentru acestŭ sfîrşitŭ.

După câte-va ḑille, iar primi Tudor altă scire de la Solomon, că a sositŭ de la Vidinŭ Medelnicerulŭ Ión Poroinénu, ataşiatŭ pe lângă Samurcaşŭ, cu scrisorĭ din partea Paşeĭ şi a Caimacamuluĭ, şi însoţitŭ de douĕ Agale turceşcĭ; în acelle scrisorĭ Paşa şi Caimacamul assiguraŭ pe Solomon cu jurămêntŭ, iar Poroinénu era însărcinatŭ a 'lŭ assigura chiar cu înscrisŭ, că dacă se va preda cu toţĭ ostaşiĭ seĭ, Pórta i va da un rangŭ mare, şi ellŭ va fi liberŭ. Solomon le rĕspunse ca să se înţellégă d'a dreptul cu Slugerulŭ Tudor Vladimirescu, căpetenia luĭ, şi guvernator al ţĕrriĭ; căcĭ ellŭ a făcutŭ jurămêntŭ de credinţă către ţérră şi către Tudor, pe care nu 'lŭ póte călca. Trimişiĭ se întórseră la Vidin fără nicĭ un resultatŭ [1]).

---

[1]) Solomon, op. cit. pag. 17—18. — Acea operă, tipărită în Craiova la 1862, şi pe care o recomandăm amatorilor, se află de vênḑare lă libraria Socek et Comp.

CAPITOLU XXI.

Boierii approbă insurecțiunea.

Tudor, urmând consiliulŭ luĭ Ilarion ș'al Brâncovénuluĭ, recunoscu guvernul provisoriŭ, cu óre-carĭ micĭ modificărĭ în personalŭ; înlocui adică pe Boieriĭ fugițĭ cu boieriĭ ceĭ maĭ patriotĭ din ceĭ rĕmașĭ, și lăssâ pe toțĭ ceĭ-lalțĭ în posturile lor respective [1]; iar elŭ rĕmasse capul puteriĭ esecutive, guvernândŭ țérra în unire cu boieriĭ; numi apoĭ ispravnicĭ în maĭ multe judeçe din România mare; pusse la calle pentru strângere de proviantŭ, de volintirĭ și de banĭ, spre a îndestulla și complecta oștirea de la Cotrocenĭ și din Monăstirile de peste Oltŭ, ce avéŭ a servi de cetățĭ de apărare. A se servi cu boieriĭ pentru realisarea scopuluĭ sĕŭ naționalŭ, era din partea luĭ Tudor un actŭ de înaltă politică: pe de uă parte, eiŭ da mișcăriĭ prin acésta sancțiunea legalitățiĭ, făcêndŭ pe boierĭ solidarĭ

[1]) Vedĭ proclamația luĭ Tudor de la Nota No. LVIII. Vedĭ și Nota Divanuluĭ din 28 Martie către aghenția austriacă, privitóre la înrolarea Românilorŭ în oștirea luĭ Tudor, și pe care înrolare, dicŭ boieriĭ, nu o potŭ împiedeca, acésta fiindŭ de attribuția puteriĭ esecutive; iară eĭ cautŭ numaĭ trebile politicescĭ.

Acéstă Notă e subscrisă de Mitropolitul, de Episcopulŭ Buzeuluĭ și al Argeșuluĭ, și de boieriĭ Istrate Crețulescu, Grigorie Bălleanu, Mihail Manu, Iordake Slătinénu, Nicolae Golescu și Grigorie Rallea; pe lângă carĭ maĭ figuraŭ Scarlat Grădiștenu, Fotake Stirbeiŭ, Alesandru Filipescu (Vulpe) și Nenciulescu, carĭ, dice Dârzénu, făceaŭ și eĭ parte din Divanul luĭ Tudor. — Vedĭ acea notă în condica No. 123 din Arhiva Statuluĭ, pag. 195, verso.

cu mişcarea poporuluĭ; pe de alta, însufla încredere Naţiuniĭ, deprinsă de secolĭ a privi pe boierĭ ca guvernanţĭ de dreptŭ, şi ca ómenĭ de ordine şi de stabilitate, par excellence.

Locuitoriĭ capitaleĭ, luminaţĭ în fine despre intenţiunile patriotice alle luĭ Tudor, care pussese în jocŭ capul sĕŭ pentru salvarea patrieĭ, începură a-'lŭ considera, ca şi locuitoriĭ satelor, de liberator al némuluĭ românescŭ, şi ca Domnŭ prin voinţa luĭ Dumnedeŭ şi a poporuluĭ. Dupĕ unŭ secolŭ de grelle suferinţe, suptŭ unŭ regimŭ de corupţiune şi umilire, Dumnedeŭ se îndura în fine d'acestŭ poporŭ martyrŭ, şi 'ĭ trmitea un Moise, ca odinióră Ebreilor în robia Faraonilor, ca sĕ-lu scape din ghiarele Fanarioţilor.

Toţĭ ceĭ năpăstuiţĭ şi jefuiţĭ allergaŭ la Domnu Tudor, ca la un liberator şi părinte. Domnu Tudor recomanda Divanuluĭ reclamele lorŭ, cu apostile scurte şi pline de bunŭ simţŭ; iară Divanul, care şcia că Slugerul Tudor è susţinutŭ de poporul întregŭ, în numele căruia vorbia şi lucra, esecuta îndată ordinile şefuluĭ Statuluĭ; şi după essemplul lorŭ, ispravniciĭ satisfăcéŭ şi eĭ îndată legitimile cererĭ alle cellor năpăstuiţĭ. Astfel Tudor înaugurâ erra dreptăţiĭ ş'a legalităţiĭ.

Domnul Tudor nu se mulţumi a se servi de boierĭ numaĭ ca d'un instrumentŭ pentru esecutarea ordinilor privitóre la affacerile Statuluĭ, şi la uşurarea poporuluĭ; voi a'-ĭ face patrioţĭ fără voea lor; pentru acestŭ sfîrşitŭ le recomandă câte-va acte de patriotismŭ, cu carĭ nepoţiĭ acellor boierĭ s'ar putea făIli adĭ, dacă alte acte posteriore nu ne ar încredinţa că actele în cestiune fură făcute maĭ multŭ de frică de câtŭ de amorul de patrie.

La 18 Martie, boieriĭ adressară împĕratuluĭ Russieĭ, uă petiţiune în care justifica insurecţiunea, ca provocată de împilările şi jafurile Domnilor Fanarioţĭ, ce adussesseră la desperaţie pe bieţiĭ sătenĭ de peste Oltŭ, multŭ maĭ apăsaţĭ de câtŭ ceĭ-l-alţĭ plugarĭ din celle-l-alte districte; eĭ maĭ adăogaŭ în acea petiţiune că, deşi boieriĭ aŭ făcutŭ

totulŭ spre a liniști rescóla, însĕ contra națiuniĭ întregĭ nu puteaŭ lupta; că, în urma acesteĭ tulburărĭ, Turciĭ vor năvăli fără îndoélă în țérră; prin urmare rugaŭ pe protectorul Românilor a da ordine oștiriĭ ruseștĭ sĕ intre în România, spre a o scăpa de iataganul Turcilorŭ; și să-ĭ assigure din nuoŭ privilegiile și drepturile sélle, conformŭ promisiunilor date Românilor, în resbelul trecutŭ, de către generalul Mihelson [1]).

A doua-ḑi dupĕ acestŭ actŭ patrioticŭ, adică la 19 Martie, Mitropolitulŭ dette din partea boierilor uă publicație către locuitoriĭ capitaleĭ, prin care le anunța că, cu venirea luĭ Domnu Tudor în Bucureștĭ, administrația Divanuluĭ a încetatŭ; și toțĭ sĕ cunóscă pe viitor pe Domnu Tudor ca guvernator al țĕrriĭ. Tot d'odată Mitropolitulŭ anunța plecarea sa.

Pe cândŭ Mitropolitul încărca bagajele sélle, cum și sfintele vase, și chiar móștele sfîntuluĭ Dumitru, și dupĕ essemplul sĕŭ se găteaŭ de plecare și Episcopiĭ și Boieriĭ ceĭ marĭ, poporul, aflândŭ acésta, allergă grămmadă la Mitropolie și pusse sentinelle ca se împedece plecarea Mitropolituluĭ [2]).

Astŭ-felŭ Mitropolitul, Episcopiĭ și Boieriĭ rĕmasseră iar în țérră, ca să dea concursul luĭ Tudor.

Uniĭ susținŭ că acésta ar fi fostŭ uă intrigă din partea luĭ Sava și a luĭ Ipsilanti, ca se împiedice Divanulŭ a nu suscrie propunerile luĭ Tudnr, pe carĭ, dacă Pórta le-ar fi întăritŭ, Callimahŭ, patronul luĭ Sava, nu maĭ putea deveni Domnŭ, iar Greciĭ ar fi perdutŭ speranța la tronul Românieĭ [3]).

Noĭ credem înse că prefăcuta plecare a Mitropolituluĭ a fostŭ un jocŭ politicŭ, șoptitŭ de Tudor, ca să se pótă adică justifica stîlpiĭ țĕrriĭ și stîlpiĭ bisericiĭ în ochiĭ

[1]) Veḑĭ Nota No. LX.
[2]) Filimon, op. cit. vol. II. pag. 101.
[3]) Cioranul pag. 47 — Dârzénu, Trompeta No. 659 — Fotino, pag. 53.

Rușilor și aĭ Turcilor, că de *nevoe* aŭ participatŭ la mișcare, fiindŭ *siliți de poporŭ* a se pune în capul mișcăriĭ.

La 20 Martie, Tudor dette altă proclamație către locuitoriĭ din Bucurescĭ, prin care arăta că scopulŭ mișcăriĭ este redobândirea privilegiilor țĕrriĭ și încetarea jafurilor Fanarioților; promitea uitarea cellorŭ trecute; chiema pe toțĭ boieriĭ la unirea cu poporul; îĭ îndemna a se face demnĭ de stremoșiĭ lorŭ, carĭ le aŭ lăsatŭ uă patrie, și a conlucra cu poporul pentru redobândirea drepturilor usurpate; iar ceĭ ce vor lucra împotriva acesteĭ mișcărĭ de folosŭ obștescŭ, aceia vor fi aspru pedepsițĭ; în fine, spre a se cunósce adevĕrațiĭ fiĭ aĭ patrieĭ, ordona ca toțĭ ceĭ ce approbă mișcarea se subscrie formularulŭ de jurămêntŭ ce se allătura pe lângă acea proclamație [1]).

Totŭ cu data din 20 Martie, Tudor adressa către orășaniĭ și săteniĭ din judeçe, de tóte treptele, uă altă proclamație, în care, după ce le esplica causele ridicăriĭ poporuluĭ, care l'a silitŭ a se pune în fruntea luĭ, le promitea că, de vor fi respinse acelle drepturĭ de aceia dela carĭ s'aŭ reclamatŭ, apoĭ le va susține ellŭ cu armele în mână; că poporul va trage marĭ folóse din acelle drepturĭ; că jafurile vor înceta; că mulțĭ patrioțĭ boierĭ aŭ aprobatŭ mișcarea, și că acum i daŭ concursul; că ellŭ a recunoscut guvernul legal, cu care lucrésa; că poporul urmésă a respecta autoritatea; că ceĭ ce se credŭ în stare a purta arma, să vie sub steagurĭ, unde vor servi patria pentru binele eĭ, iar nu pentru în parte folóse; iar ceĭ ce nu se simtŭ în stare a lua armele, să plătéscă dările către Vistierie, pe carĭ anume le specifică, înlesnind oștiriĭ provisiunile necessariĭ; și cu acelle producte se vor scădea din dările lor către Vistierie [2]).

Boieriĭ, marĭ și micĭ, ce se aflaŭ atuncĭ în capitală, în

[1]) Veḑĭ Nota Nota LXI.

[2]) Nota No. LXII.

NB. Tóte actele emanate dela Guvernŭ eraŭ suscrise de Boierĭ, ca Caimacamĭ; iar Tudor suscria în josul semnăturelor lor *„comandir generalŭ alŭ adunării noroduluĭ,“* după încredințarea D. P. Poenaru.

numĕr ca la vr'o 57, detteră luĭ Tudor, la 23 Martie, *uă carte de adeverire*, prin care recunoşteaŭ că mişcarea, în capul căria se pussese, este folositóre ţĕrreĭ; din care causă liberatorul Slugerŭ a fost priimitŭ şi de locuitoriĭ capitaleĭ, ca de tótă ţérra, cu braçe deschise. Boieriĭ întăréŭ prin jurămêntŭ acea carte de adeverire, legându-se prin acésta a nu lucra contra vieçeĭ luĭ Tudor, nicĭ contra mişcăriĭ, ci a'ĭ da concursulŭ sinceramente la tóte măsurile de folosŭ obştescŭ; iar lucrând din contra, se atragă asupră-le urgia ceréscă şi urgia poporuluĭ, pedepsindu-se dupĕ tótă asprimea legilor [1]).

In fine, la 27 Martie, Boieriĭ adressară şi către Pórtă uă petiţiune din partea întreguluĭ poporŭ, în care arăta că a sositŭ Tudor în capitală cu mulţime de săteni; că acestia s'aŭ ridicatŭ nemaĭ putênd suferi jafurile din trecut, şi cereaŭ redobândirea drepturilor strebune, călcate şi nimicite, nu de către boierĭ, cum credea poporulŭ, ci de Domniĭ fanarioţĭ, pe carĭ *de nevoe* boieriĭ i ascultaŭ, însă aŭ protestat contra faptelor lor orĭ de câte orĭ puteaŭ; intervenind dar la Inalta Pórtă în favórea poporuluĭ, alle cărora drepte plângerĭ le approbă, Boieriĭ o ruga fierbinte a le da voie să'ĭ arate pe largŭ tóte acele suferinţe şi pierderĭ de privilegiĭ alle ţĕrreĭ; ş'a lua Inalta Pórtă, ca tot d'auna, sub protecţia sa acestŭ poporŭ nenorocitŭ, ce necontenit a fostŭ credinciosŭ Inalteĭ Porţĭ. Prin acésta va da Inalta Pórtă satisfacere legitimelor sélle cererĭ [2]).

Cu acéstă petiţiune se trimisse unŭ óre care Borănescu [3]), calcmgiŭ (contabilŭ) la Visterie; ellŭ fu opritŭ de Paşa dela Silistra, care 'lŭ ţinu acolo până la venirea luĭ Grigore Ghica în scaunulŭ Domnieĭ [4]); căcĭ Paşiĭ voiaŭ a se încredinţa maĭ întêiŭ, prin ómeniĭ lor, despre celle cuprinse în acea petiţiune, cum şi despre celle trimise de Tudor de peste Olt.

---

[1]) Nota No. LXIII.

[2]) Nota No. LXIV.

[3]) N. Ipătescu, în nota sa, ḑice că era Caminarul C. Borănescu Cîrnu, care şedea sub Radu-Vodă, ş'a căruia familie se adăpostia atuncĭ la M-rea Cernica; dar Fotino (pag. 92,) ḑice numaĭ *unu óre care Borănescu.*

[4]) Fotino, pag. 92.

CAPITOLU XXII.

Intâlnirea luĭ Tudor cu Ipsilanti la Colintina.

Să ne întórcem la Ipsilanti.

Ipsilanti sossisse la Colintina la 25 Martie [1]), adică în urma intrăriĭ luĭ Tudor în Bucurescĭ.

De și i se preparasse pentru locuință cassa Brâncovénuluĭ, Ipsilanti nu voi să intre în Bucurescĭ, cu tótă stăruința Boierilor ș'a cellor ce'lŭ încungiuraŭ; nu pentru că acea casă era acum occupată de Tudor, dér pentru că nu se încredea îndestulŭ nicĭ în Tudor nicĭ în Sava [2]).

La 26 Martie, Ipsilanti priimi visita Mitropolituluĭ ș'a Boierilorŭ, carĭ se plânseră contra esceselor Arnăuților, rugându'lŭ a da ordine seriόse ca să încete acele neorânduele carĭ compromitéŭ causa Eterieĭ. Ipsitanti promisse a pune capătŭ rĕuluĭ, însă nu luá nicĭ uă măsură seriόsă [3]). Ellŭ consiliă pe boieriĭ a institui uă comissiune pentru administrarea țĕrreĭ, assigurându'ĭ că nu se va amestica în affacerile țĕrreĭ; le comunică apoĭ părerea sa, care era d'a se retrage Boieriĭ la Câmpu-lungŭ, Ipsilanti la Têrgoviste și Tudor la Pitescĭ, fiind astfel toțĭ la adĕpostŭ, și maĭ apprópe de hotare, pentru orĭ ce eventualitate; și d'acolo Divanulŭ să caute trebile țĕrreĭ prin comitetulŭ

[1]) Filimon, pag. 122 — Fotino, pag. 62.

[2]) Laurençon, pag. 78 — Gervinus, pag. 188.

[3]) Fotino, pag. 64. — Dârzeanu, Trompeta No. 659.

ce va institui; iar Tudor și Ipsilanti vor putea astfel maĭ cu siguranță pregăti cele trebuinciósе pentru oștire, ș'a uni forçele lor când trebuința va cere; în fine, Ipsilanti assigura pe Boierĭ că această mișcare își va da fructele sélle, Pórta fiind silită a asculta cererile poporuluĭ; și că vor căpăta dreptulŭ d'a se guverna singurĭ, după legĭ făcute de representanțiĭ Națiuniĭ [1].

Boieriĭ consimțiră, dar Tudor se opusse; ellŭ simțisse că Rușiĭ nu vinŭ; că Ipsilanti prin urmare, stabilindu-se în țérră, i va crea difficultățĭ façă cu Turciĭ; și că interesele țĕrreĭ i comandă a se allia cu Turciĭ contra Fanarioților, contra cărora să și ridicasse poporulŭ.

Tudor însă nu luă masca de odată; ellŭ lucra într'ascuns, până 'ĭ va veni bine să se declare pe façă contra Grecilor, carĭ prin faptele lor compromitéŭ mișcarea națională.

Presința luĭ Ipsilanti încuragiă pe Greciĭ din Bucureşcĭ a face uă manifestare în favórea insurecțiuniĭ greceștĭ; adică a ridica și eĭ steagul libertățiĭ, dupĕ esemplul Grecilorŭ din alte localitățĭ.

Inițiativa acesteĭ manifestărĭ o luă unŭ arhimandritŭ grecŭ, anume popa Vasile, amicŭ allŭ luĭ Căpitanŭ Iordake; ea se făcu Duminecă dupĕ amiadĭ, în ḑiua de 27 Martie.

Processiunea plecă din casa Beluluĭ [2], unde se sânțisse steagulŭ, și unde era cartierul luĭ Căpitanŭ Farmake; unŭ preotŭ în vestminte sacre ținea evangeliulŭ; entusiastul D. C. Aristia [3] ținea steagul [4], însoçitŭ d'unŭ vĕrŭ allŭ sĕŭ căntărețŭ, anume Al. Mimi, și d'unŭ june anume Atheneos; iar dupĕ eĭ urmaŭ ḑece Grecĭ cu săbiile scóse. Dupĕ ce căntară psalmulŭ „*Strelucit-a, Dómne, lumina feçeĭ télle*, etc." întonară marseillesa luĭ Riga „*Aidețĭ*,

[1] Fotino, loc. cit. — Dârzeanu, loc. cit. No. 659.

[2] Casa de lângă gimnasiul St. Sava, strada Mogoșóeĭ, în faça stradeĭ francese.

[3] Fostul professore de limba francesă și ellenă înainte de 48, și traducătorul luĭ Omer.

[4] Steagul era întocmaĭ ca cel descrisŭ în altŭ Capitolŭ.

fiĭ aĭ Elladeĭ, etc. Mulţĭ curioşĭ urmaŭ processiunea, care, trecăndŭ pe din'aintea caseĭ Consululuĭ russŭ, se mări cu vr'uă 50 Eteriştĭ purtând steguleçe, şi carĭ eşiră din curtea consulatuluĭ. Din M-rea Sântul Ión şi dela Zlătarĭ maĭ eşiră vr'uă treĭ-ḑecĭ de Eteriştĭ, tot cu steguleçe, în felul steaguluĭ ce purta C. Aristia. Processiunea trecu pe dinnaintea caselor domneştĭ (ce eraŭ în façа theatruluĭ), apucă pe dinaintea caselor Cornesculuĭ, pe din dosul bisericeĭ Iene, pe lângă Colţea, şi pe la S-tu George; şi se opri la curtea veche, unde se făcu rugăciune, se cântă „*Salvă, Dómne, poporulŭ tĕŭ*" şi sĕ descărcară în aerŭ maĭ multe focurĭ, numaĭ cu prafŭ, strigând toţĭ *vivat libertatea!* In fine processiunea se înturnă pe uliça francesă (aḑi strada Carol); şi se opri la casa Belluluĭ, unde steagul fu infiptŭ pe pórta caselor, strigând toţĭ Grecĭĭ, entusiaşmaţĭ:

„Si la porţile Bisançuluĭ"! [1])

Doctorul Cristaris, literatorŭ distinsŭ, care a sacrificatŭ tótă averea sa pentru causa eterieĭ, a înrolatŭ singurŭ mulţĭ volintirĭ cu spesele sélle [2]). Ellŭ fu unulŭ din ceĭ maĭ entusiastĭ şi onorabilĭ eteristĭ.

Ipsilanti aştepta ca Sava şi Tudor, după esemplulŭ Căpitanilor Iordake şi Farmake, s'allŭ Boierilor, să vie să se puie sub ordinele sélle; vĕḑêndŭ însă că nicĭ unulŭ nicĭ altulŭ n'aŭ gêndŭ să i se închină, trimisse la Sava pe Lassanis, secretarulŭ sĕŭ intimŭ.

Lassanis împută luĭ Sava indiferinţa sa, si acesta i respunse câ causa eterieĭ este perdută fără concursulŭ Russieĭ; că oştirea russéscă n'a trecutŭ Prutulŭ, dupĕ cum Ipsilanti a promisŭ; că prin urmare Principatele, ca şi Grecia, fără ajutorulŭ Russieĭ, vorŭ fi espuse la resbunarea Turcilorŭ. Lassanis se sili a 'lŭ convinge că cabinetulŭ Russieĭ nu putea trimite oştire în Principate

[1]) După însăşĭ încredinţarea D. Aristia, care trăesce. — Veḑĭ şi Fotino, pag. 73. — Filimon vol. II, pag. 134.

[2]) Raybaud, pag. 211 — Laurençon, pag. 79.

înainte de intrarea Turcilorŭ: căcĭ numaĭ printr'acésta Turciĭ arŭ da Russieĭ *pretestulŭ legalŭ* d'a interveni, ca călcătorĭ de tractate.

Sava, care n'avea încă se vede cunosciință de desaprobarea officială a mișcăriĭ luĭ Ipsilanti de către Alesandru allŭ Russieĭ, se decisse a se duce la Colintina, spre a presinta omagiele sélle capuluĭ insurecțiuniĭ grecescĭ; prin urmare, se prefăcu cu totulŭ devotatŭ intereselorŭ eterieĭ, rissipindŭ astfelŭ bănuelele ce Ipsilanti avea contra luĭ Sava [1]).

Ipsilanti invită și pe Tudor în două rêndurĭ, prin căpitanŭ Iordake; dér Tudor refusă a se duce, temându-se de vr'uă cursă.

Sava, ca să-lŭ assigure despre bunele intențiunĭ alle luĭ Ipsilanti, i propusse că remâne ellŭ ca ostagiŭ în tabăra luĭ Tudor; ast-felŭ numaĭ se decisse a merge și Tudor la Colintina [2]), însoçitŭ de Episcopulŭ Ilarion.

Duca, unulŭ din comandiriĭ oștiriĭ luĭ Ipsilanti, propusse acestuia ca să ommóre pe Tudor; déră Ipsilanti se opusse, observându-'ĭ că n'are să se amestice în asemenea lucrurĭ; și apoĭ, ommorând pe Tudor, adăogă Ipsilanti, perdemŭ pe Sava care e zălogŭ la Tudor.

— Cu atât maĭ bine, respunse Duca; scăpăm de amândoĭ, căcĭ amândoĭ sunt greŭ bănuițĭ.

— Să nu ne grăbim, ḑisse Ipsilanti. Sava s'a căitŭ; póte se va căi și Tudor; lesne ne scăpăm d'acesta când vom avea probe despre necredința luĭ [3]).

Astŭ-felŭ, mórtea luĭ Tudor era hotărîtă în cugetulŭ Eteristilor, âncă de la finele luĭ Martie; Vulturulŭ Olteniеĭ căḑu

[1]) Gervinus, op. cit. pag. 189.

[2]) Cioranu (pag. 52) susține că întâlnirea între Tudorŭ și Ipsilanti ar fi fost în nisce case de la cișméoa Mavrogheni, afară din bariera Mogoșói; că atâtŭ Tudor câtŭ și Ipsilanti veniră acolo însoçițĭ de câte uă gardă dintre osteniĭ ceĭ maĭ bravĭ și devotațĭ. Afară de Cioranu, toțĭ ceĭ alțĭ scriitorĭ, și chiar contimporanĭ carĭ trăescŭ, susținŭ că întâlnirea a fostŭ la Colintina.

Veḑĭ, Tricupi, pag. 60. — Cioranul, 53. — Rayhaud, pag. 211. — Filimon, vol. II. pag. 133.

[3]) Filimon, pag. 133.

în ghiara Vulpeĭ fanariotice peste două lunĭ; și nu prin forță, ci prin trădare, cum vom dovedi la loculŭ sĕŭ. Despre convorbirea luĭ Tudor cu Ipsilante, suntŭ maĭ multe versiunĭ, unele absurde [1]), altele ridicole [2]), altele pasionate [3]).

In privința acesteĭ convorbirĭ, atâtŭ de importante, am cullesŭ de la differițĭ autorĭ, pământenĭ și străinĭ, carĭ aŭ descrisŭ acea conversație, cum și de la ceĭ ce aŭ aflat'o de la martorĭ occularĭ, numaĭ cuvintele ce se potrivescŭ cu bunulŭ simțŭ și cu natura lucruluĭ.

Tudor se presintă la Ipsilanti cu respectulŭ cuvenitŭ unuĭ fiŭ de prinçipe, care domnisse în România, și dela care ellŭ priimisse bine-facerĭ; în fine, cu respectul cuvenitŭ unuĭ generalŭ russescŭ, și generalisim allŭ ostiriĭ greceștĭ.

Ipsilanti, la rêndul sĕŭ, ca omŭ bine crescutŭ, și ca diplomatŭ rafinatŭ, (adică, Fanariotŭ), priimi pe Tudor cu multă politeță, i vorbi cu multă amabilitate [4]) și 'lŭ invită să șeḑă josŭ lângă dânsulŭ, făcându'ĭ tóte onorurile cuvenite unuĭ capŭ influinte ce dispunea de sórta țĕrreĭ, și de care avea interesŭ a 'lŭ captiva spre a 'lŭ attrage în partea sa.

[1]). Veḑĭ Nota No. LXV.

[2]). Astŭ-felŭ Cioranul (pag. 52—53) ḑice că Ilarion era unŭ vênḑător pentru Tudor și pentru țéră; și că Ipsilanti a voitŭ a amăgi pe Tudor cu uă scrisóre de la Capo-d'Istria, pe care a refusatŭ ca s'o dea luĭ Ilarion s'o citéscă.

[3]). Astŭ-felŭ Gervinus, care în mare parte a copiatŭ pe Istoriciĭ Grecĭ, ḑice la pag. 189, că Tudor voia să se facă Domnŭ cu ajutorulŭ Turcilor; și de aceea consilia pe Ipsilanti să trécă Dunărea, ca să scape de elŭ, fiind că era o piedică la realisarea planuluĭ sĕŭ.

[4]). Cuvintele ce Ipsilanti se ḑice c'ar fi adressatŭ atuncĭ luĭ Tudor τι λέγει τό γαιδάρι?... Ce ḑice măgarulŭ? dupĕ cum assigură Kiriak Popescu, în memoriul sĕŭ (*Românulŭ* No. 299 pe 1862) nu se póte sĕ fi fostŭ pronunțate de Ipsilanti. Kiriak de unde le-a aflatŭ? De la Tudor? Dar mândria acestuia nu'ĭ permitea a mărturisi singur că a fost insultat de Ipsilanti; afară numaĭ daca prin acésta Tudor a voit a dispune reŭ pe aĭ seĭ contra luĭ Ipsilanti.

De ni se va obiecta că asemenea termenĭ p'atuncĭ se obicĭnuia a se adressa, cu ton familiar, de ceĭ marĭ către ceĭ micĭ (cum ḑicea bașŭ boierul Iordache Filipescu fostilor seĭ servitorĭ, ajunșĭ boierĭ: „ce facĭ, măgarule"?) vom respunde: că Tudor era atuncĭ egalul, nu inferiorul, luĭ Ipsilanti; că nu era politic din partea luĭ Ipsilanti a dispune reŭ pe Tudor contra luĭ; că scopul întâlniriĭ era a'lŭ attrage, nu a'lŭ respinge; în fine că nicĭ unŭ scriitorŭ, afară de Kiriak, nu citeaḑă aceste cuvinte, arrogante și insultătóre.

— Imĭ pare bine că te vĕdŭ, Arhon Slugerŭ. Unde e oștirea de 30,000 de pandurĭ care 'mĭ aĭ făgăduitŭ? ḑisse Ipsilanti suriḑênd.

— Dar ceĭ 30,000 de Rușĭ, care ne-aĭ făgăduitŭ și Luminăţia-ta în proclamaţiĭ, unde sunt? îllŭ întrebă Tudor, la rêndulŭ sĕŭ, și p'acellașŭ tonŭ.

— Muscaliĭ vorŭ veni, de sigurŭ, îndată ce Turciĭ vorŭ trece Dunărea.

— Nu vinŭ Muscaliĭ, Beizade [1]; și Turciĭ vorŭ intra în ţérră, fără să intre și Muscaliĭ ca sĕ 'ĭ gonéscă; căcĭ nu 'ĭ lassă celle-alte puterĭ; tóte vorŭ, și chiar Russia, ca sĕ sugrume revoluţiile în tóte părţile. De aceea Luminăţia-ta trebue sĕ trecĭ Dunărea, cum aĭ ḑisŭ în proclamaţiile către Românĭ; iară noĭ sĕ'ţĭ înlesnimŭ trecerea peste Dunăre, unde crestiniĭ te aștéptă cu braçe deschise. Așa a fostŭ înţellegerea mea cu căpitanŭ Iordache; și p'acestŭ temeiŭ am făcutŭ și jurămêntulŭ de credinţă. In Grecia, nu în ţérră Românéscă, este loculŭ de luptă allŭ Grecilorŭ . . . .

— Nu te 'nţellegŭ, Arhon Slugeru.

— Scopulŭ Vostru este cu totul altul de al Nostru: V'aţĭ sculatŭ ca sĕ scăpaţĭ pe Grecĭ de jugulŭ turcescŭ; și Noĭ ne-am sculatŭ ca să scăpămŭ ţérra Românéscă de Domniile streine. Noĭ nu ne putem batte cu Turciĭ, carĭ sunt alliaţiĭ nostri după tractate, și prin carĭ nadăjduimŭ sĕ desrobimŭ drepturile nóstre, călcate în picióre de Domniĭ streinĭ.

— Și creḑĭ óre că Turciĭ te privescŭ pe D-ta cu alţĭ ochĭ de căt pe mine? Și când vor intra Turciĭ în ţérră, creḑĭ că

[1]) Desaprobarea oficială a întreprinderiĭ luĭ Ipsilanti de către Imperatulŭ Russieĭ urmésă sĕ fi ajunsŭ la cunoscinţa luĭ Tudor; pentru cuvêntulŭ că Udriski, secretarulŭ consululuĭ austriacŭ, și Zalicŭ, secretarulŭ consululuĭ francesŭ, fie-care din punctulŭ sĕŭ de vedere, urmésă să fi comunicatŭ luĭ Tudor și luĭ Ilarion că Impĕratul Russieĭ a desaprobat de sigur întreprinderea luĭ Ipsilanti; că celelalte puterĭ vorŭ susţine Pórta ca sĕ bage oștirĭ în Principate pentru a goni pe Grecĭ; și că Russia nu se va putea oppune, invocândŭ tractatele cu Turcia, fiind acésta unŭ caḑŭ esceptionalŭ, și fiindŭ interessată chiar Russia a sugruma insurecţiunea. — Veḑĭ în privinţa acésta, Fotino pag. 66; și Vaillant, vol. II. pag. 312.

or sĕ te cruţeḑe pe D-ta, cu tóte jelbile celle cu genunchi plecate ce aĭ trimisŭ la Pórtă?

— Nu sciŭ ce gândŭ aŭ Turciĭ cu Noĭ; dér Noĭ nu trebue sĕ le dămŭ pricină ca sĕ robéscă ţérra. De vor veni cu bătae împrotiva nóstră, Noĭ ne tragemŭ în monăstirile de peste Oltŭ, pe care le-am umplutŭ cu zaherelle şi cu Pandurĭ; acolo eŭ mĕ potŭ ţine duoĭ saŭ treĭ anĭ, luptândŭ pentru drepturile ţĕrreĭ, până le voiŭ căpĕta. . . Sĕ 'ţĭ ajute Dumneḑeŭ sĕ isbutescĭ în planulŭ Lumināţieĭ Talle; şi mie, assemenea; dér crede-mĕ, Beizade, fără ajutorulŭ Ruşilorŭ, veĭ fi bătutŭ de Turcĭ; şi nu poţĭ ascepta nicĭ un ajutorŭ de la Românĭ; numaĭ în Moreea şi în Peloponesu poţĭ da de torsŭ Turcilorŭ, maĭ alles de se vorŭ uni cu Greciĭ şi Sârbiĭ şi Bulgariĭ. Asta e hotărîrea şi părerea mea. Dea Dumneḑeŭ sĕ fiŭ greşitŭ

— Aşa dar, arhon Slugerŭ, îţĭ calcĭ jurĕmêntul dat luĭ Căpitanŭ Iordache?

— Am juratŭ, Beizade, sĕ lupt cu Panduriĭ meĭ allăturĭ cu Sârbiĭ şi cu Greciĭ, sub stégulŭ oştiriĭ rusescĭ, după cum ne aĭ încredinţatŭ chiar Luminăţia ta prin tóte scrisorile şi prin tóte proclamaţiile către Grecĭ şi Românĭ.

„De veneaŭ Ruşiĭ, luptamŭ cu toţiĭ împrotiva Turcilor, căcĭ Ruşiĭ sunt maĭ tarĭ decâtŭ Turciĭ; neviindŭ Ruşiĭ, să schimbă tréba: căcĭ noĭ nu avem bătae cu Turciĭ; noĭ ne-am folossitŭ de împrejurarea acésta ca să ne redobândim drepturile nóstre; adică, să scăpămŭ ţérra de Domniile streine, şi să uşurămŭ sarcinile celle grelle pusse numaĭ pe grumazul bieţilor sătenĭ; şi nădăjduescŭ că plângerea noroduluĭ va fi ascultată de Inalta Pórtă, daca norodulŭ se va arăta supusŭ; căcĭ cu bătae, numaĭ Noĭ singurĭ, nu creḑŭ ca se isbutim până însfîrsit. Ast-felŭ ne povăţuescŭ, Beizade, pe Noĭ interesele ţĕrreĭ; iar interesulŭ Grecilorŭ este ca să trécă Dunărea; şi cu ajutorulŭ Bulgarilorŭ şi allŭ Grecilorŭ din Turcia, să se măssóre acolo cu Turciĭ. In Grecia este loculŭ Grecilor, şi în ţérra Românéscă este loculŭ Românilor.

„Două săbiĭ nu încapŭ într'uă técă. Cărbunarul nu póte sta la unŭ locŭ cu nălbitorul. Nu putem porunci amêndoĭ în acelașŭ locu; iar rămêindŭ M. Ta în ţérră, vorŭ veni Turciĭ ca să te gonéscă; și ne facĭ și nouă peire [1]."

Pe cândŭ Tudor cobora scara ca sĕ plece, episcopul Ilarion ḍisse luĭ Ipsilanti, în limba grécă:

— Sĕ mĕ creḍĭ, Măria Ta, uă pușcă dată în Turcĭ de către Românĭ se va da pricină Turcilor a robi ţérra, séŭ a o preface póte în pașalîcŭ; ceea ce nu creḍŭ că este în cugetul Măriеĭ télle.

— N'am témă de Turcĭ; căcĭ am la spate 60,000 de Rușĭ, îndată ce Turciĭ vor trece Dunărea.

— Sĕ dea D-ḍeŭ! Atuncĭ fiĭ siguru că Româniĭ vor lupta allăturĭ cu Greciĭ [2].

Ipsilanti sĕ despărţi de Tudor fórte nemulţumitŭ; și din minutulŭ acella jură mórtea luĭ Tudor, pe care 'lŭ considera, încă de attuncĭ, alliatŭ în secretŭ cu Turciĭ.

Se ḍice că, după întâlnirea de la Colintina, Ipsilanti sĕ informă despre deffectele luĭ Tudor; și încredinţânduse că singurul deffectŭ era asprimea ce o întrebuinţa contra jefuitorilor, dette ordinŭ secretŭ Arnăuţilorŭ de sub comanda luĭ Prodan, ca sĕ îndemne pe pandurĭ la jafurĭ, spre a provoca ommorurĭ din partea luĭ Tudor ca astfel sĕ provóce revolta pandurilor și ca la timpul opportunŭ, sĕ pótă Ipsilanti esecuta planulŭ seŭ [3].

Tot d'odată, prin Căpitan Iordake, Ipsilanti făcu a se îndoi privegherea asupra luĭ Tudor, cu sperança d'a pune mâna pe corespondinça acestuia cu Turciĭ, despre care avea bănuélă [4].

In faça desapprobăriĭ luĭ Alesandru allŭ Russieĭ, și în faça ostilităţiĭ luĭ Tudor ș'a neîncrederiĭ sélle în Sava,

[1] Veḍĭ Cioranu, pag. 53. — Fraţiĭ Columbenĭ din Vladimir — Raybaud pag. 212. — Ponqueville pag. 409. — Laurençon, pag. 80. — Tricupi, vol. I pag. 60. — D. general Herescu. — Nicolae Popescu de la Mușetescĭ, care acesta susţine că a însoţit pe Ilarion la Colintina.

[2] După încredinţarea D-luĭ Nicolae Popeseu de la Mușâteșcĭ.

[3] Idem.

[4] Idem.

Ipsilanti se vedea în impossibilitate a trece în Turcia, unde, după informaţiile luate, populaţiile creştine d'acollo nu eraŭ îndestulŭ de preparate pentru luptă; ba încă eraŭ intimidate de măsurele energice luate de Pórtă spre a reprima insurecţiunea; apoĭ oştirea sa din Principate nu era nicĭ destul de numerósă, nicĭ destul de disciplinată, nicĭ destul de pătrunsă de scopulu cellŭ adevĕratŭ până a se sacrifica pentru libertate (afară de batalionul Sacru), mergând cu entusiasm a se măsura cu oştirea puternică a Turcieĭ; în fine, ellŭ ar fi lăsatŭ în urma-'ĭ pe Tudor şi pe Sava, pe carĭ nu putea conta, lucrând unul pentru ţérra sa, cellŭ-altŭ pentru Callimah şi amêndoĭ ţinând correspondinţă, unul cu Turciĭ, cellŭ-altŭ cu patronul sĕŭ: căcĭ unul spera prin Turcĭ a scăpa ţérra de Grecĭ, si altulŭ spera a ajunge Spătarŭ cu ajutorul luĭ Callimah. [1])

Acésta sili pe Ipsilanti sĕ rêmâie în ţérră. România i procura multe avantage în caḑŭ de luptă cu Turciĭ; şi, lucru neînţelesŭ, ellŭ totŭ spera în concursul Russieĭ, în caḑŭ de invasiune a Turcilorŭ în principate, care invasiune, credea ellŭ, va provoca negreşit resbellulŭ între Russia şi Turcia. Illusiunĭ de poetŭ, nepermise unŭ omŭ ca Ipsilanti, maĭ allesŭ în urma desapprobăriĭ formale a împĕratuluĭ Russieĭ.

Uniĭ istoricĭ pretindŭ că Tudor şi Sava ar fi repetatŭ jurămêntul lor de credinţă către Ipsilanti [2]).

Despre Sava se póte admite acésta, Sava fiind fórte ipocrit, şi voindŭ a sĕ reserva pentru orĭ-ce eventualitate; cât despre Tudor, ellŭ n'a pututŭ promite altŭ de câtŭ a nu attaca oştirea grecéscă în trecerea sa peste Dunăre, şi a'ĭ face orĭ-ce înlesnirĭ pentru acestŭ sfîrşitŭ; căcĭ scopul seŭ era sĕ scape ţérra de nenorocirile uneĭ invasiunĭ turceşcĭ, provocată de Grecĭ, inamicĭ declaraţĭ aĭ Turcieĭ.

Alţi istoricĭ susţinŭ că Ipsilanti ar fi pretins dela Tudor

[1]) Filimon (vol. II pag. 125) assigură că Calimah scria luĭ Sava: „Copilulŭ meŭ, ţie'ţĭ voiŭ datora şi viaţa şi tronul, dacă mĕ veĭ asculta, şi te veĭ arăta credincios Porţiĭ." — Veḑĭ şi Gervinus, op. cit. pag. 189—190.

[2]) Laurençon pag. 79. — Raybaud pag. 211. — Fotino pag. 72. — Filimon, vol. II. pag. 133.

și dela Sava a'ĭ da înscris că și eĭ s'aŭ sculat tot contra Turcilor și în favórea Grecilor, și că asemenea înscrise l'ar fi dat luĭ Ipsilanti [1]; ceea ce nu se póte admite, după câte am arătatŭ.

Ceea ce e positivŭ, este răcéla dintre Tudor și Sava, alle cărorŭ scopurĭ eraŭ cu totulŭ oppuse, dér carĭ se menagiaŭ, temênduse unul de altul.

Ceea ce este assemenea positivŭ este conduita machiavelică a luĭ Udriski, secretarulŭ luĭ Flaișah, consulŭ austriacŭ, care plecândŭ lăsasse pre Udriski cu missiunea d'a desbina pe Ipsilanti de Sava și de Tudor, și pe Tudor de Sava, prin intrige demne de cabinetul Habsburgilor [2]. Prin desbinarea lor, sĕ depărta pericolulŭ uneĭ revoluțiunĭ în statele române de sub sceptrulŭ Austrieĭ. Revoluțiunea din România și Grecia era unŭ esemplu pericolosŭ pentru naționalitățile din Austria, carĭ aspiraŭ și elle la emanciparea lor; si acésta nu putea conveni politiceĭ austriace.

Un martor occularŭ, care a jucat unŭ rolŭ în Eterie, făcênd parte și din batalionul sacru assigură că Ipsilanti, delăsatŭ de Russia, credea că missiunea sa ar fi îndeplinită, dacă ar face să se verse puținŭ sânge grecescŭ în lupta cu Turciĭ, care sânge ar fi semĕnța ce ar da la timpŭ fructele binefăcătóre, adică, semnalul rescullăriĭ generale a Grecilor din Moreea și din Peloponesŭ. [3]

Astfel numaĭ ne putem esplica conduita luĭ Ipsilanti prin sederea sa la Têrgoviște, prin lupta de la Drăgășanĭ, cu uă oștire nedisciplinată si condusă de capĭ immoralĭ și nesubordinațĭ, în fine prin întrebuințarea mijlócelor cu carĭ înstreină animele Românilor, și paralisă acțiunea oștiriĭ sélle, după cum vom dovedi la loculŭ seŭ.

---

[1] Tricupi, vol. I, pag. 140.

[2] Fotino, pag. 60—61. — Filimon, vol. II. pag. 127. — Laurençon, pag. 91. — Suțu, pag. 75 și 86.

[3] D. Constandin Aristia, susține că asemenea cuvinte le-a pronunțatŭ Ipsilanti la M-rea Horeḑu (după înfrîngerea dela Drăgășanĭ) când se gătea să plece în Austria.

CAPITOLU XXIII.

Tudor guvernă ţérra douĕ lunĭ cu concursul Boierilor.

Pe la finele luĭ Martie, Tudor se strămută la Cotrocenĭ, unde 'lŭ însoţiră Episcopul Ilarion, Geani şi Chinopşi, carĭ se instalară din preună cu Tudor în acea Monăstire.

Ilarion servea luĭ Tudor de consiliarŭ intimŭ, care scria în limba francesă actele destinate pentru cabinete; Chinopsi, în calitate de secretarŭ intimŭ, scria actele publice în limba greacă, si pe carĭ le traducea în românesce D. Petrache Poenaru [1]), recomandatŭ luĭ Tudor de către Ilarion; iar actele destinate pentru Paşĭ şi pentru Sultanul, după ce se redactaŭ de Chinopsi, sĕ traduceaŭ în limba turcéscă de ceĭ ce cunosteaŭ acéstă limbă, şi acea traducere se controla de alţĭ cunoscătorĭ de limba turcă, pentru încredinţarea luĭ Tudor, care era fórte bănuitorŭ [2]).

Tudor ţinea regulatŭ sfatŭ cu boieriĭ despre trebile ţĕrreĭ, şi în parte cu marele Vistierŭ (Vulpe), pentru strĕngerea contribuţiilor şi aprovisionarea oştiriĭ.

La Cotrocenĭ Tudor trata pe boierĭ cu multă politeţă, poftindu-'ĭ să şeadă, cândŭ veneaŭ la visită saŭ la consiliŭ;

[1]) Fostul Director al scólelor şi membru al Academieĭ române.

[2]) După încredinţarea D-luĭ Petrache Poenaru, — Rĕposatul Nicolae Ipătescu, în nottele salle, susţine (în privinça bănueliĭ luĭ Tudor) că bucatele i le gătea unŭ Preda Panduru, în care avea încredere; şi că întâiŭ el gusta din bucate.

iar ellŭ sta adesea în picióre, și le vorbia cu delicateçă [1]); cu tóte astea boieriĭ aveaŭ frică de Tudor [2]); căcĭ, cât ședu în casa Brâncovénuluĭ, i priimia cu duoĕ pistóle încărcate ce le ţinea pe masa unde lucra, ședênd cu mâinele pe elle în timpulŭ conversaţiuniĭ lor cu Boieriĭ: dovadă de neîncrederea luĭ în Boierĭ; dar în urmă, le arăta tótă încrederea, cum affirmă D. Poenaru.

Temerea boierilor de Tudor și de Turcĭ, cândŭ se încredinţară că Russiĭ nu vinŭ în ajutorulŭ Grecilorŭ, și intrigele luĭ Sava și Ipsilanti [3]), decisseră pe boierĭ a se retrage la Câmpul-lungŭ, ca d'aci să pótă trece maĭ lesne în Austria; dar Tudor prinse de veste, și închisse la Belvedere, în cassa luĭ Dinicu Golescu, vr'o dece saŭ cincĭ-spre-dece boierĭ divaniţĭ, din preună cu Mitropolitulŭ; afară de Băleanul, care, ca spătarŭ, și póte cu consimţimîntulŭ luĭ Tudor, trecu la Câmpul-lungŭ, și d'acolo în Brașiovŭ, înlocuindu-se cu Scarlatŭ Grădișteanu. Boieriĭ fură pușĭ sub pada a 300 de pandurĭ alleșĭ, sub comanda Căpitanuluĭ Ioniţă, care se bucura de tótă încrederea luĭ Tudor [4]).

Cu tóte acestea, la familliile cellor închișĭ la Belvedere, cum și la alle cellor ce se aflaŭ în capitală și voiaŭ sĕ plece în Austria, Tudor le înlesnia plecarea fără greutate, dândule bilete de drum sub propria sa semnătură, și chiar ómenĭ armaţĭ pentru padă [5]). Tudor maĭ trimisse și alte petiţiĭ subscrise de boierĭ, ca din partea ţĕrreĭ, către Pașiĭ după

[1]) D. P. Poenaru.

[2]) D. N. Popescu dela Mușeteștĭ ne assigură că într'uă di illŭ trimisse Ilarion, ca din partea luĭ Tudor, sĕ invite la Cotrocenĭ pe boierul Nicolae Filipescu acesta îngălbeni de frică, și disse trimisuluĭ: — „Mă chiamă se mă tae!" — Fiĭ liniștitŭ, boierule, iĭ disse trimisul; căcĭ dacă era să vĕ taie, vĕ tăia din capul loculuĭ." Filipescu nu se liniști de câtŭ cândŭ se încredință că într'adevărŭ nu illŭ chemasse ca să'lŭ taie.

[3]) Dîrzeanu — (Trompetta, No. 660.)

[4]) D. Petrache Poenaru. — Cioranu pag. 73. — Dîrzeanu (No. 660.) dice ce eraŭ numaĭ 150 de Pândurĭ, sub comanda luĭ căpitanŭ Simion; dar D. Poenaru merită a fi maĭ mult credutŭ, ca unulŭ care, prin posiţiunea sa, urma să fiă bine informatŭ; apoĭ și Laurençon (pag. 83) susţine totŭ numărulŭ de 300.

[5]) Vedĭ Nota No. LXVI.

marginea Dunării, spre a interveni la Pórtă pentru priimirea cererilor poporuluĭ, și pentru trimitere de Efendi credincioșĭ, cu cunoștință de limba greacă saŭ română, de va fi putință, spre a se încredința Pașiĭ prin aceĭ trimișĭ de adevĕrulŭ cellor arătate în acelle petițiunĭ; și astfel Pórta să pótă satisface legitimele dorințe alle poporuluĭ [1]).

Aceste reclame produsseră efectulŭ doritŭ. Pașa dela Silistra trimisse câțĭ-va Efendi credincioșĭ ca să se încredințese de adevĕrŭ. Luând știre de venirea lor, Tudor adună pe căpitaniĭ de pandurĭ, și le dette în secretŭ instrucțiile necessariĭ; adică, să ascundă armele, spre a se încredința trimișiĭ că poporul s'a sculatŭ fără arme; și sĕ spue trimișilorŭ turcĭ, cândŭ vor fi întrebațĭ, că eĭ s'aŭ sculatŭ pentru gonirea Grecilor din țérră și pentru ușurarea poporuluĭ de dăjdiile celle multe și grelle; că vor fi, ca în trecut, supușĭ Devletuluĭ (Porțiĭ); și că vor plăti tributul legiuit ca în trecut, și orĭ-ce alte dărĭ ce se va găsi cu calle de Devletŭ.

Trimișiĭ turcĭ, sosindŭ la Cotrocenĭ, se plimbară prin tabără, în strigătele Pandurilorŭ „Sĕ trăiască Sultanulŭ! Și să le facă dreptate, ascultând plângerile noroduluĭ!"

Trimișiĭ remasseră mulțumițĭ de priimirea ce li se făcusse; și, încredințațĭ că adevĕrate sunt celle reclamate prin petițiunĭ de poporul adunat, promisseră că tóte acelle cererĭ se vor comunica Padișahuluĭ, care le va accorda, de sigurŭ, fiind drepte și legiuite. Apoĭ trimișiĭ consiliară pe Tudor că, ca să pótă isbuti maĭ bine în scopulŭ sĕŭ, să dea și dovadă pipăită de devotamentul sĕŭ către Pórtă, adică să curețe ellŭ maĭ ântêiŭ țérra de rebeliĭ carĭ se sculasseră cu arme contra Turcieĭ. Tudor promisse, cu

[1]) Vedĭ Nota No. LXVII. — Dîrzénu menționésă și de altă petiție către Pórta trimisă prin Pașa dela Diĭ, prin care, după ce se plênge contra Grecilor, tratându'ĭ de hainĭ și voitorĭ de reŭ aĭ Impĕrățieĭ, se rógă a nu maĭ orêndui Domnĭ din némulŭ Grecilor, în care împĕrăția nu se maĭ póte încrede; ci, în interesulŭ Porțiĭ, să se numiască Domnĭ dintre pământenĭ; căcĭ chiar Scarlat Calimah este unulŭ din *tăinuitorĭĭ apostațĭ*. (Vedĭ Trompeta, No. 660.)

condițiune ca Turciĭ sĕ nu intre în țérră, lăsăndŭ asupră'ĭ acéstă sarcină. Trimișiĭ turcĭ se angajeară a comunica tóte aceste dorințe Pașilor, ca acestia, la rândul lor, să le comunice Padișahuluĭ. [1])

După treĭ ḑille de ședere la Cotrocenĭ, unde trimișiĭ turcĭ fură tratațĭ cu onórea cuvenită, eĭ plecară însoțițĭ de Pandurĭ pentru paḑă, carĭ 'ĭ condusseră până la Dunăre; eraŭ încărcațĭ de darurĭ din partea luĭ Tudor, în schimbŭ pentru alte darurĭ ce și acesta priimisse de la Pașa din Silistra [2])

Puçin dupĕ plecarea acestor trimișĭ, sosi în țérră unŭ altŭ turcŭ, anume Nuri-Aga, însoțitŭ d'unŭ Cavaz allŭ Pașeĭ de la Giurgiu; ellŭ venea să caute în Bucureșcĭ unŭ armăsarŭ ce ḑicea că i s'a furat de către unŭ seizŭ allŭ sĕŭ.

La Copăcenĭ, ellŭ dette peste strejile luĭ Tudor, care 'lŭ addusseră la Cotrocenĭ. După ce Tudor găsi armăsarul în Bucureșcĭ, și i 'lŭ dette împreună cu alte darurĭ, profită de acésta ocasiune ca sĕ arate și luĭ Nuri-Aga ceea ce arătasse trimișilor Pașeĭ de la Silistra; adică plimbă pe turcŭ prin tabără, unde Româniĭ adunațĭ arătară și luĭ Nuri-Aga păssurile lor, și 'lŭ rugară a mijloci la Pașa din Giurgiu pentru dobândirea dreptăților lor.

Nuri-Aga priimi și ellŭ ploconŭ de la Tudor, după obiceiŭ; și plecă însoțitŭ d'uă escortă de paḑă, încredințatŭ pe deplinŭ de supunerea și credinça Românilor către înalta Pórtă [3]).

Dar și alțĭ turcĭ, trimișĭ de Pașiĭ de la Vidin și de la Rușciucu, se stricurară *incognito* în lagărul de la Cotrocenĭ spre a se încredinça de adevĕrŭ. Tudor, care luasse

[1]) D. P. Poenaru.

[2]) D. Nicolae Popescu de la Mușeteștĭ assigură că ploconul Pașiĭ de la Silistra, trimis luĭ Tudor, se compunea dintr'unŭ butoiu ca de treĭ vedre cu vinŭ negru de Chipru, lămâĭ, portocale, smochine, cafea etc.; iar ploconul luĭ Tudor către Pașa, deosebitŭ de douĕ șalurĭ bogate, era uă caleașcă nouă cu doĭ caĭ negri.

[3]) Dîrzeanu — (Trompetta, No. 660).

de ştire despre venirea lorŭ, se prefăcu că nu'ĭ cunóşte; şi 'ĭ lăsă să se plimbe prin tabără şi sĕ observe [1]).

Intre Tudor şi Paşĭ începu prin urmare uă corespondinţă secretă contra Grecilorŭ ş'a luĭ Sava, prin ómenĭ credincioşĭ; dar cu tóte măsurile de paḑă ce Tudor luă în privinţa acésta [2]), parte din acea corespondinţă căḑu în mâĭnele luĭ Ipsilanti, prin spioniĭ ce acesta avea p'êntre arnăuţiĭ luĭ Prodan şi Macedonski, cum vom arăta la loculŭ seŭ.

Din parte'ĭ, Sava ţinea şi ellŭ corespondinçă regulată şi cu Ipsilanti şi cu Calimach, către carĭ pîra pe Tudor că e înţelles cu Turciĭ contra Eteriştilorŭ [3]).

Neorânduelile ostaşilorŭ luĭ Ipsilanti [4]), carĭ provocaŭ necontenite reclame către Tudor din partea locuitorilorŭ din districtele ocupate de Eterişti, siliră pe Tudor a lucra pe façă contra Grecilorŭ, dând ordine ispravnicilorŭ şi căpitanilorŭ de Pandurĭ a pedepsi cu mórte pe asemenea făcătorĭ de relle; apoĭ ordinele ce da Ipsilanti în districtele occupate de oştirea luĭ, pentru banĭ şi provisiunĭ, Tudor le paralisa prin contra-ordine, destituind chiar pe prefecţiĭ numiţĭ de Ipsilanti, în celle cincĭ judeçe. La rândul sĕŭ, Ipsilanti usa d'acelleaşĭ mijlóce în privinça luĭ Tudor, însuşindu'şĭ provisiile şi baniĭ destinaţĭ pentru oştirea română [5]).

Ipsilanti trimisse la Tudor pe căpitanŭ Iordache să'ĭ céră esplicărĭ în privinţa acésta. Tudor îĭ respunse: „că două cuţite nu încapŭ într'uă técă; că ellŭ e rĕspunḑătorŭ de ordinea publică, fiindŭ-că ellŭ şi cu Divanulŭ compunŭ guvernulŭ ţerreĭ; că dacă Muscaliĭ nu vinŭ, Ipsilanti trebue să trécă Dunărea, cum s'a legatŭ prin proclamaţiile sélle; alt-felŭ, va da pricină Turcilorŭ sĕ

[1]) D. Petre Poenaru. — Fotino, pag. 92. — Filimon, vol. II, pag 140..

[2]) D. Dumitru Columbeanu din Vladimir încredinţeasă că aceă corespondinçă se băga în beţe găurite, spre maĭ multă assigurare.

[3]) Philimon, vol. II. pag. 154. — Tricupi, vol. I, pag. 147.

[4]) Veḑĭ Dîrzeanu (Trompeta No. 659 şi 660;) — Cioranu, pag. 60. — Colonel Voinescu, op. cit. pag. 143.

[5]) Dîrzeanu (Trompeta No. 660).

intre în ţérră; şi Românii, ca sĕ scape de robia Turcilorŭ, şi sĕ pótă căpăta drepturile lor, vorŭ fi siliţĭ sĕ gonéscă pe Grecĭ din ţérră [1])."

Căpitanŭ Iordache plecă fórte supĕratŭ pe Tudor.

Pe cândŭ locuitoriĭ din districte suffereaŭ jafurĭ şi omorurĭ din partea zavergiilorŭ, locuitoriĭ din capitală nu maĭ puçin sufereaŭ şi eĭ jafurĭ din partea vagabonḑilorŭ ce se înrolaŭ în oştirea luĭ Ipsilanti; şi chiar din partea arnăuţilorŭ luĭ Sava [2]).

Acésta sili pe Tudor a observa luĭ Sava că nu'şĭ îndeplineşte datoria cu destulă energie şi sinceritate; căcĭ de aceea eraŭ plătiţĭ de Divanŭ arnăuţiĭ luĭ, ca sĕ pă ḑéscă pe bieţiĭ locuitorĭ de făcătoriĭ de relle; maĭ allesŭ în urma contribuţieĭ ce Sava pussese pe fie-care cassă şi prăvălie, totŭ pentru plata Arnăuţilorŭ sĕĭ [3]).

Dupĕ înţellegerea ce avură amândoĭ în privinça acésta, se dette ordine ca să se armese toţĭ locuitoriĭ, şi să omóre pe orĭ-cine s'ar maĭ încerca sĕ'ĭ jefuiască, fie grecŭ, fie bulgarŭ, fie pandurŭ; apoĭ se luară măsurĭ maĭ serióse pentru paḑa capitaleĭ [4]).

Acésta făcu sĕ maĭ încetese óre-cum jafurile; dér locuitoriĭ speriaţĭ sĕ ascunseră prin hanurĭ, şi prin monăstirĭ, închiḑândŭ uniĭ casele şi prăvăliele, alţiĭ adăpostinduse pe la consulaturĭ, şi mulţĭ părăsind Bucureşciĭ, şi plecândŭ peste frontieră; însă cădeaŭ din Scylla în Charibda: căcĭ cette de Zavergiĭ, respăndiţĭ peste totŭ loculŭ, ţineaŭ drumurile că şi despuiaŭ pe căllătorĭ; astfelŭ numaĭ sub paḑă de ómenĭ armaţĭ maĭ putea cineva călători. Anarchia era în culme, spaima era generală [5]).

[1]) D. Petre Poenaru. —

[2]) Cioranu, pag. 60. — Tudor avea atâta repulsiune contra arnăuţilorŭ, încăt refusa a'ĭ priimi în óstea luĭ. D. N. Popescu de la Muşetescĭ ne assigură că între alţiĭ, un D. Daniil Cantarolu (din plaiul Arifu, distr. Argeşu) venisse cu 30 de Arnăuţĭ a se înrola în oştirea luĭ Tudor. Acesta respunse că n'are încredere în streinĭ, carĭ aŭ luatŭ armele numaĭ pentru jafurĭ; că ellŭ nu póte îngădui assemenea neorînduele; şi că chiar Panduriĭ slujescŭ cu léfă, şi sunt supuşĭ disciplineĭ ostăsescĭ.

[3]) Dîrzénulŭ, Trompeta No. 660.

[4]) Cioranu pag. 60.

[5]) Fotino, pag. 75—76.

In timpulŭ acesta, atâtŭ oștenii din tabăra luĭ Tudor, cum și mulțĭ săteni din comunele vecine, și chiar arestanțiĭ duprin închisorĭ, eraŭ occupațĭ cu facere de șanțurĭ și de metereḍurĭ împrejurul monăstiriĭ Cotrocenĭ, alle cărora urme se vĕdŭ și aḍĭ spre partea unde este asilul Elena Dómna. Sute de meșterĭ, precum fierarĭ și rotarĭ, eraŭ occupațĭ, sub prevegherea Pandurilor, cu dregere și facere de arme, și de rótte pentru tunurĭ, și cu felurite obiecte de ferărie trebuinciόse uneĭ oștirĭ; în fine, cu strîngere de provisiunĭ, orḍŭ, făină, mălaiŭ, pastramă, pismețĭ, etc. [1]).

Prin aceste lucrărĭ, Tudor pe de uă parte occupa pe oșteniĭ sĕĭ spre a 'ĭ putea împedeca de la neorânduelĭ, iară pe de alta sĕ assigura contra vre unuĭ attacŭ fără veste din partea orĭ-cuĭ; totŭ de uă dată sĕ prepara de tóte celle trebuinciόse pentru uă luptă eventuală, fie cu Eteriștiĭ, fie cu Turciĭ.

Maĭ în tóte ḍillele Panduriĭ făceaŭ essercițiĭ militare, dupĕ systemul russescŭ, pentru ca să se deprinḍă cu armele în caḍŭ de luptă cu ceĭ ce ar fi provocat acea luptă.

Intr'uă ḍi, pe cândŭ Panduriĭ sĕ essercitaŭ la dare de semnŭ, Cacalețeanu, căpetenia tunarilor, întrebă pe Tudor în cotro sĕ îndrepteze tunul cellŭ mare [2]) pe care voia sĕ'lŭ încerce? Ca sĕ dea uă spaimă boierilor închișĭ la Belvedere, carĭ sĕ ispitisseră sĕ fugă cu ajutorul luĭ Sava, Tudor ordonă Cacalețénuluĭ sĕ îndrepteze tunul spre Belvedere [3]). Boieriĭ sĕ pomeniră fără veste cu uă ghiulea, care căḍu dreptŭ în curtea caselor unde eraŭ arestațĭ. Ințellege lectorulŭ spaima Boierilor! Cu tóte esplicările

[1]) D. P. Poenaru — Dîrzeenu. (Trompeta No. 659).

[2]) Tudor avea 5 tunurĭ, dintre carĭ douĕ maĭ marĭ, și treĭ maĭ micĭ, dupĕ cum assigură Kiriac Popescu, în memoriul sĕŭ, (Românulŭ, No. 304 pe 1868). — Din acestea, cel maĭ mare era addus de Tudor de peste Oltŭ; era un tunŭ turcescŭ, luatŭ de Rușĭ de la Turcĭ, în resbelul din 1806—1812; și pe care, neputêndu'l transporta, îlŭ arruncasseră Rusiĭ într'uă baltă; iară treĭ tunurĭ eraŭ din celle domneșcĭ, luate din Bucurescĭ; uniĭ susținŭ (precum, Dragulicĭ) că pe lăngă aceste tunurĭ de tucĭŭ, Tudor maĭ avea și tunurĭ de cireșiŭ, portative.

[3]) D-nu Poenaru. — Cioranu pag. 73. — Voinescu, pag. 141.

ce li se dette, că din întêmplare s'a rătăcitŭ ghiuleaoa în acea direcţiune, eĭ rĕmasseră convinşĭ că Tudor le-a pusŭ gêndŭ rĕŭ. Hotărîră dar sĕ adopteze planulŭ luĭ Sava, d'a elibera într'uă nópte pe Boierĭ prin surprindere; căcĭ influinţa ce Tudor căpăta în ţérră începusse a neodihni pe Sava, care bănuia că Tudor lucréză ca să sĕ facă Domnŭ. Tudor prinse de veste [1]; şi ordonă luĭ căpitan Ioniţă, care păḑea pe boierĭ la Belvedere, ca sĕ spuie acestora că are ordinŭ de la Domnu Tudor, când se va arăta Sava ca se'ĭ ridice cu sila, ellŭ sĕ'ĭ dea, însă *maĭ scurţĭ d'uă palmă.* Căpitanul comunică acésta boierilorŭ; şi cândŭ Sava sĕ presintă într'uă nópte cu 400 Arnăuţĭ la pórta caselor de la Belvedere, boieriĭ allergară la pórtă, şi rugară pe Sava să se întórcă înapoĭ, făcându-'ĭ cunoscutŭ hotărîrea luĭ Tudor, de a-'ĭ da morţĭ, iar nu viĭ [2]).

Sava, vĕḑênduse dejucatŭ, sĕ întórse ruşinatŭ; şi începu să lucreze cu maĭ multă activitate pentru perderea luĭ Tudor; iară Tudor îndoi ştrejile de la Belvedere.

---

[1]) Dîrzeanu (Trompeta No. 660) ḑice că Scarlat Grădişteanu ar fi destăinuit luĭ Tudor planul luĭ Sava, ce era înţeles cu boieriĭ pentru liberarea lor de la Belvedere.

[2]) D. P. Poenaru — Cioranulŭ, pag. 73.

CAPITOLU XXIV.

Câte-va acte de crudime d'alle luĭ Tudorŭ.

De şi crescut în contact cu Turciĭ barbarĭ şi cu Ruşiĭ despoţĭ, şi născutŭ cu aplicărĭ resbellice, şi tot d'odată sângeróse, Tudorŭ poseda în mare gradŭ simţimêntulŭ justiţieĭ, şi avea şi consciinţa datorieĭ sélle; ellŭ înţellegea, cu bunulŭ sĕŭ simţŭ, respunderea cea mare ce avea ca capŭ allŭ mişcăriĭ; şi nu 'ĭ era permisŭ a compromite causa sacră prin acte de slăbiciune; aşa darŭ, în interessulŭ *ordineĭ publice*, prin care se assigură averea, onórea şi viaţa cetăţenilorŭ, şi prin care se însufla încredere cellorŭ sfioşĭ şi îndoioşĭ, prin urmare Protectoruluĭ şi Suzeranuluĭ; şi în interessulŭ *disciplineĭ militare*, care assicură successele pe câmpulŭ luptelorŭ, Tudor fu silitŭ a întrebuinţa aspre măssurĭ contra cellorŭ ce, dispreţuindŭ ordinele sélle, hrăpiaŭ averea altora, fie aceia Pandurĭ séu Arnăuţĭ; maĭ allesŭ că assemenea desordine repetânduse pe tótă ḑiua [1]), urma să fie aspru pedepsite.

Ca să bage dar spaimă în ânima cellorŭ hoţomanĭ cum i numia ellŭ, Tudor spênḑură pe uniĭ de nisce sălciĭ ce eraŭ în marginea tabereĭ de la Cotrocenĭ, iar pe alţiĭ i sugruma în secretŭ [2]).

[1]). Cioranulŭ, 78—79.—Fotino, 75—76.
[2]). Ion Dragulicĭ, de la Cernovaşanĭ- — D. P. Poenaru.

Într'uă ḑi nisce săteni vinŭ tocmaĭ de peste Oltŭ să se plângă la Domnul Tudor că patru Pandurĭ din partea locuIuĭ le-aŭ luatŭ în silă vitele din bătătură, și le-aŭ vândutŭ la Turcĭ peste Dunăre, lăssându-le copillașiĭ muritorĭ de fóme.

Tudor ordonă Ispravniculuĭ respectivŭ a prinde pe ceĭ patru hoţomanĭ, a'ĭ tăia în presinţa reclamanţilorŭ, ş'a'ĭ trimite capetele spre încredinţare.

Între ceĭ patru culpabilĭ era ş'un nepotŭ allŭ căpitanuluĭ Oarcă, unul din favoriţiĭ luĭ Tudor. Oarcă se rógă de grămăticulŭ Episcopuluĭ Ilarion ca se róge pe acesta, și acesta să stăruiască de Tudor să ierte pe nepotulŭ sĕŭ. Ilarion înduplecă pe Tudor, care și făcu unŭ rêvașŭ către isprăvnicul respectivŭ pentru graţierea nepotuluĭ luĭ Oarcă; și dândŭ rêvașul luĭ Ilarion, i ḑise:

„Eacă, popo, 'ţĭ amŭ făcutŭ hatârulŭ; de și asemenea hoţomanĭ trebuescŭ pedepsiţĭ, pentru pilda altora; dar mĕ temŭ sĕ nu fie târḑiŭ: căcĭ trimisulŭ cu porunca d'ântêiŭ a și plecatŭ de ierĭ, și acumŭ o fi departe.“ Căpitanulŭ Oarcă porni câllare un pandur credinciosŭ din câpitenia sa, care și ajunse pe trimisul luĭ Tudor în marginea Oltuluĭ.

După vr'o ḑece ḑille, plimbânduse cu Ilarion și cu Giani prin tabâră, Tudor i dusse la unŭ locŭ dosnicŭ, unde se aflaŭ 3 câpêţînĭ de omŭ, acoperite cu uă zeghe, Tudor ridică zeghea; și la vederea celor treĭ câpêţînĭ, ceĭ duoĭ amicĭ aĭ luĭ Tudor se speriară.

— De ce 'ĭ aĭ tăiatŭ? ş'alle cuĭ suntŭ aceste căpêţînĭ? îlŭ întrebă Ilarion.

— Alle cellor treĭ hoţomanĭ de peste Oltŭ, carĭ aŭ vêndutŭ la Turcĭ vitele sătenilor, lăssândŭ copiĭ lor muritorĭ de fóme, i respunse Tudor liniştitŭ.

— Oarcă a avut norocŭ, căcĭ ar fi fostŭ patru câpêţînĭ, ḑise Giani.

— Crudule! ḑisse Ilarion; cum poţĭ lua viaţa unuĭ omŭ, cândŭ nu poţĭ face uă muscă?

— E! popo! Nu se póte altŭ-feliŭ; căcĭ uă óste fără ascultare è maĭ rea de câtŭ uă haită de lupĭ flâmênḍĭ. Aceştĭ pandurĭ, pe carĭ ’ĭ am tâiatŭ, trebuia, ca ostașĭ, se apere pe frațiĭ lor sâtenĭ, iară nu sĕ-’ĭ jefuiască tocmaĭ eĭ. Dacă de sâtenĭ nu le e lor milă, frațĭ cu dînșiĭ, apoĭ ce trebue sĕ sufere albăstrimea de la eĭ? [1])

„Dar ce putea aștepta cineva, ḍice Kiriak Popescu, de la uă óste neregulată și recrută [2]).“

Pe fie care ḍi Tudor era silitŭ sĕ pedepséscă, de façă séŭ într’ascunsŭ, pe ceĭ ce făceaŭ neorânduelĭ.

Unŭ óre-care Tufénu, fostŭ ispravnicŭ la Rusiĭ de vede, se presintă într’uă ḍi la Tudor într’uă stare vrednică de plânsŭ: fussesse jefuitŭ și bătutŭ rĕŭ de către Pandurĭ, în câtŭ abia îlŭ scăpasse de la mórte fiulŭ sĕŭ; și veni-se treĭ ḍille pe josŭ, nemâncatŭ și maĭ gollŭ. Tudor, dupĕ ce ordonâ sĕ’lŭ ospeteze, îllŭ plimbâ prin tabâră ca sĕ vaḍă décă cum-va cunóșce pe vre-unul din aceĭ Pandurĭ cari ’lŭ jefuisseră; căcĭ pe fie care ḍi veniaŭ cette de Pandurĭ cu căpitaniĭ lor, pe cândŭ alțĭ Pandurĭ eraŭ trimișĭ în differite localitățĭ, pentru differite trebuințe. Tufénu nu cunoscu pe nimenĭ; atuncĭ Tudor adună pe Panḍurĭ, și le ținu unŭ cuvêntŭ în care le arăta că ellŭ s’a sculatŭ pentru dreptate, nu pentru pléșcă; că jafurile lor vor avea triste urmărĭ pentru țérră; și că e hotârîtŭ a pedepsi fâră crutare pe orĭ-cine ar maĭ îndrăsni să fure mâcar un uoŭ de la cineva.

Apoĭ Tudor ordonâ sĕ facă Tufénuluĭ un rîndu de haine, cu cheltuéla sa; și ’ĭ dette și un rêvașŭ în care ḍicea că ori cine, de orĭ ce némŭ ar fi, ș’ar îndrăsni să se attingă de Tufénu, va respunde cu capul sĕŭ. Tufénu lipi acellŭ rîvașŭ în pórta caselor sélle; și fu nesupîratŭ de nimenĭ, pênă la intrarea Turcilor în Bucureșcĭ [3]).

În altă ḍi, intrândŭ episcopulŭ Ilarion în camera luĭ

[1]) D. Nicolae Popescu de la Musetești.
[2]) Memoriulŭ seŭ, „Românulu No. 304 pe 62.
[3]) D. Nicolae Pepescu de la Mușetescĭ.

Tudor, acesta ridică velinţa ce acoperea patulŭ, şi 'ĭ arătă cadavrul unuĭ căpitan de arnăuţĭ, a nume Ghencea.[1] Pe lângă jafurile ce comissesse, acesta se arătasse şi rebellŭ ordinilor luĭ Tudor. Ellŭ fussesse adus în férre tócmai din districtul Vâlcea, unde făcusse acelle neorânduelĭ.

— Crudule! i ḑise Ilarion spâimêntatŭ. N'o sĕ încetezĭ uă dată cu assemenea omorurĭ? Îţĭ prevestescŭ că aceste omorurí o sĕ-'ţĭ răpuie capulŭ.

— 'Ţĭa m maĭ spusŭ, popo, câ hoţomaniĭ ăştia astfel trebuescŭ resplătiţĭ, căcĭ îmĭ strică totŭ rostul planuluĭ meŭ, şi eŭ nu pociŭ sĕ 'ĭ îngăduĭ a face ce facŭ zavergiĭ luĭ Ipsilanti; pe mine mĕ dóre inima de ţérră; poruncile melle trebuescŭ îndeplınite; şi ceĭ vinovaţĭ trebuescŭ pedepsiţĭ, ca sĕ nu sĕ ḑică şi de mine ce ḑice lumea de Ipsilanti, că de frică nu pedepseşte ellŭ p'aĭ luí; d'aceea zavergiĭ luĭ facŭ câte auḑĭ, căcĭ n'aŭ témă de nimenĭ [1]).

Cu tóte astea, Dumitru Căţellŭ din Cerneţĭ (care trăeşte) unul din Căpitaniĭ de Pandurĭ din óstea luĭ Tudor, assigură că Tudor avea un tribunal militarŭ, compusŭ din Hagi-Prodan, Makedonski, Creţescu şi Cacaleţeanu, în judecata cărora dedea pe Arnăuţiĭ şi Panduriĭ ceĭ vinovaţĭ. Tot Dumitru Căţellŭ, întrebatŭ fiind despre trădarea de la Goleşcĭ, la care ḑicea că a participatŭ şi dênsulŭ, se scusa că Tudor începusse a omorî pe căpitanĭ fără judecată; de unde sĕ înţellege, că saŭ acellŭ tribunalŭ era pro forma, saŭ că era parţialŭ; ceea ce

[1]) D. P. Poenaru.—D. Zaharia Boerescu, fostŭ profesore la seminarul de la Curtea de Argeşŭ, raportéză unŭ faptŭ analogŭ, care ḑice că i s'a relatatŭ de un intimŭ al luĭ Ilarion.

Intr'uă ḑi Tudor, pe când se afla la Cotrocenĭ, întreba pe Ilarion:

— Ce e de făcutŭ, popo, când sĕ împute sarea?

Ilarion, care nu înţelesse sensulŭ acestor cuvinte, nu şciu ce sĕ rĕspunḑă; atuncĭ Tudor, ridicândŭ velinţa patuluĭ, i arătă sub-patŭ cadavrul unuĭ preotŭ

— Eacă sarea noroduluĭ, împuţită! ĭ ḑisse Tudor.

— Dar ăsta ce vină a maĭ făcut? întrebă Ilarion, spăimêntatŭ.

— Vină mare, popo, dacă am fostŭ silitŭ sĕ-'lŭ taiŭ, rĕspunse Tudor înfuriatŭ, fără a voi să sĕ esplice.

Acestŭ faptŭ îlŭ credemŭ adevĕratŭ, după câte cunóscemŭ despre Tudor.

sili pe Tudor a se face singurŭ și judicătorŭ și esecutorŭ, chiar pentru Căpitaniĭ seĭ.

Intr'uă ḍi, la Cotrocenĭ, pe cândŭ Tudor conversa după masă cu Ilarion și cu Géni despre multe, între alte fapte d'alle luĭ Tudor din timpulŭ resbelluluĭ russo-turcŭ, narră și următorulŭ faptŭ caracteristicŭ, care a rĕmasŭ tipăritŭ în memoria locuitorilorŭ din Mehedințĭ.

„Eram în góna unor hoțĭ, carĭ avéŭ de căpitanĭ duoĭ popĭ, carĭ popĭ săvîrşéŭ cruḍimĭ turcescĭ.

„Popossissem la unŭ satŭ; cănd Plăieșiĭ îmĭ adduseră legațĭ pe ceĭ duoĭ hoțomanĭ de popĭ, carĭ eraŭ tocmaĭ din acellŭ satŭ.

„Incepuiŭ să'ĭ dojenescŭ, spuindu-le ceea ce trebuia să le ḍicŭ; iar unulŭ din eĭ, obrasnicŭ, îmĭ respunse cu semeție: „că are cine să 'lŭ dojenéscă pe ellŭ; că Episcopulŭ e stăpînulŭ luĭ; că numaĭ Episcopulŭ îllŭ póte „pedepsi; iar eŭ să 'mĭ vădŭ de tréba mea; să 'mĭ stăpînescŭ Panduriĭ meĭ, carĭ sunt maĭ reĭ decât têlhariĭ."

Porunciŭ atuncĭ la câțĭ-va sătenĭ să facă uă grópă la spatele altaruluĭ; cănd grópa fu gata, ḍisseiŭ acelluĭ têlharŭ de popă:

„In acea casă a luĭ Dumneḍeŭ, aĭ citit-tu poporanilor „teĭ sânta evanghelie, care ḍice că preoțiĭ sunt urmașiĭ „apostolilor, sunt sarea pămêntuluĭ sunt lumina noroduluĭ, „sunt păstoriĭ turmeĭ, carĭ suffletulŭ îșĭ punŭ pentru eĭ; „iar tu, hoțomanule, după faptele talle nelegiuite nu maĭ „escĭ vrednicŭ a fi păstorul turmeĭ; o să te îngropŭ déră „la spatele altaruluĭ, ca popiĭ ce o vedea grópa ta să „nu maĭ facă ca tine."

După ce îllŭ împușcaiŭ, porunciŭ de bătu pe celaltŭ popă pănă îlŭ ommorâiŭ şi p'acella; şi 'ĭ am aruncatŭ p'amînduoĭ în grópă.

„Apoĭ porunciŭ de 'mĭ făcu uă ciorbă de iepure; ş'am mâncatŭ cu aşa poftă, că câtŭ oiŭ trăi n'oiŭ uita acea ciorbă!" [1]) Eată unŭ actŭ de cruḍime à la Țepeşŭ.

[1]) D. Nicolae Popescu de la Mușetescĭ — D. Rupturénu, vechiŭ professorŭ din Severin, 'mĭ a relatatŭ unŭ faptŭ analogŭ; póte e tot acesta metamorfosatŭ.

Tudor, care servisse în óstea ruséscă, și se încredințasse ca numai prin disciplină, basată pe subordinațiunea passivă, Rușii eraŭ superiori Turcilor, Tudor credea ca póte întroduce acea disciplină și în óstea luĭ; dar perdu din vedere că Pandurii nu se putéŭ compara cu soldații rușĭ: pe când acestia eraŭ nișce mașine, sclavĭ fără voinçă, aceia, victime alle tiranieĭ, eraŭ fiĭ aĭ munților, carĭ alergaŭ de bună voe la trombiça învieriĭ, gata a-șĭ vărsa sângele pentru patrie și libertate; dar până atuncĭ, credéŭ eĭ, că trebue, în puterea flinteĭ, să profite de acea occasiune spre a se despăgubi de la jefuitorĭ, saŭ a resbuna pe fratele, seŭ de averea luată cu sila de Zapciŭ și de arendașŭ, în puterea biciuluĭ; apoĭ, în lipsă de plată regulată, eĭ maĭ credéŭ că le era permisŭ a lua prisosulŭ de la ceĭ bogațĭ; în fine, credéŭ că acum era vremea a se îmbogăți, strîngênd și eĭ banĭ albĭ pentru ḑille negre.

In façа atâtor inamicĭ, de care avea să se témă, Turcĭ, Grecĭ, Bulgarĭ și Ciocoĭ, Tudor trebuia să menajeḑe cel puçin pe Căpitanĭ; ceea ce n'a făcut; astfel că instinctulŭ de conservare aŭ silit p'aceĭ căpitanĭ a preda pe Tudor în mâna luĭ Ipsilanti.

CAPITOLU XXV.

Turciĭ trecŭ Dunărea, şi Tudor părăsesce Capitala.

Cu puçine ḑille înainte de intrarea Turcilor în ţérră, Sava, prin îndemnulŭ Mitropolituluĭ, şi dupĕ stăruinţa luĭ Tudor, se decisse a deşerta monăstirile ce occupa (Antimul, Radu-Vodă, Michaĭ-Vodă şi Mitropolia), ca să evite uă luptă fără folosŭ: căcĭ Tudor era hotărîtŭ a întrebuinţa forţa pentru acésta, în caḑŭ de oppunere din partea luĭ Sava.

Tudor occupă îndată cu Panduriĭ sĕĭ acelle Mănăstirĭ; iar Sava îşĭ concentră oştirea sa în hanurile din Serban-Vodă şi dela sf. Gheorghe [1]).

In ḑioa de 8 Maiŭ, după ce făcură sfeştanie la Mitropolie, ridicară şi Tudor şi Sava steagulŭ libertăţiĭ, dupĕ esemplulŭ Eteriştilorŭ. Steagulŭ luĭ Tudor l'am descrisŭ în Cap. XX; iar allŭ luĭ Sava era albŭ, avênd pe dănsulŭ zugrăvitŭ răstignirea luĭ Christŭ; şi fără nicĭ uă inscripţie [2]).

Ce sili pe Tudor la acésta? Negresitŭ intrarea Tur-

[1]) Filimon, op. cit. vol. II. pag. 154.

[2]) Idem pag. 156 — Fotino, pag. 111. — Acéstă faptă revoluţionară din partea luĭ Sava surprinse fórte mult pe locuitoriĭ din Bucurescĭ, maĭ alesŭ pe Boierĭ, carĭ 'lŭ credeaŭ represintantul ordiniĭ legale. La acésta îlŭ sili atâtŭ îndemnul Eteriştilor d'a se pronunçia, cum şi vestea despre intrarea Turcilor în ţérră.

ciloră în țérră, ca inamicĭ. Pe la finele luĭ Aprilie, Tudor priimisse uă scrisóre de la Solomon prin care 'ĭ vestia impresiunea ce a făcut asupra Pandurilorŭ mórtea Patriarhuluĭ; acésta revoltasse pe Pandurĭ contra Turcilor, și hotărâseră a se bate cu dânșiĭ în cadŭ d'a trece armațĭ pe pămăntulŭ țêrreĭ; maĭ vestea Solomon luĭ Tudor că Turciĭ de la Adacale, de la Cladova, de la Vidinŭ, de la Rahova și de la Nicopoli trecusseră Dunărea, și se îndreptaŭ spre Craiova; și că alțĭ Turcĭ neregulațĭ treceaŭ hoțesce de la Ostrovŭ în Mehedințĭ, și jefuiaŭ casele Pandurilor, tăindŭ chiar pe părințiĭ lor. Solomon trimissese acolo 200 de Pandurĭ, sub Căpitani Vasile Crăpatu și Dumitru Bușteanu, carĭ isbindŭ pe Turci nóptea fără veste la satulŭ Bucura, omoriseră câțĭ-va din eĭ, iar Panduriĭ, perḑĕnd numaĭ patru, se înturnaseră la Monastirea Jitianu; în fine arăta că tabăra turcéscă a sositŭ până la satul Ḑioroiu, distanța treĭ poștiĭ de Craiova; că de acolo se îndreptésă spre Craiova; și că, neavĕndŭ oștire îndestulă, ellŭ se trage la Cozia; iar respunsulŭ să-'lŭ trimiță Tudor luĭ Solomon la Rămniculŭ-Vâlciĭ [1].

In urma atâtorŭ probe de fidelitate și de devotamentŭ din partea țĕrriĭ către Pórtă, Tudor totŭ nu putea crede că Turciĭ intră în țérră ca neamicĭ aĭ Românilor, ci nu maĭ aĭ Grecilorŭ; șcirile însă priimite de la Solomon îllŭ încredințară că Turciĭ sunt ostilĭ Românilor [2].

Cu câte-va ḑille înainte de priimirea acesteĭ scirĭ, Tudor se înțelessesse cu Sava ca să unéscă forțele lor spre a lupta împreună contra Turcilorŭ, chiar în marginea Bucureșcilorŭ; dar se încredință îndată, prin ómenĭ credincioșĭ, și după apucăturele luĭ Sava, că scopulŭ acestuia era d'a-'lŭ trăda Turcilorŭ, ca și pe Ipsilanti, înșĕlându'-

[1]) Biografia luĭ Solomon, pag. 8 și 19.

[2]) Laurençon ḑice (pag. 91) că Udriski, acestŭ Geniŭ rĕŭ allŭ revoluțiuniĭ românescĭ și grecescĭ, assicura pe toțĭ că Turciĭ nu vinŭ; și n'anunță sosirea lor decât atuncĭ când eĭ se apropiaŭ de Bucurescĭ, din care causĭ mulțĭ căḑură victime a furieĭ Turcilorŭ.

p'amândoĭ cu făgăduele zadarnice. Tudor hotărî să lucrese singur, după cum îllŭ vor povăţui împrejurările [1]).

Sava părăsi Capitala înaintea plecăriĭ luĭ Tudor, întărindu-se provisoriŭ în Monastirele Mărcuţa şi Plumbuita; dar lăsă în Bucurescĭ destuĭ paznicĭ pentru a apăra de jafurile pandurilorŭ Monastirele sf. Gheorghe şi Şerban-Vodă, unde se aflaŭ adăpostiţĭ mulţĭ locuitorĭ cu familiele şi averile lorŭ. Cu tóte ordinele severe ale luĭ Tudor, cu tóte pildele ce făcusse, omorândŭ pe hoţomanĭ, Panduriĭ, înainte de plecarea lor de la Cotrocenĭ, luară arme şi caĭ orĭ de unde putură găssi; însuşĭ proprietariĭ le didéŭ de bună voe, ca să-'şĭ scape viaţa. Eĭ se încer, cară a jefui chiar monăstirile Şerban-Vodă şl sf. Gheorghedar fură împedicăţĭ de arnăuţiĭ luĭ Sava [2]).

Cu totŭ entusiasmulŭ pandurilorŭ pentru libertate, cu tótă ura lor contra Turcilorŭ, cu tóte întăririle de la Cotrocenĭ şi posiţia strategică a cellorŭ lalte Monăstirĭ din Capitală, unde 'şĭ avea concentrată ostirea, Tudor înţelesse că lupta cu Turciĭ lângă Bucurescĭ putea fi fatală Capitaleĭ, pe care o espunea la foculŭ şi la sabia Turcilorŭ; hotărî dar a se retrage în Monăstirele de peste Oltŭ, unde eraŭ maĭ sigurŭ de reuşită; amână însă plecarea pănă la appropierea Turcilorŭ de Bucurescĭ, póte cu scopŭ a afla de la dênşiĭ prin scrisorĭ care avea să fie în definitiv linia lor de conduită, atâtŭ în privinça Grecilor cât şi a Românilorŭ.

La 13 Maiŭ Tudor priimi scire că Turciĭ de la Silistra sosisseră la Obilescĭ; iar la 14, că ceĭ de la Giurgiu înaintasseră pân' la Copăcenĭ; Tudorŭ începu atuncĭ a se pregăti de plecare.

Plecarea luĭ Tudor şi apropierea Turcilorŭ îngrijiră fórte multŭ poporulŭ din capitală; mulţĭ din locuitorĭ se adăpostiră prin Monăstirele vecine, şi maĭ ales pe la consulaturĭ [3]).

[1]) Filimon, vol. II. pag. 157.

[2]) Filimon, vol. II, pag. 158.

[3]) Idem, pag. 158.

Totŭ în ḑioa de 13, Tudor, liberând pe boierĭ din arestulŭ de la Belvedere, îĭ pusse să subscrie un protestŭ către potentaţiĭ de la Laibah contra încălcăriĭ territoruluĭ românŭ de către Turcĭ, şi maĭ allesŭ contra jafurilorŭ şi ucciderilorŭ tâlhărescĭ alle Eteriştilorŭ; ellŭ ruga pe membriĭ congresuluĭ a lua în consideraţie legitimele cererĭ alle poporuluĭ, şi a face să se realisese dreptele lor dorinţe, spre a se evita uă nouă rescólă pe viitorŭ [1].

Cu presintarea acestuĭ protestŭ la congresulŭ de la Laibah fură însărcinaţĭ Géni, Ilarion şi D. P. Poenaru. Despărţinduse de Boierĭ, Tudor le ḑisse: „D-v. treceţĭ acum în Statele Austrieĭ; căcĭ eŭ trecŭ peste Oltŭ, cu tótă adunarea noroduluĭ, ca sĕ mĕ întărescŭ în Monăstirele ce le-am umplutŭ cu zaherelle şi cu Pandurĭ; şi nădăjduescŭ, cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ, sĕ mĕ ţiŭ acolo multă vreme, ca în nişte cetăţĭ, pănă când voiŭ sili pe Turcĭ sĕ dea ţĕrreĭ drepturile şi privilegiele ce norodulŭ le-a cerutŭ prin mine de la Inalta Pórtă. Umblaţĭ sănătoşĭ! D-ḑeŭ să vĕ luminese ca să iubiţĭ ţérra cu căldură.

„Nu încetaţĭ şi din Braşiovŭ a lucra pentru dobăndirea sfintelorŭ drepturĭ alle patrieĭ nóstre“ [2].

La despărţirea luĭ Ilarion de Tudor, pe căndŭ coboraŭ scara amînduoĭ de mână, Tudor ḑisse luĭ Ilarion:

„Veĭ da séma la Dumneḑeŭ că nu m'aĭ lăsatŭ să taiŭ pe căiniĭ ăstia de Ciocoiĭ! Măcar ḑece din eĭ aşĭ fi voit să 'ĭ trimitŭ umpluţĭ cu paie ca plocon pe la împăraţiĭ!“

[1] D. Petre Poenaru. — Despre acellŭ protestŭ ne assigură şi D. Simion Romanov, bătrânŭ ca de 70 de anĭ (ce 'şĭ are domiciliulŭ în Bucureşcĭ, strada Colţiĭ) care la 1821 figura ca Mavrofor în oştirea luĭ Ipsilanti. Când Tudor a fostŭ addusŭ la Târgovişte de Arnăuţiĭ luĭ Căpitanŭ Iordake ca să 'lŭ taie, D. Simion Romanov se afla scriitorŭ în cancelaria de îndestulare a oştiriĭ greceşti, alŭ căria şefŭ era Somaki, unŭ litterator distinsŭ. Acesta presintă D-luĭ Romanov uă chărtie, scrisă în limba română, şi găsită asupra luĭ Tudor, ca s'o traducă în limba grecéscă. Era conceptulŭ protestuluĭ trimisŭ de Tudor la Laibah, şi în care se descria cu culorĭ negre cruḑimile Eteriştilor, cruḑimĭ revoltătóre, între care era şi acésta: că Eteriştiĭ smulgeau copiĭ de la sênul mamelorŭ lorŭ, îĭ aruncaŭ în susŭ, şi 'ĭ prindeaŭ în iataganele lorŭ.

[2] D. P. Poenaru.

Veĭ vedea ce vor face câiniĭ hăstia, pe urmă, când le-or veni lorŭ bine! Ține minte vorba mea, daca veĭ trăi. Dar totŭ am omorâtŭ vr'o șépte Lupĭ . . .

— Prea rĕŭ aĭ făcutŭ, Arhon Slugerŭ! Omulŭ nu trebue să ridice viață de omŭ! Ș'apoĭ 'țĭ amŭ maĭ spusŭ: cine scóte sabia, de sabie va peri. Fugĭ maĭ bine și Dumnea-ta; că vor să te ommóre Greciĭ, cum aŭ vrutŭ să mĕ omóre și pe mine [1]).

— Las 'sĕ mĕ omóre, d'or fi eĭ maĭ tarĭ. Sunt Românŭ, nu sunt Ciocoiŭ sĕ dosescŭ.

„E! popo! De când m'am îmbrăcatŭ cu cămașea morțiĭ, în tot minutulŭ asteptŭ mórtea.....

Apoĭ ceĭ douĭ amicĭ intimĭ se îmbrățișeară și se despărțiră; eĭ nu se maĭ întâlniră de cât póte în patria spiritelorŭ!

Ilarion, care era slabŭ de inimă, lăcrămă; și disse D-luĭ N. Popescu, care 'lŭ însoția în esiliŭ: „Mare omŭ va pierde țérra, de 'lŭ vor ommorî Greciĭ!" Iar în emigrație, dicea adesea Ilarion: „Reŭ am făcutŭ, Nicolăiță, de n'am lăsatŭ pe Tudor să taie pe Ciocoĭ! Mâine l'ar spândura, de le-ar cădea în mână! Dar acum e tărdiŭ!" [2]) Tudor dette Boierilorŭ spre padă 50 de Pandurĭ cu unŭ căpitanŭ de încredere, ca să'ĭ însoțiască până la hotarulŭ Austrieĭ. Boieriĭ plecară însoțițĭ de Ilarion, de Geani și de D. Petre Poenaru. Eĭ maĭ aveaŭ pentru pada lorŭ vr'o 20 de Arnăuțĭ, sub comanda luĭ Buluc-Bașa Sotir, plătițĭ din pungele lorŭ.

La plecarea Boerilor, Căpitanul ce 'ĭ conducea primi ordinŭ secretŭ de la Tudor a 'ĭ conduce la Monastirea Cozia, nu la Brașovŭ, voind a se servi ș'acolo de dânșiĭ cum se servisse în timpul șederiĭ sélle în Bucurescĭ; ș'a'ĭ împedica cu modul acesta a lucra contra intereselor poporuluĭ.

Boieriĭ, aflând pe drumŭ acéstă hotărâre a luĭ Tudor,

[1]) D. N. Popescu de la Mușetescĭ assigură că Greciĭ 'ĭ ar fi propusŭ odată să otrăvéscă pe Ilarion în cafea.

[2]) Idem.

se întristară fórte mult; şi vĕḑênd că nicĭ rugăciunile nicĭ baniĭ nu pot îndupleca pe căpitanul de Pandurĭ, se rugară de Mitropolit a interveni prea sânţia sa.

Mitropolitul fu silitŭ a întrebuinça anatema [1]) contra aceluĭ căpitan, spre a'lŭ putea îndupleca ca sĕ conducă pe boierĭ până la fruntaria Austrieĭ [2]).

Dar abia scăpară de Panduriĭ luĭ Tudor, şi detteră peste Arnăuţiĭ luĭ Ipsilanti.

Ipsilanti, însciinţându-se despre plecarea Boierilor, ordonă arhistratigului Duca, ce se afla la Plóescĭ, sĕ alerge îndată dupe dânşiĭ şi să 'ĭ aducă la Târgovişte, cu scopŭ d'a se servi şi Ipsilanti de Boerĭ după cum se servisse Tudor, pentru înlesnirea cellor necessariĭ oştiriĭ selle.

Duca le eşi înainte la Câmpina. Boeriĭ se spăimântară, cu atâtŭ maĭ multŭ că nu se putéŭ opune luĭ Duca, care avea întreiţĭ ostaşĭ de câtŭ dânşiĭ; se cotisară dar cu toţiĭ, şi rescumpărară cu banĭ libertatea lor.

Ipsilanti, într'uă epistolă către Duca, cu data din 17 Maiŭ, impută aspru luĭ Duca acéstă conduită, observându'ĭ că trebuia să esecute ordinul sĕŭ, saŭ să aştepte ordin ulterior; iar nu să libereḑe pe Boerĭ, carĭ 'ĭ ar fi fostŭ de mare ajutor; dér ce e maĭ grav, prin conduita sa ellŭ speriasse pe Ploeştenĭ, carĭ se răspândiră in tóte părţile, pierḑând astfeliŭ Ipsilanti folósele ce putea trage de la dânşiĭ [3]).

Abia sosiţĭ în Braşov, Boeriĭ primescŭ ştirea despre mórtea luĭ Tudor; astfelŭ ceĭ trimişĭ din partea ţĕreĭ la Laibah se opresc în Braşovŭ, dinpreună cu companioniĭ lor de drumŭ.

La 15 Maiŭ, plécă şi Tudor de la Cotrocenĭ cu tótă oştirea sa, compusă din 5 tunurĭ, vr'o 4000 Pandurĭ armaţĭ, şi 500 Bulgarĭ călărĭ sub comanda luĭ Prodan şi Makedonski; şi multe carre cu provisiunĭ, cu familiile Bul-

[1]) Blestemul arhierescŭ avea p'atuncĭ în România efectul ce avea în mediul evŭ escomunicarea din partea Papilor.

[2]) D. P. Poenaru.

[3]) Filimon pag. 159.

garilor, și cu diferite unelte pentru resbel. Tudor se îndreptă spre Pitești, pe la Găescĭ.

Drumul cel maĭ dreptŭ spre a merge peste Oltŭ era pe la Șerbănescĭ, adică pe drumul cel vechiŭ al poștieĭ dintre Bucurescĭ și Slatina, pe unde și venisse Tudor cu oștirea luĭ, și pe unde nu avea sĕ întimpine nicĭ uă piedică din partea Eteriștilor; a merge pe la Pitescĭ, unde se afla avan-guarda luĭ Ipsilante, sub comanda luĭ Căpitan Iordake, era a se espune la o încăerare cu acesta; ce silisse dar pe Tudor sĕ schimbe planul sĕu, d'a se întări în monăstirile de peste Oltŭ, după cum anunțasse boerilorŭ, și d'acolo să dictese condițiile selle Turcilor, cu arma în mână?

Și Sava și Tudor fură jucâria luĭ Udriski, care voia sĕ-'ĭ pérḑă.

Prin mijlocirea luĭ Udriski, Tudor intră se vede în corespondință cu Kehaia Bey, pe cândŭa cesta sĕ apropia de Bucurescĭ; și consimți a urma planul trasŭ de Udriski: adică, Tudor să lovéscă avan-garda oștiriĭ luĭ Ipsilanti de la Pitești, pe când Sava cu Turciĭ vorŭ lovi corpul oștiriĭ grecescĭ de la Têrgoviște, puind ast-felŭ pe Ipsilante între două focurĭ. Uă dată érra curățită de Eteriștĭ, Pórta promittea acordarea tuturor cererilor Românilorŭ.

Udriski promitea luĭ Sava domnia țĕreĭ pentru Calimah; și luĭ Tudor, tronul țerriĭ cu vechea eĭ autonomiă.

Și Sava și Tudor căḑură în cursa întinsă de Udriski: Tudor, nu credem pentru ca să se facă Domn, ci ca să scape țérra de robia turcéscă, și să pótă dobândi Românĭ drepturile lorŭ, fără vărsare de sânge, creḑu că e în interesul țĕrriĭ a se uni cu Turciĭ contra Grecilor: a curăți adică țérra de acestĭ óspețĭ periculoșĭ, carĭ, în curs de un seculŭ, fusesseră flagelulŭ Românieĭ, și carĭ, chiar acum, causasseră țĕrriĭ atâtea durerĭ, și provocasseră invasiunea turcéscă.

Din parte'i, Sava, care cunoștea prin Udriski tóte a-cestea, și voia a se scăpa de Tudor, singura piedică la urcarea pe tron a luĭ Calimahŭ, comunică luĭ Ipsilanti, la 16 Maiŭ, scopul luĭ Tudor : că adică ellŭ înaintésă spre Pitescĭ cu scop d'a pune pe Ipsilanti între douĕ focurĭ, între Panduriĭ luĭ Tudor și Turciĭ luĭ Kehaia-Beĭ; și 'ĭ și trimise 400 de Arnăuțĭ spre a inlesni luĭ Căpitan Iordake prinderea luĭ Tudor.

Dupe aceea plecă și ellŭ la Têrgoviște, cu restul arnăuților, și însoțit de Buluc-bașa Ghencea, de Mihale și de Tufecci-bașa, cu arnăuți lorŭ. [1]) Sava însă trădă și pe Tudor și pe Ipsilanti, urmând orbește consiliele luĭ Udriski [2]).

În diua de 16 Maiŭ, Boieriĭ rămași în Bucurescĭ, din preună cu Băltăreçulŭ, ca din partea comersanților, și cu Udriski, eșiră înaintea luĭ Kehaia-Beĭ la satul Cățelulŭ [3]), unde tăbărâsse cu corpulŭ sĕu de oștire.

După ce Boeriĭ și comersanțiĭ făcură actŭ de supunere către Pașa de la Silistra, assigurară cu viéța lor despre liniștea locuitorilor ; iar Kehaia-Bey 'ĭ primi cu bună-voință, promițêndu-le protecțiunea sa, și încredințându'ĭ că are ordinŭ a protege pe supușiĭ credincioșĭ Porțiĭ, fiind trimisŭ numaĭ contra *apostaților* [4]) ; apoĭ le ordonă a se înturna liniștițĭ în Bucurescĭ, ș'a îngriji pentru zaheréoa oștiriĭ împărătescĭ și pentru conacele eĭ, căcĭ a douadi are să intre în Bucurescĭ.

---

[1]) Filimon, vol. II, pag. 161 — Tricupi, vol. I, pag. 157 — Fotino, pag 161.
[2]) Laurençon, pag. 162.
[3]) Alțiĭ dicŭ că la Dudeștĭ. Vedi Dârzénu, Trompeta No. 662.
[4]) Prin urmare și contra Românilor, care se sculasseră și eĭ cu armele.

CAPITOLU XXVI.

Tudor pune la încercare vitejia Pandurilorŭ [1].

Ḑioa de 15 Maiŭ fu hotărîtă de Tudor pentru pornirea sa peste Oltŭ. Era Duminică. După terminarea serviciuluĭ divinŭ, care sĕ ţinu la Mitropolie, sĕ sfinţiră stégurile [2]; şi óstea se prepară de plecare.

Cétta de Bulgarĭ de sub comanda luĭ Prodan şi Makedonski, care staţiona în Bucurescĭ, veni şi ea la Cotrocenĭ după amiaḑĭ, unde sĕ uni cu corpulŭ oştiriĭ luĭ Tudor. Carrele cu muniţiunĭ, cu bagaje, cu provisiunĭ şi cu familiile Bulgarilorŭ sĕ pornisseră înainte, de diminéţă.

In capitolulŭ precedentŭ am arătatŭ că causa retrageriĭ luĭ Tudor de la Cotrocenĭ fu necredinţa luĭ Sava, şi temerea arderiĭ capitaleĭ de către Turcĭ; peste Oltŭ, Tudor spera că va putea lupta maĭ cu succesŭ în Mănăstirile întărite şi aprovisionate, în caḑŭ căndŭ Turciĭ n'ar satisface legitimile cererĭ alle poporuluĭ. Unŭ discursŭ, în sensulŭ acesta, ţinu Tudor oştiriĭ sélle în momentulŭ de a pleca; ellŭ termina ḑicândŭ: „că a sositŭ timpulŭ lupteĭ cu păgânulŭ, dacă acesta ar începe lupta;

[1]) Memoriulŭ luĭ Chiriak Popescu (veḑĭ ***Românul*** pe 1862 No. 304 şi 317) ne va servi de conductorŭ în narraţiunea cellor treĭ capitole următóre.

[2]) Stégulŭ cellŭ mare al luĭ Tudor, assigură D. Nicolae Popescu de la Muşeteşcĭ, era zugrăvitŭ în Bucurescĭ cu măestrie de un căllugărŭ de la Antimu, anume David, care învĕţasse pictura în Russia; de unde se înţelege c'avea douĕ stégurĭ.

că vitejia și entusiasmul Pandurilorŭ le assigură biruința, maĭ allesŭ că Turciĭ după atuncĭ nu eraŭ ca ceĭ din resbellulŭ din urmă d'intre Russia cu Turcia, la care resbellŭ luasseră parte mulțĭ din oșteniĭ ce se aflaŭ acumŭ sub stindardulŭ libertățiĭ; în fine, că cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ, și cu voinicia Pandurilorŭ, ellŭ speră a birui pe păgânŭ, care va dossi rușinatŭ, ca în luptele de la Cladova și Feteslam [1]).

Pe cândŭ Tudor ținea Pandurilorŭ assemenea discursŭ, prin care 'ĭ înfuria contra Turcilorŭ, ellŭ correspondea într'ascunsŭ cu Turciĭ contra Eteriștilorŭ [2]). Un assemenea jocŭ era periculosŭ pentru Tudor: căcĭ corespondința sa cu Chehaia-Beĭ, căḑând în mâna Grecilorŭ, fu arma cea maĭ puternică cu care Căpitan Iordake attrasse pe căpitaniĭ de Pandurĭ în partea sa, și 'lŭ putu lua la Goleștĭ fără greutate din mijlocul oștiriĭ sélle.

Oștirea porni după apussul sóreluĭ în direcția Piteșcilorŭ. Inainte mergea pedestrimea, compusă de Pandurĭ; la mijlocŭ eraŭ tunurile; iar căllărimea, sub comanda luĭ Prodan, Alesandru și Machedonski, forma arrière-guarda.

Prima nópte oștirea tăbărî din collo de apa Ciorogîrla. Tudor allesse uă posițiune favorabilă pentru orĭ-ce attacŭ eventualŭ din partea Grecilorŭ séŭ a Turcilor; dette singurŭ cuvêntulŭ de ordine, pe care 'lŭ schimba în fiecare nópte; așeḑă oștirea în carreŭ, puindŭ la mijlocŭ tunurile și carrele cu munițiunĭ și cu provisiunĭ; pusse sentinelle căllărĭ împrejurulŭ tabereĭ, în differite direcțiunĭ, în distanță de un pătrarŭ de oră; la flanculŭ pedestrimeĭ așeḑă căllărimea și reserva; sentinellele sĕ schimbaŭ regulatŭ la fie-care duoĕ ore. Tudor, căllare, însoțitŭ de 10 oștenĭ alleșĭ, visită tabăra tótă nóptea, spre a sĕ încredința dacă ordinile selle sĕ essecută, și spre a fi deșteptŭ în caḑŭ de vr'un àttacŭ fără veste din partea

[1]) Veḑĭ Nota No. LXVIII.
[2]) Memoriu luĭ Chiriak Popescu (*Romînul* No. 307).

inamiculuĭ. Ellŭ dormia numaĭ ḑioa, căndŭ repausa oștirea; și attuncĭ, multŭ doue séŭ treĭ ore.

In revĕrsatulŭ ḑiorilorŭ, sĕ dette semnalulŭ de plecare prin descărcarea unuĭ tunŭ, și prin batterea tobelorŭ, urmăndŭ aceeașĭ ordine de marșŭ ca în ḑioa precedentă.

La amiaḑĭ oștirea se opri la Bolintinul din valle. Aci Tudor întrebuință uă stratagemă militară, cu scopŭ d'a deprinde pe ostașĭ cu attacurile fără veste, și d'a putea deosebi pe ceĭ fricoșĭ de ceĭ inimoșĭ, dândŭ ast-felŭ d'uă parte pe ceĭ d'ântêiŭ, ca sĕ nu adducă încurcătură în luptă, și însărcinându-'ĭ cu paḑa proviantuluĭ și a munițiuniĭ.

Pe căndŭ dar oștirea repausa de amiaḑĭ, la Bolintinul din valle, Tudor ordonă în secretŭ unuĭ țeranŭ, ca sĕ vie repede în tabără, și sĕ spuie că treĭ miĭ de Turcĭ, din ceĭ sosițĭ la Bucurescĭ, s'aŭ luatŭ în góna după oștirea românéscă; și c'ar fi aflatŭ că alți treĭ miĭ de Turcĭ, din ceĭ sosițĭ la Giurgiŭ, aŭ pornitŭ și eĭ, pe altă calle, totŭ în góna luĭ Tudor, cu scopŭ de a-'ĭ tăia drumulŭ, și a-'lŭ pune între doue focurĭ.

Pe d'altă parte, Tudor ordonă căpitanuluĭ Simeon și luĭ Buluc-bașa Ión Vanciu, ce făceaŭ parte din avan-guarda oștiriĭ, ca se ia 200 căllărețĭ și sá se depărteḑe de tabăra în direcția Bucurescilorŭ, oprindu-se într'unŭ locŭ ascunsŭ, unde să se lege la capŭ cu turbanurĭ turcescĭ; apoĭ, astfelŭ strevestițĭ, să se arate oștiriĭ în depărtare de uă fugă mare de callŭ.

In fine ordonă unuĭ altŭ săténŭ a se îmbrăca în vestminte de cerșetorŭ, și a spiona sentinellele în privința numĕruluĭ oștiriĭ; apoĭ, addusŭ de sentinelle înaintea luĭ Tudor, după ordinele ce aveaŭ, ellŭ spusse ceea ce era învățatŭ se arate șicellŭ-l-altŭ săténŭ.

Sentinella la care sĕ adressă acestŭ țĕrranŭ, bănuindu'l de spion turcescŭ, îlŭ adusse înaintea luĭ Tudor. Acesta îlŭ întrebă cu asprime, în auḑulŭ tutulor: „de unde vine? și unde merge? și ce caută a ispiti pe oștenĭ?" Țĕrranulŭ rĕspunse, după cum era învățatŭ:

„Suntŭ trimisŭ de Turciĭ tăbărîţĭ lângă Bucurescĭ ca sĕ aflu unde eştĭ cu ordia dumitalle, şi câţĭ oştenĭ aĭ; şi apoĭ sĕ mĕ întorcŭ iute ca se le ducŭ rĕspunsulŭ. Alţĭ treĭ iscoditorĭ s'au pornitŭ d'uă dată cu mine pentru aceeaşĭ trébă, pe altă calle; iară 3000 de Turcĭ de la Bucurescĭ, şi alţĭ 3000 de la Giurgiŭ, au pornitŭ ca sĕ te puie la mijlocŭ." — Tudor sĕ prefăcu că sĕ tulbură; încăllecă callul, dette ordine să se adune toţĭ oşteniĭ, şi le ţinu un discursŭ în sensulŭ celluĭ pronunţatŭ în ḑioa porniriĭ sélle de la Cotrocenĭ; şi termină astfelŭ:

„Vom birui negreşitŭ pe vrăjmaşĭ, ca la Cladova şi „la Feteşlam; şi va remânea numele nostru neuitatŭ la alte „némurĭ si la copiĭ nostriĭ: căcĭ acéstă luptă este sfîntă, „de vreme ce privesce la dobândirea drepturilor ţĕrriĭ „nóstre. Iarbă de puscă avem, tunurĭ bune avemŭ; si „voinicia!" [1]).

Tudor aşeḑă apoĭ ostirea în ordine de bătae, luând uă posiţiune favorabilă; şi tunariĭ staŭ gata cu fitilurile apprinse; ellŭ trimisse 400 căllăreţĭ în depărtare d'un cartŭ d'oră de tabără, din carĭ 200 în direcţia Bucurescilor, si 200 în direcţia Giurgiuluĭ, pe unde se credea că vinŭ Turciĭ; si le dette ordinŭ ca, întâlnindŭ avanguarda Turcilor, sĕ nu doséscă, orĭ care ar fi numĕrulŭ lor; ci luptânduse cu dânsiĭ, să se retragă încetŭ spre ostirea românéscă, până în depărtare de uă bătae de puscă, cândŭ atuncĭ să se repéḑă fie-care la postul sĕŭ.

Ceĭ 200 căllăreţĭ, carĭ se îndreptasseră spre drumulŭ Giurgiuluĭ, întâlniră pe ceĭ douĕ sute de pandurĭ strevestiţĭ ca Turciĭ; si descărcând în eĭ de departe puscile lor, începură a se retrage încetŭ spre ostirea română, după ordinul ce priimisseră dela Tudor.

Panduriĭ ce eraŭ strĕvestiţĭ ca Turciĭ înaintară încetŭ spre armata română, aşeḑată în ordine de bătae; Tudor dette atuncĭ semnalulŭ lupteĭ, ordonând pedestrimeĭ a

[1]) Chiriac Popescu, (*Românul* No. 304, din 1862).

sta pe locu împrejurulu tunurilor, asteptănd appropierea inamiculuĭ. In minutulŭ cănd óstea astepta ordinul de încăerare, Tudor ordonă tunarilor sĕ stingă fitilurile; căcĭ a băgatŭ de sémă, ḑisse ellŭ, că aceĭ carĭ vinŭ asupră-le nu sunt vrăjmasĭ, ci Românĭ din avan-guarda ostiriĭ sélle; si că din greşélă era să se ommóre crestinĭ cu crestinĭ.

Assemenea stratageme repetă Tudor în maĭ multe rîndurĭ, atât nóptea câtŭ si ḑioa, în celle patru ḑille de drumŭ ce făcu ostirea sa de la Cotrocenĭ la Golestĭ.

CAPITOLU XXVII.

Simptome de rebeliune.

Din ḑiua cândŭ Tudor ridică stégulŭ revoluţiuniĭ, ellŭ nu încetă a recomanda oștenilorŭ sĕĭ respectŭ la proprietate și supunere la ordinele sélle, făcêndu'ĭ a înțelege că oștirea cea maĭ vitéză, fără disciplină, este învinsă, orĭ care ar fi numĕrulŭ eĭ; și adducea essemplu pe Muscaliĭ și pe Panduriĭ din resbelulŭ din urmă turco-russŭ, în care cette marĭ de Turcĭ nedisciplinaţĭ fusesseră înfrânţĭ de unŭ numĕrŭ micŭ de Cazacĭ și de Pandurĭ, carĭ ascultau orbește de ordinele Capilor lorŭ; pentru acestŭ cuvêntŭ, Tudor pedepsia aspru pe ceĭ ce cutesaŭ a răpi averea altora, maĭ alesŭ averea sătenilorŭ.

Ellŭ le ḑicea adessea: „assemenea jafurĭ din partea u-„norŭ ostașĭ attragŭ asupră-le urgia luĭ D-ḑeŭ. Noĭ nu „ne-am sculatŭ sĕ răpimŭ averea fraţilorŭ nostriĭ, ci s'o „apărămŭ împrotiva prădătorilorŭ, după cum ne-am legatŭ „prin jurămêntŭ. Noĭ ne-am plânsŭ și către Turcia și către „Russia împrotiva acelora ce ne-aŭ jefuitŭ, pentru care „pricină ne-am și ridicatŭ cu arma ca să scăpămŭ de a-„celle jafurĭ, și să dobândimŭ drepturile nóstre celle vechĭ, „călcate de streinĭ; apoĭ tocmaĭ noĭ să dămu pildă de „assemenea jafurĭ? Vĕ maĭ ḑicŭ și de astă dată, că, dacă „s'o maĭ tângui vr'unŭ creștinŭ pentru cellŭ maĭ micŭ

„lucru ce s'ar lua de voĭ cu sila, acellŭ jăfuitorŭ cu mórte va „fi pedepsitŭ; căcĭ, prin asemenea fapte nelegiuite, dăm „prilejŭ vrăşmaşilorŭ sĕ ne răsboéscă ca tâlharĭ; iarŭ Sul- „tanul nu va lua în sémă plângerile nóstre; şi numaĭ „cândŭ nu vom căpăta cu voie-bună aceste drepturĭ, a- „tuncĭ ne vom lupta voiniceste ca să le căpătămŭ cu sa- „bia. Am hotărâtŭ, fraţilorŭ, sĕ perim maĭ bine după faţa „pămêntuluĭ, de câtŭ sĕ remânemu după cum am fostŭ „pênă aci; iarŭ drepturile nóstre nu le vomŭ putea că- „păta dacă vomŭ mâhni pe fraţiĭ noştriĭ, carĭ ne ajută „în lupta acésta, cu carrele şi cu bucatele lorŭ; apoĭ şi tóte „némurile ne vorŭ ocărî, cândŭ vorŭ afla că noĭ singurĭ, „carĭ ne-amŭ sculatŭ pentru dreptate, jefuimŭ pe fraţiĭ „noştriĭ; şi cu dreptŭ cuvêntŭ vom fi de ómenĭ urîţĭ, şi „de D-ḑeŭ urgisiţĭ. Sĕ ne purtămŭ dar cinstitŭ, fraţilorŭ, „dacă vremŭ sĕ biruimŭ pe vraşmaşĭ, să dobândimŭ drep- „turile ţĕriĭ, să avemŭ odihnă pentru totŭ-d'auna, şi să „fimŭ slăviţĭ de noróde [1]).

Dar cu tóte consiliile părinteşcĭ şi ordinele severe din partea luĭ Tudor, mulţĭ dintre oştenĭ sĕ dedaŭ la prade şi la neorânduelĭ, ast-felŭ că Tudor se vedea silitŭ a 'ĭ pe- depsi, creḑândŭ că cu asemenea esemple va putea im- pune celor rĕu nărăviţĭ.

De la Bolintin până la Găescĭ, Tudor omorî peste două- ḑecĭ Pandurĭ şi Sârbi pentru furtişagurĭ, cum afirmă Cio- ranu [2]); iară Chiriac Popescu susţine că 33 ar fi omo- râtŭ, pe uniĭ prin spânzurătóre, pe alţiĭ cu măciuca, ellŭ insuşĭ cu mâna sa; şi pe mulţĭ din eĭ, înaintea oştenilor [3]).

Ión Dragulicĭ din Cernovoşanĭ susţine, la rândul sĕŭ, că pe ceĭ maĭ puţin vinovaţĭ îĭ spânzura de supţiorĭ, de crăcile arborilor, pe marginea drumuluĭ, atârnându-le de gâtŭ borfele furate; ierŭ Bulgariĭ luĭ Prodan şi Mache- doschi, carĭ veneaŭ în urma oştiriĭ, scăpaŭ pe ceĭ spân-

[1]) Memoriu luĭ Chiriac Popescu (Românul No. 304, din 1862).
[2]) Opul citat. pag. 80—81.
[3]) Kiriak Popescu — Veḑĭ Românul No. 307 din 1862.

zurați, tăindule funia; din care causă aceĭ Pandurĭ le pastra recunoștință.

La poștia Cârcinovu, fiind silitŭ a spânzura și alțĭ Pandurĭ, totŭ pentru furtișagurĭ, Tudor ceru de la Căpitanĭ încredințare în scrisŭ că nu sĕ vor maĭ repeta asemenea prade din partea pandurilorŭ ce comandaŭ, Căpitaniĭ deteră înscrisulŭ cerutŭ de Tudor, afară de Ión Oarcă, Ghiță Cuțoiu, Iene Ienescu [1]) și Ión Urdărénu; acestia sĕ oppuseră, respunzênd luĭ Tudor că eĭ nu pot pădi crângul cu iepuriĭ; și că Tudor n'are nevoie de înscrisul lorŭ, că 'ĭ póte omorî ellŭ și fără înscrisul lor, cândŭ o vrea ellŭ [2]).

Asemenea nesubordinare din partea unorŭ căpitanĭ era uă tristă simptomă de rebeliune; și de la rebeliune la trădare nu e de câtŭ un pasŭ.

Tudor îșĭ stăpâni mânia, așteptândŭ occasie favorabilă spre a pedepsi p'acestĭ rebelĭ, pe carĭ începu a 'ĭ bănui ca complicĭ aĭ hoțomanilorŭ ș'aĭ Bulgarilorŭ, carĭ formaŭ în oștirea sa uă cangrenă periculósă, de care trebuia să se scape cu uă oră maĭ 'nainte.

In ḑiua de 17 Maiŭ, pe la amiaḑĭ, pe când oștirea tăbărâsse între Găeștĭ și Cârcinov, Tudor priimi uă scrisóre de la Căpitan Iordache, care se afla în Pitescĭ, și în care 'lŭ vestea că, de va înainta spre Pitescĭ, îlŭ va lovi cu Arnăuțiĭ sĕĭ.

Indignatŭ d'acéstă insolență, Tudor citi scrisórea în auḑulŭ tuturorŭ; și ḑisse către Căpitaniĭ sĕĭ:

„V'am spusŭ în multe rândurĭ că Iordache mĕ gonesce „în façă, și cugetă mórtea mea; ellŭ trebue să fi prinsŭ „*scrisorile melle către Pașa Diiuluĭ*, și póte și *răspunsulŭ* „*ce'lŭ așteptamŭ* la poștia din urmă. Eŭ 'lŭ amŭ scăpatŭ „în casa mea din mâinile Nemțilorŭ, la trecerea luĭ din „țérra nemțéscă în țérra sârbéscă; și în locŭ de mulțu„mită, vedețĭ cum îmĭ plătesce ellŭ! Ce e de făcutŭ cu

[1]) Vĕrŭ cu D. Ghiță Ienescu de la Pitescĭ, fost deputatŭ.

[2]) Ciorano, pag. 81 — Acésta o affirmă și Dragulici.

„omulŭ acesta? Spuneţĭ, voĭ. Noĭ suntemŭ de patru orĭ „maĭ tarĭ de câtŭ dênsulŭ, și avemŭ și tunurĭ; cum cutéză elŭ sĕ 'mĭ scrie astfelŭ? [1]"

Consultându-se apoĭ cu căpitaniĭ sĕĭ, Tudor se decisse să stea cu oștirea pe locŭ; şi trimisse pe Machedonski și și pe Alecsandru în cârruciorŭ de poștiă la căpitan Iordache, ca să se înţelégă cu dĕnsulŭ în privinţa acésta; după apusulŭ sóreluĭ, ceĭ douĭ trimișĭ sĕ înturnară cu rĕspunsŭ, că căpitan Iordache are grelle bănuele despre necredinţa luĭ Tudor, și că 'lŭ aștéptă la Golescĭ ca sĕ se esplice amânduoĭ.

Tudor avea și elŭ marĭ bănuelĭ contra luĭ Prodan și Machedonski, că arŭ fi înţeleșĭ cu căpitan Iordache [2]; si astepta occaḑiă favorabilă ca să se scape de dânsiĭ, si de toţĭ Sârbiĭ ce se aflaŭ respândiţĭ prin mŏnăstirĭ [3].

La 18 Maiŭ, Tudor tăbărâ cu ostirea sa pe câmpia de la Golestĭ, unde 'lŭ astepta căpitan Iordache si Farmache cu tótă céta lor de Arnăuţĭ. Tudor aseḑă ostirea sa în ordină de bătaie: pusse pedestrimea la mijlocŭ, în formă de carreŭ; si în mijlocul carreuluĭ, tunurile; iar pe Prodan, cu parte din călărime, la drépta; si pe Makedonski si Alexandru, la stânga pedestrimiĭ, formândŭ ari pile ostiriĭ. Căpitan Iordache aseḑasse si ellŭ pe osteniĭ luĭ iarăsĭ pentru bătaie: pusesse la drépta pe Farmache; în centru, pe Dimitrie si pe Vechiari; si la stânga se a-

[1]) Chiriac Popescu (Romănul No. 307 pe 1862).

[2]) Fotino (pag. 128) susţine că ceĭ douĭ capĭ aĭ Bulgarilor jurasseră mórtea luĭ Tudor, înainte de plecarea acestuia de la Cotrocenĭ; și la pag. 122, adaogă: „l'ar fi omortiŭ însușĭ Prodan la Cotrocenĭ, în ḑiua plecăriĭ salle, când Tudor „a refusatŭ a da Bulgarilorŭ lefurile lorŭ, dacă nu s'ar fi temut de óstea luĭ „Tudor, care ar fi măcelăritŭ pe toţĭ Sêrbiĭ." Așa dar Machedonski și Prodan amânară esecutarea planuluĭ lorŭ pentru unŭ timpŭ maĭ favorabilŭ, asteptând unŭ pretestŭ seriosŭ, pe care 'l dete însușĭ Tudor la Goleștĭ, după cum vomŭ vedea.

[3]) Acésta o afirmă și Solomon, în biografia sa (pag. 20) ḑicêndŭ: „La Râmnicŭ primiŭ uă scrisóre de la Tudor, ce 'mĭ ḑicea să viŭ cu toţĭ panduriĭ meĭ la Goleștĭ, gonind duprin mŏnăstirĭ pe Sîrbĭ și pe Grecĭ, ca să rămâie numaĭ pandurii din ceata mea, ca să îngrijéscă de zaherelle."

seḑă ellŭ în faţa luĭ Prodan, partea cea maĭ tare a ostiriĭ luĭ Tudor. [1])

Superioritatea numĕruluĭ oştiriĭ luĭ Tudor, şi entusiasmulŭ Pandurilorŭ, carĭ trăgeaŭ singurĭ tunurile cu mâinele lorŭ, nerăbdătorĭ a'sĕ măsura odată cu Arnăuţiĭ carĭ îĭ sfida [2]), făcu pe Iordache a'şĭ schimba planulŭ; ellŭ presimţia că, în lupta deschisă, va fi învins; prin urmare găsi că era maĭ prudentŭ a'şĭ ajunge scopulŭ prin trădare de câtŭ prin luptă; cu modulŭ acesta nicĭ nu espunea pe oşteniĭ sĕĭ, de care avea nevoie în lupta cu Turciĭ: ceru dar uă esplicaţie luĭ Tudor, faţă cu martorĭ. [3]) Tudor consimţi; şi ambiĭ capĭ se întâlniră în faţa oştiriĭ lor, în depărtare de uă bătae de puşcă, însoţiţĭ fie-care de câţĭ-va oştenĭ alleşĭ. Escorta fie-căruia din capĭ remasse la uă depărtare de treĭ-ḑecĭ de pasĭ de fie-care, avândŭ puscile la ochĭ pline, şi Panduriĭ şi Arnăuţiĭ, şi gata a face focŭ din ambele părţĭ, la celŭ maĭ micŭ semnŭ de trădare.

Tudor întrebă pe căpitan Iordache: ce 'lŭ a silitŭ a'ĭ trimite scrisórea ce o primisse în ḑiua trecută, între Găestĭ si Cârcinovŭ? şi pentru ce îĭ împedică trecerea peste Oltŭ? „Căpitan Iordache 'ĭ respunse: că Ipsilanti îl bănuiesce că lucrésă într'ascunsŭ cu Turciĭ contra Eteristilorŭ; si 'ĭ arătă uă scrisóre a luĭ Tudor către Turcĭ, prinsă d'unŭ curierŭ eteristŭ. Tudor atuncĭ îĭ esplică: „ că plecarea sa de la Bucurescĭ a fostŭ provocată de necredinţa luĭ Sava, care nu se ţinusse de făgăduială, d'a esi împreună cu ellŭ înaintea Turcilorŭ, călcându'ĭ fără veste în tabăra lorŭ de la Dudestĭ; ci a dositŭ nóptea spre Târgoviste; prin urmare, neputândŭ lupta singurŭ contra Turcilorŭ, în câmpŭ luciŭ, fără îndestulă călărime, si nevoind a primejdui fără folosŭ si ostirea si Bucurescii, pe care Turciĭ în furia lor

[1]) Laurençon Op. cit. pag. 162—163.

[2]) Cioranulŭ, pag. 82.

[3]) Cioranu, pag. 82.—Kiriak Popescu, (Românu No. 307) ḑice că numaĭ Machedonski a stat ca martorla întrevorbirea Capilor; déră Raybaud susţine că 9 căpitanĭ, ceea ce nicĭ Filimon (pag. c. 163—167) nicĭ Laurençon pag. 163—168) nicĭ Fotino (128—136) nu menţioneaḑă despre acésta.

l'ar fi datŭ pradă foculuĭ si jafuluĭ, a credutŭ că este maĭ bine a trece peste Oltŭ; si aci, unindu-se cu Eteristiĭ, să lupte cu puterĭ unite contra Turcilorŭ, carĭ, peste asteptarea luĭ, intrasseră în ţérră cu cugetŭ vrăjmăsescŭ. Cât pentru corespondinţa sa cu Turciĭ, Tudor nu tăgădui faptul; dar se apără dicând că, din capulŭ loculuĭ, ellŭ s'a silitŭ a dobândi pe callea negoţierilor drepturile reclamate de poporŭ; dar că nu va lăsa armele din mână până n'o dobândi uă uşurare saŭ îmbunătăţire pentru compatrioţiĭ sěĭ; că nicĭ odată nu s'a gânditŭ a trăda pe Grecĭ; dar că Greciĭ făcéu maĭ bine dacă trecéŭ Dunărea; căcĭ acolo erau maĭ sigurĭ de isbândă; si nicĭ nu punea piedicĭ Românilorŭ; căcĭ Turciĭ, venindŭ ca să'ĭ gonéscă din România, nu puţine nenorocirĭ vor pricinui locuitorilor acesteĭ ţerrĭ; în fine, că Greciĭ ar fi bine să trécă Dunărea; si fiind părăsiţĭ acolo de norocŭ, atuncĭ se potŭ retrage în România, unde Tudor le va putea procura unŭ asilŭ sigurŭ."

Căpitan Iordache se prefăcu că crede ce 'ĭ spune Tudor; îĭ întinse mâna, se sărutară, si jurară din noŭ credinţă si iubire; şi se hotărâ a se opri Tudor la Golescĭ, ca să astepte aci întrunirea ostiriĭ selle cu a Eteristilorŭ.

Tudor ordonă atuncĭ Polcovniculuĭ Enache Cacaleţénu, seful tunarilor, să descarce tunulŭ celŭ mare, în semn de pace si înfrăţire; si închinându-se, dupe obiceiŭ, stégurile ambelorŭ ostirĭ, fraternisară si osteniĭ din ambele tabere, după esemplulŭ capilorŭ lorŭ; si descărcară în vîntŭ armele lorŭ spre semnŭ de unire [1]).

Ostea luĭ Tudor tăbărâ după aceea pe câmpia din faţa caselorŭ boeruluĭ Dinicu Golescu, asedându-se în colóne, dupĕ obiceiŭ, si puindŭ tunurile înaintea porţiĭ; iar Tudor, cu căpitan Iordache si Farmache, si cu parte din căpitaniĭ din ambele ostirĭ, se urcară în foişorul de d'a-

[1]) Raybaud, pag. 232—233—Kiriak Popescu, Memoriulŭ seŭ, Românulŭ No. 307 pe 1862.

supra porţiĭ, unde mâncară cu toţiĭ ciorbă cu borşŭ si peşte marinatŭ si friptŭ.

Peste puţinŭ, sosi si prinţul George Ipsilanti, care întări si elŭ frăţia între capiĭ ambelorŭ corpurĭ, silindŭ pe Tudor a se lega prin înscrisŭ că pe viitorŭ va rămânea credinciosŭ Eterieĭ, si va lupta împreună cu Greciĭ contra Turcilorŭ [1].

Ipsilanti se întórse după aceea la Pitestĭ, însoţitŭ de Căpitanŭ Iordache si de Farmache cu toţĭ Arnăuţiĭ lorŭ, lăsând pe Machedonschi ca să prepare tărămulŭ pentru scopulŭ propusu [2]; capiĭ Bulgarilor si parte din osteniĭ loru se aşedară în casele Golesculuĭ; Tudor remasse în foisiorulŭ de d'asupra porţiĭ, unde dormi nóptea aceea si cea viitóre; iar cuvêntul de ordină pentru acea nópte fu *Mehedinţulŭ* [3].

[1]) Chiriac Popescu (*Românul* No. 307, din 1862.) — Filimon adaogă că, în înscrisulŭ ce Tudor a datŭ luĭ Ipsilanti, s'ar fi legatŭ încă că nu va maĭ omorî nicĭ unŭ Pandurŭ fără judecată ostăşéscă, (op. cit. vol. II., pag. 163).

[2]) Fotino, pag. 139. — Dîrzénu, Trompeta No. 665 — Gervinus, pag. 201

[3]) Cioranulŭ, pag. 93.

CAPITOLU XXVIII.

Trâdarea.

Am arătatŭ în Capitolulŭ precedentŭ neîncrederea ce esista între Tudor, Prodan și Machedonski. Tudor bănuia pe aceștĭ duoĭ ca complicĭ aĭ luĭ Căpitan Iordache, ce avea ordinŭ de la Ipsilanti a paralisa cu orĭ-ce prețŭ mișcările luĭ Tudor.

Prodan și Machedonski bănuiaŭ si eĭ pe Tudor ca inamicŭ declaratŭ alŭ lorŭ; cu tóte astea Prodan nu se uni cu Machedonski de câtŭ atuncĭ cândŭ se încredință că Tudor era înțelesŭ cu Turciĭ; ceea ce pentru elŭ era uă crimă, religia primândŭ pentru ellŭ patria și libertatea.

In acéstă luptă, Tudor fu învinsŭ, nu pentru că inamiciĭ luĭ fură maĭ tarĭ, ci pentru că prin nemulțumirea Pandurilor, le dette pretestŭ a 'lŭ da pe mâna Grecilor.

Laurençon și Filimon susținŭ că Machedonski și Prodan aflasseră de la Alecsandru Bulgarulŭ (Căpitanŭ care commanda detașamentulŭ de Bulgarĭ căllărețĭ) planulŭ luĭ Tudor d'a estermina pe Grecĭ prin Turcĭ, și prin Pandurĭ pe Sêrbiĭ de sub comanda luĭ Machedonski și Prodan [1]); acésta sili pre ceĭ douĭ căpitanĭ a'lŭ preda în taină luĭ Căpitan Iordache.

[1]) Laurençon (pag. 165), Elŭ susține încă că acestŭ secretŭ l'ar fi încredințatŭ Tudor și la alțĭ douĭ Căpitanĭ, anume Dumitru și Constandin, ce fusseseră maĭ

Chiriac Popescu, care, ca capŭ allŭ gardeĭ de paḑă și de esecuție, urméḑă a fi bine informatŭ, susține că Tudor, descoperindŭ prin spioniĭ seĭ planulŭ luĭ Prodan și Machedonski, convocă unŭ consiliu de câțĭ-va căpitanĭ pe cari credea că póte compta; le descoperı planulŭ luĭ Prodan, Machedonski și Alexandru; și le ordonă să prepare pe Pandurĭ ca să se opuie chiar cu força la caḑŭ cândŭ inamiciĭ sĕĭ ar cuteza sĕ întrebuințeze força. Uniĭ din aceĭ căpitanĭ, înțeleșĭ sĕ vede cu capiĭ Bulgarilorŭ [1]), lepădară masca, și 'ĭ rĕspunseră că nu maĭ e vrednicŭ a le fi căpetenie, din causa asprimeĭ sélle; attuncĭ Tudor, prin patru Pandurĭ fidelĭ, pusse mâna pe Urdărénu, și 'lŭ spânḑură; voindŭ să spânḑure și pe Enescu, sări Prodan (care, sĕ vede, fussese însciințatŭ) și 'lŭ scăpă cu Arnăuțiĭ sĕĭ [2]).

Cioranul ḑice că, avĕndŭ Tudor bănuială că ceĭ 4 căpitanĭ rebelĭ suntŭ înțeleșĭ cu arnăuțiĭ luĭ Iordache, se dusse, în nóptea de 19 spre 20, însoțitŭ de confidențiĭ seĭ (Cioranul, Cacaleţénu și câțĭ-va Pandurĭ devotațĭ din garda sa) să visiteze posturile și să încerce sentinelele, dupe obiceiŭ, spre a se încredința dacă 'șĭ împlinescŭ datoria lorŭ; că în timpul acesteĭ visitărĭ, Tudor ordonă sĕ'ĭ aducă pe ceĭ patru

'nainte sub comanda lui Căpitan Iordache; iarŭ Filimon (pag. 165) susține că pe Dumitru și Constandin 'ĭ ar fi omorâtŭ Tudor în secretŭ; dar pe Alecsandru n'a pututŭ, fiindŭ nedeslipitŭ de Prodan.

Acésta nu póte fi de creḑut, Tudor fiindŭ fórte bănuitor și circonspectŭ, și neîncreḑându-se în nimenĭ. Chiriac (*Românul* No. 307) vine în sprijinul nostru: ellŭ susține că Tudor bănuia și pre Alexandru, ca pe Prodan și Machedonski; cu atâtŭ maĭ puțin dar nu să putea încrede in ceĭ douĭ Căpitanĭ, ce fusseseră maĭ nainte sub comanda luĭ Iordache.

[1]) Negreșitŭ, cu ceĭ patru căpitanĭ carĭ refusaseră a da luĭ Tudor la Câreinov înscrisulŭ cerutŭ de acesta, d'a responde adică eĭ de neorânduelile Pandurilorŭ.

[2]) Memoriulŭ luĭ Chiriac (*Românul* No. 307 pe 1862.)

Acésta o afirmă și D. ex—locotenent George Cacaleţénu, din Craiova, fiul luĭ Cacaleţénu ce a servitŭ sub Tudor ca șefŭ allu tunarilorŭ; căpitaniĭ ḑiseră luĭ Tudor: „până cândŭ aĭ să totŭ omorĭ pe căpitaniĭ credincioșĭ, pentru nimicurĭ? „Mâine póte să ne vie și rândulŭ nostru ...“; din care causă se uniră cu Machedonskĭ și Prodan, și consimțiră la arestarea luĭ Tudor și la pornirea luĭ la Ipsilanti.

Căpitanĭ; douĭ dintr'înșiĭ, anume Oarcă și Cuțoiu, carĭ cunoșteu maĭ bine pe Tudor, se ascunsseră; și trimișiĭ adusseră numaĭ pe Enescu și pe Urdărénu.

Insoțitŭ de acestĭ douĭ Căpitanĭ și de ceĭ-alțĭ, Tudor veni cu toțĭ până în dreptulŭ unorŭ sălciĭ ce se aflau p'uă movilița, departe ca la patru sute pașĭ de fuișorŭ. Aci Tudor ordonă gardilorŭ sĕĭ să spânḑure pe Enescu și pe Urdărénu, ca rebelĭ și ca hoțĭ [1])

Urdărénu fu spânḑuratŭ de sălciĭ; dér Enescu fu iertatŭ, după rugăciunea Cioranuluĭ ș'a Cacalețénuluĭ; însă fu legatŭ aprópe de sălciile unde spânḑurasse pe Urdărénu, amenințându'lŭ cu bătaea și cu ocna [2]). Atuncĭ alergă Prodan ce fusesse însciințatŭ, și 'lŭ liberă [3]).

Tudor se sui în fuișorŭ, și adormi. Dupe câte-va ore se adunară sub fuișorŭ, unde dormiaŭ Cioranul și Cacalețénulŭ, toțĭ căpitanĭ de frunte, între care era Vasile Crăpatu, Frunte-lată, Barbu Urleanu, Ghelmegeanu, Ión Crețiescu și alțiĭ, toțĭ iubițĭ de Pandurĭ; și privindŭ cadavrulŭ Urdărénuluĭ, ce era rudă cu ceĭ maĭ mulțĭ dintr'înșiĭ, începură a murmura contra luĭ Tudor.

In timpulŭ acesta, Machedonschi, înștiințatŭ de unŭ Căpitanŭ Dinu [4]) despre mórtea Urdărénuluĭ, ordonă să 'i se deschisă pórta, târândŭ dupe sine unŭ calŭ albŭ; și încredințându-se de la căpitanĭ despre mórtea Urdărénuluĭ, allŭ căruia cadaverŭ se vedea la lumina focurilor, le ḑisse

[1]) Despre Urdărénu, D. Popescu de la Mușeteștĭ assigură, dupe spusa luĭ Kiriac Popescu, că Tudor, vĕḑêndŭ într'uă ḑi pe Urdărénu cu uă tavă mare de argintŭ, îlŭ întrebă de unde o are? Si Urdărénu respunse că de la tată-seŭ.

— Minți, porc-de-câine! îĭ observă Tudor; tată-teŭ a mâncatŭ din vase de lemn și de pămêntŭ, iar nu din vase de argintŭ. O să vă spânḑurŭ pe toțĭ, hoțomanilorŭ, că nu vă maĭ lăsațĭ de hoțiĭ.

[2]) Cioranul pag. 84.

[3]) Filimon susține că Tudor ar fi spânḑuratŭ și pe Enescu, și că Prodan 'ĭ a tăiatŭ stréngulŭ.—(op. cit. Vol. II. pag. 165) Acésta o afirmă și Fotino, pag. 131; Și Laurençon, pag. 165. Asserțiunea luĭ Cioranu ni se pare maĭ veridică; căcĭ, de 'ĭ punea stréngulŭ de gâtŭ, ar fi muritŭ până să vie Prodan să 'lŭ scape; afară numaĭ dacă și Prodan însoția pe Tudor; ceea ce n'o spune nimenĭ, și ceea ce nu putea fi; căcĭ Tudor se temea de capiĭ Bulgarilor, maĭ ales de Prodan pe care 'lŭ respecta.

[4]) Fotino, pag. 131

„că suntŭ niște proștĭ, dacă sufere a'ĭ omorî ca pe câinĭ; și că aceeașĭ sórtă aștéptă pe toțĭ." Căpitaniĭ revoltațĭ respunseră că suntŭ la ordinile luĭ Machedonschi [1]).

Machedonschi încălecă și plecă la Piteștĭ. Căpitaniĭ se risipiră prin tabără, începândŭ între Pandurĭ propaganda contra luĭ Tudor; ast-felŭ, chiar în acea nópte, Tudor era prisonierulŭ lorŭ.

Tudor dormia, nesciind nimicŭ d'acéstă conspirațiune. Cioranul și Cacalețénu se gândiră să'ĭ dea de știre; dar se convinseră că 'șĭ espunŭ viaça fără folosŭ [2]) Acésta o aflară chiar de la conjurațĭ, adoua ḑi; căcĭ santinelele de la fuișorŭ primisseră ordinŭ de la Căpitanĭ a omorî pe Tudor îndată ce s'ar fi încercatŭ să se dea josŭ, cum și pe orĭ cine s'ar fi încercatŭ să intre la dânsulŭ, fără știrea lorŭ.

A doua ḑi, 21 Maiŭ, Tudor eși în faça lagăruluĭ; și fu încungiuratŭ de toțĭ Căpitaniĭ, pe faça cărora se citea resbunarea. Elŭ înțelese greșala, și creḑu că o póte repara ordonândŭ Cioranuluĭ sĕ îngrópe cadavrulŭ Urdărénuluĭ cu onorile militare. Cu tótă dorința sea, fu peste putință Cioranuluĭ a comunica luĭ Tudor planulŭ conjurațilorŭ: căcĭ acestia 'lŭ urmăreaŭ ca umbra, ne perḑêndŭ din ochĭ nicĭ pe Tudor, nicĭ pe ceĭ ce'ĭ bănuiaŭ [3]).

Căpitan Iordache ceru în acea ḑi luĭ Tudor a doua întrevorbire, façă cu Căpitaniĭ, sub pretestŭ că are a'ĭ face importante comunicărĭ în numele luĭ Ipsilanti.

In ḑiua de 21 Maiŭ, pe cândŭ sórele era la chindiĭ, sossi căpitan Iordache de la Piteștĭ, însoțitŭ de Căpitan Far-

[1]) Cioranul, pag. 85—86. Fotino afirmă (pag. 132) că căpitaniĭ ar fi declaratŭ atuncĭ înscrisŭ că nu vor a maĭ cunóște pe Tudor de capŭ; însă lucru s'a petrecutŭ nóptea, și nu se póte admite c'au statŭ să facă asemenea înscrisŭ; era destul pentru Machedonschi declararea lorŭ verbală, și starea spiritelorŭ, revoltate de mórtea Urdărénuluĭ.

[2]) Acésta o afirmă și D. Gg. Cacalețénu din Craiova, care a aflatŭ de la tată-seŭ amănuntele arestăriĭ luĭ Tudor.

[3]) Cioranul pag. 87.

mache, de Ghencea și de Michalea, cu vre uă treĭ-ḑecĭ de arnăuțĭ alleșĭ; iar vre uă treĭ sute [1]) primisseră ordinŭ a occupa maĭ multe punturĭ strategice, fără a fi văḑuțĭ, și a alerga la semnalulŭ ce li se va da. Căpitaniĭ pandurilorŭ, grupațĭ înaintea porțiĭ, primiră cu demonstrațiunĭ de bucurie pe Căpitan Iordache, care descălecândŭ ’ĭ salută, și le aruncă în trécătŭ aceste cuvinte: „Vĕ spânḑură, copiĭ, pentru uă trâmbă de pânḑă!“ [2]); apoĭ se urcă în foișor la Tudor, urmatŭ de câțĭ-va căpitanĭ aĭ acestuia și cu parte din arnăuțiĭ seĭ; iar restulŭ ocupă loculŭ sentinelelor de la scară.

După ce ’ĭ adusse aminte pe scurtŭ ajutorulŭ ce’ĭ dedese ca să pótă ridica poporulŭ, spre a scăpa térra de ciocoĭ, cumŭ și călcarea jurămintelorŭ și a legătureĭ dată în scrisŭ, cu câte-va ḑille în nainte, Căpitanŭ Iordache ḑisse luĭ Tudor:

— Prinçulŭ mĕ trimite a’țĭ spune că nu maĭ are încredere în tine de aḑĭ înainte; și éttă uă nouă probă despre necredința ta.“

Iordache scósse din sênŭ nisce scrisorĭ prinse assupra unuĭ altŭ curierŭ, trimisŭ de Tudor de la Goleștĭ către Chehaia-beĭ; și le citi cu voce tare în auḑulŭ pandurilor [3]); apoĭ, adresându-se către căpitanĭ, le ḑisse:

— Luat-ațĭ voĭ armele, flăcăĭ, ca să luptațĭ cu Turciĭ împotriva chreștinilorŭ?

— Nu! respunseră Căpitaniĭ în unanimitate.

— Nu v’a spusŭ Slugerulŭ Tudor, până erĭ, că avețĭ sĕ vĕ luptațĭ împrotiva Turcilorŭ?

— Așa este! strigară toțĭ căpitaniĭ.

[1]) Raybaud (pag. 234) susține că erau uă mie.

[2]) Eliade—*Conservatorul* pe anulŭ 1855, pag. 66.

[3]) De și istoriciĭ Grecĭ nu reproduc aceă corespondență, ea a trebuitŭ să esiste, fiindŭ că toțĭ scriitoriĭ și martoriĭ menționéḑă despre dânsa; astŭ-felŭ, de essemplu, Chiriac Popescu, în *Memoriul sĕŭ* (Românulŭ No. 307 pe 1862); Cioranu, pag. 87; Raybaud, pag. 236; Gervinus, pag. 200; Laurençon, pag. 92. — Acésta o afirmă și panduriĭ pe care ’ĭ am consultatŭ; cum și D. Nicolae Popescu de la Mușeteștĭ, care a aflat’o în Brașiovŭ chiar din gura luĭ Chiriac Popescu.

— Cu tóte astea, vedețĭ, din chiar scrisorile luĭ, ellŭ voia sĕ vĕ dea pe mâna Turcilorŭ.

Căpitaniĭ începură a murmura.

— Intrebațĭ pe acestŭ călcătorŭ de jurămăntŭ: unde suntŭ atâțĭ pandurĭ și căpitanĭ ce'i a tăiatŭ numaĭ de la plecarea sa din Cotrocenĭ? Unde suntŭ Urdărénu și alțiĭ [1]) pe carĭ'i a tăiatŭ aicĭ la Golescĭ?

— Pentru acésta n'amŭ sĕ daŭ cuvêntŭ nimenuĭ, respunse Tudor cu mândrie; suntŭ în țérra mea cu sabia mea.

— I-a spânḑuratŭ fără judecată; și pe alțiĭ 'i a omorâtŭ într'ascunsŭ. Aceeașĭ sórtă vĕ așteptă și pe voĭ!

La aceste cuvinte feçele căpitanilorŭ se întunecară, și începură a scrâșni din dințĭ.

Iordache profită d'acéstă disposițiune a căpitanilorŭ, și le ḑisse:

— Maĭ vrețĭ voĭ de comandirŭ pe acella care vĕ omóră fără vină și ne judecațĭ, și care lucréḑă pe sub mână cu Turciĭ ca să vĕ dea pe mâna păgânilorŭ?

— Nu 'lŭ maĭ vremŭ, respunseră toțĭ într'o glăsuire.

— Pe cine voițĭ voĭ de comandir de aḑi înainte?

— Pe Gospodar Machedonski și pe Gospodarŭ Prodan, strigară căpitaniĭ.

— Incuviințațĭ voĭ mergerea Slugeruluĭ Tudor la prințulŭ Ipsilanti, ca să 'șĭ dea cuvêntŭ de faptele sélle?

— Să mérgă! Să mérgă! respunseră toțĭ [2])

— Aide dérŭ la prințulŭ Ipsilanti, ḑisse luĭ Tudorŭ căpitan Iordache. Prințulŭ, ca părinte bunŭ, și ca co-

[1]) Raybaud (pag. 233) ḑice că Iordache 'ĭ ar fi addusŭ aminte și de ceĭ 9 căpitanĭ carĭ fusseseră martorĭ la convorbirea din urmă dintre Tudorŭ cu Iordache, și pe care Tudor 'ĭ ar fi omorîtŭ la Golescĭ, într'uă singură nópte; faptŭ despre care ne îndoimŭ, fiindŭ că nicĭ unŭ istoricŭ nu menționéḑă despre acésta; cum iarășĭ nicĭ unŭ pandurŭ din cei ce trăescŭ nu 'șĭ aducŭ aminte sĕ fi dispărutŭ, într'uă singură nópte, 9 căpitanĭ din ceĭ maĭ de frunte; afară de Urdărénu, spînḑuratŭ façă cu toțĭ.

[2]) Intre conjurațĭ era și Dumitru Câțel, din Cernețĭ, dupe propria luĭ mărturisire.

— Ce te a silitŭ să vinḑĭ pe Tudor, care 'șĭ a pussŭ viața în primejdie ca sĕ

mandirŭ allŭ nostru allŭ tuturorŭ, te va ierta, décă te veĭ pocăi [1]).

La unŭ semnŭ datŭ de Căpitan Iordache, arnăuţiĭ luară pistólele luĭ Tudor din cuiŭ [2]) cum şi o pereche de di-

ve scape de Ciocoĭ şi de Grecĭ? îlŭ întrebaiu eŭ.

— Nevoea m'a silitŭ, îmĭ respunse bătrânulŭ pandurŭ: căcĭ, în tóte nopţile, pierea câte douĭ-treĭ dintr'aĭ noştriĭ, fără judecată. In locŭ să ne batemŭ cu Turciĭ, cumŭ ne făgăduisse, ellŭ ne ucidea ca pe câinĭ. L'am predatŭ luĭ Căpitan *Ghiulea* (Iordache) ca să 'lŭ ducă la Ipsilanti.

— Rĕŭ aţĭ făcutŭ, moşule!

— Am vĕḑutŭ şi noĭ c'am făcutŭ rĕŭ; d'aea ne-a şi bătutŭ Turciĭ la Drăgăşanĭ.

[1]) Cioranu, pag. 87 şi 88. — Raybaud, vol. I. pag. 235 şi 236. — Filimon, vol. II, pag. 166 şi 167. — Laurençon, pag. 166 şi 167 — Fotino, pag. 125 — 126 şi 133—137 — Tricupis, vol. I, pag. 148 şi 149.

Filimon, Laurençon şi Fotino susţinŭ încă că Tudor, ca să justifice conduita sa în ochiĭ Pandurilor, ar fi aruncatŭ vina asupra luĭ Udriski, care l'ar fi consiliatŭ a urma astŭ-felŭ în interesulŭ ţĕrreĭ.

Despre altă parte, Fotino (pag. 133—136) pune în gura luĭ Iordache unŭ şirŭ de cuvinte insultătóre pentru Tudor, şi lăudăróse pentru Iordache; de şi se grăbesce a mărturisi că dialogulŭ de la Golescĭ dintre ceĭ douĭ căpitanĭ este numaĭ *sensulŭ convorbiriĭ lorŭ*, dupĕ cumŭ 'i s'a raportatŭ şi luĭ de către uniĭ din căpitaniĭ ambelorŭ oştirĭ, aflaţĭ faţă; şi dupe cum a cititŭ în Gazetele nemţeştĭ; fără a cita însă gazeta de unde a estrasŭ acéstă convorbire.

[2]) In privinţa sabieĭ luĭ Tudor, despre care noĭ ne am îndoitŭ că ar fi aceea ce o possedă d-lŭ Rossetti, din causa mărciĭ princiare săpată pe dânsa (Veḑĭ *Columna luĭ Traian* No. 6 şi 9 din anulŭ 1872). D-lŭ Ión Brezoianu, vechiŭ professore, assigură că poetulŭ Ión Văcărescu 'ĭ ar fi spusŭ că acea sabie o posedă de la Ioniţă Creţescu, care 'i a dato după întórcerea acestuia din emigraţie, pentru uă sumă de banĭ cu care 'lŭ împrumutasse în Braşiovŭ; iarŭ luĭ Creţescu 'i o didesse Căpitan Iordache.

D-lŭ Romulus Scriban, în fóea *Guardistul Civic* de la Galaţĭ (No. 15 din 1872) susţine (fără probe) că acea sabie arŭ fi dat'o Episcopul Ilarion luĭ Tudor în preḑioa plecăriĭ acestuia peste Oltŭ ca să ridice poporulŭ, dinpreună cu 4000 de galbenĭ, ḑicându'ĭ; „Dute şi mântueşte ţérra tea;“ iar Tudor ar fi respunsŭ: „îmĭ voiŭ pune şi viaţa pentru ea.“

Batrâniĭ carĭ aŭ cunoscutŭ pe Ilarion se îndoiescŭ de celle arătate de D. Scriban, pentru cuvêntulŭ că Ilarion era avarŭ; câ nu putea dispune la 1821 de atâţia banĭ încâtŭ se dea luĭ Tudor 4000 de galbanĭ; afară numaĭ dacă aceĭ banĭ vor fi fost din cassa eterieĭ, saŭ din pungele boerilorŭ patrioţĭ; în fine, că numele luĭ Tudor şi pajerea domnéscă săpate pe sabie urmésă să fi fostŭ gravate în Turcia; prin urmare Ilarion, care era circonspectŭ, nu s'ar fi pututŭ compromite până acolo în ochiĭ Porţiĭ, compromiţând tot d'o dată şi mişcarea naţională.

Aceste observaţiunĭ logice, carĭ facŭ parte din argumentele cu care am combătutŭ ideea celor ce susţinŭ că sabia ce o possedă D. Rosetti ar fi sabia luĭ Tudor (*Columna* No. 6 şi 9 pe 1872) le afirmă şi D. ex-locoteninte Cacaleţénu,

disagĭ cu banĭ, și unŭ geamantanŭ cu haine și cu hârtiĭ [1]).

In timpulŭ acesta arnăuțiĭ, ce ședeaŭ ascunșĭ în nisce sălciĭ lângă Têrgulŭ-déluluĭ, sossisseră la Golescĭ, și pusesseră mâna pe tunurĭ și pe munițiunĭ, înbrâncindŭ guarda luĭ Tudor.

Părăsitŭ de toțĭ, trădatŭ de aĭ seĭ, Tudor se resemnă, nefăcând nicĭ uă împrotivire; adressă numaĭ aceste cuvinte căpitanilor sĕĭ:

„Mĕ ducŭ la Ipsilanti, căci așa e voința vóstră; dar „sufletulŭ meŭ presimte că n'o să maĭ mĕ întorcŭ; și „d'oiŭ muri, sângele meŭ cadă asupra vóstră ș'asupra „copiilor voștriĭ." [2])

Cuvinte profetice, carĭ sĕ realisară! Intr'adevărŭ, dupĕ mórtea luĭ Tudor, România redobândi dreptulŭ a se cârmui de Domni pămêntenĭ; dar nu putu scăpa și de ro-

(fiiulŭ Cacaleţénuluĭ care a servitŭ în oștirea luĭ Tudor de la 1821 ca căpetenie a tunarilor) susțiind că adevărata sabie a luĭ Tudor, cum și inelulŭ seŭ, le possedă d-sa, încredințândule Cacalețénuluĭ însușĭ Tudor după arestarea sa la Golescĭ, cu aceste cuvinte:

„De ne vom maĭ întâlni, mi le veĭ înapoia; de nu va vrea Dumnedeŭ să maĭ trăescŭ, păstrésă-le, ca semnŭ de prieteșugŭ; inelul îlŭ amŭ și eŭ de la părințiĭ meĭ."

(Vedĭ *Columna luĭ Traian* No. 9. pe 1872, unde am vorbit pe larg despre acésta, descriindŭ și sabia și inelulŭ.)

Reposatulŭ Scarlat Rosetti afirmă în nota sa că ar fi dăruitŭ la *Museul național* uă carabină lucrată in argint, ce ar fi aparținut luĭ Tudor.

[1]) După încredintarea D. Ionițâ Columbénu.

Vedĭ și memoriulŭ Dîrzénuluĭ, în *Trompeta* No. 665 pe 1868.

[2]) Fotino, pag. 137 — Iar la pag. 136, Fotino susține că, pe când se prepara Tudor de plecare, Căpitan Iordache găsĭ într'uă cameră din casele de lângă fuișorŭ, unde Tudor îșĭ avea bagajulŭ, uă altă scrisóre pecetluită totŭ a luĭ Tudor către Turcĭ, în care le promitea *esterminarea oștiriĭ grecescĭ*; Iordache o băgă în sînŭ, fără a o maĭ arăta pandurilor.

După arătarea Cacalețénuluĭ, Tudor, vedêndu-se părăsitŭ de pandurĭ, a chiamat pe intimiĭ seĭ, și le-a dis: „ eĭ îmĭ făgăduescŭ că o să mĕ întorcŭ, dar vĕdŭ eŭ „ce gândŭ aŭ eĭ cu mine!" Atuncĭ dete Cacalețénuluĭ sabia și inelulŭ; și Cacalețénu luă unŭ stégŭ ce era acolo și alte obiecte, pe carĭ, dinpreună cu sabia, le pusse într'uă ladă și le espediă la moșia sa de la Țîmburescĭ. După încredințarea sa, Cacalețénu, dupe bătălia de la Drăgășénĭ, fiind prinsŭ d'un Pașă, a fost amenințatŭ cu mórtea; și l'aŭ scăpatŭ câțĭ-va negustorĭ și n otabilĭ dând Pașeĭ cincĭ pungĭ de banĭ; iar Pașa 'ĭ luă și frumosulŭ armăsarŭ, cu totŭ tacâmul luĭ, și cu armele ce avea.

bia Ciocoilor, carĭ la 1832 serviră de instrumentŭ Muscalilorŭ spre a se întroduce în Regulamentulŭ-organicŭ *principiulŭ munceĭ silnice*; astfel classa plugarilor trebuia să suffere încă 43 de anĭ **robia munceĭ**, pe care tocmaĭ la 1864 o desfiinţă Vodă Cuza, ajutatŭ de împrejurărĭ favorabile.

Pronunţând numele luĭ Cuza, ne vine în minte trădarea de la palatŭ, din nóptea nefastă de la 11 Febr. 1866, care are atâta assemănare cu trădarea de la Golescĭ din ḍiua de 21 Maiŭ 1821.

Ca şi Tudor, Cuza fu trădatŭ de chiar aceia carĭ, avîndŭ datorie sacră a'ĭ apăra viaça, deveniră instrumente órbe alle cellor ce se opussesseră sistematicamente la îmbunătăţirea sórteĭ plugarilor!

Deosebirea între trădarea de la Golescĭ şi cea de la palatŭ este că cea d'ântâiŭ ar putea avea uă scusă în ochiĭ istorieĭ; nisce ostenĭ simpliĭ, pe cari ucciderile nechibḍuite alle luĭ Tudor, şi corespondinça luĭ cu Turciĭ (pe care eĭ n'o înţelegeaŭ) aŭ pututŭ fi amăgiţĭ unŭ minutŭ spre a'şĭ călca sacra lor datorie; ce scusă însă pot avea eroiĭ salvatorĭ din nóptea de 11 Febr. 1866 în ochiĭ historieĭ? Dacă a fost cineva culpabilŭ atuncĭ aŭ fost Miniştri, dupŏ regimulŭ constituţionalŭ, iar nu Cuza, care dedesse probe de adevĕratŭ Domn Român: dovadă, corespondenţa sa oficială cu Puterile garante, pe care *heroii salvatorĭ* aŭ cocoloşit-o, fiind în favórea Domnitoruluĭ Cuza.

CAPITOLUL XXIX.

Assassinatulŭ luĭ Tudor.

Sórele appunea dupĕ délurile ce adăpostescŭ capitala Argeşuluĭ, cândŭ Căpitan Iordache pornia pe Tudor la Pitescĭ, pe unŭ calŭ aĭ căruiă dârlogĭ iĭ ţinea Ghencea, Tudor ţinêndŭ căpăstrulŭ; iarŭ vre uă douĕ-ḑecĭ de arnăuţĭ însoţiau pe prisonierŭ.

Puçinŭ după pornirea luĭ Tudor din Golescĭ, Machedonschi porni pe Cioranul la Pitescĭ către Căpitan Iordache [1]) ca să prepare celle necessariĭ pentru oştire; şi cum înoptă, porni si ellŭ la Pitescĭ însoţitŭ de câţĭ-va Pandurĭ şi Bulgarí.

Inoptasse cândŭ Cioranul sosi la Pitescĭ; ellŭ află pe Tudor şeḑêndŭ pe patŭ, şi împutândŭ luĭ Ghencea şi luĭ Căpitan Iordache fapta lorŭ. Ghencea îlŭ păḑia cu puşca încărcată; Iordache se plimba pe gândurĭ prin cameră. Cioranul se opri la uşă, şi ascultă. Tudor ḑicea calâilorŭ sĕĭ:

„Oamenĭ fără căpătêiŭ, şi streinĭ de acéstă ţérră, prin „viclenie aţĭ amăgitŭ oştirea mea de m'a datŭ în mâinile „vóstre. Ce credeţĭ sĕ faceţĭ cu mine? să mĕ omorîţĭ? „Eŭ nu mĕ temŭ de mórte; în multe rândurĭ am înfrun„tatŭ mórtea în rĕsboiŭ. Inainte de a ridica stégulŭ pen-

[1]) Care era în cuartirŭ la boierul Iancu Mavrodolu.

„tru dobândirea drepturilorŭ ţĕrreĭ, m'am îmbrăcatŭ cu „cămaşa morţiĭ. V'aţĭ gânditŭ voĭ bine la ce capătŭ o să „iasă fapta vóstră? Turciĭ suntŭ în ţérră; şi voĭ singurĭ „nu sunteţĭ în stare să vĕ bateţĭ cu eĭ cu ispravă; veţĭ „vedea."

Temêndu-se a nu fi surprinsŭ ascultândŭ la uşă, Cioranu intră în cameră, salută pe Tudor cu respectŭ, şi 'şĭ împlini missiunea către Căpitan Iordache.

Acesta ordonă pe dată ispravniculuĭ de Argeşĭ (Costache Ştefănescu) sĕ prepare celle trebuincióse pentru oştire [1]).

A doua ḑi după prânḑŭ, Tudor fu pornitŭ la Tĕrgovişte; iarŭ după pornirea luĭ intră în Pitescĭ şi oştirea luĭ Tudor [2]).

Tudor fu pusŭ într'un căruciorŭ micŭ de poştă, fiind pus lângă dênsulŭ unŭ Manu, adjutantŭ allŭ luĭ N. Ipsilanti; alte treĭ cărucióre de poştă îllŭ urmaŭ, în fie-care câte doĭ arnăuţĭ armaţĭ [3]); cum şi uă escortă de câţĭ-va Mavroforĭ

[1]) Cioranu, pag. 88---89.

[2]) Uniĭ susţinŭ că chiar în nóptea precedentă oştirea luĭ Tudor trecusse la Pitescĭ; ceea ce nu se póte admite; pentru că Panduriĭ, cari se căiră îndată, arŭ fi putŭ libera pe Tudor, aflându-se în Pitescĭ în acea nópte.

Dovadă, bătrânulŭ pandurŭ Dragulicĭ diu Cernovăşanĭ, carĭ încredinţésă:

„Că adoua ḑi, cândŭ aŭ vrut se pornéscă pe Tudor la Ipsilanti, Căpitan Urlénu, care luasse parte cu Kiriak la ucciderea luĭ Tudor, i ḑisse d'o parte:

— Dar noĭ cum remânem, boerule? Să mergem şi noĭ cu d-ta? Saŭ, dacă vreĭ, noĭ te putem scăpa.

„Şi Tudor 'i a ḑis că se n'aibă témă eĭ, că nu le va face nimic Căpitan Iordake; şi că va vorbi cu Farmaki a'ĭ lăsa în pace, ca pe nisce supuşĭ ce aŭ fost; iar ca să 'lŭ scape, nu vrea, că sĕ face vărsare de sânge, fără folosŭ; că dacă o fi să móră de mâna Grecilor, aşa'ĭ a fost scrisŭ; şi că sămânça s'a aruncatŭ, şi o să 'şĭ dea ródele."

[3]) Unulŭ din acestia era si D. Malla (fost senator) după însăşĭ încredinţarea sea Veḑi şi Cioranul, pag. 89. — Barbu Viga din Gorjiŭ afirmă că, între aceĭ arnăuţĭ era şi unŭ Ghiţă-hoţu, scosŭ de Grecĭ din Puşcărie, şi unŭ altulŭ anume Uzu, care în urmă s'a turcitŭ. Acellŭ Ghiţă hoţu, cumnatŭ cu Andreĭ Gherescu din Baea de Aramă, la întórcerea sea din Têrgovişte, a arătatŭ pandurilorŭ degetulŭ cellŭ micŭ allŭ luĭ Tudor, cu inelulŭ luĭ de pecetluitŭ, unŭ inelŭ cu tórta grósă de aurŭ şi cu pétra mare de matostatŭ. Ghiţă hoţu ḑisse Pandurilor „écă v'am adussŭ semnŭ că amŭ omorâtŭ pe câinele de Tudor, care voia să ne „dea pe mâna Turcilor."

călărĭ, trimișĭ într'adinsŭ de la Câmpu-lungŭ pentru a în soçi pe prisonierŭ [1]). Elŭ fu condusŭ la Tĕrgoviște pe la Câmpu-lung.

Câţĭ-va Pandurĭ ce eraŭ faţă la pornirea luĭ Tudor îlŭ întrebară :

— Dérŭ pe noĭ cuĭ ne lașĭ, boerule?

— Corbilor și câinilorŭ, cari orŭ sĕ vĕ mănânce, le respunse Tudor; căcĭ nu m'aţĭ ascultatŭ ce v'am poruncitŭ [2]).

Pe câmpia de la Grădiște, depărtare de unŭ cuartŭ de poștie de Câmpu-lungŭ, așteptaŭ pe Tudor călărĭ vre uă treĭ-ḑecĭ de flăcăĭ din acestŭ oraș, măcelarĭ, brutarĭ și alţĭ brăslașĭ; căcĭ boieriĭ și neguţătoriĭ fugisseră în Brașiovŭ d'uă dată cu spargerea Bucurescilor.

Insoţiţĭ de maĭ mulţĭ arnăuţĭ călărĭ din óstea luĭ Ipsilanti, aceĭ flăcăĭ eșisseră întru întimpinarea **Domnuluĭ Tudor**, pe care poporulŭ îlŭ iubia, (ḑice acela care ne a relatatŭ faptulŭ) pentru că scăḑusse ludele de la douĕḑecĭ și cincĭ la cincĭ leĭ [3]).

Greciĭ, temându-se de Românĭ, respândisseră vorba că Tudor e poftitŭ de prinçulŭ Ipsilanti la Têrgoviște ca *sĕ 'lŭ facă Domnŭ.* Poporulŭ dérŭ întimpina pe Domnulŭ Tudor cu demonstrărĭ de bucurie. Tudor însă era tristŭ!..

In Câmpu-lungŭ Tudor sosi în murgulŭ sereĭ, și i se dede de locuitŭ cassa bogasieruluĭ Constantin Chiliașŭ [4]), fiindŭ în apropiere de cassa boeruluĭ Urianu, unde ședea beizade Nicolae Ipsilanti. A doua ḑi ellŭ fu pornitŭ peste Mus-

[1]) Chiriac Poppescu (Românulŭ No. 307 pe 1862).

[2]) Dragulicĭ din Cernovoșanĭ. — Raybaud (pag. 236) afirmă că Căpitan Iordache, în scrisórea ce trimisse din Pitescĭ luĭ Ipsilanti, dupĕ arestarea luĭ Tudor, l'ar fi consiliatŭ a nu 'lŭ trata cu asprime; dérŭ nicĭ unŭ altŭ autorŭ nu menţionésă despre acésta. Totŭ Raybaud (pag. 237) ḑice că Ipsilanti ar fi fostŭ dispusŭ a urma consiliulŭ luĭ Iordache, décă nu s'arŭ fi oppussŭ adjutanţiĭ sĕĭ, cari prin surprindere aŭ ommorîtŭ pe Tudor, spuind luĭ Caravia care 'lŭ păḑia, că 'lŭ duce la Ipsilanti cândŭ l'a scos nóptea din arrest.

[3]) D. Ión Ciolan, din Câmpu-lungŭ.

[4]) Moșulŭ meŭ despre mamă.

celle la Têrgoviște, sub uă escortă maĭ numĕrósă, conăcindŭ de prândŭ la cârciuma de pétră [1]).

Ajungêndŭ pe la miedulŭ nopțiĭ aprópe de Têrgoviște, Tudor fu opritŭ pênŏ la dioă de unŭ avanpost allŭ oștiriĭ grecescĭ [2]). A doua di, sosindŭ în marginea orașuluĭ, Tudor fu pussŭ călare pe unŭ callŭ ordinarŭ, cu scărĭ de lemnŭ si cu picióre le legate pe sub burta calluluĭ [3]). Astŭ-felŭ strĕbătu Tudor vechea capitală a Românieĭ! Astŭ-felŭ fu presintatŭ Tudorŭ înaintea luĭ Ipsilanti! Eșind în foișor, Fanariotulŭ apostrofă pe Tudor cu aceste cuvinte insultătóre:

— Ciocoiule! cum nu 'țĭ a fostŭ milă sĕ daĭ la mórte de Turcĭ atâția chreștinĭ? [4]) Sĕ 'lŭ închidă în Mitropolie [5]), dându'lŭ în pada luĭ Caravia, adăogă Ipsilanti.

Unŭ scriitor asigură că Ipsilanti a instituitŭ îndată un tribunalŭ militarŭ [6]) care a judecatŭ pe Tudor, și l'a osânditŭ la mórte, în basa art. 3, 7, și 8 din regulamen-

[1]) Comunicatŭ de D. Ión Ciolan din Câmpu-lungŭ, unulŭ din ceĭ treĭ-decĭ de flăcăĭ ce aŭ întâmpinatŭ pe Tudor la Grădiște. Acéstă particularitate 'mĭ a povestit'o și tată-meŭ, care a aflat'o dupĕ întórcerea sea din Brașovŭ, cum și alțĭ bătrânĭ din Câmpu-lungŭ, de essemplu, răposatulŭ Hagi Năstasse, înrolat în oștirea luĭ Ipsilanti, și Roboiulu cellu bĕtrânu, și reposatul Nicolae Niculau, commerciant din aceeașĭ urbe.

[2]) Fotino, pag. 137.

[3]) După încredințarea preotuluĭ Teodosie, arhidiăcon allŭ luĭ Ipsilanti în Tĕrgoviște, și martor ocular. Vedĭ epistola sea publicată de d-nu Maior Papazoglu în *Pressa* de la 1 Octombre 1872. Acésta o afirmă și alțĭ cetățenĭ din Tĕrgoviște, carĭ aŭ auditŭ de la bătrânĭ de acolo; și între alțiĭ, mama fraților Fussea, în etate de peste 80 de anĭ, încredințédă assemenea că l'a vădutŭ pe Tudor în starea acésta, trecândŭ pe la pórta casseĭ sélle, ce este apróppe de cassa luĭ Gérloglu, unde ședea Ipsilanti.

[4]) Preotul Teodosie, citatŭ maĭ susŭ.

[5]) Tudor fu pusŭ într'uă chilie de lîngă pórtă, din celle despre stânga, aprópe de clopotniță; cu tóte astea era liberŭ a se plimba prin curtea Metropolieĭ, însă sub padă, putêndŭ merge și la biserică, séra și diminéța, unde asculta cua mare evlavie serviciulŭ divinŭ.—Acésta, dupĕ încredințarea luĭ Tudor sin Măine (bĕtrân de 80 de anĭ trecuțĭ), fiulŭ bucătaruluĭ care a servitŭ atuncĭ pe Caravia. — Vedĭ și Fotino pag. 138.

[6]) Fotino, pag. 138. — Cioranulŭ, pag. 89. — Laurençon, pag. 167.

tulŭ militarŭ allŭ Eteriştilorŭ [1]); alţiĭ susţinŭ că l'aŭ omorîtŭ fără nicĭ uă formă de procesŭ [2]); alţiĭ că l'ar fi torturatŭ, ca se afle comorile sélle [3]).

In privinţa morţiĭ luĭ Tudor, suntŭ maĭ multe versiunĭ; cea mai acreditată este aceea care o raportéḑă Cioranul ş'o afirmă martorĭ competenţĭ; dar ş'acésta urméḑă a fi complectată cu cea raportată de Rabbe, în memoriele luĭ Raybaud; luĭ Rabbe i s'a comunicatŭ de oficerulŭ luĭ Ipsilanti, ce a assistatŭ la prinderea luĭ Tudor la Golescĭ; dar şi alţĭ scriitorĭ suntŭ de aceeaşĭ opiniune, cu óre care micĭ variante.

In nóptea de 26 spre 27 Maiŭ, Orfano (chefalonitu) C. Cavaleropolu (peloponisianu) şi Garnovski, adjutantulŭ luĭ Ipsilanti, se presintară în arestulŭ luĭ Tudor, cerênd de la Caravia pe prisonieru, în numele luĭ Ipsilanti.

Scoţîndu'lŭ afară din Mitropolie, după mieḑul nopţi, eĭ se îndreptară cu Tudor spre răsăritŭ, afară de şançurile cetăţiĭ.

— Unde mĕ duceţĭ? întrebă Tudor.

— La aĭ tĕĭ, 'i respunse unulŭ cu ironie.

— Nu vĕdŭ eŭ că drumulŭ asta nu duce într'acolo?

— Mergĭ înainte, 'i ḑisse acella cu brutalitate.

Eĭ se opriră lângă iazulŭ moreĭ, aprópe de grădina luĭ Gértoglu; aci aşteptau duoĭ grecĭ, Varnava şi Parga.

Acestŭ din urmă ḑisse luĭ Tudor, în limba grécă:

— Sperjurule, fă'ţĭ ultima rugăciune către Dumneḑeŭ pentru iertarea păcatelorŭ!

Tudor respunse:

— N'aveţĭ nicĭ unulŭ din voĭ unŭ pistolŭ?

[1]) De şi acea lege ostăşéscă privea numaĭ pe Grecĭ, Ipsilanti creḑu că o póte applica şi la Tudor, numaĭ pentru că jurasse a lupta cu Greciĭ contra Turcilor şi 'şĭ călcasse jurĕmântulŭ. — Veḑĭ Nota No. LXIX.

[2]) Tricupis, vol. I, pag. 149. — Filimon, vol. II, pag. 167 — Raybaud vol. 1, pag. 236. — Gervinus, pag. 201. —

[3]) Cioranulŭ, pag. 89—90 — Laurençon, pag. 94. Acesta susţine êncŏ că Caravia găssi în căptuşala cepkenuluĭ luĭ Tudor aurŭ şi pietre scumpe în valóre de 5 miĭ de galbenĭ; ceea ce este absurdŭ: căcĭ Tudor n'avea nevoe a ascunde baniĭ, după cum obicînuescŭ banditiĭ; maĭ allessŭ că d-nu Ioniţă Co-

Dreptŭ respunsŭ, începură a'lŭ lovi cu iataganele. Lungă şi durerósă fu agonia luĭ Tudor! [1]

După ce 'lŭ omorîră, îllŭ desbrăcară, spre a nu fi cunoscutŭ după vestminte: căcĭ Eteriştiĭ se temeaŭ de poporŭ, maĭ allesŭ de pandurĭ; din care causă; mórtea luĭ Tudor se ţinu în mare secretŭ.

Raybaud dice (pag. 237) ca O.... (Orfano) l'a omorît; apoĭ la pag. 238, face în ironie acéstă observaţiune:

„N'ar trebui să împutte cineva adjutanţilorŭ luĭ Ipsi-„lanti că n'aŭ întrebuinţatŭ sabia lorŭ, în espediţia Gre-„cilor din România, contra Turcilorŭ; dovadă, usulŭ ce „făcură cu sabia lorŭ în împrejurarea acésta!"

Cepkenul luĭ Tudor, fiindŭ strâmtŭ la încheetura mâinilor, assasiniĭ îĭ tăiară pumniĭ ca să pótă scóte maĭ lesne cepkenulŭ. Dup'aceea îllŭ asvîrliră în puţulŭ din grădina luĭ Gértoglu, aruncând pămêntŭ în puţŭ [2]).

lumbénu, ce 'lŭ servia, assigură că toţĭ baniĭ destinaţĭ pentru întreţinerea oştiriĭ îĭ avea Tudor în dissagiĭ de pielle ce'ĭ luasse Căpitan Iordache, când l'a desarmatŭ la Golescĭ. Raybaud assigură din contra (pag. 238) că nu s'a găssitŭ assupra luĭ Tudor de câtŭ patru talerĭ.

[1]) Vedĭ memoriulŭ Protopopesculuĭ, în Vol. II. Nota No. XV.

[2]) Raybaud (pag. 236—237,) dice că ceĭ duoĭ assasinĭ îĭ săpasseră deja grópa unde aŭ şi aruncatŭ cadavrulŭ, fără a specifica însă loculŭ; dar Cioranul (peg. 90) susţine că Caravia l'ar fi omorîtŭ cu mâna luĭ, lângă iazulŭ moreĭ; şi cadavrulŭ l'ar fi aruncatŭ în puţulŭ d'alăturĭ din grădina luĭ Gértoglu.

Acésta o afirmă atâtŭ D. Sake Poroinénu din Têrgovişte (bătrânu notabilŭ de peste 70 anĭ) cum şi d-nu N. Popescu de la Muşeteştĭ, ce a aflatŭ acéstă în Braşov de la Kiriak Popescu, care assigură că Tudor ar fi dissŭ aceste cuvinte: „Mĕ omorîţĭ, tîlharilor! Dar nicĭ de voĭ nu va fi bine! Câiniĭ şi corbiĭ or sĕ vĕ mănânce!"

Aceste cuvinte póte le va fi dissŭ Tudor înainte d'a începe a'lu ciopărti cu iataganele; dar în timpulŭ acela, credem că n'a maĭ pronunţată assemenea cuvinte.

Laurençon (pag. 167) şi Fotino (pag. 138—139) narrésă faptulu ca şi Raybaud, cu deosebire că ar fi fostu îngropatu în şanţulu cetăţiĭ despre sud, în dreptulu grădineĭ luĭ Ciocărlan. Laurençon şi Filimon punŭ în gura luĭ Tudor cuvêntulu „aman" (iertare), pe când Fotino dice că Tudor ar fi pronunciatu cuvintele următóre, maĭ potrivite cu caracterulu luĭ Tudor: „omóră-mĕ, să scapu!"

Tricupis (vol. I, pag. 149) se mărgineşte a dice ca l'a tăiatu afară din Têrgovişte.

Dîrzénul (Tromp. No. 665) dice că l'a tăiatŭ în malulŭ Ialomiţeĭ, şi l'a aruncat

Astfelŭ peri, ḑice Régnault, părăsitŭ d'aĭ săĭ, măcelăritŭ de nisce miserabilĭ assassinĭ, acellŭ Românŭ care știu ridica arma pentru causa națională. Mórtea luĭ Tudor Vladimirescu e uă pată și pentru boeriĭ ce 'lŭ nesocotiră și pentru Fanarioțiĭ ce 'lŭ măcelăriră. Acestia, prin assemenea conduită, eraŭ cellŭ puțin consecințĭ cu tradițiunile lor, ca ómenĭ *nelegiuițĭ și lașĭ*; pe cândŭ aceia trădaŭ, prin slăbiciunea lor, drepturile țĕrreĭ și speranțele uneĭ generațiunĭ. [1])

cadavrulu luĭ pe gârlă.

Bătrâniĭ din partea loculuĭ ḑicu „că din vremea Zavereĭ este astupatu puțulu luĭ Gértoglu, și că au auḑitu că în ellu s'ar fi aruncatu de Arvațĭ câinĭ morțĭ."

In fine, Panduriĭ ce am consultatu nu știu nimicu positiv în privința acésta.

[1]) Histoire politique et sociale des principautés danubiennes, par Hélias Régnault cap. VI.

CAPITOLU XXX.

Oştirea Eterieĭ şi Capiĭ sĕĭ.

Am vĕḑutŭ sfârşitulŭ luĭ Tudor; sĕ vedemŭ acumŭ sórta luĭ Ipsilanti şi a oştiriĭ séllе, şi sórta oştiriĭ luĭ Tudor.

Dejucatŭ de Impĕratulŭ Russieĭ, şi neputêndŭ compta pe concursulŭ luĭ Tudor, Ipsilanti ridică tabăra sa de la Colintina, la 1 Aprilie, şi se îndreptă spre Têrgovişte. Ellŭ găsi pustiĭ satele pe unde trecea [1]; căcĭ locuitoriĭ satelor fugisseră maĭ toţĭ prin munţĭ şi prin pădurĭ de frica *zavergiilor* [2].

Ipsilanti alessesse Têrgoviştea atâtŭ pentru posiţiunea sea strategică, câtŭ şi pentru appropierea sea de frontieră, ca la orĭ-ce caḑŭ să pótă maĭ lesne trece în Austria [3]. Ellŭ occupă milităresce judeţele Dâmboviţa, Muscellulŭ, Prahova, Săcueniĭ, Buzĕulŭ şi Rômniculŭ-Săratŭ, şi maĭ târḑiŭ şi Argeşulŭ, avêndŭ în fie-care judeţŭ câte uă companie de Eteriştĭ sub comanda unuĭ căpitan, pentru înrolare de volintirĭ, deosebitŭ câte unŭ ispravnicŭ de încredere pentru împlinirea contribuţiunilorŭ de la lŏcuitorĭ, şi chiar de la scutelniciĭ boerescĭ, sub cuvêntŭ

[1] Filimon, vol. II, pag. 135; veḑĭ şi pag. 356—360.

[2] Cuvêntulu de *zavergiŭ* derivă de la cuvêntulu albanesu *za-vero*, care însemnéḑă pentru lege.

[3] Gervinus, pag. 199 — Laurençon pag. 80.

de plata lefiloru ostașiloră sĕĭ; eteristiĭ luaŭ încă fără plată orĭ-câte provisiunĭ aveau trebuință pentru ómenĭ și caĭ, prădândŭ pe sătenĭ fără milă, și esercitândŭ cruḍimĭ nepomenite contra locuitoriloră de orĭ-ce tréptă a acesteĭ nefericite țĕrrĭ [1])

In oștirea luĭ Ipsilanti se înrolasseră maĭ mulțĭ fiĭ de boerĭ, crescuțĭ în scóla fanariotică, din Bucurescĭ, din Iașĭ și din alte districte, creḍêndu-se maĭ onorațĭ a servi uă causă streină de câtŭ causa patrieĭ lorŭ. Intre acestia figuraŭ Barbu Stirbey, fostulŭ domnitorŭ [2]), Clucerulŭ Constantin Herescu (Năsturelŭ) [3]), Căminarulŭ Nicolae Vlasto, Căminarulŭ Moisache Hagi-Abdula, și alțiĭ din Bucurescĭ; iarŭ din Iașĭ, Nicolae Scufu, Grigorie Șutu, Alessandru Riḍu, Hatmanulŭ Bibică și alțiĭ; din Câmpulungŭ se înrolasseră George Ciontolac și Iancu Eliatti [4]); în fine în fie-care capitală de districtŭ, occupată de Eteristĭ, maĭ mulțĭ Românĭ grecițĭ se însărcinasseră cu facere de volintirĭ pentru oștirea Eterieĭ, și carĭ dossiră toțĭ la intrarea Turciloru în țérră. Cassele lorŭ fură arse de Turcĭ, dupĕ cum se vĕdŭ și aḍi în Têrgoviște ruinele casseloră luĭ Geartoglu, și în Câmpu-lungŭ ruinele casseloră luĭ Eliatti și Ciontolacŭ.

Sosindŭ în Têrgoviște, Ipsilanti se așeḍă în cassa luĭ Gértoglu, eteristŭ înfocatŭ, care fu numitŭ ispravnicŭ alŭ districtuluĭ Dâmbovița. Acea cassă avea douĕ scărĭ: pe una se putea urca orĭ-cine; iar pe alta, care se numia *sacră*, nu se putea urca de câtŭ Ipsilanti, frațiĭ luĭ, și persónele ce purtau titlulŭ de principe [5]).

[1]) Dârzeanu (Trompeta No. 662). — Cioranu pag. 71.

[2]) După încredințarea luĭ Alziary de Roquefort, biografulŭ prinçuluĭ Stirbeĭ care într'un jurnalu din Nizza, din anulu 1869 ḍice: „că la 1821, întorcêndu-se „Stirbeĭ în patria sea, a întratu în eteria grécă; și patria luĭ Leonida îĭ fu re„cunoscătóre pentru acestu serviciu;“ apoĭ adaogă: „tóte aceste amenunte mi le-a „comunicatu ênsușĭ prinçulu Stirbeĭ cându trăia.“ (Veḍĭ Trompetta No. 720).

[3]) Cioranulu, pag. 73. — Dârzeanu, Trompetta No. 659. — Fotino, pag. 94.

[4]) Dîrzénu (Trompetta No. 659).

[5]) Gervinus, pag. 185. — Cioranu, pag. 72.

Assemenea măssură nu putea fi dictată de câtŭ de vanitatea bisantină, ce caracterisa pe Fanarioţĭ, cum şi de temerea vre uneĭ surprinderĭ din partea celorŭ ce ar fi cutesatŭ sĕ 'ĭ ameninţe viaţa; căcĭ Ipsilanti ţinea multŭ la viaţa sea; dovadă, conduita sea la apropierea Turcilor de Têrgovişte, şi la bătălia de la Drăgăşanĭ; ceea ca făcu pe Laurençon sĕ ḑică despre dênsulŭ:

„Dupĕ purtarea sea în România, Al. Ipsilanti ne au- „torisă a crede că la Culm n'a perdutŭ braciulŭ sĕŭ „pentru vitejie“ [1].

Apoĭ, după mărturisirea maĭ multorŭ bĕtrânĭ, demnĭ de credinţă [2], Ipsilanti se temea mult de vagabonḑiĭ nedisciplinaţĭ din oştirea sea, înrolaţĭ pentru jafurĭ, şi carĭ nu sciaŭ de frică, cu tóte asprele penalităţĭ din regulamantele ostăseştĭ alle Eterieĭ; din care causă Ipsilanti dormia adesse-orĭ nóptea prin viile din prejurulŭ Têrgovişteĭ [3].

Sosirea Eteriştilorŭ în vechea capitală a Românieĭ, findŭ în săptămêna patimilorŭ, locuitoriĭ din Têrgovişte, speriaţĭ de jafurile ce auḑisseră că facŭ *Zavergiĭ*, hotărâră a face ḑiua serviciulŭ divinŭ, care, după ritulŭ ortodocsŭ, se obişnueşte a se face nóptea.

Cu modulŭ acesta, fiindŭ liberĭ nóptea, puteaŭ apăra averele şi familiele lor de jafurile acelleĭ adunăturĭ de ómenĭ fără disciplină şi fără frica luĭ Dumneḑeŭ. Mulţĭ dintr'înşiĭ eraŭ făcătorĭ de relle, scoşĭ duprin închisorile Statuluĭ; ne-avêndŭ ce pierde eĭ îşĭ permitéŭ totulŭ fără teamă, maĭ alesŭ în aceĭ timpĭ de perturbare generală.

Dîrzeanu, în memoriulŭ sĕŭ, i descrie astfelŭ:

„Toţĭ se credeaŭ căpeteniĭ, şi supunere nu da nicĭ u- „nulŭ. Depărtaţĭ cu totulŭ de frica luĭ Dumneḑeŭ, eĭ „batjocorea chiar copiĭ nevârsnicĭ, de era uă jalnică tên-

[1]) Op. cit. pag. 113.

[2]) Intre carĭ d-nu Aristia şi d-nu Simion Romanov, aflaţĭ atuncĭ în Têrgovişte, ca Mavroforĭ.

[3]) Gervinus, pag. 195. — Acésta o afirmă şi Mavroforiĭ ce trăescu.

„guire sĕ vadă cine-va astfelŭ de nelegiuirĭ, a cărora o-„brăsnicie și nemilostivire condeiulŭ nu póte să le poves-„tească; căcĭ, nu numaĭ lŏcuitoriĭ din orașe eraŭ jefuițĭ, „dar și satele duprin prejurŭ eraŭ prădate; spărgeaŭ cra-„mele de la viile dupĕ dealurĭ, și, după ce beaŭ până „se îmbătaŭ, apoĭ descărcaŭ pistólele în buțile cu vinŭ „și rachiŭ, făcându-se nepovestite pagube și sărăcie; în „scurtŭ, pe cine întâlnia, îllŭ desbrăca diua nemiada-mare; „astfelŭ că țipa fiŭ din maică, ne maĭ putândŭ cine-va „afla nicăirĭ ocrotire; căcĭ aceĭ nelegiuițĭ spărgeau chiar „bisericĭ ca să fure vasele sfinte, în câtŭ norodulŭ se „tânguia cu amarŭ, și 'ĭ blestema în vileagŭ; iar ceĭ ce „cutesaŭ a se împotrivi, eraŭ omorâțĭ îndată; și dacă se „plângeaŭ la Ipsilanti, priiméŭ dreptŭ mângăere acestŭ „respunsŭ: că nu póte face zaptŭ (înfrâna) uă oștire nouă „și nesupusă încă la regulile ostășeștĭ. Asfelŭ bieții creș-„tinĭ îșĭ părăsiaŭ casele, și sĕ înfundaŭ cu copiĭ și cu ne-veste prin munțĭ și prin pădurĭ; iar ceĭ cu dare de banĭ trecéŭ peste hotar; însă tóte drumurile și potecile fiindŭ împănate de Arnăuțĭ, băjenariĭ eraŭ prădațĭ fără milos-tivire; în câtŭ, d'ar fi fostŭ putință, în gaură de șearpe s'arŭ fi ascunsŭ [1]).

De aceea poporulŭ, în indignarea sa, a stigmanisatŭ acelle desordine, și crudimĭ alle Eteriștilorŭ prin pana u-nuĭ poetŭ românŭ din acea epocă, care a aruncat ana-tema asupra lorŭ [2]).

Nu numaĭ Româniĭ, dar și streiniĭ, și chiar greciĭ stig-matisară acelle desordine carĭ rechiemaŭ timpiĭ de terróre aĭ Tătarilorŭ și Turcilor, carĭ însemnaŭ prin focŭ și sabie trecerea lorŭ prin aceste nefericite țĕrrĭ.

Asfeliŭ, de esemplu, Palazov dice:

„Arnăuțiĭ luĭ Ipsilanti ș'aĭ luĭ Căpitan Iordache aŭ fă-„cutŭ marĭ relle Românilorŭ, jefuindŭ, omorândŭ și ar-„dândŭ totŭ pe unde treceaŭ, din care causă, intrândŭ

[1]) Dîrzeanu (Trompeta No. 659, 662, 665.) — Vedĭ și colonel Voinescu op. cit. pag. 142 și 143. — Vedĭ și Cioranu, pag. 71—72.

[2]) Vedĭ Notta No. LXX.

„Turcii în Principate ca se-ĭ gonéscă, Românii sufferiră „și de la Turcĭ nu maĭ puține nenorocirĭ“ [1]).

Gervinus dice:

„Oștitea luĭ Ipsilanti, compusă de ómenĭ nedisciplinațĭ „și deprinșĭ la jafurĭ, făcu marĭ neorânduelĭ în România“ [2])

Laurençon i descrie astfel:

„Eteria se anunță sub relle auspicii, jefuindŭ uă țérră „ce trecea de amică, ș'aĭ căria locuitorĭ professaŭ ace-„iașĭ religiune cu Grecii“ [3])

Și'n altă parte, totŭ Laurençon, după ce constată celle arătate maĭ susŭ de Dîrzeanu, apoĭ dice:

„Nicĭ a suta parte Turcii n'aŭ esercitatŭ grozăvielle „săvĕrșite de acea oștire nedisciplinată, compusă *din gu-„noiulŭ tuturorŭ națiilor*; căcĭ ceĭ oneștĭ, ca Cristari, eraŭ „în fórte micŭ numĕrŭ; toțĭ se credéu frațĭ și căpitanĭ; „și de aci provenéŭ atâtea desordine“ [4])

„Bande de Arnăuțĭ cutreeraŭ satele și aduceaŭ în Têr-„goviște turme de oĭ și de porcĭ, cârdurĭ de passerĭ și ciredĭ de boĭ și vacĭ. Ca să 'șĭ facă uă idee lectorulŭ „de sufferinçele țĕranuluĭ românŭ, e destulŭ a arăta că „cuhnia luĭ Alessandru Ipsilanti consuma pe tótă diua:

„50 oca carne de boŭ.

„30 oca carne de miellŭ.

„20 oca carne de porcŭ.

„24 oca carne de passĕre.

„50—60 pâinĭ.

„Afară de untŭ, ouă, lapte etc.

„Prinçulŭ George Ipsilanti avea aceeașĭ porțiune ca și „ceĭ l'alțĭ capĭ aĭ oștirii; astfelŭ că acéstă devastare de „necredutŭ revolta simțuluĭ publicŭ“ [5]).

[1]) Principatele Române, de Palauzof, cap. VI.
[2]) Op. cit. pag. 189.
[3]) Op. cit. pag. 72.
[4]) Idem pag. 88.
[5]) „ , „ 87.

Rabbe, în memoriulŭ luĭ Raybaud, ḑice: „Pe cândŭ „Ipsilanti mânca, bea şi danţa, la cartierul generalŭ, oş„tirea luĭ jefuia ţérra; provisiile nu se plătéŭ; şi capii „făceaŭ uă scandalósă consumaţie, unŭ lucsŭ de mâncare „neauḑitŭ, numaĭ din spinarea bietuluĭ ţĕrranŭ“ [1])

Sĕ ascultămŭ acumŭ pe însuşĭ istoriciĭ Grecĭ:

Theodor Csenu ḑice:

„Căpitaniĭ şi ostaşiĭ luĭ Ipsilanti eraŭ nesupuşĭ, neîn„frânaţĭ, şi încuragiaţĭ la hrăpirĭ; eraŭ *biciulŭ luĭ Dum„neḑeŭ* pentru oraşele şi satele pe unde tăbăraŭ“ [2])

Fotino ḑice:

„Sufferinţele Românilor din partea Grecilorŭ nu le pó„te spune condeiulŭ; iar dedulcirea lor la jafurĭ făcea pe „Eterişti a pierde din vedere scopulŭ pentru care lua„seră armele“ [3])

Nu numaĭ ostaşiĭ luĭ Ipsilanti, dar şi ispravniciĭ numiţĭ de dânsulŭ, sub pretecstŭ d'a îndestula oştirea cu celle trebuinciόse, prădaŭ fără milă pe sătenĭ de vitele şi productele lorŭ, din care mare parte le speculaŭ în folosulŭ lorŭ, făcândŭ astfelŭ unŭ jafŭ nepovestitŭ, de care 'şĭ vorŭ adduce aminte multŭ timpŭ Româniĭ [4])

Sĕ vedemŭ acumŭ şi conduita capilorŭ acesteĭ oştirĭ.

Acéstă oştire era ca la 7395 indiviḑĭ [5]), formată în patru corpurĭ, în care intra şi corpulŭ luĭ Sava, pe care conta atuncĭ Eteriştiĭ; Ipsilanti o respândi în districtele occupate de dânsulŭ; astfeliŭ fraţiĭ seĭ Nicolae şi Iorgu staţionaŭ în Câmpu-lungŭ cu parte din ostaşiĭ corpuluĭ ce comandaŭ; prinçul Cantacuzin staţiona într'unŭ satu, departare d'uă jumătate de leghe spre nordulŭ Têrgovişteĭ, cu unŭ micŭ detaşamentŭ din corpulŭ luĭ George Ipsilanti; Duca staţiona în Ploescĭ, şi căpitan Iordache la Piteştĭ;

[1]) Op. cit. pag. 228—229.
[2]) ἡ ἡρωὶς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναζάσεως — 1861.
[3]) Op. cit. pag. 98.
[4]) Dîrzénu, (Trompeta No. 665.)
[5]) Veḑĭ Notta No. LXXI.

iar Alesandru Ipsilanti ședea în Târgoviște, cu batalionul sacru și cu mare parte din ostașiĭ din corpurile fraților sĕĭ.

Afară de bătalionulŭ sacru, compusŭ, cum am ḑisŭ, din junĭ luminațĭ și plinĭ de patriotismŭ, și cari se esercitaŭ necontenitŭ la arme, toțĭ ceĭ lalțĭ îșĭ petrecéu timpulŭ în bețiĭ și în jafurĭ; eĭ eraŭ încredințațĭ, după asigurările datte de Ipsilanti, că treĭ-ḑecĭ de miĭ de Rușĭ aŭ să trécă Prutulŭ sub comanda fratelui sĕŭ Dimitrie, ca să bată pe Turciĭ din România; că Greciĭ din Turcia aŭ înfrântŭ pe Turcĭ în maĭ multe lovirĭ; că Constantinopolulŭ este blocatŭ pe apă și pe uscatŭ; și că Bulgariĭ s'aŭ ridicatŭ cu toțĭ, și aŭ bătutŭ și eĭ pe Turcĭ; și alte asemenea științĭ încuragetóre, carĭ soséŭ prin curierĭ într'adinsŭ, scoșĭ din fabrica luĭ Ipsilanti. Prin acelle științĭ falșe, ellŭ credea a însufleți pe fricoșĭ și a îmbărbăta pe ceĭ desmoralisațĭ [1])

Apatia saŭ indiferința era atâtŭ de mare în oștirea Eteristilorŭ, cum și lipsa de poliție saŭ de priveghere, în câtŭ, în totŭ timpulŭ șederiĭ luĭ Ipsilanti la Târgoviște, spionĭ Turcĭ, strevestițĭ ca Armenĭ, circulaŭ pîntre ostașĭ, trăindŭ din provisiele oștiriĭ. [2]).

Cassa cu banĭ a ostiriĭ, adunațĭ din contribuțiĭ, din darurĭ patriotice din partea Grecilorŭ, și din contribuțiile impuse Românilorŭ, era pe mâna unorŭ capĭ fără moralitate, cari îĭ risipéŭ fără nicĭ unŭ scrupulŭ; iar soldaților, cari reclamaŭ salariulŭ, li se rĕspundea că *trebue să lupte, ca și dânșii, pentru glorie și libertate.* [3]).

„Ce ne-interesare! esclamă Laurençon în ironie. Ce ab„negare din partea cellorŭ ce ținéŭ fondurile publice în mâ„na lorŭ! Nu e de mirare că subalterniĭ acelorŭ șefĭ *neinte-*

[1]) Fotino pag. 99—102 — Gervinus pag. 197 — Filimon vol. II. pag. 149. Laurençon pag. 73. — Acésta o afirmă și Domnul Simeon Romanov, și d-nu Malla, ce erau Mavroforĭ. Pînă la fuga sa în Austria Ipsilanti a întrebuințat asemenea stratageme, spre a încuragia pe Eteriștĭ. Veḑĭ nota No. LXXII.

[2]) Laurençon pag. 86. — Raybaud pag. 229.

[3]) Laurençon, locul citat.

„*resați* fură siliți a să hrăni din spinarea bietuluĭ țĕrranŭ „românŭ!"

Unŭ consiliŭ supremŭ, compusŭ de prinçulŭ Cantacuzin, de mediculŭ Çristari și de Orfano (comandantulŭ orașuluĭ) era însărcinatŭ cu dirigerea operațiilorŭ militare, carĭ operațiunĭ consistaŭ în strângere de provisiunĭ după la locuitorĭ, ce se plătéŭ cu chitanțe, după esemplulŭ Muscalilorŭ; cu întărirea Têrgoviștei, prin destuparea vechilorŭ șanțurĭ, prin sătenĭ addușĭ cu silla din tóte părțile; cu facere de bastióne fără tunurĭ, căcĭ tunurĭ avea sĕ adducă Muscaliĭ, cum și oficerĭ streinĭ carĭ să'ĭ comande; cu turnare de glónțe din plumbulŭ învălitoriĭ Mitropolieĭ, și cu ghiulele de sticlă făcute într'uă sticlărie aprópe de Têrgoviște; iar glónțele carĭ se turnaŭ ḑiua, nóptea se risipiaŭ în veseliele ce făcéŭ [1]). Oștirea n'avea de câtŭ patru tunurĭ, din carĭ treĭ de câte uă jumătate livră (112 dramurĭ livra), iar unulŭ, de douĕ livre, luate câte'șĭ patru de la pușcăria din Bucurescĭ [2])

Intimiĭ luĭ Ipsilanti eraŭ Orfano [3]) Lassani [4]) și Scufu [5]). Acestŭ din urmă căḑu curândŭ în disgrația luĭ Ipsilanti, din causa discordieĭ selle cu Lassani, secretarulŭ luĭ Ipsilanti, pe care îllŭ prefera pe lângă toțĭ ceĭ-lalțĭ. Totŭ din causa acestuia intră discordia și între Ipsilanti cu prinçulŭ Cantacuzin [6]), în câtŭ acela fu silitŭ a'lŭ espedia la Iassĭ, sub pretecstŭ d'a fortifica acelŭ orașiŭ cu miculŭ sĕŭ corpŭ de oștire. Gervinus susține însă că trimiterea luĭ Çantacuzin la Iassĭ a fost spre a'ĭ înlesni fuga în

[1]) Colonelu Voinescu, op. cit. pag. 142.

[2]) Laurençon, pag. 85.

[3]) Fostu servitoru la unu óre care Bucaurĭ, neguțĕtoru grecu din Odessa — Laurençon pag. 89.

[4]) Çare fusese în Pesta *mijlocitor în intrige galante.* — Laurençon, loc. cit.

[5]) Çare a furatu casa cu banĭ a Eterieĭ și a trecutu în Brașiovu, din care causă Ipsilanti l'a stimatisatu în proclamația sa de la 8 Iunie, ca și pe alțĭ miserabilĭ ca Caravia, ca Duca, etc.

[6]) Filimon vol. 2 pag. 356—358. Beldiman însă attribue neînțelegerea între dânșiĭ la niște *țiitorĭ*, pag. 39.

Bessarabia, după cum Ipsilanti se pregătia să trécă în Austria [1]. Batalionulŭ sacru fu pusŭ sub comanda luĭ Caravia, ceea ce fu încă uă causă de neînţelegere între Ipsilanti şi Çantacuzin [2])

„Cu astfelŭ de individĭ, allŭ cărora nume mânjeşte hârtia, ḑice Laurençon, se încungiura generalissimulŭ oştiriĭ independinţeĭ Grecieĭ; astfeliŭ, pentru ceĭ maĭ mulţĭ, acestŭ pretinsŭ resbellŭ pentru independinţă nu era de câtŭ unŭ pretestŭ ce ascundea hoţia. Tudor cellŭ puţin avea unŭ scopŭ, care 'lŭ declarasse pe faţă; pe cândŭ în tabăra luĭ Ipsilanti totulŭ era întunericŭ şi confusiune." [3])

Spre a se justifica şi a se recomanda totŭ de o dată în ochiĭ Românilorŭ, Ipsilanti le adressă uă proclamaţie, în care le arată motivele ce aŭ silitŭ pe Grecĭ a se opri în România. Goniţĭ de tirania Turcilorŭ din patria lorŭ, la primulŭ semnalŭ alŭ libertăţiĭ, fură siliţĭ, ḑice el, a se înarma contra inamiculuĭ comunŭ alŭ creştinătăţiĭ; iarŭ şederea lorŭ în România este provisorie, aşteptândŭ momentulŭ favorabilŭ spre a trece în iubita lor patrie; prin urmare, în preḑiua de a părăsi România, Ipsilanti credea de datorie a esprima Românilorŭ recunoştinţa sa pentru ospitalitatca ce primisseră de la *nobiliĭ fii aĭ Dacieĭ*, atâtŭ fraţiĭ seĭ de arme, câtŭ şi compatrioţiĭ sĕĭ, în timpŭ de restrişte; iar această recunoştinţă n'o putea esprima maĭ bine de câtŭ făcândŭ Românilorŭ urărĭ *sincere* pentru realisarea dorinţelorŭ lorŭ legitime, şi consiliindu'ĭ ca pe viitorŭ sĕ nu maĭ încredinţese autoritatea supremă în mâinĭ streine (!!!); iar puterea legislativă, separată de cea esecutivă, sĕ se încredinţeḑe la una saŭ două adunărĭ, compuse de representanţĭ din diferitele classe alle societăţiĭ; sĕ se înfiinţese ş'uă oştire organisată pentru paḑa ţĕrreĭ; dările către Statŭ să se regulese prin representanţiĭ Naţiuniĭ; Domnitorulŭ să aibă lista sa civilă, ficsată de a-

[1]) Gervinus, pag. 199—200.
[2]) Fotino, pag. 97.
[3]) Laurençon, pag. 89.

dunarea țĕrreĭ; în fine, sĕ se institue scolĭ pentru luminarea poporuluĭ [1])

La citirea acesteĭ proclamațiĭ, Româniĭ patrioțĭ trebue sĕ fi surîsŭ: asemenea consiliu nu putea amăgi de cât pe ceĭ simpliĭ. Venite de la unŭ Fanariotŭ, care uccidea fără nicĭ unŭ dreptu pe representantulu adevĕratu allu poporuluĭ, care prin conduita sa provoca invasiunea turcéscă, cu tóte tristele selle urmărĭ, care, în fine, în schimbŭ pentru ospitalitatea ce priimisse, plătea poporuluĭ cu prada, cu foculŭ și cu omorulŭ, acellŭ consiliŭ perfidŭ nu merita de câtŭ dispreţulŭ adevĕraţilorŭ Românĭ.

In oștirea Eterieĭ anarhia ajunsesse în culme; nimenĭ nu maĭ recunoștia nicĭ uă autoritate. Tricupis assigură că unŭ óre care Bucavala, ce comanda vr'uă douĭ-spre-ḑece Grecĭ, sub-scria proclamaţiile selle astfelŭ: „Enache Bucavala, arhistratigŭ (primulŭ comandantŭ) allŭ armateĭ ellenice la Carlovița, și Nazirŭ (inspectorŭ) peste cincĭ cadichiurĭ (plășĭ) [2])

Desbinarea intrasse între capiĭ Eteriștilorŭ. Prinçulŭ Cantacuzin, indignatŭ a vedea pe Ipsilanti sub influința luĭ Lassani, comanda oștiriĭ dată unuĭ brigantŭ ca Duca, și pe Caravia comandantŭ allŭ batalionuluĭ sacru, Cantacuzin părăsisse Têrgoviștea la 9 Maiŭ. Ipsilanti scóse vorbă că a plecatŭ la Brăilla ca sĕ susţie pe Eteriștiĭ d'acolo, și apoĭ sĕ trécă la Iassĭ ca sĕ priveghese pe Pendedeca, care nu 'ĭ inspira destulă încredere; iarŭ ne reușindŭ în missiunea sa, sĕ se întórcă îndată la Têrgoviște cu toțĭ Greciĭ, aflațĭ în Iassĭ și în Galațĭ.

Duca, ce era pusŭ subt ascultarea luĭ Cantacuzin, nu se supusse ordinilorŭ luĭ Ipsilanti; și Cantacuzin, cu v'ruă treĭ sute cincĭ-ḑecĭ de oștenĭ, se îndreptă către Iassĭ, după micĭ lovirĭ cu Turciĭ la Focșanĭ.

Pendedeca nu se supusse nicĭ dânsulŭ ordinilorŭ luĭ

[1]) Veḑĭ Nota No. LXXIII.
[2]) Op. cit. vol. I. pag. 137.

Ipsilanti, nevoindŭ a recunósce pe Cantacuzin de șefŭ alŭ sĕŭ. Iassi, ca și Têrgoviștea, era în plină anarhie.!

Chiar Mavromati, mediculŭ luĭ Ipsilanti, dispăru și ellŭ pe cândŭ Turciĭ se apropiaŭ de Têrgoviște.

La vestea intrăriĭ Turcilorŭ în țérră, mulțĭ din Eteriștĭ desertară, nesimțindu-se în stare a se măsura c'uă oștire superióră, sub tóte puncturile de vedere. Acésta sili pe Ipsilanti a da ordinŭ secretŭ luĭ Duca, la 7 Maiŭ, ca sĕ prepare în grabă provisiunĭ pentru 1500 căllărețĭ; și sĕ stea gata de plecare la primulŭ ordinŭ ce va priimi.

In aceiașĭ ḑi trimisse în Bucurescĭ pe Caravia ca sĕ maĭ înrolese volintirĭ, cari sĕ înlocuiască pe fugarĭ; și cu mare greutate putu înscrie abia vre uă două sute vagabonḑĭ, cea maĭ mare parte covrigarĭ, bragagiĭ și țiganĭ, ḑice Fotino, pe carĭ 'ĭ addusse cu musica din Bucurescĭ la Têrgoviște; iar în Bucurescĭ Caravia lipi pe tóte stradele proclamația luĭ Ipsilanti de la 5 Maiŭ, ce anunța victoria Grecilor în provinciile turcescĭ, cum și regulele ostășescĭ [1]).

La 10 Maiŭ, Ipsilanti priimi știrĭ positive despre apropierea Turcilorŭ de Bucurescĭ; acésta produsse mare turburale și frică între Eteriștĭ.

La 16 Maiŭ Sava plecă și ellŭ la Têrgoviște cu 1000 de Arnăuțĭ, dupe ce înscințasse pe Ipsilanti, cu câte-va ḑille înainte, de sossirea Turcilorŭ, și de planulŭ luĭ Tudorŭ care se îndrepta spre Pitescĭ, ḑicea ellŭ, spre a lovi avangarda Eteriștilorŭ. Sava trimissesse luĭ Iordache la Pitescĭ 400 din Arnăuțiĭ sĕĭ, spre a înlesni prinderea luĭ Tudor. Ipsilanti, aflândŭ acésta, dete ordinŭ frateluĭ sĕŭ și luĭ Căpitan Iordache a împiedica mersulŭ luĭ Tudor, și a'lŭ aresta la trebuință, spre a scăpa d'unŭ neamicŭ multŭ maĭ periculosŭ de câtŭ Turciĭ [2]).

Duca se afla tăbărâtŭ la Băicoĭ, lăssândŭ strejĭ la Plo-

[1]) Fotino, pag. 107—108. — Filimon, vol. II, pag. 150.

[2]) Laurençon, pag. 160—162. Veḑĭ și Fotino, Filimon, etc. Veḑĭ și Tricupis, vol. I, pag. 147—148.

escĭ, la Câmpina și la Mărgineni, și trimițândŭ și la Bucurescĭ ca să priveghiese mișcările Turcilor. Oamenii sĕĭ prinseră câțĭ-va spionĭ Turcĭ, din carĭ duoĭ fură trimișĭ la Ipsilanti, iarŭ pe ceĭ l'alțĭ îĭ spânḑură [1].

La plecarea în Brașovŭ a boerilorŭ, liberațĭ de Tudor de la Belvedere, Duca primisse ordinŭ de la Ipsilanti a le eși înainte la Câmpina și a'ĭ adduce la Târgoviște; darŭ Duca, punguindu'ĭ, le dede drumulŭ; ceea ce sili pe Ipsilanti a'lŭ mustra aspru pentru acésta într'uă epistolă cu data din 17 Mai.

Tăbărândŭ la comuna Văcărescĭ de lângă Târgoviște cu ceĭ 1000 călărețĭ aĭ seĭ, bine echipațĭ și disciplinațĭ, Sava fu bine priimitŭ de trimișiĭ luĭ Ipsilanti; apoĭ îlŭ invită și Sava pentru a dou aḑi la cină, tot la Văcărescĭ; însă, Ipsilanti, care era bănuitor, pretestă că e bolnav; și trimisse în locu-ĭ câțĭ-va din adjutanțiĭ sĕĭ [2].

Sava se dusse apoĭ de se întări în M-rea Mărgineniĭ, de unde scósse pe arnăuțiĭ luĭ Farmache, pretestândŭ că acea mŏnăstire putea servi ca cetate de apĕrare; iar la timpŭ, va alerga în ajutorulŭ Grecilorŭ. Ipsilanti se prefăcu ca 'lŭ crede, și 'lŭ lăsă sĕ occupe acea monastire; cândŭ ânsă, la 25 Maiŭ, aflândŭ despre înaintarea Turcilorŭ, îl rugă să vină grabnicŭ a se uni cu oștirea sea, Sava nu se mișcă din locŭ.

La 26, Ipsilanti îlŭ invită din noŭ, arătându'ĭ că Turcii s'appropie de orașŭ; în locŭ se plece, Sava scrisse luĭ Duca sĕ vină cu oșteniĭ luĭ pe la Mărginenĭ ca să mérgă împreună la Târgoviște; Duca, care'lŭ bănuia, refusă; dérŭ nicĭ la Ipsilanti nu se dusse îndată, cerândŭ respectŭ de treĭ ḑille, sub pretestŭ *d'a aduna ostașiĭ* respândițĭ în diferite posițiunĭ; voindŭ însă a sonda pe Sava, Duca îlŭ întrebă, printr'uă scrisóre: „ce gândește ellŭ despre mișcările Turcilorŭ? Și ce arŭ fi de făcutŭ? „Sava

[1] Laurençon, pag. 160.
[2] Tricupis, vol. I. pag. 146.

îĭ respunse: „lupta este neapărată, biruinţa e la norocŭ, şi sĕ ne vedemŭ sănătoşĭ! [1]).“

Aceste cuvinte dederă pe façă cugetulŭ luĭ Sava: nu maĭ remasse nicĭ uă îndoială de necredinţa luĭ în ochiĭ Eteriştilorŭ.

Când Duca se presintă la Ipsilanti, acesta îlŭ priimi cu răcélă, şi'ĭ ḑisse:

„Du-te la trupa ta; mâine veĭ afla ordinele melle.“

Cu căpitanĭ ca Duca şi ca Caravia, Ipsilanti presimţia înfrângerea şi umilirea oştiriĭ grecescĭ.

Speranţa luĭ era totŭ în Russia [2]). Ellŭ nu putea crede ca Impĕratulŭ Alexandru, care 'lŭ încuragiasse a ridica stégulŭ revolteĭ [3]), va sufferi pe Turcĭ să intre în România fără a protesta cu armele.

Nutritŭ d'aceste illusiunĭ poetice, şi dupĕ îndemnulŭ luĭ Sava, înainte de plecarea acestuia la Mărginenĭ, Ipsilanti maĭ trimise uă petiţiune şi unŭ memoriŭ către monarchulŭ Russieĭ, ca din partea Grecilorŭ din România, pe care le iscăliră maĭ mulţĭ oficierĭ eteriştĭ, şi chiar Sava; Ipsilanti, fiindŭ desaprobatŭ oficialmente de Russia, nu cuteḑă a le subscrie; scrisse însă din partea sa scrisorĭ către Impărătéssa Russieĭ şi către regele Prussieĭ, rugându'ĭ a susţine sacra causă a Ellenilorŭ.

Cu aceste scrisorĭ, cu petiţia şi cu memoriulŭ trimisse pe doctorulŭ Canella, bărbatŭ cu multă învĕţătură, care şi plecă la Petersburgŭ, dupĕ ce trecu prin Dresda şi Berlinŭ [4])

„Ancă uă probă de ameţéla şi desperarea în care se aflau toţĭ, observă Gervinus, care relaţéḑă şi dânsulŭ acestŭ faptŭ [5]).

Intr'adevĕrŭ, Grecĭ îşĭ perdusseră cumpătulŭ, la ap-

[1]) Laurençon, pag. 172. — Veḑĭ şi Filimon, locul citat.

[2]) Fotino, pag. 113.

[3]) Colson, op. cit. (pag. 40) afirmă că mostenitorulŭ coróneĭ, care fu Nicolae I, a ridicatŭ toasturĭ în publicŭ pentru succesulŭ Eterieĭ.

[4]) Laurençon, pag. 169—171 — Filimon, vol. II, pag. 169.

[5]) Gervinus, vol. I, pag. 202.

propierea Turcilorŭ; acésta iĭ și silisseră a ommorî pe Tudor, spre a se scăpa cu uă oră maĭ curêndŭ d'unŭ neamicŭ atât de periculosŭ. Demoralisaţia era în culme! Pe fie-care nópte dispărea mulţime de Eteriştĭ, nu numaĭ civilĭ, dérŭ şi militarĭ; căcĭ pe tótă ḑiua se primia ştirĭ că Turciĭ se appropie, că Turciĭ sosescŭ; ceea ce produsse uă învălmaşélă şi uă spaimă cari nu se potŭ descrie [1].

Laurençon rapportésă că, la intrarea Turcilorŭ în Bucurescĭ, unŭ ispravnicŭ d'aĭ luĭ Ipsilanti, adducândŭ acéstă veste în Têrgovişte, fu apprópe a'şĭ perde viaça. Caravia, ce se afla atuncĭ căllare, îl addusse tîrîşŭ de pĕrŭ în curtea prinçuluĭ Gg. Ipsilanti, strigăndŭ, cu sabia scósă, că trebue sĕ'ĭ taie capulŭ, fiindŭ că a respînditŭ scirĭ false cari aŭ demoralisatŭ oştirea. In deşertŭ infortunatulŭ ispravnicŭ adducea de martorŭ pe cutare comerciante, sositŭ din Bucurescĭ, de la care aflasse acéstă scire; crudulŭ Caravia ţinea una că trebue sĕ 'lŭ ommóre, ca să facă pildă. Abia îlŭ putu scăpa fratele generalissimuluĭ; iar Caravia se depărtă, răcnindŭ ca unŭ tigru căruia 'ĭ scapă prada. Ipsilanti ênsuşĭ se temea de acestŭ omŭ sângerosŭ [2].

Udriski, care se afla la Mărginenĭ cu Sava, juca în tabăra luĭ Ipsilanti rolulŭ ce jucasse şi în tabăra luĭ Tudor: avea spioniĭ seĭ, cari demoralisaŭ oştirea, şi 'ĭ împingeau la assassinarea luĭ Ipsilanti.

Istoricul Alexandru Sutzu assigură că scrisorĭ, suscrisse de Udriski, circulaŭ în lagărulŭ luĭ Ipsilanti; şi în elle se promitea amnistiă şi resplătire cellor ce vor preda pe Ipsilanti pe mâna Turcilorŭ, viŭ saŭ mortŭ [3].

In astŭ-felŭ de stare era oştirea Eterieĭ când Turciĭ se appropiaŭ de Têrgovişte.

---

[1]) Fotino, pag. 61.

[2]) Laurençon, pag. 90—91.

[3]) Op. cit. pag. 86,

CAPITOLUL XXXI.

Primele loviri între Turci și Eteriști.

Pe la începutulŭ luĭ Maiŭ, unŭ corpŭ de Ianicerĭ plecasse din Constantinopole sub comanda luĭ Salim Meh med, sub care trebuia să operese împreună ceĭ treĭ Pașĭ, de la Vidin, de la Silistra și de la Brăila.

Cara-Mustafa (Chehaia-Beĭ) allŭ Silistreĭ se îndreptă spre Bucurescĭ, cu două corpurĭ de câte 4000 ostașĭ fiecare.

Pașa Vidinuluĭ, Hagi Ahmed, intră în România mică; iarŭ Iusuf-Pașa allŭ Brăileĭ intră în Moldova cu vre-uă 4500 de Turcĭ.

Acestŭ din urmă lovi pe rebeliĭ din Galațĭ, cari prin surprindere occupasseră acestŭ orașŭ, dupŏ cum am arĕtatŭ la loculŭ seŭ. Galațiĭ era apăratŭ de unŭ Atanasie Cărpenișĭ, cu maĭ mulțĭ arnăuțĭ și mateloțĭ de corabiĭ, cari, din preună cu alțĭ Grecĭ, Sêrbĭ și ómenĭ fără căpătâiŭ, fără disciplină și degradațĭ de vițiurĭ, se urcaŭ de la 600 până la 800 de individĭ. Eĭ occupaŭ treĭ vechĭ întărirĭ, construite în fața orașuluĭ de către Turcĭ în timpulŭ ultimuluĭ resbelŭ allŭ Rușilor cu Turciĭ.

Cotiras Peloponisianulŭ occupa, cu vr'o 73 de Grecĭ, unŭ șanțŭ lungŭ afară din întărirĭ.

La 13 Mai ataculŭ începu; dér la primele descâr

cărĭ de focurĭ, maĭ jumătate din Eteriştĭ fugiră. Cotiras cu 32 de inşĭ se luptă bărbăteşte, şi toţĭ muriră ca nişte vitezĭ.

In reduta cea maĭ tare din celle treĭ, Athanasie Cărpenişu şi Popa Gheorghe se apărară tótă ḑiua de 13 Maiŭ, numaĭ cu 33 contra unuĭ numĕr înḑecitŭ de Turcĭ. Nóptea întrebuinţară uă stratagemă spre a putea fugi, credândŭ că potŭ fi folositorĭ în alte lupte, căcĭ aci lupta era inegală: ridicară maĭ multe haine înaintea întăririĭ în care Turciĭ descărcară focurile lorŭ, luândŭ acelle vestminte dreptŭ inamicĭ; apoĭ, după ce umplură celle douĕ tunurĭ care le avea, şi le descărcara în Turcĭ, fugiră toţĭ, afară de treĭ, trecândŭ pe Prutŭ la Iaşĭ. Turciĭ, după ce făcură unŭ mare măcellŭ în Galaţĭ, se întórseră la Brailla [1]).

Din corpulŭ Turcilorŭ de la Brăila, după înfrângerea rebelilorŭ la Galaţĭ, se rupse unŭ detaşamentŭ de câte-va sute, şi se rissipi după pradă prin sate, înaintândŭ spre Râmnicul-Săratŭ şi spre Focşanĭ.

Şeapte-ḑecĭ Turcĭ din acestia se închisseră într'uă casă la Râmnicul-Săratŭ, unde fură blocaţĭ de Grecĭ, în micŭ numărŭ, sub Căpitaniĭ lorŭ Anastasie Caracala, Hristea Vrana, Panait Zuli, Nicolae Sclavuna; şi luptară cu aceĭ 70 Turcĭ vr'o 4 ore; rănindu-se câţĭ-va dintre Grecĭ, eĭ se îndârjiră şi maĭ mult; şi hotărâră a da focŭ caseĭ. Turciĭ, simţindŭ acésta, eşiră pe furişĭ din casa în care eraŭ blocaţĭ, şi conduşĭ de nişte sătenĭ, se baricadară într'uă móră afară din oraşŭ, aşteptândŭ să înoptese ca să pótă fugi.

Grecii îĭ blocară ş'acolo; dar neputândŭ sĕ 'ĭ învingă, din causa posiţiuniĭ favorabilă ce occupaŭ Turciĭ, inventară uă stratagemă care le reuşi de minune. Unŭ grecŭ anume Panaiot Peloponesianulŭ, luândŭ unŭ butoiŭ cu smólă, i dede focŭ şi 'lŭ rostogoli până apprópe de móră,

[1]) Gervinus pag. 198—199. — Fotino pag. 115.

care se și aprinse îndată. Turcii eșiră afară speriați; și Grecii, năvălindŭ asupră-le, i măcelăriră pe toți.

După acéstă isbândă, Grecii se întórseră la Focșani, unde gasiră alți vr'uă 90 Turci, închiși în monastirea Sf. Ión; după uă luptă crâncenă de 5 ore aprópe, în care se ommorî vestitulŭ Pană Olteanul, cu alți 10 tovarăși greci, se depărtară, luândŭ drumulŭ spre Têrgoviște [1]).

Chehaia-Beĭ, lăssândŭ pentru pada Bucurescilorŭ pe Tagîr-Agă, baș-beșlégă, cu 300 de Turci [2]), și pe slugerulŭ Alecu Aslanoglu, capŭ chehaia lângă Pașa de la Silistra, porni la 25 Maiŭ de la Colintina spre Tîrgoviște în fruntea a 6000 Turci călări și 4000 pedestri, avêndŭ de mehmendarŭ [3]) pe Ienache Băltărețu, care pe mulți nevinovați 'i a scăpatŭ de la mórte prin influența sa lângă acestŭ Pașă.

In acea di, la satulŭ Ciocănești, Turcii prinseră unŭ desertorŭ din óstea luĭ Ipsilanti, ce fussese calfă la uă băcănie din Ploesci; și de la dênsulŭ aflară starea deplorabilă a oștirii grecesci.

Chehaia-Beĭ împărți oștirea sea în douĕ corpuri, ordonândŭ ca să înaintede una la drépta și alta la stânga, spre a ataca avangarda luĭ Ipsilanti.

In Tîrgoviște apropiarea Turcilorŭ pricinui uă desordine complectă, în câtŭ mulți din oștirea luĭ Ipsilanti dosiră, de frică; iar alții se ascunseră prin viile și pădurile duprin prejurŭ. Lŏcuitorii fugisseră deja maĭ toți cu multe dille înainte.

Cu tóte astea Ipsilanti ordonă luĭ Ión Colocotroni și luĭ Gerassie Orfano a se aședa la Mŏnăstirea Nucetulŭ cu parte din oștire; iarŭ luĭ Duca, lângă uă pădure la Netezești ori la Cornățelŭ. Trupa acestoru comandiri, compusă maĭ multŭ de Albanezi, Sêrbi și Bulgari, în nu-

[1]) Fotino pag. 116—117.

[2]) Filimon susține că 2000, op. cit. vol. II, pag. 172.

[3]) Conductorŭ.

mĕrŭ ca la 1500, forma óre-cum avan-garda oştiriĭ grecescĭ: iar Ipsilanti cu restulŭ oștiriĭ sĕ hotărî sĕ dea ajutorŭ unde trebuința va cere. Acésta în ḑiua de 27 Mai.

Duca, în fruntea a 400 de Arnăuțĭ, pornindŭ la locul ce i se însemnase, se întâlni în calle cu maĭ mulțĭ comandirĭ eteriștĭ cari veneaŭ de la Focșanĭ, în fruntea a 25 Albaneḑĭ; încorporându-se cu trupa luĭ Duca, eĭ se băttură cu Turciĭ vr'o două ore în pădurea Cornățelu: în acéstă luptă se omorîră si să răniră vr'o 15 Turcĭ. Isbânda ar fi fostŭ de sigurŭ a Eteriştilor, décă Duca, speriatŭ de mulțimea Turcilorŭ, ce'ĭ vedea după uă movilă, n'ar fi datŭ semnalulŭ de retragere.

La mŏnăstırea Nucetulŭ, lupta fu maĭ seriósă: ea ținu de la răsăritulŭ sóreluĭ până dupĕ amiaḑĭ, cu perdere de vr'uă sută Turcĭ, morțĭ și rănițĭ, și prea puținĭ d'între rebelĭ; dar Orfano, demoralisatŭ și ellŭ de mulțimea Turcilor, și sfêrşindu amunițiunea, părăsi Mŏnăstirea. Ion Colocotroni și Sahini, ce eraŭ fortificațĭ în Mŏnăstire, se luptară vitejeşte până la apusulŭ sóreluĭ cu 300 ostașĭ ce comandaŭ; ênsă sfârșindŭ și eĭ glónțele și prafulŭ de pușcă, fugiră nóptea la Têrgoviște spre a da alarma.

In zadarŭ Ipsilanti îĭ îndemnă a reîncepe lupta cu tótă oștirea; ceĭ douĭ comandirĭ se oppuseră, respunḑêndŭ luĭ Ipsilanti că e comodŭ a sta departe de câmpulŭ luptiĭ și a băga pe alțiĭ în focŭ; și că décă arŭ fi auḑitŭ și dânsulŭ vîjiindŭ pe la urechĭ mulțimea glónțelorŭ turcescĭ, n'ar maĭ stărui pentru reînceperea lupteĭ.

In nóptea de 29 Maiŭ, se ținu unŭ consiliŭ de resbel între comandiriĭ oștiriĭ; și se decisse a trece cu toțiĭ la Rômniculŭ-Vêlciĭ, unde, ajutațĭ de posițiile muntóse și de oştirea luĭ Tudor, vor putea cu successŭ a se mĕssura cu Turciĭ. Oștirea se formă în douĕ corpurĭ: unulŭ, sub comanda luĭ Duca, plecă spre Pitescĭ pe drumulŭ Găescilorŭ; ênsă Duca, Gheorghe Manu și alțĭ comandirĭ trecură din Pitescĭ în Transilvania, lăssândŭ corpulŭ ce co-

manda în voea întmpălăriĭ. Cellŭ-laltŭ corpŭ, sub comanda luĭ Ipsilanti, Caravia, Orfano şi alţiĭ, se îndreptă peste délurĭ la Câmpu-lungŭ, de unde trecură iute la Pitescĭ, ca să se unéscă acolo cu corpulŭ luĭ Duca, al luĭ Căpitan Iordache şi al luĭ Hagi-Prodan. In drumulŭ acesta mulţĭ din corpulŭ luĭ Ipsilanti şi al luĭ Duca dossiră, ascundêndu-se prin munţĭ şi prin pădurĭ [1]).

Sâmbătă, la 28 Maiŭ, oraşulŭ Têrgoviştea era ca şi pustiŭ; toţĭ fugisseră, afară de câţĭ-va locuitorĭ du prin suburbiĭ, şi de starostea austriacă, a nume Alecse; iar proviantulŭ oştiriĭ grecescĭ, şi mulţime de vite marĭ şi micĭ, remasseră în possessiunea Turcilorŭ.

La 29 Maiŭ, Turciĭ aşeḑară oştirea în ordine de bătaie în marginea Têrgoviştei, şi trimisseră înainte ca călăudă pe căpitanulŭ Bibi cu ordinŭ înscrisŭ către boerĭ şi neguţătorĭ, prin care li se assigura viuéţa şi averea de vor fi liniscițĭ; iar avêndŭ vr'uă temere, sĕ se retragă toţĭ la unŭ locŭ afară din oraşŭ, unde vor fi păḑiţĭ de Turcĭ.

Aflândŭ însă Chehaia-beĭ de la trimissul sĕu că în Têrgovişte nu se aflau nicĭ rebellĭ nicĭ lŏcuitorĭ, intră în oraşŭ cu un micŭ numĕr de Turcĭ, rênduind strejĭ la stărostia nemţéscă, spre a nu fi supărată de Turcĭ; iarŭ oştirea aşeḑă tabăra pe câmpia de la Susenĭ, spre nordul Têrgoviştei.

In acea ḑi, Ghencea cu câţĭ-va ostaşĭ din corpul luĭ Sava, veni sĕ se închine luĭ Chehaia-beĭ; iar a doua ḑi se presintă şi Sava cu Deli-başa Mihale şi cu Ciuciuc-Ciolac, în fruntea a uă 1000 Albaneḑĭ călărĭ.

Sava era însoţitŭ de Udrischi şi de Tagîr-Aga, başbeşli de la Ianina, vechiŭ amic allŭ luĭ Sava.

[1]) Câţĭ-va bătrânĭ din Câmpu-lungŭ, între carĭ Hagi Năstasse, ce sĕ înrolasse în oştirea luĭ Ipsilanti, ne aŭ assiguratŭ că vr'o 50 de Sêrbĭ şi Bulgarĭ din Câmpu-lungŭ aŭ fugitŭ din Têrgovişte, înainte de a se începe lupta cu Turciĭ, ḑicêndŭ „că décă Ipsilanti a fugitŭ, eĭ ce să maĭ rămâie?" şi umplură munţi şi pădurile du prin prejurulŭ Câmpu-lunguluĭ. Turciĭ aŭ tăiatŭ vr'o 20 dintr'ênşiĭ, cândŭ cu góna luĭ Sava contra Arvaţilorŭ.

Chehaia-Bei îĭ primi pe toţĭ cu politeţă, promiţându-le lefurĭ şi tainurĭ de la dênsulŭ. [1])

In câte-va ḑille, câtŭ a statŭ Chehaia-Beĭ în Têrgovişte, Turciĭ prinseră vr'uă 24 Grecĭ din diferite batallióne, şi maĭ mulţĭ Arnăuţĭ, străvestiţĭ în vestiminte ţârrăneştĭ, cari se ascunsesseră prin satele vecine: i trădasseră săteniĭ, nu atâtŭ de frica Turcilorŭ, câtŭ de resbunare contra acestorŭ óspeţĭ neomenoşĭ, dupĕ urma cărora sufferea acumŭ ţérra atâtea nenorocirĭ! Chehaia-Bei îĭ a taiat pe toţĭ [2]) După aceea ellŭ plecă cu tótă óstea spre Pitescĭ, pe drumulŭ Gaescilor; dar la Găescĭ, aflândŭ că Ipsilanti trecusse Oltulŭ, şi primindŭ şi ordinŭ de la Paşa din Silistra ca sĕ se întórcă îndată în Bucurescĭ, spre a guverna ţérra până la instalarea nouluĭ Domnitorŭ, Chehaia-Beĭ dede 3000 de Turcĭ sub comanda luĭ Siricoglu şi 'lŭ trimisse, din preună cu corpulŭ luĭ Sava, în góna rebelilorŭ; iar ellŭ se întórse la Bucurescĭ cu restulŭ oştiriĭ. [3]).

---

[1]) Fotino, pag. 140—148 — Filimon, vol. II, pag. 172—178.

[2]) Eĭ fură îngropaţĭ in şanţulŭ cetăţiĭ, la pórta cea despre răsăritŭ, lângă cârciuma luĭ C. Dimitrescu din strada mare, unde se vĕdŭ şi aḑĭ urme din zidulŭ cetăţiĭ.

[3]] Fotino, pag. 140—148.

CAPITOLU XXXII.

Lupta Pandurilorŭ peste Oltŭ sub Solomon şi Mihaloglu, şi sórtea Pandurilorŭ luĭ Tudor.

Corpulŭ de oştire turcéscă, care trecusse de la Vidinŭ în România-mică pe la Calafatŭ [1]), era precedatŭ de uă avangardă ca de 200 Turcĭ. Panduriĭ de la Calafatŭ se retrasseră spre satulŭ Clenovulŭ, unde se uniră cu céta luĭ Anastasie Mihaloglu, ce 'ĭ ḑicea şi Manache, compusă de vre 150 Bulgarĭ şi Pandurĭ.

La Clenovŭ, Turciĭ se loviră cu rebelliĭ, cari se luptară vitejeşte, ommorîndŭ şi rănindŭ vre 130 Turcĭ; între aceştia era şi căpetenia lorŭ, Rogobete, românŭ turcitŭ, care fu prinsŭ şi tăiatŭ de Mihaloglu; din partea rebelilorŭ se ommorîră duoĭ inşĭ, şi 16 fură răniţĭ. Restul de 70 Turcĭ se închisseră în biserica satuluĭ, unde fură încongiuraţĭ de căpitanulŭ Solomon, care 'ĭ liberă, după ce 'ĭ desarmă.

Uă altă cétă de Turcĭ, ca vre 150, se lovi lângă Caracalŭ cu căpitanŭ Zottu, amicŭ allŭ luĭ Mihaloglu, ce comanda vre uă 25 de Bulgarĭ, amestecaţĭ cu Pandurĭ. După uă luptă de câte-va ore, în care se ommorîră vr'uă

[1]) Insoţiţĭ de Ión Samurcaş, orênduitŭ de Divanulŭ Craioveĭ ca îngrijitorŭ allŭ oştiriĭ turcescĭ, care avea încă de conductorŭ pe unŭ Clucerulŭ Ión Poroineanu.

15 Turcĭ, Zottu se retrasse cu aĭ sĕĭ, fără nicĭ uă perdere.

In fine, altă céttă de Turcĭ se lovi cu Solomonŭ la Cireşiŭ. In tóte aceste lovirĭ, Turciĭ fură bătuţĭ.

Uă luptă maĭ seriósă se încinse între Turcĭ şi Mihaloglu, care se închissesse în monastirea Tismana. In acéstă luptă se omorîră ca la vro 120 Turcĭ, iar restulŭ se respândi prin sate după pradă [1].

Tóte aceste cette de rebellĭ, în numĕrŭ ca la vr'uă 650 Pandurĭ, amesticaţĭ cu Bulgarĭ şi cu Grecĭ [2], sub comanda căpitanilorŭ Solomon, Mihaloglu, Zottu, Diamandi şi alţiĭ, porniră în trâmbe către Rômniculŭ-Vâlceĭ, spre a ascepta aci pe Tudorŭ, despre care aflasseră că a plecatŭ de la Bucurescĭ cu tótă oştirea luĭ ca sĕ trécă peste Oltŭ.

Solomon sossisse înaintea lor la Drăgăşanĭ, unde nu stătu multŭ, fiindŭ rugatŭ de câţĭ-va negustoraşĭ de aci ca sĕ se retragă, spre a feri orăşellulŭ de foculŭ şi robia Turcilorŭ, carĭ se asceptaŭ chiar în ḑioa aceea. Solomon, fiindu-ĭ milă de dênşiĭ, se trasse la 26 Maiŭ cu trupa sea la satulŭ Zăvedenĭ, depărtare uă uă jumĕtate poştiă de Drăgăşianĭ.

Aci se uni cu cettele cellorŭ-l-alţĭ căpitanĭ numiţĭ maĭ susŭ; şi tăbărîră cu toţiĭ în nisce prunĭ, pe unŭ déllŭ, ordonândŭ Pandurilorŭ sĕ stea gata de luptă.

Turciĭ sossiră în dată; Solomon ênsă, care avea comanda supremă, în locŭ d'a se lovi cu dênşiĭ din posiţiunea favorabilă ce occupa, eşi la câmpŭ luciŭ, îndemnatŭ de furia tinereţilorŭ şi de voinicia Pandurilorŭ, dupe cum se esprimă ênsuşĭ Solomonŭ; Turciĭ, în numĕrŭ ca la 3000, şi cu tunurĭ, îĭ pusseră la mijlocŭ.

Panduriĭ arŭ fi fostŭ toţĭ morţĭ déca Solomon, în desperarea sea, n'arŭ fi ordonatŭ Pandurilorŭ sĕ'şĭ facă locŭ

[1] Fotino, pagina 149- 151.

[2] Solomon (op. citatŭ, pag. 20) ḑice că numaĭ Panduriĭ de sub comanda luĭ eraŭ 800.

pîntre Turcĭ cu iataganele. Astŭ-felŭ numaĭ putură scăpa de la uă mórte sigură, lăssândŭ morţĭ peste 100 Pandurĭ; restulŭ occupă iarăşĭ posiţiunea de maĭ 'nainte, adică grădina cu prunĭ, de unde putură lupta vitejesce pânŏ nóptea, cândŭ trecură la Rômnicŭ [1]).

Panduriĭ de sub comanda luĭ Tudorŭ, căindu-se chiar a duoa ḍi pentru predarea luĭ în mâinele Grecilorŭ, începură a dossi, nóptea, cette-cette, risipindu-se pe la cassele lorŭ [2]); astŭ-felŭ, din vre uă 4000 pandurĭ, veniţĭ cu Tudorŭ la Golescĭ, maĭ puţin de jumĕtăte participă la lupta cu Turciĭ; ceĭ fugiţiĭ peste Oltŭ, împrăsciindŭ vestea despre prinderea luĭ Tudor, demoralisară pe panduriĭ de sub Solomonŭ şi aĭ celorlalţĭ comandirĭ, carĭ începură şi eĭ a se respândi pe la cassele lorŭ.

Dupĕ plecarea luĭ Tudorŭ de la Cotrocenĭ, Solomonŭ primisse la Rômnicŭ uă scrisóre de la Tudorŭ ca să plece îndată cu toţĭ Panduriĭ luĭ şi sĕ vie la Golescĭ, gonindŭ maĭ ânteiŭ din mŏnăstirea Cozia pe Sêrbiĭ şi Greciĭ aflaţĭ acolo, şi înlocuindu'ĭ cu Pandurĭ.

Scopulŭ luĭ Tudorŭ era, cum am arătatŭ, pe de uă parte sĕ închiḍă în Cozia pe boieriĭ liberaţĭ de la Belvedere, spre a se servi cu dênşiĭ şi peste Oltŭ dupĕ cum se servisse în Bucurescĭ; iar pe de alta, îndată ce va trece Oltulŭ, sĕ se desfacă de Bulgariĭ şi Sêrbiĭ de sub comanda luĭ Prodan şi Machedonski; prin urmare, sĕ gonéscă singurŭ pe Grecĭ din România, dupŏ cum promissesse Turcilorŭ, sperândŭ că prin acestŭ actŭ Pórta va accorda de sigur Românilorŭ drepturile *ab antiquo* ce reclamasseră. Dér omulŭ propune şi Destinulŭ dispune. Trădarea de la Golescĭ nimici planul sĕŭ.

Pe cândŭ Solomon se prepara a essecuta ordinul luĭ Tudorŭ, priimi altă scrisóre, printr'un curierŭ arnăutŭ, din partea luĭ Ipsilanti şi a luĭ Căpitanŭ Iordache, în

[1]) Solomon, loc. cit., pag. 19, 20. — Veḍĭ amĕnuntele acesteĭ lupte în memoriulŭ Protopoppesculuĭ, vol. II. Nota No. XV.

[2]) Fotino, pag. 98—99. — Acésta o affirmă şi bătriniĭ Pandurĭ carĭ trăescŭ.

care, lăudându'lŭ pentru bravura sea în lupta cu Turciĭ, îlŭ anunţa că Tudorŭ e prisonierul lorŭ, fiindŭ că 'ĭ aŭ prinsu corespondinţa cu Turciĭ; şi că sĕ aştepte acolo sossirea lor spre a lupta cu toţiĭ contra păgânilor.

Acésta sili pe Solomon sĕ rĕmâie pe locŭ. Peste treĭ ḑille, aflându de mórtea luĭ Tudoru, se sfătui cu căpitaniĭ sĕĭ déca trebue sĕ lupte cu Greciĭ contra Turcilor, după cum 'ĭ scria Ipsilanti. Toţĭ căpitaniĭ respunseră: „că eĭ nu mergŭ în ajutorul luĭ Ipsilanti, fiindŭ că familiele lorŭ sunt în ţérră, şi póte sĕ le robéscă Turciĭ; şi că se întorcŭ prin pădurĭ pe la cassele lor, aşteptândŭ acolo venirea Ruşilor, după cum le promitea Ipsilanti." Solomon se suppusse voinţeĭ generale, şi plecă la Cozia, însoçitŭ de maĭ mulţĭ Pandurĭ, şi assigurândŭ pe toţĭ că nu vinŭ Muscaliĭ. De la Cozia, însoçitŭ de vr'o 50 voinicĭ fidelĭ, ellŭ trecu în Austria cu nume schimbatŭ, unde fu arestat la Hatzeg, câte-va ḑille; de acolo fu dussŭ la Deva, şi în urmă la Aradŭ, de unde, cu ajutorul boerilorŭ aflaţĭ în Braşiovŭ şi în Sibiĭ, îşĭ putu dobêndi libertatea.

Dupĕ uă şedere de 5 anĭ în statele austriace, la Augustŭ 1826, Solomon se întórse în ţérră. Grigorie Vodă Ghica, dupĕ ce 'lŭ dojeni pentru participarea sea în revoluţie, şi dupĕ ce 'lŭ consiliă a părăsi *gândurile de rebelistŭ*, îĭ redede căpitănia potereĭ Prodilla; la 1827 Ianuariu, îllŭ făcù şi Kîrk-Serdarŭ peste celle cincĭ districte de peste Oltu; şi la 1828, participă în resbellul russo-turcŭ, ca comandirŭ de Pandurĭ [1]).

Dupŏ fuga sea din Têrgovişte, Ipsilanti trecu la Câmpulung, unde nu se opri de câtŭ uă singură ḑi, şi plecă la Pitescĭ, lăssândŭ în voea întêmplăriĭ 50 carre cu ferărie, cu seurĭ, cu pastramă, cu orḑŭ şi făină; de la Pitescĭ, trimisse pe Farmake cu 300 arnăuţĭ a se întări la

[1]) Biographia luĭ Solomonŭ, pag. 22—23.

Curtea de Argeşiŭ; iarŭ ellŭ, unindu-se cu corpulŭ luĭ Iordache, şi dândŭ comanda batallionuluĭ sacru, ce o avussesse Caravia, frateluĭ sĕŭ Nicolae Ipsilanti, plecă la 1 Iunie spre Rômniculŭ-Vâlceĭ, pe unŭ timpŭ fórte ploiosŭ [1]).

Avangarda oştiriĭ luĭ Ipsilanti trecu Oltulŭ pe la finele luĭ Maiŭ; iarŭ Ipsilanti, cu restulŭ oştiriĭ, sossi în marginea Oltuluĭ la $^{3}/_{15}$ Iunie, unde şi tăbără [2]).

Parte din panduriĭ luĭ Solomonŭ se pusseră sub comanda luĭ Mihaloglu. Audindŭ de sosirea luĭ Ipsilanti, care se credea că vine cu Muscaliĭ, şésse căpitanĭ din céttă luĭ Mihaloglu, şi anume: Protopoppescu, Dumitru Buşténu, Vassile Crăpatu, Barbu Ţicu, Ghiţă Cuţoiŭ şi Nicolae Urlénu, plecară la Ipsilanti. Aci vĕdură căllăreţĭ cu suliţe în uniformă de Cazacĭ; alţiĭ, îmbrăcaţĭ în negre, şi mulţĭ Pandurĭ d'aĭ luĭ Tudorŭ, totŭ Mechedinţenĭ şi Gorjanĭ, cum şi 5 tunurĭ. Apropiindu-se de un cortŭ, unde mâncaŭ câţĭ-va ostaşĭ căllăreţĭ, ce păréŭ Cazacĭ, ascultară ca sĕ védă déca vorbescŭ muscălesce; dérŭ audindu-ĭ vorbindŭ grecesce, se întristară fórte multŭ, şi înţellesseră că nu sunt Muscalĭ. Apoĭ, nicĭ pe Tudorŭ nu'lŭ vedeaŭ; şi în ellŭ puneaŭ eĭ tótă speranţa lorŭ.

A duoa di, la 4 Iunie, trecù şi óstea luĭ Ipsilanti Oltulŭ, şi se aşedă la Rômnic, unde Ipsilanti împărţi 20,000 de leĭ pe la osteniĭ din differitele corpurĭ, spre a'ĭ încuragia ca sĕ se bată cu Turciĭ, assigurând că Muscaliĭ sossesc pênă în treĭ dille; iar pênŏ la sossirea lorŭ, sĕ ia eĭ bravura în lupta cu Turciĭ.

Atuncĭ, vre uă 40 de Pandurĭ, maĭ toţĭ căpitanĭ, rugară pe Protopoppescu sĕ le facă uă jalbă către Prinţul Ipsilanti, rugându'lŭ sĕ le dea pe Slugerul Tudorŭ, în care eĭ aŭ încredere, şi la glasul căruia au năpustit

[1]) Fotino. pag 147. — Filimonŭ, op. cit. vol. II, pag. 176.
[2]) Fotino, pag. 152.

casele, și s'au sculat cu armele ca sĕ capete drepturile țĕrrĕĭ.

Intre ceĭ trimisĭ cu acea petițiune era și Protopopescu, care ne assigură în memoriul sĕu că, dupŏ ce Ipsilanti luă cunnoscință, prin tâlmaciul sĕu, de coprinsul petițiuniĭ, rĕspunse căpitaniloru:

„Că Tudoru e chiematu în Russia de către Împĕratul Alessandru; că petițiunea o va trimite în dată luĭ Tudor la Russia; că Tudor nu va întârḑia a se întórce, dupŏ cum 'ĭ a și promissu, la plecare, fiindu chiematu de Impĕratulu pentru binele țĕrreĭ; iaru Panduriĭ sĕ mérgă la Drăgășianĭ sĕ se bată cu Turciĭ, pênŏ va sosi Tudor.“

Căpitaniĭ, înțellesseră îndată viclenia Fanariotuluĭ, și se mâhniră fórte mult, încredințându-se că într'adevĕru a rĕpusu pe Tudoru, dupĕ cum aflasseră deja de la uniĭ din Pandurĭ.

Acésta făcu pe mulțĭ Pandurĭ sĕ deserteḑe, descuragiațĭ de perderea luĭ Tudoru.

„Décă nu e Tudoru cu noĭ, ḑiceau eĭ, Tudoru care ne a ridicatu de la cassele nóstre, și cu care de siguru am fi bătut pe Turcĭ, ce sĕ maĭ stămu noĭ ca sĕ ne batemu pentru Ipsilanti, unu Grecu căllare pe callu, care o să fugă p'aci 'ncolo, lăssându țérra și copiĭ nostriĭ pe mâna Turciloru [1].“

Dupĕ cincĭ ḑille de la pornirea luĭ Tudoru la Târgoviste, parte din oștirea luĭ Tudoru, compusă de vre o 2,000 Pandurĭ, cu 4 tunurĭ [2], sub comanda luĭ Hagi-Prodanu, Machedonschi și Alessandru, fu pornită din Pitescĭ de Căpitanu Iordache peste Oltu, pe drumulu Craioveĭ; treĭ tunurĭ maĭ marĭ, cu tótă munițiunea, proviantulu și celle necessariĭ pentru resbellu, le oprisse la Pi-

[1]) Memoriulŭ Protopoppesculuĭ, vol. II, Nota No. XV.

[2]) Dupĕ Filimonŭ, op. cit., vol. II, pag. 174; iarŭ dupĕ Kiriakŭ Poppescu, apróppe 5,000 și cu 3 tunurĭ; ceea ce nu póte fi esactŭ, căcĭ cellŭ puçinŭ uă parte din treĭ fugisse deja de la Pitescĭ, dupĕ cum assigură Panduriĭ carĭ trăescŭ.

tescĭ Căpitanu Iordache, neavêndu destulă încredere în Pandurĭ: căcĭ se temea, póte, cum bănuesce şi Chiriacu Poppescu, că Panduriĭ se voru uni cu Turciĭ, de ciudă că le luasse pe comandirulu lor.

Căpitanu Iordache le făgădui cu jurământu că a duoa ḑi îĭ va urma totu pe acellu drumu, cu corpulu sĕu de Arnăuţĭ, şi cu tótă muniţiunea de resboiu, ca sĕ ia parte cu toţiĭ la lupta de peste Oltu.

Dupĕ duŏ ḑille de la pornirea loru din Pitescĭ, Panduriĭ aflară de la alţí Pandurĭ că la Slatina, cu treĭ ḑille înainte, uă céttă de Turcĭ fussesse înfrântă de uă céttă de Pandurĭ şi de Arnauţĭ, sub comanda Căpitanuluĭ Simionu şi a luĭ Buluc-Başa Iovanu; şi că Turciĭ dedesseră focu oraşuluĭ [1].

Hagi-Prodanu se îndreptă attuncĭ spre Slatina; însă, dupĕ uă oră de mergere, priimi altă scire că peste Olt, la Drăgăşianĭ, sossisse de la Craiova unu corpu de vre uă treĭ miĭ de Turcĭ; ellu se opri la satulu Vulturescĭ, unde se întâlni cu avangarda oştiriĭ sélle, compusă de Pandurĭ şi Sêrbĭ, pedestriĭ şi căllărĭ, în numĕru ca la 175 de ostaşĭ alleşĭ, sub comanda căpitanuluĭ Iovanŭ Bitolénu, care şapte ḑille oprisse trecerea Turcilorŭ peste Oltŭ, pênŏ la sossirea corpuluĭ întregŭ.

In nóptea aceea, oştirea poposi la Vulturescĭ; iar de la Drăgăşianĭ sossi unŭ Românŭ, scăpatŭ de la Turcĭ, rugându-se de comandiriĭ Pandurilorŭ a trece iute Oltul ca sĕ scape din sabia Turcilorŭ maĭ multe fete luate de Turcĭ de la fugariĭ creştinĭ şi de la familiile Sêrbescĭ din

[1] La Slatina era prefectŭ şi şefŭ de Pandurĭ, pentru districtu Oltulu, Polcomniculu Ghelmegénu, care avea de locoţiitoru pe Nicolae Gigârtu; iar peste magazia cu provisiunĭ, depuse în casa Dellénuluĭ, erau numiţĭ Toma Ciungu şi Iene Iarca (părintele fostuluĭ professoru Dimitrie Iarca) şi ajutoru allu acestora duoĭ magazinerĭ şi-unu logofĕtulu Dobre. Viindu Turciĭ în Slatina, la 21 Maĭ, au tăiatu pe Toma Ciungu şi pe unu Gheorghe Grecu, în marginea Oltuluĭ; iaru pe Iene Iarca, pe Logofĕtulu Dobre şi pe Diaconulu Michaĭ, 'ĭ au tăiatu la Valea-muiereĭ, în marginea Slatineĭ: şi la 23 Maĭ, Turciĭ au datu focu oraşiuluĭ. — Acéstă noţiţă ni s'a communicatu de D. Dimitrie Iarca, fostu professore.

partea Craioveĭ şi de la Caracalŭ, cum şi 17 neguţătorĭ din Drăgăşanĭ, pe care îĭ ţinea închişĭ, cu hotărîre ca sĕ'ĭ taie, banuindu-ĭ de zavergiĭ. Hagi-Prodanŭ porunci atuncĭ preoţilorŭ din Vulturescĭ ca sĕ facă *sfeştanie* şi sĕ boteḑe oştirea cu *aiasmă*; apoĭ, addunândŭ pe ostaşĭ împregiurulŭ sĕŭ, îĭ întrebă: care dintr'ênşiĭ voesce a trece Oltulŭ în acea nópte? Scopulŭ sĕŭ era ca sĕ attragă pe Turcĭ din marginea Oltuluĭ spre dealurile unde eraŭ viile de la Drăgăşianĭ, şi sĕ pótă trece ast-felŭ şi restulŭ oştiriĭ sélle, fără greutate.

Din duoĕ miĭ de Pandurĭ şi Bulgarĭ, dispuşĭ a trece Oltulu, Hagi Prodan allesse numaĭ 300 voinicĭ, cari, încălţându-se cu opincĭ, şi luându merinde şi fişicurĭ în destule, trecură nóptea Oltulu prin treĭ puncturĭ differite. Cându se făcea ḑiuă, eĭ se aflaŭ pe dealurile de la Drăgăşénĭ, sădite cu viĭ; la vederea loru, Turciĭ se trasseră dupe marginea Oltuluĭ, şi începură lupta cu Panduriĭ, cari se bătéu din nisce casse alle viiloru. Lupta ţinu tótă ḑiua de 29 Maiu, cu mare perdere de partea Turciloru, carĭ lăssară pe câmpulu lupteĭ 86 de morţĭ, şi un număru maĭ mare de răniţĭ; Turciĭ tăiau capetele morţiloru loru, după cumu assigură Chiriac Popescu, şi le ascundeau. Cu ce scopu? Nu înţelegemu.

In timpulu acesta, Hagi-Prodan cu restulu oştiriĭ trecu Oltulu, în dreptulu uneĭ pădurĭ marĭ, ce era în faça Drăgăşaniloru, şi care ascundea trecerea loru. Turciĭ dederă atuncĭ focu oraşuluĭ; iar corpul luĭ Prodan aşeḑă tabăra maĭ susu de Drăgăşanĭ, în partea despre apus, unde se uniră cu eĭ şi ceĭ treĭ sute pandurĭ du prin viĭ. Turciĭ se întăriră în monastirea Drăgăşaniloru, şi în douĕ casse marĭ boerescĭ, cari fiindu la spatele Mŏnăstiriĭ, afară din oraşiu, nu fusesseră atinse de flaccĕra foculuĭ.

Din ceĭ treĭ sute pandurĭ, cari se resboisseră cu Turciĭ, aŭ remasŭ morţĭ 33, şi 17 răniţĭ.

A doua ḑi, Duminecă, călăreţiĭ bulgari de sub comanda luĭ Hagi-Prodan atacară pe Turcĭ, cari eşisseră

din întăririle lorŭ. In acéstă luptă, Turciĭ lăssară morţĭ 56 de inşĭ, iarŭ ceĭ l'alţĭ se închisseră iar în monastire şi în cassele unde se afla adăpostitŭ restulŭ Turcilorŭ. Dupŏ aceea se încinse uă luptă crâncenă între corpulŭ Pandurilorŭ cu Turciĭ, blocaţĭ în arĕtatele zidirĭ. Turciĭ arŭ fi fostŭ pe deplinŭ învinşĭ, décă Panduriĭ nu isprăviaŭ prafulŭ şi glónţele, şi décă Diamandi, care sossisse şi ellŭ cu Panduriĭ sĕĭ, pe la amiaḑĭ, pe câmpulŭ lupteĭ, le ar fi datŭ ajutorŭ, séŭ cellŭ puçin le ar fi împrumutatŭ glónţe şi praf de puşcă; dérŭ ellŭ se trasse fără a descărca măcar unŭ pistolŭ; ceea ce făcu pe Hagi-Prodan a'lŭ bănui ca înţelessŭ cu Turciĭ.

Lipsa de muniţiune, şi temerea de nouă ajutóre ce putea sossi Turcilorŭ de la Craiova, siliră pe pandurĭ a se retrage, Duminecă nóptea, la uă posiţiune în depărtare şésse ore de la Drăgăşanĭ.

In acéstă luptă căḑură morţĭ cincĭ sute de Turcĭ, şi alţĭ attâţia rănıţĭ; iar din partea pandurilorŭ, s'aŭ omorâtŭ 156, şi s'aŭ rănitŭ 73.

Turciĭ luară retragerea pandurilorŭ ca uă stratagemă, şi nu cutezară a eşi două ḑille din mŏnăstire şi din casele de unde eraŭ închişĭ; dupĕ aceea rămânândŭ puţin Turciĭ de paḑă în mŏnăstire, cei-lalţĭ plecară spre Craiova cu răniţiĭ lorŭ.

Dupĕ treĭ ḑille de la retragerea luĭ Hagi-Prodan de la Drăgăşanĭ, şi dupĕ ḑece ḑille de la plecarea sea din Pitescĭ, sossi şi Ipsilanti în marginea Oltuluĭ, împreună cu căpitan Iordache şi ceĭ l-alţĭ, unde se dusseră, spre întâmpinarea luí, Machedonschi şi Alessandru, relatându'i celle descrisse pên'aci; apoĭ a doua ḑi trecu Căpitan Iordache Oltulu, însoţitu de câţĭ-va din comandiriĭ luĭ Ipsilanti; şi veni la Episcopia Râmniculuĭ, unde găssi zăcându pe Hagi-Prodan, rănitu din lupta de la Drăgăşanĭ. Iordache îĭ făcu cunoscutu, din partea luĭ Ipsilanti, ca de aci înainte comanda Panduriloru o va lua ellu; negreşitu, pentru neîncrederea ce'ĭ insufla căpi-

tanii de Pandurĭ; ênsă nu 'şĭ ajunse scopulu; căcĭ, după cumu Machedonschi încredinţasse pe Căpitan Iordache, Pandurii vĕḑându că se ia comanda din mâna capiloru loru, dossiră ceĭ maĭ mulţĭ pe la casele loru [1]).

---

[1]] Memoriulu luĭ Chiriac Popescu [Românul No. 307 şi 312, pe 1862).

CAPITOLU XXXIII.

Bătăllia de la Drăgăşeanĭ.

După lupta de la Zivedenĭ, Turciĭ se retrăssesseră în mŏnăstirile Şerbăneştĭ, Stânceştiĭ, Strejeştĭ şi Mamu, cu scopŭ d'a tăia drumulu rebelliloru; la $^{6}/_{18}$ Iuniu, un numĕru de vr'o 2,000 Turcĭ occupasseră Drăgăşeaniĭ; Căpitan Iordache luă posiţie p'uă movilă d'asupra orăşeluluĭ Drăgăşeanĭ, care apăra un podu peste un loc băltos; iar N. Ipsilanti şi Caravia sĕ aşeḑară în faţa Drăgăşaniloru, la marginea unuĭ şançu ce se lega cu podulu.

Oştirea Greciloru, afară de Pandurĭ, se urca la vr'o cincĭ miĭ pedestriĭ, 2,500 căllăreţĭ şi 5 tunurĭ; Turciĭ nu erau de cât vr'o douĕ miĭ, şi fără tunurĭ. Ipsilanti avea sub comanda sa vr'o douĕ miĭ, între carĭ Cazaciĭ şi Ulaniĭ de sub comanda luĭ Garnovski, şi alţĭ atâţia sub comanda luĭ Orfano şi Colocotroni; dar aceştia, din causa ploiloru necontenite, nu putusseră a se afla la postulu lor în ḑioa de luptă.

In ḑioa de 7 Iuniu, se ţinu un consiliu de resbellŭ, în care se decisse, dupĕ propunerea luĭ Căpitanu Iordache, a se începe lupta a doua ḑi, pênĕ vor sosi şi ceĭ l'alţĭ oştenĭ; maĭ allesu că, după părerea luĭ Căpitan Iordache, ḑioa aceea (Marţĭ) era uă ḑi nefastă; iar în ḑioa de 7 sĕ înceapă numaĭ escarmuşurile, ocupându-se posiţiile favorabile spre a pune pe Turcĭ la mijlocu.

Din nenorocire, Caravia făcu sĕ se piarḑă victoria.

Comandirul turcu Carafeiz, care se întărisse în Drăgăşanĭ, dedesse focu la maĭ multe case, ca sĕ pótă opera cu maĭ multă înlesnire; Caravia, ce era beatu, [1]) luă acellu incendiu ca unu semnalu de fugă allu Turcilor; şi ambiţionândŭ a lua singuru bravura acelleĭ lupte, ordonă cellor 800 căllăreţĭ ce comanda a trece podulu. Turciĭ venisseră la atacu pe josu, lăsându caiĭ la cartierulu loru; vĕḑêndu furia inamiculuĭ, eĭ se retrasseră; acésta încuragiă şi maĭ multu pe Caravia; dér din partea Turciloru acéstă retragere fu uă stratagemă; căcĭ, încăllicăndu iute pe caiĭ loru, năvĕliră cu furie şi strigărĭ contra Mavroforiloru, şi produsseră mare confusiune în batalionulu sacru.

In zadar N. Ipsilanti se opusse la acellu atacŭ nechibḑuitŭ; ellŭ nu fu ascultatŭ de Caravia; atuncĭ se vĕḑu silitŭ a porni şi ellŭ cu batalionulŭ sacru. Turciĭ din Drăgăşanĭ, profităndu de confusiunea inamiculuĭ dederă de ştire Turciloru din Mŏnăstirile Şerbăneştiĭ, Strejeştiĭ şi Manu; şi cu ajutorulŭ acestora, eĭ pusseră în desordine deplină trupa luĭ Caravia. Timpulŭ era fórte ploiosŭ, în câtŭ oştenii pedestriĭ înotaŭ prin noroiŭ, ca sĕ ḑicŭ astfeliŭ. Mavroforiĭ se luptară vitejeşte; dar Turciĭ îĭ înfrănseră, îĭ măcellăriră, şi îĭ pusseră pe gónă. Parte din Mavroforĭ intrară în pădurea vecină, ca să scape; atuncĭ Turciĭ siliră p'unŭ Mavroforŭ prisonierŭ a chema pe ceĭ ascunşĭ în pădure, bătândŭ rapelulŭ cu uă tobă a Mavroforilorŭ.

Stratagema reuşi: căcĭ la sunetulŭ tobeĭ, vr'o cincĭ ḑecĭ de Mavroforĭ credulĭ eşiră din pădure; şi Turciĭ îĭ măcelăriră pe toţĭ.

După aceea Turciĭ se luară în góna Eteristilorŭ; şi sosindŭ la unŭ pârăŭ secŭ, numitŭ Gura-Verḑiĭ, deteră

[1]) Dîrzeanu ḑice (loc. cit. No. 666) că Caravia, găsindŭ vinŭ şi rachiŭ îndestulŭ la loculŭ unde tăbărâsse cu trupa luĭ, s'a datŭ la bĕutură până la ḑioă; ş'a doua ḑi a începutŭ lupta, îndârjitŭ fiindŭ de bĕutură, şi fără a asculta de poruncă. — Aceasta o affirmă şi Filimon, pag. 181; şi Gervinus, pag. 204; şi Fotino pag. 153.

peste cincĭ-ḑecĭ de pandurĭ sub comanda luĭ Căpitanŭ Oarcă, care opri furia Turcilorŭ; în fine sosi şi Căpitan Iordache cu Arhimandritulŭ Sîrbu, şi în unire cu Órcă, luptară cu succesŭ, contra Turcilor dând timpŭ Mavroforilorŭ să fugă.

Nicolae Ipsilanti fu scăpatŭ d'unŭ oficerŭ francesŭ, care 'lŭ luă pe callulŭ sĕŭ, salvându'lŭ de la uă peire sigură. Caravia dossi; iar oştenii luĭ se rissipiră prin munţĭ.

Din norocire, sossi nóptea; şi Turcii se retrasseră în întăririle lorŭ, mirându-se de uă victorie neaşteptată.

Plóea care muiasse prafulŭ de puşcă, retragerea luĭ Caravia din luptă dupe primulŭ attacŭ allŭ Turcilorŭ, lipsa de baionete la puşcile Mavroforilorŭ, lipsa de fitillurĭ la celle douĕ tunurĭ (pentru care tunarii fură siliţĭ a le descărca cu *iască aprinsă*, şi numaĭ uă singură dată), lipsa de ghiulele şi de prafŭ de puşcă (de şi Caravia priimisse la Tîrgovişte pentru amuniţiune suma de 200,000 leĭ pe care o *sfeterisisse*), în fine începerea attaculuĭ fără ordinulŭ comandantuluĭ de căpetenie: tóte acestea contribuiră la înfrângerea complettă a Eteriştilorŭ, de şi eraŭ în numĕrŭ împătritŭ maĭ mare de câtŭ Turcii.

„Cândŭ ómeniĭ suntŭ ca sĕ se piarḑă, dispreţuescŭ le„gile prudinţiĭ, ḑice Rabbe [1]).“

Şi totŭ ellŭ adaogă: „Caravia n'a fostŭ singurŭ cul„pabilŭ în acéstă învingere, atâtŭ de nenorocită prin con„secinţele sélle; pentru că dup'aceea începură în totŭ impe„riulŭ turcŭ semnalulŭ acellorŭ măcellurĭ spăimantătóre, „dictate de fanatismulŭ religiosŭ allu Turcilor; iar Româ„nia fu devastată de păgânĭ, şi locuitorii eĭ prădaţĭ, uccişĭ „şi batjocoriţĭ [2]).“

Din trupa luĭ Caravia se uccisseră peste 140 înşĭ; din batallionul sacru peste 200, între cari patru officerĭ şi 25 sub-officerĭ; 37 Mavroforĭ prisonierĭ fură duşĭ la Constantinopole, unde fură tăiaţĭ. Tótă amuniţia fu perdută. Pa-

[1]) Raybeaud, vol. I, loc cit. pag. 243.
[2]) Idem, pag. 249—253.

guba Turciloru însă fu neînsemnată în comparaţie cu a Eteriştiloru.

Panica fu generală: toţĭ fugiră, carĭ unde putură.

A doua ḑi Turciĭ reveniră la attacu. Oarcă luptă vitejesce, lêngă pîrîulu arătatu, uă ḑi şi uă nópte; déca parte din ostaşiĭ luĭ Ipsilanti l'aru fi susţinutu, victoria ar fi fostu de siguru a creştiniloru, după încredinţarea marturiloru occularĭ; dér Panduriĭ sfîrşisseră praful şi glónţele; cu tóte astea Turciĭ fură puşĭ pe gónă; iar Oarcă se retrasse, cu puţiniĭ bravĭ ce 'ĭ maĭ rĕmăsesse, în pădurile munţiloru din apropiere.

Acestu bravu căpitanu, numitu Cârc-Serdaru în anulu 1822, prinse într'uă ḑi nisce hoţĭ carĭ erau Turcĭ strevestiţĭ, şi pe carĭ îĭ şi omorî fără judecată. Paşa de la Vidinu, aflându d'acésta, îllu ceru la Caimacamul de la Craiova, care 'lu şi trimisse la Vidinu, unde fu pusu în ţépă. Astfel fu sfîrşitul acestuĭ căpitanu de Pandurĭ, demnu de uă sórtă maĭ bună! [1]

Déru generalissimulu oştiriĭ grecescĭ, Alexandru Ipsilanti, unde se afla ellu în timpulu lupteĭ? Departe treĭ ore de teatrul resbeluluĭ! Apoĭ, printr'uă proclamaţie cu data din $^8/_{20}$ Iunie, redactată ênsă din carantina nemţéscă, după două sĕptĕmânĭ de la înfrângerea de la Drăgăşanĭ [2], proclamaţiune demnă de secolul Comneniloru, ḑice Gervinus [3], Alesandru Ipsilanti stigmatisa ca trădătorĭ, şi espunea la ura contimpuraniloru şi la blestemulu Posterităţiĭ, pe Duca, Caravia, Manu, Suţu, Scufu şi alţiĭ [4].

Laurençon observă, cu drept cuvêntu, că conduita acestoru căpitanĭ este maĭ multu uă laşitate de cât uă trădare; pe cându conduita generalismuluĭ este necalificabilă; de aceea sângele Mavroforiloru va fi uă pată neştérsă pentru memoria aceloru căpitanĭ mişeĭ; şi secolul

[1]) După încredinţarea bătrâniloru Pandurĭ, carĭ trăescu.

[2]) Dîrzénu, loc. cit. No. 666. — Acésta o affirmă toţĭ scriitoriĭ citaţĭ maĭ la valle.

[3]) Op. cit. pag. 205.

[4]) Veḑĭ Notta No. LXXIV.

al XIX-lea, fără a ascepta judecata Posterităţiĭ, a făcut dreptate, dându-le dispreţiulu ce merită; iar ceĭ înfieraţĭ prin proclamaţia de la $^{8}/_{20}$ Iunie, ar putea respunde luĭ Ipsilanti: te-am servit după cum ne-aĭ comandatu. [1])

„Ast-felu se termină lupta Greciloru în Principate, adaogă Laurençon. Le facem urărĭ sincere ca sĕ recapete libertatea; ênsă pe altă calle, nu ca la 1821. Credemu că voru profita de lecţiunile ce le-a datu nenorocita campanie din Principate; avem assemenea convicţiunea că vor realisa scopulu loru, de vor fi ênsă uniţĭ, de vor depărta pe intriganţĭ din mijloculu loru, şi mai allesu de nu se vor maĭ gândi la domnia Principateloru. [2])"

Din causa ploiloru celoru multe, Turcii nu se putură lua în gónă dupĕ fugarĭ, cari se ascunseră prin pădurĭ, înnecându-se mulţĭ în Oltŭ, iar mulţĭ dintr'ênşiĭ se îndreptară în desordine spre Mŏnăstirea Cozia, unde plecă şi Ipsilanti, la 29 Iunie, însoţitŭ de fraţiĭ şi de favoriţiĭ sĕĭ, şi scortatŭ de Cazaciĭ şi Ulaniĭ sĕĭ.

La Cozia, Ipsilanti şeḑu patru ḑille [3]), în care timpŭ trimisse pe secretarulŭ sĕŭ Lassani la vama austriacă de la Turnu-Roşiu, ca să mijlocéscă trecerea sea şi a fraţiloru seĭ în statele Austrieĭ. A cincea ḑi întrebuinţă uă farsă spre a putea fugi fără pericolŭ: fabrică uă scrisóre ca venită din Austria, în care se assigura că Nemţi intră în ţérră pe la Câinenĭ. Acésta causă uă bucurie generală, şi maĭ însufleţi curagiulŭ oşteniloru consternaţĭ.

[1]) Laurençon, pag. 97. — Despre bătălia de la Drăgăşanĭ, veḑĭ: Laurençon, pag. 187—192, unde figuréḑă şi planulŭ de bătăllie. — Veḑĭ şi Raybeaud, vol. I, pag. 243—250. — Memoriulŭ luĭ Chiriacŭ Popescu, în Românulŭ de la 1862, No. 313 şi 316. — Fotino, pag. 152. — Filimon, vol. II pag. 184—192.

[2]) Laurençon pag. 117.

[3]) D-nu C. Aristia, unulŭ din Mavroforĭ, care a participatŭ la lupta de la Drăgăşanĭ, şi care a însoţitŭ la Cozia pe Ipsilanti, assigură că acesta, chemândŭ într'uă ḑi pe doctorulŭ Christari ca sĕ mănânce, doctorulŭ ĭĭ ḑisse cu indignare: „Ómŭ fără ânimă, cumŭ îţĭ maĭ vine să mănâncĭ cândŭ aĭ băgatŭ în focŭ douĕ provinciĭ, şi cândŭ fraţiĭ noştriĭ ḑacŭ pe câmpia de la Drăgăşanĭ, iar alţiĭ rătăcescŭ prin pădurĭ, goĭ şi flămênḑi."

Ipsilanti ĭĭ respunse, cu sânge rece: „Eŭ 'mĭ am împlinitŭ misia mea, D-le doctor; sămânţa s'a aruncatŭ; alţi vor culege fructele libertăţiĭ."

Ipsilanti pusse să tragă clopotele, să descarce pistólle, și să se cânte unŭ Tedeum pentru buna sossire a Nemțilorŭ; dér chiar în nóptea aceea dispăru cu frații și favoriții séĭ, lăssândŭ pe toțĭ în voea întâmplăriĭ. A doua dĭ Bim-bașa Anastase Arghirocastritulŭ, vĕdêndu-se dejucatŭ cu modulŭ acesta, se luă după dênsulŭ călare, în fruntea ceteĭ sélle de Arnăuțĭ, și 'lŭ ajunse apprópe de frontieră, amenințându-lŭ cu mórtea de nu va plăti lefurile ostașilorŭ sĕĭ. Ipsilanti rescumpără viața cu 500 de galbenĭ dațĭ Arghirocastrituluĭ [1]).

Dupĕ plecarea lui Ipsilanti de la Cozia, începură scene de tîlhăriĭ revoltătóre din partea Arnăuțilorŭ și Pandurilorŭ: căcĭ ceĭ căllărĭ jefuiaŭ pe ceĭ pedestri; ast-felŭ că orĭ-ce simțimîntŭ de umanitate, dice Laurençon, pă rea stinsŭ din ânima acestorŭ ómenĭ.

Din ceĭ ce putură scăpa, prea puținĭ trecură în Austria, după uă așteptare de maĭ multe dille la frontieră, nemâncațĭ, și udațĭ pân'la pielle de ploile ce nu încetară douĕ septămânĭ d'a rêndulŭ.

Ipsilanti trecu în Austria, însoțitŭ de frațiĭ sĕĭ, de Orfano, Garnovski, Lassani și de Cavaleropolu. Dupĕ uă ședere de 36 ore la Turnu-Roșu, eĭ fură conduși la Hermanstadt, unde li se liberară unŭ pasportŭ cu data din 29 Iunie, sub pseudonimulŭ Dimitrie Paleogenitu, supus russŭ, și mare comerciantŭ. Cu acellaș pseudonimŭ fură trecuțĭ și frațiĭ luĭ Alesandru Ipsilanti; iar în pasportŭ se dicea că aŭ voie a trece în America, prin Temeșvar, Pesta, Viena și Hamburg [2]).

La Temeșvar eĭ fură oprițĭ de guvernatorŭ, în așteptarea ordineloru de la Viena, dupĕ a căror primire fură pornițĭ la Arad, uude fură oprițĭ dece dille; de aci Alesandru Ipsilanti fu despărțitu de frațiĭ și amiciĭ sĕĭ, și transportatu la cetatea Muncastru, unde sosi la 14 Iulie 1821. Aci, dupe unu arestu de șésse anĭ, fu liberatu

[1]) Vedĭ autoriĭ citațĭ maĭ susŭ.

[2]) Filimon, op. cit- vol. II, pcg. 191.

la 1827, prin intervenirea cabinetuluĭ rusescu; iar la 7 Ianuarie 1828, muri la Viena, în etate de 42 de anĭ [1].

Luĭ Nicolae și Iorgu Ipsilanti li se îngăduiră trecerea în Bassarabia, și de aci în Grecia, unde fratele loru Dimitrie resculasse Peloponesul [2].

Ast-felu se împlini profeţia luĭ Tudor: că, fără concursulu sĕu, Bulgariĭ și Greciĭ vor fi bătuţĭ de Turcĭ, iar corpurile lor vor fi pradă corbiloru și a câiniloru. Acésta era și credinţa Panduriloru [3].

Credem că Ipsilanti a trebuit sĕ se căiască de assassinatul luĭ Tudor; căcĭ, priveghiatu d'apprópe, și silitu de Pandurĭ, Tudor ar fi participatu, fără voea sea, la lupta cresciniloru contra pagâniloru. Vom cerceta în altu locu décă, luptându cu Greciĭ contra Turciloru, Tudor ar fi pututu avea uă sórtă maĭ bună de câtu a luĭ Sava; și décă ţérra luĭ ar fi căpătatu îndată drepturile reclamate de poporu prin mijlocirea sa.

Câtu despre Prodan și Machedonski, nefiindu îngăduiţĭ a trece în Austria, eĭ se închisseră în monastirea Tismana cu parte din Pandurĭ. Aci aflară și alţĭ Pandurĭ de sub comanda luĭ Mihaloglu [4]. Ceĭ douĭ capĭ aĭ Bulgariloru, cari participasseră la arestarea luĭ Tudor, fură arestaţĭ și maltrataţĭ de Pandurĭ, carĭ le împutau mórtea luĭ Tudor; eĭ hotărâsseră chiar sĕ 'ĭ omore, décă nu 'ĭ ar fi

[1]) Idem, pag. 192.

[2]) Ubicini. Provinces danubiennes (l'Univers) pag. 129.

[3]) Despre încrederea Panduriloru în Tudor, Chiriac Popescu relatéḑă un fapt curios: fiindŭ și ellŭ între ceĭ 70 Pandurĭ călărĭ, comandaţĭ de Makedonschi, pe carĭ Ipsilanti îĭ trimisesse, dupe înfrângerea de la Drăgășanĭ, ca să esaminese uă cetăţuie făcută de Nemţĭ la 1788, p'uă muchie lângă Schitul Cornachi, Chiriac întâlni, aprópe de Cozia, în pădure, un unchiaș orbŭ, care sta răḑimatŭ d'un arbore; aflându déră de la Chiriacŭ că este Pandur din óstea luĭ Tudor bătrânul orbu îĭ ḑisse că și ellŭ fusesse odată Pandur, și că acumŭ a sărăcitŭ ș'a orbitŭ; apoĭ, aflândŭ de la Chiriac că în adevĕrŭ Tudor s'a prăpăditŭ, respunse oftândŭ: „Sĕ știĭ, fătul meŭ, că fără Tudor nu veţĭ rămânea în ţérră nicĭ șépte ḑille; că numaĭ el cunoscea duhul Pandurilor, și putea să le ţia cârma; iar fără Tudor, vor fugi toţĭ Panduriĭ pe la casele lorŭ; și fără Pandurĭ, Greciĭ se vorŭ rissipi pe la alte ţérrĭ streine. Ţine minte vorba mea!“ — Veḑĭ memoriulŭ luĭ Chiriac Popescu, în Românul pe 1862, No. 313 și 316.

[4]) Dîrzénu, loc. cit. No. 667.

scăpatu fratele luĭ Machedonski, care îĭ înfricoșă prin scrisorĭ mincinóse că mulţime de Turcĭ vinŭ assupra Tismaneĭ; acésta îĭ silíră a'ĭ libera, după un arestu de 21 de ḑille. Prodan și Machedonski trecură apoĭ în Transilvania, și de aci în Bessarabia; iar Panduriĭ din Tismana se rissipiră prin munţĭ şi prin codriĭ, făcêndu vênătóre de Turcĭ, după sistemul haiducescu [1]).

---

[1]) Chiriar Popescu, loc. cit, No. 316. — Veḑĭ şi memoriulŭ Protopopesculuĭ vol, II, Nota No. XV.

CAPITOLU XXXIV.

Mórtea luĭ Sava.

Ca sĕ'şĭ arate pe deplin devotamentulu sĕu către Turcĭ, şi ca sĕ facă a se uita participarea sea la eteria grécă, Sava se luă în góna Eteriştiloru, în fruntea a uă mie de arnauţĭ aĭ sĕĭ, sub ordinile luĭ Sericoglu, ce comanda duoĕ miĭ Turcĭ căllărĭ, deslipiţĭ din óstea luĭ Kehaia-bey.

In marginea Dâmboviteĭ, care se revĕrsasse din causa ploiloru necontenite, Sava întâlni arierŭ-garda luĭ Ipsilanti. Vre uă 60 Mavroforĭ se înecară în Dâmboviţa, voindu a trece rîulu ca sĕ scape de mórte; iar vre uă duoĕ ḑecĭ de eteriştĭ fură făcuţĭ prisonierĭ; Sava le tăiă capetele, şi le trimisse ploconu luĭ Kehaia-Bey.

Aflându că Ipsilanti se grăbisse a trece Oltul, Sava se luă în gónă dupĕ dênsulu, şi sossi peste Oltu dupĕ înfrângerea Eteriştiloru la Drăgăşanĭ; urmărindu'ĭ pênă la Cozia, la 1 Iuliu, află pe Serdarulu Iamandi cu famillia sea şi cu Mataragi-Başa întăritu în Cozia, cu 160 Pandurĭ şi Bulgarĭ, bine armaţĭ, dispunêndu êncŏ şi de duŏ tunurĭ remasse de la Ipsilanti, dupĕ trecerea sea în Austria.

Iamandi se luptă vitejesce duoĕ ḑille, causându mare perdere Arnăuţiloru luĭ Sava, carĭ blocasseră monastirea. Se ḑice că Turciĭ nu se arătasseră, chezăşuindŭ Sava

că 'lu va prinde fără vĕrsare de sânge. Cu tóte astea, sângele se vărsă: căcĭ Iamandi, la prima somaţiune, refusasse a se preda; atuncĭ Sava îĭ dede unu revaşu peste ziduri, pusu într'unu proţapu, și în care 'lu assigura că au sossitu Muscaliĭ în ţérră; că orĭ-ce împotrivire este zădarnică; și 'ĭ promitea cu jurămêntu viaça sea şi a familliei sélle, cum și iertarea Panduriloru, în fine păstrarea ranguluĭ sĕu de Kârc-Serdaru.

Mataragi-Başa, care nu se încredea într'unu trădătoru ca Sava, fugi nóptea din mŏnăstire cu câţĭ-va Pandurĭ devotaţĭ, prin adjutorulŭ unuĭ călugĕrŭ; Diamandi ênsă, care trebuia sĕ priiméscă resplata conduiteĭ sélle neleale în lupta de la Drăgășanĭ, fu atâtu de simplu în cât sĕ încreḑu în jurămêntul luĭ Sava, și sĕ predă. Sava îlŭ dede pe mâna Turcilorŭ.

Pe cândŭ Turciĭ desarmaŭ pe Iamandi, acesta ḑisse luĭ Sava: „Iudo, m'aĭ vêndutŭ! dérŭ mórtea mea o va resbuna fiulŭ meŭ Bratŭ; și tu, Iudo, veĭ muri ca unŭ câine, chiarŭ de mâna păgânilorŭ, neînvrednicindu-te a da nicĭ măcarŭ unŭ pistolŭ în vrăjmașiĭ tĕĭ." [1] Se ḑice că Sava, mișcatŭ d'aceste cuvinte profetice, ar fi observatŭ luĭ Sericoglu călcarea jurămêntuluĭ sĕŭ; dérŭ acesta îĭ respunse: „Unŭ ghiaurŭ, care s'a sculatŭ cu arme împotriva Padișahuluĭ, merită mórtea, chiarŭ cu călcarea jurămêntuluĭ."

Acestŭ rĕspunsŭ, ce caracterisă pe Turciĭ din acea epocă, era uă prevestire pentru orĭ-care altulŭ, afară de Sava, pe care vanitatea îlŭ orbia într'attâtŭ în câtŭ credea că Turciĭ îĭ vorŭ ierta allianţa sea cu Ipsilanti, în urma unorŭ assemenea probe de devotamentŭ. Diamandi, cu şépte-ḑecĭ de pandurĭ şi Bulgarĭ, şi cu duoĕ stégurĭ şi duoĕ tunurĭ, fură trămişĭ la Bucurescĭ, la Kehaia-Bey, care îĭ trimisse la Silistria; de aci, la Constantinopole, unde fură toţĭ măçellăriţĭ.

[1]) Dupe încredințarea luĭ Hagi Certea din Roșiĭ de Veḑĭ.

De la Cozia, Sava trecu peste munţĭ în districtulŭ Muscellŭ. Aci găssi întăriţĭ în mŏnăstirea Aninósa maĭ mulţĭ Arnăuţĭ, din ceĭ fugiţĭ de la Drăgăşanĭ; căcĭ ceĭ de sub comanda luĭ Farmake trecusseră cu căpitan Olimpie în Moldova.

Nesimţindu-se în stare a ţine peptŭ unuĭ numĕrŭ însutitŭ de inamicĭ, Arnăuţiĭ din Aninósa fugiră prin pădurĭ; vre uă duoĕ-ḑecĭ şi patru din ceĭ maĭ slabĭ de piciorŭ fură prinşĭ şi ommoriţĭ de Turcĭ, carĭ dederă apoĭ focŭ mŏnăstiriĭ.

De la Aninósa, Sava se îndreptă spre vama Austrieĭ din Muscellŭ, unde aflasse că unŭ popă Sêrbu se întărisse cu maĭ mulţĭ Sêrbĭ şi Bulgarĭ în stâncele de la Vallea-Muieriĭ, numite Colţiĭ. Aci, la 11 Iulie, se făcu uă încăerrare sângerósă între Turcĭ şi între Bulgarĭ, ommorându-se peste 120 Turcĭ, şi rănindu-se vre uă optŭ Bulgarĭ; vĕḑêndŭ ênsă Popa Sêrbu că Turciĭ şi Arnăuţiĭ luĭ Sava îlŭ încongióră de tóte părţile, trecu frontiera cu parte din luptătoriĭ sĕĭ, înlesnindu-le trecerea officieriĭ austriacĭ de la carantină, carĭ simpatisaŭ cu acestĭ bravĭ nenorociţĭ; dérŭ dupĕ stăruinţa luĭ Sericoglu, care ameninţa să intre cu forţa în carantină, officieriĭ austriacĭ fură siliţĭ a 'lŭ lăsa să trécă pe pămêntulŭ românescŭ, cum şi pe fidelulu sĕŭ servitorŭ. Maĭ multe ḑille acestŭ bravŭ preotŭ şi servitorulŭ sĕŭ fură goniţĭ prin codriĭ, prin rîpe şi pe stâncĭ, ca nisce férre selbatice; eĭ ommorîră în acéstă luptă inegală optŭ Turcĭ; dérŭ în fine servitorulŭ fu ommorîtŭ; şi vitézulŭ popă, allunecândŭ dupĕ uă stâncă, şi în căderea sea frângându-i-se sabia, fu prinsŭ viŭ de Turcĭ, carĭ 'lŭ trimisseră la Chehaia-Bey.

Se ḑice că acesta l'arŭ fi întrebatŭ:

— Dulce era, popo, sângele turcescŭ?

— Mi s'ar fi părutŭ şi maĭ dulce, rĕspunse curagiosulŭ preotŭ, décă nu mi se rupea spada.

Kehaia-Bey îlŭ porni la Silistria, unde fu descăpăţênatŭ.

După ce Sericoglu, cu ajutorulŭ luĭ Sava, curăţi órecum ţérra de rebelliĭ grecĭ şi bulgarĭ, vĕnându-'ĭ ca pe nisce férre sĕlbatice, priimi ordinŭ, pe la finele luĭ Iuliŭ, de la Chehaia-Bey, a aşeḑa în fie-care oraşŭ câte uă garnisonă, de la 10—15 Turcĭ, sub comanda unuĭ Beşliŭ, pentru manţinerea linişteĭ; şi ellu, din preună cu Sava, sĕ se întórcă la Bucurescĭ spre a fi resplătiţĭ pentru serviciele addusse Padişahului: căcĭ astŭ-felŭ era ordinulŭ Paşeĭ de la Silistria, stĕpânulŭ luĭ Chehaia-Bey.

Sava sossi în capitală la 5 Augustŭ, şi trasse dreptŭ la cassa sea din suburbia Tabacilorŭ; vre uă 300 arnăuţĭ ce 'lŭ însoçiaŭ fură aşeḑaţĭ la cuartirŭ, în suburbiele Olteniĭ şi Protopoppu; iarŭ restulŭ de vre uă 600 remasseră la Ciorogârla, din ordinulŭ luĭ Chehaia-Bey.

Sâmbătă, la 6 Augustŭ, Sava se presintă la Chehaia-Bey, cu Delibaşa Mihale şi cu Ghenciu; eĭ fură primiţĭ cu tóte onorurile cuvenite unorŭ Agale; şi după ce presintă luĭ Chehaia-Bey şi pe celle l'alte căpeteniĭ alle cetteĭ séle, fu anunţatŭ că a duoa ḑi are a îmbrăca pe toţĭ *caftanŭ*, din ordinulŭ Sultanuluĭ. [1])

Duminecă, 7 Augustŭ, pe la orele 10 diminéţa, Sava se dusse la Chehaia-Bey, îndemnatŭ de Udrischi, care 'lŭ assigurasse că va fi şi ellŭ façă la priimirea sea. Sava era călare [2]), în costumulŭ sĕŭ cellŭ strelucitŭ, însoçitŭ de Ghencea şi de Mihale, [3]) şi de 25 de Arnăuţĭ, din ceĭ maĭ bravĭ. Chehaia-Bey avea cuartierulŭ sĕŭ în cassa luĭ Belu, acea casă unde Sava depussesse jurămêntulŭ de credinţă către Etherie, şi de unde se ridicasse şi stégulŭ Etherieĭ de către D. C. Aristia.

In curtea acelleĭ case şedeaŭ înşiruiţĭ vre uă 300 de

[1]) Dîrzénu, loc. cit. No. 667,

[2]) Se ḑice că callulŭ luĭ Sava, care era bine dressatŭ, cândŭ a fostŭ sĕ plece la Chehaia-Bey, în ḑioa de 7 August, s'a oppusŭ a se lăsa încălleca, şi că s'ar fi poticnitŭ de duoĕ orĭ; iar deli-başa Mihalea, observându-ĭ că acesta e semnŭ rĕŭ, Sava 'ĭ respunsĕ: „caută'ţĭ de trébă, şi numaĭ crede în eresurĭ.“

[3]) Unŭ altŭ căpitanŭ, a nume Franguli, remăssese la Predealŭ, ne încreḑêndu-se în promissiunile Turcilorŭ.

Turcĭ armațĭ, carĭ primiră pe Sava cu onorile militare. De ambele părțĭ alle scăreĭ eraŭ iarășĭ așeḑațĭ Turcĭ armațĭ; în salla din capulŭ scăreĭ, eraŭ assemenea înșiruițĭ Turcĭ armațĭ, de uă parte și de alta; iarŭ la spatele lorŭ, maĭ mulțĭ chreștinĭ, care venisseră, uniĭ attrașĭ de curiositate, alțiĭ addușĭ de trebuință [1]. Pe cândŭ Sava, însoçitŭ de Ghencea și de Michale, se gătea se intre în camera luĭ Chehaia-Bey, se auḑi uă detunătură de multe puscĭ: Turciĭ descărcaŭ armele lor în Savva și în căpitaniĭ seĭ. Sava căḑu mortŭ îndată; iarŭ Mihale se apără cu sabia pênă în capulŭ scăreĭ, unde căḑu și ellŭ mortŭ; Ghencea, vrândŭ sĕ sară pe feréstră, căḑu și ellŭ, strĕpunsŭ de maĭ multe glónțe.

La pocnetulŭ armelorŭ din sală, Turciĭ din curte începură și eĭ măcellulŭ contra Arnăuțilorŭ luĭ Sava; numaĭ duoĭ scăpară, unulŭ căllare, ce allergă sĕ dea de scire camaraḑilorŭ sĕĭ, și cellŭ l'altŭ trecu gârla în notŭ. Cadavrele Arnăuțilorŭ fură aruncate pe Dâmbovița, care curge pe la spatele caseĭ luĭ Bellu.

Capetele luĭ Sava, Ghencea și Mihale fură umplute cu paie și trimise la Silistra, de unde se trimisseră la Stambul; iar corpurile lorŭ fură aruncate pe câmpia de la oborulŭ târguluĭ d'afară, cu ordinŭ din partea luĭ Chehaia-Bey a nu cutesa nimenĭ sĕ se atingă de dânsele, sub pedépsă de mórte; elle deveniră prada câinilorŭ și corbilorŭ, împlinindu-se ast-felŭ profeția luĭ Iamandi.

Acésta este sórta trădătorilorŭ vanitoșĭ [2]!

Ast-felŭ resplătia Pórta p'atuncĭ pe ceĭ ce o serviaŭ cu fidelitate! Essemplu, Mavrogheni, omorâtŭ prin sugru-

[1] Intre acestĭ privitorĭ, era și Ilie Fotino, trimissŭ de unchiu sĕŭ, Dionisache, ca sĕ assiste la acea ceremonie, și sĕ afle de la secretarulŭ luĭ Chehaia-Beĭ (Michailŭ Marcu), convorbirea luĭ Sava cu Chehaia-Bey, după cum însușĭ Ilie Fotino affirmă acésta în istoria sea, pag. 172.

[2] Se ḑice că uniĭ din camaraḑiĭ ș'amiciĭ luĭ Sava 'lŭ ar fi consiliatŭ a fugi în Austria, atâtŭ la intrarea Turcilorŭ în țérră, cum și la apropierea sea de frontieră, în góna Eteriștilorŭ; dérŭ vanitatea, maĭ fórte de câtŭ logica și esperiența, îlŭ făcu să créḑă că Turciĭ, pentru serviciele addusse lorŭ, îl va face Spătarŭ și va intra ast-felu în protipendată, visulŭ seŭ de aurŭ.

mare pentru credința sa către Pórtă. Ast-felŭ ar fi resplătitŭ, de sigur, și pe Tudor Vladimirescu, chiar décă s'ar fi luptatŭ allăturĭ cu Turciĭ contra luĭ Ipsilanti; căcĭ în ochiĭ Turcilorŭ, și Tudor, ca și Sava, ca și Ipsilanti, nu era maĭ puțin decâtŭ unŭ hainŭ, adică unŭ rebellŭ, care cutesasse a reclama drepturile țĕrreĭ cu arma în mână.

Mórtea neașteptată a luĭ Sava se respândi în capitală ca uă schinteie ellectrică, și pricinui uă frică nespusă. Cum sĕ te maĭ încređĭ Turculuĭ, décă eĭ sacrifică pe însușĭ Sava? A meritat însă sórta sa; căcĭ, spre a complace Turcilorŭ, compromissese, nu viéța, ci chiar onórea și sufletulŭ, espunându-se la stigmatulŭ posterităţeĭ, și la blasfemulŭ contimporanilorŭ, ca sperjurŭ și trădătorŭ.

Frica causată de mórtea luĭ Sava se prefăcu în spaimă, cândŭ Chehaia-Bey promisse Turcilorŭ câte uă mahmudea (25 de leĭ) pentru fie-care capŭ de Arnăutŭ; cruđiĭ și lacomiĭ Turcĭ tăiară mulțime de cresciniĭ, ca să pótă căpăta maĭ multe mahmudele; ast-felŭ, numĕrându-se capetele ce formaŭ uă piramidă îngrozitóre la scara caseĭ unde locuia Chehaia-Bey, se află unŭ numĕrŭ întreitŭ maĭ mare de câtŭ numĕrulŭ Arnauților luĭ Sava. Măcellăria acésta ținu treĭ ore; și în acestŭ timpŭ, întellege fie-care spaima bieților locuitorĭ aĭ capitaleĭ!

A trebuitŭ intervenirea Băltărețuluĭ [1], a luĭ Udriskį ș'a unorŭ boerĭ curagioșĭ, pe lângă Chehaia-Bey, ca să facă să încete acelle cruđimĭ. Chehaia-Bey dede ordinŭ severŭ prin pristavĭ a nu se maĭ adduce nicĭ uă căpățină sub pedépsă de mórte; dér jéfurile commisse cu acéstă ocasiune, carĭ ținură treĭ đille, cine le póte descrie? [2]).

Măcelăria de la 7, 8 si 9 Augustŭ pusse vêrfŭ măcelărieĭ care dura în țérră de două lunĭ apprópe. Sute de cresciniĭ căđură victime alle trădăriĭ Evreilorŭ și Armeni-

[1]) Amicŭ intimŭ allŭ luĭ Chehaia-Bey. In timpulŭ de terróre al administrațieĭ Turcilorŭ, ellŭ a scăpatŭ pe mulțĭ nevinovațĭ de iataganulŭ Osmanliilor.

[2]) Veđĭ Dîrzénu, loc. cit. No. 671.

lorŭ, carĭ, din răutate séŭ cu calculŭ, pîraŭ ómenĭ nevinovaţĭ ca rebellĭ: din rĕutate, spre a satisface resbunărĭ personale, şi a attrage favórea crudilorŭ păgânĭ; cu calculŭ, căcĭ trădătoriĭ avéu partea loru din jafurile cellor omorîţĭ prin denunciare. Numĕrulu celloru căduţĭ jertfă a trădăriĭ infame, nu se póte calcula. Marturĭ occularĭ, ca Ilie Fotino, Dîrjénu şi alţiĭ, assigură că peste 900 bănuiţĭ ca rebelĭ dăcéu în închisórea luĭ Chehaia-Beĭ, din pivniţa caseloru Vorniculuĭ Ioniţă Drugănescu [1]). Din aceştia, ceĭ maĭ greŭ învinuiţĭ erau trimişĭ la Silistra séu la Constantinopole, unde erau omorîţĭ; ceĭ rĕmaşĭ, parte erau tăiaţĭ prin respântiĭ, parte spêndurațĭ la oboru; iar cadavrele loru se ţinéu neîngropate câte douĕ şi treĭ dile, din care causă, infectându-se atmosfera, muréu mulţĭ de bóle grabnice. Acésta sili pe mulţĭ cresciniĭ, slabĭ de ingerĭ, a se turci; şi multe femeĭ devenirā cadîne ca sĕ scape viaţa.

Sĕ venimu la arnăuţiĭ luĭ Sava. Assasinarea căpeteniiloru loru îĭ silirā a se ascunde, uniĭ prin viĭ, alţiĭ prin grădinĭ, alţiĭ prin podulu casseloru, séu prin pivniţe părăsite; vr'o 30 ênsĕ, cu Atanasie, Himariotulu în fruntea loru, se închisserā în turla bisericeĭ Olteniloru, de unde ţinurā uă di ş'uă nópte uă luptă crâncenă cu 2000 Turcĭ, ce avéu şi 2 tunurĭ. Turciĭ dederā focu casseloru du prin prejurulŭ Bisericiĭ, cu gândŭ d'a goni pe Arnăuţiĭ ascunşĭ acolo.

Ceĭ baricadaţĭ în Biserică aruncaŭ josŭ, dupĕ ferestrele campanătoruluĭ, ornamente sacre şi banĭ; Zaporojaniĭ turcĭ, grămădindu-se a lua acelle obiecte, eraŭ sacrificaţĭ de arnauţĭ, carĭ descărcaŭ în grămadă armele lorŭ. Cu celle douĕ tunurĭ, reuşirā în fine Turciĭ a apprinde uşele şi învălitórea Bisericeĭ; ast-felŭ, despre dioă, terminândŭ Arnăuţiĭ prafulŭ şi glónţele, năvălirā în Turcĭ cu iataganele în dinţĭ şi cu pistólele în mâinĭ, şi 'şĭ facurā locŭ p'êntre dênşiĭ, culcându'ĭ la pămêntŭ, ca cóssa iarba câm-

[1]) Lângă metohulŭ Episcopieĭ Buzeu, allăturĭ cu conservatoriulŭ.

puluĭ; numaĭ douĭ putură scăpa; iar numĕrulŭ Turcilorŭ, morţĭ şi răniţĭ fură ca la 800 [1]).

Ca resplătire pentru assemenea *bravură*, Chehaia-Bey fu numitŭ *Paşă cu douĕ tuiurĭ*, la 26 Septembrie; apoĭ se dede amnistie generalĕ; de şi ucciderile parţiale continuară ancă din partea Turcilorŭ nedisciplinaţĭ. Pănă la finele luĭ Octombriŭ, totŭ se vedeaŭ tăiaţĭ şi spênḑuraţĭ, prin respêntiĭ şi pe la oborŭ, câte cincĭ, şi şésse crescinĭ, bănuiţĭ ca rebellĭ [2]).

---

[1]) Dupĕ încredinţarea luĭ Ilie Fotino, care ḑice că a aflatŭ acésta chiar de la Turciĭ carĭ 'ĭ aŭ îngropatŭ.

[2]) Veḑĭ, Fotino, pag. 146, 165—176.

CAPITOLU XXXV.

Lupta de la Sculenĭ.

Turciĭ veniţĭ de la Brăilla, în numerŭ ca la treĭ miĭ pedestrime, şi patru miĭ călărime, cu optŭ tunurĭ, intrară în Iaşĭ în ḑiua de 13 Iuniu, după retragerea la Stânca a luĭ Pendedeca cu Eteriştiĭ din partea loculuĭ, sub comanda maĭ multorŭ căpitanĭ; căcĭ planulŭ luĭ Cantacuzin, d'a occupa strâmtórea strategică de la codru, nu reuşise, fiindŭ occupată de Turcĭ înaintea lorŭ.

Cantacuzin, care avea comanda supremă a Eteriştilorŭ din Moldova, ordonă facerea unuĭ retranşamentŭ apprópe de Sculenĭ [1]), depărtare ca două ore de Stâncă, unde Greciĭ puteaŭ concentra cu înlesnire provisiunile lorŭ.

Acéstă posiţiune însă nu era favorabilă pentru Eteriştĭ; încă uă probă de necapacitatea militară a luĭ Cantacuzin, care, pe lângă necapacitate, uni şi laşitatea: căcĭ, îndată ce află de intrarea Turcilorŭ în Iaşĭ, trecu nóptea de la Stânca la Sculenĭ, sub pretestŭ d'a priveghia fortificarea acesteĭ posiţiunĭ; ş'a doua ḑi trecu Prutul, sub cuvêntŭ d'a 'şĭ vedea familia ce se afla în Bessarabia. Esemplulŭ seŭ îlŭ imită şi Pendedeca.

Capiĭ oştiriĭ allesseră atuncĭ de comandantŭ superiorŭ, în loculŭ cellor doĭ desertorĭ, pe Atanasie Carpenisiotu

[1]). Satu aşeḑatŭ pe malulŭ dreptŭ allŭ Prutuluĭ, în dreptulŭ carantineĭ ruseştĭ.

cunoscutŭ prin lupta sa vitejéscă de la Galațĭ contra Turcilor.

Athanasie concentră tótă oștirea la Sculenĭ, după ce arse podulŭ de peste rîulŭ Jitia. Aci Căpitaniĭ oștiriĭ, respingând cu disprețŭ propunerea luĭ Cantacuzin d'a trece cu toțĭ în Bessarabia, în façа numerósеĭ oştirĭ turcestĭ ce înainta, făcură din nuoŭ jurămîntŭ a muri pân'la unulŭ pentru patrie și libertate; șifiindŭ că eraŭ sigurĭ de mórte, se împărtășiră toțĭ cu sântele taine. Esemplulŭ lorŭ îl imitară 400 de oștenĭ vitejĭ, între cari se deosibéu Luca Balsamache, chefalonitŭ de origină, care își părăsisse corabia la Odessa, și alergasse cu toțĭ marinariĭ seĭ la lupta sacră pentru patriă și independință.

Ceĭ 400 Eteriștĭ începură a lucra acumŭ cu activitate la facerea retranșementuluĭ, însuffleţiţĭ de sântulŭ amor de patrie și de libertate; dar abia terminasseră treĭ părțĭ alle șanțuluĭ întăririĭ, și Turciĭ, comandațĭ de Chehaia-Bey allŭ Pașeĭ de la Brăilla, sosiră cu tótă cavaleria, cu 2000 Turcĭ pedestriĭ, și cu șése tunurĭ.

Eteriștiĭ aședară câte-va tunurĭ spre partea întăririĭ apróре de șanțurĭ, unde grămădiră trunchiurĭ de arborĭ pentru oprirea cavaleriеĭ turcestĭ; apoĭ deteră focŭ satuluĭ Sculenĭ spre a nu putea servi de adăpostŭ inamiculuĭ cumŭ și tuturor magasiilor de trestie, unde se afla depositulŭ de sare.

Vêntulŭ, care sufla spre partea Turcilorŭ, mâna fumulŭ în aceea direcțiune, și causă acestora óre-care confusiune; cavaleria turcéscă însă năvăli cu iuțeală asupra retranșamentuluĭ; Greciĭ respinsseră primulŭ atacŭ cu tunurile, încărcate maĭ allesŭ cu bucățĭ de fierŭ. Cavaeria turcă se retrasse în regulă, și făcu locŭ infanteriеĭ, care năvăli cu furie; dér ea avu aceiașĭ sórtă. Treĭ sute de Turcĭ pedestri ocupară atunsĭ ruinele satuluĭ Sculenĭ; dar căpitanulŭ Stavrache năvăli asupra lorŭ în fruntea a uă sută Cretenĭ și Epiroțĭ; și dupe uă luptă crâncenă de uă oră, îĭ alungă din acea posițiune, omorân-

du ca vre uă optŭ-ḑecĭ Turcĭ, şi făcêndŭ prisonierĭ vr'uă douĕ-ḑecĭ şi cincĭ.

Chehaia-Bey ordonă cavaleriei a nouă năvălire contra întăririĭ; dérŭ Turciĭ fură respinşĭ a doua óră; maĭ ales că Turciĭ nu se putéŭ servi bine cu tunurile lor: căcĭ ghiulelele, fiindŭ îndreptate în direcţia Bessarabieĭ, generalul Zalpanov, care assista la acéstă luptă din marginea Prutuluĭ, în fruntea a douĕ regimenţe pedestrime ş'a unuĭ regimentŭ de cazacĭ, fiindŭ faţă ş'un mare numărŭ de Grecĭ şi Moldovenĭ, ce încuragiaŭ pe Greciĭ luptătorĭ, generalulŭ Zalpanov, ḑicŭ, notificasse comandantuluĭ oştiriĭ turceştĭ că uă singură bombă de va atinge pămêntulŭ rusescŭ, Ruşiĭ se vorŭ vedea siliţĭ a începe ataculŭ contra Turcilorŭ.

Chehaia-Bey cu 500 căllăreţĭ şi pedestriĭ aşeḑă atuncĭ celle şése tunurĭ, de care dispunea, spre partea stângă a retranşamentuluĭ; şi din acéstă posiţiune favorabilă începu ataculŭ cu furie, causêndŭ mare stricăciuue şi întăririĭ şi luptătorilorŭ dintr'ânsa.

Pe d'altă parte, Greciĭ, cari eşisseră din retranşeamentŭ, încuragiaţĭ de victoria lor d'un minutŭ, fură respinşĭ înapoĭ de restulŭ cavalerieĭ turceştĭ; apoĭ tótă cavaleria năvăli din tóte părţile asupra retranşamentuluĭ; şi uă luptă seriósă începu între creştinĭ şi păgânĭ: luptă decisivă care ţinu optŭ ore.

Greciĭ deteră probă de eroismŭ: maĭ toţĭ căpitaniĭ lor căḑură morţĭ, afară de Cara-Gheorghe, care scăpă rănitŭ. Comandantulŭ superiorŭ, Athanasie Carpenişiotu, de şi rănitŭ greŭ, maĭ descărcă douĕ pistóle, trasse spada, şi după ce maĭ omorâ duoĭ Turcĭ, căḑu şi ellŭ, sdrobitŭ de numĕrulŭ cellŭ mare allŭ inamicilorŭ.

Greciĭ cari putură scăpa se atuncară în Prutŭ, unde mulţĭ se înecară; ceĭ ce stiură înota, trecură pe pămêmulŭ Russieĭ, unde fură felicitaţĭ şi ajutaţĭ de Românĭ, Grecĭ şi Ruşĭ, cari assistaseră la acéstă luptă inegală.

Infrângerea Grecilorŭ întărîtasse atâtŭ de multŭ pe os-

tașiĭ Rușĭ, în câtŭ numaĭ disciplina severă putu înfrâna furia lorŭ; altfeliŭ, câte trelle regimentele ruseștĭ ar fi alergatŭ în ajutorulŭ Grecilorŭ, dupĕ cumŭ assigură istoriculŭ Filimon.

Ast-felŭ fu sfârșitulŭ lupteĭ de la Sculenĭ, întâmplată în ḑiua de 17 Iuniu, 10 ḑille dupĕ lupta de la Drăgășeanĭ. Se ḑice că Ión Intzov, ce assista cu statul sĕŭ major la acéstă luptă, ar fi pronunțatŭ aceste cuvinte către Iacov Rizu, ce era presinte:

„Décă Ipsilanti ar fi avutŭ ḑece miĭ de ostașĭ vitezĭ ca aceștia, și unŭ comandantŭ ca Atanasie Carpenișiotu, ar fi pututŭ lupta cu succesŭ contra unuĭ corpŭ de 40000 Turcĭ.“

Pierderea Grecilorŭ, în acésta luptă, a fostŭ ca la 300 de inșĭ; iar a Turciolrŭ ca la uă mie.

Décă ar fi luatŭ parte la luptă și corpulŭ Eteriștilorŭ ce staționa la Roman, sub comanda luĭ Vasile Tufeccibașa și a comandiruluĭ Mladen, póte că victoria ar fi fostŭ a Grecilorŭ; din nenorocire, acestŭ corpŭ, sosindŭ la Sculenĭ în urma înfrângeriĭ Grecilorŭ, fu fără veste atacatŭ de Turcĭ; Greciĭ se luptară vitejește până nóptea, cândŭ ceĭ ce maĭ rămasseră cu viață trecură Prutulŭ în Bessarabia, în luntrele ruseștĭ. Comandantulŭ Mladen, dupĕ ce pribegi 15 ḑille pin munțiĭ Moldaveĭ, trecu în Serbia unde fu uccisŭ de Miloș, căruia Mladen îĭ inspira temere, ca ostașŭ vitézŭ, și ca amicŭ devotatŭ al luĭ Cara-Gheorghe, rivalŭ neînpăcatŭ allŭ luĭ Miloș.

Lupta de la Sculenĭ și de la Galațĭ, și maĭ în urmă lupta de la Secu, onorândŭ numele Grecilorŭ, a ștersŭ pata de fricoșĭ pusă pe fruntea lorŭ de însușĭ Ipsilanti, din causa desertăriĭ lorŭ din lupta de la Nucetŭ și de la Drăgășeanĭ; astfelŭ că luptele din Moldava fură preludiulŭ eroicelorŭ lupte din Peloponesŭ, cariĭ assigurară independința Grecieĭ [1]).

[1]) In privința lupteĭ de la Sculenĭ, veḑĭ Filimon op. cit, vol. II, pag. 193 — 199. — Veḑĭ și Beldiman (Eteria) pag. 52—60.

CAPITOLU XXXVI.

Lupta de la mŏnăstirea Secu.

Dupĕ înfrângerea Eteriştiloru şi Panduriloru la Drăgăşeeanĭ, aceeașĭ sórtă aştepta și pe Eteriștiĭ din Moldova; cu deosibire că ceĭ din Romania fură învinșĭ de la prima lovire, pe cândŭ ceĭ din Moldova, după uă eroică resistență de maĭ multe lunĭ; astŭ-felŭ că Turciĭ câștigară scumpŭ în Moldova victoria lorŭ.

După trecerea luĭ Ipsilanti în Austria, Căpitan Iordache se îndreptă spre Curtea de Argeșŭ, unde se uni cu Farmache, formândŭ unŭ corpŭ ca de vr'uă 800 Arnăuțĭ aleșĭ, toțĭ călărĭ [1]. Eĭ se îndreptară apoĭ spre Moldova

[1] D. Alessandru Odobescu 'mĭ a procuratŭ uă notiță despre unŭ stégŭ ce se află la biserica St. Gheorghe, suburbia Ollariĭ, de la Curtea de Argeșĭ. Acellŭ stégŭ are pe uă parte desemnatŭ pe St. Gheorghe călare, sulițând balaurulŭ; și de desub aceste cuvinte: ὁ ἅγιος μεγαλομάρτης Γεώργιος (sântulŭ mare martirŭ George); pe cea laltă parte este desemnată învierea luĭ Hristos, sub care se vede scrisŭ cuvêntulŭ: ἀνάξασις (învierea), iarŭ într'un colțŭ alŭ stéguluĭ este zugrăvit botezul Domnuluĭ Hristos, subt care sunt scrisse cu slove celle din urmă treĭ cuvinte.

D. Odobescu ḑice că bătrâniĭ din partea loculuĭ 'ĭ ar fi spusŭ că acellŭ stégŭ ar fi fostŭ lăsatŭ acolo de panduriĭ luĭ Tudor, după respândirea lorŭ peste Oltŭ în urma arestăriĭ luĭ Tudor la Golescĭ.

Bătrâniĭ consultațĭ de noĭ, prin mijlocirea domnuluĭ M. Cărbunénu, de la Curtea de Argeșĭ, suntŭ de părere că acellŭ stégŭ ar fi fostŭ dăruitŭ bisericeĭ în chestiune de un óre care Matheĭ, în urma revoluțiuni de la 1821, din preună cu uă cruce mică de lemnŭ, care se află și aḑi așeḑată pe prastolŭ.

Fiindŭ-că assemenea stégŭ figura numaĭ în trupa luĭ Căpitan Iordache și Far-

peste munţĭ şi peste Muscelle, ca d'acolo sĕ pótă trece în Bessarabia, şi de aci în Grecia.

După multe trude şi nevoĭ ce încercă în trecerea sa din Muntenia în Moldavia, Căpitan Iordache ajunse cu trupa sea, peste délurĭ şi munţĭ, pênă la Vrancea. Aci, întâlnindŭ pe comandirulŭ Mladen, află de la ellŭ celle petrecute la Sculenĭ, cum şi dossirea ruşinósă a luĭ Cantacuzin peste Prutŭ. Acésta mâhni multŭ pe vitézulŭ Că pitan, care prevĕḑu că causa Eteriştilorŭ era perdută, cellŭ puţin în România.

De multă ostenélă şi mâhnire, căpitan Iordache se bolnăvi greŭ, în câtŭ camaraḑiĭ sĕĭ îllŭ purtaŭ pe mâinĭ, peste văĭ şi peste déllurĭ.

Informându-se apoĭ că în M-rea Slatina se afla uă céttă de Turcĭ, Olimpie trimisse pe polcovniculŭ Manta cu 200 Arnăuţĭ, cari înfrânseră pe Turcĭ la 20 Iuniŭ. Nu putu veni însă în ajutorŭ şi căpitanilorŭ Liţu şi Anastasse Iónitul, cari cu 90 Eteriştĭ luptaŭ contra unuĭ numĕrŭ înḑecitŭ de Turcĭ, într'uă Monastire aprópe de hotarulŭ Bucovineĭ. Turciĭ, dederă focŭ acelleĭ Mŏnastirĭ, şi 70 de Eteriştĭ ce maĭ remăsesseră cu vieaţă se baricadară în biserică; şi dupĕ 10 ore de luptă desperată, se retrasseră la Suceava, unde fură bine priimiţĭ de lŏcuitoriĭ d'acolo.

In lunele Iulie şi Augustŭ, Căpitan Iordache avu maĭ mulţe lovirĭ parţiale cu Turciĭ, în părţile muntóse, unde se afla retrassŭ.

La Septembre, însănotoşindu-se, şi vĕḑêndŭ impossibilitatea d'a se apĕra iarna cu ostaşiĭ sĕĭ căllărĭ în locurile muntóse de la Vrancea, dupu uă lungă şi obositóre călătorie, se îndreptă spre hotarele Austrieĭ, sossindŭ la

mache, dupĕ cumŭ arată istoriciĭ Grecĭ, noĭ credemŭ că stégulŭ în cestiune a fostŭ lâsatŭ de căpitan Iordache la Biserica cu hramulŭ St. Gheorghede la Curtea de Argeşĭ, la plecarea luĭ Olimpie şi Farmache în Moldova, dedicându-lŭ cu modul acesta martiruluĭ omonimŭ, pentru ca să le ajute în lupta de independenţă contra Turcilorŭ.

mŏnăstirea Némţu numaĭ cu 350 de Arnăuţĭ, fidelĭ şi bravĭ; căcĭ ceĭ lalţĭ îlŭ părăsissera. Silitŭ de Nemţĭ a se depărta de la hotarele Austrieĭ, ellŭ se îndreptă spre mŏnăstirea Secu, aşeḑată într'uă vale strâmta, şi înconjurată de tóte părţile de munţĭ şi de pădurĭ.

In acellŭ timpŭ, Olimpie priimi uă scrisóre de la Episcopulŭ de Romanŭ, care, lăudându'lŭ pentru vitejia sea, îllŭ ruga s'alerge în ajutorulŭ Iaşilorŭ, ca sĕ'lŭ scape de mica garnisonă turcă ce se afla acolo. Consultândŭ numaĭ zelulŭ sĕŭ pentru religie, ellŭ bravă pericolulŭ şi plecă la Iaşĭ; dérŭ la cincĭ leghe departe de fosta capitală a Moldaveĭ, se vĕḑu încunjuratŭ de unŭ corpŭ de maĭ multe miĭ de Turcĭ. Ellŭ înţellesse, de şi târḑiŭ, că scrisórea Episcopuluĭ de Romanŭ fussesse uă cursă infamă; dupĕ uă luptă desperată de maĭ multe ore, în care căḑură mulţĭ din braviĭ sĕĭ soçĭ de arme, reuşi a scăpa; şi se întórse le mŏnăstirea Secu, unde se închisse în întru [1].

Turciĭ blocasseră mŏnăstirea, în numĕrŭ ca la 1500, sub căpetenia lorŭ Chiuciucŭ-Ali, care aştepta unŭ altŭ corpŭ de Turcĭ maĭ mare. Olimpie aşeḑă pe Farmache la acea strâmtóre, cu parte din Arnăuţĭ. La 8 Septembre sossi şi corpulŭ de 4000 de Turcĭ cari se ascepta, sub căpetenia lorŭ Salih-beĭ, condusŭ de călăuse Românĭ. Arnăuţiĭ, vĕḑêndu-se încungiuraţĭ de tóte pârţile, dossiră ceĭ maĭ mulţĭ; iarŭ Farmache, cu unŭ micŭ numĕrŭ ce'ĭ remăssesse credincioşĭ, se închisse şi ellŭ în Mŏnăstire.

Dupĕ uă luptă crâncenă de maĭ multe ore, cu marĭ perderĭ din partea Turcilorŭ, acestia se apropiară de Mănăstire, dândŭ focŭ clădirilorŭ de lemnŭ du prin prejurŭ, şi strâmtorândŭ greŭ pe ceĭ închişĭ, maĭ allessŭ prin fumulŭ şi flacăra împrejmuirilorŭ incendiate.

Căpitan Iordache cu 11 Arnăuţĭ fidelĭ şi vitejĭ se închisseră în clopotniţa mănăstiriĭ.

[1] Raybaud, vol. I, pag. 260.

Vĕḑêndŭ Turciĭ impossibilitatea de a lua Mŏnăstirea cu asaltŭ, făcură luĭ Farmache propunerĭ de predare, cu promissiune că va fi liberŭ; și 'ĭ dede termenŭ de treĭ ḑille să se gândéscă. Olimpie se oppusse categoric, respunḑândŭ luĭ Farmache că ellŭ este hotărâtŭ a muri în acellŭ locŭ; iarŭ Farmache póte eși, décă voește, căcĭ ellŭ îĭ va deschide singurŭ porţile mănăstiriĭ.

Acésta sili pe Farmache a continua lupta, care ţinu încă 9 ḑille. Attuncĭ Salih-beĭ propusse unŭ altŭ armistiţiu de uă ḑi, în care căpetenia Turcilor făcu luĭ Farmache uă nouă propunere,de predare, observânduĭ că acéstă luptă este zadarnică, cacĭ toţĭ rebeliĭ din Moldova și din România suntŭ învinșĭ, că nicĭ unŭ ajutorŭ nu maĭ póte aștepta de nicăerĭ, că este înconjuratŭ de tóte părţile, și că alte trupe turceștĭ se aștéptă, cari vor mări corpul luĭ Salih-beĭ; și în fine că Farmache va fi silit a se prăda de fóme.

Farmache, după îndemnulŭ luĭ Iordache, refusă orĭ-ce propunere; și lupta continuă cu maĭ multă furie, pênŏ la 22 Septembrie. Atuncĭ unŭ Céuș-bașa turcŭ, allŭ Pașeĭ de la Braila, se presintă la pórta Mŏnăstiriĭ cu propunerĭ favorabile din partea numituluĭ Pașă. Ellŭ era însoţitŭ și de Udrischi, în mare uniformă [1]), garantând, în numele guvernuluĭ sĕŭ, essecutarea fidelă a condiţiunilor de pace; între condiţiunĭ, cea maĭ principală, era libertatea Arnăuţilorŭ cu armele lorŭ, și trecerea luĭ Farmache în Austria.

Din 150 Arnăuţĭ aĭ luĭ Farmache, carĭ maĭ remăsseseră viĭ din lupta cu Turciĭ, 33 nu se încreḑură în Turcĭ și'n Udrischi, și fugiră spre hotarele Austrieĭ în nóptea de 22 spre 23 Septembre; iarŭ Farmache cu restulŭ Arnăuţilorŭ se predă Turcilorŭ, în ḑiua de 23 Septembre. Turciĭ îĭ uccisseră pe toţĭ, afară de câţĭ-va căpitanĭ, pe

[1]) Raybaud, pag. 260, susţine că Volf, starostea K. K. din Botoșianĭ, se presintă ca mijlocitorŭ.

carĭ-ĭ trimisseră la Silistra, unde fură omorîțĭ; iarŭ Farmache fu dussŭ în lanțurĭ la Constantinopol, unde fu tăiatŭ, dupĕ ce 'lŭ chinuiră maĭ ânteiŭ cu celle maĭ barbare torture.

Căpitan Iordache ênsă, închiḑêndu-se în clopotniță cu ceĭ 11 Arnăuțĭ devotațĭ, ḑise fidelilorŭ și bravilorŭ sĕĭ soçĭ de arme: „Amiciĭ meĭ, eŭ cunoscŭ bine pe Turcĭ, „și voĭ îĭ cunóșcețĭ ca și mine; eĭ n'aŭ nimicŭ sacru; de „câtŭ morțĭ de sabia lorŭ, maĭ bine să murimŭ ca sol„dațĭ liberĭ și ca ómenĭ de onóre" [1]. Dupĕ ce înlesni fuga unuia din ceĭ 11 Arnăuțĭ, a nume Tănasse [2], pentru ca sĕ comunice Eteriștilorŭ felulŭ morțeĭ sélle, Olimpie se luptă vitejește din acea cloponiță, cauḑândŭ mare perdere Turcilorŭ; cândŭ sfêrși glónțele, dede focŭ unuĭ buriu cu prafŭ de pușcă, și sări în aerŭ cu ceĭ 10 bravĭ ostașĭ. Eĭ preferasseră uă mórte eroică pentru religie și libertate, pe lângă uă mórte rușinósă, ca a luĭ Farmache și a luĭ Sava.

Turciĭ remasseră uimițĭ d'atâta eroismŭ, de care eĭ n'aveaŭ idee, și la care nu se asteptaŭ; iarŭ intrigantulŭ de Udrischi, acestŭ geniŭ rĕŭ allŭ mișcăriĭ grecoromâne de la 1821, remasse rușinatŭ că n'a pututŭ amăgĭ și pe Iordache, dupĕ cum amăgisse pe Tudor, pe Sava și pe Farmache; posteritatea îlŭ va înfera cu fe-

[1] Raybaud, pag. 261—262.

[2] De la căre Gheorghe Hagi-Certea, din Roșiĭ de Vede (despre care am menționatŭ în altă notă) a aflatŭ celle următóre:

„La Secu, Iordache propussesse luĭ Farmache, la 8 Septembre, să dea iurușŭ „toțĭ arnăuțiĭ lor în tabăra turcéscă și să scape câțĭ or putea, ḑicêndŭ: „totŭ „mórtea ne astéptă; dérŭ astŭ-felŭ murimŭ ca ostașĭ vitejĭ, resbunândŭ pe frațiĭ „nostri de la Drăgășanĭ și de la Sculenĭ. Nu trebue a ne preda Turcilorŭ, carĭ „suntŭ sperjurĭ; căcĭ avem pildă pe Savva și pe alțĭ; câtŭ e despre mine, eŭ nu „mĕ daŭ; pentru că, de cândŭ tată-meŭ 'mĭ a pusŭ pistólele în brîŭ, cu jurămîntŭ „d'a mânca câtŭ maĭ multă carne de Turcŭ, eŭ nicĭ uă dată nu m'am închinat „Turcilorŭ." — Apoĭ adressându-se către Arnăuțĭ, le ḑisse: cine din voĭ iubește „pe Christos și pe Iordache, vie lângă mine." Attuncĭ se allessera ceĭ 11 vitejĭ, carĭ muriră cu dênsulŭ, dupĕ cum arătarăm maĭ susŭ.

rulŭ roșu allŭ trădăriĭ și allŭ infamieĭ, ca pe toțĭ ceĭ ca dênsulŭ [1]).

Astŭ-felŭ muri acestŭ bravŭ căpitan, pe care toțĭ istoriciĭ, și chiarŭ Româniĭ care l'aŭ cunoscutŭ, laudă și admiră bravura sea [2]), cumŭ și sentimentele sélle nobile și generóse.

Istoria imparțială nu póte refusa unorŭ bărbațĭ ca Olimpie ceea ce li-se cuvine; și orĭ câtŭ ar fi Româniĭ de rĕŭ dispușĭ contra luĭ Căpitan Iordache, nu trebue să nege cualitățile militare și sintimentele patriotice alle acestuĭ căpitan; eĭ cată a ține comptŭ de fatala necesitate ce l'a silitŭ a se assigura de persóna luĭ Tudor Vladimirescu, spre a paralisa scopulŭ seŭ. Dupe cumŭ vom arăta la loculŭ sĕŭ, instinctulŭ de conservare a dictatŭ luĭ Iordache acea mĕssură estremă; și apoĭ, cum assigură Rabbe, scopulŭ luĭ Iordache n'a fostŭ a omorî pe Tudor, ci a'lŭ împedica d'a se uni cu Turciĭ contra Grecilorŭ, priveghindŭ mișcările sélle.

Décă Tudor și Iordache, unindŭ trupele lorŭ, arŭ fi comandatŭ oștirea Grecilorŭ și a Pandurilorŭ la Drăgășanĭ, de sigurŭ Turciĭ eraŭ învinșĭ [3]); întărindu-se apoĭ în Mŏnăstirile de peste Oltŭ, eĭ arŭ fi dictatŭ de aci Turcilorŭ condițiunile lorŭ; și póte d'attuncĭ și România și Grecia arŭ fi fostŭ pe deplin libere. Ânsŏ astu-felu a fostu scrissu în cartea Destinuluĭ!

[1]) Despre lupta de la Mŏnăstirea Secu, vedĭ Filimon, op. cit. vol. II, pag. 199 și 205—212 — Vedĭ și Laurençon, pag. 199.

[2]) Rabbe dice că, în viața sea, Olimpie ar fi esterminată maĭ multe miĭ de Turcĭ; se înțellege că nu singurŭ. Totŭ Rabbe adaugă că consululŭ austriac din Iașĭ (Rapp) iĭ propussesse a'ĭ înlesni trecerea în Russia; dérŭ Olimpie iĭ respunse: „Am luatŭ armele ca sĕ vĕrsŭ sângele inamicilorŭ patrieĭ melle, iarŭ „nu ca sĕ fugŭ; și ocasia e prea favorabile ca să nu profitŭ de dênsa. Voiŭ se „rĕmânŭ la postulŭ meŭ. (Vedĭ Raybaud, loc. cit. pag. 259).

[3]) Acésta e și opiniunea luĭ Rabbe. — Vedĭ memoriile luĭ Raybaud, vol. I, pag. 190.

CAPITOLU XXXVII.

Căimăcămia Postelniculuĭ C. Negri.

Indată dupĕ intrarea luĭ Chehaia-bey în Bucurescĭ, se numiră Caimacamĭ, în Moldavia, Hatmanulŭ Stefan Vogoride; în Munteia, Postelniculŭ Constantin Negri [1]); şi la Craiova, Constantin Samurcaş.

Acestia eraŭ pro forma; căcĭ în realitate capiĭ oştirilorŭ turceştĭ guvernaŭ ţérra milităresce. De şi lăssasseră administraţia interióră pe mâna Boerilorŭ, eĭ nu încetaŭ ênsă a da ordine turcescĭ [2]) şi caimacamilorŭ şi ispravnicilorŭ.

Totŭ de uă dată, Scarlatŭ Calimah, numitŭ Domnŭ de către Inalta Pórtă êncă de la începutulŭ mişcăriĭ, adressă şi ellŭ uă scrisóre caimacamuluĭ Negri, prin care i făcea cunoscutŭ intrarea trupelorŭ turcescĭ în Principate, pentru înfrângerea rebelilorŭ şi restabilirea linişteĭ; şi îlŭ invita a comunica Episcopilorŭ şi Boerilorŭ firmanul pentru numirea sa de caimacamŭ; i recomande a îngriji pentru celle trebuinciόse oştiriĭ, a invita pe boeriĭ pribegĭ a se întórce în patria lorŭ, a prinde pe rebeliĭ ce s'arŭ încerca sĕ fugă, şi a ierta pe ceĭ rătăciţĭ carĭ vorŭ arăta sinceră pocăinţă; în fine a priveghia pentru menţinerea

[1]) Vedĭ Nota No. LXXV.
[2]) Vedĭ Nota No. LXXVI.

liniștei, și a însufla încredere tuturorŭ celloru coprinșĭ de spaimă, întêmpinândŭ orĭ-ce neorânduelĭ din partea Turcilorŭ nedisciplinațĭ [1].

Caimacamulŭ Negri, indată ce luă cârma țĕrreĭ, numi în funcțiunile de căpetenie pe boeriĭ ceĭ marĭ aflațĭ în capitală; numi ispravnicĭ dintre boieriĭ de allŭ duoilea rangŭ; și zapciĭ, dintre boeriĭ de allŭ treilea rangŭ. Acestia fură obligațĭ a da înscrissŭ că se vorŭ purta cu cinste și credință în postulŭ ce li se încredința [2]. Se numiră și Zabețĭ pe la tóte județele, pentru menținerea liniștei și grabnica esecutare a ordinelorŭ superióre; iarŭ în Bucurescĭ, din ordinul luĭ Chehaia-Bey, se rândui unŭ Cavaz-bașa cu 50 de Ascherĭ (ostașĭ turcĭ) pentru menținerea ordineĭ publice, și pentru pedepsirea ostașilorŭ cari arŭ sĕvârși neorânduele. Numi apoĭ pe Vorniculŭ Mihalache Manu, vechilŭ de Vistierŭ mare, și cu însărcinarea strângeriĭ de fânŭ și orḑŭ pentru trebuința oștiriĭ, și a strângeriĭ dajdieĭ pe Ianuarie și Iulie, câte 30 și $^1/_2$ leĭ de fie care lude [3]. Totŭ de uă dată se trimise și circulărĭ către ispravnicĭ, prin care li se comunica coprinsulŭ firmanuluĭ imperial ș'allŭ ordinuluĭ domnescŭ, și 'ĭ invita a îngriji pentru celle trebuincióse oștiriĭ, și a vesti pe fugarĭ a se întórce la căminurile lorŭ spre a se apuca fie care de meseria sea; iarŭ care nu se va suppune, sĕ scie că va trage asupră'ĭ urgia împĕrătéscă [4], Pe de altă parte, însciință pe boeriĭ emigrațĭ în Austria despre numirea sea ca Caimacamŭ, despre înfrângerea rebelilorŭ, și despre restabilirea liniștiĭ în Principate; și 'ĭ invita, în numele Sultanuluĭ, a se întórce îndată în patria lorŭ spre a'lŭ ajuta în sarcina sea, ca stâlpĭ aĭ țĕrreĭ, vindecândŭ astŭ-felŭ ranele causate de revoluțiune și de invasiune [5].

[1]) Veḑĭ Nota No. LXXVII.

[2]) Veḑĭ, pentru acésta, condica No. 96 din Archiva Statuluĭ, pag. 6, secțiunea istorică.

[3]) Dârzénu (Trompetta No. 667).

[4]) Veḑĭ Nota No. LXXVIII.

[5]) Veḑĭ Nota No. LXXIX.

Boeriĭ din Brașovŭ, addunându-se toțĭ la locuința Metropolituluĭ, dupĕ citirea firmanuluĭ și a scrisoriĭ Caimacamuluĭ, făcură 16 publicațiunĭ din parte-le către lŏcuitoriĭ țĕrreĭ, îndemnându'ĭ a eși duprin munțĭ și din pădurĭ, unde se ascunssesseră de frica rebellilorŭ și a Turcilorŭ, și a se întórce la căminurile lorŭ, încredințându'ĭ că n'aŭ sĕ încerce nicĭ uă supĕrare din partea împĕrătescelorŭ oștirĭ, carĭ n'aŭ venitŭ de câtŭ pentru curățirea țĕrreĭ de rebellĭ și pentru restabilirea liniștei obșteștĭ; assigurându'ĭ în fine despre venirea în scaunŭ a Domnuluĭ Calimah, dupĕ cum încredința Inalta Pórtă.

Dupĕ aceea respunseră și Caimacamuluĭ că, neaflându-se toțĭ Boieriĭ în Brașovŭ, lipsindŭ uniĭ pe la băĭ, alțiĭ pre la satele duprin prejurŭ, se aștepta întórcerea lor, spre a se chibzui cu toțiĭ despre celle ce aŭ sĕ urmeḑe în acéstă privință [1]:

Cu acestŭ respunsŭ se întórse în Bucurescĭ Lipcanulŭ Domnescŭ, trimissŭ de Negri la Boeriĭ din Brașovŭ.

Caimacamulŭ, vĕḑênd întârḑierea Boerilorŭ d'a se întórce în țérră, trimisse la Brașovŭ pe Slugerulŭ Dumitrache Toplicénu, însoçitŭ de unŭ Cavazŭ turcescŭ, ca sĕ'ĭ îndemne sĕ reintre negreșitŭ în patria lorŭ, fiindŭ trebuincioșĭ pentru binele țĕrreĭ.

Dupŏ 15 ḑille de ședere în Brașovŭ, Toplicénulŭ se întórse cu respunsŭ înscrissŭ din partea boerilorŭ, că mulțĭ dîntre dênșiĭ nu s'aŭ maĭ întorsŭ de la băĭ, și că apele sunt prea marĭ; eĭ maĭ trimitéŭ și uă petiție către Inalta Pórtă, prin care o ruga pentru trimiterea în grab a Domnuluĭ țĕrreĭ [2]).

Adevĕrulŭ era că Boieriĭ nu se încredeaŭ în Turcĭ, parte fiindŭ compromișĭ prin participarea lorŭ la revoluțiune, parte fiindŭ spăimântațĭ de cruḑimile Turcilorŭ, cruḑimĭ carĭ ajunsseră pênă la auḑul lor.

Cu tóte astea, pe la începutulŭ luĭ Augustŭ, se întór-

[1]) Memoriulŭ Dîrzénuluĭ, loc. cit. No. 666.
[2]) Idem.

seră în țérră vre uă 60 de beorĭ de a duoa și d'a treea mână; iarŭ din ceĭ de frunte, Banulŭ Barbu Văcărescu, Spătarulŭ Scarlatŭ Mihălescu, Vistierulŭ Gregorie Romanetu, și alțiĭ [1]).

Duminecă, la 8 Augustŭ, gătindu-se aceștĭ boerĭ a merge spre închinăciune la Chehaia-Bey, și venindŭ pênă la Bisserica Cretzulesculuĭ, fură întêmpinațĭ de Vorniculŭ Nicolae Golescu, care le anunță că în acea ḑi nu'ĭ póte primi Chehaia-Bey, rĕmânêndŭ a se înfățișa a doua ḑi, lunĭ; ast-felŭ se întórseră cu toțiĭ la Banulŭ Văcărescu. Causa era că tocmaĭ în acea ḑi fu tăiatŭ Savva, dupĕ cum am arătatŭ în capitolulŭ XXXIV.

Măcelurile provocate de mórtea luĭ Savva causară uă spaimă nespusă boerilorŭ adunațĭ la Văcărescu; douĕ ore eĭ petrecură în spasmurile friceĭ, căcĭ nu cunosceaŭ causa acelleĭ măcellăriĭ. După duoĕ ore Chehaia-Bey, printr'uă Agă trimissŭ la Văcărescu, făcu cunoscutŭ boierilorŭ tăierea luĭ Savva și a Arnăuțilorŭ sĕĭ; numaĭ astfelŭ putură sĕ'șĭ maĭ vie puțin în fire, ḑice Dîrzénu.

Lunĭ, la 9 Augustŭ, din ordinulŭ luĭ Chehaia-Bey, boeriĭ se dusseră se i se închine, avêndŭ în fruntea lorŭ pe banulŭ Văcărescu. La scara casseĭ unde ședea Chehaia-Bey, eraŭ peste uă sută de căpățînĭ de arnăuțĭ și de chrescinĭ nevinovațĭ, tăiațĭ de Turcĭ cărora li se promissesseră, cum am arătatŭ, câte uă mahmudea de fiecare capŭ de arnăutŭ.

Dupŏ ce trecură cu destulă frică p'între duoĕ șirurĭ de Turcĭ armațĭ, așeḑațĭ pe scară și sală, pânŏ la perdéoa Pașeĭ, boieriĭ intrară tremurând în camera guvernatoruluĭ turcŭ, și'ĭ sărutară póla, după obiceiulŭ orientalŭ. Eĭ fură poftițĭ sĕ șéḑă pe scaune, fie-care dupĕ rangul sĕŭ; apoĭ, dupĕ ce'ĭ felicită de bună venire, și se informă despre petrecerea lorŭ în emigrațiune, Chehaia-bey pusse de le citi ordinulŭ Pașeĭ de la Silistria, prin care îĭ in-

[1]) Memoriulŭ Dîrzénu lòc. cit. No. 667.

vita din nuoŭ pe toţĭ emigraţiĭ a se reîntórce în patria lor, şi aşĭ căuta fie-care de trebile sélle; iaru luĭ Chehaia-bey iĭ ordona a îngriji pentru buna ordine în ţérră, si a priveghia, sub a sea respundere, a nu se supăra suppusiĭ împărăţieĭ de către ostasiĭ turcescĭ [1].

Dupĕ aceea se citi si ordinul Paşeĭ de la Silistria către Caimacamulu ţĕrreĭ, maĭ cu aceeasĭ coprindere [2].

Dupĕ citirea acêstoru duoĕ ordine, pe cari boeriĭ le ascultară în picióre, cu mare respectu si frică, Chehaia-bey iar le ordonă ca sĕ şéḑă josu; si dupĕ ce 'ĭ cinsti cu cafea, dupĕ obiceiu, maĭ făcêndu-le óre care întrebărĭ, apoĭ iĭ espedui. Boeriĭ plecară linistiţĭ, mulţumind luĭ Dumneḑeu că aŭ scăpatu de mórte, dupĕ cum se temeau. Cu tóte acestea, ceĭ maĭ mulţĭ se aseḑară pe la hanurĭ, din causa spaimeĭ ce domnea în capitală, dupĕ mórtea Arnăuţiloru; spaimă care ţinu treĭ ḑille, câtu a ţinutu şi măcelulu, pênă se dede de Chehaia,bey ordinu a se ridica dupĕ strade cadavrele cari infectaŭ atmosphera. Dupĕ treĭ ḑille, iarŭ fură chemaţĭ boeriĭ de Chehaia-bey, care ordonă sĕ li se citéscă unŭ altŭ ordinŭ de la Paşa de la Silistra, prîn care se justifica mórtea luĭ Sava şi a altorŭ căpeteniĭ de rebellĭ [3].

Dupĕ aceea, boeriĭ se adunară şi făcură unŭ actŭ de mulţumire către I. Pórtă că a scăpatŭ ţérra de resvrătitorĭ [4]; cum şi uă adressă către Vicarulŭ Mitropolieĭ, ca sĕ vestéscă pe emigraţĭ prin protopopĭ a se întórce la căminele lor, fiind ţérra acum curăţită de resvrătitorĭ [5].

La 21 Augustŭ, Banulŭ Barbu Văcărescu, numindu-se Vistierŭ Mare de către Chehaia-bey, pentru meritele şi patriotismulŭ sĕŭ, şi pentru credinţa sea către I. Pórtă, Văcărescu luă următórele măssurĭ:

Făcu din nuoŭ publicaţiĭ pe la tóte districtele, îndem-

[1] Veḑĭ Nota No, LXXX.
[2] Nota No. LXXXI.
[3] Veḑĭ Nota No. LXXXII.
[4] Nota No. LXXXIII.
[5] Veḑĭ Nota No. LXXXIV.

nândŭ pe locuitoriĭ fugiţĭ a se întórce pe la cassele lor spre a se occupe fără grijă de meseriele lorŭ, garantându-le liniştita petrecere; ast-fel că ceĭ maĭ mulţĭ din emigraţĭ se întórseră la căminele lorŭ în temeiulŭ promissiuniloru acestuĭ boeru care însufla încredere.

Allegêndu apoĭ ómenĭ vrednisĭ şi cu practică, reformă maĭ în totalu personalulu Vistierieĭ şi allu ispravnicatelor din celle 12 districte din Romaia Mare; iaru judecătoriloru din districte le dede ordine în ce chipu sĕ urmeḑe, spre a satisface tóte cererile pentru împlinirea contribuţiuniloru, şi înlesnirea celloru trebuinciόse pentru oştirea împărătéscă.

Intre capiĭ de masă numiţĭ la Vistierie, fu şi Stolnicul Constantin, orănescu, care, din preună cu Pitarulu Ioniţă Jianu [1], fussesse trimişĭ de Tudor la Paşa de la Silistria cu petiţiunĭ din partea ţĕrreĭ, pentru accordarea drepturiloru strebune. Paşa îĭ ţinusse acolo, ca ostaticĭ, pênŏ dupĕ încetarea tulburăriloru din România.

Rândui dupĕ aceea pe la tóte judeţele bumbaşirĭ (eĭ secutorĭ) pentru provisiunea de iarnă a fânuluĭ şi orḑuluĭ în trebuinţa oştiriĭ, şi pentru cărratulu loru pe la magaziĭ, trimiţându şi baniţe drepte de la Vistierie pentru acestu sfârşitu.

Vêndu apoĭ prin licitaţie husmeturile şi vămile; iar cu căutarea ocneloru insărcină pe Clucerulu Filip, cu obligaţiune a da socotéllă pe fie-care trilunie.

Pentru neajungerea baniloru pentru cheltuelile oştiriĭ, Văcărescu făcu un adausu la dările contribuabililoru de fie-care categorie [2]; şi fiindu-că din causa desseloru furtunĭ şi a seceteĭ era mare lipsă de grâu şi de orḑu, rândui bumbaşirĭ la judeţele Saacu, Prahova, Dâmboviţa,

[1] Veḑĭ biografia acestuia în Columna Traiană No. 4 pe 1873.

[2] Astŭ-felŭ de es: némurile fură impusse cu 20 de leĭ de persónă, postelniciĭ cu 15 leĭ, maziliĭ cu 12. brăslaşiĭ cu 8, scutelniciĭ cu 20, poslujniciĭ cu 7 leĭ şi 60 de banĭ, iarŭ slujitoriĭ cu 4 leĭ; afară de adaussele făcute maĭ 'nainte la scutelnicĭ şi la postelnicĭ, la ceĭ d'ânteiŭ câte talere 10 de omŭ, şi la ceĭ d'allŭ duoilea câte 5 talere.

Ilfovu, Vlaşca, Muscellŭ si Argesŭ, pentru ridicarea porumbuluĭ din magaziile arendăsescĭ, boerescĭ si mŏnăsciresci, si trimiterea lorŭ pe la magaziile ostiriĭ, plătindu-se din Vistierie câte 18 leĭ chila de porumbŭ, iarŭ pentru cărratulŭ lorŭ câte 60 de parale de chillă, si douĭ leĭ pentru uă depărtare maĭ mare; maĭ târḑiŭ se reduse preţulŭ chileĭ la 16 leĭ.

Dérŭ mĕssura cea maĭ înţeléptă a Văcărescululuĭ fu anchetele trimisse pe la judeţe pentru descoperirea abusurilor, despăgubirea locuitorilor nepăstuiţĭ si pedepsirea culpabililorŭ; iar cu conducerea acesteĭ operaţiunĭ fu însărcinatŭ Biv-Vel Vronic Al. Nenciulescu. Resultatulŭ acellorŭ anchete, făcute de boerĭ ce se bucuraŭ d'uă bună reputaţie, fu descoperirea multorŭ abusurĭ si jafurĭ, comisse atâtŭ de rebelĭ cum si de Turcĭ, maĭ cu sémă de ispravnicĭ si zapciĭ. Astŭ-felŭ, de essemplu, Medelnicerulŭ Nicolae Fundăţénu, însărcinatŭ cu ancheta în judeţulŭ Teleorman, descoperi assupra Stolniculuĭ Iordache Tufénu, ispravnic la acellŭ districtŭ, abusurĭ în suma de leĭ 35000, luaţĭ dupĕ la locuitorĭ; pentru care, aducêndu-se în lanţurĭ la Bucurescĭ, din ordinulŭ luĭ Chehaia-bey, fu hotorâtŭ la mórte, fără judecată; prin mijlocirea însă a unor boerĭ, si maĭ allesŭ a luĭ Tahîrŭ-Aga, ellŭ fu iertatŭ de la mórte; dér fu bătutŭ la falangă cu uă sută de toiege, numaĭ în poturĭ; îmbrăcatŭ apoĭ în haine ţĕrrĕnescĭ, fu închisŭ la puşcărie, punêndu-i-se termenŭ scurtŭ pentru plata acellor banĭ; maĭ în urmă, ḑice Dîrzénu, a scăpatŭ de la închisóre prin dare de banĭ, după vechiulŭ obiceiŭ.

Unŭ altŭ essemplu analogu s'a făcutu în persóna Stolniculuĭ Ión Fotino, ispravnicu la judeţulu Oltu, assupra căruia s'au găsitu abusurĭ de 46000 leĭ. Din ordinulu luĭ Chehaia-bey, s'au întorsu toţĭ baniĭ lŏcuitoriloru jefuiţĭ; iar numitulu a fost scosu din isprăvnicie.

Fiindu-că se făcea multă pagubă lŏcuitoriloru prin multele contribuţiunĭ si dărĭ de producte către ostirea turcéscă, boeriĭ făcură plângere pentru acésta către Paşa

de la Silistria, ca sĕ se milostivéscă assupra sĕraceĭ raele, şi sĕ nu o lasse în pagubă şi sărăcie. Paşa dede ordinŭ sĕ se numéscă uă comissiune pentru cercetarea cheltuelelorŭ făcute cu oştirile împĕrătescĭ, de la 15 Maiŭ 1821 pênŏ la finele luĭ Ianuarie 1822. Din ordinulŭ luĭ Chehaia-bey, fu însărcinatŭ cu facerea acestorŭ compturĭ Vorniculŭ Alessandru Nenciulescu, Clucerulŭ Filipŭ, Căminarulŭ Alecu Aslanoglu, boerulŭ Alecu Seiano, Stolniculŭ Petrache Arion, sameşulŭ Vistierieĭ, şi chirŭ Ianache Băltăreţu, favoritulŭ luĭ Chehaia-bey; şi formându-se duoĕ condice de veniturĭ şi cheltuelĭ, cea scrissă românesce şi subscrissă de boieriĭ Divanuluĭ, s'a opritŭ în Vistierie; iarŭ ceea l'altă, scrisă în grecesce, se trimisse Paşeĭ de la Silistria cu sameşulŭ Vistierieĭ.

Unŭ allŭ duoilea rôndŭ de compturĭ se trimisse la Silistra cu Clucerulŭ Filipŭ, vechilŭ allŭ duoilea de Vistierie, însoçindu-lŭ si ênsuşĭ vistierulŭ Văcărescu. Acesta pledă cu căldură înaintea Paşeĭ causa bieţilorŭ lŏcuitorĭ împovăraţĭ sub jugulŭ attâtorŭ dărĭ felurite, carĭ 'ĭ sărăcisseră de totŭ. Astŭ-felŭ se fixă suma de 151500 leĭ pe fie-care lună, ca plată a ostaşilorŭ, cari sĕ se plătéscă din veniturile Metropolieĭ, a Episcopiilorŭ şi Mŏnăstirilorŭ, cum şi ploconulŭ potropopilorŭ dupĕ obiceiu, şi dupe cumŭ se urma şi în Moldova. Pentru nutrimentulŭ oştiriĭ, sĕ decisse se dea câte uă óie de lude, şi câte uă vacă la douĕ lude, care însuma 8300 oĭ şi 4150 vacĭ; iar pentru grîŭ, s'a hotărîtŭ a da 3500 chille districtele Buzĕŭ, Ialomiţa, Saacŭ, Prahova şi Ilfov; porumbŭ, cu analogie din 12 judeţe, câte patru baniţe de ludele birnicŭ, boerul de némŭ, mazilul, ruptaşiul, şi preotul; şi patru baniţe de la Andol, scutindu-se scutelniciĭ şi poslujniciĭ, ce plătisseră deja douĕ ajutóre; şi slujitoriĭ, fiindŭ că se aflaŭ în serviciu.

Ţérra fu despăgubită maĭ târḑiŭ pentru tóte aceste cheltuelĭ prin stăruinţa luĭ Grigorie Vodă Ghica.

In timpulŭ acesta sosi de la Constantinopole și cartea Patriarhuluĭ către capiĭ Bisericeĭ române, pentru încetarea spirituluĭ revoluționar, și suppunerea către înalta Pórtă, după cum ce póte vedea în estenso la Note [1]).

[1]) Vedĭ Nota No. LXXXV. — Pentru celle coprinse în acestŭ capitolŭ, vedĭ memoriulŭ Dirzénuluĭ în *Trompetta* No. 673—676.

CAPITOLU XXXVIII.

Crudimile Turcilor în timpulŭ invasiunii lor de la 1821.

La 17 Maiŭ Chehaia-bey intră în Bucurescĭ, unde 'lŭ întêmpinară secretariĭ consulatelorŭ, cari 'lŭ încredinţară despre concursulŭ lorŭ contra rebeluluĭ Ipsilanti. Ellŭ se instală în castellulŭ banuluĭ Grigorie Ghica de la Collintina; şi separă oştirea sea în maĭ multe cete, rônduind una la Cotrocenĭ, alta la Belvedere ş'alta la cancelaria austriacă; iarŭ restulŭ fu aşeḑatŭ pe câmpia de la Collintina. Pentru paḑa Bucurescilorŭ, lăssă unŭ Başŭ-beşlégă cu câte-va sute de Neferĭ (oştenĭ); apoĭ dede ordinŭ a se strânge la Agie tóte armele din Bucurescĭ, pe care le şi trimisse la Silistra.

Intrarea Turciloru în Bucurescĭ causă mare frică lŏcuitorilorŭ, cari alergară a se adăposti uniĭ pe la Mŏnăstirĭ, alţiĭ pe la consulaturĭ. Cu tóte ordinile severe alle luĭ Chehaia-bey, Turciĭ comisseră multe ommorurĭ, neputândŭ distinge pe rebelĭ din paciniciĭ locuitorĭ. Dupĕ pîra Ebreilorŭ şi Armenilorŭ, vre 150 bănuiţĭ se omorîră în scurtulŭ timpŭ de 8 ḑille allŭ şederiĭ luĭ Chehaia-bey la Colintina.

A trebuitŭ sĕ intervină Udrischi, secretarulŭ consuluĭ austriac, şi comerciantulŭ Enache Băltăreţu, ce era în

strânsă legătură cu Chehaia-bey, ca sĕ încete omorurile ce se făcéu pe tótă ḑioa.

Acestĭ nenorocițĭ eraŭ pușĭ uniĭ în țépă pe la capulŭ stradelorŭ principale, alțiĭ în spênḑurătóre la oborulŭ Têrguluĭ d'afară; și fiindŭ că Turciĭ, împinșĭ de fanatismŭ și de lăcomie, tot nu încetaŭ a face omorurĭ, Chehaia-bey începu a priveghia însușĭ essecutarea ordinelorŭ date [1]) preumblându-se strĕvestitŭ pe stradele capitaleĭ, reprimândŭ singurŭ escessele soldațilorŭ fanaticĭ, și pedepsindŭ aspru pe autoriĭ unorŭ assemenea desordine. Acésta liniști puținŭ pe locuitorĭ, însuflându-le încredere. Parte din eĭ eșiră duprin mŏnăstirĭ unde se ascunseseră; têrgulŭ se deschisse; fie-care începu a'șĭ vedea de trebile sélle, și orașulŭ se aprovisionă cu celle necessariĭ [2]). Era demnă de compătimire starea nenorociților lŏcuitorĭ! Creḑêndŭ c'aŭ scăpatŭ de rebelĭ, eĭ sufferiaŭ nu maĭ puçine relle de la Turciĭ ce venisseră a restabili ordinea legală. Șeḑură ascunșĭ multe ḑille, cu femeĭ și copiĭ, uniĭ prin pivnițe, alțiĭ prin mŏnăstirĭ, prin bisericĭ și hanurĭ, spre a se adăposti contra furieĭ Turcilorŭ; în acéstă învălmășélă, multe jafurĭ și omorurĭ s'aŭ comissŭ de oștirea nedesciplinată [3]). Femeile maĭ allessŭ eraŭ espusse brutalitățiĭ soldațilorŭ turcĭ, cari le răpiaŭ chiar ḑioa dupĕ strade, și se închideaŭ cu elle pe la cuartierele lorŭ; multe femeĭ se făcură cadîne, și mulțĭ bărbațĭ se turciră ca sĕ scape viața ce e maĭ tristŭ, chiar; copiĭ eraŭ violațĭ, séŭ prin înșelăciune, séŭ prin amenințărĭ.

Nisce assemenea acte barbare urmaŭ sĕ însufle spaimă mare între lŏcuitorĭ, cari numaĭ eraŭ sigurĭ nicĭ de averea, nicĭ de onórea, nicĭ de viața lorŭ; acésta făcea sĕ se dorească invasiunea russéscă: căcĭ soldațiĭ rușĭ, maĭ disciplinațĭ, nu comitea assemenea acte arbitrariĭ; pe când soldațiĭ turcĭ n'aveaŭ témă de pedépsă, cu tóte ordinele

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzénu Trompetta No. 662.
[2]) Fotino, loc. cit. pag. 126—128.
[3]) Dîrzénu, op. cit. No. 665.

severe și essemplele ce făceaŭ capiĭ lor, omorîndŭ fără crutare pe criminalĭ; ceĭ maĭ rěĭ și crudĭ dintre soldațiĭ Turcĭ eraŭ Tătariĭ și Zaporojaniĭ, cari nóptea spărgéŭ bisericĭ, iarŭ dioa călcaŭ casse, predaŭ totŭ ce găssiaŭ acolo, ș'omoraŭ chiar femeĭ și copiĭ, la cellŭ maĭ ușorŭ murmurŭ de protestare.

Aceeașĭ sórtă aveaŭ și aceia cari eraŭ silițĭ a părăssi capitala pentru differite affacerĭ; Turciĭ le eșéŭ în drum jefuindŭ și omorîndŭ pe orĭ cine întâlniaŭ [1]).

Apoĭ intrarea Manafilorŭ în țérră, pe la Octombre 1821, în numěrŭ ca vr'o 6000 la Iașĭ, vr'o 4000 la Bucurescĭ, și la Craiova vr'o 2000, causă mare spaimă, fiindŭ renumițĭ pentru crudimile lorŭ. Chehaia-bey iĭ mărgini prin diferite localitățĭ, precumŭ la Dudescĭ, în M-rea Panteleimon, la Mărcuța, la Collintina, la Bănéssa, la Belvedere, la Cotrocenĭ și la Văcărescĭ, oprindŭ în Bucurescĭ prea puçinĭ, ce fură concentrațĭ pe strata Têrguluĭ d'afară și în suburbia Cretzulescu. Jafurile și crudimile Manafilor băgară atâta spaimă între locuitorĭ, în câtŭ mulțĭ comercianțĭ închisseră prăvăliile și fugiră la Brașovŭ pe timpŭ de iarnă. Apoĭ tainurile (provisiunile) Turcilorŭ și alle cailorŭ, carĭ numaĭ porumbŭ consumaŭ pe fie-care lună câte 2200 chile marĭ, iarŭ lemne de focu câte 6000 carre pe tótă luna, amenințau capitala de fómete [2]). Dîrzénu raportésă câte-va acte de barbarie alle Manafilor, între care cellu următoru merită a fi relatatu, spre a sě încredința lectorulu de suferințele bieților locuitorĭ din capitală în acellu timpu de terrorismu turcesc.

In diminéța dilleĭ de 7 Martiu 1822, certându-se câțĭ-va Manafi cu câțĭ-va Zaporojenĭ, scósseră iataganele și începură a se ciopârti. La alarma dată de un Manafu, toțĭ Manafiĭ aflațĭ prin têrgu alergară înfuriațĭ cu iataganele scóse, și începură a lovi pe câțĭ întâlniau în ca-

[1]) Dîrzénu loc. cit. No. 676.
[2]) Idem No. 675.

lea loru, fără deosebire de sexu, de etate și de condițiune. Se răniră și se omorâră vr'o 15 chrestinĭ, maĭ ales Armenĭ și Evreĭ. Apoĭ intrară prin prăvăliĭ, jefuindu marfă și pe ceĭ maĭ bine îmbrăcațĭ.

Acésta causă uă panică nespusă între lŏcuitorĭ: căcĭ în fuga si îmbulzéla loru, se omorîră si se răniră mulțĭ crescinĭ, între cari si Slugerulu Dimitrie Stirbeĭ. Acesta se afla atuncĭ prin târgu cu trăsura; Manafii îlu smulseră din trăsură, îlu bătură cu iataganele, si îllu si răniră; apoĭ 'ĭ luară vestmintele, lăsându-lu maĭ mortu de frică. Chehaia-bey abia putu opri furia loru; ellu es prin târgu, însoțitu de garda sea (collulu), spre a linisci pe nenorocițiĭ cetățenĭ [1].

Adaugă la aceste scene, differitele scorniturĭ de vorbe, cum ḑice cronicarulu, vorbe cari băgau spaimă în locuitorĭ; de essemplu, se respândia vorba că, în timpulu denieloru din sĕptemâna patimiloru, are să năvălĕscă păgâniĭ prin bissericĭ, si să batjocorĕscă pe crestinĭ chiar în sântele locașurĭ, iaru casele loru au să le jefuiască si sĕ le dea focu; acésta în și sili a face deniile ḑioa, dupĕ amiaḑĭ; si cum însera, se închideau toțĭ prin cassele lor.

In sĕptemâna luminută, alte vorbe se respândiră: că au sĕ se taie chrestiniĭ fără deosebire de către Manafĭ întărâtațĭ. Chehaia-bey îĭ concentră în Mŏnăstirile duprin prejurulu capitaleĭ, si nu le maĭ permisse esirea de câtu desarmațĭ. Autoritățile locale abia putură linisci pe chrestinĭ d'acéstă spaimă [2].

Abia se linistiră puçinu spiritele, si se respândi vorba că Turciĭ voru să puie sub sabie treĭ mahalale, si anume, Tabaci, Sêrbi si Cărămidari; si fiindu că frica nu raționéḑă, nu puçină spaimă cauḑă si acéstă scornitură, încâtu înfortunațiĭ locuitorĭ din acelle treĭ suburbiĭ luară lumea în capu [3].

[1]) Dîrzénu, loc. cit. No. 676.

[2]) Idem.

[3]) Veḑĭ *Pressa*, No. 213 pe 1872, unde se relatéḑă acestŭ faptŭ de Kiriak Archimandritulŭ, după relațiunea Episcopuluĭ de Argeșŭ Grigorie.

Apoĭ dessele incendiurĭ, unele din negligență, altele cu precugetare, nu pucĭnă spaimă causau si elle lŏcuitoriloru; astu-fellu fu arderea M-reĭ Cotrocenii, unde se aflau Manafi, scăpându numaĭ biserica; cum și arderea casseloru Cluceruluĭ Stefănică de lângă M-rea Sântuluĭ Savva, unde s'aflau ș'acolo soldații Turcĭ; fără ajutorulu datu de ênsusĭ Chehaia-bey în persónă, tótă capitala ar fi devenitu prada flacăriloru, din causa vêntuluĭ ce sufla în acea ḑi cu iuţélă despre appussu [1]).

Nu numaĭ în capitală, déru si pe la județe, pe unde trecéu Turci în góna rebelilor, saŭ Turcĭ desertorĭ, jafurĭ si omorurĭ nespuse se sevârsiau de acestĭ barbarĭ, ce aŭ remasŭ întipărite în memoria Românilor.

Eată câte-va essemple:

La schitulu Găvanulu, din districtulu Buzeu, se adepostisseră mulţĭ boerĭ si comercianţĭ cu familiele loru, din Buzeu si din Rômniculŭ-Săratu; dându Turciĭ peste dênsiĭ, condusĭ de sătenĭ, câțĭ putură fugi din eĭ scăpară prin pădurĭ, numaĭ cu trupurile, rătăcindu multe ḑille prin munțĭ si prin codriĭ, cu femeĭ, cu copiĭ micĭ, bărbaţĭ si bătrânĭ, suferindu de fóme si de frigu; pe câţĭ ênsă îĭ prinseră Turciĭ, pe toţĭ îĭ sacrificară; între acestia fură si Paharniculu Costache Hrisoscoleu, economul schituluĭ si douĭ ţiganĭ; apoĭ intrându Turciĭ în schitu, predară totu bagajulu fugariloru, si dederă focu schituluĭ. Din ceĭ ce scăpară, uniĭ muriră prin munţĭ, alţiĭ espirară dupĕ sosirea loru în Brasovu [2]).

Pe la 15 Martie 1822, un óre-care Căminaru Ștefan Bujorénulu, luându cu plată treĭ Neferĭ (soldaţĭ turcĭ) plecă din Bucurescĭ la mosia sea Copăceniĭ din Ilfovu, ca sĕ strângă venitulu mosieĭ; seḑêndu la mosie până după Pascĭ, se pomeni nóptea, în serbătorile învieriĭ, cu ḑece insĭ înarmaţĭ, carĭ 'ĭ calcă casa fără veste, légă maĭ ântêiu servitoriĭ, apoĭ pe Neferĭ, si începŭ a chinui pe Bujorénu

[1]) Dîrzénu, loc. cit. No. 675 și 679.
[2]) Dîrzénu op. cit. No. 665.

cu fiare arse, pînă ce îlu omorîră, luîndu'ĭ totu ce avea acolo [1]).

Pe la Iuniu, 1822, vre uă 26 Arnăuţĭ trecură din Moldova în Muntenia pe potecile munţiloru, comiţêndu multe tălhăriĭ. Se trimisesse îndată după eĭ duoĭ Kîrk-Serdarĭ cu zabeţĭ de judeţe, si cu polcomnicĭ si căpitanĭ de po teră; eĭ se loviră cu dênsiĭ în două locurĭ; déru tâlhariĭ erau adăpostiţĭ în locurĭ pietróse si prin desisurĭ de pădure; încolţiţĭ de poteră, eĭ trecură pe potecĭ ascunse din munţiĭ plaiuluĭ Buḑeu în munţiĭ districtuluĭ Saacu; năvălındu potera assuprăle, omorî treĭ Turcĭ d'aĭ zabeţiloru si un poterasu; apoĭ, desgropându nisce argintăriĭ si banĭ, îngropaţĭ acolo de eĭ maĭ 'nainte, Arnăuţiĭ trecură aru în Moldova; unulu numaĭ din aceĭ tâlharĭ, fiindu bolnav, fu prinsu în cassa unuĭ preotu de sub délulu Focsaniloru; si trimissu la Bucurescĭ, fu tăiatu în têrgu la pórta hanuluĭ Sântuluĭ George nuou [2]).

In judeţulu Dâmboviţa, pe lêngă nenumĕrate jafurĭ si omorurĭ din partea Turciloru, 15 Başibuzuci călcară pe polcovniculu Panaitu, vătafu de plaiu, omorîndu'lu din preună cu fiulu sĕu, sub pretestu că au fostu apostaţĭ.

Apoĭ cete de Turcĭ, carĭ desertau, nu puçine jafurĭ si omorurĭ comitéu orĭ pe unde treceau; astu-felu, desertând din ostirea turcéscă din Iasĭ si din Brăila uă céttă de Turcĭ, si trecându în districtulu Putna, prădară tóte satele în trecerea loru spre Brăila si Craiova.

Chehaia-bey trimise un Silihtaru Aga cu 500 ascherĭ în góna loru si pentru paḑa orasuluĭ Focsianĭ.

Arnăuţiĭ rebelĭ, emigraţĭ în Austria, prinḑêndu de veste despre plecarea comercianţiloru si boeriloru ce se înturnau în ţérră, eşiră peste munţĭ înaintea loru, în cette de la 10—15 insĭ, toţĭ armaţĭ; si se pusseră la pândă pe la strâmtorile munţiloru din Prahova, Muscelu si Buzeu;

[1]) Idem No. 678.
[2]) Idem No. 679.

eĭ jefuiau pe ceĭ ce intrau în ţérră, lăssându'ĭ numaĭ în cămăsĭ; si pe mulţĭ îĭ maltratau si îĭ omorau.

Acésta sili pe Chehaia-bey a rîndui pe drumulu Ploesciloru un Kîrk-Serdar cu 50 Neferĭ de paḑă, cari se preâmblau din vama Predéluluĭ până în Câmpina; iar pentru vama Buḑĕuluĭ, rîndui pe Silihtar-Aga de la Focsani. Acestia, făcênd vânătóre de făcătoriĭ de relle, prinseră ş'un căpitan Constantin, grecu d'origină, încârdosit cu alţiĭ, si cari bântuiau drumulu spre partea Buzeuluĭ. Trimisu din preună cu unu soçu allu sĕu la Bucurescĭ, eĭ fură spânḑuraţĭ la oboru, pentru pildă.

Pe lângă aceste neorânduelĭ, comisse de Turciĭ desertorĭ şi de Arnăuţĭ, Turciĭ dupĕ la Serhaturĭ, maĭ allessu ceĭ din Giurgiu, predau satele si pe trecătorĭ fără cruţare, în câtu nu maĭ cuteḑa nimenĭ a âmbla în părţile acellea.

Asemenea neorânduelĭ siliră pe boerĭ, în maĭ multe rîndurĭ, a reclama către Paşa de la Silistra si dela Giurgiu [1]), si d'adreptulu către Sultanulu. Pórta trimisse maĭ multe ordine către Chehaia-bey pentru încetarea acellor desordine [2]).

Acelle desordine continuară ânsă până la retragerea trupeloru turcescĭ, adică a Manafiloru la 22 Apriliu 1822 [3]) si a Ianiceriloru din Iasĭ la 28 Iunie acelasĭ an [4]); iar la 9 Septembre plecară si Zaporojaniĭ, însoçiţĭ d'un cavaz-Paşa pônă la Dunăre, spre a nu face neorânduelĭ prin satele pe unde aveau sĕ tréca [5]); si în loculu Turciloru ce plecară, fu rônduitu de la Czarigradu un Capugibasa cu 1500 Turcĭ pentru paḑa ţĕrreĭ [6]).

[1]) Veḑĭ Arzul Boeriloru către Paşa Silistreĭ, în condica de la Archivă No. 96 secţiunea istorică, pag. 3; şi către Paşa Giurgiuluĭ, loc. cit. pag. 3, recto — Veḑĭ şi Nota No. LXXXVI.

[2]) Veḑĭ Dîrzénu, loc. cit. No. 676. — Veḑĭ şi Nota No. LXXXVII.

[3]) Dîrzènu loc. cit. No. 678.

[4]) Iḑemŭ No. 681.

[5]) Idemŭ No. 684.

[6]) Idemŭ No. 681.

Despre cruḑimile Turciloru de la 1821, veḑĭ şi biografia Christeculuĭ, pag. 6, 93 şi 94, (tipărită la 1870, şi scrisă de ellŭ însuşĭ.

CAPITOLU XXXIX.

Rebelii şi Boierii emigraţi.

Dupĕ ce rătăcisseră maĭ multe ḑille prin păḑurĭ şi prin munţĭ, desbrăcaţĭ, desculţĭ, şi nutrindu-se uniĭ din cu rădĕcinĭ şi ierburĭ, ca animalele, rebeliĭ Grecĭ, Bulgarĭ şi Ro mânĭ, câţĭ putură scăpa de iataganulŭ turcescŭ, trecură în statele Austrieĭ, unde fură desarmaţĭ, la vama nemţéscă, apoĭ fură duşĭ ca oile în Braşovŭ séŭ în Sibiŭ; aci uniĭ fură înrolaţĭ cu sila în armata austriacă, iar ceĭ necapabilĭ a purta armele fură trimişĭ sub paḑă în Bucovina şi Bessarabia [1])

Câtŭ despre Boieriĭ fugiţĭ, ceĭ din Moldova trecură în Bucovine şi Bessarabia; iar ceĭ din Muntenia, în Braşovŭ şi în Sibiŭ.

Uă dată assiguraţĭ în statele Austrieĭ şi Russieĭ, boeriĭ începură uă corespondinţă regulată cu Boieriĭ rĕmaşĭ în ţérră, de voie séŭ de nevoie; corespondinţă çifrată, spre a nu compromite pe amiciĭ lorŭ în caḑŭ d'a cădea în mâinile Turcilor séŭ a Revoluţionarilorŭ. Acea corespondinţă nu putea fi de câtŭ politică, cum o dovedesce ênsuşĭ vocabularulŭ convenţionalŭ ce'lŭ publicăm

[1]) Dirzénu, loc. cit. No. 666,—Veḑĭ şi *Pressa* de la 1 Oct. 1872, unde s'aŭ publicatŭ de D. Majorŭ Papazoglu câte-va ordine alle guvernuluĭ austriacu în privinţa acésta.

la Note [1]); căcĭ corespondinţa relativă la affacerĭ particulare n'avea nevoie a fi çifrată; se înţelege de sine că atâtŭ corespondinţa lorŭ cu Boieriĭ din ţérră, cum şi petiţiunıle şi memmoriile lor către curţile Austrieĭ, Russieĭ şi Turcieĭ, către Căimăcamĭ şi Domnitorŭ, şi către representanţiĭ ţerreĭ la Constantinopole, se făcea în limba ellenă, limbă oficială în acea epocă. Eĭ ţinură êncă corespondinţa şi cu cabinetele Russieĭ, Austrieĭ şi Turcieĭ, rugându-se pentru trimitere de oştirĭ în Moldo-Românìa, ca sĕ scape de flagellulŭ revoluţiuniĭ, cum ḑicéŭ eĭ.

Dupe trecerea în Austria şi a boierilorŭ arestaţĭ de Tudor la Belvedere, adică dupĕ mórtea lui Tudor, petiţıile şi memmoriile se trimisseră pe façă către celle treĭ Curţĭ, cum şi scrisorile către boieriĭ rĕmaşĭ în ţérră, către Caimacamĭ şi către Callimachŭ; în elle se cerea deşertarea ţerreĭ de Turcĭ, ş'acordarea dreptuluĭ d'a se guverna ţérra de Domnĭ şi Mitropoliţĭ românĭ.

Assemenea cerere, dupĕ cum am arĕtatŭ în întroducere, Boieriĭ adressasseră Porţeĭ atâtŭ dupĕ fuga luĭ Caragea, cum şi dupĕ mórtea luĭ Şuţu, cum assigură şi Laurençon [2])

Prin petiţiunile adressate către Impĕratulŭ Austrieĭ, Boieriĭ i mulţumea pentru ospitalitatea ce li se dase în statele sélle, şi îlŭ ruge ca să intervie lôngă Turcia pentru isgonirea rebellilorŭ din Principate; către Sultanulŭ şi către Imperatorulŭ Russieĭ, eĭ descriiaŭ suferinţele locuitorilor, şi se rugaŭ pentru trimiterea oştirilorŭ în ţérră spre a sugruma spiritulŭ revoluţionarŭ; în fine, în cele adressate luĭ Vodă Calimachŭ, boieriĭ îlŭ rugaŭ a stărui la Pórtă pentru grabnica sa venire în scaunulŭ Domnieĭ, cu oştirile turceştĭ, spre a face sĕ înceteḑe acelle suflerinţe, şi a se putea înturna şi eĭ în ţérră fără témă. Tóte acelle petiţiunĭ, assigură Dirzénulŭ, eraŭ trimise la

[1]) Veţĭ nota LXXXVIII.
[2]) Op. cit. Capit. II.

acelle cabinete prin mijlocirea consulului austriacŭ Flai-
şah [1])

Pe lângă acelle petiţiunĭ şi scrisorĭ, cum şi differite memmoriĭ, possedăm şi celle următóre, communicate de D. Bolliac:

Scrisórea Boerilorŭ din Braşovŭ şi din Sibiŭ către boeriĭ şi episcopiĭ din Bucurescĭ, prin care aderă la măsurele ce acestia vor lua în interesulŭ publicŭ; descrie sufferinţele causate de regimulŭ arbitrariŭ şi corumpătorŭ allŭ Fanarioţilorŭ, care a provocatŭ nemulţumirĭ generale, prin urmare şi rescóla care 'ĭ a silitŭ a părăssi scumpa lorŭ patrie; stăruescŭ a se reda ţĕrreĭ drepturile sélle usurpate; a fi consultaţĭ şi boeriĭ din emigraţie ca patrioţĭ şi esperimentaţĭ în affacerile publice, pentru orĭ ce reforme publice şi sociale s'arŭ face în urma acelleĭ mişcărĭ; în fine, că punŭ speranţa lorŭ, acum ca în trecutŭ, în pravoslavnica Russie, care totŭ déune a voitŭ binele acesteĭ ţĕrrĭ [2])

In petiţia boierilorŭ emigraţĭ de la 31 Maiŭ 1822, către imperatulŭ Russieĭ, eĭ descrie miseria în care 'ĭ a addusŭ esilulŭ şi persecuţia Turcilorŭ; îlŭ rógă a'ĭ împrumuta cu 500,000 ruble, ca sĕ aibă cu ce trăi, fiindŭ-că nu aŭ curagiulŭ a se întórce în ţérră, spre a coopera la ruina ţĕrreĭ sub unŭ guvernŭ usurpatorŭ şi barbaru; şi că nu se vorŭ înturna de câtŭ dupĕ restabilirea definitivă a ordineĭ legale [3])

Petiţia Boierilorŭ emigraţĭ de la 12 Iuliu 1821, către Impĕratulŭ Russieĭ; printr'ênsa arată că mĕsurele luate de dênşiĭ pentru sugrumarea revolteĭ, neputêndŭ reuşi, aŭ fostŭ siliţĭ a se adressa cu plângerĭ către I. Pórtă ca se trimită oştirĭ pentru acestŭ sfârşitŭ; şi vĕḑêndŭ că oştirea turcéscă nu maĭ vine, şi scopulŭ luĭ Tudor era nimicirea boierismuluĭ şi jefuirea ţĕrreĭ, n'aŭ creḑutŭ pru-

[1]) Memoriulŭ Dirzénuluĭ, loc. cit. No. 660.
[2]) Nota No. LXXXIX.
[3]) Nota No. CX.

dentŭ a maĭ sta la cârma ţĕrreĭ, maĭ allesŭ dupĕ plecarea Caimacamilorŭ şi a represintanteluĭ I. Porţĭ; si că aflând scăpare în statele Austrieĭ, din esilŭ eĭ n'aŭ încetatŭ a ruga pe I. Pórtă d'a lua mĕsurĭ pentru încetarea nenorociriĭ ce bântuia nefericita lorŭ patrie; descrie apoĭ barbariele oştiriĭ turceştĭ, chiemată a protege pe creştinĭ; şi că refusă a intra în ţérră, dupĕ somaţiile ce li s'aŭ făcutŭ de capiĭ armateĭ turcescĭ, de témă a nu fi espuşĭ la aceléşĭ brutalităţĭ barbare; în fine, reclamă ajutorulŭ autocratuluĭ russŭ ca să scape ţérra de acéstă nenorocire. [1])

Memoriulŭ boerilorŭ emigraţĭ către cabinetulŭ Russieĭ, prin care reclamă invasiunea russéscă pentru maĭ mulţ anĭ, spre a ţine în frêŭ pe săteniĭ demoralisaţĭ de revoluţiune; şi propune 28 articole de reformă socialĕ, între care şi dreptulŭ d'a se guverna ţérra de Domnĭ şi Metropoliţĭ pământenĭ, ca în vechime, articolĭ ce servirà de basă Regulamentuluĭ organicŭ; dérŭ fiindŭ scimbate de muscalĭ, Brâncovénu şi Mitropolitulŭ Lupu renunţară la acea reformă. [2])

Cu tóte invitările din partea boierilorŭ aflaţĭ în Bucurescĭ şi a Caimacamuluĭ, şi cu tóte ordinele luĭ Chehaia-bey şi alle Sultanuluĭ [3]) boieriĭ emigraţĭ refusară a se întórce în patria lorŭ, uniĭ pentru că eraŭ compromişĭ ca părtaşĭ la mişcare, alţiĭ pentru că se teméŭ de cruḑimile Turcilorŭ; refusulŭ lorŭ obstinatŭ sili pe Turcĭ a devasta proprietăţile lorŭ, şi a împiedeca pe arendaşĭ a le trimite arenḑile, dupĕ cumŭ singurĭ atestă în petiţia lorŭ către imperatulŭ Rusieĭ de la 31 Maiŭ 1822, reprodusă între actele justificative. [4])

Boieriĭ persistară şi dup'acésta în refusulŭ lor, prefe-

[1]) Nota No. XCI.

[2]) Dupĕ cum asigură D, Boliac în *Trompeta* de la 3/15 Decembre anul 1872 (No 1032) — Veḑĭ şi Nota No. XCII.

[3]) Veḑĭ Nota No. XCIII.

[4]) Nota No. XC.

rindŭ maĭ bine miseria de câtŭ mórtea; de şi boieriĭ întorşĭ în ţérră 'ĭ assiguraŭ să n'aŭ a se teme de nimicŭ. Dupĕ ce vêndură pe preţiŭ de nimicŭ tóte obiectele de luxŭ ce putură scăpa de prada rebellilorŭ, dupĕ ce sleiră şi ultimulŭ mijlocŭ allŭ împrumuturilorŭ, cu camete, grelle, şi assigurărĭ în moşiile lorŭ, Boieriĭ emigraţĭ fură siliţĭ a invoca ajutorulu împĕratuluĭ Rusieĭ, rugândulŭ a'ĭ împrumuta cu 500 miĭ ruble assignate, sum am arătatŭ. Să vede că cabinetulŭ russu n'a satisfăcutŭ cererea lorŭ: căcĭ vedem mulţĭ boierĭ întorcându-se de nevoie în ţérră, rîndurĭ, rîndurĭ, maĭ allesŭ dupĕ plecarea Ianicerilorŭ ş'a Manafilorŭ.

Deosebitŭ de boieriĭ întorşĭ în ţérră, despre care am vorbitŭ la Capitolulŭ XXXVII s'aŭ maĭ întorsŭ din Braşiovŭ, siliţĭ de strimtorare, pe la Noembre 1821, Banu Grigorie Ghica, Clucerulŭ Mihail Filipescu, Căminarulŭ Ión Cocorĕscu, si alţĭ boierĭ de allŭ doilea şi allŭ treilea rangŭ; eĭ fură bine priimiţĭ de guvernatorulŭ turcu, şi numiţĭ îndată în funcţiunĭ, fie-care dupĕ rangulu seŭ şi anume, din ceĭ maĭ susŭ însemnaţĭ, Banulŭ Ghica fu însàrcinatŭ cu epistassia Spătărieĭ, Clucerulu Mihail Filipescu cu epistassia Agieĭ, şi cei-lalţĭ cu alte dregătoriĭ. [1])

Dupĕ plecarea Manafilorŭ din Bucurescĭ şi a Ianiciarilorŭ din Iaşĭ, şi dupĕ ridicarea celorŭ-lalte corpurĭ de Turcĭ, se întórse din emigraţie şi altu rîndu de boierĭ şi şi comersanţi; şi începură ómeniĭ a'şĭ repara cassele derăpănate din causa cuartierelor, şi a se bucura cu toţii că au scăpatu în fine d'aceĭ óspeţĭ atâtu de supĕrătorĭ. [2])

Apoĭ venirea consululuĭ francesu în Bucurescĭ la 14 Maĭ 1822, şi a Consululuĭ austriacu Flaişah pe la începutul luĭ Sept. [3]), inspiră mare încredere nefericiţiloru locui-

[1]) Dirzénul, loc. cit. No. 675.

[2]) Idem No. 678 şi 681.

[3]) Cu occasia acésta, dupĕ serviciulŭ divinŭ, făcutŭ la Bărăţie, s'a cetitŭ decretulŭ Impĕratulul Franciscŭ allŭ Austrieĭ, prin care decora pre Flaĭşah, dându-ĭ şi gratificaţie 1000 galbenĭ deosebitŭ 500 oferiţĭ luĭ Udriski, secretarulŭ

torĭ; ast-felu că mulţĭ emigraţĭ, încuragiaţĭ prin venirea consuliloru, se inturnară în patria loru [1]). Uniĭ ênsă n'au fostu fericiţi a'şĭ maĭ vedea loculu natalu, murindu în emigraţie; de esemplu Generalulu Costache Ghica, allu căruia corpu s'a îmmormântatu la moşia sea Baicoiu, din Prahova [2])

Dupĕ primirea sciriĭ că Pórta în fine a accordatu Româniloru dreptulu d'a se guverna de Domnĭ pământenĭ, şi că s'a numitŭ Domnŭ în Muntenie Grigorie Ghica, s'aŭ întorsŭ în ţérră şi alţĭ boierĭ din ceĭ ce nu cutezasseră a eşi pên'atuncĭ; se opriră ênsă uniĭ din eĭ la Ploescĭ şi la Bucovŭ, alţiĭ la Câmpu-Lungŭ şi la Pitescĭ, de unde sondară dispoziţiile luĭ Chehaia-bey. [3]) Astŭ-felŭ Vorniculŭ Matache Racovitză, Logofĕtulu Nestorŭ, Vorniculŭ Cost. Bălăcénu, Vorniculŭ Iordache Golessu (ginerile sĕŭ) şi ceĭ duoĭ fiĭ aĭ luĭ C. Bălăcénu, (hatmanulŭ Stefan Bălăcénu şi Aga C. Bălăcénu) şi alţiĭ, toţĭ aceştia fură îmbrăçişaţĭ cu bucuria de Caimacamŭ şi de Chehaia-bey, şi numiţĭ şi eĭ în differite funcţiunĭ pentru căutarea trebilorŭ ţĕrreĭ.

Cu tóte astea, uniĭ Boierĭ fricoşĭ din emigraţie, ca Brâncovénu, ce eraŭ compromişĭ, şi ca Bălénu, Mitropolitulŭ, Episcopulŭ Ilarion, etc. cu nicĭ unŭ preţŭ nu voiră a intra în ţérră, de frica Turcilorŭ. Episcopulŭ Ilarion, la invitarea făcută de Aga Mihăiţă Filipescu a se întórce în ţérră, dupĕ ce Pórta numisse Domnŭ pământénŭ pe Gr. Ghica, Episcopulu Ilarion respunse Filipesculuĭ printr'uă scrisóre: că nu póte veni în ţérră, dér că simte mare bucurie pentru numirea luĭ Gr. Ghica ca Domnŭ, acésta fiindu unu mare evenimentu potiticu; şi că face orărĭ sin-

consululuĭ austriacŭ, pentru *serviciile adusse Imperiuluĭ şi Romanieĭ,* (!) în timpul revoluţieĭ şi allŭ invasiuniĭ turcescĭ (Dirzénu, loc. cit. No. 684.) Étă cum sciŭ tiraniĭ sĕ resplătéscă pe ceĭ ce 'ĭ servă cu devotamentŭ.

[1]) Dirzénul, loc. cit. No. 679 şi 684.

[2]) Idem No. 679. Dirzénu reproduce în acestŭ No. oraţiunea funebră a acestuĭ boierŭ, fără a însemna însă numele autoruluĭ acelluĭ discursŭ funebru.

[3]) Dirzénu, loc. cit. No. 681.

cere pentru fericirea Românieĭ, consiliindu pe Filipescu a călca în urmele strĕmoşiloru şi unchilor sĕĭ. [1])

Cabinetulu Turcieĭ, care ţinea multu la întórcerea în ţérră a boieriloru emigraţĭ, spre a dovedi celloru-alte cabinete (ce'ĭ observau neorênduelile Turcilor) că întórcerea Româniloru emigraţĭ e uă dovadă de încredere în oştirea turcéscă, cabinetulu turcu, ḑicu, sĕ înţellesse cu cabinetulu Austrieĭ a sili pe boierĭ să se întórcă în patria loru; pentru acestu sfêrşitu, preşedintele Curţeĭ imperiale ordonă Guvernatoruluĭ Transilvanieĭ a comunica boieriloru şi comersanţiloru, adăpostiţĭ în Braşov şi Sibiu, că nu potu spera nicĭ unu ajutoru de la Imperatulu Austrieĭ; şi 'ĭ îndemna a se înturna în patria loru; cellu puçinu după plecarea din Moldo-România a Ianiceriloru şi Manafiloru, eĭ numaĭ aveau motivu seriosu a maĭ sta în statele Austrieĭ, linişteа fiindu restabilită în principate, precum şi ordinea legale; prin urmare li se înlesnea şi pasporturĭ de întórcere; iar cari voru refusa a se inturna în patria loru, li se făcea cunoscutu că nu maĭ suntu îngăduiţĭ în statele Austrieĭ, ci sĕ plece în alte state. Acésta, pe la finele luĭ August, 1821 [2])

Acellu ordinu fu repetatu şi la 14 Februariu 1822 de guvernatorulu Transilvanieĭ, în basa ordineloru imperiale de la 14 şi 18 Ianuariu acelaşŭ anu. Guvernatorulu da refugiţiloru românĭ termenu d'uă lună pentru plecare, adăugându că, la 19 Februariu şi la 3 Martie, sĕ se presinte toţĭ emigraţiĭ din Moldo-România la comissiunea întocmită pentru acestu sfêrşitu, dându respunsu cathegoricu de plecare; iar ceĭ ce voru refusa a se suppune acestuĭ ordinu, voru şti că suntu consideraţĭ ca rebellĭ, şi vor fi trataţĭ în consecinţă. [3])

Acésta sili pe mulţĭ Românĭ a părăsci Braşovulu şi

[1]) Dîrzénu, loc. cit. No. 684.

[2]) Veḑĭ acelle ordine în *Pressa* de la 1 Oct. 1872, publicate de d-nu Majorŭ Papazoglu.

[3]) D. Papazoglu idem.

Sibiulu si a se înturna în România; cu tóte acestea atât ceĭ fricosĭ, cumu si ceĭ compromisĭ în faça Turcieĭ, ca părtasĭ la miscarea insurecţională, mijlociră de rĕmasseră în Transilvania, uniĭ pênŏ la instalarea în scaunulu Domnieĭ a luĭ Grigorie Ghica si I. Sturza, alţiĭ pênŏ la 1826 [1], s'alţiĭ cu puçin înaintea invasiuniĭ Rusiloru de la 1828; din numĕrulu acestoru din urmă fură Episcopulu Ilarion, Mitropolitulu Lupu si alţiĭ.

Boieriĭ Moldovenĭ, emigraţĭ în Bucovina si Bessarabia, trimissesseră în Moldova pe Vorniculu Teodor Balşu cu arzmahzaru din parte-le către I. Pórtă, esprimându printr'ênsulu credinţa si supunerea locuitoriloru Moldoveĭ către Padişiahulu, si reclamându vechile privilegiĭ alle ţĕrreĭ relative la allegerea Domnilorŭ si Mitropoliţiloru dintre pământenĭ; eĭ maĭ trimisseră unu arzu către Salih-Pasa, comandantulu ostiriloru împĕrătescĭ din Iasĭ, spre a înlesni luĭ Balşu mergerea sea la Constantinopole cu alţĭ duoĭ Boierĭ, Aga Ión Grecénu si Căminarul C. Cerchezu, cari luară de la Focsianĭ si pe Serdarulŭ Iancu Stavri. Eĭ avéu si scrisorĭ de recomandaţie către Paşa de la Silistra.

Caimacamulu Stefan Vogoride, care aspira la tronulu Moldavieĭ, intrigă către Paşa Silistreĭ a nu da ascultare cereriĭ Boierilor (d'a le accorda Domnĭ pămêntenĭ), sub pretestu că eĭ şied êncŏ în ţérră streină; şi prin neîntórcerea în patria lor, dovedescu neîncredere si nesuppunere către I. Pórtă [2])

Cu tóte astea Paşa de la Silistra priimi bine pe representanţiĭ boieriloru emigraţĭ din Moldova, si înaintă arzulu loru la Sultanulu, de la care priimi respunsu a se înturna ceĭ patru boierĭ în Moldova, deunde vor fi chemaţĭ la Constantinopole cându li se va vesti de I. Pórtă.

[1]) Precum Solomon. Veḑĭ biografia sa, pag. 22.

[2]) Veḑĭ scrisórea luĭ Vogoridi către Paşa Silistreĭ în *Eteria* luĭ Beldiman, pag. 121—122.

CAPITOLU XL.

Primiĭ Domnĭ românĭ dupĕ revoluţiunea dela 1821.

Cu tóte intrigile Greciloru ş'ale Rusiloru pentru ca ţérra sĕ se guverne totu de streinĭ, ca în trecutu [1]), si cu tóte silinţele lui Calimahu de a remànea totu ellu Domnu, cumu să si hotărîsse de Pórtă [2]), Sultanulu se decisse în fine a acco.·ia Româniloru dreptulu de a se cârmui de Domnĭ si Mitropoliţĭ românĭ; ânsă numaĭ pe termenu de 7 annĭ, iar nu pe viéţă, dupĕ cum reclamasse ţérra prin boierĭ si prin Tudor în multe rândurĭ.

Pórta se încredinţasse pe deplinu de perfidia si ingratitudinea Greciloru [3]), cărora le lăssasse, în timpu d'unu secolu, aceste provincii a le sploata în folosulu loru.

[1]) Cabinetulŭ Russieĭ a stăruitŭ multŭ, prin lordulŭ Stanfort, pentru anularea acesteĭ inovaţiunĭ, prin care Russia pierdea influinţa sea in Principate, dupĕ cumŭ assigură Colson, loculŭ citatŭ, pag. 41 şi 42.

[2]) In urma descopeririĭ complotuluĭ Eterieĭ, care sili pe Sultanulŭ a sacrifica principalele familiĭ din Fanarŭ, Callimahŭ cădu şi ellŭ in disgraţia Sultanuluĭ, cu tótă fidelitatea sea către Pórtă; şi avu sórta rebelliloru. — Vedĭ *Lettres sur la Turquie*, de Ubicini, tom. II. pag. 107.

[3]) Nu numaĭ că fură inlocuinţĭ cu Domnĭ românĭ, dar Sultanulŭ ordonă şi desfiinţarea scólelorŭ grecescĭ din Principate, oprindŭ pe Grecĭ a se maĭ amesteca în affacerile ţerreĭ, şi anulăndŭ tóte rangurile date de Mihaĭ Şuţu unorŭ persóne fără meritŭ, atâtŭ în timpulŭ Domnieĭ Sélle, câtŭ şi dupĕ trecerea sea in Bessarabia. — Vedĭ firmanurile turcescĭ din 1822 relative la acéstă chestiune, in sucursala Archiveĭ din Iaşi, şi dupĕ care Archiva Generalĕ din Bucurescĭ possedă uă listă şi maĭ multe coppiĭ.

Se încredinţasse assemenea şi de credinţa către Pórtă a Româniloru si a Boieriloru, partisanĭ aĭ Turcieĭ, avêndu probă chiar assassinarea luĭ Tudor de către ultimulu represintantu allu Fanarioţiloru.

Fiindu-că ne propunemu a trata într'ua operă a parte domnirea luĭ Grigorie Vodă Ghica, primulu Domnu pămêntênu dupe miscarea de la 1821, vomu arăta aci pe scurtu că la 23 Martie 1822, Paşa de la Silistra, în basa ordinuluĭ Sultanuluĭ, ordonă ca câte 7 boierĭ din Muntenia si Moldavia [1]) sĕ mérgă la Constantinopoli, fiindu chiemaţĭ în interesulu acestoru ţĕrrĭ.

Boeriĭ Moldovenĭ presintară Sultanuluĭ, din partea poporuluĭ de peste Milcovu, unu arzmahzaru în care descria sufferinţele ţĕrreĭ sub guvernulu Fanarioţiloru; si reclamaŭ dreptul de a se guverna Moldova maĭ mulţĭ anĭ de unu Consiliu de boerĭ din protipendadă, avîndu de presiedinte unu Başu Boeru, alesu de Boierĭ; si acelu Consiliu să aibă atribuţiunĭ de Domnitoru. [2])

Boeriĭ muntenĭ presintară si eĭ Sultanuluĭ un memoriu în care arăta, în 21 de articole, reformele de care avea nevoe ţérra în urma acelleĭ miscărĭ [3]).

[1]) Din Muntenia fură trămişĭ următórele persone, dintre boierii de primulŭ rangŭ aflaţĭ în ţérră, şi anume:

Banulŭ Grigorie Ghica
Banulŭ Barbu Văcărescu
Vorniculŭ Nicolae Golescu
Spatarulu Scarlat Mihalescu
Clucerulŭ Mihăiţă Filipescu
Clucerulŭ Filip Lenş
Căminarul Ión Cocorĕscu
(Vedĭ Dîrzénu, Trompetta No. 676).

Din partea boerilorŭ din Moldavia fură trimişĭ:

Logofatulŭ Ioniţă Sturza
Vorniculŭ Gheorghe Cuza
Vorniculŭ Iordache Rĕşcanu
Vorniculŭ Ión Tĕutŭ
Hatmanul Costache Cerchez
Aga Ión Grecénu
(Vedĭ Beldiman, Eteria, pag. 123).

[2]) Vedĭ Nota No. XCIV.

[3]) Vedĭ Nota No. XCV.

Dupĕ uă sedere la Constantinopole de duoĕ lunĭ si jumĕtate, Pórta numi la 1 Iulie Domnu în Moldova pe Logofătulu Ión Sturza, unulu din ceĭ şése candidaţĭ moldovenĭ; si pe Banul Grigorie Ghica, unul din ceĭ şépte candidaţĭ din Muntenia, Domnu în ţérra Românéscă; apoĭ, dupĕ ce fură îmbrăcaţĭ cu caftan de către Sultanulu, la 3 Iulie, si dupĕ ce numiră ambi Domnĭ caimacamiĭ lor, plecară la 11 Augustu din Constantinopole, si sossiră la Silistria la 27 Augustu. Aci, dupĕ uă sedere de 13 ḑille, la 9 Septembre Paşa din partea loculuĭ le dede semnele de domniă; si în fine, la 13 Septembre, Ghica sossi în Bucurescĭ; iar Sturzea sossi la Iasĭ la 20 Septembre [1].

Vestea numiriĭ de Domnĭ pământenĭ, sossită în Bucurescĭ pe la finele luĭ Maiu, causă uă bucurie nedescrissă; numaĭ dupĕ citirea firmanuluĭ la Mitropolie, în ḑiua de 7 Iulie, si dupĕ numirea Caimacamiloru, se încredinţară Româniĭ de adevĕru, si înălţară cu toţi rugăciunĭ către D-ḑeu pentru acéstă nenădăjduită fericire [2].

Intr'adevĕru, domnia pământénă însemna deşertarea ţĕrreĭ de ostile turcescĭ, alle cărora cruḑimĭ făcusseră pe Românĭ sĕ uite jafurile rebelliloru; însemna încă încetarea abusuriloru revoltătóre din partea impiegaţiloru Grecĭ si a comercianţiloru Turcĭ; însemna în fine speranţa într'un viitoru seninu si fericitu pentru România.

Numirea luĭ Grigorie Ghica ca Domnu în Muntenia fu nemerită; mulţumită conflictuluĭ dintre Russia si Turcia, cabinetulu de Petersburgu nu putusse influinţa cabinetulu de Constantinopole în privinţa acésta.

Numirea luĭ Grigorie Ghica, ca primu Domnitorŭ dupe 106 anĭ de domnie strĕină, si ca boeru onestu si patriotu, făcu pe Româniĭ sincerĭ a trece cu vederea abusulu de putere allu Porţiĭ, adică dreptulu ce 'sĭ însuşise

[1]) Veḑĭ Dîrzénu, loc. cit. No. 678 şi 679.
[2]) Idem No. 681—685.

Pórta, contra tratatelor, de a numi ea direct pe Domniĭ ţĕrriloru românescĭ.

Dupĕ cumu vomu vedea în opera ce am promissu, Gr. Vodă Ghica, de şi fără instrucţiune, a justificatu pe deplinu si încrederea Porţiĭ si încrederea Româniloru: ellu vindecă ranele sângerânde alle Românieĭ, causate de revoluţiune si de invasiune; sciu sĕ ţină în respectu si garnisona turcă, si pe Turciĭ comercianţĭ, si maĭ alesu pe impiegaţiĭ abusivĭ si pe boieriĭ intriganţĭ, făcêndu cu uniĭ din eĭ esemple ce au remassu nesterse în memoria Românilor; făcu multe îmbunătăţirĭ în tóte ramurile administraţieĭ; in fine făcu sĕ domnéscă dreptatea, de care erau setoşĭ Româniĭ; si terminâ carriera sea domnéscă protestându, prin retragerea sea din scaunulŭ domnescŭ, contra invasiuniĭ barbare a Rusiloru de la 1828.

Boeriĭ emigraţĭ, roşĭ de viermele invidieĭ, se siliră a ascunde, pisma lor sub masca patriotismuluĭ, în protestul către cabinetulu Russieĭ contra numiriĭ d'a dreptulu de către Pórtă a luĭ Gr. Ghica; prin acellu protestu, eĭ inculpau pe Pórtă că a călcatu autonomia prin numirea luĭ Gr. Ghica ca Domn în Muntenia, acésta fiind un drept alŭ boeriloru, iar pe Gr. Ghica îlu inculpa că a umilitu ţérra aprobându mĕsurele Porţiĭ d'a se amesteca în autonomia ţĕrreĭ, si consimţindu a staţiona în ţéră un corpu de garnisonă turcéscă, sub pretestu de a menţine ordinea; si că s'a pus sub ordinele Paseĭ de la Silistra; prin acelle mĕssurĭ, ḑicéu Boeriĭ, s'aŭ attacat privilegiile nóstre, garantate prin legĭ, si acestea prin tractate solemne; prin urmare, se credéŭ datori a reclama ajutorulu autocratuluĭ Russieĭ, ca sĕ facă sĕ încete uădată assemenea măsurĭ arbitrarie din partea Turcieĭ [1])

Déră Russia nu le putu veni în ajutoru, cu tótă dorinţa ce avea de a se înlocui Gr. Ghica cu vre-uă cre-

[1]) Veḑĭ Nota No. XCVI.

atură russéscă; Boieriĭ fură dér siliţĭ a face *τὴν ἀνάγκην φιλοτιμία*, cum se ḑicea în limba la modă p'atuncĭ; linseră adică mâna pe care n'o putéŭ musca; si cându creḑură timpulu favorabilu, se încercară a resturna pe Al. Ghica, ***după vechiulŭ obiceiŭ***; dér căḑură în grópa ce o săpau a celuĭ Domnu, allegânduse Bibescu, din odinulŭ Russieĭ.

CATE-VA OBSERVAŢIUNI CRITICE

ASUPRA

REVOLUŢIUNII GRECO-ROMANE

DE LA 1821

Ş'A CAPILORU ACELLEI REVOLUŢIUNI.

Acum că lectorulŭ cunósce Istoria Revoluţiuniĭ Românilor şi a Grecilor de la 1821, allŭ căria theatru a fostŭ România, sĕ ne fie permisŭ a respunde la câte-va întrebărĭ carĭ nascŭ firesce din citirea acesteĭ istoriĭ:

1 — Care a fost caracterulŭ şi resultatulŭ Revoluţiuniĭ de la 1821, atâtŭ pentru Grecĭ câtŭ şi pentru Românĭ?

2 — Ipsilanti şi Tudor fost-aŭ eĭ ómenĭ politicĭ şi militarĭ?

3 — Russia perdut-a ea la 1821 prestigiulŭ seŭ în ochiĭ creştinilorŭ din Orient?

4 — Ipsilanti avea ellŭ drept se ommóre pe Tudor?

5 — Până la ce punct póte fi scuzabilă în ochiĭ istorieĭ conduita căpitanilor de pandurĭ la Golescĭ, façă cu Tudor?

6 — Ce consecinţe ar fi avut pentru România şi pentru Tudor lupta luĭ contra Turcilor, séŭ înfrângerea Eteriştilor de către pandurĭ?

7 — Décă póte fi întemeiate accusările ce aducŭ luĭ Tudor inamiciĭ seĭ personalĭ, că a fost hrăpitor?

8 — Décă Tudor a lucratŭ ca să se facă Domnŭ?
9 — Care trebuia se fie linia de conduită a luĭ Tudor după intrarea sa în Bucurescĭ?
10 — Cum a fost considerată mórtea luĭ Tudor de boierĭ și de plugarĭ?
11 — Care trebue sĕ fie pe viitor politica Românilor façă cu populiĭ creștinĭ din orientŭ?

1. In privința Revoluțiunii române de la 1821, observăm:

Proclamațiunile luĭ Tudor Vladimirescu către națiune, petițiunile sélle către Curtea suzerană și protectrice, și correspondința sa cu Caimacamiĭ țĕrreĭ, dovedescŭ că mișcarea Românilor de la 1821 a fost uă mișcare națională și democratică. Tudor cerea înființarea domniilorŭ pământene, încetarea abusurilor împiegaților, și ușurarea sarcinelorŭ plugaruluĭ; cu alte vorbe, uă Constituțiune în armonia cu vechile instituțiunĭ democratice alle Românieĭ. [1])

Din celle două cestiunĭ vitale, numaĭ cestiunea politică saŭ națională a fostŭ resolvată prin mișcarea de la 1821; iarŭ cestiunea democratică séŭ socială, adică relațiile dintre plugarĭ și proprietarĭ, rĕmasse pendinte; pentru cuvêntulŭ, ḑice Bălcescu, că la acea epocă opressiunea săteanuluĭ venea din partea Fisculuĭ. [2])

Regulamentulŭ organicŭ de la 1831, desființândŭ reforma luĭ Mavrocordatŭ, o înlocui cu uă reformă care robia țérra Ciocoïlorŭ, și pe Ciocoiĭ Muscalilorŭ, adăogă Bălcescu; căcĭ Russia, de și a recunoscutŭ dreptulŭ de possessiune allŭ țĕrranuluĭ assupra pămêntuluĭ, a măritŭ ènsă atâtŭ de multŭ drepturile proprietaruluĭ, în câtŭ, în faptă, a robitŭ pe plugarŭ pămêntuluĭ, monopolisândŭ proprietatea în mâinele boerilorŭ; ast-felŭ că nicĭ o-dată oligarhia n'a fostŭ maĭ bine întărită în țérră pe Regulamentŭ, și în afară pe sprijinulŭ Russieĭ.

[1]) Veḑĭ: Question économique dés Principautés Danubiennes, par N. Balcesco. — Paris, 1850, pag. 24.
[2]) Idem, pag. 25.

Déră precumŭ tirania Fanarioţilorŭ se sinucisse prin propriile sélle escesse, asseminea tirania Boerilor se sinuccisse prin acelleaşĭ escesse. Sĕmânţa aruncată de Tudorŭ la 1821 îşĭ dette fructele sélle în mişcarea de la 1848, care se póte socoti ca continuarea saŭ completarea mişcâriĭ de la 1821. Spiritulŭ naţionalŭ şi patrioticŭ, deşteptatŭ prin revoluţiunea de la 1821, produsse restabilirea unuĭ guvernŭ naţionalŭ; şi juna partită naţională, ce se formă după 1831, luă de missiune continuarea programeĭ revoluţiuniĭ de la 1821, adică realisarea dorinţelorŭ şi trebuinţelorŭ poporuluĭ, înălţândŭ la 1848 românismulŭ pe ruinele ciocoismuluĭ, după cum la 1821 ciocoismulŭ se ridicasse pe ruinele fanariotismuluĭ; astŭ-felŭ că programa revoluţiuniĭ de la 1848 fu democratisarea Statuluĭ prin egalitatea drepturilorŭ, a pămêntuluĭ prin împroprietărirea ţĕrranilorŭ, şi a capitaluluĭ prin instituţiunile de creditŭ organisate de Statŭ. [1])

Despre altă parte, mişcarea de la 1821, desceptândŭ pe boerĭ din indiferinţa şi amorţirea în care căḑusseră prin regimulŭ arbitrarŭ şi corrupătorŭ alŭ Fanarioţilorŭ, îĭ sili a propune şi eĭ óre care reforme, după cum atestă memoriulŭ trimisŭ de dênşiĭ la cabinetele Russieĭ şi Turcieĭ. [2])

Acésta dovedesce că revoluţiunile într'un Statŭ se assémănă multŭ cu crisele unorŭ maladiĭ în corpulŭ omuluĭ, care crise restabilescŭ equilibrulŭ sdruncinatŭ prin escesse; din acestŭ punctŭ de vedere, crisele sociale şi politice, carĭ apparŭ din cândŭ în cândŭ în corpulŭ socialŭ, se potŭ considera ca uă bine-facere; căcĭ aŭ de scopŭ restabilirea equilibruluĭ sdruncinatŭ prin abusulŭ de putere al unia din celle douĕ elemente, *oligarchia* şi *ohlocraţia*, carĭ 'şĭ dispută puterea în societăţile moderne.

In ce privesce revoluţiunea Grecilor, cu tóte greşalele luĭ Ipsilanti, şi înfrîngerea Grecilor peste Oltŭ şi peste

[1]) Veḑĭ în **Romania viitóre**, articolul luĭ N. Bălcescu: ***Mersulŭ Revoluţiuniĭ în Istoria Românilor***, pag. 9–11. — Paris, 1850.

[2]) Veḑĭ în vol. **II**, Nota No. XCII.

Milcovŭ, resultatulŭ a fostŭ că lupta începută în România, și înăbușită în România, a urmatŭ cu succesŭ în Turcia, unde Grecii aŭ făcutŭ minunĭ de vitejie; ast-felŭ că, după șépte anĭ de sacrificiĭ eroice, Grecii câștigară în fine drepturile lor. Eroismulŭ lorŭ le attrasse admirarea Europeĭ și ajutorulŭ Françieĭ ș'allŭ Anglieĭ, carĭ i salvară de jugulŭ barbarŭ în momentulŭ când forçele lorŭ eraŭ maĭ sleite, și când desperasseră póte de reușită.

După batallia navală dela Navarin, în care flotta turcéscă fu nimicită, Grecii fură norociţĭ a vedea realisată dorinça lorŭ. Grecia fu recunoscută de statŭ liberŭ și independinte, sub protecţiunea Francieĭ, a Anglieĭ ș'a Russieĭ. Ast-felŭ Ipsilanti trăi să vaḑă aurora libertăţiĭ patrieĭ sélle; iar Tzarul, care amăgisse pe Grecĭ, espuindu'ĭ la iataganulŭ ottomanŭ, priimi plata roluluĭ echivocŭ ce jucasse în drama de la 1821; căcĭ d'atuncĭ Grecii se desillusionară de protectorulŭ perfidŭ allŭ ortodocsieĭ; și începură a lucra prin eĭ-înșușĭ, după cum le recomandasseră atât celebrulŭ Rhiga cum și C. Ipsilanti; și de atuncĭ încoa trebile le mergŭ fórte bine.

2. Sĕ analisămŭ acum câte-va acte alle cellorŭ doui capĭ aĭ mișcăriĭ de la 1821, spre a rĕspunde la a doua întrebare.

Pe cândŭ Tudorŭ occupa la Cotrocenĭ pe ostașiĭ sĕĭ cu săpăturĭ de șanţurĭ, și cu eserciţiĭ militare, spre a'ĭ împedica d'a face neorânduelĭ, și a le insufla tot-d'o-dată spiritulŭ de disciplină, Ipsilanti petrecea în Târgoviste în ospăţurĭ și balurĭ, încurajândŭ prin conduita sa jafurile și omorurile din partea Eteriștilorŭ nedesciplinaţĭ.

Pe câtŭ planulŭ luĭ Tudorŭ pentru rădicarea poporuluĭ și organisarea oștiriĭ sélle a fostŭ bine combinatŭ, și pe câtŭ mișcările sélle aŭ fostŭ repeḑĭ și cuteḑătóre, în câtŭ a pututŭ dejuca intrigile inamicilorŭ ţĕrreĭ, și a paralisa acţiunea reacţionară, p'atâtŭ planulŭ luĭ Ipsilanti a fostŭ rĕŭ chibḑuitŭ, și mișcările sélle șovăitóre séŭ nesigure, ca cum ar fi fostŭ paralisate de frică séŭ de ne-

încredere. I lipsia chiar arme și provisiunĭ: ceea ce dovedesce lipsă complettă de capacitate pentru a conduce uă Revoluțiune. [1])

„Intreprinderea luĭ Ipsilanti, ḑice Gervinus, era dintr'a-„cellea al căroru succesŭ atârnă de la mișcărĭ repeḑĭ; „ellŭ trebuia se înflacăre zelulŭ amicilorŭ, se târască după „dênsulŭ pe ceĭ nehotărâțĭ, și se uiméscă pe inamicĭ cu „iuțéla mișcărilorŭ sélle; din contra, întârḑierea și șovăirea „sa aŭ descurajatŭ pe toțĭ.“ [2])

Pe cândŭ Tudorŭ, în maĭ puçinŭ de douĕ lunĭ, revoluționasse tótă România mică, și adunasse sub stégulŭ sĕŭ peste șésse miĭ ostenĭ, afară de ceĭ trimișĭ a întări monăstirele principale de peste Oltŭ; pe cândŭ ellŭ occupasse tóte posițiunile strategice din România mică, și înfrânsesse séŭ ținusse în respect cettele de Arnăuțĭ și de Plăeșiĭ, trimișĭ a 'lŭ combate; pe când în fine organisasse Oltenia pe piciorŭ revoluționarŭ, ast-felŭ ca la 15 Martie ellŭ se afla cu poporulŭ armatŭ la porțile Capitaleĭ; luĭ Ipsilanti 'i a trebuitŭ o lună întrégă ca sĕ vie de la Iașĭ la Colıntina, cândŭ trebuia sĕ se afle în Bucurescĭ înaintea sosiriĭ luĭ Tudorŭ, și sĕ se facă stăpânŭ pe situațiune. De ni se va obiecta că ellŭ nu se îndoia de concursulŭ luĭ Tudorŭ ș'alŭ luĭ Sawa, și că n'avea decâtŭ sĕ se arate la porțile Capitaleĭ, pentru ca Tudorŭ și Sawa sĕ i se închine, ca nisce vassalĭ, vom respunde: că a pututŭ crede acésta pênă la întâlnirea sa cu Tudorŭ la Colintina; déră atuncĭ s'a încredințatŭ pe deplinŭ de trista realitate; și trebuia sĕ trécă îndată în Moreea și în Peloponesŭ, cum anunțasse în tóte proclamațiile sélle; și sĕ lupte acolo cu puterĭ unite contra Turcilor; ast-felŭ ar fi scăpatŭ și oștirea grécă d'o ruină complettă, și țérra nóstră de atâtea nenorocirĭ. Din contra, Ipsilanti se mărgini în simple protestațiunĭ pe la cabinete. Și pe cândŭ Ipsilanti da oștiriĭ sélle comandirĭ

[1]) Raybaud, tom. I, pag. 183 și 196.
[2]) Gervinus, opulŭ citatŭ, vol. I. pag. 188.

viçioşĭ ca Caravia şi ca Duca, şi tolera desordinele revoltătóre ale Eteriştilorŭ, Tudorŭ lucra cu Boeriĭ şi cu Paşiĭ pentru dobêndirea drepturilorŭ ţĕrreĭ, şi insufla încredere Românilorŭ printr'o administraţiune energică şi dréptă, prin întroducerea disciplineĭ în oştirea sa, şi prin aprovisionarea monastirelorŭ cu tóte celle trebuinciόse, în cadŭ d'uă luptă eventuală, fie cu Greciĭ fie cu Turciĭ.

Altă trăsură caracteristică despre necapacitatea politică a luĭ Ipsilanti este scrisórea sa către Impĕratulŭ Russieĭ, reprodusă în Nota No. XLVI.

Gervinus consideră acea scrisóre ca opera uneĭ imaginaţiunĭ bolnave, a uneĭ minţĭ uşure: căcĭ teoria sa despre origina divină a Revoluţiuniĭ, care nu era decât opera uneĭ societăţĭ secrete, cu ramificărĭ în tótă Europa, a trebuitŭ se dispuie reŭ pe representanţiĭ principiuluĭ autoritar, şi maĭ allesŭ pe Ţarulŭ. Şi când susţinea Ipsilanti assemenea teorie? Când vulcanul revoluţionarŭ colcăia în multe părţĭ alle Europeĭ, în Spania, Portugalia şi Italia; ceea ce provocă adunarea potentaţilor din Sănta Allianţa la Tropaŭ şi la Laibah, şi adoptarea fără reservă a politiceĭ sugrumătóre a luĭ Meternich. Teoria luĭ Ipsilanti se putea déră considera ca uă sfidare aruncată acellor Potentaţĭ, spăimântaţĭ de spiritul revoluţionarŭ. Iată principala causă a desaprobăriĭ luĭ Ipsilanti de către Alessandru alŭ Russieĭ, a ştergeriĭ luĭ din registrele oştiriĭ rusescĭ, a publicăriĭ prin foile grecescĭ din Vienna a aceleĭ desaprobărĭ oficiale, ş'a ordinelor trimise luĭ Vitgenstein, comandantulŭ trupelor rusescĭ din Bassarabia, d'a pădi cea maĭ strictă neutralitate; în fine a ordinelor trimise luĭ Stroganoff la Constantinopole, d'a promite Porţiĭ concursul Russieĭ pentru înăbuşirea resurecţiuniĭ din imperiulŭ turcŭ [1]).

Assassinarea luĭ Tudor a fost iar un act nepoliticŭ din

[1]) Vedĭ Gervinus, op. cit. pag. 191. — Vedĭ şi epistola luĭ Ipsilanti de la Nota No. XLVIII, prin care punea condiţiunĭ Turcieĭ ca să pótă depune armele, condiţiunĭ ce numai unŭ generalŭ victoriosŭ le putea dicta.

partea luĭ Ipsilanti, care a trebuitŭ să se căéscă la Drăgășanĭ, cândŭ a vĕḑutŭ bravura Pandurilorŭ. Ce minunĭ de vitezie n'ar fi făcutŭ aceĭ Pandurĭ sub comanda luĭ Tudorŭ! Priveghiatŭ d'apprópe, și compromisŭ vis-à-vis de Turcĭ, Tudorŭ ar fi învisŭ de sigurŭ oștirea de invasiune, cu concursulŭ Grecilorŭ, comandațĭ de bravulŭ Căpitanŭ Iordache.

Lupta ar fi pututŭ dura multŭ, Tudorŭ fiindŭ ajutatŭ de spiritulŭ resbelnicŭ allŭ Pandurilor, înfuriațĭ contra Turcilor, și de posiția monastirilor de peste Oltu, bine approvisionate, și întărite cu oștenĭ aleșĭ; și chiar déca Turciĭ ar fi fost pênă în fine victorioșĭ, noĭ credem că sórta Românieĭ n'ar fi pututŭ fi maĭ rea decâtŭ în trecutŭ: căcĭ Greciĭ fanarioțĭ eraŭ greŭ compromișĭ în ochiĭ Porțiĭ, ca și cabinetul rusescŭ; și interessulŭ Turcieĭ era să accorde Românilorŭ drepturile reclamate, spre a evita pe viitorŭ nouĕ rescóle, ș'a putea concerta tóte forțele sélle în Moreea și Peloponesu, unde Greciĭ continuaŭ cu succesŭ lupta de independință începută în Principate.

Insă Destinulŭ a decisŭ alt-felŭ!

De vom esamina pe Ipsilanti și ca militarŭ, nu 'lŭ aflămŭ, nicĭ în privința acésta, la înălțimea missiuniĭ sélle. Intr'adevĕrŭ, în locŭ d'a încredința luĭ Căpitanŭ Iordache comanda oștiriĭ grecescĭ, cellŭ puçinŭ la Drăgășanĭ, unde s'a datŭ lupta decisivă; și în locŭ d'a se pune ellŭ însușĭ în capul oștiriĭ, spre a o îmbărbăta, ellŭ încredință sórta armateĭ luĭ Caravia; și apoĭ șeḑu departe de theatrulŭ lupteĭ; și fugi îndată la hotarulŭ țĕrreĭ, după prima înfrângere a Eteriștilorŭ; și d'acolo, aruncândŭ anathema assupra capilorŭ oștiriĭ sélle, trecu în Austria în modŭ rușinosŭ.

Aseminea greșélle neiertate aŭ făcutŭ pe Gervinus a ḑice despre Ipsilanti, a propos de bătălia de la Drăgașianĭ:

„Ast-felŭ a fost sfârșitulŭ aceluĭ tragicŭ preludŭ allŭ revoluțiuniĭ grecescĭ din Principate, jucatŭ de familia Ip-

silanti după inspirațiunea cabinetuluĭ russŭ. Ipsilanti n'a știutŭ bine rolulŭ sĕŭ, și a făcutŭ fiasco îndată ce sufflorulŭ l'a părăsitŭ; cu tóte acestea, Capulŭ Eterieĭ a fost la începutŭ aplaudatŭ de Europa, tocmaĭ fiind că Europa nu cunoștea amanuntele accelleĭ întreprinderĭ. [1]"

Raybaud critică și dênsulŭ conduita luĭ Ipsilanti, ca generalŭ și ca omŭ politicŭ:

„Intreprinderea luĭ Ipsilanti se termină cum a începutŭ, printr'uă proclamațiune în stilŭ emphaticŭ, prin care să silea a justifica retragerea sa după câmpulŭ lupteĭ de la Drăgășanĭ; iar acea proclamațiune fu redactată de Lassanis, (secretarulŭ sĕŭ intimŭ) din ordinulŭ seŭ, în carantina dela Turnu Roșu, și 'ĭ pusse data de la Rîmnicŭ.

„Ipsilanti credea că victoriele se potŭ căpăta cu proclamațiunĭ, scrise în stilŭ esaltatŭ; însă e departe dela cuvintele improvisate de eroismŭ cu sabia în mână pe câmpulŭ de resbellŭ, pênă la elocuința factice redactată d'unŭ secretarŭ în cabinetulŭ seŭ.

„Ipsilanti, ajutatŭ de numele sĕŭ și de nemărginitele ressurse alle Moldo-Valahieĭ, ar fi pututŭ face ca Fortuna să fie în favórea sa, daca ar fi fostŭ maĭ abile și maĭ diligente; dér, slabŭ de caracterŭ, s'a lăsatŭ domina de ómenĭ carĭ, ca și dînsulŭ, eraŭ lipsițĭ de esperiință în conducerea affacerilorŭ, esceptându-se de la regula generală Hristaris, Atanasie, Iordache și Farmaki." [2])

Laurençon, la rîndulŭ sĕŭ, se esprimă ast-felŭ în privința întreprinderiĭ Grecilor din Principate dela 1821:

„Intreprinderea lui Ipsilanti fu rĕŭ concepută și rĕŭ esecutată; d'aceea a fostŭ spre pagubă în totu chipulŭ; iar pentru Românĭ, fu uă nedreptate ș'uă nenorocire: căcĭ nu Româniĭ îllŭ chemasseră spre a'ĭ scăpa de opressiunea Fanarioților; déră fiind-că plăcusse luĭ Ipsilanti a face din aceste duoĕ nefericite provinciĭ theatrulŭ luptelorŭ Grecilor cu Turciĭ, Româniĭ trebuia să se crédă fe-

[1]) Op. cit. pag. 210.
[2]) Op. cit. pag. 251—255.

riciţĭ a vedea câmpiele lor desolate, averile lor jefuite, şi viaça lorŭ în pericolŭ de către aceştĭ óspeçĭ neomenoşĭ.

„Se dice că planulŭ Eteristilor, occupândŭ milităresce Moldo-Valahia, era d'a face uă diversiune oştiriĭ turcescĭ în favórea Grecilor din Moreea; déră acea diversiune nu folosi Grecilor, şi fu fatală Românilor, provocând marĭ calamităţĭ peste ţérra lor.

„Nicĭ unŭ planŭ, nicĭ uă bravură (afară d'a luĭ Iordache) nu vedem în pretinsa campanie a Grecilor în Principate; desordinea şi nesubordinarea, cu tristulŭ lor cortegiŭ, acestea fură la ordinea dilleĭ; şi când lupta începu, miĭ de luptătorĭ fugiră din 'naintea unuĭ numĕrŭ de inamicĭ, cu multŭ inferiorŭ lorŭ, şi în privinţa numĕruluĭ şi în privinţa entusiasmuluĭ.

„Şi să nu crédă cine-va că ura contra Grecilor îmĭ dictésă aceste triste reflessiunĭ; nu cunoscŭ personalŭ pe nicĭ unulŭ din capiĭ lor; din contra, simpatidedŭ cu causa Grecilorŭ; dér acea causă a fostŭ compromisă de capĭ ca Ipsilanti. [1])

Étă şi opiniunea luĭ Pouqueville despre Ipsilanti:

„Ipsilanti era unŭ bărbat sapient, déră fără acea instrucţiune solidă care e resultatul studielor seriόse; poet, fără focul sacru [2]); amabil fără urbanitate; soldat fără a fi militarŭ, de şi perdusse un braçŭ în resbellul de la Culm; avea acea vanitate care caracterisă pe Fanarioţĭ, ş'acellŭ spirit de intrigă allŭ căria scop era tronul Principatelor; în fine, uă slăbiciune de caracter ce 'lŭ făcea

[1]) Op. cit. pag. 108—112.

[2]) Sĕ înşală Pougueville, căcĭ tocmaĭ *foculŭ sacru* l'a împinsŭ a sĕ pune în capulu mişcăriĭ, nesocotind tóte pericolele, şi sacrificând famillie, avere şi chiar viaça.

In privinça patriotismuluĭ, Ipsilanti merită tótă lauda, ca şi Greciĭ ce l'au secondat, şi cari se potŭ da ca esemplu tuturor.

Alex. Şuţu, în istoria sa, (pag. 30—40) dice, în privinça acésta „ca Ipsilanti „a offeritŭ p'altarulŭ patrieĭ selle uă jumĕtate million de francĭ; şi Maria Ipsi„lanti. tótă destrea sa, care se urca la 375 miĭ francĭ. După esemplulŭ lorŭ, „Greciĭ depusseră millióne de leĭ în casa Eterieĭ, cu care banĭ s'a pututŭ sus„ţine lupta şépte anĭ contra forçelorŭ unite alle Turcieĭ."

a fi dominat de ómenĭ nedemnĭ, allŭ cărora merit era a 'ĭ linguşi vanitatea.“ [1])

In fine, Zallony se esprimă astfel despre Ipsilanti:

„Fanarioţiĭ nu erau capabilĭ a concepe ş'a efectua uă revoluţiune cum o proectasseră; singura escepţiune a fost Al. Ipsilanti, a căruia conduită militară îllu făcusse a se distinge în resbellul Russilor cu Francesiĭ. Intr'adevĕr, marele seu sufflet era format pentru marĭ întreprinderĭ; singurul braçu ce'ĭ remasesse voi a'lu întrebuinça pentru liberarea patrieĭ sélle. A fost cu tóte acestea reu ajutat în întreprinderea sa; însă compatrioţiĭ seĭ au terminat cu succesu opera emancipăriĭ, începută de dênsulu în Principate.“ [2])

Cu tóte aceste greşelle, carĭ în politică au greutatea crimelor, Greciĭ respectă memoria luĭ Ipsilanti; căcĭ ellu avu curagiul a se pune în capul uneĭ întreprinderĭ atât de hasardósă; ellŭ a dat semnalulŭ independinçeĭ Elladeĭ, care, odată compromisă în faça Turcilor, a susţinut lupta cu eroismŭ; şi până în fine, lupta a fost coronată d'unŭ succesŭ completŭ; apoĭ, şi în privinça Românilor, prin proclamaţia sa de la Nota No. LXXIII, pare c'a voit a face amenda onorabilă către Românĭ.

De vom cerceta acum actele luĭ Tudor, ca om politicŭ, îllŭ aflăm şi în privinça acésta superiorŭ luĭ Ipsilanti.

Intr'adevĕr, ellŭ a ştiut însufla încredere atât boierilor patrioţĭ cum şi Eteriştilor, la începutul mişcăriĭ, în cât să pótă dejuca fără vărsare de sânge planurile Reacţiuniĭ, şi să pótă paralisa trupele trimise a'lŭ combate, făcênd a fraternisa cu oştirea luĭ chiar aceĭ ostenĭ salariaţĭ aĭ guvernuluĭ, carĭ ar fi fost dispuşĭ a se lupta contra luĭ.

Când apoĭ s'a încredinţat că Ruşiĭ nu pot veni în ajutorulŭ Eteriştilor, ellŭ a înţellesŭ rolulŭ seŭ, şi a rĕmas credinciosŭ şi Porţiĭ şi ţĕrreĭ sélle, lucrând ca Românŭ,

[1]) Op. cit. pag. 307—308.
[2]) Op. cit. pag. 257.

iar nu ca aghentŭ allŭ Eterieĭ, allŭ căria scop era cu totulŭ altul de scopulŭ ce urmăreaŭ Româniĭ.

Sili apoĭ pe Boierĭ a 'ĭ da concursulŭ lor, pe d'o parte spre a'ĭ compromite în ochiĭ Turcieĭ și Russieĭ, iar pe de alta spre a profita de esperiinça și prestigiulŭ lorŭ, ca să dea mișcăriĭ caracterulŭ legalitățiĭ; când se încredință în urmă că parte din aceĭ Boierĭ nu sunt sincerĭ, îĭ arestă la Belvedere, sub pretestŭ d'a 'ĭ apăra contra Zavergiilor, iar în realitate spre a'ĭ împedeca d'a lucra cu inamiciĭ țĕrreĭ; și tot d'odată să servi de dênsiĭ pentru realisarea scopuluĭ seŭ patrioticŭ.

In fine, amenințat de Eteriștĭ și de Bulgariĭ din trupa sa, ca partisanŭ allŭ Turcilor, ellŭ preferă a remânea fidelŭ Porțiĭ, ș'a menține disciplina între oșteniĭ seĭ, cu pericolulŭ d'a pierde chiar viaça, pe care o sacrifică cu plăcere pe altarul patrieĭ, pentru triumful causeĭ ce susținea.

La a treia întrebare respundem:

Pe când Greciĭ câstigaŭ stima lumiĭ și independința Elladeĭ, Rușiĭ perdéŭ prestigiul în ochiĭ popolațiunilorŭ creștine; perdéŭ încă încrederea și recunoșcința Grecilor; perdéŭ marele avantage ce ar fi putut dobândi décă, sub un pretest óre-care (ce nu lipsesce Diplomațieĭ) ar fi declarat resbellu Turcieĭ, ș'ar fi făcut ca să luptă sub stégurile rusescĭ, și Grecĭ, și Românĭ, și Sêrbĭ, în fine toțĭ populiĭ creștinĭ de sub sceptrulŭ Turcilor.

Déră atuncĭ ar fi câstigat numaĭ Russia, ca la 1774, ca la 1791 și ca la 1812; și ar fi perdut tóte acelle populațiunĭ. — Acésta dovedesce că este uă **lege a progressului**, care pănă în fine face se triumfe **dreptulŭ** contra **forței și vicleniei**.

Ipsilanti avea óre dreptŭ sĕ omóre pe Tudorŭ?

„Nu credŭ că Ipsilanti avea drept a dispune de viața luĭ Tudor, fără măcarŭ uă formă de procesŭ regulatŭ, dice Laurençon.

„De mi se va obiecta că și Tudor tot ast-felŭ s'ar fi

purtat cu Ipsilanti, décă ar fi reuşit în planulŭ seŭ, las altora a respunde la acéstă obiecţiune.

„Eŭ întrebŭ numaĭ atâtŭ: cu ce dreptŭ Ipsilanti dispunea de Moldo-Valachia? Cu dreptul că moşulŭ seŭ şi tatălŭ seŭ domnissera în aceste Principate?

„Assemenea pretenţiune ar fi putut avea Ipsilanti numaĭ când moşul seŭ şi tatălŭ seŭ ar fi fost prinçĭ moştenitorĭ; dér atuncĭ si fii altor Domnĭ, ca Moruzi, Calimah, Mavrocordatŭ, Caragea, etc. ar fi putut invoca assemenea drept; însă fii acellor Domnĭ, ca nisce simple *beizadele*, nu s'aŭ credut în drept a esercita assemenea dreptur̆ĭ, după mórtea séŭ destituirea părinţilorŭ lorŭ; pentru cuvêntul că simplu titlu de bei-zade (fiŭ de Principe) nu le offerea nicĭ unŭ avantagiŭ realŭ.

„Ipsilanti, flatatŭ de prestigiul suveranităţiĭ, s'a credut ceea ce nu era în realitate; şi prin urmare 'şĭ a însuşit drepturĭ ce nu le putea avea." [1])

După principiile eterne alle dreptuluĭ natural, nicĭ chiar sub forma unuĭ proces regulat, cum pretinde Laurençon, Ipsilanti nu putea dispune de viaţa luĭ Tudor; căcĭ tribunalul seŭ militaru, care după uniĭ scriitorĭ, ar fi judecat şi osândit pe Tudor, era compus de partisaniĭ luĭ Ipsilanti, preveniţĭ ca şi ellŭ contra luĭ Tudor; prin urmare, interessaţĭ în cestiune.

Câtŭ pentru articoliĭ 3, 7 şi 8 din condica penală a Eterieĭ [2]) ce aŭ fost applicaţĭ luĭ Tudor în acésta împrejurare, acea condică nu putea fi lege pentru Tudor, ca pentru Eteriştĭ; căcĭ Tudor nu jurase credinţă luĭ Ipsilanti, cum jurassera Eteriştiĭ.

Numaĭ atuncĭ s'ar fi putut justifica óre-cum assasinatulŭ luĭ Tudor, décă istoriciĭ Grecĭ ar fi reprodus vr'un

[1]) Laurençon, op. cit. pag. 93 şi 94.

[2]) Vedĭ Nota No. LXIX. în vol. II. alŭ aceste opere. Prin art. 3 se spândură desertorulŭ, prinsŭ cu armele în mână contra patriei; prin art. 7, se omóră cellŭ ce se dovedea în relaţiunĭ cu inamiculŭ contra patrieĭ séle; şi prin art. 8 era osânditŭ la mórte cellŭ ce conspira în secretŭ séŭ pe faţă contra superiorilorŭ seĭ.

înscris al luĭ Tudor, prin care acesta s'ar fi legat că se va supune, ca eteristŭ, acelluĭ Regulament ostăşescŭ, recunoscênd şi el de cap allŭ seŭ pe Ipsilanti, ca generalisim al oştiriĭ grecescĭ şi românescĭ; dér fiind că nu esistă assemenea actŭ, fără dreptŭ Ipsilanti a omorâtŭ pe Tudor, chiar décăl' ar fi judecat şi osândit tribunalulŭ seŭ militar.

Dérŭ óre un tribunalŭ militarŭ, compusŭ chiar de căpitanĭ de Pandurĭ, ar fi pututŭ avea acellŭ dreptŭ?

Noĭ credemŭ că nu; pentru cuvêntulŭ că Tudor, ca comandantŭ supremŭ allŭ oştiriĭ, cu dreptulŭ de viaţă şi de mórte asupra oştenilorŭ seĭ, n'avea sĕ dea comptŭ de faptele sélle de câtŭ istorieĭ şi luĭ Dumneḑeŭ. In timpŭ de resbellŭ maĭ allesŭ, generalulŭ, care are tótă rĕspunderea, urméză a avea şi putere discreţionară asupra oştiriĭ sélle; căcĭ, fără disciplină, oştirea e perdută; şi anarhia militară este uă calamitate şi pentru ţérră şi pentru causa ce este chematŭ să apere unu comandant de oştire.

Numaĭ în temeiulŭ *dreptuluĭ celluĭ maĭ tare şi maĭ f...*, 'şĭ a pututŭ permite Ipsilanti sĕ omóre pe Tudorŭ; din acestŭ punctŭ de vedere, Ipsilanti s'ar putea scusa órecum; maĭ allesŭ că, în politică, ca şi în resbellŭ, *ţinta justifică mijlócele.* Scopulŭ luĭ Ipsilanti era salvarea oştiriĭ sélle, ameninţată de Tudorŭ, ce era în înţellegere cu Turciĭ. [1])

Nu e insă maĭ puçinŭ adevĕratŭ că Tudorŭ nu merita a fi tratatŭ ca sperjurŭ de istoriciĭ grecĭ, nicĭ a fi omorâtŭ în basa art. 3, 7 şi 8 din condica penală a Eterieĭ. Tudorŭ nu se înrolasse ca eteristŭ sub stégulŭ Eterieĭ; nicĭ nu făcusse jurămêntŭ a servi ca eteristŭ; jurămêntulŭ sĕŭ era *să lupte, ca Românŭ, sub stégurile rusescĭ pentru redobândirea drepturilorŭ stremoşescĭ*; [2]) era déră des-

[1]) Despre acésta, veḑi Filimon, vol. II pag. 164. — Fotino, pag. 134. — Ubicini, pag. 128. — Raybeau, pag. 231. — Laurençon, pag. 159 şi 164. — Tricupis vol. I, pag. 145 — 146. — Chiriac Popescu (Românu No. 307 din 1862). — Solomon pag. 20, — Cioranul pag. 87. — Gervinus, op. cit. pag. 195.

[2]) Despre jurămîntulŭ de la Golescĭ, fără probe materiale, pe carĭ Greciĭ nu le aŭ reprodus, nu putem inculpa pe Tudor.

*

legatŭ de jurĕmêntulŭ seŭ îndată ce Rușiĭ n'aŭ trecutŭ Prutulŭ ca sc lupte cu toțiĭ sub stégurile lorŭ, cum speraŭ și Greciĭ și Româniĭ; apoĭ datoria către patria sa urma să primese în Tudorŭ recunoscința sa către Eterie, care 'ĭ înlesnisse mijlócele d'a rescula poporulŭ; apoĭ theatrulŭ luptelorŭ pentru Grecĭ era în Turcia, nu în Principate; în fine, ***instinctulŭ de conservare al patrieĭ sélle*** dicta luĭ Tudorŭ acea politică tradițională a țĕrreĭ, basată pe tratate, d'a lucra adică cu Turciĭ contra Fanarioților, chiar cu pericolulŭ d'a 'șĭ sacrifica viața, cum a și făcut, pentru redobândirea drepturilorŭ usurpate de Fanarioțĭ.

Mórtea luĭ Tudor va fi uă pată neștérsă pe memoria luĭ silanti; și Greciĭ trebue a recunósce, ađĭ celŭ puçinŭ, că Tudorŭ ar fi fostŭ de mare ajutorŭ Eteriștilorŭ în luptele lorŭ cu Turciĭ peste Oltŭ, după cum a recunoscut'o și alțĭ scriitorĭ, precum de essemplu Palausov. [1])

La întrebarea ce Laurençon o lasă nedeslegată, décă Tudorŭ, reușindŭ în planulŭ seŭ, ar fi tratatŭ și ellŭ pe Ipsilanti, după cum l'a tratatŭ Ipsilanti pe dênsulŭ, noĭ rĕspundem: décă, după somarea ce Tudorŭ ar fi făcutŭ luĭ Ipsilanti, înainte de intrarea Turcilorŭ în țérră, d'a trece Dunărea, Ipsilanti nu s'ar fi supusŭ, cum este de credutŭ, Tudorŭ ar fi fostŭ în dreptŭ a considera pe Ipsilanti ca inamicŭ allŭ Românieĭ; și ca ast-felŭ, déca l'ar fi pututŭ învinge, fie cu armele, fie prin viclenie, Tudor ar fi fostŭ în dreptŭ a'lŭ trata după tótă asprimea legilor militare, Ipsilanti fiind considerat atuncĭ de Tudor ca uă piedică la realisarea dorințelorŭ legitime alle Românilorŭ.

Déră și Tudorŭ și Ipsilanti voiaŭ a scuti sângele oștenilorŭ lorŭ, credêndŭ că prin *viclenie* îșĭ potŭ ajunge maĭ bine scopulŭ lorŭ. In acéstă luptă de viclenie, Vulpea fanariotică, ajutată de Norocŭ, a dejucatŭ pe Șoimulŭ Carpaților!

[1]) Principatele Române, de S. N. Palausov, Capit. VI.

Tudorŭ câḑu victimă a patriotismuluĭ seŭ; însă din sângele seŭ a resăritŭ drepturile Românilorŭ, dându-se lovirea de graţie regimuluĭ fanarioticŭ.

Căpitaniĭ Pandurilorŭ ar putea fi eĭ óre cum scusabilĭ în ochiĭ istorieĭ pentru trădarea comandiruluĭ lorŭ?

In principiŭ, revolta soldatuluĭ contra căpitanuluĭ sĕŭ este uă crimă neertată, ce se pedepsesce cu mórtea, după tóte legile militare: fiindŭ că nesubordinarea soldatuluĭ póte avea celle maĭ triste consecinţe pentru uă ţérră, ca şi pentru o armată; [1]) însă, în caḑul de faţă, istoriculŭ urmésă a nu pierde din vedere că cea maĭ mare parte din Panduriĭ comandaţĭ de Tudorŭ se înrolasseră sub stégul seŭ maĭ multŭ pentru *plésçă* şi *resbunare,* [2]) cum am doveditŭ în cursulŭ acesteĭ istoriĭ; şi că în prima sa proclamaţie, Tudor a datŭ voie Pandurilorŭ a dispune de *averile reŭ agonisite,* (Nota No. XI) [3]); istoriculŭ urméză încă a avea în vedere: *simplitatea* Pandurilorŭ, carĭ nu putéŭ înţellege politica naţională a luĭ Tudorŭ, adică allianţa sa cu Pórta, în basa tratatelorŭ; *ura* Pandurilorŭ contra Turcilorŭ, ce eraŭ consideraţĭ ca *păgânĭ,* pe cândŭ Greciĭ şi Bulgariĭ eraŭ consideraţĭ ca *creştinĭ*; suferinţele şi pagubele fellurite ce Olteniĭ încercasseră de la Turcĭ; discursurile luĭ Tudorŭ către Pandurĭ, chiar după plecarea sa de la Cotrocenĭ, că *Româniĭ trebue a dobândi de la Turcĭ cu forţă ceea ce n'aŭ pututŭ dobândi cu binele*; ommorurile Pandurilorŭ de către Tudor, chiar pentru o *trâmbă de pânḑă,* ommorurĭ repetate şi după plecarea sa de la Bucurescĭ; neplata simbrieĭ Pandurilor şi Bulgarilor, când Tudorŭ avea banĭ pentru acésta [4]), şi cândŭ, în timpŭ de

[1]) Veḑĭ în privinţa disciplineĭ ostăşescĭ, *Puterea armată,* pag. 28—34.

[2]) Veḑĭ *Memoriulŭ Protopopesculuĭ,* Nota No. XV. — Veḑĭ şi *Puterea armata* de Balcescu, pag. 26—29.

[3]) Fotino susţine încă (pag. 98) că Tudoru ar fi promis Pandurilorŭ a le împărţi şi averile Boerilorŭ.

[4]) Cum atesta vĕrul seŭ, Ioniţă Columbénu, care ḑice că, la râdicarea luĭ Tudorŭ de la Golescĭ de Căpitan Iordache, acesta ar fi luatŭ şi o pereche de disagĭ cu banĭ d'aĭ luĭ Tudor. — Veḑĭ Fotino pag. 91.

resbellŭ, plata soldatuluĭ e îndoită; correspondința luĭ Tudorŭ cu Turciĭ contra Grecilorŭ, correspondință care a trebuitŭ să revolte pe Pandurĭ, preparațĭ de Tudorŭ pentru lupta contra Turcilorŭ; cruḍimele ce Turciĭ esercitaŭ peste Oltŭ contra familiilorŭ Pandurilorŭ; [1]) intrigele Grecilorŭ, carĭ, prin Bulgariĭ din óstea luĭ Tudorŭ, întărâtaŭ pe Pandurĭ contra comandiruluĭ lorŭ; în fine, mórtea căpitanilorŭ cellorŭ maĭ iubițĭ aĭ Pandurilorŭ, în câmpia de la Golescĭ, fără cellŭ pucinŭ o formă de judecată.

Tóte acestea avîndu-le în vedere istoria imparțială, ea póte justifica, pênă la unŭ punctŭ óre-care, conduita acellorŭ căpitanĭ aĭ Pandurilorŭ și Bulgarilorŭ, pe carĭ *instinctulŭ de conservare* 'ĭ aŭ silitŭ a preda pe Tudorŭ la Golescĭ în mâna luĭ Căpitanŭ Iordache; maĭ allesŭ că acesta inspira și Pandurilorŭ și Bulgarilorŭ încredere și respectŭ, pentru caracterulŭ seu cavalerescŭ, pentru vitejiile ce repurtasse contra Turcilorŭ, pentru concursulŭ ce didese luĭ Tudorŭ ca sĕ rescóle poporulŭ, și pentru înțelegerea ce avussesse cu dênsulŭ atâtŭ la Țintărenĭ cum și la Golescĭ, *d'a lupta cu toțĭ contra Turcilorŭ.* Istoria imparțială urméză a avea încă în vedere încredințarea ce Căpitanŭ Iordache didesse Pandurilorŭ, că Tudoru se trimite la Ipsilanti spre a'șĭ da comptŭ de conduita sa echivocă, iar nu a fi assassinatŭ; [2]) căcĭ, în caḍulŭ acesta, nu mĕ îndoescŭ, Căpitaniĭ Pandurilorŭ s'ar fi oppusŭ la ridicarea comandiruluĭ lorŭ. Am arĕtatŭ la loculŭ seŭ, că Căpitanŭ Iordache a și scrisŭ luĭ Ipsilanti ca sĕ respecte viața luĭ Tudor, arătându'ĭ că, fiindŭ priveghiat d'aprópe, ellŭ póte fi de mare ajutor Grecilor; și că Lassanis cu Caravia ar fi determinatŭ pe Ipsilanti se ommóre pe Tudor.

Unŭ ultimŭ argumentŭ ce s'ar putea invoca spre ușurarea osândeĭ din partea istorieĭ a cellorŭ ce aŭ participatŭ la trădarea de la Golescĭ, este *sentimentulŭ de reli-*

[1]) Veḍĭ *Biografia luĭ Solomon*, pag. 18.
[2]) Veḍĭ Raybaud, pag. 236.

giune, care, în ochiĭ Grecilorŭ și Bulgarilorŭ, prima sentimentul de libertate și de patrie; în ochiĭ lorŭ, Turculŭ trecea de pâgânŭ, căcĭ pângârea chiar altarele creștinilorŭ; [1]) d'aceea correspondința luĭ Tudor cu Turciĭ a trebuit se indignese fórte multŭ p'unŭ ortodocsŭ fanaticŭ ca Hagi Prodan, stimatŭ de Pandurĭ pentru caracterulŭ seŭ probŭ, și pentru concursulŭ sincerŭ ce didesse luĭ Tudorŭ. După încredințarea luĭ Fotino, încă de la Cotrocenĭ, simțindŭ Prodanŭ înțellegerea secretă a luĭ Tudorŭ cu Turciĭ, era hotărâtŭ a întórce armele sélle contra luĭ Tudor; déră s'a temut că, în acéstă lupă inegală, póte sĕ fie învinsu; căcĭ Panduriĭ tot nu putéu crede atuncĭ, fără probe, că Tudor ar putea lupta cu păgâniĭ contra crestiniloru; ast-felu Prodan a amânat esecutarea planuluĭ seu, cu speranța că séu Tudor va abandona ideea sa rătăcită (cum credea ellu), când va veni în contactu cu oștirea luĭ Ipsilanti, séu Panduriĭ se voru convinge pênĕ în fine de nesinceritatea comandiruluĭ loru; și atuncĭ îlu vor sacrifica eĭ ênsușĭ, fără vĕrsare de sânge.

Prin aceste reflessiunĭ, ținta nóstră nu este a justifica actulŭ de trădare de la Golescĭ alŭ căpitanilorŭ oștiriĭ luĭ Tudor; dér istoria imparțială, o repetŭ, pronunțênd verdictul seŭ solemnel, în chestiunea de façă, trebue a ține comptu de tóte aceste circumstanțe attenuante.

Care ar fi fostŭ sórta luĭ Tudor daca reușia ellŭ a înfrânge pe Greci și pe Bulgari? Și ce sórtă ar fi avutŭ România décă Tudor ar fi luptatŭ cu Eteriștiĭ contra Turcilor?

In cadul d'ântâiŭ, Tudor ar fi avut, de sigur, sórta luĭ Sava: pentru cuvêntul că, în ochiĭ Turcilor, de și Tudor nu era compromis ca Sava, nu era maĭ puçinŭ *unŭ rebellŭ*; căcĭ *se sculasse cu armele* ca sĕ dobândéscă drepturile țerreĭ [2]).

[1]) Vedĭ în *Trompeta* No. 658 din 1868, un articolŭ interesantŭ în sensul acesta.

[2]) In firmanulŭ Porțiĭ către Caimacamulŭ Negri, după mórtea luĭ Tudorŭ, acesta era tratatŭ de **hainŭ**, care însemnéză *perfidŭ*, *sperjurŭ*, *rebellŭ;* iar Ipsilanti era tratatŭ de **melehunŭ**, sinonimŭ cu *blestematu* seŭ *miserabilŭ*. (Vedĭ Memoriulŭ luĭ Dîrzénu în *Trompeta* No. 665). — Vedĭ și Nota No. LXXV.

Tiraniĭ nu potŭ ierta pe ceĭ ce reclamă, cu arma în mână, drepturile unuĭ popor, orĭ câtŭ de legitime ar fi acelle drepturĭ, orĭ câtŭ de legale ar fi în aparinţă mijlócele prin carĭ se reclamă acelle drepturĭ. Dovadă, Mazzaniello, tribunulŭ martirŭ din Neapole de la 1647.

In caḑul allŭ duoilea, dacă Tudor nu s'ar fi încreḑut în promissiunele Turcilor, şi s'ar fi tras în monăstirile de peste Oltŭ, luptând cu Eteriştiĭ contra Turcilor, după cum hotărâsse la început, lucrurile ar fi luat altă faţă.

Noĭ credem că, décă Tudor ar fi putut ţine lupta cu succesŭ, cellŭ puçin douĭ anĭ, cum este probabil, Turciĭ, siliţĭ a se trage din ţérra spre a lupta cu puterĭ unite contra Grecilor din Moreea şi din Peloponesu, siliţĭ póte şi de Rusia care ar fi intervenit pentru ca sĕ'şĭ atragă simpatiile Românilor, Turciĭ, ḑicŭ, ar fi priimit condiţiunile dictate de Tudor; atuncĭ România ar fi câstigatŭ póte maĭ mult decât a câstigat; şi Tudor póte ar fi fost proclamat **Domnŭ** de către însuşĭ poporul armat; şi allegerea poporuluĭ ar fi fost ratificată de Pórtă.

Acesta a şi fost la început planul luĭ Tudor; dovadă, approvisionarea monăstirilor de peste Oltŭ, şi întărirea lor cu Pandurĭ; dovadă, încredinţarea ce ne o dă venerabilul D. Petre Poenaru, că, la pornirea Boerilor de la Cotrocenĭ, Tudor le-a comunicat acest plan patrioticŭ; şi că căpitanul de Pandurĭ ce îllŭ dedese boierilorŭ de pază avea ordin secretŭ a'ĭ conduce la M-rea Horezu, ca să se pótă servi Tudor de Boierĭ şi peste Oltŭ după cum se servisse de dênşiĭ în timpul şederiĭ sélle de douĕ lunĭ la Cotrocenĭ.

Dér omul propune, şi Destinulŭ dispune!

Fotino ḑice că, după arestarea luĭ Tudor la Golescĭ, la imputările ce 'ĭ făcea căpitanŭ Iordache despre necredinţa sa în privinţa Grecilor, Tudor ar fi respunsŭ că Udriski l'a consiliat a lucra ast-felŭ [1]). Acésta e possibilŭ; căcĭ alt-fel, cum să ne esplicăm grabnica schim-

[1]) Veḑĭ şi Filimon, op. cit. vol. II. pag. 173 — Veḑĭ şi Laurençon, pag. 166.

bare a luĭ Tudor? Apoĭ, când cunóscem rolul de Mefistofeles ce represintantul Austrieĭ a jucat în Revoluţiunea de la 1821, suntem în drept a crede că, în preḑiua plecăriĭ luĭ Tudor de la Cotrocenĭ, Udriski, a putut face pe Tudor să créḑă că acesta era mijlocul cellŭ maĭ sigur d'a putea dobândi România drepturile reclamate; póte Udriski sĕ'ĭ fi presintat chiar vr'o scrisóre de la Kehaia-Bey în sensulŭ acesta. Ceea ce ne autorisă a crede pe Fotino, este respunsul ce Tudor aştepta la Găescĭ de la comandirul oştiriĭ turcescĭ, după cum assigură însuşĭ Kiriac Popescu, pusŭ în posiţiune a fi bine informatŭ, ca intimŭ alŭ luĭ Tudor [1].

Din nenorocire, şi Sava şi Tudor aŭ fost victime alle órbeĭ lorŭ încrederĭ în represintantulŭ Austrieĭ; din care causă Udriski a şi fost recompensatŭ de Cabinetulŭ seŭ „pentru serviciile adusse caseĭ Habsburgilor cu occasiunea acésta“, după cum am arătat la loculŭ seŭ. Mórtea luĭ Tudor de către Ipsilanti a trebuit să convingă pe Turcĭ pe deplinŭ de fidelitatea luĭ către I. Pórtă; acésta negreşit a şi determinat'o, cu tótă oppunerea Russieĭ, a satisface legitimele dorinţe alle Românilor.

Adesea inamiciĭ ceĭ maĭ înverşunaţĭ servă maĭ bine uă causă decâtŭ amiciĭ ceĭ maĭ devotaţĭ, prin piedicele ce credŭ a'ĭ pune spre a o paralisa.

Potŭ fi óre întemeiate accusările ce aducŭ luĭ Tudor inamiciĭ seĭ personali, că a fostŭ omŭ hrăpitorŭ?

În biographia luĭ Tudor, pag. 22, am menţionatŭ, la nota 3 din josulŭ acelleĭ pagine, despre Nota No. XCVII. În acea Notă, publicată în vol. II, figurésă douĕ jelbĭ ale fraţilorŭ Răescĭ: una către marele Logofetu, cu data din 18 Noembre 1810, în care eĭ se plângŭ contra luĭ Tudor că, pe cândŭ acesta se afla vĕtafŭ de plaiŭ la

[1] Despre corespondinça luĭ Tudor cu Turciĭ, nu póte fi îndoială; ceea ce ne surprinde este nereproducerea acellor scrisorĭ de către istoriciĭ Grecĭ, prin carĭ ar fi putut óre cum justifica assasinarea luĭ Tudor.

Cloşanĭ la 1806, iar ispravnicŭ în Mehedinţĭ era clucerulŭ Glogovénu (patronulu lui Tudor), în care se plângŭ, că Tudor 'i ar fi predatŭ, luându-le mai mulţi banĭ, fară dreptate; ba încă le-ar fi arsŭ şi casele; şi se rógă a fi despăgubiţĭ. În a duoa jalbă către Vodă Caragea, cu data 1816, Răescii repetă celle ḑisse în reclama lor către marele Logofetŭ de la 1810, mai menţionând şi alte fapte de nedreptate şi de cruḑime din partea luĭ Tudorŭ. [1])

În archiva Statului, noĭ amŭ datŭ peste douĕ petiţiĭ în privinţa acésta, alle luĭ biv-vel Clucer de Arie, Vasile Strâmbeanu: una de la 1832, către Marea Vornicie, reclamândŭ 3200 leĭ de la moştenitoriĭ averiĭ lui Tudoru, pentru care ţinea ca emanetŭ uă vie a lui Tudorŭ din délulŭ Curilla, de lângă Cerneţi, cu actulŭ Caimacamului Craiovei din 3 Aprilie 1823 [2]); şi alta din 1838 Ianuariu către tribunalul de Mehedinţĭ, în care Strâmbénu esplica că acea sumă de 3200 leĭ 'ĭ ar fi luat-'o Tudoru *în sîlnicie*, ca pedépsă pentru slujba ce Strîmbénu adussese stăpâniriĭ în vremea Revoluţieĭ (1821), şi pentru care a fost chiar bătutu de Tudorŭ, în câtŭ era sĕ'şĭ piarḑă viaţa; iar actele de creanţa alle lui Tudorŭ, ḑice Strămbénu, sunt trimise la Bucuresci prin Medelniceru Iordache Măcescu, spre a le înfăţişa Stăpânireĭ. [3])

Totŭ în archiva Statuluĭ, am aflatŭ uă listă de averea luĭ Tudor, în care citimŭ:

„Loculŭ caseĭ luĭ Tudor din siliştea satuluĭ Cloşaniĭ, luatŭ de Tudor *în silă* de la unŭ Bonciog moşnénŭ, care a reintratŭ în possessia eĭ, după arătarea moşnenilorŭ Cloşanĭ, în urma morţiĭ luĭ Tudor.

„Cârciuma lui Tudor, aprópe de satulŭ Balta, făcută de Tudor *prin silnicie*, pe moşia moşnenilorŭ de la Balta după arătarea Strîmbénuluĭ ş'a moşnenilor de la Baltă, anuma Nicolae Zoican şi Popa Constandin. [4])"

[1]) Veḑĭ Nota No. XCVII.

[2]) Dossiera No. 4241 de la Archiva Statului, sect. Istorica pag. 19 şi 41.

[3]) Dossiera No. 13256, idem, pag. 67.

[4]) Dossiera No. 13256 a Archiveĭ pag. 9 veḑĭ şi Nota No. XCVIII.

In façа acestorŭ mărturiĭ s'ar putea crede că Tudor a fostŭ hrăpitor saŭ prevaricatorŭ.

Maĭ mulţĭ sătenĭ din Mehedinţĭ însă attestă contrariulŭ, că Tudor a fostŭ impiegatŭ just şi omŭ integru, de şi era crudŭ şi resbunătorŭ.

Actele ce am reprodusŭ în biographia luĭ Tudor, cum şi iubirea de dreptate care'lŭ îndemna a se face advocatul sătenilorŭ năpăstuiţĭ, pledéză în favórea luĭ Tudor.

Apoĭ chiar reclama Strâmbeanuluĭ de la 1838 către tribunalul Mehedinţĭ, ne încredinţéḑă că nu prin silnicie a luatŭ Tudor Strâmbeanuluĭ aceĭ banĭ: pentru cuvêntulŭ că, dacă'ĭ ar fi luatŭ prin silnicie, Strâmbénul n'ar fi possedat actul de creanţă al luĭ Tudor; de unde urméḑă că Strâmbénul 'ĭ a datŭ aceĭ banĭ cu titlulŭ de împrumutare.

În fine, din corespondinţa luĭ Tudor cu Zoicanu [1] se face dovadă că Zoican se afla în bune relaţiunĭ cu Tudorŭ, ş'avea stimă pentru dînsul.

Prin urmare, nicĭ Răescu nicĭ Strâmbeanu, cari aŭ fost maltrataţĭ de Tudor în folosulŭ causeĭ ce apára, nu pot fi creḑuţĭ în arătările lorŭ.

Déca Tudor ar fi fostu om hrăpitorŭ, ar fi pututu dispune de sume marĭ, fără să maĭ fi avut nevoe sĕ facă împrumutărĭ pentru realisarea scopuluĭ sĕu; astu-felŭ, de essemplu, când la 1832 autorităţile competinte aŭ făcut publicaţiunĭ că cine are să ia banĭ de la casa Slugeruluĭ Tudor Vladimirescu, să se presinte cu creanţele loru, în termenu de patru lunĭ, deosebitu de Strâmbénu, s'aŭ maĭ presintatŭ şi alţĭ duoĭ debitorĭ; şi anume:

1. Pavel Machedonschi, cu 2 înscrisurĭ alle luĭ Tudor, unul din 26 August 1820, pentru suma de leĭ 1903, spre a face negoţu în tovărăşie; şi altul din 13 Ianuarie 1821, pentru suma de leĭ 20,000, cu dobânda de 5 leĭ la pungă pe lună, şi cu obligaţiune a se înapoia baniĭ orĭ când se vor cere.

(1) Veḑĭ Nota No. XCIX.

2. Iordache Polihronie și frații Ioan, cu două înscrisuri, unul din 8 Martie 1821, pentru suma de leĭ 4953; și altul din 5 Aprilie 1821, pentru 1000 leĭ. 1)

Décă Tudor 'șĭ ar fi însușitu banĭ cu mijlócele indicate de inamiciĭ seĭ, n'ar fi simțitŭ nevoie a se împrumuta, și înainte și la începutulŭ Revoluțiuniĭ, pentru a începe acea mișcare, pînă să pótă dispune de banĭ publicĭ.

În fața acellor doĭ martorĭ, interesațĭ în cestiune, istoriculŭ nu póte inculpa cu ușurință *ca prevaricatorŭ* p'un bărbatŭ ca Tudor, despre care și actele reproduse, și martoriĭ citațĭ în cursulŭ acesteĭ istoriĭ, dovedescŭ că, de și era omŭ crudŭ și resbunătorŭ, tocmaĭ din punctulŭ de vedere al iubiriĭ de dreptate și de patrie, n'a putută fi însă *hrăpitorŭ*, în sensulŭ în care 'lŭ inculpă inamiciĭ seĭ personalĭ.

Timpulu póte va da pe față alte acte cari se justifice seu se affirme acusarea Răesculuĭ și a Strâmbeanuluĭ; pînă atuncĭ, numaĭ pe simpla mărturie a duoĭ inamicĭ personalĭ aĭ luĭ Tudor, istoriculu, o repetŭ, nu póte stigmatisa ca pervaricatoru unŭ asemenea bărbatŭ.

Tudor lucrat-a el spre a se face Domnŭ?

Uniĭ din scriitoriĭ străinĭ affirmă acésta. De esemplu, Filimon dice:

„Căpitan Iordache cultiva cu dibăcie *vanitatea* Vladimirescululuĭ, făcêndu-'lu a crede că într'o di ar putea ajunge chiar Domnitor peste amêndouĕ Principatele; pentru acésta Vladimirescu, amăgitŭ de Olimpie, lucra pentru renascerea Grecieĭ; căcĭ în *aparința*, de și revoluțiunea era Românească, în realitate însă era grecéscă.“ 2)

Dela postavulŭ albŭ după fundulŭ căciuleĭ luĭ Tudor

[1]) Dossiera No. 4241 din Archiva Statuluĭ pag. 39. — Vedĭ și Dossiera No. 13256, tot la Archivă, pag. 14 (secț. istorică) care pórtă titlu *despre remasurile Slugeruluĭ Tudor Vladimirescu.*

[2]) Op. citat, vol. I. pag. 110—114.

și din allianța luĭ cu Turciĭ contra Eteriștilorŭ, Ilie Fotino conchide „că scopul ascunsu al luĭ Tudor era d'a se face Domnŭ; [1]) și că cugeta încă a face rege alu Bulgariloru pe Alesandru, unulu din ceĭ treĭ căpitanĭ aĭ Bulgarilor, ce făceaŭ parte din oștirea luĭ Tudor. [2])

Raffenel susține și ĕllu că *Tudor s'a vêndutŭ Turcilorŭ cu speranța d'a se face Domnu.* [3])

Gervinus îlu tratéḑă de omu *perfidu și ambițiosu.* [4])

Unu francesu, care a copiatu negreșitu pe Tricupis și pe Raffenel, pe carĭ'ĭ și citésă, ḑice în privința acésta:

„Românulŭ Vladimirescu, *aghentu perfidu alu Eterieĭ*, după ce a resculatu poporulu cu promissiunĭ că'lu va scăpa de jugulu Greciloru ș'al Boeriloru, a pornitu spre Capitală, în fruntea Panduriloru sei, *fără altă intențiune decâtu aceea d'a fi proclamatu Domnitoru.* [5])"

Cu tóte acestea, Laurençon, Raybaud, Cioranul, Kiriac Popescu, Solomon, Dârzénu, Protopopescu, nu ḑicŭ nicĭ unŭ cuvêntŭ despre acésta.

Singura probă care ar putea face să se bănuiască că Tudor s'ar fi gânditu la Domnie, este postavulu celu albu de la fundulu căciuleĭ séle, ce era un dreptu reservatu numaĭ Domnitorilor și membriloru familieĭ domnescĭ, cum am arătatu în biografia luĭ Tudor. [6])

După mărturisirea verbală a luĭ Cioranu, când a sosit Tudor la Slatina, atuncĭ a pus elŭ fund albu la căciula sa; adică, la appropierea sa de Bucurescĭ.

Cu ce scopu să fi făcut Tudor acésta?

Noĭ credemu spre a impune poporuluĭ și oștiriĭ, cari ținŭ la asseminea semne de distincțiune.

Adevĕrulu este că, în ochiĭ poporuluĭ, Tudor era con-

[1]) Op. citat, pag. 113 și 121.
[2]) Idem pag. 112.
[3]) Op. cit. pag. 214 și 215.
[4]) Op. cit. pag. 180.
[5] Dicționaire de la Conversation, la cuvêntulŭ *Grèce*.
[6]) Veḑĭ întroducerea acesteĭ istoriĭ vol. I, pag. 41.

sideratu ca Domn; d'aceea îlu și numia poporul **Domnu Tudor.**

Nu e de mirare însă să fi venitu lui Tudor acéstă idee în minutulu cându se vĕḑu stăpânu pe situațiune; cu tóte astea D. P. Poenaru, care a fostu în contactu directu cu Tudor în totu timpulu șederiĭ sélle la Cotrocenĭ nu 'șĭ aduce aminte nicĭ unu cuvântu, nicĭ unu actu, cari se 'lu facă a bănui că Tudoru să fi aspiratu la Domnie.

Apoĭ, esemplele ce 'ĭ va fi narratu Ilarion despre sórta capiloru Revoluțiuniloru din toțĭ timpiĭ, fie politice, fie sociale, fie religióse; bunulu seu simțu care 'lu făcea să repete că, *din ḑiua cându a rădicatu stégulu, ellu s'a îmbrăcatu cu cămașa morțiĭ*; invidia Eteriștiloru și a Bulgariloru, cari ar fi sploatatu acéstă idee în paguba luĭ; acestea ne facu a crede că ideea de domnie, chiar daca ar fi trecutu prin mintea luĭ Tudor, n'a putut-'o mărturisi nimenuĭ; nicĭ n'avem probe că a lucratu în sensulu acesta; căcĭ altu-felu, ar fi menționat despre acésta vre unulu din cronicariĭ românĭ, citațĭ în acéstă operă, și maĭ alles Kiriak Popescu.

Déca Tudor ar fi avutu într'adevĕru acéstă intențiune, noĭ credemu că nu 'ĭ ar fi fostu cu greu a o realisa la intrarea sa în Bucurescĭ, în capulu poporuluĭ armatu; prin intermediulu luĭ Ilarion, ellu ar fi pututu determina chiar pe boerĭ, cari tremurau de frica luĭ, sĕ aderese la acéstă legitimă aspirațiune.

Tudoru avea destulŭ bunu simțu ca să înțelégă dificultățile ce 'șĭ crea prin acésta în acelle grelle împrejurărĭ.

Ar fi trebuitu într'adevĕru s'o facă, cum vomu arăta maĭ la valle; însă n'a făcut'o, tocmaĭ fiindu că póte nu s'a gânditu la acésta.

Care trebuia sĕ fie linia de conduită a luĭ Tudorŭ după intrarea sa în Bucuresci?

După părerea nóstră, Tudorŭ trebuia sĕ se urce în-

dată în scaunulŭ Domnieĭ; se convóce apoĭ uă Adunare compusă de representanţiĭ tuturor classelor societaţiĭ, şi în care ar fi predominatu elementulu democraticŭ; după ce'ĭ ar fi dat comptu de faptele sélle, trebuia sĕ facă a fi allesŭ Domnŭ; apoĭ, în numele ţĕrreĭ legale, să comunice Turciei legitimele dorinţe ale poporuluĭ, promiţêndu Porţiĭ că Româniĭ suntu în stare a curaţi singurĭ eĭ ţérra lorŭ de rebeliĭ Grecĭ, fără concursulŭ oştiriĭ turcescĭ; să someze apoĭ pe Ipsilanti a trece Dunărea, dându-'ĭ respectu de câte-va ḑille, după care sommaţiune, nefiindŭ următorŭ Ipsilanti a părăsi ţérra, să 'lŭ gonésca cu forţa armată; în fine, să cumpere cu aurŭ favórea Paşilorŭ venalĭ, după vechiul obiceiŭ, spre a'şĭ ajunge scopul.

Cu modulŭ acesta, ţérra affirma dreptul seŭ de autonomie; Pórta numaĭ avea motivŭ legalŭ de a maĭ întroduce în ţérră oştirele sélle pentru a gonì pe rebelĭ; şi în faça unor asseminea acte de suveranitate, de fidelitate şi de bravură, Turcia ar fi fost silită a sancţiona *faptul împlinitu;* cestiunea socială, ca şi cea politică, ar fi fostŭ d'atuncĭ resolvate; iar Tudor, *cu voinţa poporuluĭ*, şi în *puterea spadei salle*, ar fi fostŭ primulŭ Domnŭ românŭ, care înaugura erra Domniilorŭ pământene.

Ceĭ ce se punŭ în capulŭ uneĭ mişcărĭ, ca cea de la 1821 şi 1848, trebue să se affirme, făcênd acte de suveranitate, după cum arătarăm mai sus; căcĭ Diplomaţia nu respectă de cât *faptele împlinite*, susţinute cu spada.

Cum a fostŭ considerată de poporŭ mórtea luĭ Tudoru?

Kiriacu Popescu încredinţésă că Româniĭ, multŭ timpŭ după mórtea luĭ Tudorŭ, credéŭ că ellŭ se află în Russia, trimisŭ de Ipsilanti sĕ se justifice de conduita sa façă cu Etereştiĭ; şi speraŭ că se va întórce în patria sa, mare şi tare [1].

Protopopescu susţine asseminea, în memoriul seŭ [2], că

[1]. Veḑi Memoriul Protopopesculuĭ, în *Românul*, No. 383 din anul 1862.
[2]. Veḑi nota No. XV.

la sosirea lui Ipsilanti în marginea Oltuluĭ, 40 Căpitanĭ de Pandurĭ cerură printr'o petiţie pe Tudorŭ de la Ipsilanti, care le respunse „că se află în Russia, chematŭ de „Împeratul, şi că se va întórce curêndŭ; iar pên'atuncĭ, Panduriĭ sĕ gonéscă pe Turci din ţérră."

Acésta fu credinţa sătenilorŭ, mulţĭ anĭ după mórtea luĭ Tudorŭ; dovadă, chiar cântecele poporuluĭ, unde aflămŭ versurĭ ca acestea:

Aoleu! ce focu de dorŭ!
Veni-va badea Tudorŭ
Sĕ mai strângă din pădurĭ
Cette mândre de Pandurĭ,
Să gonéscă dintre noĭ
Şi pe Nemţĭ şi pe Ciocoi. [1]).

Maĭ mulţĭ bătrânĭ din Mehedinţĭ, pe care 'ĭ am consultatŭ în privinţa acésta, mĕ întrebaŭ:

— Totŭ în ţérra Muscaluluĭ să se fi aflându Tudoru, Domnule?

— Noĭ totu tragem nădejde se 'lu maĭ vedemu odată!

— Şi ce o sĕ facă, d'o maĭ stà sĕ vie? Nu v'a scăpatu ellu de Grecĭ şi de Ciocoĭ? le ḑicém eŭ.

— De Grecĭ, da; de Ciocoĭ, ba. E! dragă Domnule!... Ne-a datu Cuza Vodă pămêntu de hrană, déră Cochinţulu ne stórce şi măduva din óse. Eu avému înainte treĭ plugurĭ, ş'aḑĭ n'am nicĭ unulu. În satulu nostru, din 50 plugurĭ ce erau înainte de împroprietărire, aḑĭ au rĕmasu numaĭ ḑece; şi din elle, numaĭ cincĭ cu câte 4 boĭ. Ne lipsesce nutreţulu de vite, şi plătimu şi apa ce o bea bietele vite!..

— A cuĭ e moşia acésta?

— Mănăstiréscă. Inginerulu, care ne a împărţitu pămêntu, 'şĭ a datu cóstele cu arendaşulu, şi ne-a datu locurĭ sterpe şi înfundate, în câtu, nicĭ pasĕrĭ nicĭ vite nu maĭ putem ţine. Am căzutu din lacu în puţu. Stăm rĕu

[1]). Poesiĭ poporale, de Alexandri, pag. 292.

de totu, Domnule! Numaĭ Tudoru alu *nostru* ne-aru maĭ putea scăpà!"

Am relatatu aceste cuvinte ca să tragu luarea aminte a guvernuluĭ, spre a îndreptà rĕulu, pînă maĭ e timpu.

Cu tóte acestea, din poesia populară ce reproducem la valle, poporulu a presimțitu că Tudoru, încongiuratu d'atâția inamicĭ, trebuia până în fine sĕ devie victima aceloru *balaurĭ* de care vorbia Tudoru în proclamațiunile sélle către poporu:

„Tudorŭ, Tudorŭ, Tudorelŭ,
Dragulŭ mameĭ voinicelu!
De cândŭ mama'țĭ aĭ lăssatu,
Și Oltenĭ 'țĭ aĭ adunatŭ,
Pe ciocoĭ sĕ'ĭ prindĭ în ghiară,
Și s'allungĭ Greciĭ din țérră,
Multŭ la façă te-aĭ schimbatŭ,
Și mi te-aĭ întunecatŭ!
Spune maică'ĭ, ce te dóre?
Că m'oiŭ face vrăjitóre,
De alénŭ să te descântŭ,
Sĕ calcĭ veselŭ pe pămêntŭ.
— Aleĭ, maică! aleĭ, dragă!
Curând visu mi'lŭ deslégă;
Că sciĭ, maică, ce-am visatŭ?
Buzduganu-'mĭ fărâmatŭ;
Sabia cea bună, nouă,
Am visat-'o ruptă'n douĕ;
Pușca mea cea ghintuită,
Am visat-'o ruginită;
Maică, pistólele melle
Le am visatŭ făr'de oțelle;
Apoĭ încă am vĕḑutŭ
Șérpe galbenŭ, prefăcutŭ,
Ce purtà córne de țapŭ,
Crésta roșie în capŭ;
Ellŭ avea ochiŭ vênḑĕtorŭ,
Avea graiŭ lingușitorŭ,
Și mĕ totŭ rugà mereŭ
Sĕ mĕ ducŭ la cuibulŭ sĕŭ...
— Ba feréscă Dumneḑeŭ

Să nu te ducĭ, fătulŭ meŭ;
C'acĕllŭ șérpe veninosŭ
E vr'un dușmanŭ ticălosŭ;
Vre unŭ hoțŭ volintirașŭ,
Și la inimă vrăjmașŭ!
„ — Maică, măiculița mea,
Cum se scapŭ de cursa rea?
Căcĭ unŭ glasŭ prevestitorŭ
Îmĭ totŭ spune c'o sĕ morŭ!
— D'eĭ muri, drăguțulŭ meŭ,
Facă ce-o vrea Dumnedeŭ!
Dérŭ se știi-tu de la mine,
C'un Românŭ voinicu ca tine,
Păn'ce cade, pân'ce móre,
Calcă șerpiĭ în picióre;
Căcĭ d'un șérpe 'nveninatŭ
I sĕ iartă unŭ pĕcatŭ!" [1]).

Și cum sĕ nu plângă plugarulu Românu, maĭ allesu celu de peste Oltu, p'Acela care 'șĭ a datu viața ca sĕ-'lu scape de jugulu Străinuluĭ și de biciulu Ciocoiuluĭ? P'acela care, după 122 de anĭ, de la bătălia de la Cernețĭ (21 August 1690) câștigată de Turcĭ și de Românĭ contra Nemțiloru, a făcutu se reînvie vechile legióne române, împrovidându prima oștire românéscă, cu comandiru românescu, și cu scopu românescu?

„Bătălia de la Cernețĭ, dice Bălcescu, fù cea din urmă în care vechile nóstre legióne se luptară în mare bătălie regulată. La Cernețĭ, Româniĭ îșĭ luară adio de la gloria militară: căcĭ, după acea bătălie, Constandin Brâncovénu neîngriji armata română, stricândŭ slujitoriĭ și făcându-'ĭ podanĭ prin satele luĭ și alle rudeloru luĭ, cum dice cronicarul Radu Lupescu; iaru alianțele séle cu Nemțiĭ și cu Muscaliĭ fură vătămătóre și luĭ și Românuluĭ; căcĭ prima grijă a Fanarioțiloru la 1716 fù a împuțina armata și miliția; iar la 1739 eĭ desființară cu totul ve-

[1]). Vedĭ *Revista Română*, pe Iunie, 1863, pag. 308, poesia întitulată *Visulŭ luĭ Tudorŭ.*

chea organisare militară a ţĕrreĭ, înlocuind'o cu Turcĭ şi cu Arnăuţĭ prin oraşe, iar prin judeţe cu slujitorĭ. Brâncovénul n'a ştiutu într'adevĕru a trage sabia la vreme; n'a ştiutu lucra, cum dice Enghel, în minutele cele marĭ şi hotăritóre într'un chipu mare şi hotărâtoru. Spiritul luĭ Michai Vitédu n'a repausatu assupra luĭ." [1].

Eĭ bine! spiritulu erouluĭ de la Călugărenĭ s'a incarnat un minut în slugerulu Tudor Vladimirescu, care din Cerneţĭ, unde 'şĭ avea ellu lŏcuinţa stabilă, a meditat mulţĭ anĭ emanciparea Româniloru de sub jugul Fanarioţiloru; din Cerneţĭ, unde se îngropasse spiritul militar al Românuluĭ la 1690, Tudoru rădică stégul libertăţiĭ, sub care alergară nepoţiĭ acelloru bravĭ oştenĭ carĭ, în diua de 21 August 1690, luasseră adio de la gloria militară; şi în câmpiile de peste Oltu, în lupta lor cu Turciĭ, eĭ reînviară acellu spiritu resbelicu care illustra odată armele române, sub căpitanĭ eroĭ ca Stefanu, Mircea şi Mihaĭ.

Nu e déru de mirare ca în Romănia de peste Oltu, şi maĭ allesu în Gorju şi în Mehedinţĭ, unde s'a născut şi a trăitu Tudoru, şi unde a fostu teatrul luptelor sélle pentru libertate şi naţionalitate, nu e dicu de mirare ca între Oltenĭ memoria luĭ Tudor sĕ fie atâtu de scumpă şi sacră! Plugarul Olténu, fie la umbra stejaruluĭ în arşiţa căldurei, fie la vatra foculuĭ în timpulu viscoliloru, narrédă copiiloru şi nepoţilor seĭ faptele luĭ Tudor, ca cetăţénu, ca vătafu de plaiu, ca comandiru al pandurilor sub stégulu rusescu, séu ca capu allu Revoluţiuniĭ de la 1821.

In timpulu escursiuniĭ melle prin Gorju şi Mehedinţĭ, în primă-vara anuluĭ 1872, spre a cullege materialu pentru acésta istorie, m'am pututu încredinţa în persónă de veneraţiunea ce Olteniĭ păstrésă memorieĭ luĭ Tudoru, care 'ĭ a scăpatu *de birŭ şi de podvezĭ*, cum dicu eĭ.

— Nu cum-va dóră eştĭ şi D-ta din sângele luĭ Tudorin? mĕ întrebaŭ uniĭ din bătrânĭ, carĭ nu putéu înţelege

[1]. Puterea armata, pag. 36 şi 37, 64 şi 65.

altu-felu missiunea mea de istoriografu al luĭ Tudoru Vladimirescu.

Ca se 'ĭ facŭ a se interesa de obiectulu căllătorieĭ melle, ș'a fi espansivĭ în narațiunea loru, le respundém:

— Da, moșule; suntu un nepotu d'aĭ luĭ Tudorinu, aruncatu de sórtă în celu-l-altu capătu al țĕrreĭ, de unde amŭ venitŭ într'adinsŭ ca să vĕdŭ locurile unde s'a născutu și a traitu Tudorinu; și se aflu de la D-vóstră totu ce știțĭ despre dênsulu, ca sĕ potu scrie viéța luĭ, și se remâie faptele luĭ de pomenire urmașiloru noștriĭ.

— Apoĭ, déca e așa, sĕ'țĭ ajute Dumnedeu, fĕtul meŭ! că multu bine am vĕdut noĭ de la Tudorinu! Dumnedeu se'ĭ odihnéscă sufletulu în împĕrăția ceruluĭ!"

Și bătrânulu Olténu, îndoioșatu până la lacrimĭ la suvenirea liberatoruluĭ țĕrreĭ de la 1821, deslega *saculŭ limbeĭ*, cum dice țĕranul nostru în limbagiul seu plttorescu; și spunea totu ce scia și audisse despre Tudorin; séu îmĭ recomanda p'alțĭ bătrânĭ, cari putéu se'mĭ dea informațiunĭ maĭ esacte și maĭ complette.

Déca săténulu românu, fie din esperiență, fie cu bunul seu simțu, știe appreția serviciile eminente adduse țĕrreĭ de Tudor, care cu sângele seu a sigilatu dreptu-rile de care ne bucurăm noĭ adĭ, nu totu astu-felu appreciadă pe Tudor cronicariĭ boerĭ, aceia adică cari erau deprinșĭ a nu putea trăi fără stăpânu; aceia adică care ținéu la privilegiile loru, și considerau ca uă crimă nisce protestărĭ armate c'a luĭ Tudor. Astu-felu, de essemplu, cronicarul Dârzeanu, al căruia memoriu ne-a fostu de mare ajutoru în acéstă operă, după ce descrie tragica mórte a luĭ Tudor, face următórea reflessiune:

„Astu-felu suntu sfârșiturile celluĭ ce ridică apostasie în potriva stăpânirii, resvrătindu norodulu din liniștita luĭ petrecere." [1]).

Cu alte vorbe, Dîrseanu justifică assasinatulu luĭ Tudor, fiind că acesta cutezase a protesta contra abusuriloru Boeriloru și Greciloru, chemând poporul la arme spre

[1]). Vedĭ Memoriul luĭ Dîrzeanu, în *Trompeta Carpaților No. 665.*

a revendica drepturile sélle. Acest Dîrzénu era la 1821 calmegiu la visterie și Medelniceru, [1]) trăindu în tóta comoditatea sa, ca boerŭ, și avînd de patronu pe Boerulu Vulpe; Dărzénu dér credea fericitu pe săténulu de peste Oltu, când acesta în realitate avea de asternutu pământulu, de învelișu cerulu, dreptu veștmênte uă cămașă de cerșetoru, și dreptu tótă averea, tiparulu de mămăliga; în astă stare îlu redussese Grecul și Ciocoiulu [2]).

Nu putea déra înțelege Medelnicerul Dârzénu că un slugeru Tudor, ce fusese abia vătafu de plaiu, se cutese a rădica apostasie împrotiva stăpânirii Boerilor, cari credea că sunt rânduiți chiar de Dumneḑeu să dispună după plăcere de munca și de viața săténuluĭ, născutu a fi o vită de sploatare a Boeriloru.

Cu mult maĭ culpabilu urma sĕ fie Tudor, în ochiĭ vorniculuĭ Alecu Beldiman, care acesta *era boerŭ din protipendada*; îĭ venea greu luĭ Beldiman sĕ vaḑă p'un boerinu de țérră lovindu privilegiile boerescĭ; de și totu Beldimanu, în poema sa, tună și fulgeră contra *tălhariloru Eteriști, carĭ aŭ addusŭ pe săraca Moldova în starea cea maĭ vredincă de jale!*

Eată cum sĕ esprimă Beldiman în privința luĭ Tudor:

„*Invrăjbitorŭ* de noróde, *de relle iscoditorŭ*,
„Un Toader Vladimirescu, unu *viclénŭ înșelătorŭ*,
„Ridicasse capŭ în țérră, oamenĭ de oaste scria,
„Pentru dreptățile țerreĭ *ḑice* că se nevoia;
„Proclamații îndestule împrăștiind în norodŭ;
„Sĕ falea ca să desfacă allŭ Grecilor tare nodŭ;
„Asuprirĭ și urmărĭ relle cu totul a conteni;
„A desbrăca maĭ mult țérra nimenĭ a nu îndrăsni.
„De au urmat de la sine, séu de alțiĭ a fost pusu,
„Lasu a cerceta acésta cellu ce va fi în prepusu;
„Toțĭ tîlharii și toțĭ reiĭ din țérră sĕ resvrătiă,
„Pentru că Vladimirescu, cât se da, îĭ *ocrotia*. [3])."

[1]). Condica din Archiva statuluĭ, No. 123 roșu pag. 273 verso. După 1821, Dărzénu a fostŭ numitŭ Serdar, și cu acestŭ rangŭ subscrie ellu memoriul sĕŭ.

[2]). Veḑĭ în Vol. II, Nota No. I, pag. 7.

[3]). Veḑĭ *Eteria*, de Beldiman, pag. 63.

Câtŭ pentru boeriĭ divaniţĭ, amŭ vĕḑutŭ în cursulŭ acesteĭ istoriĭ cum consideraŭ eĭ pe Tudoru, la începutulŭ acelleĭ revoluţiunĭ; îl trata de **tâlharŭ**, confundându-'lŭ cu aceĭ căpitanĭ de codru cari jefuiaŭ pe căllătorĭ dintr'o pornire de resbunare séŭ de înavuţire. Când Boieriĭ îlŭ vĕḑură însă la porţile Capitaleĭ, în fruntea poporuluĭ armatŭ, atuncĭ fură siliţĭ a sĕ închina luĭ Tudoru, ş'a approba mişcarea, sprijinind'o chiar *(de nevoĭ)* înaintea ţerreĭ şi înaintea curţeĭ suzerane şi protectrice. Dér îndată după mórtea luĭ Tudoru, insultele contra memorieĭ sélle reîncepură, tratându-'lŭ ca înainte de 15 Martie, atâtŭ în memoriile şi în reclamele lorŭ către Cabinetulŭ Russieĭ, cum şi în actele lorŭ officiale.

Acésta dovedesce că Reacţionariĭ suntŭ aceiaşĭ în toţĭ timpiĭ şi la toţĭ populiĭ; şi că, *de bună voiĕ*, eĭ nu cedéză nimicŭ din prerogativele lorŭ.

Uă frumósă lecţiune le-a datŭ Ipsilanti, în epistola sa reprodusă la Nota No. XLV, unde'ĭ tratéză dupŏ cum merită. Intr'adevĕrŭ, pe când Greciĭ, de orĭ-ce condiţiune, alergaŭ veselĭ sub stégul Eterieĭ, grăbindu-se a plăti tributulŭ de banĭ şi de sânge către patria lorŭ sugrumată; şi pe cândŭ notabiliĭ grecĭ dedéŭ esemplu celluĭ maĭ sublimŭ devotamentŭ pentru causa lorŭ sacră, Boeriĭ nostriĭ divaniţĭ (afară de câte-va esceptiunĭ) lăsaŭ ţérra în prada anarhieĭ, şi fugéŭ în străinătate, de unde protestaŭ contra uneĭ mişcărĭ de care avea să se folosésca eĭ maĭ ântâiŭ, după cum le ḑicea Tudoru într'una din scrisorile séle.

Din nenorocire, Boeriĭ nostriĭ, ca şi Burboniĭ din Francia, n'aŭ uitatŭ nimicŭ din absurdele lorŭ pretenţiunĭ, nicĭ aŭ profitatŭ de marele învĕţăminte alle unorŭ mişcărĭ ca cea de la 1821 şi 1848. Suntŭ uniĭ din eĭ atâtŭ de simpliĭ séŭ de orbiţĭ, încâtŭ credŭ că potŭ reînvia trecutulŭ cu privilegiele lorŭ absurde.

Dérŭ décă boeriĭ, marĭ şi micĭ, insultaŭ astŭ-felŭ memoria luĭ Tudoru, junimea luminată, care sĕ formasse în

scóla luĭ Lazarŭ, séŭ în scólele din Francia și Italia, și pe care o representaŭ Românĭ ca Eliade, Bălcescu, Laurianŭ, Voinescu, Golescĭĭ, Brătienĭ, junimea progresistă, êncă de la 1835 ridica pe Tudorŭ pe piedestalulŭ sĕŭ, arătându 'lŭ țĕrreĭ aceea ce a fostŭ în realitate, **un liberatorŭ martirŭ**, care se sacrificasse pentru drepturile țĕrreĭ și pentru ușurarea classelorŭ muncitóre, și de la care datéză erra Domnielorŭ pământene; iarŭ nu ca *iscoditorŭ de relle și viclénŭ înșelătorŭ, care ocrotea pe tâlharĭ*, cum îlŭ numesce Beldiman, séŭ *un resvrătitorŭ de norodŭ, care, de resbunare séŭ de slavă, a ridicatŭ apostasia în protiva stăpânireĭ*, cum ḑice Dârzénu.

La 1848, Tudorŭ servia de modelŭ luĭ Eliade și soților seĭ, cari complectară programa luĭ Tudor de la 1821.

In fine, la 6 Iunie 1871, prin inițiativa membrilorŭ societățeĭ *Românismulŭ*, [1]) sub președința multŭ eruditulu istoricŭ D-nu Hăjdĕŭ, se înaugură marea serbare națională de 50 de anĭ, în câmpia de la Cotrocenĭ, care rechiamă tabăra regenerațieĭ de la 1821; în acea ḑi memorabilă, junele nostru istoricŭ, D-nu Gr. G. Tocilescu, ținu unŭ discursŭ plinŭ de patriotismŭ. [2])

Aḑĭ suntem fericițĭ a vedea, pentru prima óră, publicată și istoria mișcăriĭ naționale de la 1821, atâtŭ de fecundă în resultatele séle; iar mâine țéra și Europa vor ști aprecia maĭ bine acea mișcare, după adevĕrata eĭ valóre, iar nu după cum aŭ descris-o aceia cari, cu precugetare séŭ din nesciință, aŭ desnaturatŭ și faptele și pe actorulŭ principalŭ alŭ acelleĭ memorabile drame.

Fie ca Româniĭ sĕ profite de lecțiunile aceleĭ mișcărĭ regeneratoriĭ!... Fie ca să nu se maĭ repete errorile din aniĭ 1821, 1848 și 1864, errorĭ ce ne-a făcutŭ a ne învêrti într'unŭ *cercŭ vițiosŭ*, atâtŭ de fatalŭ propășiriĭ uneĭ națiunĭ!

[1]). Veḑĭ numele acelorŭ membriĭ în *foia societăți Romanismuluĭ*, anulŭ 1, Aprilie, 1870.

[2]). Veḑĭ acellŭ discursŭ in *Columna luĭ Traian*, No. de la 16 Iunie, anulŭ 1871.

Care trebue se fie pe viitorŭ politica Românilorŭ, façă cu populiĭ creştinĭ din Orientŭ?

In faça elementuluĭ slavŭ ş'allŭ elementuluĭ germanŭ, cari amêndouĕ ameninţă a absorbi naţionalităţile de la Dunăre, *instinctuŭ de conservare* le recomandă imperiosŭ, a forma uă **allianţă defensivă**, spre a se putea apăra, la cadŭ de pericolŭ, contra inamiculuĭ comunŭ.

Dér óre numaĭ Ruşiĭ şi Germaniĭ sĕ fie de temutŭ, maĭ allesŭ pentru Românĭ?

Din nenorocire, Româniĭ din ambele Daciĭ maĭ aŭ douĭ inamicĭ, cari aŭ acelleaşĭ aspiraţiunĭ ca Germaniĭ şi ca Ruşiĭ, şi cari pentru momentŭ suntŭ uă pedică la realisarea ideiĭ salvatorie de uă confederaţiune a popolilorŭ din Orientŭ. Româniĭ de peste Dunăre aŭ de adversarĭ pe Grecĭ, carĭ, prin scólă şi biserică, prin limbă şi religiă, se silescŭ a'ĭ desnaţionalisa; şi Româniĭ de peste Carpaţĭ aŭ de adversarĭ pe Ungurĭ, cari, favorisaţĭ de Sórta, şi în temeiulŭ unorŭ pretinse drepturĭ istorice, se silescŭ a'ĭ maghiarisa, a'ĭ încorpora chiar în statulŭ lorŭ, atâtŭ pe Românĭ, câtŭ şi alte naţionalităţĭ, pe cari dualismulŭ austro-maghiarŭ 'ĭ a pusŭ sub dominaţiunea directă a Ungurilorŭ.

Uniĭ din capiĭ Revoluţiuniĭ nóstre de la 1848, precum D-niĭ Bolliac, Ión Ghica şi Nicolae Bălcescu, s'aŭ silitŭ, în emigraţiune, a înfrăţi pe Românĭ cu Unguriĭ.

D-nu Iónŭ Ghica a lucratŭ mult în privinţa acésta pentru uă *Românie tare, confederată cu Ungaria şi cu Serbia, cu scopulŭ d'a forma o barieră contra celorŭ douĕ slavismurĭ din imperiulŭ rusŭ şi austriacŭ.* [1])

Despre aliança cu Unguriĭ, eŭ nu sperŭ curîndŭ asemenea minune, pe câtŭ cunoscŭ istoria şi caracterulŭ acestorŭ descendinţĭ aĭ Hunilorŭ......

Facă Cerulŭ a vedea realisată acéstă idee, salvatóre şi pentru Ungurĭ şi pentru Românĭ!

[1]) Vedĭ Epistola No. 5 partea 1 din opera *Corespondenţa secretă* şi acte inedite ale capilorŭ revoluţiuniĭ române de la 1848.

Cât pentru allianța nóstră cu Serbia, ea esistă de fapt; și n'avem de câtŭ a ne felicita de simpatia bravilorŭ Sêrbĭ, pe concursulŭ cărora putem compta orĭ cândŭ, ca și pe concursul Bulgarilorŭ și altorŭ populĭ din Orientŭ, de o potrivă interessațĭ, ca și Româniĭ, a fi uniți printr'o allianță federativă. — Allianța cu Greciĭ ni se pare iarășĭ cam greŭ de realisatŭ, pînă cândŭ Greciĭ, ca și Unguriĭ, nu vorŭ renunța la ideea absurdă d'a contopi pe Românĭ în statulŭ lorŭ, ideie care este o curată utopie, și care nu póte folosi decâtŭ inamiculuĭ comunŭ.

Ar fi de doritŭ, chiar în interessulŭ conservăriĭ lorŭ, ca și Greciĭ și Unguriĭ se renunțe la assemenea ideĭ fatale; și să 'șĭ dea mâna sinceramente cu populiĭ ce 'ĭ înconjóră, spre a forma *confederațiunea dunărénă*, care va folosi tutulorŭ; căcĭ numaĭ astŭ-felŭ vorŭ putea conjura pericolulŭ ce 'ĭ amenință d'opotrivă și din partea Rușilorŭ și din partea Germanilorŭ. O repetămŭ, acelle naționalitățĭ, pe cari Unguriĭ și Greciĭ voescŭ a le absorbi, formézĕ elemente cu totulŭ distinse, care aŭ dreptŭ a trăi cu propria lorŭ viață; și în ce privesce pe Românĭ, eĭ sunt superiorĭ, prin numer, (cum probédă statistica [1]) și elementuluĭ maghiar și elementuluĭ grec.

Décă macsima Tiranilor este *desbină spre a domni*, macsima Popórelor trebue se fie *unirea face puterea.*

Credem că, în interesul lor propriu, populiĭ de la Dunăre se vor uni spre a forma acea confederațiune atâtŭ de multŭ dorită, care singură póte assigura esistința lorŭ politică. Chiar naționalitățile slave din Orientŭ, este de interesulŭ lorŭ a trăi *cu propria lorŭ viață*, decât a fi absorbite în elementulŭ slavŭ, represintatŭ de Russia.

In ce privesce pe Grecĭ, vomŭ observa încă că, în lupta lorŭ pentru independință, mulțĭ Românĭ din Dacia Aureliană aŭ luptatŭ sub stégulŭ lorŭ, [2]) dominațĭ de

[1]). Vedĭ în Românul de la 13 -15 Martie 1874 articolu professoruluĭ Nicolae Bălășescu despre *Româniĭ de peste Dunăre.*

[2]). Vedĭ numele acelorŭ Românĭ în jurnalulŭ *Spicuitorulŭ Moldo-Românŭ*, publicatŭ în Iașĭ la 1841.

sentimentulŭ religieĭ, care prima atuncĭ ideea de libertate; eĭ aŭ contribuitŭ multŭ la emanciparea Grecilorŭ de sub jugulŭ turcescŭ.

Prin botezulŭ sângeluĭ, vĕrsatŭ de Grecĭ şi de Românĭ în resbelulŭ de independinţa alŭ Elladeĭ, Greciĭ şi Româniĭ aŭ fraternisatŭ în numele Libertăţiĭ; prin acésta chiar, eĭ aŭ contractatŭ acea allianţă federativă ce le va fi atât de folositóre, în momentulŭ pericoluluĭ.

Din norocire, Greciĭ erudiţĭ începŭ a recunósce şi eĭ folósele uneĭ assemenea allianţe, şi se silescŭ a o propaga între conaţionaliĭ lorŭ; de şi uniĭ se servă pentru acésta cu argumente absurde, silindu-se adică a justifica acéstă allianţă pe *identitatea de origină* a Românilorŭ cu Greciĭ, şi alte assemenea absurdităţĭ. [1])

Româniĭ suntŭ Românĭ, cum o dovedesce şi numele, şi limba, şi datinele, şi totulŭ în fine, avêndŭ *individualitatea lorŭ proprie, ce 'ĭ distinge de populiĭ din Orientŭ.*

Nu pe Greciĭ liberĭ aĭ Eladeĭ amŭ combătutŭ noĭ în acéstă operă; ci pe Greciĭ Constantinopolitanĭ, cunoscuţĭ sub numele de Fanarioţĭ, şi cari aŭ fostŭ şi suntŭ încă periculoşĭ şi Grecilorŭ şi Românilorŭ de peste Dunăre.

Marcu Filipu Zallony, care a cunoscutŭ fórte bine pe Fanarioţĭ, căcĭ e nàscutŭ în Grecia, şi a vieţuitŭ mulţĭ anĭ între Grecĭ, după cum singurŭ mărturisesce, dovedesce „că ar fi unŭ mare pericolŭ pentru Grecia regenerată a „admite pe Fanarioţĭ în direcţiunea administraţiĭ sélle. „Opera mea, ḑice el, are de scopŭ a lumina pe Grecĭ asupra „*manoperilorŭ culpabile* alle Fanarioţilorŭ; şi nu voiŭ în„ceta a ḑice Grecilorŭ: nu vĕ încredeţĭ în Fanarioţĭ, căcĭ „nu între eĭ veţĭ găsi unŭ sprijinŭ neinteressatŭ, şi cu „atâtŭ maĭ puçinŭ unŭ monarhŭ neinteressatŭ; şi décă „vĕ îndoiţĭ de acésta, întrebaţĭ pe Româniĭ din Princi„pate, ce 'ĭaŭ silitŭ la 1821 se allunge pe Fanarioţĭ din

[1]). Veḑĭ opera *despre Ellinism între Valahi,* de G. G. Papadopolu fostŭ profesorŭ în coleg. st. Sava 'nainte de 1848, şi directorŭ alŭ institutuluĭ din Atena la 1859, tradusă de d. Tabacopolu.

„mijloculŭ lorŭ? Eŭ 'mĭ amŭ făcutŭ datoria, ca Grecŭ, „spuindŭ adevĕrurĭ cari negreşitŭ nu potŭ plăcea Greci-„lorŭ din Fanarŭ, pe cari'ĭ amŭ stigmatisatŭ în acéstă „operă. [1])

Consiliile luĭ Zallony le-aŭ pututŭ aprecia liberiĭ fiĭ aĭ Elladeĭ, celŭ puçinŭ după ucciderea luĭ Capodistria de către fraţiĭ Mavro-Michali, în urma uneĭ guvernărĭ a luĭ Capodistria de patru anĭ (Ianuarie 1828—Octombr. 1831) ca preşedinte regentŭ alŭ Grecieĭ; guvernare care a justificatŭ pe deplinŭ critica imparţială a luĭ Zallony contra Fanarioţilorŭ. [2])

FINE.

[1]). Traité sur les Fanariotes, par Zalony, Paris 1830.—Veḍĭ prefaça, şi pag. 341 şi 342.

[2]). Veḍĭ biografia luĭ Capodistria în *dictionnaire de la conversation;* şi în *istoria universală* de Cantu vol. XVIII pag. 489.

ERRATA

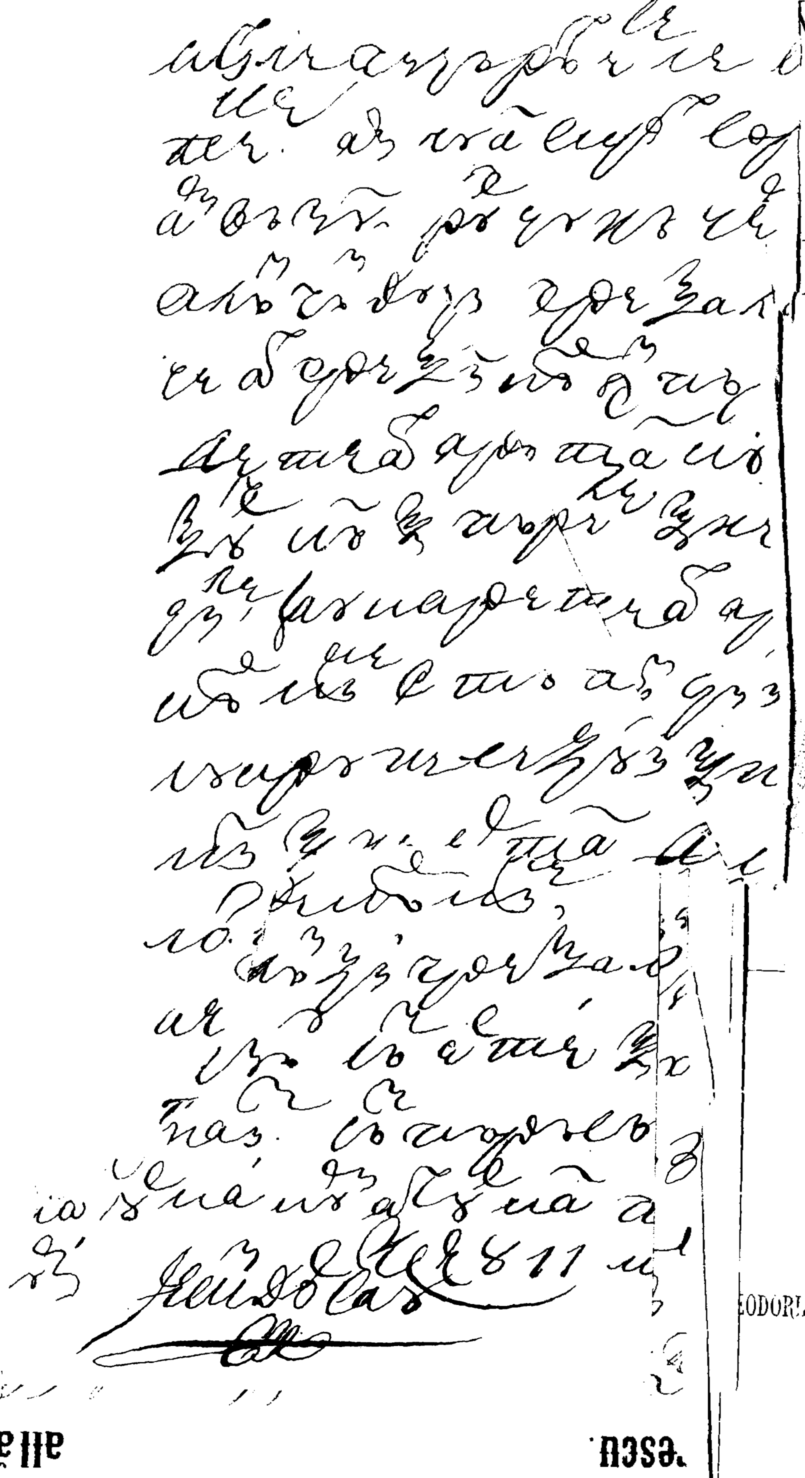
VOLUMULŬ I.

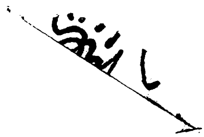
Cum este	Cum trebue să fie	Pag.	Rând.
pastrat coppie, ...	pastrat coppie, fiind desigilată.	X	14
epihalamulu	epitalamulŭ.	XI	25
sĕ fiĭ şi.	d'a fi şi.	XIII	27
de amiciţie.	de iustiçie.	XV	3
alle maĭ multor martorĭ ce urma a fi veridicĭ, martorĭ carĭ	alle istoricilor streinĭ, şi chiar alle unor martorĭ, cari. . . .	XXI	22
Acestu discursŭ.	coppie după acest discurs. . .	XXI	26
cellu d'ântêiu	cellu d'allu doilea.	XXII	20
cellu d'allŭ duoilea.	cellu d'ântâiŭ.	XXII	21
De aceea Filimon.	Filimon	XXII	29
s'a aflat.	se afla.	XXIII	5
celle rostite omuluĭ.	celle rostite, omul.	XXIII	13
şi puşĭ în posiţie.	şi pentru că eraŭ puşĭ în posiţiune.	XXIII	30
Tot la Grecĭ.	Tot de grecĭ.	3	13
înfiinţarea	împuţinarea.	6	23
de prudençă.	şi prudença.	8	6
alle Boerilor.	din Tîrgovişte.	11	29
Vedĭ Nota No. XCVI. . . .	Vedĭ Nota No. XCVII.	22	35
La 1814	La 1815.	24	24
Vedĭ şi Nota No. XCIV. .	Vedĭ şi Nota No. XCVI. . . .	33	34
1718 Maĭ 16.	1818, Maĭ 16.	35	19
pag. 11—114.	pag. 111—114.	40	34
uşcăţivă.	grăsulie.	41	7
ivimeĭ.	imineĭ.	41	20
1834.	1854.	48	35
La 1828	La 1827.	51	17
d'odată cu Ruşiĭ	Inainte de sosirea Ruşilor. . .	51	17
pe care acella.	pe care.	58	5
entusiasmat	entusiastŭ.	62	7
la 1860, Othon.	la 1862, Othon	73	31
Milon	Miloşŭ.	79	18
14 Noembrie.	24 Noembrie.	80	24
14 Noembrie.	24 Noembrie.	81	16
cellor duoĕ măsurĭ.	acesteĭ măsurĭ.	86	31
în capit. III	în biografia luĭ.	87	33
Vedĭ şi Nota No. XVII. . .	Nota No. XX.	102	23
Ordin din 22 Iuniŭ.	Ordin din 22 Ianuarie.	108	31
Vedĭ Nota No. XIX	Vedĭ Nota No. XXI.	112	35

Cum este	Cum trebue să fie	Pag.	Rând.
Sosiriĭ luĭ Ipsilanti la Colintina	Apropieriĭ luĭ Ipsilanti de Bucurescĭ	140	17
la Buzeu	la Bucov	157	14
uă		182	16
idem		188	35
pînă le voiŭ căpăta	cât voiŭ putea	204	8
să le patronese	se 'lĭ patronese	162	16
dela $^{4}/_{16}$ Martie	dela $^{14}/_{26}$ Martie	163	27
și baniĭ 3)	și baniĭ 4)	167	31
dice ce	ḍice că	209	35
că și despuiaŭ	ca să despóie	213	27
s'ar îndrăsni	d'ar îndrăsni	218	29
pentru eĭ	pentru ca	220	25
Tudor nu credem pentru ca să se facă Domnu	Tudor, nu ca să se facă Domn.	228	28
Negreșit cu	Negreșit că	243	31
la ucciderea luĭ Tudor	la ucciderea Pandurilor din ordinul luĭ Tudor	252	25
noĭ te putem scăpa	noĭ te putem scăpa, că oștirea nóstră a sosit în marginea orașuluĭ	252	27
Unŭ scriitorŭ	Uniĭ scriitorĭ	254	15
¹) Veḍĭ memoriul Protopopescului, etc.		256	21
căcĭ astfel era	Căcĭ astfel ḍicea că este	299	8
daca eĭ	daca ellŭ	301	9
a nuoa	uă nuoĕ	306	3
ca Farmaki va fi	Că va fi	311	16
dintre boieriĭ d'allŭ duoilea rangŭ	dintre fii boerilor din protipendadă, cum și dintre boieriĭ d'allduoilea rangŭ	315	6
Constandin orănescu	Const. Boranescu	319	14

FAC-SIMILE

allŭ scripturei lui Tudor Vladi

ACTE JUSTIFICATIVE

LA

ISTORIA REVOLUTIUNII ROMANE

DE LA 1821

DE

[illegible] R[illegible]

Directore la Arhivele Statului.

1874

IN EDITURA TYPOGRAPHIEI ROMANE G. CHITIU SI I. THEODORIAN
în
CRAIOVA.

NOTE.

Nota Nr. I.

Ca să'şi facă lectorul uă idee de sufferinţă poporului în acea epocă, reproducem alăturatul act, cum şi uă poesie care descrie cu elocinţă jafurile guvernanţilor din epoca de tristă memorie a Fanarioţilor.

Slujbele sub Caragea.

Tótă lumea scie că reposatul marele Banŭ Grigorie Brâncovénul era unul din ceĭ maĭ eminenţĭ elevĭ ([1]) aĭ faĭmosuluĭ Lazar; era un boier plin de erudiţie; ellinist şi latinist profund. Filosofia luĭ Ainecciu, tradusă din latineşte în limba ellenică antică, este de acest boier.

La curtea sa afla asil şi protecţie toţĭ loghiotaţiĭ Grecĭ. Pe lângă sine avea şi unŭ condiscipol al sĕŭ, Nicolae, ce avea onórea a mânca cu coconul la massă, şi care, pentru tótă favórea şi protecţia ce i se oferea, ca un cărturar ce era, şi ca unul ce ştia şi psaltichie, se credea fericitŭ a cânta la paraclisul dela capela din curte, însă numai când venea coconul la biserică.

In domnia luĭ Caragea, Banul Brâncovénul, fiind numit Spătar, ḑisse să'ĭ cheme pe logofĕtul Nicolae. — Logofete, îĭ ḑise Marele Spătarŭ, M. Sea Vodă m'a cinstitŭ cu Spătăria; şi fiind-că eştĭ om allŭ curţiĭ nóstre din copillărie, am hotărât să te fac cirac. Te orênduesc polcovnicŭ de poteră în cutare judeţ; şi iată şi pitacul de orênduire, arhon Polcovnice.

D-luĭ arhon polcovnicul Nicolae mulţumi, strângându'şĭ giubéoa cu respect la piept; şi sărută cinstita şi stăpânésca mână a d-luĭ Mareluĭ Spătarŭ.

---

[1]) Póte admirator, dar elev a fost al luĭ Lambru, nu al luĭ Lazar.

Trăgându-se în odaea sa, fostul polcovnic, ce se afla deja în Bucureştĭ, şi în tóte ḑilele, de diminéţa până séra, era jos în capul scăriĭ spătarieĭ; veni dar la ellŭ succesorul sĕŭ.

Acesta polcovnicisse sub marele spătarŭ Arghiropolu, cinstitul şi credinciosul boier şi ginere al M. S. luĭ Caragea Vodă.

—D-ta, arhon polcovnice Nicolae, îĭ ḑisse felul acesta de Buluc-başă polcovnicit, eştĭ un om procopsit; îţĭ plac cărţile şi viaţa ticnită şi fără bătae de cap; vinde'mĭ mie polcovnicia, şi scapă-te de un traiŭ în care nu te aştéptă de cât căllăria ḑi şi nópte, pe ploĭ şi vânturĭ; şi când eştĭ a casă, nu staĭ decât a judeca pe hoţiĭ de Românĭ. Eŭ îţĭ daŭ 50 de miĭ de leĭ pe an. N'aĭ de cât să'ĭ [illegible] şi să şeḑĭ acasă să te odihneştĭ.

Logofĕtul Nicolae, ce [illegible] începusse a lua un aer cam marţial, devenind polcovnic, [illegible] pe gândurĭ.

— Bine, îĭ ḑisse [illegible] am socotit şi vom trimite să te cheme."

Fostulŭ polcovnic se retrase. Nicolae, remâindŭ singur. începu a'şi ḑice [illegible] de mi [illegible] acésta e trébă! Eŭ nu ştiam că coconul [illegible] a [illegible] colo purtarea de grijă. Când dă el 50,000 de leĭ, atâta maĭ scótă cel puţin 20,000 de leĭ. Nu daŭ polcovnicia. Od[illegible] îĭ vine omuluĭ norocul. Ce trébă am? S'o caut singur, şi [illegible] remâiŭ bun cât oiŭ trăi.

A doua ḑi, fostul polcovnic, [illegible] ḑiuă, era la uşa logofĕtuluĭ Nicolae; şi ce[illegible] voie a se întroduce la arhon polcovnicu.

— Nu daŭ polcovnicia, îĭ ḑisse acesta, cum îl vĕḑú întrând pe uşă; am s'o caut singurŭ.

— Bine, arhon polcovnice; eŭ adică vrém să'ţĭ ḑic că pentru binele d-tale vrém să te scap de nevoĭ.

— Pentru binele meŭ! dar eŭ m'am gândit şi maĭ bine."

Espediă pe bulucbaşa; şi noul arhon polcovnic începu a se prepara pentru judeţ, a se duce la postul seŭ; ca să mĕ esprim maı bine, după langagiul de atuncĭ, la tactul seŭ.

Plecă în fine, şi ajunse la tactul seŭ, unde toţĭ ceauşiĭ cu poteraşiĭ lor îl primiră cu stégurile întinse şi dând la pistóle,

Se instală noul polcovnic în postul seŭ. Trecu uă ḑi, douĕ, uă septemână, douĕ, treĭ septemânĭ; ciauşiĭ şi poteraşiĭ aşteptaŭ ordinele boeruluĭ, dormind pe prispă şi pe subt umbrare; şi bóia căscatuluĭ şi a urâtuluĭ se întinse în tótă tabăra polcovnicéscă. După vre o şése septemânĭ de ḑile, polcovnicul Nicolae, vĕḑênd că stă pe cheltuielă, fără a'ĭ intra nimic în pungă, începu a se socoti:

„Ce dracu! pe ce îmĭ da omul ăsta 50 de miĭ de leĭ pe an? de unde era să'ĭ scóţă el? Aci trebue se fie ce-va; cată să mĕ dumiresc.“

Bătu în palme, porunci unuĭ ciauşiŭ să'ĭ prepare calul, şi plecă drept la Bucureştĭ. Cum ajunse, trimise şi chemă pe buluc-başa, fostul polcovnic.

— Ştiĭ ce? ḑisse Nicolae acestuia; eŭ m'am socotit una. D-ta 'mĭ aĭ dat 50 de miĭ de leĭ pe an pe polcovnicie; eŭ îţĭ cerŭ numaĭ 25 miĭ de leĭ partea d-tale; şi să fim tovaroşĭ, să cătăm înpreună polcovnicia.

— Îţĭ mulţumesc şi de acésta, arhon polcovnice; şi nu voiŭ uita facerea de bine câtu voiŭ trăi; căcĭ stam pe cheltuială şi fără nicĭ uă chivernisélă.

Se învoiră, făcură inscrisul, şi plecară amĕndoĭ la judeţ, la tact.

Cum ajunseră, uă activitate şi uă bucurie se respândi în toţĭ poteraşiĭ.

— Bine aĭ venit sănĕtos, boerule! strigară cu toţiĭ. Dumneḑeŭ să te ţie, că plesnea fierea 'n noĭ de urât.

— Ăstia sunt copiĭ meĭ, ḑise buluc-başa către polcovnicul Nicolae. Am trăit bine cu dênşiĭ; cu tóte că câte odată, de, tărnuiam şi scărpinam pe câte unul. Nu e aşa, mĕ, Ióne, Marine, Stane?

— D-ta se fiĭ sănetos, boerule; biciul stăpânuluĭ îngraşe pe slugă.

— Eĭ! acum pe lucru, copiĭ! Aveţĭ caiĭ, armele, în bună stare? De séră să fiţĭ cu toţiĭ gata.

— Cu toţiĭ, cu toţiĭ, boerule; flăcăiĭ sunt aci.

Boeriĭ se pusseră la masă; după masă dormiră ca boieriĭ; după somn luară dulcéţă şi cafea. Apropiindu-se séra, buluc-başa chemă pe toţĭ ciauşiĭ în casă.

— Gata sunteţĭ, copiĭ?

— Gata, boierule!

— Pe vênat acum! Tu, ciauşiŭ Stane, i'aţĭ poteraşiĭ, plécă în plasa cutare, şi împrăştie'ĭ prin sate, după cum ştiĭ tu; ce să te maĭ învĕţ! Tu, ciauşiŭ Vasile, iea pe aĭ teĭ, şi plécă. Tu, ciauşiŭ Dumitre, ce maĭ caşcĭ gura la mine? fă asemenea; ştiĭ tu locurile şi cotiturile tale. Şi voĭ toţĭ, haide, sĕ vĕ vĕḑ! Arătaţi-vĕ spatele; pe caĭ, şi cu Dumneḑeŭ înainte!

Logofĕtul Nicolae, cu ochiĭ sgâiţĭ, sĕ vaḑă ce va eşi din ordinele şi dispoziţiile acestea, i se părea halima, după limba

de atuncĭ. După ce eşiră ciauşiĭ, şi plecară cu poteraşiĭ lor, întrebă logofĕtu Nicolae:

— Ce o să facă eĭ acum?

— Veĭ vedea, mâĭne, poimâne, ailaltă poimâne, după depărtarea unde se duc.

— Bine, vom vedea, ḑisse logofĕtul Nicolae, cu flegma sa de loghiotat. „Inaintând nóptea, boieriĭ polcovnicĭ se culcară. A doua ḑi de diminéţă începură a veni din céuşĭ, şi a da raport. Unul spunea că băeţiĭ luĭ, din cutare şi cutare sat, s'aŭ întors cu atâtea capete de vite, boĭ, vacĭ, viţeĭ, caĭ, etc. Altul asemenea; celalalt pe a sémă.

Buluc-başa le porunci ca fie-care să'şĭ ducă vitele salle în alte sate, cu totul opuse de acelea de unde le-a luat.

A doua ḑi, a treia ḑi, de urmă tot asemenea. In intervalul acesta, săteniĭ păgubaşiĭ începură a veni la tactul polcovniciei, ca, cu genuchĭ plecaţĭ şi cu lacrimĭ fierbinţĭ, să se róge a li se da ajutorul poteraşilor spre a da gónă hoţilor ce le-a furat vitele.

Bulucbaşa nu lipsea, la fie-care plângere, a lua semnele şi cantitatea vitelor fie-căruia, şi de a espedia poteraşiĭ necessarĭ spre căutarea lor.

Satul tactuluĭ acum era plin de sute de păgubaşĭ; la cârciumă şi la băcănie se făcea aliş-veriş. Băcanul şi cârciumarul începură a lăuda pe Dumneḑeŭ că a maĭ înviat satul. In fine, poteraşiĭ, espediaţĭ după căutarea hoţilor şi a vitelor, începură a veni care cu câte uă pereche de boĭ, care cu vacĭ şi cu viţeĭ, care cu câte un cal, douĭ, în cât bătătura polcovnicieĭ începu a lua un aspect de obor.

Păgubaşiĭ, fie-care îşĭ cunoştea vitele sale; poteraşiĭ, fie-care îşĭ nara aventurele, cum a alungat pe hoţĭ, cum s'a bătut cu dênşiĭ, cum a pus mâna pe vite, şi cum în fine tâlhariĭ de hoţĭ le-a scăpat din mână.

Polcovnicul Bulucbaşa strigă să le tacă gura la toţĭ, că a făcut curtea polcovnicieĭ se nu maĭ semene decât un han şi un obor.

După ce restabili tăcerea, începu a despărţi vitele, fie-care cu stăpânul seŭ, şi a le preţui.

— Aĭ teĭ sunt boiĭ ăştia, mĕ? întrebă pe unul.

— Aĭ meĭ, boerule!

— Iĭ cunoştĭ bine?

— Cum să nu-ĭ cunosc? că numaĭ atât avém!

— Eĭ! să'ţĭ trăiască! Eată flăcăiĭ i-a găsit. Da ce maĭ boĭ! Aştia, ca uă para, fac 500 de leĭ; cincĭ-ḑecĭ de leĭ e ḑeciuéla; caută-te 'n pungă, şi veḑĭ de dă ce-va şi băeţilor, că nu sunt slugile tale.

— Aoleo, săracul de mine! boerule! Eŭ n'am dat pe bo de cât numaĭ 200 de leĭ; şi acum să voiŭ să'ĭ vênḑ, nu-mĭ dă niminĭ nicĭ 150 de leĭ pe dênşiĭ.

— Minţĭ, Rumâne. Uite Rumânul draculuĭ! da şiret maĭ e, Asta e; 50 de leĭ, dacă vreĭ să-ţĭ ieĭ boiĭ; dacă nu, punŭ de scutură praful după tine.

Venia rêndul apoĭ la vaca altuia, la caiĭ celuĭ-lalt; tóte vitele se preţuiaŭ îndoit şi întreit de ceea ce făcéŭ; ḑeciuelele le făcea grămadă de banĭ pe masa polcovnicieĭ, păgubaşiĭ apoĭ intra pe mâna poteraşilor ce le lua maĭ cât le-a luat şi polcovnicul. Multe din vite iară, cum se întêmplă fireşte la tóte furtişagurile din lume, nu se maĭ găsea, cu tótă străşnicia ce punea d-luĭ Boerul polcovnic. Boiĭ, maĭ vêrtos ceĭ maĭ ţepenĭ şi caiĭ ceĭ maĭ frumoşĭ, par' că era un făcut, că nu se maĭ găséŭ. Toţĭ apucaŭ drumul Focşanilor şi treceaŭ în Moldova.

Astfel se urmă vre uă două septemânĭ. Pe de o parte, séra, uniĭ din poteraşĭ eraŭ espediaţĭ după vite, şi pe de alta, diminéţa până în ḑiuă, alţĭ poteraşĭ espediaţĭ maĭ dinainte, venéŭ, pe cum am ḑis, cu vitele destinate a fi aflate de straşnicul zabetlic al polcovniculuĭ. Ḑi cu alta, ḑeciuelele aducéŭ în casa polcovnicieĭ peste uă mie de leĭ pe ḑi.

La tóte acestea, logofĕtul Nicolae se uita ca un loghiotat, şi suspina adesea.

In cele dupe urmă, plecă la Bucureştĭ, şi trasse drept la coconul.

— Heĭ! bine aĭ venit, arhon polcovnice! îĭ ḑisse d-luĭ marele Spătar.

Cum îţĭ merg trebile? Cum o ducĭ cu polcovnicia?

— Rĕŭ, cinstite cocóne!

— De ce?

— Apoĭ, iétă de ce." Şi începu a'ĭ spune istoria: cum a venit Bulucbaşa, şi i-a oferit 50 de miĭ de leĭ; cum n'a vrut s'o dea, şi s'a dus s'o caute singur; cum a şeḑut pe cheltuială vr'o şése septemânĭ; cum s'a hotărât a se întovăroşi cu Bulucbaşa; şi în fine cum a vĕḑut că se caută polcovnicia la ţérră.

— Sărac sunt, ḑisse el, cinstite cocóne; bunĭ sunt 50 de miĭ de leĭ ce 'mĭ a dat; şi bunĭ sunt baniĭ ce vedém cu ochiĭ meĭ séra pe masa polcovniciei; dar ceea ce vĕḑ că este, e blestemul, urgia luĭ Dumneḑeŭ! Nu'mĭ trebue! adause el, scuturându'şĭ giubéoa; maĭ bine sărac şi curat, cu cărticelele mele, cu bisericuţa mea; şi pentru uă gură şi îmbrăcămintea unuĭ trup, se trăeştĭ d-ta! Mulţĭ săracĭ mănâncă din curtea d-tale; oiŭ trai şi eŭ."

— Ha! ha! ha! Nu spuĭ că eştĭ prost? Adică păn' acolo tot nu te socotém! Mĕĭ, prostule, eŭ când te-am chemat şi 'ţĭ am ḑis că voiŭ să te fac cirac, ştiam eŭ ce-va. Fieşĭ care polcovnicie are preţul hotărât, după listă; şi se vinde cu 50 de miĭ de leĭ, cu 60, 70 până la 100 de miĭ de leĭ pe an; afară de ceea ce se maĭ dă logofĕtuluĭ spătăresc şi ómenilor caseĭ; eŭ 'ţĭ am dat una din cele maĭ bune polcovniciĭ; şi tu te lepeḑĭ de noroc. Prostule! dar astea sunt canonisite după legĭ. Dreptul Spătaruluĭ este de a vinde polcovniciile; al Vistieruluĭ, de a vinde isprăvniciile şi sameşiile; al Ispravniculuĭ, d'a vinde zapcielâcurile; ş'al Vornicilor, d'a vinde vătăşiile de plaiŭ; şi apoĭ polcovniciĭ, ispravnicii, sameşiĭ, zapcii, vătaşiĭ de plaiŭ, cum or să scótă baniĭ, dacă fie-care nu'şĭ va căuta de meseria sa, după chipurile ce sunt în obiceiŭ. Eŭ 'ţĭ am dat una din celle maĭ bune polcovniciĭ, şi ca la un om al caseĭ, 'ţĭ am dăruit'o, unde alţiĭ daŭ până la 80 de miĭ de leĭ pe dênsa; şi tu îĭ daĭ cu piciorul!

—Nu'ĭ daŭ cu piciorul, cinstite cocóne; dar, sĕ mĕ ierţĭ d-ta, îţĭ spuiŭ că nu'mĭ trebue, nu pot băga astfel de banĭ în punega mea.

— Mĕĭ, dar eŭ sunt banul Brâncovénul, cu moşiĭ, cu ţiganĭ, ca nicĭ un boer; şi tot nu mĕ pociŭ lepăda când îmĭ dă M. S. Vodă uă chivernisélă. Veḑĭ, tu eştĭ alla, după vorba turcéscă: *em chiel, em fudul*. E destul că în Spătăria unuĭ boier ca mine, să nu se facă Spătarul tovaroşiŭ cu hoţiĭ ăştia de Fanarioţĭ, cu hoţiĭ şi cu tâlhariĭ, ca să'ĭ trimiţă în bende a despuia şi a uccide lumea, şi să înparţă praḑile cu dênşiĭ; căcĭ limongiĭ ăştia nu se mulţumesc numaĭ cu ceea ce e canonisit.

— Mie, boierule, nu'mĭ trebue nicĭ canonisit; un trup am, şi n'oiŭ muri de fóme; un suflet am, şi 'mĭ e destul păcatele mele; ce să mĕ maĭ încarc cu câte am vĕḑut?

— Prost aĭ fost când eraĭ în scólă cu mine, şi prost o să morĭ. Haide, dute; voiŭ porunci celle de cuviinţă logofĕtuluĭ spătăresc.

Iată dară care eraŭ drepturile cinstiţilor şi credincioşilor boierĭ aĭ Domniilor fanariote! Uă clasă se ḑicea de slugĭ, alta de credincioşĭ boerĭ; şi cea maĭ înaltă, ce practica *tâlhăria organizată*, se ḑicea cinstiţĭ şi credincioşĭ. [1])

CANTEC OLTENESC.

Leleo muĭcă, rândurica
Numaĭ póte mitutica;
Că'ĭ frumósă diminéţă,
Roua 'ĭ nasturĭ pe verdéţă,
Şi Zorilă 'n răsărit
Jócă 'n câmpul aurit.
Plec, mĕ duc la d'ăĭ ciocoĭ,
Ce-şĭ bat joc şi'şĭ rîd de noĭ!

Leleo muĭcă, leleo Dómne!
Prunculeţiĭ 'mĭ mor de fóme:
Mor în ţéra Românéscă,
Cea avută, cea ceréscă!
Codrul mândru c'a 'nverḑit,
Frunḑa mi l'a 'mpodobit;
Mĕ duc să pândesc ciocoĭ,
Că prea mult îşĭ rîd de noĭ.

Ce folos d'aşa câmpie,
De a ţeriĭ avuţie,
C'aduc aurul cu saciĭ,
Dacă parte n'aŭ săraciĭ!
Că din holda ce muncesc
Nicĭ un bob nu folosesc;
Muncesc tot pentru ciocoĭ;
Copilaşiĭ îmĭ staŭ goĭ.

N'aŭ cămaşă, n'aŭ mâncare;
Că şi biată măsa [2]) n'are.
N'are-a tórce, n'are-a ţese,
Şi din strenţe nu maĭ ese.
Că plătesc, plătesc, plătesc,
Şi nu maĭ mĕ răfuesc.
Tóte 'n plată 'sŭ la ciocoĭ;
Lumea nu e pentru noĭ!

Intr'o ḑi ne-a cere d'óre
Plată p'aer şi pe sóre.
Că cer vamă şi chirie
Şi p'a fiareĭ vizunie.
Plătesc locul de bordeiŭ,
Şi n'am nicĭ mălaiŭ de meiŭ.
O ciocoĭ, ciocoĭ, ciocoĭ!
Ce-om fi ór'de vină noĭ?

Anul tot în lucrul vostru,
N'avem timpuleţ al nostru.
P'o oiţă cereţĭ plată,
Fiind-că paşte, fiind-că fată.
Găinĭ cereţĭ să vĕ dăm;
De n'avem, să cumpărăm.
Maĭ iertaţi-ne, ciocoĭ,
C'abia pelea e pe noĭ!

Până când să daŭ în vară,
Doĭ copiĭ îmĭ degerară;
Că-ĭ coliba dărâmată;
Cerga d'arendaşŭ luată;
De găteje am sfârşit,
Şi ciocoiul le-a scumpit.
O ciocoĭ, ciocoĭ, ciocoĭ,
Ce ne frigeţĭ, vaĭ de noĭ?

Că plătesc şi pentru vatră,
Pentr'un căpătâiŭ de ṣétră;
Pentru tot ce e sub sóre;
C'a ḑis Christ, că dacă móre
Âl d'a fost maĭ necăjit,
El e 'n cer maĭ fericit.
Maĭ daţĭ cer pe la ciocoĭ,
Şi pămênt la d'alde noĭ.

Christuleţe, maĭ ia-ţĭ cerul,
Că ne rebegeşte gerul;
Ia-ţĭ şi cerul şi cuvêntul,
Şi maĭ lasă-ne pămêntul.

[1]) „Conservatorul“ No. 1. Novembre 1856 de N. Russo (Eliade) pag. 123—128.
[2]) Prescurtatŭ din mamă-sa.

Dă'mĭ cât pociŭ măcar a sta,
Capul a mi-l rezima.
Maĭ du 'n cer şi d'ăĭ ciocoĭ,
Şi maĭ iartă-ne pe noĭ.

Leleo muĭcă, dac'aşiŭ prinde
Hoţomanĭ, d'ăĭ de ne vinde,
Hoţomanĭ dela bisericĭ,
D'ăĭ ce ne tot fac la predicĭ,
Să le spuiŭ ce-a ḑis Christos
Pe când mi'ţĭ umbla pe jos,
Şi da lumea la ciocoĭ,
Ş'opria cerul pentru noĭ!

Leleo muĭcă, cucul cântă
Vara verde, vara sfântă!
Codruluĭ că plete 'ĭ creşte,
Pe voinic că mi-ţĭ umbreşte.
Umbra 'ĭ désă 'n cărpenişŭ,
Să m'aşeḑ la ăl cotiş,
Să pândesc la d'ăĭ ciocoĭ.
Că prea sunt spurcaţĭ cu noĭ!

Leleo muĭcă, măiculiţă;
Ia dă-mĭ tónta puşculiţă;
Că de an n'am maĭ cătat'o,
Şi rugina-o fi mâncat'o;
Că de an n'am dat cu ea,
Ş'asta'ĭ tót' averea mea.
Să mĕ duc la d'ăĭ ciocoĭ,
Ce'şĭ bat joc şi'şĭ rîd de noĭ.

Puşcă lungă, ghintuită,
Din resbóe dobândită;
Moştenire dela tica,
Tica ce nu ştia frica:
Că intra în Cârjaliĭ,
Şi da grózǎ 'n Pasvantliĭ.

Tata n'avea plug şi boĭ;
Se hrănea dela ciocoĭ.

Poterile şi catane
Iĭ ḑicea tot căpitane.
Când răcnea, scotea văpae;
Nu'ĭ sta nimenĭ în bătae.
El 'mĭ a ḑis, când a murit:
„Te-am crescut şi te-am iubit;
„Pun'te 'n pândă la ciocoĭ,
„Că eĭ nu sunt fraţĭ cu noĭ."

Leleo muĭcă, cucul cântă
Voinic codrul se avântă;
Frunza-ĭ verde şi curată;
Parcă-mĭ vĕḑ nevasta fată;
Dar mĕ duc, voinic şi viŭ;
Şi nu ştiŭ d'o să maĭ viŭ;
Hoţomaniĭ de ciocoĭ
Or fi poterĭ dupe noĭ.

Că eĭ fur' în ḑioa mare,
In Divan, în Adunare;
Fără frică de robie,
De bătae, puşcărie;
Căcĭ eĭ sunt privilegiaţĭ,
Şi de prăvilĭ apăraţĭ.
Bresle rele de ciocoĭ,
Ce sug sângele din noĭ!"

Când pleca în haiducie,
Copilaşiĭ şi soţie,
Cu bătrâna lor bunică
Il ţinea plângând de frică,
El pe toţĭ îĭ săruta,
Flinta 'n umerĭ arunca;
Şi luând'o spre Vulcan,
Ḑicea 'n frunḑă pe Jian. [1]

Nota No. II.

Luxul şi impositele sub Caragea.

Un strein, care a şeḑut în Romania şésse anĭ, (dela 1815 până la 1821) vorbind despre luxul Gospodarilor ş'al boerilor, ḑice, despre Caragea şi despre boeriĭ d'atuncĭ:

[1] D. Bolliac, Poesiĭ naţionale, tipărite la Paris, 1857, pag. 15.

„Imbrăcămintea unuĭ boer din protipendada costă 400 galb. aprópe; iar a cocónelor, îndoit şi întreit. Boeriĭ cheltuesc pe an pănă la 3 miĭ de galbenĭ, de-şi aŭ Posluşnicĭ şi Scutelnicĭ, şi câte 10—20 servitorĭ (ţiganĭ) cu carĭ se ajută.

„Cheltuelile Prinţuluĭ se urcă pe an dela 3 pănă la 4 mil. leĭ, în care intră şi tributul Porţiĭ, cum şi presenturile Paşilor şi demnitarilor celor marĭ aĭ Porţiĭ, cum şi gratificaţiile pe la favoriţĭ şi pe la *Elciĭ* (consulĭ). Intreţinerea curţiĭ domnescĭ costă maĭ multe sute de miĭ de leĭ pe an. Funcţiunile se daŭ pe câte un an, şi tóte cu banĭ gata.“ [1])

Un alt strein, care a şeḑut în Principate maĭ mulţĭ anĭ, ḑice despre Caragea:

„In primul an al Domnieĭ sale, impositul ordinar fu adăogat de opt orĭ maĭ mult de ce fussese fixat prin bugetul general, decretat de divanul Domnesc la 1802, conform Hatişerifuluĭ; acel imposit se maĭ adăogă şi prin ordonanţe date la fie ce triminie de către adunărĭ parţiale de boerĭ, decorate cu titlul pompos de Adunare obştéscă.

„Acest imposit se maĭ măria prin dessele schimbărĭ de vistierĭ; îl maĭ mărea şi ispravniciĭ, creaturele Vistierilor, ómenĭ cruḑĭ şi răpitorĭ; şi aceste contribuţiunĭ straordinare, ce se puneaŭ pe oraşe şi pe sate, sub felurite pretesturĭ absurde şi arbitrare, producéŭ sume îndoite şi intreite de cele legiute de Domnĭ cu divanul seŭ.

„Contribuţia vămilor, carĭ pănă la 1802 privea numaĭ oraşele şi târgurile, se întinse şi asupra satelor.

„Apoĭ şi contribuţiile ce se puneaŭ pe mieĭ, pe vinurĭ şi pe alte articole de felul acesta, fură şi ele adăogite peste ceea ce stipula Hatişeriful.

„Aceeaşĭ sistemă de încărcare se urma cu rechisiţiunile de fên şi orḑ, destinate pentru poştiĭ şi grajdurile domnescĭ; pentru untul, mierea şi mieiĭ ce se trimitéŭ la Vidin şi la Stambul; pentru ḑillele destinate la construirea şi reparaţia cetăţilor turcescĭ după celle doue ţermurĭ alle Dunăriĭ; şi pentru lemnele de construcţiune la amiralitatea turcéscă; tóte acestea, contra stipulărilor Hatişerifuluĭ.

„De multe orĭ acelle obiecte se plătéŭ în banĭ, cu preçiŭ îndoitŭ şi întreit de valórea lor reală.

---

[1]) Lettres sur la Valachie, par P. R. Paris 1821 pag. 82, 85, 101, 128, 129 şi 134.

„Şi tóte aceste jafurĭ eraŭ sancţionate de ministriĭ luĭ Caragea, creature vile alle Despotuluĭ, complicĭ aĭ hoţiilor salle, uă urmbră din vechea obştéscă Adunare; iar budgetul era tot d'auna în deficit, cu scop d'a servi ca pretest pentru abusurĭ nouĕ alle annuluĭ viitor.

„In şésse anĭ şi jumĕtate aĭ domnieĭ luĭ Caragea, s'aŭ creat peste patru miĭ de boeriĭ, carĭ adusseră un folos necalculat; toţĭ aceştĭ boeriţĭ eraŭ ómenĭ recomandaţĭ numaĭ prin bassetea şi rapacitea lor; din eĭ uniĭ eraŭ înălţaţĭ la celle maĭ înalte trepte ale boerieĭ, ceea ce făcu a înjosi cu totul protipendada, deja decimată şi slăbită prin esilurĭ şi persecuţiunĭ în persóna membrilor eĭ cellor maĭ influinţĭ şi avuţĭ.

„Tóte funcţiile statuluĭ eraŭ date la mezat, pe façiă; tot ce era avere publică şi privată era de drept a boerilor, marĭ şi micĭ; Spătăria însăşĭ, poliţia generală a ţerreĭ, încorona acéstă operă de spoliare universală şi sistematică, ce devenisse lege prin obiceiŭ. Spătarulŭ vindea căpităniile de judeţe, instituite pentru apărarea hotarelor şi liniştea publică; assemenea Vistierul şi Vornicul vindeaŭ funcţiunile ce atârnaŭ de dênşiĭ.

„Plângerile către Pórtă eraŭ înăbuşite de aurul luĭ Caragea, stors din spinarea poporuluĭ; promissiunile de îndreptare eraŭ eludate de viclénul Gospodar; abusurile mergéŭ crescênd, şi ţĕranul abandona coliba spre a emigra saŭ a deveni haiduc. Uă assemenea stare de lucrurĭ trebuia să producă uă rescólă [1])

Nota No. III.

Arz către împărăţie, când a fugit Caragea Voevod. 1818 Sept. 29.

Noĭ, robiĭ prea putérniceĭ împărăţiĭ, Mitropolitul, Episcopiĭ, Egumeniĭ şi Boeriĭ, marĭ şi micĭ, Căpitanĭ şi tótă săraca Raia, din cea neapărată datorie îndemnându-ne ca nisce supuşĭ credincioşĭ aĭ prea-puterniceĭ şi a nóstră hrănitóre împărăţie, şi cu celle până la pământ închinăciunĭ către prea înaltul împă-

---

[1]) La Principauté de Valachie, sous le Hozpodar Bibesco, par B. A. . . . . ancien agent diplomatique dans le Levant.—Bruxelles 1848, pag. 14—17. —Vedĭ şi nota dela pag. 122 din „Conservatorul" No. 1 Novembre 1856, fóe redactată de Eliade în Turcia, sub numele D. N. Russo, şi unde se descrie mijlócele prin care se înavuţiaŭ împiegaţiĭ sub Fanarioţĭ.

rătescŭ prag arătându-ne, printr'acest prea plecat al nostru obştesc Arz-mahzar, însciinţăm prea blândului auz al prea puterniceĭ împărăţiĭ, că Domnia Sea Ioan Vodă Caragea, Domnul acesteĭ ţerrĭ, astădĭ la 29 alle acesteĭ lunĭ Septembre, pe la 10 césurĭ din dĭ, lăsând scaunul Domnieĭ, a plecat, eşind afară din politie întocmaĭ cu acelaşĭ chip ce obicĭnuia de eşia afară la plimbare; iar peste prea puţină trecere de vreme, ca de vr'o patru césurĭ, ne-am pomenit că, din urmarea drumuluĭ Domnieĭ Séle, ne trimite câte-va poruncĭ în scris, care iarăşĭ după a supuneriĭ datorie şi povăţuire, socotind că se cuvine a se face sciut şi la împărăţie.

Iată trimitem şi copiĭ dupŭ dênsele, adeverite cu iscăliturele nóstre, Mitropolituluĭ, Episcopilor şi Boerilor, trimiţând osebit şi copie dupe o notă ce în urmă ni s'aŭ trimis de către cinstitul general consulat al Russieĭ de aicĭ, spre a se face cunoscută către împărătescul auz şi cererea ce face prin numita notă Escelenţia Sea Generalul Consul rusesc; şi tocmaĭ dupe priimirea acestor poruncĭ alle D-Sélle, ce s'aŭ dis maĭ sus, încredinţându-ne cu bună sémă de a sa pribegire de aicĭ din ţérră, cu tótă familia sea, numaĭ decât, pe de o parte noĭ boeriĭ am îmbrăţişat cu toţiĭ strejuirea politieĭ şi otcârmuiriĭ ţĕrreĭ, priveghind din tótă virtutea de a se pune în lucrare şi a se urma orĭ câte mijlóce privesc la întregimea acestuĭ împărătesc keler, după a supuneriĭ strămoşeştiĭ nóstre ferbinte râvnă şi credinţă, ca uniĭ ce dela a sa împărătéscă milă aşteptăm tótă hrana şi mângăerea.

Iar pe de altă parte, prin nizamul *deosibit*, n'am lipsit de a înştiinţa fără de zăbavă şi pe luminaţiĭ şi slăviţiĭ Muhafidĭ aĭ Serhaturilor, de acéstă fără de veste întêmplare, până când ne vom învrednici a sosi şi a se arăta acéstă vrednică de jale a nóstră însciinţare la împărătescul prea înalt Prag, înaintea căruia, aşternând celle până la pământ a le nóstre închinăciunĭ, să ne tânguim de acéstă fără de veste nenădăjduită a pribegiriĭ Domnuluĭ, care nu puţină spaimă şi turburare a pricinuit la obştea supuşilor Raiale de aicĭ ale prea puterniceĭ împărăţiĭ, întocmaĭ ca şi la alte trecute asemenea întêmplărĭ de pribegirĭ alle acellor Domnĭ, carĭ, arătându-se în pământul ţĕrreĭ cu desevârşită stăpânire şi putere, aŭ pus în lucrare fără de sfială tóte cugetările şi voinţele lor, când nu puţine reutăţĭ şi pagube am suferit; în cât, din nisce urmărĭ ca acestea alle Domnilor, am ajuns a ni se turbura apărarea

liniştită a ţerreĭ (care este keler împărătesc); şi în vreme ce noĭ tot d'auna suntem, şi în tótă viaţa nóstră vom fi, supuşĭ şi credincioşĭ, ne vedem încongiuraţĭ de asemenea supărătóre supărărĭ. Dar cu tóte acestea, împlinind datoria supuneriĭ şi a credinţiĭ nóstre către prea puternica împărăţie, amŭ odihnitŭ cu celle maĭ blânde şi cuviinciόse mijlóce pe supusele Raiale; am pus în bună orânduială curgătórele trebĭ alle ţereĭ; şi tóte câte am socotit că privesc la nizamul cel obştesc al pămêntuluĭ, le-am întocmit cât ne este prin putinţă, spre împlinirea sfintelor împărătescĭ poruncĭ, spre săvêrşirea curgătórelor trebĭ, şi spre întocmirea liniştiriĭ ceĭ obşteştĭ. De aceea dar, alergând tótă obştea supuşilor locuitorĭ de la acest împărătesc şi nouĕ de hrană dătător keler al prea puterniceĭ împărăţiĭ, ne rugăm, cu celle până la pămênt închinăciunĭ, ca să-şĭ reverse prea puternica împărăţie cea cu blândeţe împărătéscă, şi împărătésca mila sa, către ceĭ ce cu nesaţiósă dorire aştéptă şi privesc la aceeaşĭ împărătéscă a sa milostivire; şi precum a pururea dela moşiĭ, strămoşiĭ nostri am dobândit mângăiere dela a sa nemărginită milă, ce privesce către toţĭ supuşiĭ prea puterniceĭ împărăţiĭ, asemenea şi acum să ne învrednicim a dobândi ceea ce, a sa stăpânéscă şi părintéscă priveghere, cu milostivire privind asupra supuşilor seĭ, va bine-chibsui, spre a ni se păḑi cinstea, dreptăţile şi privilegiurile carĭ prin împărătescile şi vrednicele de închinăciunĭ Hatişerifurĭ ni s'aŭ hărăḑit; cum şi liniştita petrecere i odihna, atât a părţiĭ bisericescĭ, i a némuluĭ boerilor pămêntenĭ, cât şi a tóteĭ obşteĭ supuşilor Raele a keleruluĭ împărătesc. Căcĭ noĭ apururea, cu tótă obştea, înălţăm mâinĭ de rugăciunĭ către înaltul Dumneḑeŭ pentru prea puternicul şi prea dreptul al nostru făcător de bine, şi ţiitorul dreptăţiĭ, stăpân al nostru, spre îndelungirea anilor vieţiĭ împărăţieĭ sele, şi spre întărirea şi starea împerătesculuĭ seŭ scaun, până în vecĭ. [1])

Nota No. IV.

Penticostarul din anul 1800, dăruit de Tudor la biserica din comuna Cloşani.

S'aŭ dat acest penticostar biserіceĭ dela Cloşanĭ, jud. Mehedinţĭ; şi pohtim preoţiĭ biserіceĭ acesteia, ce se vor afla orĭ

[1]) Condiça No. 122 din archiv. Statuluĭ pag. 338—339.

în ce vreme, a avea trecute în pomelnicul dela proscomidie numele ce arăt maĭ jos, ca pre (elle) să le pomenéscă la sfântul jertfelnic.

1819. febr. 27.

Dionisie Arhiereul;
Varlaam Monahul;
Varlaam Lupul;
Marin;
Efrosin Eromonah;
Apostol;
Petre;
Zoi;
Dionisie Arhiereul;
Iosif Ieromonah;
Pârvu;
Rocsandra;
Mitrofan Ieromonah;
Costandin, Ioana;
(suscris) Theodor biv vel sluger. [1])

Nota No. V.

Actul de danie a luĭ Tudor de 30 stj. daţĭ în folosul preoţilor dela biserica din comuna Prejna, dist. Mehedinţĭ, ḑidită de Tudor cu spesele sale la 1808, şi reparată la 1860.

Fiind că pentru stînjini de moşie treĭ-ḑecĭ, ce'ĭ amŭ cumpăratŭ cu zapis în ruptóre dela Gheorghe sin Kurea Kelcea, în hotarul Rumâniorilor, aceştĭ stînjinĭ, din bun cugetul meu, 'ĭ am dat danie la sfînta biserică ot Prejna, hramul sfinteĭ născătóreĭ de Dumneḑeŭ, care s'aŭ făcut de mine, să fie pentru chivernisirea sfinteĭ bisericeĭ, şi pomenirea sufletuluĭ meŭ, şi a părinţilor, şi a tot némuluĭ meŭ; pentru ca să fie ştiut că aceştĭ stînjinĭ 'ĭ am luat numaĭ pentru acéstă trébă, de 'ĭ am dat danie la sfînta biserică. Nimenĭ din copiĭ meĭ.[2]) saŭ némul meŭ să nu fie volnicĭ a căuta să'ĭ ia; ci să'ĭ stăpânéscă sf. biserică în vecĭ. Şi am iscălitŭ cu mâna mea. [3])

Theodor Slugeru 1808 Maĭ 20.

---

[1]) Scris de mâna luĭ Tudor, la pag. 124 verso, din acel Penticostar.
[2]) Se vede că pe atuncĭ Tudor cugeta la însurătóre.
[3]) Originalul autograf, îl posedă autorul acesteĭ istoriĭ.

Nota No. VI.

Copie dupe diata luĭ Tudor, când hotărîsse să plece în Russia [1])

Aflându-mĕ eŭ om necăsătorit și fără de vrednicĭ clironomĭ, temându-mĕ în tótă vremea de mórte, maĭ vârtos aflându-mĕ ostaș, și în tótă vremea călător, precum și acum am călătorie maĭ delungată, am socotit ca să 'mĭ puiŭ la orânduiélă subt epitropie cele ce am, atât mișcătóre cum și nemișcătóre, în ce chip să se urmeḑe, întâmplându-se sfârșitul vieţeĭ mele la vre uă străinĕtate, saŭ măcarŭ și aicĭ.

Ântâiŭ, ferbinte mĕ rog Dumnévóstră la treĭ boierĭ, prietinĭ aĭ meĭ, Dumnéta Chir Constantine Furtună, Dumnéta Arhontreti (logofĕt) Ioniţă Burilene, și D-ta arhon Armașu Grigorie Ciocăzane; să bine-voiţĭ, pentru mare pomenirea D-vóstră, a'mĭ fi epitropĭ mie pentru tóte, precum rânduesc eŭ maĭ jos, să urmaţĭ dupe mórteă mea; și pentru acéstă ostenélă și facere de bine a D-v. milostivul Dumneḑeŭ să vĕ trimită D-v. pe acéstă lume mincinósă harŭ și mila luĭ; iară la viitórea și nesăvârșită vreme, ușurare sufletuluĭ D-v.

1. Tóte acareturile mele, câte am aicĭ în Mehedinţĭ, adică: case, morĭ, viĭ, locurĭ de prăvăliĭ și de case în Cerneţĭ; însă, viea din Poeana hoţéscă, cu casele și cu tóte vasele vieĭ din délul Govoreĭ; móra din Pleșuva, móra cea mare din Severin cu pămêntul ce este cumpărat, înfundat, precum se coprinde (în) zapisul caselor din Cerneţĭ; și locul dela pórtă, cel cu pomĭ, locul de casă din drept Polcovnicul Istrate peste drum; și locul de prăvăliĭ, de alăturĭ cu Velisco; cumpărăturele de moșie ce am la munte în Dălboca și în Cloșanĭ; i o piatră de móră din apa Tismeneĭ, cu curéoa de moșie din Călnic; să se vênḑă, orĭ cu mezat saŭ cum se va socoti că va eși maĭ bun preţŭ, ca să nu se facă pagubă.

2. Tóte hainele, i arămurile, și tacâmurile de masă, să se dea frăţini-meŭ Papa.

3. Tóte argintăriile și armele câte se află să se vênḑă.

4. Moșia și alte acareturĭ, și viile ce amŭ la Vladimir jud. Gor-jiŭ, acelea să rămâie frăţini-meŭ Papa și surora-mea, și maică-mea, cât va trăi.

5. La niminĭ nu sunt dator nicĭ uă para; iară un zapis de

---

[1]) In dosul acestei copiĭ, ce o posedă D. Ion Vladimirescu, nepotulŭ luĭ Tudor e scris: „Copie dupĕ diata ce aŭ lăsat boerul când era să se ducă la Rusia".

15 ⌗ la Logofĕtu Petre de Divan, și altul de leĭ 500 la Gherie, omul boeruluĭ Samurcaș, să nu se ție în sémă; că le am plătit, și nu s'aŭ găsit ca să le dea.

6. Toțĭ bani ce vor prinde la vênḑarea celor numite maĭ sus, cum și banĭ ce sunt gata, care se vor vedea unde se află, prin altă însemnare în condica mea, care este pecetluită, și la ce vreme se va deschide, să se dea pe îndată toțĭ banii, din care jumĕtate să se dea frățini-meŭ, cu mumă-mea și surori-mi Dumnéeĭ, cu analogie; iar jumĕtate să mi se facă pomenirĭ, adică, cele obicĭnuite până la un an; uă sută de sărindare să se facă cu tot șartul; talere 1250 să se trimiță la Sfânta Agora, să se dea cu legătură darŭ bisericeĭ; și pentru acésta să fie datóre biserica ca în véc să aprinḑă uă candelă la icóna Maici Precisteĭ, să arḑă în tótă vremea, ḑiua și nóptea, în véc; asemenea leĭ 1500 să se trimiță la Erusalim, la biserica Sfântă, tot cu așa șàrt, ca să arḑă uă candelă în véc; și ce banĭ va maĭ prisosi, să se dea pe la bisericĭ sărace, să se cumpere cele ce va lipsi; și la biserica ce este făcută de mine în Prejna, să se dea leĭ 300; și de va maĭ prisosi banĭ, sĕ vor maĭ face pomenirĭ, care se va socoti de Epitropĭ, adecă: fete sărace să se îmbrace; să se dea și la slugĭ: la Dumitru feciorul leĭ 100, la Rosă leĭ 50, la Stan Caroke leĭ 100, la Iancu Bogdan leĭ 50, și la Nicolae băiatul leĭ 100, fiind că acestia m'aŭ slujit.

Copiem și fóea de prețuire a averiĭ luĭ Tudor, dupĕ originalul aflat tot în possessiunea nepotuluĭ sĕŭ, D. I. Vladimirescu din Vladimir.

Fóie de prețuirea averiĭ luĭ Tudor când era să plece în Rusia.

6000	leĭ,	Casa și viile din délul Cerneților.
1000	leĭ,	Móra cu coprinsulŭ eĭ, i liveḑĭ pe moșia Govora.
800	leĭ,	Vadul de móră cu prăvălii, dela moșnenĭ, pe apa Topolnița.
200	leĭ,	Binaoa moriĭ la Păducel.
50	leĭ,	Casa moraruluĭ.
700	leĭ,	Moșia din câmpul Severinuluĭ, dela Alexe Vlăduț Cercel.
600	leĭ,	Patru siliștĭ în oraș (locurĭ în Cernețĭ.)
3000	leĭ,	Casa de ḑidŭ din Cernețĭ.
12350	leĭ.	

Nota No. VII.

La 1771, pe când Austria ocupase Bucovina, Cabinetul Vienei trimisse în Moldo-Romania uă comissiune compusă de oficierĭ din Statul major, ca se studiese locul pe unde s'ar putea face drumurĭ, pentru înlesnirea comerciuluĭ şi tranportarea trupelor; să evaluese întinderea, populaţia şi natura solulă, avantagele acesteĭ ţĕrrĭ, şi paguba ce ar simţi Turcia şi Russia din perderea lor; în fine să notese disposiţiile locuitorilor în privinţa Austrieĭ.

Eată respunsul comissiuniĭ:

„Aeeste ţerrĭ sunt d'uă mare utilitate strategică pentru apărarea imperiuluĭ despre resărit; căcĭ, possedând partea occidentală a Carpaţilor, este indispensabil a possede şi partea orientală, care ar forma punctul de rĕḑimŭ, al oştirilor, ş'ar înlesni retragerea lor la cas de învingere; apoĭ cele douĕ provinciĭ pot hrăni cu înbelşugare uă oştire cât de mare; prin urmare, pănă să putem a ne face stăpânĭ p'aceste ţĕrrĭ avute, comissiunea e de opiniune a strămuta hotarele, *în timp de pace*, fie prin învoire saŭ prin *orĭ ce alt mijloc*.

„Moldavia are uă importanţă specială: căcĭ ar pune în comunicaţie directă Galiţia şi Lodomeria cu Transilvania; astfel că oştirile ar trece dela uă provincie la alta pe un drum maĭ scurt şi maĭ lesnicios; şi unele strâmtorĭ ar face maĭ puţin greŭ transportul artilerieĭ şi mersul cavalerieĭ celeĭ grele; iar trupele formate în Principate ar putea servi, în timp de resbel, a protege manoperile oştirilor nóstre.

„In privinţa negoţuluĭ, Moldo-Romania ar avea uă importanţă imensă. Tot comerciul Turcieĭ cu Polonia, Ucrania, Russia şi Germania, trece prin Bucurescĭ şi Iaşĭ; prin urmare prin Transilvania espediţiile s'ar face maĭ iute şi maĭ comod. Bucureştiĭ ar fi magasia de unde s'ar transporta mărfurĭ şi producte către Terzburg, Kronstadt şi Bistritz, saŭ către Sibiiŭ, Czernovitz şi Syatin.

„Moldavia şi Valachia conţin mine fórte avute de aramă, carĭ, de nu s'aŭ sploatat pănă acum, causa e că aŭ fost tăinuite de Turcĭ, de carĭ n'ar maĭ fi scăpat ţérra; asemenea possede mine de sare în bloc; cum şi sorginţĭ de apă sărată, carĭ aprovisionésă multe ţerrĭ vecine. Unele districte produc vinurĭ bune, şi locurile fecunde sunt pline de turme de vite d'un soiŭ frumos.

„Guvernul imperial să ia *de urgenţă tóte mijlócele* ca să întărescă cósta despre resărit a Austriei, ce e atât de espusă; ar trebui încă să se întindă hotarele şi în lungul Dunărei, dela Orşova până la Silistra; şi d'acolo să tragă uă linie spre Varna până la ţĕrmul Mărei-Negre, şi dela începutul Gârlei Podhorze, ce dă în Nistru, până la îmbucătura acestui rîŭ, urmând cursul lui; ocupându-se ast-fel tot ţĕrmul de apus al Mărei Negre.

„Cât despre disposiţiile locuitorilor în privinţa Austriei, comissiunea îi împarte în trei classe: preoţi, boieri şi ţerani. Preoţii simt uă mare ură pentru stăpânirea Austriei, din causa deosebirii de religie şi de temerea să nu pérdă proprietăţile şi influinţa lor asupra poporului. Boierii să tem să nu pérdă dreptul absolut ce esercită asupra ţĕranilor, împărtăşind şi ei prejudiciile popilor; însă temerea de Ruşi îi face a prefera stăpânirea Austriei. Cât pentru săteni, pentru că nu sunt siguri pe munca lor, şi plângerile lor nu sunt ascultate, ei doréŭ altă dată dominarea Ruşilor; dar de când cunosc jugul moscovit, ei invócă guvernemêntul austriac; mai ales de când vĕd că sătenii din Transilvania sunt protegiaţi, ei plătesc tacse regulate şi traesc liniştiţi, bucurându-se de fructul muncei lor. E de sperat că chiar preoţii şi boerii, luminându-se asupra adevĕratelor lor interese, şi convingându-se de avantagele ce ar trage din dominarea austriacă, vor priimi şi ei bucuroşi sceptrul monarchiei austriace.

„In privinţa solului, comissiunea e de părere că numai a treea parte e cultivabil; căci restul e acoperit de păduri, bălţi şi munţi neproductibili; şi 'l preţuesce că la 20 mil. fiorini.

„Cât pentru populaţie, fiind că locuitorii acestor provincii sunt supuşii Porţii, s'ar putea preţui fie-ce familie, una peste alta, la 50 fiorini, preţ cu care şi nobilii din Transilvania vênd servii lor; prin urmare, tótă populaţia română se póte evalua la 21 mil. şi 500 mii fiorini."

Uă familie de miei, observă autorul de unde estragem acestea, ar costa mai mult; însă Regii, fiind păstorii popórelor, evaluésă turmele lor *bipede* după buna lor plăcere. [1])

---

[1]) Primul caiet al operei Staats-Anzeiger, de Schloetzer, pag. 38 şi următórele pe care faimosul orator Mirabeau le-a publicat la Londra la 1788, în opera, „De la Monarchie prussienne sous Frédéric le grand", tom. VI. pag. 279 şi următórele; şi după Mirabeau le-a reprodus Alfred Michiels, în opera sa: „Histoire secréte du gouvernement autrichien", troisième edition, p. 421-429.

Nota No. VIII.

Epistola Episcopuluĭ Ilarion către Grigore Vodă Ghica.

„Măcar că din nenorocire și din lipsă a multor trebuincióse mi se popri trupésca stare de façă la luminat prasnicul nascerii ceĭ de a doua a némuluĭ romănesc, prin slăvita suire a Inălţimeĭ Téle în strămoșescul domnescŭ scaun al Valachieĭ, măcar că uni se vor fi bucurând, iar alții mĕ vor fi căind, căcĭ mĕ vĕd lipsit de acéstă dorită privire la care astă-ḑĭ toţĭ năvălesc, dar sluga Măriei Téle, și așa depărtat, și așa căitŭ de uni, iar de alți póte și oropsitŭ, însă tot staŭ de faţă cu duhul înaintea Înălţimeĭ Téle; și de nu ceva maĭ mult decât toţĭ ceĭ ce trupesce sunt de faţă, dar nicĭ maĭ puţin de cât niminea dintr'ênșiĭ împărtășindu-mĕ obscesceĭ bucuriĭ, nu mĕ mir nicĭ de cambaniță, nicĭ de tuiurĭ, că aceste semne de stăpânire, vrednice la cinste, le sciŭ atât de vechĭ în luminata familie a Înălţimeĭ Téle, încât de multe orĭ și putreḑênd le-am vĕḑut pre la mormênturile prea luminaţilor familiarhĭ și nemuritorĭ cu numele Domnĭ Ghiculesci, ctitorĭ aĭ sântelor locașurĭ ale sântuluĭ Pantelimon.

Ci mĕ bucur privind maĭ vîrtos cu ochiĭ sufletuluĭ la ridicarea némuluĭ din prăpastia în care maĭ mort zăcea, aruncat de vrăjmașa vreme, vĕtămătórea de om, surpătórea de cetăţĭ, și stingătórea de némurĭ; de acéstă înălţare a némuluĭ, închipuită cu mintea mea, prin ridicarea Înălţimeĭ Télle pre scaunul Domnescu, după învrednicirea Dumneḑeiască și buna voință împărătéscă. Veselindu-mĕ am săltat cu duhul și serbez ḑiua cea mântuitóre, și din preună cu mine a o serba pre toţĭ îndemn, nu în mese și în ospeţe, nu în chiote deșarte și în răcnete de vióre, ci în chimvale tăcute, dar bine rĕsunătóre de mulţumirĭ și de rugăciunĭ către milostivul Dumneḑeŭ, ca duh drept înoind întru cele din lăuntru ale Înălţimeĭ Téle, cu duh stăpânitor să le întăréscă; și luminându'ţĭ mintea cu duhul înțelepciuniĭ, duhul înțelegeriĭ, duhul temeriĭ de Dumneḑeŭ, duhul cunoscințiĭ, duhul buneĭ credințe, duhul sfatuluĭ, și duhul puteriĭ, să'ţĭ îndrepteḑe mâna spre secerișul neghineĭ patimilor din sufletele noroduluĭ; și să te învrednicéscă a semâna în trênsele dragostea către Dumneḑeŭ și către aprópele, și a domni peste dênsele, culegând însutit ródele mulţumiriĭ și ale supuneriĭ; că nu este atât de mare lucru, prea luminate Dómne, a ocârmui un norod, cât este a se face părintele noroduluĭ.

Nu este de mirare a domni preste multe miĭ de ómenĭ, ci este de mirare a 'ĭ mântui pre eĭ. Nu este de laudă a domni preste averile supuşilor, ci este de laudă a domni în inimile lor; iară acéstă sciinţă a câscigăriĭ de animă, avênd'o de moştenire Înălţimea Ta, atât dela fericiţiĭ Domnĭ strămoşiĭ Înălţimeĭ Téle, cât şi dela repausatulŭ întru fericire părintele Măriei Téle; caută în icónele acelor Eroĭ aĭ Valachieĭ, şi eĭ te vor pune pre calea cea dreaptă, şi te vor mâna la sălaşul slaveĭ şi al nemuririĭ.

Şi nu sunt departe de Înălţimea Ta cinstitele icóne ale acellor slăviţĭ bărbaţĭ. Aprópe de Inălţimea Ta sunt; căcĭ Inălţimea Ta dintr'ênşiĭ te tragĭ, şi al lor fiŭ eştĭ; şi dinpreună cu dênşiĭ veĭ moşteni slava cea nemuritóre, petrecând ca eĭ, şi pildă de tótă fapta bună dând, şi cu cuvêntul, dar maĭ vîrtos cu lucrul, atât luminatelor odrasle, cât şi tutulor supuşilor Inălţimeĭ Telle; că nicĭ dascălĭ maĭ adevĕraţĭ şi maĭ vrednicĭ de credinţă fiilor sunt de cât părinţiĭ; nicĭ pravilă maĭ ascultată şi maĭ păzită de supuşĭ este decât pravila cea vie, care este purtarea şi petrecerea Stăpânitoruluĭ. Prea învĕţatul Plutarch ḑice: „Că marele Alecsandru Machedon, avêndu-şĭ capul cam plecat în partea unuĭ umĕrŭ, aŭ dat pricină boierilor, şi boieriĭ altora, a ţine capul aşa cum şi Impĕratul, socotind că le şéde maĭ bine". Aşa se împodobesc supuşiĭ cu cusururile, măcar firescĭ, măcar nărăvescĭ, a le stăpânitorilor.

„In ḑillele rĕposatuluĭ Domnŭ Alessandru Moruzi, curtesaniĭ carĭ de carĭ se întrecéŭ să caute chiorîş, pentru că Vodă reposatul era ponivos; şi vedea cineva-şĭ în Bucurescĭ atuncĭ uă filotimie órbă în orbire. Şi care patimă trupéscă este maĭ rea de cât orbirea? Déră obrazul Domnuluĭ, celle maĭ urâte patime le arată frumóse în ochiĭ noroduluĭ; iară de Inălţimea Ta nicĭ uă patimă moralicéscă nu se va lipi, nicĭ va smeredui pre supuşĭ, în câtă vreme veĭ petrece *in gândită*, déră nu *vĕḑută* însoţire a Grigoriilor, a Matheilor, a Scarlaţilor, a Alessandrilor Ghicĭ, nemuritorilor cu slavă Domnĭ aĭ Valachieĭ, şi părinţĭ aĭ Măriei Télle şi aĭ patrieĭ, carĭ nevĕḑuţĭ staŭ d'asupra capuluĭ Inălţimeĭ Télle, şoptindu'ţĭ celle de folos şi de mântuirea noroduluĭ învĕţature, şi gata să te încununeḑe cu cunune neveştejite, de'ĭ veĭ asculta. Pre acestia ascultând, şi cu cinstită şi lăudată adunare a boierilor celor ce acum staŭ, şi maĭ la urmă vor sta împrejurul domnesculuĭ scaun al Inălţi-

meĭ Télle, slujindu-te, veĭ fi nevătămat de aspidele şi de năpârcile carĭ, încolăcindu-se pe dinaintea scaunuluĭ, staŭ gata să salte pre el: una este a linguşiriĭ, cea maĭ obrasnică şi maĭ veninată; alta este a vênḍăriĭ, grósnica şi acésta, şi săgeţĭ şi brice pre nărĭ scăpărând, şi trupurı mórte de ómenĭ din gură lepădând; alta este a mândrieĭ, fata cea maĭ mare a Luciferuluĭ; alta a iubiriĭ de argint, fiica Iuḍeĭ vênḍătoruluĭ; alta a alteĭ patime; şi tóte cu un cuvênt din némul şérpeluĭ, carele aŭ înşelat şi aŭ isgonit pe strămoşĭ din Eden. Depărtéḍă-le! Depărtéḍă-le! Nu le lăsa, Dómne, să se atingă de scaun; astupă-ţĭ urechile la şuerăturile lor. Te-aĭ atins de dênsele? Te-aĭ otrăvit! Muşcatu-te-aŭ? Sevârşitu-te-aĭ! Departe de sufletul Inălţimeĭ Telle şi a luminatelor odrasle otrăvitórea de sufletele ómenilor cellor marĭ măglisire: Verme care 'şĭ află hrana şi se încuibéḍă în pómele cele maĭ frumóse şi în copaciĭ ceĭ maĭ umbroşĭ, până când acelea putreḍesc, şi aceştia se usucă. Iară el atuncĭ, fără de a pătimi nimic, plécă vĕḍênd aşternut pre pămênt, din pricina nesaţiuluĭ seŭ, copaciul din care cu puţin maĭ înainte se hrănia. De multe orĭ se fac şi născătoriĭ vermilor celor neadormiţĭ, aceştĭ vermĭ; că nedreptăţind pe cel drept înaintea Domnilor, şi neîndreptăţind pre cel drept, făcênd dulcele amar, şi amarul dulce, lumina întunerec, şi întunerecul lumină, daŭ brâncĭ Domnilor în celle maĭ grósnice rîpe alle greşelelor; şi apoĭ, dându-se de uă parte, rîd ca fermecătórele, după ce ismenesc pre ceĭ ce se ating de elle. Ieră Inălţimea Ta, încălecând peste Aspide şi Vasilisc, şi călcând pre Leĭ şi pre Bălaurĭ, supune cuvêntuluĭ pre ceĭ stăpâniţĭ de patimĭ, şi asemânaţĭ necuvântătórelor fiére de maĭ sus; şi fiind cumpĕna dreptăţiĭ, în cuvênt şi în faptă, învaţă pre toţĭ să înceteḍe de rĕutăţile lor, să se înveţe a face bine, să caute judecata, să isbăvéscă pe cel nedreptăţit, să judece pre sĕrmanĭ, şi să îndrepteḍe pre văduvă; şi de vor vrea, şi de te vor asculta, bunătăţile pămêntuluĭ vor mânca; ér de nu vor vrea, nicĭ te vor asculta, rĕŭ îngroḍesce Domnul prin Isaia Proorocul; că gura Domnuluĭ a grăit acestea. Şi aniĭ Măriei Télle dela Dumneḍeŭ mulţĭ şi fericiţĭ fie!

Scrisă în 7 Sept., 1822. [1])

Ilarion Episcopul Argeşuluĭ.

---

[1]) Din Memoiulr luĭ Dărzénu. Trompeta No. 685 anul 1868.

Nota No. IX.

Starea de cultură a Românilor în predioa revoluţiunii dela 1821.

Prin întroducerea limbeĭ ellene de către Fanarioţĭ în biserică, în cancelariĭ şi în scóle, scopul lor era a desnaţionalisa pe Românĭ; căcĭ limba e naţionalitatea. De aceea limba grecă era obligatorie; şi fiĭ de boierĭ, fără acésta limbă, nu puteaŭ nicĭ ocupa posturĭ publice, nicĭ dobândi boieriĭ [1]); şi apoĭ acelle scóle, cu scop d'a greci pe Românĭ, făcêndu-ĭ a dispreţui tot ce era românesc, se plătéŭ din Vistieria ţerreĭ!

Pentru onórea numeluĭ de Român, trebue a spune că aŭ fost şi boierĭ despre care Raicevich dice „că cu atâta religi„une se purtaŭ către vechile datine alle ţerreĭ, încât, sub tó„tă domnia Fanarioţilor, nu voiră a vorbi nicĭ uă vorbă gre„césca." (pag. 255)

Deosebit de dascăliĭ publicĭ, eraŭ şi dascălĭ privaţĭ prin casele boerescĭ [2]), mulţĭ din eĭ innoranţĭ cum assigură scriitoriĭ nemţĭ, ca Sulzer, Volff şi Raicevich. [3])

Inainte de 1788, în scólele greceştĭ din Romania se învăţă numaĭ Gramatica şi Logica luĭ Aristotel; tocmaĭ dupĕ 1800, începură a se preda şi sciinţele de către professoriĭ ca Vardalah, Veniamin, etc.

Mitropolitul Moldoveĭ Iacov Stamate, a criticat metoda acellor dascălĭ, care nu producea de cât pedanţĭ innoranţĭ [4]).

La professorĭ ca Lambru se formară bărbaţĭ ca C. Câmpinénu, C. Hrisoscoleu, Stefan Bălăcénu, Episcopiĭ Kesarie al Buzeuluĭ şi Ilarian de Argeşiu, şi alţĭ. Poteca, d. Gg. Ioanid şi d. P. Poenaru, fură elevĭ aĭ luĭ Vardalah ş'aĭ luĭ Duca, fiindŭ şi professorĭ de classele începătóre, traduceaŭ din limba grécă vorbitóre în cea română.

Asemenea, C. Manu, Stirbeĭ, Al. Ghica (căciulă mare), Gr. Cantacuzin, Ioan şi Dimitrie fraţĭ Capuţinenĭ, fură eleviĭ luĭ Neofit Duca.

Operile illustrilor oratorĭ, filosofi şi moraliştĭ aĭ Elladeĭ, contribuiră mult la deşteptarea simţuluĭ naţional în sufletele acestor boierĭ, din carĭ uniĭ participară la mişcarea din 1821, dândŭ intr'ascunsŭ concursulŭ lorŭ luĭ Tudorŭ.

---

[1]) Anaforaoa boierilor din 9 Maiŭ 1746, la No. 20 al actelor diplomatice din archiva Statuluĭ.

[2]) Uricarul, 1. 58, 64 şi 71.

[3]) Viaţa luĭ Şincaĭ de D. Papiŭ, pag. 5 şi 6.

[4]) Idem pag. 6 şi 7 — Vedĭ şi Uricarul III, 12—23.

Cu tóte astea, fără scóla luĭ Lazar, spiritul naţional ar fi fost încă mulţĭ anĭ în amorţire, chiar după mişcarea dela 1821.

„Precum Negru Vodă cu spada, ast-fel Gg. Lazăr cu car„tea în mână, ḑice d-nu Papiŭ Ilarian, trecu munţiĭ ca să spuie „Românilor de sub Domnia Fanarioţilor că eraŭ Românĭ". [1])

Lazăr sosi în Bucurescĭ la anulŭ 1816, adus în ţéră de familia Bărcăneştilor, dupe cum ne asigură Eliade [2]). El presintă Eforieĭ scólelor, (compusă de Mitropolitul, Banul C. Bălăceanu, Vornicul Gg. Golescu şi Logof. Stefan Nistor) programa de sciinţele filosofice şi matematice, ce voia să predea Românilor în limba naţională. [3])

P'atuncĭ scóle românescĭ eraŭ numaĭ cele ţinute de paracliserĭ pe la bisericĭ, unde se învĕţa cum ḑice d. Poenaru, numaĭ mecanismul citiriĭ şi al scrieriĭ, şi óre carĭ rugăciunĭ bisericeştĭ. Maĭ era uă scólă română la Colţea, care apoĭ se mută la Sf. Gg. vechiŭ, şi al căreia dascăl era slavon, numit Chiriţă, ce învăţa pe şcolarĭ uă scriere maĭ curată, din care eşiaŭ scriitoriĭ de hrisóve. Succesorulŭ luĭ Chiriţă fu dascălul Stan dela Oltenĭ. La Pascĭ şi la Crăciun elevi din acéstă scólă citeaŭ discursurĭ în limba română în auḑul Domnilor, pe când dascăliĭ grecĭ le citeaŭ în greceşte.

Dupe înfiinţarea theatruluĭ grecesc sub Caragea, juni românĭ de talente din scólele greceştĭ represintară şi eĭ tragedia luĭ Euripide, numita *Ecava,* tradusă de A. Nănescu, unul din actoriĭ românĭ; iar rolul Ecaveĭ îl juca Elliade, dupe cum d-nu Aristia juca rolul de femee în piesele greceştĭ, pănă ce se găsi uă femee anume Marghióla (ţiitórea luĭ Somaki) ce juca acele rolurĭ.

După Ecava sĕ represéntă *Sgîrcitul* luĭ Molliere; apoĭ theatrul arse, şi nu se maĭ representă nicĭ uă piesă.

Prin iniţiativa Banuluĭ C. Bălăceanu, încuscrit cu Văcărescií şi care nu voise a învĕţa greceşte, cum assigură tot Elliade [4]) se decise a se da local pentru scóla română în încaperile bisericeĭ Sântu Sava, ḑicând Eforiĭ, în anaforaoa către Caragea, că acele încăperĭ aŭ fost destinate de chiar fondatoruĭ biserica Constantin Bassarab, pentru scóla română, cu 100 scolarĭ

---

[1]) Viaţa luĭ Şincaĭ pag. 3—4.

[2]) Isahar pag. 61.

[3]) Viaţa luĭ Gg. Lazar de d-nu Poenaru pag. 14.

[4]) Isahar pag. 61.

stipendiștĭ, cum atestă inscripția dupe ușa acesteĭ bisericĭ, dărâmată la 1870. [1]) Domnitorul încuviință deschiderea șcóleĭ; dar cu mare greutate se putu smulge din ghiarele steinilor [2]) numaĭ un apartament din spaçiosul edificiŭ al St. Sava.

Aci Lazăr, în presința unuĭ mic numĕr de auditorĭ, puținĭ din scóla grécă, și ceĭ maĭ mulțĭ comersanțĭ [3]) deșteptă în Românĭ amorul de patrie și gustul de sciințe, criticând tot-de-o-dată moravurile stricate ale privilegiaților dupe atuncĭ. La început lecțiile sele eraŭ în formă de conferințe, spre a fi înțelese de publiculŭ ce frecuenta scóla sa, nepreparat pentru sciințele ce erea să li se predea.

După ce învĕțatul professor, ḑice D. Poenaru, prepară pe auditoriĭ seĭ cu învĕțăturile preliminariĭ în Gramatică, Geografie, Aritmetică și Desemnu, apoĭ înaintă treptat la studiele speciale de Philosophie și de Mathematică, cu aplicarea acesteia din urmă la ridicare de planurĭ topografice și la diferite construcțiunĭ mecanice. [4])

In curs de 5 anĭ, se formă uă pepinieră de junĭ românĭ carĭ se distinseră în cunoștințe solide, ca inginerĭ și ca professorĭ. Menționăm din eleviĭ luĭ Lazar pe ceĭ maĭ de frunte, precum: Christian Tell (actualul Ministru de Culte), Scarlat Rosetti, Mălnescu, Prediдicĭ, Theodor Paladi (ce întrodusse metoda lancasteriană în scólele româneștĭ) în fine Helliade, părintele literatureĭ române și succesorul luĭ Lazăr în patriotica luĭ missiune [5]).

Când vocea luĭ Tudor deșteptă în animele Românilor simțimêntul emancipăriĭ lor, eleviĭ luĭ Lazăr, în sufletul cărora el aprinsesse schinteia sacră a patriotismuluĭ și a sciințeĭ, respunsseră, cu tot poporul apăssat, la apelul liberatoruluĭ; astfel scóla luĭ Lazăr, ḑice D. Poenaru, deveni focarul din care schinteiă entusiasmul patriotic.

---

[1]) Viața luĭ Lazăr, de d-nu P. Poenaru, pag. 64.

[2]) Peste cincĭ-ḑecĭ de camere din acel edificiŭ eraŭ ocupate de grecĭ, arnăuțĭ și sêrbĭ, ce locuiaŭ acolo cu familiele lorŭ, uniĭ făcând parte din garda domnéscă, alțiĭ ca rudeniĭ cu dênșiĭ și cu servitorĭ domneștĭ, numițĭ idicliĭ, saŭ copii din casă (D. Poenaru, opul citat pag. 22).

[3]) Aceștia venițĭ prin îndemnul comersantuluĭ Alecsandru Tell (părintele generaluluĭ Tell) care cunoscusse pe Lazăr și pe alțĭ românĭ luminațĭ de peste Carpațĭ în călătoriile sele ca comersant în Transilvania. (D. Poenaru, opul citat pag. 23).

[4]) Opul citat pag. 27.

[5]) In „Curierul Român“ din 1836, Elliade, menționéză pe discipoliĭ luĭ Lazăr.

„Anima luĭ Lazăr, adaogă d. Poenaru, săltă de mulțumire vĕḑênd realisate dorințele sélle, și ajunse la maturitate fructele ce avea să culégă în patrioticele doctrine ale scóleĭ séle. Pe de uă parte luminele luĭ Lazăr ce deslegaŭ graiul românesc din amorțirea la care era condamnat de seculĭ, pre de alta brațul viguros al luĭ Tudor, ce sfărâmă jugul strein, assigurară poporuluĭ român dreptul de cetate în cercul națiunilor europene, și 'l pusseră pre callea progresuluĭ spre deșteptarea naționalitățiĭ sélle [1])

După năvălirea Turcilor în țérră, la Maiŭ 1821, scóla luĭ Lazăr se închisse, eleviĭ luĭ se împrăștiară, și învĕțătorul lor fu alungat din templul științelor. Maĭ târḑiŭ, patronul acesteĭ scóle stărui de Lazăr a continua sânta luĭ missiune; dar obosit și descuragiat, Lazăr refusă, și părăsi Romania, însoțit de suspinele și lacrimele vechilor seĭ elevĭ, ce assistară la plecarea învĕțătoruluĭ, ca Apostoliĭ la înălțarea luĭ Christ către cer. Cel maĭ iubit elev și amicul seŭ, Helliade, esclamă atuncĭ aceste cuvinte din scriptură: „Intru alle sélle a venit, și aĭ seĭ pre dênsul nu l'aŭ primit."

Lazăr a terminat viața sa la anul 1823, în satul în care se născuse, și în etate de 44 anĭ [2])

Se nasce întrebarea:

In ce relațiunĭ a potut sta Lazăr cu Tudor? In lipsă de documente, ne vom basa pe ipotese, susțiind că, prin intermeḑiul Episcopuluĭ Ilarion, cu care Lazăr era în intimitate [3]), Tudor a potut fi pus în contact cu dênsulŭ; a potut frecuenta scóla sa; a potut a se înțelege cu Lazăr asupra mijlócelor de salvare ale Românilor; în fine e probabil că Lazar a trebuit să stimuleḑe și el, ca Ilarion, înfocatul amor de patrie al liberatoruluĭ naționalitățiĭ nóstre de la 1821, aducându-ĭ de esemplu pe Horia, spaima Ungurilor, și pe atâția martirĭ aĭ libertățiĭ române din ambele Daciĭ.

Nota No. X.

Un dialog în versurĭ între Tudor, Prodan și Machedonski.

Acest dialog în versurĭ se atribue luĭ Tudor, care se crede că l'ar fi făcut înainte de plecarea sa peste Olt, după încre-

[1]) Opul citat, pag. 28 și 29.

[2]) Veḑĭ viéța și operile luĭ Lazar, în opera citată, de d. Poenaru.

[3]) După assigurarea maĭ multora, maĭ ales a d. Poenaru.

dinţarea d-luĭ Ioan Gornovicénu; acesta assigură că tată-seŭ Răescu, ce a însoţit pe Tudor din preună cu Machedonski la plecarea sa din Bucurescĭ, ar fi possedat originalulŭ, scris şi suscris de Tudor. Publicăm acésta sub tótă reserva, neputênd crede din parte-ne a fi opera luĭ Tudor, ci póte a altora, după mórtea acestuia.

TUDOR

Fraţilor,

Şépte anĭ sunt astădĭ; uă domnie stăpânesce;
Un jug greŭ vedem c'apasă; pedepsesce, jefuesce;
In astă vreme trecută, ne'ncetat m'am socotit,
Ḑioa, nóptea m'am gândit, şi tot nu m'am domerit,
In ce chip aşĭ putea face, norodul să'l isbăvesc,
De jafurĭ de nedreptate, patria s'o mântuesc.
Nu maĭ pot suferi încă némul meŭ să vĕḑ robind,
Jefuit, adichipsit, înjugat, tare gemând.
Strigă, plânge, lăcrăméḑă; boieriĭ aŭ asurḑit;
Nu se 'ntorc, nu vor s'auḑă; ţin planul ce l'aŭ urḑit;
S'aŭ unit tare cu Greciĭ, aŭ uitat pe némul seŭ;
Fel de chipurĭ iscodesce, nu tem nicĭ de Dumneḑeŭ!
Să las norodul d'oparte; Bisericile-aŭ vêndut;
Şi aŭ rânduit Năstavnicĭ carĭ nu li s'aŭ căḑut;
Peste pravilĭ aŭ călcat, făr' a avea vr'uă sfială;
Şi stăpânind jefuesce, neavênd nicĭ o 'ndoială.
Vĕ rog, fraţĭ, vĕ socotiră'ţĭ, de se cuvine răbdare;
Şi ce rĕŭ pot să'ĭ maĭ facă, ca să nu aibă iertare?
Eŭ acum am hotărât să scol norodu 'n picióre,
Cu arme să-şĭ resplătéscă; să se facă un foc mare;
Vĕ rog dar ce-aţĭ socotit? Daţĭ respuns că sunt aprins
D'uă văpae, ce cu rîvnă arde ca un foc nestins.

HAGI PRODAN.

Măcar că 's născut departe, ş'aicĭ nu e némul meŭ,
Drept a vorbi tot se póte, c'aveţĭ un jug fórte greŭ;
La uă pravilă nedréptă se cuvine orĭ şi cuĭ
Ca să stea cu 'mprotivire. Eŭ îţĭ ḑic: ţérra mea nu-ĭ;
De vreme ce-aĭ hotărât, scólă-te, ce staĭ pe gând?
N'auḑĭ némul teŭ cum strigă, cu jale şi lăcremând?
Ce te temĭ şi nu pornescĭ? Eŭ voiŭ fi ajutor ţie.
Am cincĭ-ḑecĭ de Sêrbĭ cu mine, pot să ţi-ĭ daŭ de soţie.
Nu maĭ sta pe gândurĭ dară; astă-nópte să pornescĭ;
Maĭ bun prilej nu se póte ca acum să nimerescĭ.

MACHEDOSNKI.

Arhon Sluger, şi eŭ ḑic: vremea cea de mult oftată,
Domnia a rĕposat, destul prilej îţĭ arată;

Planul ce l'aĭ socotit acum să'l puĭ în lucrare;
Şi eŭ cu tine voiŭ mergea, căcĭ făcênd întêrḑiere,
. . . . Orĭ şi cum potŭ să simţéscă;
Al tĕŭ plan iar josŭ remâne, şi eĭ potŭ să se păḑéscă.
Vaĭ mie! nu sta pe gândurĭ! Acum scól' să 'ncălecăm.
Fraţilor, vĕ gătiţĭ caiĭ; cât maĭ curênd să plecăm;
Până sunt în buimăcélă [1]) înainte s'apucăm;
Cu un folos fórte grabnic îndată să ne mişcăm.

T U D O R.

Hagi! La Sêrbĭ poruncesce caiĭ ş'armele îndată!
Acum nópte'-avem prilejŭ, până ḑiua nu s'arată,
Să eşim din Bucurescĭ, către Olt drum s'apucăm;
Oltul după ce vom trece, la norod ştire să dăm;
Căcĭ eĭ toţĭ mĕ ştiŭ pe mine, nu sunt la nicĭ uă 'ndoială;
Marĭ şi micĭ se vor scula, fără de nicĭ uă sfială;
Cu arme să'şĭ resplătéscă, toţĭ ceĭ lipsiţĭ de dreptate;
Câţĭ s'aŭ tras prin judecăţĭ, jefuiţĭ cu strâmbătate.
Am gând a'ĭ vedea sculaţĭ, de vitejie 'nfocaţĭ,
Cel mult uă lună de ḑile, ca ḑece miĭ adunaţĭ.

HAGI PRODAN.

Aĭ meĭ prea iubiţĭ ostaşĭ, cu toţĭ acum să plecaţĭ!
Oltul după ce veţĭ trece, fórte bine s'ascultaţĭ;
Dintr'acest césŭ înainte, stăpân p'acesta să'l ştiţĭ;
Orĭ ce vĕ va porunci, s'ascultaţĭ, că nu greşiţĭ.
Mergeţĭ voĭ; eŭ staŭ aicea; tóte voiŭ să le privesc;
Ochiĭ unuĭ bun prieten, lesne nu să amăgesc.
Norocire 'n calea vóstră! Acum veste bun'aştept!
De urmare de isbândă, norodul să'l vĕḑ deştept!
Cu arme pe toţĭ sculaţĭ'ĭ, plinĭ de rîvnă 'nvăpăiaţĭ,
A frânge jugul robieĭ; şi voĭ veţĭ fi lăudaţĭ.
Bravo! Bravo! Cale bună!
Césŭ norocit! Nópte bună!

MACHEDONSKI.

Sufletul tĕŭ acel mare, tot rătăcit veĭ să-l veḑĭ?
Ş'ale némuluĭ necazurĭ, tóte tu vreĭ să le rabḑĭ?
Şi dintr'uă milostivire, în pornire prefăcut. [2])

T U D O R.

Da! aşa 'mĭ a fost norocul, spre necazurĭ sunt născut.
Ah! Dumneḑeule sânte! Cel ce mĕ povĕţuescĭ,
Intr'acéstă cale mare, isbândă să-mĭ dăruescĭ!

---

[1]) Până ce boieriĭ se află în ameţéla produsă de mórtea luĭ Suţu.

[2]) Aceste treĭ versurĭ n'aŭ nicĭ un înţeles; se vede că s'aŭ copiat greşit; de aceea am fost silit a complecta însumĭ câte-va versurĭ de felul acesta.

Să nu mĕ laşĭ de-a plânge 'ntr'acest loc de potop!
Şi patria mea scârbită a-şĭ isbăvi-o să pot!
Némul meŭ cel de aicea, în ast loc mult osândit,
Inima 'mĭ rumpe din mine, viaţa mi-a prăpăditŭ.

MACHEDONSKI.

Luĭ Dumneḑeŭ tu te rógă, şi el te va într'arma.

TUDOR.

. . . . Ah! porunca luĭ e grea!

MACHEDONSKI.

Dar este folositóre; la urmă t'eĭ mângăia.
Resplătire ca să facă, singur póte şi voiesce.
Braţul seŭ ca să-l ajute [1]) pe alţiĭ nu primesce.
Aĭ nădejde 'n Dumneḑeŭ, care te-a îmbărbătat;
Ştiĭ că te-a scăpat din multe, până 'n sfârşit n'a răbdat.
Nevoind ast pas a face, fórte tare eştĭ greşit.
Intr'acest plan te 'ntăresce, ca să daĭ un bun sfârşit.
Un minut te mântuesce (eŭ îţĭ ḑic) de ura lor.
Temete, nenorocite! Strănepot Romanilor!
Intr'acest césŭ de durere, veḑĭ să nu te poticnescĭ.
A tot némuluĭ osândă, singur tu aĭ s'o 'mplinescĭ.

TUDOR.

La uă pravilă nedréptă de ce să fim osândiţĭ?
Să răbdăm necasurĭ nouĕ, şi în chinurĭ adânciţĭ?
Nu's destule câte are ticălosul muritor?
Peste-uă sarcină şi alta, cum póte fi răbdător?
Cerescule Impărate, fiinţa ce ne-aĭ maĭ dat,
Dacă Eĭ pe Noĭ ne calcă, şi eŭ vĕḑŭ că 'ĭ aĭ răbdat?

Nota No. XI

Prima proclamaţie a luĭ Tudor.

Către tot poporulŭ românesc din Bucurescĭ şi din cele-lalte oraşie şi sate ale ţerreĭ-Românescĭ.

Multă sănătate, fraţilor locuitorĭ aĭ ţereĭ românescĭ, ver din ce ném veţĭ fi!

Nicĭ uă pravilă nu opresce d'a întêmpina rĕul cu rĕŭ. Şérpele, când îţĭ iese înnainte, dă-ĭ cu ciomagul şi 'lŭ omóră;

---

[1]) Adică, Dumneḑeŭ nu voiesce a împrumuta braţul seŭ altora decât luĭ Tudor spre **a salva** poporul împilat.

căcĭ maĭ de multe-orĭ te primejduescĭ din muşcătura luĭ; dar pe Bălaurii carĭ ne înghită de viĭ, căpeteniile nóstre ḑicŭ, atât celle bisericescĭ cât şi celle politicescĭ, pănă cândŭ să'ĭ suferim a ne suge sângele din noĭ? Pănă când să le fim robĭ? Dacă rĕul nu este priimit luĭ Dumneḑeŭ, stricătorii şi făcătorii de reŭ, bun lucru fac înaintea luĭ Dumneḑeŭ? Că bun este Dumneḑeŭ, şi ca să ne asemânăm poruncilor luĭ, trebue să facem bine; iar acésta nu se face pănă nu va trece rĕul.

Pănă nu vine iarna, primăvéră nu se face. A vrut Dumneḑeŭ să facă lumină; aceea s'a făcut, după ce a lipsit întunereculŭ.

Vechilul luĭ Dumneḑeŭ, prea puternicul nostru Impĕrat, voesce ca noĭ, ca nisce credincioşĭ aĭ luĭ, să trăim bine; dar nu ne lasă Rĕul, ce ni'l pun peste cap căpeteniile nóstre.

Veniţĭ dar, fraţilor, cu toţiĭ; ca cu rĕul să pierdem pe ceĭ rĕĭ, ca să ne fie nouĕ bine; şi să se alégă din căpeteniile nóstre carĭ pot să fie bunĭ, aceia sunt aĭ noştriĭ; şi cu noĭ din preună vom lucra binele; ca să le fie şi lor bine, precum ne sunt făgăduiţĭ.

Nu vĕ leneviţĭ; ci siliţĭ de veniţĭ în grab cu toţiĭ, carĭ aveţĭ arme cu arme, iar carĭ nu veţĭ avea arme, cu furcĭ de fier si cu lăncĭ; să vĕ faceţĭ de grab, si să veniţĭ unde veţĭ auḑi că se află Adunarea cea orênduită pentru binele si folosul a tótă ţéra; si ceea ce vĕ va povăţui maĭ marii Adunăriĭ, aceea să urmaţĭ; si unde vĕ vor chema eĭ, acolo să mergeţĭ; că ne ajunge, fraţilor, atâta vreme de când lacrimele nóstre nu s'aŭ maĭ uscat.

Şi iarăşĭ, să stiţĭ că nimenĭ dintre noĭ nu e slobod, la vremea acésta a Adunăriĭ, obşteĭ folositóre, ca să se atingă măcar de un grăunte de binele, saŭ de casa vre-unuĭ neguţător, oraşian sau ţĕran, saŭ de alt al vre-unuĭ locuitor; decât numaĭ binele si averile cele rĕŭ agonisite ale tiranilor boierĭ să se jefuiască; însă ale cărora nu vor urma nouĕ, precum suntem făgăduiţĭ; numaĭ ale acelora să se ia pentru folosul de obşte. [1])

1821 Genarie.

Theodor.

---

[1]) Din memoriul luĭ Dârzénu. „Trompeta" No. 646 pe 1868. — Acéstă proclamaţie urméză a purta data de 22 Ianuariŭ, cum afirmă Grigorie Mongescu.

Nota No. XII.

CANTECE PANDURESCI.

Reproducem fragmente din câte-va cântece alle Pandurilor din tabăra luĭ Tudor, după cum ne assigură Cioranul si alţĭ Pandurĭ din acea ostire, carĭ încă trăesc prin Gorjiŭ si Mehedinţĭ.

Uă grupă cânta:

A dat bunul Dumneḑeŭ
Să umble şi plugul meŭ!
Să trag brasda Draculuĭ
La uşa bogatuluĭ:
Uă brăsduţă d'ale sfinte,
Să ţiie ciocoiul minte;
Să'ĭ arunc un semânat
Cu sânge negru udat,
Semânat de Poteraşĭ
Să resaie Românaşĭ.

'Mĭ am vêndut şi cămăşióră
Ca să-mĭ cumpăr săbióră.
Pluguleţul meŭ nebun,
Cum te prefăcuşĭ în tun!
Veḑĭ aşa maĭ poţĭ arra,
Să mĕ scapĭ de angara.

Altă grupă cânta:

Nu maĭ plânge, Măriuçă,
Veḑĭ de Ion şi de căsuţă,
Şi de bietele copile,
C'am ajuns în bune ḑile.
Să nu plângeţĭ mórtea mea,
Că-ĭ la ţéră piaḑă rea.
Uĭte, mergem să arăm,
Ţelina să despicăm;
Noĭ avem să semânăm,
Voĭ aveţĭ să ne urmaţĭ,
Insutit să seceraţĭ.
Nu plângeţĭ, nu vĕ 'ntristaţĭ,
Domnul Tudor e cu noĭ,
Dumneḑeŭ fie cu voĭ.

Altă grupă cânta:

Frunḑă verde usturoiŭ,
Tu n'aĭ lege, o ciocoiŭ!

De te-așĭ prinde în resboiŭ,
Cu măciucĭ ca să te moiŭ,
Să te moiŭ, să te jupoiŭ;
Că cu pielea de ciocoiŭ
Am să'mĭ fac opinca mea,
Ca Dómna luĭ Caragea
Ce'șĭ făcu uă malotea,
Imblănită de păgân
Tot cu piele de Român.

Altă grupă cântă:

Dațĭ, pandurilor voĭnicĭ;
Nu fițĭ la suflete micĭ;
Dațĭ cu flintele, 'mpușcațĭ,
Din robie vĕ scăpațĭ;
Dațĭ cu puscile 'n ciocoĭ,
Că eĭ v'aŭ mâncat pe voĭ;
Și v'aŭ adus într'uă stare,
De sunteţĭ lumiĭ de jale.

In fine, altă grupă cântă:

Frunḑă verde de Molotru,
Când sosi Tudor la Motru,
Ciocoiĭ trecură Oltu,
Și să 'necară cu totu.

Voițĭ acum a cunósce cine eraŭ aceĭ puĭ de Șoimĭ, carĭ alergaŭ la vocea trâmbițeĭ înviereĭ Romanieĭ? S'ascultăm pe un poetŭ românŭ cum 'ĭ descrie în poema ce pórtă numele de: **„Domnulŭ Tudor“**

Astfel sunt fiĭ ce Jiul nasce,
Ce sarŭ ca capra când iarbă pasce,
Și 'n vizuine de vulpĭ se vîrŭ;
Elŭ iea cu glonțulŭ uă rôndurică,
Se dă 'n ordie fără de frică,
Și pe un Pașă singurŭ îl strică;
Il iea cu lancea de sub ceadîrŭ [1])

Să ascultăm acuma p'acellașŭ poetŭ în descrierea costumuluĭ panderescŭ:

. . . . . . La scara vechie,
Cu căciulița pe uă urechie,

[1]) Domnul Tudor, de d. Boliac. Poesiĭ naționale, a doua edițiune. Paris, anul 1857, pag. 6.

Cu brâulŭ roşu peste minténŭ,
Cu kika lată şi aurită,
Cu flinta lungă şi ghintuită,
Si cu uă ghebă găitănuită,
Pădia unŭ veselŭ Mehedinţénŭ;
Iar sus la uşă, la sala mare,
Se plimbă altul, vînosŭ şi tare,
Unŭ crunt resbelnicŭ, vechiŭ căpitanŭ.
E şi maĭ lungă a ăstuĭ kikă;
A luĭ căciulă e şi maĭ mică;
Si ochiu-ĭ agerŭ ar da uă frică
Intregĭ armateĭ unuĭ Sultanŭ.

Tót' armatura 'ĭ este uă pală;
Imbrăcămintea îĭ face fală;
Tot este 'n albe, şi numaĭ firŭ.
Gheba luĭ scurtă, iţari, minténulŭ,
Tuslugĭ năprasnicĭ, cum pórt' Olténulŭ;
Ăsta e portulŭ ce vrea Gorjanulŭ;
Când Turcu 'lŭ vede, dă în delirŭ [1])

Iată şi descrierea căpitanilorŭ acellor Pandurĭ:

Si căpitanul ce'ĭ dicŭ Crăpatulŭ,
Si Frunte-lată, şi Nespălatulŭ,
Si Vijelie celŭ bătăiosŭ,
Semeţĭ arhangelĭ de pandurime,
Sclipindŭ în rade p'între desime,
Se mişcă 'n óste cu agerime,
Ca nisce fulgerĭ p'un cerŭ nuorosŭ. [2])

Nota No. XIII.

Către Măria Sea Dervi-Paşa, muhafizul Diuluĭ.

Cu lacrimĭ ferbinţĭ jeluimŭ Inălţimeĭ Telle, că pre noĭ, ticăloşiĭ Raielle din tótă ţérra Românéscă, Domniĭ ţerriĭ, dinpreună cu Boieriĭ grecĭ şi românĭ, unindu-se cu toţiĭ, ne-aŭ predatŭ şi ne-aŭ despoiatŭ, în cât amŭ remasŭ numaĭ cu sufletele, precum pre largŭ ticăloşia şi plângerea nóstră, în coprinderea Arz-Mahzaruluĭ ce l'am datŭ către prea puternica Impărăţie, stăpânitórea nóstră, se coprinde; care arz-mahzar l'am trimisŭ la Inălţimea Ta ca unŭ bunŭ credinciosŭ al prea pu-

---

[1]) Op. cit. pag. 7.
[2]) Ibid. pag. 13.

terniculuĭ Impĕratŭ, rugându-ne ferbinte Măriei Telle ca să te milostivescĭ şi să bine-voescĭ a-lŭ trimite la prea înalta Impĕrăţie, ca să pótă audi glasurile plângeriĭ nóstre; fiind-că nóuĕ tóte drumurile cumŭ şi uşile prea înalteĭ Porţĭ, ni le-a închisŭ dela uă vreme încóce Domnulŭ ţĕrriĭ şi Boiariĭ; ne-a popritŭ, pentru ca să nu ne maĭ putemŭ arăta plângerile nóstre la prea puternica nóstră Imperăţie; şi aşa maĭ susŭ numiţiĭ ne mănâncă de viĭ; şi noĭ, ne maĭ sciindŭ ce să facemŭ, am năzuitŭ la mila Măriei Telle; şi ne rugămŭ ferbinte ca să trimiţĭ jalba nóstră către prea puternica Impĕrăţie, pentru ca se audă glasulŭ plângeriĭ nóstre, şi să se milostivéscă asupra ticăloşieĭ nóstre, ca să trimiţă unŭ omŭ credinciosŭ inpărătescŭ, să vină aicĭ în ţérră la Bucurescĭ, să cercetede să vadă nevoile carĭ le tragemŭ de către aceştĭ lupĭ nemilostivĭ; şi să ne facă dreptate. Şi pînă a veni omulŭ împărătescŭ, noĭ ne-amŭ sculatŭ, cu micŭ cu mare, şi mergemŭ ca să ne adunămŭ la Bucurescĭ. Şi iară să fie ştiutŭ Inălţimeĭ Telle, că ridicarea nóstră nu este pentru altŭ ce-va, nicĭ într'un chipŭ, decâtŭ numaĭ assupra Boiarilorŭ carĭ ne-aŭ mâncatŭ dreptăţile nóstre, cu care ne-a miluitŭ prea puternica împĕrăţie; iar neguţătoriĭ turcĭ, şi verĭ ce neguţătorĭ vorŭ avea neguţătoriĭ şi trebuinţe prin ţérră, cu toţiĭ să umble fără nicĭ unŭ felŭ de îngrijire; că noĭ pre nimenĭ nu poprimŭ, şi de nimenĭ nicĭ de cumŭ nu ne atingemŭ; ci maĭ cu bună slobodenie vorŭ âmbla. Şi iarăşĭ ferbinte ne rugămŭ Inălţimeĭ Telle ca să ne ajuţĭ cu celle ce ne trebuescŭ, care prin graiŭ trimisulŭ nostru le va arrăta Măriei Telle. Iar aniĭ Inălţimeĭ Telle fie de la Dumnedeŭ mulţĭ şi prea fericiţĭ. [1])

Totŭ norodulŭ Valahieĭ.

Nota No. XIV.

Arz-mahzar către Pórtă din partea poporuluĭ.

Prea puternice Impĕrate!

La sfântulŭ şi prea puterniculŭ pragŭ alŭ prea putemiceĭ Impĕrăţiĭ, stăpânitóreĭ nóstre, cădemŭ Noĭ, totŭ norodulŭ românescŭ din Valahia, cellŭ supusŭ şi încredinţatŭ eĭ de către unulŭ Dumnedeŭ a totŭ făcătorulŭ, povestindŭ cu mare jalle

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzénu, „Trompeta“ No. 647, pe 1868.

pe scurtŭ necontenitele nóstre necazurĭ şi cumplitele patimĭ ce le sufferimŭ din pricina unirii pămêntenilorŭ boierĭ cu ceĭ dupe vremĭ trimişĭ Domnĭ, şi ocârmuitorĭ acestuĭ norodŭ, de Dumneḑeŭ păḑit, şi de către prea Innalta Impărăţie cu multe mille dupe vremĭ mângăiatŭ; iar acumŭ cu totulŭ părăsitŭ în mâinele numiţilor vrăjmaşĭ aĭ prea putericeĭ împĕrăţii şi aĭ nostri. Căcĭ Boierii, séŭ maĭ bine amŭ ḑice tiranii nostri ceĭ cumpliţĭ, învoindu-se cu cellŭ de acuma Domnŭ, să lăssăm că ne-aŭ predat ca nicĭ uă dată maĭ 'nainte şi peirii ceĭ de istov fără milostivire pre noĭ ne-aŭ dat; şi pe acest cheler împĕrătesc cu totul de totbinele l'aŭ deşertat, în cât am remas maĭ golĭ decât morţiĭ ceĭ din mormêntŭ; din care acestea tóte, de ar fi avut prea puternica Impĕrăţie cea maĭ puçină sciinţă, de mult ne-ar fi isbăvit de către acestĭ nemilostivĭ tâlharĭ, de şi se numescŭ câte uă dată că facŭ arătărĭ prin arz-mahzarurĭ către prea puternica Pórtă pentru starea ţĕrreĭ, la câte o Domnie nouĕ, o facŭ numaĭ şi numaĭ pentru folosul lor şi al Domnuluĭ; precúm la venirea Domnuluĭ Alessandru Suţu aŭ făcut; că, despre o parte, aretând prin arz-mahzarŭ dărăpănarea ţĕrreĭ din pricina rellelor urmărĭ alle Domnilor, aŭ cerut milă şi uşurinţă dela prea puternica Impĕrăţie; iar pe de alta, scriind multe laude mincinóse pentru acestŭ Domnŭ, ca să'lŭ câştige numaĭ al lor, îndată după ce a sosit aicĭ, aŭ întocmitŭ cu dênsul predarea şi stingerea ţĕrreĭ, începêndŭ dela Biserică, de unde era se încépă îndreptarea; iar eĭ, ca nisce netemătorĭ de Dumneḑeŭ, cu cuvênt că pun Mitropolitŭ pămênténŭ, aŭ vêndut Domnuluĭ Suţu scaunul Bisericeĭ în douĕ miĭ de pungĭ de banĭ; şi aŭ pus Mitropolit, roman adevĕrat, însă maĭ adevĕrat *ocara némuluĭ românescŭ*, şi batjocoritorul cinuluĭ bisericesc; carele, îndatorat fiind Domnuluĭ Suţu, şi fără de mulţumirea şi plăcerea noroduluĭ împrotiva legiĭ orênduitŭ, cu totul s'a plecat rellelor voinţe ale Domnuluĭ, şi aŭ predat ţérra, ca să 'lŭ mulţuméscă; tóte cererile luĭ celle nesaţióse şi nedrepte le iscălesce, ca pe nisce drepte; şi pe norodŭ îllŭ împilésă de le împlinesce.

Intr'acéstă stare aflându-se norodul, şi ţérra, neavênd mijloc a'şi arăta necaḑurile, şi a cere milă dela prea puternica Impĕrăţie, care milă de multe orĭ a câştigat'o, dar nimicŭ nu s'a folosit, căcĭ a rĕmas scrisse pe hârtie, şi mâncată de către maĭ sus ḑişiĭ tâlharĭ, silit a fost din mult adânca desnădăjduire, întêiŭ de a se scula împrotiva acesteĭ rĕutăţĭ, şi apoĭ

a năzui și a cere împĕrătésca milă. Ca nisce credincioșî dar și supușî robî aî prea puterniceî Impĕrățiî, cu lacrămî ne rugăm să trimiteți omŭ împĕrătescŭ, nu de legea nóstră ca să cercetede și să vadă jalnica stare a țerreî; și să facă îndreptare cu orênduială, ca să lipséscă jafurile, și să ne respundem ce va fi cu dreptul către prea puternica Impĕrăție; precum și până acum am respuns, și de acum înainte a respunde nu tăgăduim, ca niște credincioșî ce am fost și suntem, și în vecî vom fi voioșî, după încredințarea ce avem că prea puternica Impĕrăție nu ne va lipsi de milele sele, cu care din vechime ne-a hrănit, și cu nume de *raia*, încredințată eî de către milostivul Dumnedeŭ ne-a cinstit; precum la fie ce Domnie nouă, părintesce poftorind acellŭ dulce nume, în urechile celle surde a le Domnilor, încredințându-se lor ca să ne apere; iară eî tâlhăresce despoindu-ne și prăpădindu-ne, pribegescŭ de la o vreme încóce; și Boieriî nostri, atât ceî biserisescî cât și ceî politicescî, întovĕroșițî fiind cu dênșiî în jafurile ce ne facŭ, în loc de a fi cu priveghiere și a'î popri, le înlesnescŭ călătoria, uitându-se și dênșiî cum fugŭ din Bucurescî, dioa 'namiada mare.

Acestea tóte prea plecate arătărî, adevĕrate fiindŭ, se vor dovedi maî cu scumpĕtate și maî pe largŭ înaintea trimisuluî credinciosŭ, omuluî împĕrătescŭ, pre carele ferbinte ne rugăm prea puterniceî Impĕrățiî sĕ bine voiască a ni'lŭ trimite cu milostivire. [1])

1821 Ianuariŭ.

Aî prea puterniciî împĕrățiî prea plecațî
și credincioșî,

Tot norodul din țéra Românéscă.

Nota No. XV.

ESTRACTŬ

din memoriulŭ rĕposatuluî Dumitrache Protopopescu din Severin [2])

La leatul 1821, când a venit Zavera, fiind eŭ atuncî logofĕtŭ de scaun, m'a trimis pe mine cu logofĕtul Dinu Băldea, Cluceru Costache Raletŭ, ispravnicul ce era în acellŭ anŭ la

[1]) Memoriul luî Dîrzénu, „Trompeta" No. 647.
[2]) Memoriulŭ este scrisŭ la 1848, Noemvrie 1, și conține 25 file; iar acestŭ estractŭ figurédă dela fila 7, verso, până la file 16 inclusiv.

Mehedinţĭ, şi Sameşu Poroinénu, cu volnicii ca să aducem pe Vistierul Crăinicianu, pe Căpitan Dumitrache Colţan, i pe căpitan Nicolae Bobolócă , cu Pandurii lor, carĭ slujiaŭ la Bucuresci, 300 (la numĕr), ca să iasă înaintea luĭ Tudor; că aŭ eşit la Têrgu-Jiuluĭ cu 40 de arnăuţĭ; şi ducându-mĕ, la douĕ ḑille am fost cu eĭ la Cerneţĭ, când Ispravnicul cu sameşu să punea în căruţă să plece la Craiova; şi Tudor venisse la Corcova.

Intrebând eŭ cu Bâldea pe sameşul Poroineanu: „Dar noĭ ce facem? A ḑis (ellŭ): „Cum ştiţĭ."

Vorbind cu aceĭ treĭ căpitanĭ, m'a chemat cu eĭ; şi am plecat la Tîmna asupra luĭ Tudor; că venea la Strehaia.

La Tîmna, în casele luĭ Manolache Fiotu, unde ne aflamŭ, ne pomenirăm diminéţa cu uă mulţime de Arnăuţĭ (şi) cu Pandurĭ, strigând să eşim afară, că aŭ firman. Eŭ eram fórte înarmat şi tênărŭ; am eşit îndrăsneţŭ înainte, cu un Pĕtru Colţan şi alţĭ Dumbrăvenĭ voinicĭ, ḑicându-le „să fugă înapoĭ, că dăm de 'ĭ împuşcăm"; făcându-le (şi) jurămênt. Eĭ se tot apropia, şi striga că aŭ firman; iară Rumânaşiĭ noştri Pandurĭ, fiind uşurĭ de cap, (şi) vĕḑênd că ţin eŭ cu căpitanu Dumitrache la zăpor, şi Zavergiĭ strigaŭ pe anume Pandurii nostri, fiind iarăşĭ d'între fraţiĭ lor, aŭ începutŭ toţĭ aĭ noştri să întórcă puscele către mine, ḑicândŭ: „că şi acum ţiŭ cu ciocoiĭ?" Eŭ atuncĭ de frică m'am făcut ca mortŭ, şi am ḑisŭ: „aideţĭ, copiiĭ meĭ; că mĕ împuşcă."

Iară rebelanţiĭ într'acésta năvăliră la porţĭ, şi sparseră de intrară în curte; aŭ pusŭ mâna pe Vistierul Crăiniceanu, şi pe căpitan Dumitrache, şi pe mine, cu logofĕtu Dinu Băldea, bătându-ne fórte rĕŭ, luându-ne banĭ, caĭ, haine şi armele, lăsându-ne numaĭ în cămăşĭ; iară luĭ căpitan Bobolócă cu toţĭ Pandurii nu le-a ḑis nimicŭ rebelanţiĭ.

De acolea ne-a dus căllărĭ pe caĭ, pe deşelate, numaĭ în cămăşĭ, la Strehaia, la Tudor; unde acolo eraŭ uă mulţime de Pandurĭ; şi vĕḑêndu-ne Tudor, a poruncit ca Crăinicénu cu căpitan Dumitrache să fie băgaţĭ în férre, în Cloponiţa bisericeĭ, unde era acolo şi ciauşŭ Istrate, şi Pau Nicolicescu, şi coconu Bărbucénu Prisicénu, închişĭ; iară pe mine şi pe logofĕtu Dinu ne-aŭ întrebatŭ: „că noĭ ce am căutat?" I-am respuns: „că ne-aŭ trimis Ispravniciĭ să'ĭ aducemŭ pe Crăinicénu şi ceĭ-lalţĭ să se bată cu dênsul." Ellŭ a zîmbit de rîsŭ, şi a poruncit ca să ne puie la scris, în cancelaria luĭ, care publi-

cuia în țérră, fiind acolea mulți scriitori, Kinopsi, Ortopan, Ghiță Aurel.

A doua ḑi Tudor a plecat cu ordia și cu noi la gura Motrului, unde acolo era rĕposatu Stefan Bibescu cu rĕposatu Vicșiorénu închiși, că venéŭ Ispravnici la Cerneți; și auḑindŭ de Tudor, sta acolo; și ajungândŭ (Tudor) acolo, de acolo de locŭ s'aŭ pus la bătaiă, dând cu puscele unii către alții; și făcândŭ Arnăuții (nedescifrabil) să-i scóță din mănăstire, n'a putut să-i scóță, împușcând din rebelanți vre-o 11; și așa (Tudor) le-a făcut loc de aŭ plecatŭ din monăstire la Craiova.

Iară Tudor s'a tras la Țînțăreni în monăstire. Acolo a poftitŭ pe toți căpitanii să spună unui Gospodar Iova, ce era mai mare peste Arnăuți, ca să le ḑică barem să ne dea hainele și caii, iară armele să le ia; și care căpitan, chemându-mĕ pe mine să arăt ce Arnăuți sînt, spusseră lui Gospodar, și priimi ca să le ḑică să mi le dea; și arătând eŭ pe cellŭ care 'mi luasse callul meŭ cellŭ roib, cu șea turcéscă, și (cu) arșelle numai cu firŭ, luate din Dii, și 240 lei, — iar acumŭ ar face 600, — ḑisseră să mi le dea; dar ellŭ, spânjuratulu, de mânie înnegri; și scósse iataganul, (și) năvăli pe mine să mĕ taie; eŭ dideiŭ fuga pe lângă căpitani, (și) luaiŭ pe unŭ Vuca baraectarul în brațe, ḑicênd: „nu mĕ lăsa, că mĕ taie." De loc săriră toți căpitanii; și Vuca trasse și ellŭ iataganulŭ și eși înaintea lui, înjurându'lŭ ca să stea, că'lŭ facĕ ciopăți; care (Iova) să și opri, dar intră uă mare vrajbă între ei.

Auḑind Tudor, mĕ chemă și ḑisse: „să-i lasŭ la dracu!" Eŭ îllŭ rugaiŭ să-mi dea un răvașŭ de drum, să mĕ ducŭ a casă ca să-mi i-aŭ altŭ callŭ; și așia făcu carte, luaiŭ un alt callŭ pe deșelate, mĕ dusseiŭ a casă, găssiŭ pe maică-mea și pe frați, le spuseiŭ ce am pățit, și că 'mi aŭ luatŭ totŭ; se văitară cu toți; iar maică-mea plângea, că mĕ vedea golŭ.

Și 'mi luasse acestea: callul cu tacîmul lui; ipingea roșie nouă; cobure la callŭ; șea turcéscă; arșelle scumpe; dulamă scobită, de postavŭ negru, cu cheltuéli grelle de mĕtase; poturi negri cu copci de argintŭ; ilicŭ frumos, și taclitŭ; caucul din cap; și giubea lungă de postav bun, îmblănită cu nafea peste totŭ; și lei 300 cu punga lorŭ, din sînŭ; i pistólele și cuțitul de la brâŭ, ce purtămŭ; și cu pușca.

Vorbiiŭ cu frații și cu maică-mea să nu mĕ mai ducŭ la Tudor; iar neica Meiță îmi spusse că viea ce o aveamŭ a-

colo, în acellŭ satŭ, pe moşia Domnéscă, a îngrădit'o un Négoe Marinescu, şi o sapă; cu ce cuvĕnt, nu scie.

Am plecatŭ cu ellŭ, şi cu un popa Iordache şi Ioan brutarul acolo. Neica Meiţă îmĭ dette un pistol la brîŭ, şi ellŭ cu uă puşcă în mână. Ilŭ găsirăm (pe Négoe) săpând prin viea mea; eŭ îĭ ḑisseiŭ: „apoĭ ce este acésta, Négoe?" Şi era cam córstă. Ellŭ era din déllŭ, cu un săpoiŭ în mână; mĕ înjură, ḑicând, „că nu maĭ sunt ciocoĭ în ţérră". Şi vĕḑuiŭ că înnegri; şi ridicând (ellŭ) săpoiul, trăsseiŭ pistolul, ḑicând să nu dea; ellŭ ajunse; şi când să dea, eŭ *ţacŭ* cu pistolul, şi minţiŭ săpoiulŭ de la capŭ, de mĕ lovi în ghigialîcŭ; şi feriŭ taclitul cu care eram legat la capŭ, lovindu-mĕ la mâna dréptă puţin, ce ţiném pistolul cu ea; şi mi se muiă la valle mâna; când de loc (Négoe) al douilea ridică să mĕ omóre; dete neica cu puşca de la spatele meŭ, ḑicând: „nu da, că te împuşcŭ"; şi 'lú lovi prin picióre, de 'mĭ lungi viaţa; că de nu da (neica) cu puşca luĭ, (Négoe) da uă dată şi mĕ omora.

După aceea, vĕḑênd că Românii aŭ luat nasŭ, m'am dusŭ speriat; şi am luat pe nepotu Ghiţă, şi iarăşĭ m'am dus la Tudor, găsindu-lŭ tot la Ţânţarenĭ; când acolo iată şi rĕposatul Maior Ciupagea, numaĭ în cămaşă, jefuit de Zavergiĭ.

De acolo plecarăm cu Tudor, din Ţînţarenĭ, cu vre uă 7—8 miĭ de Pandurĭ şi Arnăuţĭ [1]; şi pănă să ajungem (la Oteteliştĭ), Arnăuţiĭ aŭ fostŭ ajunsŭ la Benescĭ, unde acolo se bătură cu Arnăuţiĭ boierescĭ; şi împuşcând (boieriĭ) un Arnăutŭ, (zavergiĭ) luasseră tot de la bieţiĭ boierĭ. Noĭ am ajuns cu Tudor; şi vĕḑénd ellŭ acea urgie pe aceĭ boierĭ, ce aŭ făcutŭ blestemaţiĭ de Arnăuţĭ, a oftat cu supărare, şi le-aŭ ḑisŭ: „cu ce poruncă facŭ aşa?" Eĭ s'aŭ îndîrjit şi către Tudor; iar ellŭ a tăcutŭ.

De aci am plecat la Oteteliştĭ. Acolo a mijlocit de a omorît (Tudor) pe chiar Bairactarul Iova, gospodarul lor, şi pe un Ioan Arnăutul, cellŭ maĭ rĕŭ. Diminéţa, vĕḑênd capetele lor în ţépă, strigând (pristavul) că cine-va face ca eĭ, ca eĭ să păţéscă, Ciupagea luă vorbă cu mine, cu Aurellŭ şi alţĭ 11, tot parte boierescă, ca să ne facem nevĕḑuţĭ; şi cu carĭ făcêndŭ aşa, am plecat; şi ne-am dus la Rîmnic, la un cumnat al luĭ (Ciupagea), ce-ĭ ḑicea Ignat buluc-başa, cu care am mers peste Olt; şi am prins doúĭ zapciĭ de ne-aŭ dat caĭ, arme, şi vr'o treĭ patru miĭ de leĭ.

---

[1]) Ţifra e esagerată, neputêndŭ avea Tudor atuncĭ decât dela 2—3 miĭ.

De aci, aflând că vine un căpitan, Barbu Țapu, de la Căĭnenĭ, și vre uă 15 Pandurĭ, cu carĭ aŭ (fost) ținut drumulŭ la mulțĭ boierĭ de 'ĭ aŭ jefuit, Maior Ciupagea ne-a făcut un cuvênt: „Că acum e vremea; că cum aŭ luat alțiĭ dela noĭ, să luăm și noĭ dela alțiĭ; și să ținem calea acellora."

Am luat un mare curagiŭ; și am ținut callea la drum; căcĭ (noĭ) eram 12, și anume: Maior Ioan Ciupagea, Gheorghe Aurellŭ, Dumitru Tîrîșŭ, Stanciu Logofĕtu, Sdîrlea, Ghiță Poppescu, Petcu Sârbu, Nicola Becheru, Ioan Bălțățeănu, Ispas Bulucbașa, și cu mine; pe carĭ (pandurĭ) 'ĭ am luat în puscĭ, din nainte și după urmă, sdrelind nepotu Ghiță pe unul, ce era maĭ îndrăsnețŭ; iară căpitan Țapu strigă că se pradă; noĭ am scos iataganele și 'ĭ-am prins pe toțĭ; le-am luat acelle jafurĭ, caĭ, arme, argintăriĭ, haine boierescĭ, și baniĭ. — Ne-am întors înapoĭ pe Topolog, la Olt; (și) trecênd Oltul, amŭ venit pe sub munte acasă; și Ciupagea, Aurellŭ și Tîrîșŭ s'aŭ dus la Cernețĭ.

Noĭ, și a casă fiindŭ, nu putém să traim de Pandurĭ; că veniră într'uă ḍi treĭ, și găsiră pe neica Niță la Vlădaea; și pentru mine a vrut să-lŭ taie; și aflând noĭ, eŭ, neica Mieiță și nepotul Ghiță, merserăm la eĭ; și găsirăm pe neica Niță plângênd; de loc noĭ trasserăm iataganele, și 'ĭ-am bătut tóte bătăile, de vaĭ de eĭ ce aŭ pățitŭ; și (eĭ) s'aŭ dus și aŭ spus luĭ Solomon; și (Solomon) a trimis vre-o 5—6 Pandurĭ din Vallea Aninilorŭ să ne împusce; că așa era vremea, pe împușcat; și noĭ nu amŭ fost sciut.

Intr'una din ḍille, auḍirăm din déllŭ că în satŭ la Almăjellŭ aŭ venit Badea Garofoiu cu alțĭ Pandurĭ; eŭ, fiindŭ cu ellŭ prietin, am plecat cu neica Meiță și cu Ghiță la cassele Dimitreilor, unde eraŭ Panduriĭ; când am ajuns aprópe, în bătătură, de uă dată eșiră 5—6 Pandurĭ cu puscile întinse către noĭ, necunoscuțĭ Pandurĭ; noĭ strîmbarăm caiĭ; și (eĭ) deteră foc în noĭ cu puscele; atuncĭ noĭ ne împotrivirăm către eĭ; și (eĭ) se trasseră în case de umplură puscile; iară noĭ plecarăm spre vallea Dobriĭ; căcĭ nu era Badea cu eĭ.

De acilea am plecat dreptŭ la Solomon; și l'am aflat la satul Argintóea, cu oștirea luĭ, patru-cincĭ sute de Pandurĭ; maĭ era lângă dênsulŭ și căpitanŭ Dumitru Bușteanu, i Gheorghe Ispăsoiu, vrăjmașiĭ nostriĭ, de ne pîra la Solomon, și cum m'am înfățișat la dênsul, a ḍissŭ că să fiŭ la pază; la urmă m'a iertat, și am fost cu ellŭ prin sate, multe ḍille; apoĭ ia-

rășĭ ne-am cerut pe a cassă, când a trimis Bobocŭ (să mĕ cheme); și m'am dus iarășĭ cu Neica Meiță i Ghiță la Strehaea, unde petreceăm prea bine; déră într'una din ḑille ḑisse [Bobocŭ] că se duce pe la Solomon la Țînțărenĭ; eŭ ḑisseiŭ ca să mĕ duc și eŭ; neica Meiță ḑisse ba să nu mĕ duc, că sciŭ cine sunt acolo, aceĭ vrăjmașĭ aĭ nostriĭ; nu 'lŭ ascultaiŭ; ci i luaiŭ cu mine pre amêndoĭ, năzuind la Bobocŭ, că îmĭ va fi de adjutor.

Când am mers la Țînțărenĭ, și m'a vĕḑut Solomon [ce era cu Serdar Costin] de loc a poruncit și ne-a luat armele, taclitúrile de la cap, și caiĭ, mie și neichi Meiță; iară nepotuluĭ Ghiță nu; și ne dette în pază la Panduriĭ luĭ Bușteanu, vrăjmașul nostru.

A doua ḑi plecarăm la Têrgu-Jiuluĭ. Mie îmĭ detteră un alt callŭ, de nu făcea 5 paralle; iară Neica Meiță mergea pe jos, prin noroiŭ, după mine, să véḑă ce îmĭ face; și să văita cu amarŭ, auḑindŭ de la Pandurĭ că o să mĕ taie; și ellŭ nu era în nicĭ uă pază; iară Ghiță se ținu după mine pănă la un loc, *astémătŭ* [?] și de frică fugi dela podul Turburiĭ.

Noĭ ajunserăm la Cărbuneștĭ; acolo se rugă Badea Garafoiu de Solomon, în genuchĭ, că erea cel maĭ credincios lângă ellŭ; și mĕ iértă; ne detteră caiĭ și armele.

Apoĭ plecarăm pe uă valle. Solomon era maĭ înante, cu pârâșiĭ nostriĭ lângă dênsul; iar eŭ maĭ pe urmă cu unchiuseŭ, căpitanu Enache Pleșoianu; și vedém că dă mulțĭ cu puștile să împusce purceĭ, dela nisce scrófe, și nu lovea; eŭ, fără să judecŭ că vrăjmașiĭ staŭ să mĕ piarḑă, și să fiŭ aprópe lângă Solomon, că așa vrea pentru unulŭ ca mine, să-lŭ slujesc, și să-lŭ cunosc de aprópe, am dat cu pușca, ce avém umplută cu glonțŭ; și de căllare am împușcat un purcellŭ.

Vrăjmașiĭ mĕ pîrîră că eŭ nu mĕ astîmpĕr, și fac jafurĭ, fără de porunca luĭ Solomon; pe care, aducându-lŭ la uă mare mânie asupră'mĭ, a poruncit să mĕ ducă la dênsul; și s'a fost jurat ca să mĕ împusce, pe unde sĕ împușcasse omulŭ de la Almăjellŭ; și mĕ dusseră la dênsul, unde erea la unŭ câmpŭ tótă oștirea, rótă pe lângă dênsul, să védă [de] împlinesce jurămêntul; uniĭ se ruga, alțiĭ mĕ pîra. Căpitan Enache, unchiu-seŭ, striga: „Ioniță, să nu împuscĭ voiniciĭ, că este pĕcat!“

Când ajunseiŭ la dênsu, și cu neica Meiță dupe mine, stă Solomon cu pistolul întins în mână; porunci și 'mĭ luă taclitulŭ de le capu, [și] ḑisse: „bre! pe unde aĭ împușcat omul cellŭ

de la Almâjellŭ, care spun d-lor?“ Adică, Gheorghe Ispăsoiu şi Buştĕnu. Eŭ, vĕḑênd că o să mĕ împusce, de frică nu apucaiŭ de locŭ să ḑic nimic; nicĭ că ’mĭ da în gîndŭ să ḑicŭ că Neica, vĕḑênd că o să mĕ omóre, a dat; dar neica Mieiţă, ca frate, eşi cu peptul înainte-ĭ, şi strigă: „eŭ l’am împuşcat, stăpâne; iar nu frate-meŭ“. Solomon ḑisse atuncĭ: „de ce?“ Neica ştiŭ că ḑisse: „apoĭ un frate, când vede că ’lŭ omóră alt-cine-va [pe frate-seŭ] să cade să nu ’lŭ lasse; ci să ’lŭ scape, ca pe un frate.“

Atuncĭ Solomon pocni cu pistolul în sus, spuindu-ĭ [neica] că [ţeranul] a dat cu un ţĕpoiŭ tocmaĭ în capul meŭ. Vrăjmaşiĭ se întristară, iar prieteniĭ se bucurară. Dup’acestea, tot nu s’a putut limpeḑi de mânie, Solomon, după făgăduială ce le-aŭ fost dat vrăjmaşilorŭ; ci a poruncit de m’aŭ pus jos, şi m’aŭ răstignit, uniĭ de mâinĭ, alţiĭ de picióre; şi a luat chiarŭ mâna d-luĭ un par, ca pe mână de gros, şi a dat de vre uă ḑece orĭ, de am remas mort, mult; şi m’aŭ sculat, cine? nu sciŭ! de m’aŭ luat căpitanu Enache, şi ’mĭ aŭ dat pietre roşiĭ; şi de aci am plecat; şi neica Mieiţă a venit acasă; iar pe mine, după ce şi-a făcut Solomon tot cugetul ce a avut, a vorbitŭ cu unchiu seŭ să fiŭ al luĭ de aprópe; şi ’mĭ a ḑissŭ să mĕ închin luĭ Solomon, că ’mĭ va fi de aicĭ înainte ca un părinte; am şi mers la dênsu; şi iar eŭ, ca un maĭ mare [ce era ellŭ], ’mĭ am cerut iertăciune; şi care m’aŭ luatŭ de aprópe lângă dênsu; cu ellŭ mâncam, lângă ellŭ dormém, i scriam, în cât la urmă mĕ avea ca pe un copil; şi ’mĭ spunea că vrăjmaşiĭ aŭ stat de dênsul să-mĭ piérḑă viéţa; şi că dă slavă luĭ D-ḑeŭ, că nu mi-aŭ luat’o, mi’ĭ arăta cu mâna şi (eĭ) sĕ uita la noĭ, când şedeam la mésă; iar eĭ în picióre staŭ, plinĭ de amarŭ,

După tóte acestea am plecat asupra Râmniculuĭ, 4—5 sute de Pandurĭ, şi cu gospodar Anastasie cu Arnăuţiĭ, ca să ne întîlnim cu Tudor, auḑind că aŭ plecat dela Bucurescĭ; şi mergând la Drăgăşanĭ, am găsit oraşul pustiŭ; fugisseră toţĭ neguţĕtoriĭ; şi eŭ intraiŭ într’o cocină de porcĭ, unde era un ţigan băgat; şi scoţêndu-lŭ, spusse că de frică a intrat acolo, socotind că sunt Turciĭ, auḑind că de séră sunt la Brâncovenĭ; şi mergând cu ellŭ la Solomon spunêndu-ĭ, poruncĭ: „caiĭ! şi să plecăm“. Pandurii umplusse pivniţele cu ploştile, să ia vin; îmĭ ḑisse mie Solomon ca să-ĭ scoţŭ, că vin Turciĭ; intraiŭ în pivniţa rĕpos. Băluţă, boltaşu din Craiova, unde era

24 de buțĭ cu vin, și altele cu rachiŭ; dedeseră găurĭ 100 prin elle, și curgea vinul prin ploștĭ; le ḑisseiŭ să iasă, că vin Turciĭ.

Săriră cu puscile la mine, maĭ ales un pîrîșŭ al meŭ de aprópe, anume Buștĕnu; eșiŭ afară, și spuseiŭ luĭ Solomon, că stă căllare în ușă, și strigă; îmĭ ḑisse că cine? Eŭ îĭ arataiŭ pe acellŭ pârîșŭ allŭ meŭ; dette Solomon cu pistolul în ellŭ, și 'lŭ lovi la un picior; atuncĭ ceĭ-lalțĭ de frică fură gata, și plecarăm până la Zevedenĭ, în sat; găssirăm satul fugit; ne trasserăm acolea sub deallŭ, în nisce prunĭ, în țĕrrină, să odihnim, că erea véră și căldură grozavă.

Slugerul Solomon cu gospodar Anastasie Mihalopolu se culcară pe un covor, și poruncir ă să fie toțĭ Pandurii gata; iară eŭ cu unŭ polcovnicŭ Luță și Ioan Locustĕnu din picióre mâncamŭ un puiŭ de găină, și caiĭ 'ĭ țĭnĕmŭ de priponŭ; iar proștiĭ de Pandurĭ luară șelele dupe caĭ, și îĭ împedecară; când ne pomenirăm venind pe marginea Oltuluĭ cette de Turcĭ, călărĭ, în fuga mare; și de loc mĕ dusseiŭ la Solomon, îl sculaiŭ și ḑisseiŭ: „Iacă Turciĭ!“ Strigă: gata caiĭ! Si eșirămŭ înainte-le în nisce grădinĭ, [unde] se strîmta drumul, și unde era bine de ținut foc; și noĭ, ceĭ ce fuserăm gata, de loc plecarăm, unde poruncisse [Solomon] înaintea Turcilor; ajunserăm la acellŭ loc; sosiră și Turciĭ; începurăm să ne batem cu puscile; eĭ staŭ și daŭ, noĭ stam și dam la acea strîmtóre; iar Panduriĭ nostriĭ ce [nedescifrabil] slobodisseră caiĭ; [și] auḑind pocnetul ce se da grozav, caiĭ s'aŭ spăimêntat; și fugêndŭ [caiĭ] aŭ remas pe jos. Turciĭ venea gros, și sĕ înmulția; aĭ nostri, uniĭ dedesseră fuga la cóstă, împușcară pe Baraectar Mihale, ce ținea bairacul, și vr'o doĭ Pandurĭ voinicĭ. Ajunse și Solomon. Eŭ, în zorul acella, am sărit dupe callŭ, și am luat bairacul în mână, de jos; și puscile nu contina. Eĭ în noĭ, noĭ în eĭ. Solomon ḑisse: „Că ce facem? că ne ocolesc Turciĭ.“ Și da mereŭ cu vr'o douĕ sute de Pandurĭ. Iar ḑisse Solomon: „înapoĭ!“ vĕḑênd că ne-a ocolit de tot; și uniĭ din aĭ nostriĭ fugea. Am plecat pe façă; [și] Turciĭ, dupe noĭ, venea; și da strigând: „dur, bre!“ Maĭ pusserăm obuziĭ [umpluturĭ], [și] împușcarăm în nisce vii mulțĭ dintre Turcĭ; că de nu făceam așia, nu scăpam; că obossiserăm, și stătusse și caiĭ.

După aceea, Turciĭ ne ajunsseră de tot, în deallŭ; ne mestecarăm cu eĭ. Un Turcŭ, cu un callŭ galben, ajunse să taie pe Buștĕnu; [ellŭ] striga către mine: „nu mĕ lăssa, neică!“

Imĭ veni în gând când mĕ pâra la Solomon, să'lŭ lassŭ, ca pe un vrăjmașŭ ce-mĭ era; dar iarășĭ, ca să cunóscă că înprotivă l'am scăpat dela mórte, dedeiŭ cu pușca și loviŭ Turcul în piept; [Turcu] se lăssă pe șellele caluluĭ, că era apró-pe; când de loc sossiră alțĭ douĭ vrăjmașĭ. Ochiiŭ; însă eĭ ținéŭ tot la Bușténu, că 'lŭ vedea cu mâna pe pistolŭ; când era să-lŭ ajungă Turcul, ținŭ minte, tot pentru pâra dinainte, că 'ĭ va da dracu în gând să dea în mine, în acea furie a bătăiĭ.

Pușca îmĭ rămasse gólă; apucaiŭ pe un făgașŭ în valle; Bușténu se dusse; când la uă poeniță, îmĭ eșiră alțĭ doĭ Turcĭ înainte, pe jos, cu puscile către mine, ḑicând: „Cați măĭ curvo!“ Eŭ cu pușca către eĭ, gólă, ḑicând și eŭ, „Cați, maĭ curvo!“ Eĭ se detteră dup'uă tufă; eŭ avuiŭ vreme și încălecaiŭ pe callŭ; vĕḑuiŭ că nu daŭ cu puscile, pricepuiŭ că suntu góle, ca și a mea; luaiŭ curagiŭ. Aci, pe loc, iată un Ioniță Céușiul, din satul Sălcuța, al luĭ Solomon, fugea către mine; și doĭ Turcĭ îl gonea pe jos; si Turciĭ îl ajungea, îl ajungea, să 'lŭ taie cu iataganele. [Ellŭ] strigă către mine: „Nu mĕ lăssa, nene!“ [tocmaĭ] când umplém pușca d'a călare; stătuiŭ și ḑiseiŭ: „ia-te de códa calluluĭ.“ Și așa făcu; dedeiŭ scărĭ calluluĭ, ca d'uă bătae de pistol, într'unŭ délŭ. Turciĭ remasseră de nu'lŭ ajunseră să 'lŭ taie, și clătinaŭ din cap, ḑicând *avradini sictin* cu puscile; noĭ din protivă, tot așia ḑiceam, *avradini sictin*, și cu armele góle; numaĭ în pușcă băgassem, și o păstram tot pentru ceĭ alțĭ doĭ dintêiŭ; iar d'acilea maĭ veniră d'aĭ nostri; Turciĭ se 'ntórsseră înapoĭ, umplurăm armele bine. Acolo începurăm a ne strânge; și capitaniĭ, luând socotéla, mulțĭ lipsea din Pandurĭ.

Iar Solomon, fiind că 'ĭ-a spus Bușténu că l'am scăpat dela Turcu, de nu l'aŭ tăiat, și l'am împușcat [pe Turcŭ] și Ioniță Ceaușiu asemenea, [că] 'ĭ am scăpat viéța, maĭ vîrtos că am luat și stégul, din așia zor de bătae, 'mĭ-a dat ḑece mahmudelle; și mĕ avea ca pe cellŭ maĭ bun copillŭ al luĭ.

De acilea plecarăm; eșirăm în valle, spre Rîmnic, să mergem; când ne pomenirăm cu uă sumă de inșĭ căllărĭ, ca la 400—500, toțĭ negriĭ, *cabădaĭ*; socotirăm să sunt tot Turcĭ; luarăm o *despcricre* [spaimă], vorbindu-ne uniĭ către alțiĭ, că venea spre noĭ; și făcurăm jurământ, sub blestem, spate la spate, toțĭ să murin acolea, saŭ toțĭ să scapăm. Ne detterăm jos dupe caĭ; lepădarăm cismele din picióre, cine avém; plecarăm cu puscile în mână, paradă, [la front] la eĭ; eĭ la noĭ; și nu știa

nicĭ eĭ nicĭ noĭ ce suntem. Eĭ vĕḑând că am înghenunchiat la pământ, gata de bătae, trimisseră duoĭ înainte spre noĭ, şi ceĭ mulţĭ se opriră; şi Solomon ponunci mie şi Badi Gărciocŭ să ne ducem şi noĭ duoĭ înainte spre aceĭ duoĭ; prinserăm caiĭ; încăllecarăm, cu puscile gata în mâinĭ, apropiindu-ne uniĭ către alţiĭ, ca de uă bătae de pistolŭ; şi strigarăm: „Ce sunteţĭ?“ Eĭ ḑicŭ: „creştinĭ!“ Dar eĭ dicea nouĕ: „dar voĭ, ce sunteţĭ?“ Noĭ, cu puscile la ochĭ: „creştinĭ!“ Şi ne apropiam uniĭ către alţiĭ, spuind [eĭ] că sunt cu Gospodar Gheorghe Cîrjalîu; asemenea şi noĭ spusserăm cu cine suntem. Se întórseră înapoĭ la aĭ lor, şi noĭ la aĭ nostri. Spuindu-le [aĭ nostri] se sculară şi prinseră caiĭ dupe câmpŭ; şi aşia veni acellŭ Gospodarŭ cu aĭ seĭ, socotind întêiŭ noĭ că sunt tot Turcĭ, ajutorŭ cellor dela Zăvedenĭ; şi spusse [Cârjaliu] că vine Ipsilanti cu Muscaliĭ, lă Rîmnic; unde plecarăm cu toţi; şi ajungândŭ la oraşŭ, ne lovi uă piétră fórte mare, şi iute grozav, dar multă pănă s'a făcut gróssă de uă palmă.

Şeḑurăm acolo treĭ ḑille. Solomon, de unde află nu ştiŭ, că n'ar fi Muscalĭ.

Diminéţa, îmĭ spusse [Solomon] număĭ mie, că să duce în ţérra nemţéscă, începênd să plângă; şi ḑisse să nu spuiŭ nicĭ cuĭ. Să făcu bolnav, şi să găti. Veniră mulţĭ din căpitanĭ, ómeniĭ luĭ, şi cariĭ se întristară fórte. Plecărăm mulţĭ cu dênsulŭ, pănă aprópe de Cozia. A stat în drum [Solomon], şi a spus iarăşĭ lă toţĭ, că nu vin Muscaliĭ. Işĭ luă ḑiua bună, după ce ne sărutarăm; şi plânserăm cu amar.

Intorcându-ne, ne dusserăm tot la comanda Gospodaruluĭ Mihalopolu, A doua ḑi auḑirăm că veni şi Ipsilant cu Muscaliĭ, la Oltŭ. Eŭ, de multă dorinţă ce aveam pentru Muscalĭ, scosseiŭ cincĭ mahmudelle din 500 ce avém lângă mine, bezĭ banĭ albĭ, şi le dedeiŭ în mâna a cincĭ căpitanı, ceĭ maĭ sdravenĭ, şi anume, Dumitru Buştênu, Vasile Crăpatu, Barbu Ţicu, Ghiţă Cuţoĭ, Nicola Urlénu, că, de vor fi Muscalĭ, să facă orĭ ce o vrea cu eĭle [cu mahmudellele.]

Plecarăm la Oltŭ, înainte-le, toţĭ şése, căllărĭ. Ajungândŭ, vĕḑurăm dincolo [de rîul Oltu] uă sumă de ómenĭ, tot negriĭ, şi căllăreţĭ, (uniĭ) cu suliţĭ, alţiĭ pe jos; împreună şi mulţĭ Pandurĭ d'aĭ luĭ Tudor, Mehedinţenĭ şi Gorjanĭ. Trecurăm Oltul la eĭ; vĕḑurăm şi cincĭ tunurĭ; merserăm la uă cămară [casă] unde era, şi se gătia să mănânce; ascultarăm să vorbéscă muscă-

lesce; audiram ḑicând: „ella do, adelfe!“ [1]) Alţiĭ: „ti camis? [2]) [nedescifrabil].

Pricepuram că noĭ am rămas în mâna Turcilor, fiind Grecĭ, iar nu Muscalĭ! Luaiŭ mahmudellele înapoĭ; ne întórserăm înnapoĭ, fórte mêhniţĭ, auḑind că vin şi Turcĭ. Pe Tudor nu ’lŭ vedém acolo, la Rîmnic.

Acolo, la Rîmnic, mergênd d-nu Ipsilant, luă dela Gospodaru Mihalopolu 20,000 leĭ, şi ’ĭ împărţi pe la oştire, Sêrbĭ, Grecĭ şi Românĭ, ce ne aflam ca la 5—6 miĭ; îmĭ dette şi mie 200, că eram grămmăticul luĭ Anastase [Mihalopolu]. Ne ḑisse Ipsilant că Muscaliĭ sosesc până în treĭ ḑille; dar până atuncĭ noĭ să mergem la Turciĭ dela Drăgăşanĭ, să-ĭ batem.

Căpitaniĭ românĭ se strînseră toţĭ, 40; şi mĕ pusseră de făcuiŭ uă jalbă către d-nu Ipsilant, cerênd pe slugerul Tudor, care i luasse dela casele lor; şi merseră cu jalba la Ipsilant, unde eram şi eŭ acolo, maĭ aprópe; o detteră, şi o citi tîlmaciul ce ’lŭ avea; şi ḑisse „că o trimite după ellŭ [după Tu-„dor] la Russia, să se întórcă la noĭ; fiind că e chemat aco-„lo; şi până atuncı să nu şedem; ci să mergem la Drăgăşanĭ, „la aceĭ Turcĭ.“

Şi plecară căpitaniĭ, mîhniţĭ, la locurile lor; şi uniĭ ḑiceaŭ: „că dacă aŭ luat pe Tudor, care ’ĭ a ridicatŭ dela casele lor, „ce să maĭ şadă la Ipsilant, un Grec, căllare pe callŭ? Şi copii lor sunt în mâna Turcilor.“

A doua ḑi plecarăm la Drăgăşanĭ; şi patru ḑile am mers tot prin ploĭ; când Panduriĭ, din patru părţĭ, treĭ [părţĭ], dupĕ drum aŭ fost plecat acasă, din ceĭ maĭ voinicĭ; iar ceĭ-lalţĭ, cu căpeteniile câte era, ajunserăm aprópe [de Drăgăşanĭ]; şi să vorbea, séra fiind, pe subt amiaḑĭ, să remâie pe loc, ca diminéţa să ocoléscă până în ḑiuă pe Turcĭ; şi să trasseră [Panduriĭ] pe la pimnţĭ [alle viilor], maĭ pe déllŭ.

Iar Caravia, cellŭ care era maĭ mare allŭ Mavroforilor dupe jos [pedestri], nu vru să asculte; şi merse cântând, cu musica Golesculuĭ înainte la Turcĭ, în oraşŭ, [la Drăgăşanĭ] cu căpitanŭ Enache Cacaleţénu la tunurĭ, fiindŭ treĭ; şi mergea după eĭ; şi până să se gătéscă căpitaniĭ cu Rumânaşiĭ Pan-

---

[1]) Ἔλλα δὼ, ἀδελφέ. — Vino încoa, frate.

[2]) Τί κάμις? — Ce facĭ?

durĭ, ceĭ-lalţĭ căpitanĭ, audind că aŭ remas acellŭ plan jos, a ajuns Caravia înainte; şi Turcilor le-aŭ fost frică tare, [şi] s'aŭ gătit să facă un iuruşŭ; şi vĕdênd putere din parte-ne, să dea fuga cu caiĭ la Craiova.

Şi aşia aŭ făcut [Turciĭ] acellŭ iuruşŭ asupra Mavroforilor; iar eĭ, Greciĭ, subţirĭ [delicaţĭ], şi maĭ allesŭ copillaşĭ, uniĭ din eĭ, începură a se sparge [a sĕ rissipi] şi a dă fuga, ţipând.

Turciĭ de loc luară curajŭ; ajunserăm şi noĭ, cu căpitan Iordache, Ghiuler-Agasi, [cu] Farmache, Mihalopolu şi alţĭ gospodarĭ, Machedonski, Hagi Prodan, când rupsesse Turciĭ jumĕtate Mavroforiĭ.

Căpitanu Enache slobozi un tunŭ, şi dette spatele; Turciĭ maĭ reŭ luară curagiŭ; înpuşcară hatóica [iapa] Sărdaruluĭ Iordăche, [care] rĕmăse pe jos; deterăm şi noĭ cu puscile, câţĭ va; da şi Turciĭ, de vâjia glónţele ca plóea. Unul din aĭ noştri fugi înapoĭ; Turciĭ, vĕdêndu-lŭ, luă curagiŭ; şi [pornind] din vale ne goniră pănă la piscul ce să dice al Căliniĭ, spre Rîmnic; şi se întórseră înapoĭ.

Iar d-nu Ipsilant era remas de a doua di cu cazaciĭ Moldovenĭ, 200, la satul Bocciana, ca să vadă ce isbândă făcém. Când ne-am dus acolo, [ellŭ] plecasse la Cozia spre ţérra nemţéscă; şi ne-am dus după ellŭ, unde ne-a dis să eşim pe munţĭ, că în 4—5 dile vine ellŭ cu Nemţiĭ, pănă să ajungă Muscaliĭ.

Atuncĭ ne-am ales tot noĭ, 13, carĭ şi maĭ 'nainte fusessem cu Tudor pănă la Oteteliş; şi eşind în muntele Lotruluĭ, pe postul luĭ st. Petru, acolo sus în munte, la uă stână unguréscă, sprijinirăm un Egumen, cu sumă de banĭ la dênsul, cu doĭ Arnăuţĭ şi doĭ ţiganĭ, cu douĕ sacsanale; umblară să ni se împotrivéscă Arnăuţiĭ, dar noĭ îĭ luarăm în puscĭ, şi rănirămŭ pe unul puţin; şi începură a dice [nescifrabil], le luarăm armele, [şi caiĭ] ce fură maĭ bunĭ de drum; dar Egumenul cunoscu pe unulŭ ce era cu noĭ, din Craiova, îlŭ luă de gâtŭ, rugându-se ca să-lŭ scape. Eŭ diseiŭ ca să-ĭ luămŭ din banĭ, [dar] acel ticălosŭ se ruga, vaĭ de ellŭ, că-lŭ cunósce, şi vin Muscaliĭ; se uni şi Ciupagea cu ellŭ; eŭ, vĕdênd a lor slăbiciune, le-am cerut să mĕ spovedescŭ, şi încredinţându-ĭ cu jurămênt că nu-lŭ taiŭ, a spus călugăruluĭ; şi aşia am mers cu ellŭ sub un brad frumos, maĭ de o parte, dicând: „Vedĭ tu, „Călugăre, că eŭ nu umblu după spoveditŭ, ci după banĭ; a- „cum strigŭ feciorilor meĭ de te face ciopăţĭ; adu baniĭ.“ A-

jungându-lŭ un cutremur, ellŭ de frică s'a dus în covergă, unde doborîsse sacsanalele, și a luat galbenĭ 100, de 'mĭ aŭ adus, dicând către ceĭ-lalțĭ aĭ meĭ, ce ședea acolea, și mânca nisce jimble, că a luat uă cărticică, și adusse suta de gălbinașĭ. [Eŭ] 'ĭ sărutaiŭ mâna, [ellŭ] mĕ sărută pe obrazŭ, urându-mĭ ca să trăiesc. Apoĭ scósse la toțĭ un clondir cu rachiŭ de cellŭ bun, și băură; mĕ blagoslovi, și plecarăm pe munte.

A doua di ajunserăm la Têrgu-Jiuluĭ, în faptul de diuă; și trasserăm la Slugerul Ciupagea, ce era orânduit Ispravnic cu Móngă acoĭo, de Tudor. Când acolea, în marginea orașuluĭ, vedem uă mulțime de ómenĭ ferbând; iată un creștin cu unŭ carrŭ, ce ducea [nedescifrabil] pentru Turcĭ; întrebarăm: „unde șéde Ispravnicul Ciupagea?“ [elŭ] disse: „fugițĭ, frate, că vĕ taie Turciĭ! cunoscându-ne pe semne; iar Ciupagea a fugit de ierĭ la munte.“

Turciĭ luară de veste; și până se încalece pe caĭ, noĭ deterăm în Jiŭ, cu caiĭ în notŭ, [și] eșirăm dincolo; și detterăm la patru să ia înainte, iar noĭ 8 remasserăm în crângŭ. Veniră Turciĭ țipândŭ, aprópe de noĭ în pădure, și nu ne vedea, fiind noĭ pitițĭ; și slobozirăm focurile unde era eĭ strînșĭ, la uă dessime în pădure; picară vre-o treĭ, și atuncĭ începură [și eĭ] se dea focurĭ de tóte părțile. Ne spăimêntarămŭ, și deterăm fuga, că caiĭ eraŭ dușĭ maĭ de mult; nicĭ maĭ avurăm vreme să-ĭ buldușim [jefuim]; de câtŭ Stanciu Pleniceanu a luatŭ uă pușcă numaĭ sidefurĭ și un șal dela capul unuĭ Turcŭ, ce picasse maĭ aprópe de ellŭ.

De acilea, ajungând la caĭ, apucarăm muntele; și pe la chindie, ajunserăm la Tismana, unde acolo era sumă de rebelĭ, cu metereze făcute în tóte părțile. Acolo ne-am făcut douĕ cete, și am plecat la Starmina și la drumul olaculuĭ, sĕ ținem calea la Turcĭ. In cétta în care eram eŭ, era Slotea Grecu, ce ținea Corzu în arendă; iar în cétta cee-l-altă era Mitroĭ. Eĭ aŭ mers la Starmina, aŭ împușcat un Turc, [și] aŭ venit cu capul luĭ la Gospodarŭ în Monastire, și cu ce maĭ pleșcuisse de la ellŭ; noĭ, aflând că sunt vre o dece Turcĭ la Corzŭ, am mers la eĭ din Dragorcia [nedescifrabil]; și când ne-aŭ vĕdut [Turciĭ] s'aŭ închis în casă. Pandurіĭ s'aŭ băgat în nisce buțĭ și s'aŭ rostogolit la cassă, de 'ĭ aŭ dat foc; amŭ scos șépte, iar doĭ și un Pandur turcesc aŭ ars în foc. Aflarămŭ că tótă țérra s'a umplutŭ de Turcĭ, și Muscaliĭ nu maĭ vinŭ. Gospodar Năstase porunci să taie Turciĭ. Eŭ, fiindŭ pe vallea Tis-

menei, cu un Constantin Tăinașŭ, logofĕtul, la mere, să mâncăm, pe jos, audiŭ pocnete la Monastire. Scotea câte unul afară din pórtă, și Vuca Baraectarul cu Nicolae Vârbicénul îĭ împușca, și alțiĭ le tăia capul; când pe unuĭ din Turcĭ, cellŭ maĭ voinic, să-lă scótă Pandurii pe ușă, [ellŭ] a zmicitŭ din mâinile lor, și a dat fuga prin ordie, după care curgea pistólele; și eșind din eĭ nevătămat, apucasse către noĭ, fugândŭ desculțŭ, și striga dupe ellŭ mulțĭ: „ţineți-vĕ la Turcŭ.“ Mĕ slobozìiŭ cu acellŭ Tăinașŭ; când Turcul apucă pe munte, și luă uă piétră în mână; când îl ajunseiŭ, răcni [Turcul], și dete să dea cu pétra; [eŭ] trăseiŭ iataganul și-ĭ tăiaiŭ gâtul jumĕtate și umerile; căḑu [Turcu] jos, și-ĭ luaiŭ capul. 'Mĭ dete Mihalopolu treĭ mahmudelle, că ḑicea [ellŭ] ca să le trimiță [capetele] la Têrgu-Jiuluĭ, la Turcĭ.

Când a doua ḑi ne pomenirăm cu mulțime de turcime, că vine [spre noĭ]; am plecat nóptea din Monăstire pe munte; și la ḑiuă am fost în gura Cloșanilor. Ne-a luat Turciĭ la gónă.

Era cu noĭ Sărdar Chintescu, grămăticul gospodaruluĭ Mihalopolu; era pitar Petre Strehăianu, era Ioniță Zoituzu, pe care ajungându-lŭ Turciĭ l'aŭ împușcat.

Am trecut pe Scărișióră muntele la stréja nemțéscă, și Turciĭ tot după noĭ. Eram [la vamă] ca la 600; [și] pănă să ne scrie, ne și ajunseră Turciĭ, și împușcară pe un Sêrb, tocmaĭ în stréjă.

Ne pusseră Nemțiĭ într'uă peșteră, să facem lăzăretŭ, unde nu era nicĭ apă nicĭ pâine, etc. [1])

Nota No. XVI

Dela Slugerul Tudor, către d-luĭ Clucerul Costantin Ralet, ispravnicul ot Mehedinți.

Arhon Clucerŭ!

Pănă acum numaĭ prin auḑire auḑiamŭ că Dumnéta strigĭ către toțĭ, cum că eŭ a-și fi eșit la hoție, ca să pradŭ lumea,

[1]) Ne oprim aci, căcĭ ceea ce urméză nu póte interesa de cât pe urmașiĭ autoruluĭ acestuĭ memoriŭ. Lectoriĭ curioșĭ, carĭ vor să afle întêmplările curióse alle reposatuluĭ Dumitru Protopopescu, citéscă memoriul seŭ, aḑĭ în possessiunea fiuluĭ seŭ, D. C. Protopopescu, tot din Severin. C. D. A.

şi nu credém; pentru că eŭ mĕ sciŭ că nu sunt hoţŭ; iéră a-stăḑĭ, în Ceovărnoşanĭ, găsiŭ şi în scris, subt iscălitura Dumitéle, la mâna unuĭ hoţŭ, anume Pau Nicolicescu, căruia i daĭ voie ca să mĕ prinḑă dinpreună cu toţĭ ceĭ ce se află cu mine, orĭ viŭ séŭ mort. Din acésta te cunoscŭ că eştĭ om procopsit; şi mĕ mirŭ de unde aĭ Dumnéta voie ca să omorĭ Raiaoa Impĕratuluĭ? Şi pentru ce? Aŭ pre semne nu vĕ ajunge că 'ĭ aţĭ trădat şi 'ĭ aţĭ despuiat, până când a rămas ticăloşiĭ ţĕrranĭ maĭ golĭ de cât morţiĭ ceĭ din mormênturĭ? Si acum se vede că aveţĭ poftă ca să-ĭ şi omorîţĭ! Nu maĭ să sciĭ că nicĭ Dumneḑeŭ, nicĭ prea puternica împĕrăţie, nu vĕ va îngădui; eŭ însă nicĭ nu sunt hoţŭ, nicĭ am fost vre uă dată, nicĭ voiŭ fi; ci suntŭ, atât eŭ cât şi ceĭ împreună cu mine, eşiţĭ pentru mare folos obstescŭ, şi al cellor marĭ şi al cellor micĭ; şi spre maĭ bună pliroforie, veĭ citi Dumnéta aceste douĕ coppiĭ, [proclamaţia şi arzmahzarul]. Iar Dumnéta prea rĕŭ te-aĭ purtat de aĭ spart oraşul, şi aĭ sfărâmat lumea, fără a te uita maĭ departe; ci numaĭ cu un cuvênt că eŭ a-şĭ fi hoţŭ, şi ă-şĭ fi venit să pradŭ lumea, fără de a sci ce ḑicĭ; ci iarăşĭ ḑic, să sciĭ că eŭ sunt cellŭ maĭ bun fiŭ allŭ patrieĭ mele; şi dela Bucureştĭ până aicĭ am venit tot prin oraşe şi sate, şi nimenĭ nu s'a supĕratŭ de nimica; ba încă şi zărăfiile judeţelor eraŭ încărcate de banĭ şi nicĭ de cum nu s'aŭ clintit. Şi iarăşĭ, de a-şĭ fi fost hoţŭ, precum ḑicĭ, de multŭ te a-şĭ fi luat de acolo. Ci mĕ rog Dumitale, de eştĭ patriot, lasă-ţĭ acestŭ felŭ de făntasiĭ, şi adună cum maĭ îngrabă oraşulŭ la loc. — Pre Turciĭ ce 'ĭ-aĭ luatŭ dupe la locul lor si 'ĭ-aĭ strâns acolo, dă-le drumulŭ, ca să-sĭ mérgă la tréba lor. Nu da pricină legăturilor cellor sânte, că la urmă nu veĭ putea da respunsul. — Şi maĭ mult să nu daĭ pricină vecinătăţiĭ [măcar *că le este sciută cellorŭ marĭ* trebuinţa cea de obsce folositóre]; si Panduriĭ ce aĭ adunat acolo, dă-le drumul ca să vină să mérgă unde sunt de trebuinţă; si Dumnéta mergĭ la conacul Isprăvnicatuluĭ de 'ţĭ caută trebuinţele Dumitale, fără de nicĭ un fellŭ de temere séŭ îngrijire; asemenea si Dumnéluĭ Beşléga. — Şi de către mine, séŭ de către ceĭ ce sîntŭ împărtăşiţĭ cu mine, nicĭ unŭ fellŭ de temere să nu aveţĭ, pentru care te încredinţeḑŭ cu sufletulŭ meŭ; si încă, dacă voescĭ folosulŭ de obsce, vino din preună cu toţĭ boieriĭ pământenĭ, ca să ne întâlnimŭ; séŭ trimite numaĭ pe Dumnélorŭ, si le poruncesce ca să fie silitorĭ spre sevêrsirea trebuinţeĭ. Şi iarăsĭ, ḑicŭ, păḑesce-te bine, să nu daĭ

norodului vre uă pricină cu vre uă împotrivire de arme; că atuncĭ bine să scii, că *nicĭ în găurile şerpilorŭ nu vețĭ scăpa*; pentru că norodul cellŭ ars şi fript de către Dumnévóstră este amărîtŭ şi înfocatŭ asupră-vĕ; şi numaĭ pricină caută. Şi cum de aĭ dat Dumnéta voie cu arme de mórte asupra Raieleĭ împărătescĭ? Şi aŭ nu socotescĭ că sabia împărătéscă va să mănânce pre toțĭ? Aŭ pre semne gândescĭ că va fi murit şi Sultan Mahmud? Ci umblațĭ cu bine cu Raiaoa împărătéscă, de voițĭ să vĕ fie bine; că cu rĕul n'alegețĭ nimic; pentru că nu v'ațĭ aşternut bine maĭ de'nainte“ [1]) 1821 Ghenarie 28.
Theodor.

Nota No. XVII.

Petiția Boerilor Caimacami către Pórtă, anunțând mórtea lui Vodă Suțu.

Noĭ, prea plecațiĭ şi credincioşiĭ supuşĭ aĭ prea putern iceĭ împĕrățiĭ, smeritul Mitropolitŭ, Episcopiĭ, Arhimandrițiĭ, Egumenĭ, şi tótă céta de obşte a boiarilor pămêntenĭ aĭ țerreĭ românescĭ.

La prea Inaltul împĕrătescŭ pragŭ, aşternênd cele până la pămênt alle nóstre închinăciunĭ, după a supunereĭ neapărată datorie ce avemŭ către milostiva şi de ómenĭ iubitóre împĕrăție (a căria tărie şi putere Domnulŭ Dumneḑeŭ să o înmulțéscă şi să o păzéscă) încunosciințăm că Domnia sa Alecu vodă Suțu, ce 'lŭ avémŭ aicea Domnŭ, orânduitŭ de prea puternica împărăție, bolnăvindu-se încă dela treĭ ale trecuteĭ lunĭ luĭ Dechembrie, cu tóte că s'aŭ căutatŭ după cuviință, atât de doftoriĭ aĭ Domnieĭ Sélle, cât şi de ceĭ pămêntenĭ de aicea, n'aŭ stătutŭ însă mijlocŭ de a se întêmpina primejdia vięțiĭ; ci astăḑĭ, la 19 ale lunii luĭ Ghenarie, ş'aŭ dat obştescul sfêrşit; şi se va şi îngropa cu tótă cuviinciósa cinste şi orênduială. Iar noĭ, după datoriă, *cu rîvnă şi credință*, cu care dintr' unŭ început am fost şi suntem supuşĭ către *sfintele* şi vrednice de închinăciune împărătescĭ poruncĭ, ce privesc la obştésca *bună orânduială* şi ocrotire a aceste țerrĭ, ce este *chelerŭ* allŭ prea puterniceĭ împĕrățiĭ, nouĕ de hrană dătătóre, îndată am îmbrățişat tóte curgătórele trebĭ şi pricinĭ alle pămêntuluĭ, căutându-le cu tótă osârdia, şi fără de pregetare, încât ne e-

---

[1]) Dîrzénu, Trompeta No. 647.

ŝte prin putinţă. Cu acéstа însă până la pămêntŭ prea plecată arătare, aducem împreună şi ferbintele nóste rugăciunĭ către înpărătésca şi părintésca îngrijire a prea puterniceĭ împĕrăţiĭ, ca să se milostivéscă de a ni se orîndui şi Domnŭ óre carele, ce va găsi cu calle de către a sa prea înaltă înţelepciune, spre paza cellor sfinte împĕrătescĭ poruncĭ alle prea puterniceĭ împĕrăţiĭ, şi a împĕrătesculuĭ seŭ chelerŭ bine primită şi plăcută ocârmuire [1])

19 Ianuariŭ 1821.

(Urmédă semnăturile cellorŭ şépte membriĭ aĭ Guvernuluĭ provisoriŭ.)

Nota No. XVIII.

Cartea Boerilorŭ Divanuluĭ către Slugerulŭ Tudor.

Cu mare mirare luarăm în scire de urmările ce aĭ început a face, cugetândŭ însoţire de maĭ mulţĭ, şi împărţind cuvinte către locuitorĭ ca să sară cu toţiĭ spre isbăvirea rĕuluĭ, şi să iasă din întunerec la lumină. Acest felŭ de urmărĭ, că nu aŭ sfĕrşiturĭ bune, este sciut şi din istorie şi din pildele ce se vĕdŭ pre tótă ḑiua. Judecă care póte să-ţĭ fie isbânda, când, înarmându-se împrotivă-ţĭ toţĭ credincioşiĭ stăpâniriĭ, te vorŭ supune prin resboiŭ, şi te veĭ îndatora însuţĭ a cere mântuire, care nu veĭ putea-o găssi. Aŭ nu sciĭ că plătesce ţérra la atâţia Ogeacliĭ şi Pandurĭ, pre cari, când îĭ va însoţi şi cu alţiĭ ce maĭ sunt pe din afară, ce cu arme se vor ridica asupră'ţĭ, încotro veĭ năvăli ca să te mântuescĭ? Vedem că prin cuvintele ce prin nejudecată aĭ alcătuitŭ către locuitorĭ, propoveduescĭ că pentru folosul obsciĭ şi binele ţĕrreĭ te-aĭ pornit într'céstă faptă;şi voescĭ a arăta cum că nu escĭ tâlharŭ séŭ voitor de rĕu, ci îndemnătorŭ bineluĭ şi sevârşitorŭ isbăviriĭ obsciĭ din ispita reutăţilor. Déră care dintre locuitorĭ îţĭ va da creḑĕmênt? Şi în ce temeiŭ rezemând, se va însoţi cugetărilor ce aĭ? De vreme ce cu toţĭ cunoscŭ şi înţelegŭ câtă smăcinare, câte cheltuelĭ şi câte pagube se pricinuesc satelor dintr'acest felŭ de netrebnicie. Decĭ, te sfătuim părintesce, şi ca nisce adevĕraţĭ patrioţĭ, îţĭ poruncim să te părăsescĭ de assemenea fapte, păgubitóre ţĕrreĭ, aducătóre de smintélă li-

---

[1]) Din arhiva Statuluĭ. Condica No. 123, pag. 193.

nisceĭ locuitorilor, şi pricinuitóre de mare nevoe asupră'ţĭ; şi te încredinţăm cu jurămênt că, de te veĭ supune povĕţuirilor şi poruncilor nóstre, şi lăsându-ţĭ armele te veĭ scula şi veĭ veni, fără tăgăduire veĭ scăpa de orĭ ce urgie; căcĭ cu toţiĭ vom fi mijlocitorĭ către Domnul ţĕrreĭ ca să'ţĭ trécă cu vederea urmarea ce aĭ cugetat; şi póte veĭ fi ascultat la multe destoinice arătărĭ spre despăgubirea jafurilor ce vor fi cercat locuitoriĭ; pentru că la uă asemenea dreptate maĭ cu sémă privesce Stăpânirea ţĕrreĭ, de cât orĭ cine altŭ pe dinafară; şi nicĭ odată nu voesce ca locuitoriĭ să cerce năpăstuirĭ, de vreme ce acéstă ţérră este sciut că se ocârmuesce sub lege şi sub pravilă. Iară cândŭ din nenorocire'ţĭ nu-ţĭ veĭ lua sémă cu denadinsul, şi nu te veĭ supune acestor părintescĭ povĕţuirĭ, ce cu iubirea de omenire îţĭ dăm (nevoind turburarea şi smăcinarea satelor), atuncĭ, nu numaĭ că te vorŭ isbi ceĭ ce sunt gata asupră-ţĭ până acum, ci şi alţiĭ se vor maĭ porni, câţĭ trebuinţa va cere; şi fiĭ încredinţat că, după ce nu veĭ găssi scăpare, apoĭ şi osânda morţiĭ îţĭ va fi grozavă şi cumplită, ca unuĭ turburător si amestecător de linişte locuitorilor. Către acestea te sfătuim iarăşĭ, şi'ţĭ poruncim, ca îndată ce veĭ primi acéstă scrisóre a nóstră, în soroc de douĕ césurĭ, să-ţĭ ieĭ séma bine, şi către cellŭ ce 'ţĭ va trimite scrisórea să daĭ respunsŭ înscris, curat; ca de va fi cu coprindere de supunere, şi prin vrednice dovedĭ, ca să pótă fi credut, să încetede numaĭ decât pornirea ce este gătită asupră-ţĭ; şi să te aşteptăm aicĭ, precum maĭ sus pre larg ţi se arată; iar de nu ţi se vor precurma relele cugetărĭ hotărescete singur morţiĭ; şi fiĭ încredinţat că nu veĭ găsi scăpare. Citesce cu mare luare aminte aceste scrisse, ia-ţĭ séma bine, supune-te povăţuirilorŭ ce privesc spre binele-ţĭ, şi fiĭ sănătosŭ. [1])

1821. Ghenare 30.

Mitr. Dionisie	*Barbu Văcărescu*	*Gg. Filipescu*
Gherasim Buzĕŭ	*Ist. Creţulescu*	*Dum. Racoviţă*
Ilarion Argeşŭ	*Gr. Bălénu*	*Scarlat Grădiştén u*
Gr. Brâncoveanu	*Mih. Manu*	*Vel logofĕtu.*
C. Creţulescu	*Gr. Filipescu*	
Gr. Ghica	*Iord. Slătineanu*	

[1]) Vedĭ Dîrzénu, Trompeta No. 649. — Vedĭ şi condica Archiveĭ No. 88, pag 335.

Nota No. XIX

Scrisórea luĭ Tudor către Boierii Divanuluĭ.

Cinstiţĭ Boierĭ!

Prin cinstită cartea Dv. dela 30 alle trecutuluĭ Ghenarie, la 3 alle următoruluĭ, cu tótă plecăciunea am priimit; şi celle poruncite am vĕdut: dar sciut fie Dv. că nu este precumŭ Dv. socotiţĭ; că prea bine este sciut Dv., că eŭ din mica copilărie am slujit cu mare credinţă stăpânirii şi patrieĭ melle; precum şi acum, şi în tótă viaţa mea, suntŭ hotărît a sluji, şi a mĕ jertfi pentru binele patrieĭ mele: şi eŭ de capulŭ meŭ nicĭ de cum n'am plecat, fără cât totŭ norodul cellŭ amărît şi desădit allŭ acesteĭ ticălóse ţerrĭ, atât ceĭ de loc, cât şi ceĭ streinĭ, vĕdênd că stăpânirea, sub care sunt încredinţaţĭ de către prea puternica împĕrăţiă, stăpânitórea nóstră (a căria mărire Domnul Dumnedeŭ să o întărescă în vecĭ) 'ĭ a adus în cea maĭ desevĕrşită prăpădenie, şi ne maĭ putênd sufferi ardimea foculuĭ care le-a pus preste capete, cu toţĭ într'unŭ gând s'aŭ unit, şi aŭ hotărît ca să se scóle, cu micĭ cu marĭ, şi să se adune la oraşul cellŭ de căpetenie allŭ ţĕrreĭ; şi acolo stând, să céră împĕrătésca millă, pentru care pănă acum prin cincĭ arzmahzarurĭ 'şĭ a arătat ticălósa stare, precum şi la alte înnalte locurĭ.

Şi sciindu-mĕ norodul pre mine, dintr'alte vremĭ, că sunt un adevĕrat fiŭ al patrieĭ melle, cu silnicie m'aŭ luat a le fi şi la acéstă vreme chivernisitor pentru binele şi folosul tuturor.

Dér eŭ, cum am vĕdut prea cinstita porunca D-vóstrĕ, supus fiind, m'am ridicat de loc ca să plec; iară Adunarea noroduluĭ, nu numaĭ că nu m'a lăssat, ci încă sub mare padă m'a pus.

Diceţĭ D-vóstră că, din ridicarea mea, sĕ supără odihna locuitorilor; déră eĭ, după ce le-am cititŭ întru audŭ prea cinstita poruncă D-vóstră, cu un glas respunseră: că acésta nu este nimica pre lângă tirrăniile celle cumplite carĭ le pătimesc de la dregătorĭ. — Acestea 'ĭ aŭ adus la uă desnădăjduire, încât sunt bucuroşĭ maĭ bine să piéră cu toţĭ, de cât să maĭ fie viĭ.

Iar ridicarea lor alt rĕŭ nu face, de cât numaĭ lucrurĭ de mâncare, care sunt muncite iarăşĭ de dênşiĭ; precum nicĭ împrotivitorilor pănă acum nu li s'aŭ făcut nimic, prindêndu-se de

la satul Tîmna Vistierul Crăiniceanul, comandirul Pandurilor, cu una sută cincĭ-ḑecĭ ómenĭ înarmațĭ. Assemenea s'a prinsŭ și la monăstirea Strehaia unŭ biv-ceauș Costache, cu șépte-ḑecĭ ómenĭ înarmațĭ. Intr'acest chip era gândul norodului ca să se pórte până la sfêrșitulŭ trebuinței; iară la monăstirea Motrului, unde se află închis Dumnéluĭ Căminarul Bibescu și Stolnicul Viișorénu, cu vre uă patru ḑecĭ ómenĭ, fără nicĭ un cuvênt allŭ dreptățiĭ, aŭ pornit bătaie cu arme de mórte assupra noroduluĭ; și norodul, vêḑênd vrăjmășésca socotélă a Dumnélor, a închis monăstirea cu mare străjnicie, și pe Dumnélor în intru monăstireĭ, unde nu aŭ nimica de alle mâncăriĭ. Déră norodul, vêḑênd nemilostivirea Dumnélor, astăḑĭ cu toțĭ hotărîră ca să arḑă monăstirea; și după ce 'ĭ vorŭ prinde, să nu lase nicĭ unulŭ viŭ; ḑicând norodulŭ că nu le este îndestul pedepsele care le-a pătimit până acum din mâinele dregătorilor? ci acum, când nădăjduia și eĭ vre uă milă ca să dobândéscă, atuncĭ, în loc de milă, se vêd uccișĭ cu arma de mórte din mâniele cellor ce 'ĭ a hrănit si 'ĭ a poleitŭ cu sângele luĭ; și când și de acum înainte dregătoriĭ și otcârmuitoriĭ loculuĭ se vor purta tot assemenea, și nu vor îngădui pre norodu ași cere împĕrătésca milă pentru lipsirea jafuriloru tiraniiloru, eĭ suntu hotărîțĭ ca pre câțĭ voru prinde, pre toțĭ să-ĭ jertfécă; pentru că eĭ, din multă desnădăjduire, sunt bucurоșĭ ca maĭ bine să péră cu toțiĭ, decât să traiască precum aŭ trăit dela uă vreme încóce.

Prea cinstițĭ boierĭ, de sunteţĭ D-vóstră patriоțĭ și părințĭ aĭ noroduluĭ, precum o ḑicețĭ, cea de slugă a mea socotélă este așa: că acum avețĭ D-vóstră vreme a scăpa de hula tuturor neamurilor, și să vĕ facețĭ patrioțĭ adevĕrațĭ; iară nu vrăjmașĭ aĭ patrieĭ, precum ațĭ fost până acum. Bine ar fi ca D-vóstră să poprițĭ rĕutatea și pornirea armelor ce ațĭ cugetat asupra noroduluĭ celuĭ nevinovat și credincios, și să urmațĭ precumŭ aŭ urmat stramoșiĭ nostri: adecă, să vĕ învoițĭ cu norodulŭ la cererile ce face; pentru că eĭ nu cerŭ vre un lucru necuviincios, séŭ care să nu'l fi avut; ci cer uă dreptate, care póte fi D-vóstre de maĭ mare folos; iară într'alt chip nu va eși lucru la căpătâiŭ bun. Iar că vĕ lăudațĭ D-vóstră cu armele, noĭ scim că avem Impĕrat, aĭ căruia suntem prea credincioșĭ și supușĭ întru tóte; și nu este nicĭ uă dată de creḑut că pré puternica Impĕrație să-șĭ prăpădéscă Raiaoa fără cercetare și judecare; ci la vremea judecățiĭ, norodulu cu nimica nu se

va învinovăţi; pentru că nicĭ uă învinovăţire nu are, şi numaĭ cât îşĭ cere dreptatea. D-vóstră, nu numaĭ că nu'ĭ ajutaţĭ spre a şi-o dobândi, ci încă îĭ împilaţĭ şi la mórte, punêndu şi pre Archiereĭ ca să-ĭ afuriséscă; ci de va fi Dumneḑeŭ viŭ, va vedea şi va judeca. [1])

1821 Februariŭ 4.

Theodor.

Nota No. XX.

Jalba Boierilor către Pórtă când s'a ivit Tudor la Gorjŭ.

Noĭ, prea plecaţĭ robĭ aĭ prea puterniciĭ împĕrăţiĭ, Mitropolitul ţĕrreĭ, Episcopiĭ, Egumeniĭ, Boeriĭ, marĭ şi micĭ, căpitanĭ, Mazîlĭ, şi tótă obştea locuitorilor pămêntuluĭ ţerreĭ Valahieĭ, chellerulŭ împărătescŭ, celle până la pămêntŭ aşternute prea plecatele nóstre închinăciunĭ! Facemŭ arătare prea puterniceĭ împĕrăţiĭ, că îndată ce 'şĭ aŭ datŭ sfĕrşitulŭ rĕposatulŭ Domnul ţĕrreĭ, fără câtu-şĭ de puţină zăbavă, s'aŭ ivit afară în ţérră ca la 40 de inşĭ călărĭ şi într'armaţĭ, avĕnd căpetenie pe un Tudor Vladimirescu, (carele, în vremea trecuteĭ răsmiriţe, aŭ fost în slujbă ostăşéscă à Ruşilor, sub numire de ofiţerŭ); încă şi cu un Machedonski, ofiţerŭ.

Eĭ, precum se vede, s'aŭ pornit din lăuntru din poliţia Bucurescilor; şi mergênd spre judeţul Gorjuluĭ, tot cam pe sub munte, fără de a face pe drumu cuiva vre uă supărare, séŭ pagubă, togmaĭ Vinerĭ séra, la 21 ale ăcesteĭ lunĭ, aŭ ajunsŭ fără de veste la oraşul Têrgu-Jiuluĭ, unde este scaunul ispravnicatuluĭ Gorjuluĭ, pricinuind mare spaimă oraşuluĭ; şi fără de a face cuiva vre uă supărare, aŭ luat de acolo împreuna cu dênşiĭ numaĭ pe unul din ispravniciĭ Judeţuluĭ (căcĭ celŭ alt să întêmplasse a fi afară în Judeţŭ); şi aŭ plecat cu ellŭ într'aceeaşĭ nópte, ḑicându-ĭ că, dupe ce vor prinde şi pe tovarosiulu seŭ, le vor arăta poruncile ce aŭ; de care acéstă necuviinciósă întêmplare, prin urmare, îndată ce ne-amu însciinţat, înţelegând că privesce la sfêrsiturĭ si maĭ necuviincióse, numaĭ de cât am îmbrăţisiat tóte putincióse mijlóce câte am socotit spre întêmpinarea acestuĭ rĕŭ; si pe de o parte, am pornit dupe dênsiĭ dintre pasniciĭ ţĕrreĭ, iarŭ de altă parte am datŭ cuviinciósele nizamurĭ prin dregătoriĭ acellorŭ

---

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzeanu, loc. cit. No. 650. Acestŭ respunsŭ, ca şi cellŭ către Ralet, se crede a fi redactatŭ de Kinopsi, gramaticulŭ luĭ Tudor peste Oltŭ.

cincĭ judeţe de peste Olt, spre zăticnirea întinderiĭ primejdióselor cugetărĭ acellor făcătorĭ de rĕŭ, si spre ocrotirea si liniscirea locuitorilor; eĭ însă, adică aceĭ făcătorĭ de rĕŭ, după însciinţările ce ne-aŭ maĭ venit, plecând dela Têrgu-Jiuluĭ, s'aŭ dusu pe la monăstirea Tismana de s'aŭ închis înlăuntru, având împreună si pe ispravnicul Gorjuluĭ; căcĭ pe cela-laltŭ, neputându-lŭ prinde, si scăpând, s'aŭ întors iarăsĭ la scaunul isprăvnicatuluĭ, strângênd orasiul la loc, si strejuindu-lŭ; dar cu tóte îngrijirile ce am făcut, si nu contenim a face, vedem că eĭ nu contenesc de a pune în lucrare vătămătorul lor cuget; căcĭ acest Theodor Vladimirescu, luând câţĭ-va dintr'aĭ seĭ, ce din însciinţările ispravnicilor se dovedesc că sunt Arnăuţĭ, aŭ eşitŭ din monăstire, lăsîndŭ acolo pe alţĭ pasnicĭ din tr'aĭ lorŭ; şi plecândŭ spre judeţulŭ Mehedinţilorŭ, aŭ începutŭ, prin scrisorile sele, a învita obstea noroduluĭ, si a'ĭ chiema să vie să se unéscă cu ellŭ, luândŭ fie-sĭ care arme, iarŭ cellŭ ce nu va avea să-sĭ facă lăncĭ si furcĭ de ferŭ, arătându-le cumŭ că cugetulŭ luĭ privesce spre a'ĭ ocroti, de a remânea slobodĭ de sub supunerea Domnilor si a Boierilor. Temerea cea maĭ mare ne este că acestŭ Theodor, avêndu-sĭ locuinţa si casa în judeţul Mehedinţĭ, s'aŭ ajuns de mult cu vre-uniĭ din locuitoriĭ acelluĭ judeţŭ, séŭ si cu alţiĭ din alte judeţe vecine, si avênd înclinare cu maĭ mulţĭ, se întinde acestŭ rĕŭ, obsteĭ vătămător; precum ni s'aŭ si vestit, că pănă acum se vor fi adunat aceĭ făcătorĭ de relle si până la cincĭ sute; si cugetă a coborî si în partea câmpuluĭ; si de acolo la Craiova, si apoĭ aicĭ. Care socotim fapta numituluĭ drept urmare tâlhăréscă, fiind că si împuţinarea numĕruluĭ ómenilor ce avea cu dênsul ne-aŭ încredinţat de acésta, si pildele de maĭ nainte urmate a altor asemenea tâlharĭ.

De aceea Noĭ am însciinţat pe loc prea puterniceĭ împĕrăţiĭ, bine nădăjduiţĭ aflându-ne că printr'acelle **herecuturĭ** ce s'aŭ fost făcut îndată dupe ivirea sa, se va potoli rĕul fără de zăbavă; acum însă, de sunt 2 ḑille, vĕḑênd că prin mare crescere se întinde rĕulŭ, împuternicindu-se numitul prin alăturarea si altor assemenea luĭ cugetătorĭ, pe de o parte, după a nóstră netăgăduită datorie, nu numaĭ am întărijit de isnóvă nizamurile ce am fost dat maĭ 'nainte, ci am îngrijit a alcătui si alte strejuirĭ, care aŭ să se si pornéscă dupe dênsiĭ; iar pe altă parte, mare grijă avênd de rĕul ce póte pricinui ţĕrreĭ acest **tâlharŭ**, si vĕḑênd că de se va întinde crescerea

allăturaşilor sĕĭ, precum s'aŭ început, nu va fi ţérra în destoinicie a se împotrivi,

De aceea, după datoria supuneriĭ, nu lipsim, cu cea până la pămênt plecăcinne, a face arătare că prea puternica împărăţie să chibzuiéscă mijlocul cellŭ cuviincios spre apărarea ţĕrreĭ despre acestĭ tâlharĭ. [1])

1821 Gen. 30.

(Urméză semnăturile.)

Nota No. XXXI.

Scrisórea Divanuluĭ către dragomanul Porţiĭ.

Escellenţă!

Despre întêmplările neprevĕḑuteĭ ivirĭ a resvrătitoruluĭ Theodor Vladimirescu, în judeţul Gorjŭ si în judeţul Mehedinţĭ, si despre tóte câte pân'acum s'a întêmplat, se va încredinţa Escellenţia Vóstră din allăturatul supus allŭ nostru arzmahzarŭ. Noĭ, privind dela început misicarea acestuĭ făcătorŭ de relle ca uă faptă tâlhărescă, nu ne-am creḑut de odată a aduce acésta la cunoscinţa prea putericeĭ împĕrăţiĭ, încredinţaţĭ fiind că, în urma trebuinciόselor mijlóce, ce fără întêrḑiere am pus în lucrare, se va pune capĕt la acéstă îndrăsnéţă întreprindere, cum s'a întêmplat si cu alţĭ îndrăsneţĭ făcătorĭ de relle d'naintea luĭ, si că se va chezăsiui iarăsĭ liniscita petrecere a nevinovateĭ si credinciόseĭ Raiale; dar fiind-ca lucrul a luat altă faţă, adecă prin resvrătirea care însusĭ rĕsvrătitorul prin scrisŭ a mărturisit-o, sub nume de slobozenie, întinând sufletele cellor maĭ simpliĭ cu îndemnul acestuĭ cuvênt, si adunând în scurt timp pre mulţĭ din semeniĭ luĭ, făcătorĭ de relle ca şi dênsulŭ, si din ḑi în ḑi îmmulţindŭ pre ceĭ după împrejurulŭ sĕŭ, negândindu-se a savĕrsi scopulŭ sĕŭ numaĭ în parte, ci cugetă d'adrepţulŭ la stăpânire, si ameninţă s'aducă peirea în deobsce, si chiarŭ în orasiulŭ Bucurescilor, amŭ chibzuitŭ prin urmare că acestŭ lucru nu este lesne de scosŭ la calle, pentru ca să pótă ţérra să se lupte cu acestŭ resvrătitorŭ, care este ast-felŭ maĭ din 'ainte pregătitŭ; ci are trebuinţă de un braţŭ puternic si înalt, ca să se mântue norodulu Valahieĭ d'uă asemenea gónă, păn' a nu cerca jalnicile sfîrsiturĭ alle acestia.

[1]) Condica No. 123 a Archiveĭ Statuluĭ pag. 193 verso. — Veḑĭ şi Dîrzeanu, Trompeta No. 650.

Decĭ, prin suppusul nostru arz-mahzar de façă, adducem la cunoscința puternicei Impĕrății celle întĕmplate; și ne rugăm de Escellenția Vóstră ca, înfățișândŭ supusa nóstră rugăciune, să mijlocéscă pentru neamânata isbăvire, și pentru dorita liniscită petrecere a tuturor locuitorilorŭ din țérra Românéscă, credincioșilor supușĭ aĭ puternicei Impĕrățiĭ; iară strălucițiĭ seĭ annĭ, Dumnedeŭ să-ĭ îmmulțéscă și să-ĭ fericéscă! [1])

1821 Genarie 30.

(Urmésă semnăturile boerilor Divanuluĭ).

Nota No. XXII.

Ordinul Caimacamilor către Ispravnicĭ pentru scutirea Pandurilor de biru.

Cinstiților d-lor Boierilor Ispravnicĭ ot Sud....

Sciută fiind, atât nouĕ boerilor, cât și tuturor de obsce, câtă slujbă și vrednicie aŭ arătat după vremĭ tagma Pandurilor din celle cincĭ județe ot preste Olt, încât putem dice că, în multe rêndurĭ, s'aŭ cunoscut isbăvitorĭ și apărătorĭ aĭ țĕreĭ de rellele și nevoile ce o încungiurasse, cu chiar primejdia vieței lor, arătându-se cu atâta rîvnă și iubire de patrie pînă și viața 'șĭ aŭ pusŭ în primejdie; acésta dar osârdnică slujbă a lor, ce de obsce este cunoscut, precum maĭ sus dicem, nu numaĭ că n'am cugetat vre odinióră, noĭ boieriĭ pămêntenĭ, a remânea zadarnică, ci încă tot d'auna am fost pornițĭ cu părintéscă dorire ca să li se facă și cuviinciósă resplătire, cu facere de bine și privilegiurĭ din partea Stăpânireĭ, potrivitŭ cu slujba și vrednicia fiesce-căruia; și cu tóte că acestĭ vrednicĭ de laudă patrioțĭ s'aŭ fost lepădat în dajdie, în vremea trecută, precum și în rêndul altor bresle s'aŭ fost aședat uniĭ dintr'ênșiĭ, dar noĭ n'am încetat tot d'auna, cu rugăciunĭ către Domniĭ oblăduitorĭ aĭ țĕrriĭ, ca să ridice d'asupră-le respunderea de orĭ ce felŭ de dajdie, și să-ĭ mîngîie pentru slujbele și ostenelele lor, rămâind tot în starea ce aŭ fostŭ maĭ 'nainte. Și când a fost acum, în celle dupe urmă, luminatŭ fiind de Dumnedeŭ rĕposatul Domn M. Sa Alex. V. Suțu, să și primisse rugăciunea, și era să se dea cuviincióse poruncĭ; dar, din nenorocire, întêmplându-se de s'aŭ bolnăvit, după care 'șĭ aŭ

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzénu, loc. cit. No. 650.

datŭ și obștésca datorie, aŭ remasŭ tréba nepusă în lucrare. Acum dar, remăindŭ oblăduirea țĕrreĭ asupra nóstră, între alte îngrijirĭ alle oblăduiriĭ nu am pus la uitare și pe maĭ susŭ numițiĭ Pandurĭ; ci cu sfatŭ de obsce am chibdluit ca cât maĭ în grabŭ să-ĭ isbăvim de sub jugul dajdiilor.

Și iată printr'acéstă carte a Divanuluĭ, poruncim Dv. ca de acum înainte să cunósceţĭ pe toțĭ Panduriĭ, câțĭ se vorŭ fi aflândŭ în acellŭ judeţŭ, şi vor fi fost în slujbă după vremĭ, că sîntŭ cu totulŭ nedajdnicĭ ot birŭ, nicĭ se vorŭ afla în rêndŭ cu țérra, saŭ la vre-o altă braslă și orĕnduială; și nu aveţĭ a le face supĕrare cu vre-un fellŭ de cerere de dajdie; care acéstă poruncă să le o faceţĭ cunoscută tuturora de obsce, ca să le fie sciut, că aŭ a fi nedajdnicĭ în vecĭ; și să se bucure. Dar și eĭ să se arate cu tótă supunerea către stăpînire, fiindŭ totŭ cu aceeașĭ rîvnă i credință, și iubire de patrie la slujbele ce se vorŭ orîndui; și totŭ d'auna să fie gata și cu armele în mână spre întêmpinarea de orı ce rĕutate și înfrînare, i împillarea făcătorilorŭ și cugetătorilorŭ de reŭ, carĭ tulbură odihna și linistita petrecere a locuitorilorŭ, urmândŭ întru tóte după poruncile și povăţuirile ce li se vor da.

Și că aţĭ primit porunca acésta, și aţĭ urmatŭ precum maĭ sus scriem, să avem respunsulŭ Dv. [1])

1821 Ghenarie 30.

Alŭ Ungro-Vlachiĭ *Dionisie* Mitropolitu, *Gherasim* Episcopŭ Buzĕu, *Ilarion* Episcopŭ Argeșiu, *Grigorie Brăncoveanu*, *Costantin Crețulescu*, *Grigorie Ghica*, *Barbu Văcărescu*, *Grigorie Filipescu*, *Iacovache Rizu Postelnicu.*

Vel-Logofĕtŭ.

Nota No. XXIII.

Ordinŭ către Sawa, Iordáke și Farmake, pentru paza Bucurescilorŭ.

Cu tóte că împrotiva tulburărilorŭ ce aŭ pricinuitŭ norodului tâlhărescile și netrebnicile urmărĭ alle acestuĭ resvrătitorŭ, Theodor Vladimirescu, s'aŭ întocmitŭ și s'aŭ hotărîtŭ până acum în destule nizamurĭ (ordine) și neîncetatŭ se chibzuescŭ câte se cuvine spre sfărîmarea și încetarea rellelorŭ sele pornirĭ; dară, spre odihna obștiĭ, și maĭ vîrtosŭ spre depăr-

[1]) Din archiva Statuluĭ. Condica No. 96, pag. 205.

tarea a verĭ căruia temeiŭ şi bănuelle ce arŭ putea să cerce şi sălăşluitoriĭ acesteĭ politiĭ, nălucindu-li-se adesea-orĭ fellurĭ de părerĭ, din pricina multorŭ audirĭ, ce se ivescŭ pre tótă diua, luându-se şi asupra acesteĭ pricinĭ celle maĭ întregĭ mĕsurĭ, s'a chibduit acum ca, pe lângă summa altora ce sunt orînduiţĭ paznicĭ şi strejuitorĭ, să se dea asupra D-vóstră uă osebită summă de 600 hargiurĭ.

Pre carĭ să-ĭ întocmiţĭ cum maĭ fără zăbavă din Bulgariĭ ce sălăşluescŭ aicĭ în ţérră cu familliele şi nămestiele lorŭ, şi din alţĭ ómenĭ ce veţĭ cunósce vrednicĭ de arme. Iar în scurtŭ, câte şésse-sute d'acestŭ fellŭ de ómenĭ, la care avêndŭ înşivĕ Dv. tótă încredinţarea, să vĕ puteţĭ face chezaşĭ rĕspundetorĭ pentru dênşiĭ; şi cu acestia, luându-vĕ îngrijitórele mĕsure, pre lângă alte strejuirĭ ce se facŭ, după nizamurile celle date de până acumu să strejuiţĭ Dv. prin desăvêrşită neadormire tóte părţile politieĭ, cu acestŭ fellŭ deosebitŭ şi bine întocmit nizamŭ; în câtŭ, nu numaĭ nicĭ unŭ fellŭ de grijă să nu aibă sălăşluitoriĭ orăşanĭ, ci să li se ridice şi orĭ ce bănuială ar putea să le trécă prin gând, încredinţîndu-se şi îndestulându-se prin a Dv. priveghiere de linistita petrecere întru care aŭ să vieţuéscă pre la casele lorŭ, şi să-şĭ caute fie-şĭ care, fără nicĭ unŭ fellŭ de sfiélă, messeria, negoţulŭ şi alişverisulŭ ce va avea.

Decĭ, priimindŭ acestŭ pitacŭ allŭ nostru, şi înţellegêndŭ înşi-vĕ la care bine privesce acéstă temeinică chibzuire a nóstră, numaĭ de câtŭ să vĕ faceţĭ gătirea harzurilorŭ ce s'aŭ dissŭ, după chipulŭ ce se arată maĭ susŭ; şi îmbrăçişândŭ credinţa messerieĭ la care vĕ orînduiţĭ, ca nisce sălăşluitorĭ aicĭ în ţérră, şi ca nisce obrade ce sunteţĭ sciuţĭ de vrednicĭ şi cinstiţĭ, să chibzuiţĭ celle maĭ bune mijlóce; şi nu numaĭ să feriţĭ de orĭ ce bântuélă, ci încă, cu rîvna şi osîrdia ce veţĭ aplica, să ridicaţĭ prin fapte vrednice de încredinţare şi orĭ ce bănuélă ar putea să fie în socotinţa locuitorilorŭ orăşanĭ; în scurtŭ să sciţĭ că, după acéstă orânduélă de acum, fericirea politieĭ şi linişţită petrecere a locuitorilorŭ seĭ, să cere de la a Dv. silinţă şi vrednicie, şi pre a Dumnévóstră respundere; şi vĕ încredinţămŭ că vi se va cunósce slujba credinţeĭ către acéstă patrie, unde şi Dv. sunteţĭ sălăşluitorĭ; şi Noĭ nu vomŭ înceta de a vĕ arăta vrednicia şi credinţa către verĭ care stăpânitorŭ pentru alle Dv. drepturĭ.

Aşa dar, sevârşindŭ celle poruncite, ne veţĭ face cunoscut şi măsurile ce aţĭ luatŭ în fie-care vreme de trebuinţă; ca, so-

glăsuindŭ şi alle nóstre bine chibzuirĭ, după ceea ce trebuinţa ne va povĕţui, să dămŭ la orĭ-ce cărarŭ şi sfîrşitŭ fără zăbavă. [1])

februarie 5.

Nota No. XXIV.

Ordinŭ allŭ Căimăcămieĭ către Divanul din Craiova.

Cu mirare şi durere sufletéscă amu cititŭ cea către noĭ însciinţătóre scrisóre dela 31 alle trecuteĭ lunĭ; căcĭ, precum ne adăstamŭ să arătaţĭ fapte ce amŭ fi doritŭ, şi isbânde assemânate cu împrejurările şi cu firésca Dv. mărinimie, am vĕḑutŭ lucrurĭ *nesăbuite*, şi pline de *micşorime de sufletŭ*, împrotiva cellorŭ ce nădăjduiamŭ; carĭ lăţindu-se şi pe acolo, fără îndoĭală vorŭ pricinui pustierea, atâtŭ a oraşuluĭ Craiova, cât şi în judeţele din partea loculuĭ. Astŭ-fellŭ, rĕspunḑêndŭ Dv., vĕ ceremŭ să vĕ într'armaţĭ cu chipulŭ cellŭ maĭ înţeleptŭ şi bărbătescŭ, punêndŭ în lucrare tóte câte privescŭ spre înfrângerea şi nimicirea scopuluĭ acelluĭ rĕsculătorŭ allŭ noroduluĭ, şi maĭ vêrtosŭ pentru obstésca liniste a locuitorilorŭ. Aicea, totŭ ce trebuia să se facă, s'a făcutŭ, cu prisosŭ. Ómenĭ înarmaţĭ s'au trâmisŭ, gephanea îndastulătóre, orînduială de banĭ. Assemenea şi despre celle de neapărată trebuinţă, pre carĭ de le-aţĭ încuviinţatŭ pentru isprăvnicie, şi noĭ ne-am învoitŭ. Acum dară nu se aşteptă altŭ, decâtŭ ca şi Dv. să întrebuinţaţĭ tóte chipurile celle înţelepte, şi tóte orînduelele cuviinciόse, după cum trebuinţa va cere; şi să îmbărbătaţĭ pre ceĭ căḑuţĭ, însufleţindŭ şi duhurile cellorŭ maĭ micĭ, spre a face să domnéscă linistea noroduluĭ, pentru care veţĭ fi supuşĭ la rĕspundere, şi iarăşĭ assemenea la laudă şi la dobîndirea drepturilor Dv. Cât pentru nelegiuita sculare a acelluĭ rĕsvrătitor, am făcut cunoscutŭ prea puterniculuĭ nostru Impĕratŭ. [2])

Februarie 2.

---

[1]) Memoriulŭ luĭ Dirzeanu, „Trompeta“ No. 651 şi 652.

[2]) Memoriulŭ luĭ Dîrzeanu, „Trompeta“ No. 651.

Nota No. XXV.

Căimăcămia către Vel D-luĭ Nicolae Văcărescu.

După înfricoşiarea primejdieĭ noroduluĭ, ce póte pricinui acellŭ tulburătorŭ şi *tâlharŭ* Teodor Vladimirescu, pornindu-se acum şi spre oraşulŭ Craioveĭ, şi împuternicindu-se cu însoţirea maĭ multorŭ nesocotitorĭ sfîrşituluĭ acesteĭ netrebnice lucrărĭ, printre alte nizamurĭ şi rênduele, date de maĭ 'nainte, spre încetarea rêuluĭ, s'a chibḑuitŭ acum de către noĭ, şi de către tótă obştea d-lorŭ fraţilorŭ boerĭ, că asupra Agalelorŭ ce s'aŭ orînduitŭ de aicĭ cu toţĭ Neferiĭ lorŭ ogiacliĭ, cum şi asupra altora ce maĭ sînt în partea loculuĭ, întocmiţĭ şi adunaţĭ de către d-lor fraţiĭ boerĭ divaniţĭ dela Craiova, precumŭ ne-aŭ încredinţatŭ d-lor încă de maĭ 'nainte, făcêndu-le cunoscutŭ să se orênduéscă căpetenie unulŭ din fraţiĭ boierĭ, ca cu acestŭ mijlocŭ, ivindu-se împrotiva *tîlharuluĭ* putere de arme şi de împotrivire, să se pună în lucrare tóte cuviinciósele mijlóce, şi să se sfărame gândurile şi rêsvrătitórele pornirĭ; decĭ, făcêndu-se acéstă alegere asupre d-tale, pentru că te cunóscemŭ cu durere de patrie, cu iscusinţă şi cu bune mêsurĭ, te orênduim căpetenie numiţilor printr'acéstă carte a nóstră; şi te poftim ca, însufleţindu-te prin rîvna isbăviriĭ ce aĭ către compatrioţiĭ d-telle, câtŭ maĭ fără de zăbava să plecĭ de aicĭ; şi ajungêndŭ la un locŭ cuviinciosŭ de a sta, să ieĭ asupra d-telle otcârmuirea tuturor cellor ce sînt orênduiţĭ împrotiva *tîlharilorŭ*; şi chibzuindŭ tóte mijlócele cuviinciόse (la care te veĭ sfătui adesea-orĭ şi cu Dumnélorŭ boieriĭ Divanuluĭ Crajoveĭ) se punĭ în lucrare orĭ ce va sta prin putinţă, spre încetarea rêuluĭ, şi spre isbăvirea ţêrreĭ, sfărîmândŭ pre de uă parte pornirea şi împuternicirea *tîlharuluĭ*, şi înduplecândŭ pe de altă parte pre locuitoriĭ ţêrreĭ a înţellege cu întregime înşelătórele sélle povêţuirĭ, după care să-şĭ vină în cunoscinţă şi ceĭ ce până acum s'aŭ întovăroşitŭ rellellorŭ sélle cugetărĭ; iară în scurtŭ, punêndŭ în lucrare, cu tótă priveghierea şi buna socotinţă, ceea ce vremea, starea lucrurilorŭ şi îndeletnicirea vremilorŭ te va povêţui, adesea-orĭ prin trimişĭ într'adinsŭ cu stafetă să ne însciinţaţĭ, ca să dămŭ şi noĭ de aicĭ Dumitale cuviinciósele povêţuirĭ ce vomŭ chibḑui. Acéstă slujbă către ţérră, ce să cere acum din partea Dumitalle, va pricinui uă nemărginită bucurie şi prilegiŭ da vecinică mulţumită din partea tuturorŭ către obştea noroduluĭ, va aduce în-

piedecare de netrebnică nălucire şi obştéscă isbăvire. iar către D-ta, va rodi slavnică laudă şi cinste cu a nóstră veselie. Ci dar, îmbrăţişându şi acum armele iscusinţei, împlinesce, te poftim, cea adevĕrată ferbinte datorie a unui fiŭ către patria sa; şi cunósce-ne şi pre noi soglosuiţi bunelorŭ Dumitélle chibduiri. [1]) — Februarie 2.

(Urmésă semnăturele Caimacamilor).

Nota No. XXVI.

Nota Caimacamilorŭ către consululŭ russŭ.

Sub-semnaţii, boeri ai ţerrei Românesti, cu cinste îndrăsnimŭ a face cunoscutŭ Escellenţiei Télle, Domnule Pini, Consulŭ allŭ prea înaltei împĕrăţii a tutulorŭ Russiilor, Cavalerŭ a mai multorŭ ordine s. c. l. că, din alăturatele scrisori alle Divanului Craiovei, către Escellenţia Vóstră şi către sub-semnaţii. dupe care vĕ veţi îndestula de celle însemnate mai pe largŭ pentru revoluţionarulŭ Slugerŭ Theodor Vladimirescu, şi pentru cea mai dupe urmă nelinisce în care pe dreptŭ cuvêntŭ se găsescŭ săracii locuitori dintr'acelle locuri; şi că întru tóte se află în mare desnădăjduire; aceste neprevĕdute întêmplări nu sîntŭ spre folosul lorŭ, şi către sub-semnaţii este de mirare din partea făcĕtorului de rĕŭ, în cât noi cu toţii făcêndŭ tóte mijlócele şi putinciósele măsuri spre a întêmpina înfricoşatulŭ obştescŭ rĕŭ ce se urmédă din parte-i, şi ne-am încredinţatŭ dupe la unii alţii dintr'aceste locuri, că acestŭ om, nu numai că cugetă rĕŭ asupra sub-semnaţilor, dar se arată cu mare rĕutate şi către tótă linistea obstei; şi ni se pare că nici ua dată nu o să vedemŭ vre ua obştéscă scăpare, afară numai să găsimŭ vre-unŭ mijlocŭ ca să alergămŭ la vre unii din cei de alocurea Paşi, şi să ceremŭ dela dênşii ajutorŭ pentru înfricoşatele rĕutăţi, şi pentru celle ce s'arŭ putea întêmpla pe viitorime în tótă ţérra de către cei vĕduţi giganţi, cari din di în di se apropie mai cu rĕutate; sub-semnaţii, cunoscêndŭ aceea ca ua datorie netăgăduită, de a nu face acea cerere la celle de alocurea serhaturi, fără a nu face mai întêiŭ cunoscutŭ Escellenţiei Télle aceste înfricoşate întêmplări, şi numai prin acellŭ mijlocŭ nădăjduimŭ că ni se va împlini a-

---

[1]) Memoriulŭ lui Dîrzeanu, „Trompeta" No. 651.

cea rugăciune; şi nu sîntemŭ la îndoială că Escellenţia Ta, primindŭ acea înţelegere de celle trecute alle rĕutăţituluĭ, veţĭ găsi-o acea a nóstră arătare cu cale, şi pe care numaĭ singurŭ veţĭ putea scăpa patria de acellŭ omorîtorŭ; sub-semnaţiĭ maĭ poftorim celle de susŭ scrise cererĭ ale nóstre, și ne rugămŭ fierbinte să priimimŭ cinstitŭ rĕspunsŭ allŭ Escellenţieĭ vóstre. [1])

4 Februarie 1821.

Mitropolitul *Dionisie.*
Al Rîmniculuĭ *Galaction.*
Gherasim al Buzĕuluĭ.
Ilarion al Argeşuluĭ.
Vornicul *Grigorie Bălleanu.*
— *Costache Samurcaşŭ.*
— *Gg. Slătineanu.*
— *Gg. Filipescu.*
— *Teodor Văcărescu.*
— *Alessandru Ghica.*
— *N. Văcărescu.*
Logofĕt *C. Golescu.*
— *I. Văcărescu.*
— *C. Rasti.*
— *Dim. Krisoscoleu.*
— *Manoil Bălleanu.*
— *Iancu Fălcoianu.*
Hatmanŭ *N. Mavru.*
Vornicul *N. Cornescu.*
— *N. Ghica.*
Aga *N. Filipescu.*
— *Mihail Ghica.*
— *Gg. Florescu.*
— *C. Cornescu.*
— *Al. Villara.*
— *C. Cantacuzin.*
— *Man. Florescu.*
Comissu *Al. Ghica.*

[1]) Condica No. 122 din Archiv. Stat. pag. 194, verso.

Căminar *Dim. Ghica.*
— *I. Cocorăscu.*
— *Al. Filipescu.*
— *C. Ghica.*
— *I. Golescu.*
— *I. Ghica.*
-- *Ioan Filipescu.*
— *Pană Băbeanu.*
Păharnic *Ioan Ralletŭ.*
— *N. Bălăceanu.*
Slugerŭ *Gr. Obedeanu.*

Nota No. XXVII.

A doua scrisóre a Divanuluĭ către Slugerulŭ Tudor.

Priimindu-ţĭ scrisórea ce ne-aĭ scrisŭ, rĕspunḑêndu-ne cu lipcanulŭ ce într'adins am trimis, am vĕḑutŭ tóte îndreptăţirile ce ne arăţĭ. Déră să scii că urmările ce facĭ sîntŭ urmărĭ rĕsvrătitóre, iéră nu de patriotŭ, precum ḑicĭ; pentru că tulburĭ norodulŭ; îl daĭ în osânda judecăţiĭ ca pre nisce însoţiţĭ la fapte de rĕsvrătire; şi în locŭ de a-ĭ face bine, precumŭ ḑicĭ că îţĭ este rîvnă, îĭ veĭ aduce mare focŭ şi peire la cap; fiind-că vorŭ fi judecaţĭ ca nisce protivnicĭ stăpêniriĭ, fără de a cere maĭ întêiŭ îndestulare la nĕpăstuirile ce vorŭ fi cercat; şı în celle dupe urmă, când nu-şĭ vor veni în cunoscinţă, vor fi isgoniţĭ prin arme. Şi veḑĭ că, din pricină-ţĭ, se va pricinui omorurĭ şi vărsare de sânge al creştinilor nevinovaţĭ. Apoĭ ce cuvênt veĭ da înaintea Stăpînireĭ? Şi ce suflet veĭ avea înaintea judecăţiĭ luĭ Dumneḑeŭ? Urmările ce te aĭ apucatŭ să săvîrşescĭ sînt fapte de rĕsvrătitorŭ; sînt pricinuitóre de periciunea creştinătăţiĭ; sînt într'adevĕrŭ nelegiuirĭ; éră patrioţĭ adevĕraţĭ sîntem noĭ, căcĭ nicĭ uă odinióră nu am voitŭ vărsare de sânge; şi te hulimŭ cu osebire, într'acésta vreme când te facĭ pricinuitorŭ acesteĭ vărsărĭ; în vreme ce starea întru care te aflĭ nu te iértă să facĭ acestŭ fellŭ de lucru, cu mijloculŭ care 'lŭ creḑĭ. Aŭ dóră nu sîntem şi noĭ aceia carĭ voimŭ să se păḑéscă dreptatea în tótă ţérra de obşte? Déră la orĭ ce nepăstuitóre auḑire, urmândŭ orênduelii, şi chiarŭ poruncelorŭ Dumneḑeiriĭ, ne facemŭ mijlocitorĭ către stăpânire,

și îndreptămŭ tóte rellele câte ajungŭ în auzulŭ nostru. Socotesce-te maĭ cu întregime ce cuvêntŭ veĭ da înaintea luĭ Dumnedeŭ și înaintea Stăpânirii cândŭ din pricina netrebnicie'țĭ veĭ adduce lucrurile la vĕrsare de sânge și la rĕsboiŭ, a omorî frațĭ pe frațĭ, și creștinĭ pre creștinĭ, născuțĭ totŭ de unŭ neamŭ și suppușĭ toțĭ la uă stăpânire.

Ci déră scriindu-țĭ și acum la celle ce ne rĕspundĭ, te sfătuimŭ părıntesce, și îțĭ poruncimŭ, să te părăsescĭ de urmările ce facĭ; să isgonescĭ norodulŭ ce aĭ strînsŭ lângă sine'țĭ, să méargă fie-șĭ care pre la urma sa să-șĭ caute de munca și hrana pămêntuluĭ; și cu orĭ ce mijlocŭ veĭ ști spre scăpare-țĭ să potolescĭ pornirea locuıtorilorŭ ce aĭ amăgit până acumŭ, décă le voescĭ binele, precum dicĭ că escĭ patriotŭ; și să sciĭ și acésta că Domnia țĕrreĭ s'a încredințatŭ MărieĬ Sélle prea înălțatuluĭ nostru Domnŭ, Scarlat Vodă Calimach, luându-se scirĭ dela consulaturĭ, carele este Domnŭ, nu numaĭ înțeleptŭ, cu vrednice mĕsure, ci și cu iscusință, și cu temere de Dumnedeŭ, iubitorŭ de dreptate și de liniștita petrecere a suppușilorŭ Inălțimeĭ Selle. — Apoĭ către unŭ acest fellŭ de Domnŭ ce cuvêntŭ veĭ da, cândŭ nu veĭ fi următorŭ povĕțuirilorŭ ce'țĭ dăm? Te veĭ isgoni adevĕratŭ ca unŭ rĕsvrătitorŭ, și veĭ fi învinovĕțitŭ ca unŭ fără-de-lege; cum și aceĭ ticăloșĭ ce, amăgindu-se, îțĭ urméză, și se ameţescŭ la dissele ce le propoveduescĭ. Ci déră potolesce aceea ce aĭ începutŭ, ca să nu fiĭ în osânda judecățiĭ Domnuluĭ; și să putemŭ și noĭ a ne face mijlocitorĭ spre isbăvire-țĭ. Ascultă-ne, ca să nu te căescĭ. [1]

1821 Febr. 4.

(Urméză semnăturilĕ Caimacamilorŭ.)

Nota No. XXVIII

A treea scrisóre a Divanuluĭ către Slugerulŭ Tudor.

Arhon Slugerŭ,

Am priimit scrisórea ce ne aĭ trâmisŭ pe siniorŭ Machedonschi; și ne-aŭ arătatŭ numitulŭ prin graiŭ tóte câte ațĭ vorbitŭ amândoĭ, din care înțelegemŭ douĕ lucrurĭ, adecă: unulŭ că, sub numire de bunŭ patriotŭ, cerĭ îndestularea nĕpăstuirilorŭ ce ar fi cercatŭ locuitoriĭ, și temeinică pădire a

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzeanu, „Trompeta" No. 652.

dreptăţii; şi altulŭ, încredinţare cu jurămêntŭ din parte-ne că şi viéţa îţî va fi siguripsită, şi óre-şi care folosirî şi drepte împărtăşirî veî dobêndi; şi vre uă câţi-va ómenî din ceî ce îţî vorŭ fi allăturaţî, cu assemenea căutare se vorŭ privi din partea stăpânirii; şi pănă îţî va veni acestŭ rĕspunsŭ, veî sta pre loculŭ întru care te afli, fără de a te mişca măcar de uă palmă. Spre rĕspunsŭ veî şci cum că, câtŭ pentru despăgubirea nepăstuiţilorŭ şi pădirea dreptăţii, aflându-ne şi noî totŭ întru aceeaşî cugetare, amŭ fostŭ hotărîţî să trimitemŭ cercetătorî, pre carî îî şi gâssisemŭ, din ómenî vrednicî şi cinstiţî, ca nu numaî să cercetedle, faţă cu locuitorii, şi cu ceî ce se va fi aflatŭ în dregătorii, ci încă să-şi întórcă înapoî cellorŭ ce vorŭ fi năpăstuiţî jafurile ce vorŭ fi cercatŭ; dar s'aŭ popritŭ acéstă lucrare, din pricină căcî aî turburatŭ satele şi tahturile dregătoriilorŭ cu amăgiturile ce aî pusŭ în lucrare, încâtŭ şi aceî rînduiţî n'a fostŭ mijlocŭ să vină în partea loculuî, pentru că nu avea cu cine să vorbéscă; îndată însă ce îţî vorŭ înceta netrebnicele urmărî, să scii că uă asemenea urmare negreşitŭ trebue să se facă; pentru că o cere iubirea de dreptate. — Iar pentru de aţî fi viéţa siguripsită, i celle ce a maî allăturatŭ lângă acésta trimisulŭ, precum maî sus arată, să scii că din parte-ne îţî dăm tótă făgăduiala şi încredinţarea în ceea ce veî hotărî, şi prin fapte veî arăta încetarea urmării ce aî începutŭ. Déră ca să fie maî temeinică pentru însuţî, am chibsuitŭ ca să maî asceptăm uă ḑi două pănă vorŭ veni şi Caimacamii prea Inălţatuluî Domnŭ, ce s'aŭ orênduitŭ; şi atuncî să-ţî trimitem acéstă încredinţare în scris prin într'adinsŭ trâmisŭ. Ci darŭ fiî acelle puţine ḑille adăstătorŭ, pănă veî vedea trimisulŭ nostru. Déră să scii şi acésta că improtivă-ţî sunt orênduite arme, nu numaî celle din partea loculuî, ci mulţime altele ce s'aŭ trimisŭ de aicî, şi pre tótă ḑiua se trimitŭ; şi că tóte căpeteniile acestorŭ puterî, iéră maî vêrtosŭ ceî ce s'aŭ aflatŭ destoinicî ca să te sfărame în puţine ceasurî, sîntŭ povêţuiţî şi poruncîţî ca să-ţî bage de sémă în ce chipŭ te urnescî; şi de te vorŭ dovedi cu cea maî mică călcare preste celle ce aî grăitŭ către trimisulŭ de aicî, adică că orî nu încetedlî din amăgitórele propoveduirî ce facî către sate, orî îţî maî îmmulţescî summa ómenilorŭ ce aî strînsŭ pănă acum, prin deşérte făgăduelle, séŭ că te miscî de acolo de unde asceptămŭ rêpunsulŭ, atuncî să scii hotărâtŭ că aŭ să te isbéscă, să te sfarame; şi judecă-ţî

singurŭ sfêrşitulŭ; iéră maĭ vîrtosŭ cuvêntulŭ ce aĭ să daĭ înnaintea luĭ Dumneḑeŭ pentru atâta vărsare de sânge ce aĭ să pricinuescĭ nevinovaţilorŭ creştinĭ carĭ amăgindu-se ţi s'aŭ suppusŭ. Către acésta, să te părăsescĭ şi de socotinţa ce aĭ pusŭ în gându-ţĭ pentru monăstirea Motruluĭ; şi să laşĭ intrarea şi eşirea acesteĭ monăstirĭ slobodă, fără de a cuteza să daĭ pricină a se arunca uă puşcă măcar; căcĭ şi prin acésta veĭ da pricină de lovire asupră-ţĭ. Urméḑă întru tóte dupe cum te sfătuimŭ şi îţĭ poruncimŭ; şi *nu cuteza a crede maĭ multŭ pentru sine-ţĭ decâtŭ ceea ce firea te aŭ clăditŭ*; căcĭ cu acésta i se aducĭ mare turburare stăpânitoruluĭ asupră-ţĭ; şi atuncĭ, de vomŭ voi să te ajutămŭ, ne veĭ aduce lă neputinţă. [1])

1821 Februarie 9.

(Urmésă semnăturele Caimacamilor.)

Nota No. XXIX.

Anaforaoă Divanuluĭ către Vodă Scarlat Callimah.

Prea înălţate Dómne!

Faptele resvrătitoruluĭ Theodor Vladimirescu, privindu-le suppuşiĭ Măriei Telle la începutŭ ca nisce întreprinderĭ tâlhărescĭ, am pus la calle pre dată tóte mijlócele trebuinciósе spre sfărîmarea luĭ, prin carĭ nădăjduiamŭ că fără întêrḑiere îşĭ va lua rĕsplată îndrăsnéla sa, ca şi alţĭ tâlharĭ de maĭ 'nainte de dênsulŭ; déră fiindŭ că lucrulŭ a luatŭ altă faţă, că numitulŭ maĭ sus Theodor s'a arătatŭ la ivélă vrăjmaşŭ înarmat allŭ stăpâniriĭ, din preună cu ceĭ de pre lângă dênsulŭ adunaţĭ, mărturisindŭ prin scris scopurile luĭ primejdióse, şi însuflândŭ duhŭ de rescólă între locuitorĭ, făgăduindu-le să-ĭ isbăvéscă de suppunerea lorŭ către stăpânire, am luat pre dată sciinţă despre resvrătirea luĭ, care era precugetată şi pregătită preste tótă întinderea ţĕrreĭ. Decĭ, pre de uă parte, chibzuind cu multă trudă şi în tóte chipurile după puterile nóstre despre ceea ce era de făcutŭ, am pus în lucrare măsurele trebuinciósе ce am găsitŭ cu calle spre zădărnicirea înaintăriĭ miscărilorŭ, şi primejdióselorŭ cugetărĭ ale acelluĭ resvrătitor şi tulburătorŭ allŭ linişteĭ obstescĭ a nevinovatuluĭ norodŭ din acéstă ţérră; iéră pre de alta, am pornitŭ de grabă suppusul nostru arzmahzar către prea puternica împĕrăţie, ca uă datorie a umiliteĭ nóstre

---

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzeanu, „Trompeta" No. 652.

suppuneri, aratândŭ şi încunosciinţândŭ celle despre acéstă rĕsvrătire, precum şi despre celle făcute de noĭ suppuşiĭ Impĕrăţieĭ selle maĭ cu deamĕnuntulŭ dupe celle întêmplate p'atuncĭ; care arzmahzar sîntemŭ încredinţaţĭ că trebue să fi ajunsŭ până acum în strălucitele mâinĭ alle Impĕrăţieĭ selle, care va fi luat destulă pliroforiă din coprinderea luĭ. Nu lîpsim şi acum, prin cea de faţă suppusă a nóstră anafora, de a aduce la cunoscinţă de Dumneḑeŭ sprijiniteĭ Inălţimeĭ telle, că acellŭ rĕsvrătitorŭ nu încetéză nicĭ acum d'a insufla prin pristăvirile sele îmboldirea rĕscóleĭ în sufletele cellor maĭ nevinovaţĭ; şi momindu-ĭ cu făgăduiala slobozenieĭ de sub jugulŭ suppuneriĭ, rătăcesce mintea lorŭ cea próstă şi iĭ târasce duse sine, cu care împuternicindu-se şi mărindu-şĭ întinderea pre fie-care ḑi, nimicesce tóte chibḑuirile nóstre spre a lupta scopurile selle; fiindŭ că, după sciinţele ce am priimit dela Caimacamulŭ Craioveĭ şi dela Divanul de acolo, şi dela ceĭ-lalţĭ ispravnicĭ şi maĭ mariĭ judeţelor de preste Oltŭ, acellŭ rĕsvrătitor cu poruncele ce a dat către locuitorĭ de a nu se suppune la isprăvniciele judeţelor şi la zapciĭ pentru plata dăjdiilor împĕrătescĭ şi celle-lalte trebuinţe alle obştiĭ, a aprins capetele cellorŭ maĭ nevinovaţĭ locuitorĭ; şi adunândŭ împrejurul seŭ pre toţĭ aceia cu cariĭ s'a înţelesŭ, şi pre câţĭ în împrejurarea acésta s'aŭ găssit într'unŭ gândŭ cu ellŭ făcĕtorĭ de relle şi aţîţătorĭ de norodŭ, a coprins jumĕtatea judeţuluĭ Mehedinţĭ; iéră locuitoriĭ oraşuluĭ Cerneţiĭ, înfricoşându-se s'aŭ risipitŭ, şı isprăvniciĭ spăimêntaţĭ fiind să nu caḑă în mâinele luĭ, s'aŭ depărtat în părţile celle maĭ de aprópe alle Craioveĭ.

Noĭ, suppuşiĭ Mărieĭ télle, luândŭ sciinţă despre acésta, n'am întârḑiat de a pune în lucrare celle maĭ grabnice mijlóce putincióse spre întêmpinarea rĕuluĭ ce ne ameninţă, schimbândŭ pe IspravniciĭI ceĭ depărtaţĭ, şi orênduindŭ în loculŭ lorŭ pre alţiĭ ce 'ĭ-am cunoscutŭ maĭ fără pregetŭ şi maĭ îndrăsneţĭ de a se rĕsboi împrotiva urmărilor obstesculuĭ duşman, cărora le am şi datŭ ómenĭ câţĭ amŭ putut să strângem şi gephanea, precum şi banĭ cu împrumutare am strînsŭ pentru provisia şi îngrijirea cellorŭ trebuincióse. Am pornitŭ şi la Crajova câţĭ-va Neferĭ dintre păḑitoriĭ oraşuluĭ Bucurescĭ, cu gephanéoa lorŭ trebuiósă spre paza acelluĭ oraşŭ, care este scaunulŭ cellorŭ cincĭ judeţe de preste Oltŭ, şi să-lŭ ferészcă de năvălirile ce s'arŭ putea întêmpla din partea vrăjmaşuluĭ; pentru că décă s'arŭ întêmpla (feréscă Dumneḑeŭ) să între şi acolo, urméză a-

tuncĭ ca şi celle alte oraşe şi judeţe, carĭ şi elle aştéptă câtŭ de curêndŭ la assemenea năvălire, să se rissipéscă şi să se tulbure şi judeţele de dincóci de Oltŭ; iéră podurile de preste rîurĭ, pre unde sunt trecerile călătorilorŭ, le-am închisŭ cu paznici, pentru ca nicĭ ceĭ ce sîntŭ înţeleşĭ cu dênsulŭ să pótă trece către dênsulŭ, nicĭ ceĭ de pre lângă dênsul să găséscă înlesnitóre trecerea ca să se întindă în părţile de dincócĭ.

Nu lipsimŭ da a priveghia şi a fi cu cea maĭ mare luare aminte asupra mişcărilor acestuĭ vrăjmaşŭ; nicĭ ne scumpimŭ de a jertfi tótă munca nóstră, şi orĭ câte mijlóce amŭ găsitŭ cu calle că ar fi mântuitóre şi destoinice le-amŭ întrebuinţatŭ împrotiva isbiriĭ acelluia. In urmă, cu mare mâhnire am priimitŭ şi alte scrisorĭ din partea Caimacamuluĭ Craioveĭ şi a boierilorŭ Divanuluĭ de acolo, printr'unŭ într'adinsŭ trimisŭ boierŭ. şi prin care ne face cunoscut că acellŭ rĕsvrătitorŭ a înduplecat pre mulţĭ dintre ceĭ proşti şi din semeniĭ luĭ cu acéstă aplecare, şi armându-ĭ cu armele ce s'a întêmplatŭ să aibă, s'a obştitŭ către părţile Craioveĭ; şi sosind la monăstirea Strehaia, care e depărtată calle de doue spre-ḑece césurĭ de Craiova, a făcut'o zaptŭ, stăpânindu-o cu ómeniĭ luĭ; fiind că ceĭ într'ênsa orênduiţĭ puţinĭ paznicĭ, orĭ că s'aŭ înţelesŭ cu dênsul, séŭ că simîindu-şĭ slăbiciunea lorŭ, nicĭ uă împotrivire nu aŭ arătatŭ; ci deschiḑênd îndată porţile s'aŭ unitŭ cu ellŭ. După aceea, pogorând la monăstirea Motruluĭ, calle de optŭ césurĭ departe de Craiova, a vrut s'o stăpânéscă şi pre dênsa; déră fiind că pre acéstă monăstire pusseseră mâna maĭ 'nainte Ispravniciĭ din judeţulŭ Mehedinţĭ cu vre uă câţĭ-va păḑitorĭ armaţĭ, aŭ stat cu peptul împrotiva încercăriĭ selle, făcêndu-se şi óre-care bătaie, în care din partea protivnică s'aŭ omorîtŭ doĭ, şi alţi doĭ s'aŭ rănit; şi astfel s'a maĭ depărtatŭ puţin vrăjmaşul de zidurile monăstiri. Acéstă năvală a rĕsvrătitoruluĭ într'atâta a speriatŭ pe tótă boierimea şi pre ceĭ-lalţĭ orăşanı din Craiova, încât, de şi a năvălit asupra tulburătorilor acellora un óre-care Serdaru Iamandi, orênduit fiind pre lângă alţiĭ cu vre uă câţĭ-va Neferĭ şi Pandurĭ, déră iéră ne scriŭ cu hotărîre că, veḑêndŭ pe vrăjmaşĭ întinḑêndu-se şi apropiindu-se de Craiova, aŭ venit la desevêrşită desnădăjduire; şi ca să stea pre loc nu este cu putinţă, décă nu le va sosi de aicĭ verĭ un ajutor de ómenĭ înarmaţĭ, destoinicĭ spre a sfărîma scopurile resboitóre alle rĕsvrătitoruluĭ; ḑicêndŭ şi acésta, că, décă se va găsi cu calle, să se aducă rugăciune din

partea țěrreĭ către prea înălțațiĭ Muhafizĭ aĭ Serhaturilor împěrătescĭ, ca să pornéscă ostire împěrătéscă împrotiva vrăjmașuluĭ, și să-ĭ scape de primejdia ce-ĭ amenință. Acéstă împrejurare ne-a tulburat și pre noĭ fórte multŭ, și ne-a adusŭ astfellŭ ḑicênd în zăpăcélă, din pricină că cunóscemŭ că nu vom putea să întimpinăm rěulŭ décă va sosi, neavêndŭ putere de ostire; decĭ, adunândŭ din nuoŭ pre câțĭ Neferi am putut, și alțĭ ómenĭ armațĭ Neferĭ, 'ĭ am pornit; și acum pornim și noĭ către acelle locurĭ pe un boierŭ din aĭ nostriĭ, Dumnéluĭ Vornicul Nicolae Văcărescu, căruia 'ĭ am datŭ și 'ĭ dămŭ pre fie care ḑi tóte trebuinciósele spre a se duce să stăruiască pentru stîrpirea rěuluĭ în tótă domnésca țěrră. In acéstă vreme priimirăm și alte scrisorĭ décă Caimacamul și boieriĭ Divanițĭ aĭ Craioveĭ, prin care ne încunoscințésă că rěsvrătitorulŭ, se află acum la monăstirea Motru, îndeletnicindu-se de împresurarea eĭ, la care nădejde póte vorŭ remânea răbdătorĭ, aflându-se lipsițĭ de tóte, flămânḑĭ și setoșĭ; și să crede cu multŭ cuvêntŭ că, silițĭ de nevoĭ, ómeniĭ luĭ îl vor părăsi dela neomenésca luĭ rětăcire. Către acésta, locuitoriĭ județelor Dolju și Romanățĭ nu se înduplecă a da trebuincióse hrană ostirilor ce avem orênduite acolo să-ĭ rěsboiască.

Tóte acestea věḑêndu-le locuitoriĭ Craioveĭ s'aŭ împrăștiatŭ ceĭ maĭ mulțĭ, și dintre boierĭ aŭ rěmasŭ numaĭ divaniștiĭ Caimacamuluĭ, păḑițĭ de către slugile lorŭ pentru verĭ ce întêmplătóre trebuință; căcĭ pre dată ce s'ar preda monăstirea Motruluĭ, și dujmanulŭ s'ar apropia către Craiova, trebuința va cere să se mântuiască prin fugă, și celle cincĭ județe să remâie sub otcârmuirea apostatuluĭ. Acéstă mâhnitóre veste ne aŭ nevoit să pornim de isnóvă, cu marĭ cheltuelĭ, alțĭ treĭ căpitanı, pre Serdarul Iordache, pre căpitan Farmache și pre căpitan Ianache, cu doue sute din ceĭ șésse sute hargiurĭ, pre carĭ de isnóvă după trebuință 'ĭ-am adunat, poruncindu-le acestora să se adune la unŭ loc cu ceĭ-lalțĭ; și cândŭ vrăjmașulŭ nu va înceta din netrebnicele selle urmărĭ, să-lŭ isbéscă cu toțĭ împreună. Totŭ de uă dată s'a pornit și Dumnéluĭ Vornicul Văcărescu, ca către locuitorĭ să se pórte cu binișorulŭ, spre a-ĭ face să cunóscă sfînta datorie a suppuneriĭ, și să le întórcă nevinovatele lor inime, ca nu pre viitorŭ să se maĭ înșale de vinovatele și zadarnicele mândriĭ a rěsvrătitoruluĭ, nicĭ de făgăduelile luĭ amăgitóre, și să-șĭ întórcă gândulu dela verĭ ce scopurĭ de rěsvrătirĭ, care și pre îndemnătorĭ și pre ceĭ

amăgiţĭ şi aduşĭ la sfîrşiturĭ relle; făcêndu-ĭ să înţelégă că, de nu vor fi următorĭ, se vor da, cu rĕsvrătitorul din preună, la tótă asprimea legilor; iară ceĭ ce vor lua de cuvênt, şi vor vedea callea cea rea pre care aŭ apucat, chiarŭ din aceia ce alcătuesc oştirea rĕsvrătitoruluĭ, vor fi iertaţĭ şi ajutaţĭ, pentru că 'şĭ aŭ cunoscut rătăcirea, şi s'aŭ întors pre callea cea dréptă; iar aceia însă ce vor rĕmânea întru celle relle, pentru că nimic nu este în stare a le scóte fumurile ce le-a intratŭ în çap, şi pentru că nimicŭ nu-ĭ póte aduce pre callea dréptă spre pocăinţă, aceia nu vor maĭ avea iertare; pocăinţa trebue să o facă până este încă vreme; căcĭ maĭ târḑiŭ nu se va băga în sémă; şi prin urmare trebue maĭ din vreme să se pună sub umbra înţelepciuniĭ şi întru binefacerea patrieĭ lor care, ca mumă bună şi blăjină către toţĭ copiĭ eĭ, primesce cu blândeţe şi dulcéţă pre toţĭ câţĭ vin înaintea eĭ şi îşĭ facŭ sânta datorie a suppuneriĭ, trecênd cu vederea rătăcirea trecută şi dând iertarea pĕcatelorŭ.

Iéră după ce maĭ susu numitul boier va îndupleca pre rĕsvrătitorul cu ast-fellŭ de puternice cuvinte, şi 'lŭ va face să cunóscă că e maĭ bine să se întórcă la cele maĭ din nainte, de cât sĕ facă relle, décă se va suppune la dreptul cuvêntŭ, atuncĭ însuşĭ acellŭ boier sĕ chezăşuéscă pentru isbăvirea atât a luĭ cât şi a ómenilor sĕĭ, şi pre noĭ să ne dea de mijlocitorĭ către stăpânire pentru părăsirea lor şi liniştita lor purtare pre viitor; iéră dacă 'lŭ va găssĭ stăruitorŭ în turbata sa nebunie, atuncĭ negreşit să-lŭ lovéscă cu ceĭ de pre lângă dênsul şi cu oştirea orênduită de către noĭ, şi să scape şi pre ceĭ din monăstirea Motruluĭ închişĭ ispravnicĭ, spre a avea trebuinciósa lorŭ comunicaţie. Către acestea chiar şi noĭ, suppuşiĭ Mărieĭ Télle, ne aflăm pre calle de învoélă dinpreună cu rĕsvrătitorul; şi fiind că ellŭ ne-a făcut propunerile selle prin graiul trimissuluĭ sĕŭ, cerêndŭ treĭ lucrurĭ spre încetarea desăvêrşită a obsteşteĭ turburărĭ, 1. să lipséscă d'aci înainte cu desăvĕrşire mâncătoriile din .ţéră, 2. să se despăgubéscă locuitoriĭ ceĭ ce s'au nedreptăţit, şi 3. să se chezăşuéscă isbăvirea atât a luĭ, cât şi a celloru de pre lângă dênsul, şi plata unora din ómeniĭ sĕĭ, am rĕspuns asemenea şi suppuşiĭ MăriĭTelle, că, în cât despre mâncătoriile ce ḑice, şi despre despăgubirea locuitorilor, s'a îngrijit stăpânirea, şi era gata să trimită într'adins boerĭ cercetătorĭ prin tóte judeţele, pentru ca să cerceteḑe cu scumpĕtate până la cea maĭ mică nedreptăţire,

să despăgubéscă îndată pre cei nedreptățiți, și să încunosciințeḑe oblăduirea ca să pedepséscă pre cei abătuți, precum tot d'auna oblăduirea a păḑit acéstă datorie, și acum era s'o puie în lucrare; dar a apucat ellu mai 'nainte să aducă împedicare cu nelegiuita sa faptă. Iéră despre părăsirea și despre liniștita purtare în viitoru, atât a lui cât și a cellor după împregiurul sĕu, vom mijloci la Măria Sa Vodă, pre care prea puternica Impĕrăție îlu va trimite stăpânitor în țérră; și nădăjduim că 'lu va milui cu iertarea sa, când și Inălțimea Sa va lua încredințare că cu adevĕratu și din tótă inima s'a pocăit, și că a încetat din ori și ce fellu de turburări către norod și către stăpânire. Așa dar dela respunsul ce ne va trimite, să ne încredințăm ce gându are; iéră încredințarea ce vom lua despre firea lucrului, o vom aduce la cunoscința de D-ḑeu păḑită Inălțimei Télle. Intr'asemenea stare se găsescu de o dată lucrurile, Prea Inălțate Dómne, pre cari, după supusa nóstră datorie, aducem cu scumpătate la cunoscința Inălțimei Télle, spre a le lua în vedere și a le judeca cu pătrunderea cea adâncă și cu duhul cellu destul de încercat allu Măriei Télle, și ori prin prea înaltul și prea puternicul brațu allu Impărăției va cunósce că trebue să se sfarâme dujmanul, séu prin alte mijlóce ce va chibzui cu mintea sa cea adêncă că ar fi mai nemerite, este de mare trebuință să se aducă cea mai grabnică lecuire la rĕul ce amenință tótă țérra sa domnéscă, pănă a nu ajunge la nelecuit; și pre noi, suppușii Măriei Télle, să ne însuflețéscă, ca pre unii ce ne aflăm nedomeriți, și să ne povĕțuéscă despre ceea ce ar fi de făcut; căci rĕsvrătitorul înaintéḑă; iér noi am sfîrșit și pazele înarmate din orașul Bucurescilor, trimițêndu-le în părțile acellea; și n'am săvêrșit până acum nimic care să fie destoinicu spre a ține pept vrăjmașului; însă cunóștem că fericita și grabnica aflare de façă a Măriei Télle va fi singuru mijloc ce va putea s'aducă mângăiere și îmbunătățire neapărată în starea lucruriloru. [1])

Februariu 10.

(Urmésă semnăturele Divanului.)

---

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzeanu. „Trompeta“ No. 653 și 654.

Nota No. XXX

Cartea Divanuluĭ către Vel Vornicŭ C. Samurcaşŭ.

Cinstite Dumnéta, frate Vel-Vornice de ţerra de josŭ, Costantine Samurcaşŭ!

Sciut este dumitale că, în părţile loculuĭ din judeţele de peste Oltu, s'a ivit într'aceste trecute ḑille un Slugeru Theodor, cu câţĭ-va tovarăşĭ înclinaţĭ, carele, ridicându-se cu apostasie asupra otcârmuiriĭ ţĕrreĭ, a datu pricină cu acésta şi tutor locuitorilor dintr'acelle judeţe, strîngêndu-ĭ pre uniĭ dintr'ênşiĭ cu voe şi fără de voe întru alle sélle socotelle; cu a căruia urmare, nu numaĭ că unele din oraşele acellor judeţe, dinpreună cu D-lor boeriĭ, i toţĭ locuitoriĭ politieĭ Craioveĭ, s'au strămutat acum pre vreme de iérnă, ci şi tóte trebile domneştĭ vistieriĭ s'au zăticnitu; şi măcaru că de aicĭ s'a trimisu câtă-va oştire asupră-ĭ, déră ca să se poprésă acéstă rea năvălire a acestuĭ Slugeru, şi ca să nu se întêmple vre-uă vĕrsare de sânge şi smăcinare între toţĭ locuitoriĭ părţiĭ loculuĭ, cumu şi cheltuelele marĭ spre dărăpănarea satelor ţĕrreĭ, am socotitu cu toţiĭ că este trebuinţă a merge unul d'intre noĭ la Craiova, spre a potoli acest peristasis, de va sta prin putinţă, cu mijlóce ca să nu se aducă vărsare de sânge; şi fiind că şi Dumnéta, ca patriotu, maĭ vĕrtos cu sciinţă bună de părţile acelluĭ locu, şi boeru cu bunu ipolipsis, iubindu-te toţĭ Dumnéloru boeriĭ i neguţătoriĭ şi locuitoriĭ acelloru cincĭ judeţe, ca unulu ce aĭ stătut acolo în patru cincĭ rêndurĭ cu dregătoria Căimăcămieĭ Craioveĭ, de aceea te poftim ca să mergĭ D-ta la Craiova, cu desevĕrşită pliroforie; unde îndată ce veĭ ajunge acolo, să puĭ în lucrare câte veĭ socoti că face trebuinţă de a se potoli şi a se popri cugetul cellu rĕu allu numituluĭ Slugeru şi allu tovarăşiloru sĕĭ, dându Dumnéta la tóte hotărîre, care are a se ţinea şi a se păḑi cu nestrămutare şi despre partea nóstră, fără a maĭ cere sfătuire séu povĕţuire dela noĭ; şi aşa să ridicĭ acea tulburare dintr'acelle judeţe, odihnindu pre boerĭ, neguţĕtorĭ şi pre toţĭ locuitoriĭ pre la sălăşluirile lor, ca să petrécă fie-şĭ care liniscitu, fără de nicĭ o temere séu frică. [1]) Februarie 11.

(Urmésă semnăturile membrilor Divanuluĭ)

---

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzeanu „Trompeta" No. 654,

Nota No. XXXI.

Carte de iertăciune din partea tuturor Boierilor către Slugerulŭ Theodor.

„Fiindu că Slugerul Theodor Vladimirescu, carele întru amăgirĭ deşarte învăluindu-se, trăgêndu şi pre alţiĭ la sine-şĭ, acum singuru cunnoscênd netăgăduita-şĭ datoria suppuneriĭ, cere uă nepomenire vecinică a urmărilor sélle, care cu toţĭ într'uă glăsuire primindu-o, îl încredinţămu prin iscăliturile nóstre, cu jurămênt, pre numele mareluĭ Dumneḑeu, că atât pre numitul Sluger Theodor, câtu şi pre toţĭ ceĭ cu dênsul cinovnicĭ, Arnăuţĭ, şi orĭ câţĭ s'au aflat într'acéstă nălucire, sub oblăduire-ĭ, noĭ le dăm iertare, milostivire, adjutóre, şi după starea fie-şĭ căruia rĕsplătire cu mângăiare simţitóre şi folositóre. Assemenea şi Pandurilоru, iertare şi nepomenire de trecutele părerĭ amăgitóre; şi mergêndu la alle selle să se odihnéscă cu totu repausul ce şi până acum l'au avutu [1]) — Febr. 11.

(Urmésă semnăturile tururor Boerilor)

Nota No. XXXII.

Scrisórea luĭ Tudor către Vornicul Nicolae Văcărescu.

Cinstită scrisórea D-télle cu multă plecăciune am priimit, din care alta nu înţelegu, fără de cât vĕdu că tóte pornirile celle vrăjmăşescĭ alle maĭ marilor nostriĭ, carĭ le au pornitu asupra patrieĭ, le grămădescĭ asupră-mĭ; ca cându eu a-şĭ fi făcutu séu a-şĭ face vre-unu rĕu patrieĭ melle; ci pre semne Dumnéta pre norodu, cu allu căruia sânge s'a hrănitu si s'a poleitu tot némul boerescu, îllu socotescĭ nimic; şi numaĭ pre jefuitorĭ îĭ numescĭ patriă; măcar că eu nicĭ asupra acesteĭ tagme nu suntu voitoru de rĕu, ci încă maĭ vĕrtosu le voescu întregimea si întărirea privilegielor. Apoĭ de ce, fără de nicĭ unu cuvîntu allu dreptăţiĭ, mĕ catigorisiţĭ? Şi cumu nu socotiţĭ că pre mine mĕ categorisesce numaĭ tagma jefuitoriloru, iéru pre jefuitorĭ îĭ catigorisescu tóte némurile? Vĕdu dar că alta nu este, fără numaĭ Dumneḑeu a împietritu inimele maĭ marilor nostriĭ, după cum óre cându pre alle Egypteniloru. Dérŭ cumŭ nu socotiţĭ Dv. că patria se chiamă no-

---

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzeanu, „Trompeta" No. 654.

rodul, iar nu tagma jefuitorilor? si cerŭ ca să-mĭ arățĭ Dumnéta ce împrotivire arătu eu împrotiva noroduluĭ? Că eu alta nu sîntu de câtu numaĭ un om, luatu de către totu norodu allu țěreĭ, cellu amărît si dossăditu din pricina jefuitoriloru, ca să le fiu chivernisitoru în tréba cereriĭ dreptățiloru; iéră tagma jefuitoriloru, căcĭ nu le place una ca acésta, a ridicatu arme de mórte asupra patrieĭ si a ticăloşuluĭ norodu. O! ce mare jale! Dar décă este tagma jefuitoriloru dréptă, si norodulu vinovatu, cum de nu trimitețĭ D-v. si pre la învecinatele némurĭ, ca să vedețĭ pre cine catigorisescu? Pre norodu? Séu pre Dumnévóstră? Şi cu cine voesc a ținea? Cu D-vóstră, séu cu norodulu? Căcĭ acésta s'a vestitu în tóte laturele. Prea bine sciu pre Dumnéta că escĭ fórte înțeleptu, si născutu din nému slăvitu si iubitoru de patrie; si părințiĭ Dumitélle nicĭ o dată nu s'au ridicatu cu arme de mórte împotriva patrieĭ; ci cu înțelepciune multe orênduele bune au făcutu patrieĭ. Socotéscă de către înțelepciunea Dumitélle si acésta: că norocululu rĕsboiuluĭ este numaĭ în mâna luĭ D-ḑeu a totu țiitoruluĭ, si nu sĕ scie cuĭ îlu va da; si măcar de va birui tagma jefuitoriloru, déru tot nu póte fi norocită, că va să-ĭ huléscă tótă lumea; iéră de nu va putea birui, unde voru scăpa din 'nainlea noroduluĭ? Ci de voescĭ D-ta binele patriĭ, precum au voitu părințiĭ D-télle, trabuință este ca să ne întêlnimu negresitu; însă de veĭ bine-voi, să am cinstitu rĕspunsulu D-telle, unde si cum? Fiindu că norodulu nu cere altu ce-va de câtu numaĭ uă dreptate, ce póte fi folositóre si tagmeĭ boerescĭ; si cum ḑicu, orĭ în ce chipu veĭ pofti Dumnéta, să amu cinstitu rĕspunsu. [1])

Theodor.

Nota No. XXXIII.

Cartea Divanuluĭ domnescŭ către Slugerulŭ Solomon, pentru bravura sa contra Arvaților jefuitorĭ.

Dumnéta, Slugeru Solomóne, dela Divanŭlu Craioveĭ, ni s'a trimisu aicĭ însciințarea ce facĭ către Dumnéloru boieriĭ divanițĭ de acolo, prin care însciințeḑĭ celle ce aĭ urmatu împrotiva resvrătiriĭ ce ațîțasse, si prin satele din județulu Doljuluĭ, trimisiĭ amăgitoruluĭ Theodor, ridicându locuitoriĭ din satulu

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzeanu, „Trompeta" No. 654.

Băilescii—Romănesci, Băilescii—Sêrbesci, si vre-uă câţi-va din satulu Cioroiuluĭ, pre carĭ lovindu-ĭ în doĕ rêndurĭ vitejesce, 'ĭ-aĭ înfrîntu prin vrednice mijlóce; si nu numaĭ pre toţĭ acestia ce se învitasseră de trimisiĭ rĕsvrătitoruluĭ 'ĭ-aĭ strîmtoratu de s'au predatu cu toţiĭ, asieḑêndu-ĭ iarăsĭ pre la silistile loru a petrece întru liniscire, ci încă si pre trimisiĭ, anume Stan Buluc-basa si Ion Buluc-basa, prinḑêndu-ĭ 'ĭ-aĭ trimisu la Căimăcămia Craioveĭ, în bună pază. Acéstă vitejéscă faptă vestindu-ni-se, nu numaĭ că s'a cunoscutu credinţa ce aĭ către stăpânire, iubirea de patrie si vitejéscă vrednicie, ci încă cu toţiĭ te lăudămu pentru vitejésca slujbă ce aĭ arătatu si acum; căci si datoria suppunerii împlinindu-o, te-aĭ resboitu cu tótă silinţa si dorinţa de patrie, arătându aĭ liniscitu odihna petrecerii acelloru locuitorĭ ce, nălucindu-se întru invitările rĕsvrătitoruluĭ, să amăgisseră în prăpastia nesuppunerii; pentru care, spre rĕsplătirea acesteĭ isbânde ce aĭ făcutu, éttă ţi sĕ trimite un contesu blănitu din partea ţĕrreĭ, cu care sĕ ţi se îmulţéscă cugetulu înferbîntăriĭ, îmbărbătându-te cu dinadinsulu a isgoni pre rĕsvrătitorĭ; si éttă îţĭ scriemu că si de acum înainte, cu aceeasĭ osârdnică rîvnă într'armându-te, sĕ daĭ tótă supunerea la povĕţuirile Dumnélor fraţilor boerĭ divaniţĭ de acolo; si fără câtusĭ de puçină smintélă sĕ abateţĭ si să năvălescĭ întru isgonirea si înfrĕngerea aceloru rĕsvrătitorĭ, cariĭ si către Stăpânire se arată cu hainlîk si nesupunere, si către norodu pricinuescu amăgirĭ si smăcinare la cea liniscită petrecere; fiindu bine încredinţatu, că, după bună-venirea a Măriei Sélle luĭ Vodă aicĭ în prea luminatulu scaunu, cu toţiĭ vomu arăta către Măria Sa osîrdnicile D-talle slujbe, căldurósă credinţă, iubirea de patrie si datornica supunere ce aĭ arătatu si la acéstă întêmplare, ca să fiĭ căutatu si adjutatu din bogate millele Măriei Sélle. Ţi sĕ maĭ trimite si ossebitu talerĭ cincĭ-sute, din carĭ talerĭ 250 veĭ popri pentru paguba caluluĭ ce ţi s'a împuscatu, iéru 250 veĭ împărţi pre la Pandurii si câţĭ dintr'ênsiĭ voru fi căpeteniĭ si cu vrednicie; 'ĭ veĭ face cunoscutu la Dumnéloru boieriĭ divaniţĭ, ca si Dumnélor sĕ trimită numele loru înscrisu aicĭ, spre a li se face cărţĭ de apărare, cu privilegiurile ce sĕ va chibzui. [1])

---

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzeanu, „Trompeta“ No. 655.

Nota No. XXXIV.

Scrisórea luĭ Tudor către Zabetulŭ dela Romanaţĭ.

Tótă raiaoa împărătéscă dintr'acéstă ţérră, ne maĭ putêndu suferi prădile si jafurile ce li s'au făcutu de către maĭ mariĭ loru, s'au sculatu împrotivă-le; iară pre de altă parte, prin arzmahzaru 'si au arătatu plângerile, si cererile către Prea Inalta Pórtă, care si Serhaturiloru este sciută, avêndu întrebare si judecată cu acestĭ predătorĭ. Ci Dumnéta, de aĭ vre-o volnicie dela Prea Inalta Pórtă a ridica arme asupra raieleĭ ceĭ credinciόse si supuse prea Inalteĭ Porţĭ, urmédă; iéră într'altu chipu făcêndu, pădeste-te fórte tare ca să nu cadĭ în primejdia si urgia prea puterniceĭ împĕrăţiĭ; fiindu că norodulu nicĭ cu ómeniĭ împĕrătescĭ nicĭ cu nimenea bătae nu are, de câtu numaĭ au judecată cu ceĭ ce l'au predatu fără milostivire, si fără scirea prea puterniceĭ împĕrătiĭ. [1])

Februarie 21.

Nota No. XXXV.

Descrierea călcării ce aŭ făcutŭ la Beneşti câţi-va Zavergii din trupa lui Machedonski şi Prodan, ataşată pe lângă oştirea lui Tudor Vladimirescu. [2])

Familiile de boierĭ ce sĕ aflau retrasse la Benescĭ, ca să se apere acolo de jefuitoriĭ ce sĕ rupsesseră din oştirea luĭ Tudor, şi umblau prădându pe uniĭ alţiĭ prin ţérră, au scris Caimacamuluĭ C. Samurcaşu, care venisse în Craiova, orênduitu de Divanul din Bucurescĭ cu însărcinare orĭ sĕ împace pe Tudor, sau bătându-lu sĕ 'lu prindă, boeriĭ dela Benescĭ cereau sfatu dela acestu Caimacam ce sĕ facă? Sĕ maĭ remâie la Benescĭ, sau sĕ fugă în altă parte peste graniţă, cum făcusseră şi alţĭ boerĭ? Cu acéstă scrisóre au trimisu pe Ioniţă Caragic. Samurcaşu le-a rsspunsu sĕ n'aibă nicĭ o témă de Tudor, că ellu nicĭ omóră nicĭ jefuesce pe cine-va; ci să se pădéscă nu

[1]) Memoriulŭ luĭ Dîrzeanu. „Trompeta" No. 655.

[2]) Comunicatŭ de d. Petrache Poenaru. Acestŭ memoriŭ e scrisŭ la 1857 de Iordake Oteteleşanu.

mai de cei șépte-decĭ și treĭ hoțomani carĭ s'au ruptu din ó-stea luĭ Tudor, și umblă prin țérră jefuindu.

Atuncĭ boeriĭ dela Benescĭ s'au apucatu de s'au întăritu în casele de acollo, făcêndu meterede la ferestre, ce le didisseră pănă la jumĕtatea loru; și între stâlpiĭ foișoruluĭ, înălțînd zidulu maĭ multu de unu statu de omu, câtu și în clopolnița bisericeĭ ce este în facia casseĭ în apropiere de 52 stj., adică câtu bate pușca bine; făcêndu-șĭ și provisiile trebuinciόse.

Lunĭ, pe la finele luĭ Februarie, întorcându-se Ioniță Caragicu dela Craiova, a spus că Samuscașu a plecatu la Bucurescĭ; și cându l'a întrebatu ce sĕ facă familliele dela Benescĭ, a respunsu ca sĕ facă ce facu și eu; adică, sĕ fugă.

Atuncĭ îndată a doua di de diminéță, boeriĭ, pe d'o parte grăbiră cu îmmormêntarea luĭ Ioniță Sefendache, care, fiindu de demultu bolnavu, rĕpossase; pe de altă parte au încărcat trăsurele cu ce au pututu lua; și cându eșiră maĭ tóte trăsurele din curte, vĕdură că o sumă de călărețĭ și pedestriĭ înarmațĭ coborau pe cósta dealuluĭ cellu despre apusu allu Oltețuluĭ, și veneau asupră-le.

Boeriĭ strigară îndată de s'au întorsu trăsurele, și au intrat în curte; închisseră porțile; orênduiră pe P. Poenaru să pădéscă în clopolniță cu duoĭ feciorĭ, din carĭ unulu era Român, iaru cellŭ-laltu Arnăutu; căcĭ allu Poenaruluĭ era rêndulu în acea di să pădéscă în clopolniță; iaru ceĭ-lalțĭ se pusseră pe la stoboriĭ curțiĭ cu puscele în mână.

După ce însă în aceeașĭ di, pela amédĭ, se predă Poenaru din clopolniță, ceĭ-lalțĭ din boerĭ sĕ retrasseră dela împrejmuirea curțiĭ, și s'au aședatu la meterede în case; fiindu că rebeliĭ, ne maĭ temându-se de focurile ce le aru fi venitu din clopolniță, încunjurasseră curtea, și începusseră a descărca pistóle.

Cu rebeliĭ veniră și săteniĭ cu topóre, și tăiară câțĭ-va stoborĭ în dosulu grajduluĭ, și slobodiră caiĭ prin curte, pe cariĭ umblau duoĭ Arnăuțĭ se-ĭ scótă afară din curte. Atuncĭ boeriĭ comandară focu; și lovindu pe fie-care Arnăutu cu câte douĕ glónțe, cădură amînduoĭ morțĭ josu.

Acésta vĕdêndu rebelistiĭ s'au spăimêntatu, și s'au depărtat de curte; iaru Poenaru, care sĕ predasse, striga boerilor celoru-lalțĭ să se predea și eĭ; acestia însă respunseră că de ce nu le-a spusu că s'a predatu ellu maĭ înainte de a se face omoru? Ellu adăogă că dacă eĭ nu voru a se preda, să-ĭ slo-

bóḍă familllia luĭ. Eĭ însă refusară acéstă cerere; și trimisseră numaĭ pre muma Poenaruluĭ sĕ vorbéscă cu rebeliștiĭ, căcĭ ea cunoscea între eĭ pe unu finu allu eĭ de la Cernețĭ, ce era căpetenia rebeliloru, anume Ҫéușu Ivancea, Sêrbu de nație. Boeriĭ lăsară se ia pe morțĭ din curte ca să-ĭ îngrópe; daru se ținură a nu se preda în acea ḍi.

Spre séră se apropie de curte unulu dintre rebelĭ; și strigându pe Grigorie Otetelișanu, îlu chiemă la stoborĭ; și-ĭ spuse că, pentru recunoscința ce are către amêndoĭ frațiĭ Otetelișanĭ pentru binele ce 'ĭ-au făcutu, îĭ sfătuesce să nu se predea nóptea; căcĭ rebeliĭ suntu maĭ toțĭ bețĭ dela pivnița luĭ N. Otetelișanu ce au spart'o, și nu va scăpa nicĭ unu boeru cu viéța.

Grigorie rugă pe acestu omu să facă cum va sci a trimite o scrisóre a boeriloru către d. Tudor, prin care scrisóre eĭ i spuneau posițiunea loru, și 'lu rugau să vie la Benescĭ sĕ-ĭ scape de pericolulu viețiĭ.

Omulu priimi scrisórea, și promisse că o va trimite; de și ḍicea că sarcina acésta îĭ e fórte grea.

După acésta, de și ne înțelesseserăm cu rebeliștiĭ totu prin P. Poenaru, care ne totu îndemna să ne predămu, cum că noĭ până la ḍiuă nu ne putemu preda, ci să înceteḍe a maĭ sloboḍi focurĭ asupră-ne, că vom înceta și noĭ până la ḍiuă, nu maĭ în curte să nu maĭ îndrăsnéscă nimenĭ să maĭ intre, că nu va scăpa cu viéță; cu tóte astea eĭ, cu capulu plinu de spirtu, totu nu înceta a sloboḍi focurĭ asupră-ne; dar împușcă numaĭ zidulu, iaru aĭ nostriĭ, cându vedea pre vre-unulu că a intrat în curte, foculu ce-lu sloboḍia asupră-ĭ era pe nimerite; din care pricină s'au rănitu destulu de mulțĭ; căcĭ nu vreamu să se maĭ omóre, cunoscêndu că eĭ nu maĭ sciau ce facu de multă beție.

Vĕḍêndu eu, care mĕ aflamu în foișoru de unde puteamu să le vorbescu, si să-ĭ auḍu maĭ bine, că nu încetéḍă a tot sloboḍi focurĭ asupra nóstră, si dându năvală a intra în curte să prinḍă din caiĭ ce-ĭ sloboḍisseră din grajdu, amu strigatu pe Ivancea, întrebându-lu, că de ce nu se ținu de vorbă, ci totu slobodu focurĭ, si dau năvală în curte? Și elu 'mĭ-a rĕspunsu: că nisce mișeĭ bețĭ facu acestea. Eu atuncĭ 'ĭ-am ḍisu: că dacă arnăuțiĭ suntu bețĭ si nu-lu maĭ ascultă, apoĭ cumu ne totu ḍicețĭ să ne predămu?

Atuncĭ a încetatu a ne maĭ îndemna ca să ne predămu. Dacă noĭ n'amu fi fostu siliţĭ pentru scóterea din pivniţe a uneĭ calescĭ nouă a nóstră sĕ spargemu un ḑidu, ce'lu făcussemu înaintea gârligiuluĭ pivniţeĭ, care erea făcutu ca uă tabie cu treĭ metereḑe, unulu în faţă, altulu în drépta si altulu în stînga, de unde se putea păḑi tótă partea cea despre apusu a caseloru, n'amu fi avutu trebuinţă să sloboḑimu nicĭ uă puşcă; căcĭ celle-l-alte treĭ părţĭ alle caseloru îsĭ aveau metereḑurile loru de pază, si nu ne-aru fi pututu face nicĭ uă vătămare apropierea loru de ḑidulu caseĭ; căcĭ aveamu ómenĭ armaţĭ si în podulu caseĭ, carĭ avêndu apă în vase marĭ si tulumbă, preîntêmpinau aruncăturile ce le făceau cu fitilurĭ aprinḑĕtóre; cu tóte că noĕ nu ne era frică de aprindere de la coperisiulu caseĭ, căcĭ tóte odăile suntu boltite; dar după spargerea aceluĭ ḑidu, am avutu grijă a nu lăsa să intre cine-va în curte, ca nu cum-va să ne pună focu la pivniţă, în care erau buţĭ multe si cu rachiu.

După ce s'a făcutu ḑiuă, auḑirămu sloboḑindu-se multe focurĭ si strigărĭ de ura; si aflându că aru fi venitu uă altă căpetenie maĭ mare, anume Hagi Prodan cu ostasiĭ luĭ, pentru care sciam dela nepotul Caragicu, ce fussese la Craiova, cu cuvêntu să se bată cu Tudor, si acesta s'a datu în partea luĭ Tudor.

Atuncea noĭ, sfătuindu-ne cu toţiĭ, iér amu sloboḑitu pe Anica Poenărésa de s'au dusu a se încredinţa de este adevĕrat Hagi Prodan; si să 'ĭ arate că noĭ amu hotărâtu ca să ne predămu la dênsulu; căcĭ ne-amu încredinţatu că cu adevĕratu este dintre ostasiĭ luĭ Tudor; numaĭ să facă jurămêntu că nu se va atinge de viaţa a nicĭ unuia din noĭ. Intorcându-se Anica Poenărésa ne-a adusu rĕspunsu că a făcutu Hagi Prodan jurămêntulu cerutu de noĭ, cu condiţie însă ca să le dămu armele si caiĭ.

Noĭ, preferindu a ne scăpa viaţa, căcĭ ajunsseserămu a crede că putemu fi înconjuraţĭ pentru multă vreme, amu priimitu condiţia luĭ, si l'amu priimitu esindu înainte; si amu datu masă luĭ si cu vre-uă alţĭ cincĭ siésse de aĭ luĭ, cunoscêndu că nisce astu-felu de ómenĭ ţinu multu la a crede că, décă mănâncă pâinea si sarea cuĭ-va, eĭ s'au îndatoratu multu; dér pe cându eĭ mâncau la masă, 'ĭ amu auḑitu vorbindu, în limba sêrbéscă, care o înţelegea unulu dintr'aĭ nostriĭ, cumu că de ce să ne lasse numaĭ a le da armele si caiĭ, de vreme ce s'au

omorît de noî aceî douî, şi s'aŭ rănit mulţî dintr'aî lor, cu a cărora vindecare trebue să cheltuéscă mult.

Noî le-am rĕspuns că, de şi nu suntem vinovaţî pentru omorul şi rănirea acelora, căcî n'am dat noî pricină, ci eî aŭ dat'o, dar vĕḑênd că resonul nu înduplecă pe aşa ómenî, am priimit şi acésta, ca să-şî ia eî din lucrurile nóstre ce le va plăcea; şi aşa le-am deschis sipetele şi gémantanele de aŭ luatŭ cât le-aŭ plăcutŭ şi cât aŭ vrut dela toţî; afară de Petrache Poenaru, ce rĕmăsesse întregŭ, pentru cuvêntul că ellŭ sĕ predasse la eî de locŭ.

Abia isprăvisseră aî luî Prodan de a lua averile nóstre, pe alles şi pe placŭ, şi plecasseră la conacul lor, ce erea în casele vĕruluî meŭ N. Otetelişénu, unde 'lŭ astepta Machedonschi, companionul seŭ, când ne-am pomenitŭ cu alţî douî căpitanî, şi anume Jova şi Enciu, cu aî lor, însociţî şi de ţĕrranî mulţî, cariî aŭ umplut curtea; şi cu tóte că noî trimisesserămŭ de întorsesse pe Hagi Prodan, şi ellŭ intrândŭ cu noî în casă, închisesse uşele, dar ceî din nuoŭ veniţî aŭ spartŭ uşile; căcî noî nu maî aveamŭ cu ce să ne apărăm; şi la intrarea lor în casă, s'aŭ întempinat cu Hagi Prodan, care, vrĕnd a-î popri, eî aŭ scos iataganele, şi trăgêndu-se cu ellŭ, l'aŭ şi tăiat la uă mână; şi aşa Hagi Prodan a plecat, lăsându-ne în mâinele acestor din nuoŭ veniţî.

Tot în vremea acestor douî, pe când se suia pe scara casselor, întêlnind unul din eî pe Petrache Poenaru, care erea în totŭ costumul seŭ de drumŭ, ce se compunea de uă legătură de capŭ, peste un caucŭ, cusut cu firŭ; cu unŭ şalŭ de celle de mare preţŭ; uă ghebă de postav cu găitane de mătasse, peste uă fermenea de postavŭ cusută iar cu firŭ galbenŭ; un cepchenŭ cu hargiurile assemenea de firu; poturî cu copcî de argintŭ; tuslucî cu găitane de mătasse, resfrînt peste cisme roşiî; cu uă şişănea [1]) lucrată în argint şi cu belezicurî totŭ de argint, pusă şişanéoa peste spete; cu un iatagan cu mânerulŭ de fildeşŭ, cu téca îmbrăcată în argint suflatŭ cu aurŭ; unŭ cuţitŭ maî mic assemenea; uă pereche pistóle totŭ aşa; şi un hamailîŭ de argint suflat tot cu aurŭ; şi vrĕnd acellŭ Enciu să-î ia şalul dela capŭ, şi Petrache împrotrivindu-se a i-lŭ da, sub cuvênt că ellŭ s'a fost predat de locŭ, acellŭ Enciu, de uă dată cu rĕspunsul că nu vrea să scie ellŭ că s'a pre-

[1]) Puscă lungă arnăutéscă.

dat séŭ nu, a tras iataganul; și vrēndŭ să-ĭ despintece capulŭ în douē, iarŭ Petrache ferindu-șĭ capulŭ, s'a oprit iataganulŭ Enciuluĭ în umērulŭ dreptŭ allŭ luĭ Petrache, pētrundêndu-ĭ curéua șișanelleĭ și tóte hainele pănă la osŭ; și décă nu 'lŭ scotea din mânile Enciuluĭ unŭ altŭ arnăutŭ cu care se cunoscea Petrache, n'arŭ fi scăpatŭ numaĭ cu atâtŭ; și totŭ acelŭ arnăutŭ, după ce Enciu îĭ luasse tóte armele, și din haine ce 'ĭ-a plăcut, l'a dus la conacu luĭ Hagi Prodan.

Noĭ aceștia, carĭ rēmăsessemŭ în cassele nóstre, nu pociŭ descrie prin condeiŭ gróza ce am trasŭ, vēḑêndŭ pe de uă parte plóea de aruncăturĭ cu cărămiḑĭ în ferestre dela ceĭ ce umplusseră curtea, pe de altă parte para foculuĭ ce se înălța din arderea grajduluĭ și șopronuluĭ, și în sfērșitŭ năvălirea Sêrbilor și Arnăuților din noŭ veniți a jefui ce maĭ scăpasse de la ceĭ d'antêiŭ, de la care la începatŭ, cândŭ ne-a scos din cea d'antêiŭ odae, ca să pótă jefui cu înlesnire, fără a se înpedeca de noĭ, asceptam să auḑim pocnind în noĭ un pistolŭ, séŭ să ne despintece vre-unŭ iataganŭ, pănă când aŭ isprăvitŭ de jefuit câte cincĭ odăile; și décă eŭ, pe care mē caută, întrebândŭ pe câțĭ vedeaŭ, — fiind că pe mine mē strigasse Petrache Poenaru anume, și totŭ eŭ 'ĭ rēspunsessemŭ și luĭ și Ivanci în maĭ multe rêndurĭ, de si din gura Ivanci auḑiam maĭ multe înjurăturĭ si amerințărĭ, că o să ne scruméscă, și altele asemenea, dér eŭ 'ĭ rēspundémŭ tot cu blândețe, și 'lŭ numémŭ buluc-bașa, în locu de céușŭ; și eĭ toțĭ rebeliștiĭ mē creḑusseră de căpetenie; — décă am scăpat cu viață, norocirea aŭ fostŭ douē surorĭ, însocite și de uă slujnică, carĭ câte trelle sē puneaŭ între mine și între eĭ; și cu rugăciunile ce le făceaŭ, mē apăraŭ de furia lorŭ.

Pricina ce 'ĭ-a făcut de a nu ne omorî dela început, am priceput'o la urmă; că eĭ, ca lacomĭ de jafŭ, nu vrea să-șĭ pérḑă vremea, nicĭ să se împedece de cadavrele nóstre; ci tocmaĭ cândŭ isprăvisse jefuitul, și ne caută să ne omóre, tocmuĭ atuncĭ, pe norocului nostru, a sosit și slugerul Tudor într'uă mahala a satuluĭ, ce erea aprópe de cassele vēruluĭ meŭ Otetelișênu; de unde, aflând ceea ce se făcusse cu noĭ, și încă nu se isprăvisse, vēḑêndŭ și flacăra ce mistuia grajdulŭ și șopronulŭ, sub care vîrîsse trăsurele câte putusseră încăpea, ca să ardă lemnul, să pótă lua ferul, au grăbit de aŭ trimis poruncă, ca nu cum-va să se maĭ omóre cine-va din noĭ, că acella iar cu mórte se va pedepsi; căcĭ pe de uă parte aflasse nevinovăția nóstră, și pe de altă parte că ceĭ ce venisseră întêiŭ o-

morîsseră, pusŭ în proşcă, pe un biet Sîrbŭ, slugă allŭ nepótuluĭ Caragic, sub învinovăţire că de ce n'a lăssat pe stăpânul sĕŭ, şi să iasă la eĭ de loc, cum 'ĭ-a vĕḑut că aŭ venit; ellŭ a rĕspunsŭ: „mănâncŭ pâinea şi sarea luĭ, şi nu pot să 'lŭ lasŭ"; precum şi pe unu Hristodor, grecŭ de naţie, ce 'lŭ avusessem eŭ dascălŭ de limba ellenă, pentru că nu lăsa să i se ia callulŭ, ḑicêndŭ că ellŭ este eteristŭ.

Acéstă poruncă a luĭ Tudor ne-a scăpat de mórte; şi luându-ne câţĭ-va dintr'aĭ luĭ Prodan între dênşiĭ, şi strigândŭ din pasŭ în pasŭ cellor ce staŭ gata să ne împusce, când trecém p'între eĭ, ca nu care cum-va să îndrăsnéscă vre unulŭ a slobodi arma asupră-ne, că nicĭ ellŭ nu va scăpa cu viéţă, ne-a dusŭ şi pe noĭ iar la conaculŭ luĭ Hagi Prodan.

Acesta, când ne-a vĕḑutŭ în cea maĭ vrednică de milă stare, căcĭ uniĭ din ceĭ maĭ puţinŭ despuiaţĭ abia scăpasseră cu câte uă singură haină peste cămaşă, alţiĭ numaĭ în cămaşă şi ismene, iar alţiĭ despuiaţĭ de totŭ, şi toţĭ cu faça de pămêntŭ, ca cândŭ ne luasse pănza mormêntuluĭ dupe ochĭ; numaĭ pe bietele femeĭ le respectasseră, că nu se atinsesseră a le supăra cât de puçinu; dér frica şi gróza le topisseră maĭ multŭ decât pe noĭ, bărbaţiĭ, carĭ eream căḑuţĭ într'uă nesimţire complectă, dorind maĭ bucuroşĭ mórtea de câtŭ uă asemenea viaţă; şi sĕ părea şi elle, ca noĭ bărbaţiĭ, ca eşite din minţĭ.

Atuncĭ Hagi Prodan a început a-şĭ smulge părul din capŭ, ḑicând: că unde mai este jurămêntul ce-şĭ dedesseră pe cruce şi evanghelie?

Aceste espressiĭ alle luĭ nu ne consolă de locŭ; ci ne aducea aminte că, de nu ne-am fi predat luĭ, n'am fi ajunsŭ într'astă vrednică de jale posiţie.

N'a trecut mult după sosirea nóstră la conacul luĭ Prodan, şi a venit şi Tudor cu tótă óstea sa, ce se compunea numaĭ din căllăreţĭ; şi apropiindu-se de capul scăreĭ casselor vĕrluĭ Nicolae, n'a descălecat, ci ne privea în foişor, în care eşissem toţĭ bărbăţiĭ, şi celle maĭ betrâne din damele familiilor nóstre; şi fiind că eŭ avusessem prilejŭ a-ĭ dobândi cunoscinţa, şi a ne împărtăşi unul altuia sentimente patriotice, care ne-aŭ fost legatu óre-cum şi maĭ înainte de a ne vedea; şi acestŭ prilejŭ fussesse în anul 1819 Septembre 19, pe când Tudor se afla vătafu Plaiuluĭ Cloşanilor, şi pusesse moşneniĭ Podenĭ de jeluisseră la Domnitorul Suţu, că moşia lor s'aŭ cotropitu de Nemţĭ; şi Domnitorulŭ poruncisse Caimacamuluĭ Craioveĭ sĕ

orênduéscă un boerŭ, hotarnic-inginer, a cerceta, însĕ în secretŭ, fără a simţi Nemţiĭ; şi Caimacamul mĕ alessesse pe mine, care a trebuit sĕ am a face câte-va ḑille pe munte cu Tudor.

Ast-fellŭ fiind dar, am început eu a-ĭ ḑice în limbagiul dupe atuncĭ:

— „Arhon Slugerŭ, pentru Dumneḑeŭ, scapă-ne viaţa; că suntemŭ în mânile D-tale";

Iar ellŭ a respunsŭ: — „Viaţa vĕ este scăpată; déră îmĭ pare rĕŭ de ceea ce aţĭ păţitŭ." — Apoĭ ce se ne facemŭ noĭ? Sĕ mergem cu D-ta? — Cu mine nu puteţĭ merge, că eŭ sunt cu óstea; şi D-v. aveţĭ familiĭ. — Să ne ducem la Craiova.

— Acolo nu vĕ sfătuescŭ sĕ mergeţĭ, că póte să viie alţiĭ maĭ reĭ; ci sĕ mergeţĭ la M-rea Horezuluĭ, unde este să se trimită câţĭ-va paznicĭ de aĭ Adunăriĭ, şi unde vĕ veţĭ avea şi D-v. odihnă bună."

Apoĭ a poruncit de a scrisu uă poruncă d'a căllare pentru facere de câte şésse carre cu boĭ, a ne transporta până la Monastirea Horezu, dându-ne de paznicŭ până acolo pe Ivancea Céuşu cu unspre-ḑece aĭ seĭ; a scos şi vre-o 200 leĭ de 'ĭ-a dat sĕ avem de cheltuéla drumuluĭ; şi când era sĕ plece, 'ĭ am ḑis şi acésta: că Arvaţiĭ aŭ rĕsbit în pivniţa unde este mult vin şi rachiŭ, şi noĭ remânem pe mâinile lor. Atuncea aŭ stat şi aŭ trimis să scóţă pe toţĭ; şi cine nu vrea sĕ iasă, să nu 'lŭ lase cu viaţă.

Dupa aceea 'ĭ a pornit înainte la Otetelişŭ; şi apoĭ a plecat şi Tudor cu aĭ seĭ călăreţĭ dupe eĭ, împreună şi cu Prodan şi Machedonschi; érŭ noĭ ne-am întors la casa nóstră, unde am dormit Mercurĭ nóptea spre Joĭ, îngropaţĭ în lâna ce o vĕrsasseră rebeliştiĭ din saltelle, ca sĕ pótă lua şi dosurile lor.

A doua ḑi Joĭ, plecândŭ din Benescĭ, abia am potut trece peste apa Olteţuluĭ la satul Cârlojaniĭ; şi am tras la casa unuĭ finŭ al nostru, la duoĭ fraţĭ, adică, la postelnicul Apostol Hagi Andrianopolitu, unde am rĕmas pentru maĭ multe ḑille; căcĭ ne simţém cu toţĭ ca striviţĭ de gróza cellor ce pătimissem Mercurĭ tótă ḑiua; apoĭ şi Pitarulŭ Ioniţă Ghimpeţianu căḑusse bolnav de peripleumonie, şi nu era în stare să se maĭ misce de loc. Ivancea Céuşu cu aĭ sĕĭ 'şĭ a luat dela noĭ voie să plece, căruia 'ĭ am dat dovadă la mână că cu voia nóstră ne-a lăsat; şi plecând dela noĭ, am aflat că, cum a trecut Oltu la Vulturescĭ, a omorît pe Serdarul C. Vulturescu.

Tot într'acea ḑi, adecă Joĭ, pe la 'naméḑĭ, a venitŭ la noĭ

un Polcovnic, Vasile Ghelmegénu, cu vre o treĭ Pandurĭ, toţĭ călărĭ, cu uă scrisóre către noĭ, a căreia coprindere sĕ arată în coppia de maĭ jos, sub No. I; şi pănă sĕ citim noĭ bărbaţiĭ scrisórea, ellŭ a poruncit unuĭ Pandur dintr'aĭ sĕĭ să 'ĭ aducă traista, pe care apucând'o de fund şi scuturând'o, aŭ căḑut din ea doue căpăţînĭ de ómenĭ, în mijlocul damelor, ce'ĭ dedesseră ocolŭ, făcêndu-ĭ felŭ de felŭ de întrebărĭ despre ce cuget ar avea Tudor pentru noĭ; atuncĭ bietele dame, de mare spaimă, aŭ scosŭ tóte un ţipet înfiorătoru, căḑênd care leşinate, care coprinse de cutremur şi istericale; iar noĭ bărbaţiĭ, carĭ abia ajunsesserăm sĕ aflăm din scrisóre de tăierea acelor duoĭ *Jova* şi *Ienciu* [1]) ce ne jefuisseră, am precurmat citirea, şi am datŭ ajutórele cuviinciόse de s'a redesceptat bietele dame, care sĕ speriasseră grozav de vederea căpăţînelor tăiate, şi de închipuirea ce 'şĭ făcusseră că aşa o sĕ ni sĕ facă şi noĕ.

Acest Ghelmegeanu ne-a spus că luĭ Tudor 'ĭ-a părut în adevĕrŭ fórte rĕŭ de ceea ce ni s'a întêmplat; pentru aceea 'ĭ a şi tăiatŭ pe amîndouĭ, nóptea spre Joĭ; iarŭ a doua ḑi Joĭ, a poruncit de s'aŭ adunatŭ la unŭ loc toţĭ Arnăuţiĭ şi Sêrbiĭ, şi înconjurându-ĭ cu Panduriĭ, aŭ întrat în mijloculŭ lorŭ treĭ Pandurĭ cu amêndouĕ capetele puse în câte uă suliţă, şi cu argintul Icóneĭ ce o despuisseră eĭ la Benescĭ într'altă suliţă, strigând că eĭ n'a plecat sĕ jefuéscă şi sĕ despoie icónele; ci aŭ plecatŭ pentru dreptate; şi că cine va face ca eĭ, tot ca eĭ vă pătimi; apoĭ 'ĭ-aŭ băgat pe toţĭ în biserică de aŭ săvîrşit jurămêntul ce 'lŭ aŭ cerut; şi după aceea l'a pornit pe dênsul la noĭ cu acelle capete tăiate; şi Tudor a plecatŭ la Slatina.

Noĭ, pe de o parte amŭ orânduit de s'aŭ pus la respântie acelle capete, după cum ne scria Tudor, mulţumindu-ĭ şi rugându-l sĕ orânduiască pe Ghelmegeanu a ne duce la Monăstirea Horezu, că aşa cerusse Ghelmegeanu de la noĭ; şi am trimis şi din parte-ne pe finul Apostol, care abia peste uă septemână s'a întors d'acolo, însă nu cu Ghelmegeanu, ci cu treĭ Pandurĭ, şi cu poruncă pentru facerea a câte şése carre cu boĭ, din sat în sat, cu care să ne transportămŭ, adducându-ne şi osebitele douĕ scrisorĭ ce se vĕdŭ în copie sub No. II şi III.

---

[1]) Acesta era rudă cu căpitanŭ Iordache.

Ar fi prea trist și îngrozitor sĕ descriŭ cu d'amĕnuntul tóte sufferințele nóstre; și arŭ fi și peste putință; căcĭ numaĭ décă ar trăi și acuma toțĭ câțĭ eram p'atuncĭ, și să arate fiecare ce a sufferit, numaĭ așa s'ar fi potutŭ descrie tóte, precumu și ce amu maĭ sufferitu de frică în celle optu ḑille dela plecarea luĭ Tudor si până la venirea cellor treĭ Pandurĭ, pe care ni-ĭ trimissesse de paḑă la drum; căcĭ, cum vedeamŭ nescaĭ Pandurĭ trecând pe drum, ceea ce se întêmpla în tóte ḑillele, noĭ fugeam în pădure, unde remâném și nóptea, de dormém pe asternut de crăcĭ cu frunḑe uscate de tufă, puse peste zăpadă, și fără nicĭ un acoperișŭ, numaĭ cu hainele ce se milostivisseră jefuitoriĭ rebeliștĭ cu Prodan de ni le *didesseră de pomană*; de și era tot din alle nóstre; și apoĭ și puçină și próstă hrană, ce era numaĭ de mălaiŭ și fasole, séŭ câte o dată și cu varză acră, până când am trimis căpățînele cellor duoĭ tâlharĭ de le-aŭ pus d'oparte și de alta de pórta curțiĭ casselor nóstre, înfipte în limbele stoborilor curțiĭ, de le-aŭ veḑut și ómeniĭ din satul Benescĭ, și le-aŭ cunoscut că sunt alle cellor ce ne-aŭ jefuit, și că 'ĭaŭ tăiatŭ Tudor.

Abia după aceea aŭ venit la noĭ preoțiĭ din Benescĭ și Isprăvnicelul moșieĭ, care ne-aŭ adus făină de grâŭ, legume, varḑă acră (că era în post), rachiŭ și vin, tóte din ale nóstre.

După atâta grijă și frică ce am tras, ne-am hotărât și am plecat la Horezŭ; și ajungênd la un sat anume Mateeștiĭ, pe apa . . . . ; acolea am întêmpinat un alt rĕŭ; însă trebue să arăt cum ne era mergerea.

Frate meŭ, eŭ și nepotu Ionịță Râioșénu mergémŭ căllărĭ pe caii ce luasserăm dela poslușniciĭ nostriĭ din Benescĭ; iar ceĭ tinerĭ, pe jos prin noroiŭ, amestecat cu zăpadă; ceĭ-lalțĭ bărbațĭ și dame, ceĭ betrânĭ mergéŭ în carre, dér bietele dame tinere și fetele rupsesseră pantofiĭ și chiar ciorapiĭ, și li se rănisseră picĭórele, încât li se cunoscea urmele dupe sângele ce curgea din picĭórele lor.

Când ajunserămŭ la satul Mateeștiĭ, trebuință fiind sĕ se iea alte carre și boĭ, s'aŭ dus ceĭ treĭ Pandurĭ în sat, și cu eĭ s'aŭ luat și nisce țiganĭ aĭ Ghimpețénuluĭ; și acestia, fiind arțăgoșĭ, aŭ facut gâlcévă cu săteniĭ, carĭ fiind și bețĭ dupe la cazanele ce lucra facerea rachiuluĭ, ne-am pomenit cu o mulțime de ómenĭ țĕrranĭ, din carĭ eraŭ și plăiașĭ, viind la noĭ cu ciomege, porniți să ne ommóre; noĭ le-am arrătat porunca luĭ Tudor;

dér eĭ nu maĭ eraŭ în stare a se maĭ teme de cine-va; norocirea nóstră a fost că s'aŭ întêmplat a fi între eĭ un Vasile, Céuşŭ de Plaiéşĭ, care, cum a vĕḑut pe nepotul Ioniţă Caragic, ce fussesse cu un an de ḑille maĭ înainte vătafŭ allŭ acestuĭ Plaiŭ Horezu, a domolit furia acellor porniţĭ să ne ommóre; dér carre şi boĭ nu s'aŭ maĭ pututŭ lua din nicĭ un satŭ; ci am fost siliţĭ să plecăm căllărĭ, noĭ fraţiĭ amêndoĭ, şi cu nepotul Caragicŭ, care ştia drumul la Monăstirea Horezu, de unde am trimis carre de 'ĭ aŭ adus pe toţĭ acolo la Monăstire; însă pe Pitarul Ghimpeţeanu nu credeam să-lŭ vedemŭ viŭ; cācĭ îlŭ lăsassem pe sfârşitŭ; când din contră îlŭ vedem viind pe jos înaintea carrelor; şi întrebându-l cum 'şĭ-a redobândit sănătatea, ne-a spusŭ că, după plecarea nóstră de la Mateeştĭ, îmbătându-se Céuşŭ Vasile şi cu alţĭ Plăieşĭ şi Armăşeĭ, aŭ venit la D-lor, şi 'ĭ-aŭ luat la bătăĭ pe toţĭ bărbaţiĭ, şi chiar pe dênsul, aşa maĭ mort cum era; şi dintr'acea bătae s'a făcut sănătos.

Eată un medicament înfricoşat de bun, şi fórte energicŭ, şi fără cheltuélă; dér cam durerosŭ.

Dupĕ ce am venit la Monăstirea Horezu, şi am arătatn Egumenuluĭ scrisórea luĭ Tudor, ce se vede în copie sub No. III, ne-am avut îndestularea şi odihna câte-va ḑille, până când a venit acolo duoĭ orênduiţĭ de Tudor cu ostaşiĭ lor spre pază; şi acestia era, unul anume polcovnicul Iordache Christofi, iar cellŭ de allŭ duoilea căpitan Dumitru Ghîrbea.

Acest din urmă, fiind fost avut uă judecată la Ispravnicatul de Mehedinţĭ cu nepotul nostru de soră, Ioniţă Rîioşénu, — căcĭ Ghîrbea, ca căpitan de margine, trecusse peste Dunăre uă famillie de ţiganĭ fugiţĭ aĭ nepotuluĭ Rîioşénu, — şi Isprăvnicatul osândisse pe Ghârbea sĕ despăgubéscă pe nepotul Rîioşénu, orĭ aducêndu-ĭ acea famillie de ţiganĭ înapoĭ, séŭ să-ĭ plătéscă cu banĭ; şi Ghîrbea se legasse cu înscris şi cu soroc a face una din douĕ; şi fusesse următoriŭ. — Aşa dér Ghîrbea găsisse prilegiŭ a scăpa de Rîioşénu maĭ lesne, omorîndu-lŭ; şi décă n'ar fi aflat acésta părintele Hrisant, ce era econom al Monăstiriĭ Horezu, şi să-lŭ şi ascunḑă pe Rîioşénu, negreşit că décă scăpasseră hoţomaniĭ care sĕ deslipisseră de Tudor, şi care l'aŭ căutat într'adins sĕ'lŭ omóre, când ellŭ chiar dela venirea Joveĭ şi Ienciuluĭ, schimbându-şĭ portul în ţărănesc, sĕ stricurasse şi fugisse; de Ghîrbea însĕ nu maĭ scăpa; dér s'a preîntimpinat şi acésta, că a căḑut so-

ră-mea, muma nepotuluĭ Rîioşénu, cu rugăciune la Ghîrbea, şi ăssigurându-l cu un înscris din parte-ĭ, l'a îmblândit de l'a iertat. — Destul că uă nópte întrégă n'am închis ochiĭ de frica acésta, că 'lŭ cerea Ghîrbea, ameninţându-ne că pe toţĭ ne va pune sub sabie de nu 'lŭ vom da pe ellŭ.

Ne maĭ putându-ne avea odihnă la Monăstire, amŭ rugatŭ pe acestĭ doui trimişĭ de Tudor de ne-aŭ dat voie şi pasport; d'unde plecând, am mers la Rîmnicul Vâlceĭ, unde găsind pe Polcovnicul Vasilie Ghelmegeanu, Ispravnic allŭ Judeţuluĭ Vâlcea, ne-a priimit destul de bine, şi ne-aŭ orênduit de sălăşluire câte-va odăĭ din chiliile Episcopieĭ; dér neavêndu-ne liniscea nicĭ acolo, tot din pricina Arnăuţilor, am rugat pe Ghelmegeanu de ne-a dat voie; ne-a dat şi pe un căpitan Niţă Obogeanu cu câţĭ-a Pandurĭ aĭ seĭ, a ne fi de pază la drumu; şi la 10 Aprilie am trecut graniţa la Turnu-Roşu; şi de acolo la Sibiiŭ, unde am găsit şi pe a treea soră a nóstră, Catinca, pe care o ţinea Vistierul Mihalache Iconomu, şi pe amênduoĭ fraţiĭ Brăiloĭ, Dumitrache şi Dincă, ce ne era verĭ bunĭ, şi pe alte rude şi prietenĭ, carĭ, înbrăţişându-ne şi ajutându-ne la trebuinţele nóstre, am putut uita în puçin timpŭ suferinţele de patru ḑecĭ de ḑille din trecutulŭ de fórte tristă aducere aminte.

Acolo la Sibiiŭ, dupĕ ce ne eşi din ânimă frica şi gróza, ce părea că a prins rădăcină fórte adâncă, aruncându-ne ochiĭ minţiĭ cu spaimă la trecutul acella, nu ne putém îndestul mira cum Dumneḑeŭ făcu cu noĭ minune aşa de mare, să scăpăm adecă cu viaţă din mâinele unor ómenĭ fără nicĭ un frâŭ, nicĭ chiar allŭ temeriĭ de Dumneḑeŭ, décă eĭ cutezară sĕ despóie uă sântă icónă, şi să rănéscă pe bietu Petrache Poenaru, ce sĕ predasse singur; şi apoĭ îlŭ jefui şi 'lŭ răni, de a zăcut pe patu aprópe uă jumĕtate de an, remâindŭ şi betégŭ de mână, că nu o putea ridica pînă la capŭ.

Vĕḑurăm şi patarama rebelistilor, că 'ĭ deşertară Nemţiĭ de prăḑile cu care se umplusesseră de la noĭ, şi 'ĭ trimisseră în alte părţĭ ale lumiĭ, de unde nu s'aŭ maĭ întorsŭ.

Aşa este sórta cellor nedrepţĭ şi rĕĭ; iér pe ceĭ nevinovaţĭ, şi care 'şĭ aŭ speranţa în bunul Dumneḑeŭ, ellŭ, ca pré drept, ca prea bunu şi atotu puternic, nu-ĭ părăsesce nicĭ odată; ci îĭ mângăie şi îĭ umple de bunătăţĭ, precum a făcutŭ cu noĭ...

Din acestea vĕ puteţĭ îndestula curiositatea, şi sĕ cunósceţĭ din ce ómenĭ se compunea ostirea luĭ Tudor; că era o adu-

nătură mai mult din streini, Sêrbi şi Arnăuţi; şi cei mai mulţi din ei eraŭ din cei mai stricaţi, şi fără caracter; apoi şi cu fumuri în cap, că adecă fie-care din ei este de o potrivă cu Tudor; precumu vedeţi că Jova şi Ienciu nesocotiră pe Hagi Prodan, de şi acesta avea la Tudor mare *valóre*; şi vĕ puteţi închipui din ce pricină a fost silit Tudor sĕ cază într'atâtea crudimi, în care sĕ spunea de mulţi că se didesse cu totulŭ, omorînd şi chiar din cei mai d'aprópe ai sei, care sĕ nărăvissseră a face neorândueli.

Tot acéstă pricină a străşniciei lui Tudor către ostaşii sei, care credea că va putea să întroducă disciplina, aŭ fostŭ şi pierderea lui; că, precum am audit atunci când căpitan Iordache şi Farmache, trimişii prinţului Al. Ipsilanti, veniră la satul Golescii, unde se afla Tudor, dacă nu găsea pe căpitanii lui Tudor desgustaţi de crudimele lui, nu 'i-ar fi putut trage în partea lor; cu care faptă aŭ putut lua fără vre-uă luptă pe Tudor; şi trimiţêndu-lŭ la Ipsilant, îl omorî.

Iordache Oteteleşanu.

No. I.

De la Slugerul Theodor către D-lor familiele de boeri aflate la Benesci.

Cuviinciósă închinăciune!

Fraţilor! cu tóte că nu sunt din sânge de evgenist [1]); dér tot simţŭ durerile cellor evghenişti; căci, cum am aflat de primejdia în care sînteţi, 'mi am lăsat drumul, şi am pornit spre a întêmpina rĕul; nenorocirea însĕ 'mi a stat împrotivă, că n'am putut ajunge la vreme; dér ca sĕ cunósceţi D-vóstră că cugetul meŭ n'a fost nici este a se urma unele ca acestea, eată, pe cei ce aŭ fost pricina, 'i am tăiat pe amênduoi, şi le trimit capetele spre încredinţare, pe care sĕ porunciţi a le pune la respântii, spre pilda şi a altora. Eată se trimit D-v. şi lucrurile ce s'aŭ găsit la aceşti tâlhari, precum argintul unei sfinte icóne şi din hainele cocónelor D-vóstre.

---

1) de nobilŭ.

Să avețĭ bună nădejde în Dumnedeŭ, că în scurtă vreme vě vețĭ despăgubi și de celle ce v'a jefuit; și sunt

Al Dv. ca un frate și slugă

Theodorŭ

Scris din satul Otetelișŭ
1821 Martie 3.

No. II.

De la Slugerul Theodor către tóte familiile boerescĭ căte s'aŭ aflat la Benescĭ, închinăciune dupe cuviință! [1])

Cu frățéscă plecăciune mě închin Dv.!

Fraților, eată trimisseiŭ Dv. treĭ ómenĭ de aĭ Adunăriĭ cu care să vě putețĭ înțelege a face carre; și cu acéstă scrisóre către cuvioșia sa Egumenul sf. Monăstirĭ Horezul, să mergețĭ la Horezŭ; și fiind că peste câ-va dille este să vie atât la acea monăstire cât și la altele din prejur câțĭ-va paznicĭ acolo, să vě arătațĭ către acella ce va fi maĭ mare asupră-le cu scrisórea ce făcurăm către părintele Egumen, a vě da celle trebuinciόse; și sosind sănătoșĭ la monăstire, cu întórcerea ómenilor noștriĭ, să ne trimitețĭ respuns; și sunt

Al Dv. ca un frate și slugă

Theodorŭ

1821 Martie 8.

Se va trece de către Dv. de desubtul scrisoriĭ părinteluĭ Egumenŭ tóte familiile câte sînteţĭ.

No. III.

Dela Slugerul Theodor către cuvioșia sa năstavnicul Egumenŭ al Monăstireĭ Horezu.

Fiind că acest sf. lăcașŭ, cum și alte asemenea, sunt făcute de némul noroduluí românescŭ ca pe la vremĭ să se adăpostéscă și să se ocrotéscă familiile celle cinstite, apărându-se a nu pătimi vre-un rěŭ, de aceea vin acolo celle maĭ josŭ

---

[1]) Adressa scrisoriĭ.

arătate familiĭ boerescĭ; şi sosind aci, sĕ le cultivarisiţĭ cu tóte celle trebuincióse, hrana D-lor şi a ómenilor, a nu cerca vre uă lipsă; şi de urmare şi priimirea D-lorŭ, să avem respuns cu întórcerea ómenilor meĭ. Dér nu care cumva să te arăţĭ cu vre uă împrotivire, că apoĭ sĕ nu-ţĭ pară reŭ. Şi sĕ am respunsul cuvioşieĭ talle de priimire şi urmare, negreşitŭ.

Theodorŭ.

1821 Martie 8.

(Urmésă lista ce conţine 32 de nume, coprinse în opt familiĭ.)

Nota No. XXXVI

Cuvîntul luĭ Tudor către Pandurĭ, după mórtea celor duoĭ Bulgarĭ dela Benescĭ.

Fraţilorŭ !

Până adĭ nu v'am descoperit pricina tainică a sculăriĭ melle. Nu dela sine singur am luat armele, ci în înţelegere cu maĭ Mariĭ nostriĭ; şi d'aceea nicĭ nu privesce acéstă mişcare la stingerea Boerilor, carĭ nicĭ nu ni se împrotivesc cu denadinsul, fiind greşită ideea ce v'aţĭ făcut de dênşiĭ.

Acum, fiind că se apropie césul, étă vĕ descoper la toţĭ adevĕrul, încunoscinţêndu-vĕ că pornirea acésta este din porunca împĕratuluĭ Alessandru allŭ Russieĭ; şi privesce, nu numaĭ la mântuirea nóstră, ci şi a întreguluĭ mému grecescŭ.

Prinţul Alessandru Ipsilanti, eşind din Moldova, a călcatŭ pe pămêntul ţĕrreĭ-Românescĭ, cu însemnată ostire. In urma sa se astéptă şi marea putere a Russieĭ, care sĕ află la Prut.

Noĭ vom înlesni trecerea Prinţuluĭ Ipsilant peste Dunăre, ca să mérgă spre mântuirea patrieĭ sélle. Ruşiĭ ne vor ajuta ca să coprindem cetăţile turcescĭ de pe marginea Dunăriĭ, ce cad în partea nóstră; şi apoĭ ne vor lăsa a ne cârmui singurĭ cu legile nóstre.

Incetaţĭ dar de adĭ înainte de orĭ ce jafurĭ şi ommorurĭ, de orĭ ce fapte relle; căcĭ orĭ care se va dovedi abătut dela poruncile date, cu mórte îlŭ voiŭ pedepsi eŭ însu'mĭ, după pilda ce v'am dat adĭ. [1]

---

[1]) Fotino, pag. 48—49.

Nota No. XXXVII.

Proclamaţia luĭ Ipsilanti către poporul Moldavieĭ.

Locuitorĭ aĭ acesteĭ ţĕrrĭ Moldavia!

Vĕ încunoscinţeḑu că, cu voea luĭ Dumneḑeŭ, tótă Grecia a ridicat astăḑĭ pretutindenĭ stégul mântuiriĭ selle de sub jugul tirranieĭ, proclamând libertatea patrieĭ lor. Eŭ, împreună cu compaérioţiĭ meĭ, mĕ duc unde mĕ chiamă trâmbiţa poporuluĭ şi a patrieĭ mele. Vĕ încredinţeḑŭ déră, şi vĕ garanteḑŭ atât din parte-mĭ cât şi din partea tuturor compatrioţilor meĭ, câţĭ se află aicĭ, şi pe care am onóre să-ĭ cârmuesc, că veţĭ avea tot repaosul şi assigurarea şi pentru persónele şi pentru averile vóstre. De aceea fie-şĭ care să-şĭ caute, cu aceeaşĭ libertate ca în trecutu, de datoriile şi ocupaţiile selle, fără să se turbure câtŭ de puţin de mişcările melle; pentru că stăpênirea acestuĭ Principat rĕmâne, ca şi până acum, suppusă la acelea-şĭ legĭ întru săvĕrşirea datoriilor selle. Intr'adevĕrŭ, vĕ ḑicŭ, o locuitorĭ aĭ Moldavieĭ, că pronia ceréscă v'a dăruit pe Domnul ce vĕ cârmuesce astăḑĭ, pe Mihaĭ Vodă Suţu, protector zelos allŭ drepturilor patrieĭ vóstre, părinte şi bine voitor al vostru. Fiţĭ încredinţaţĭ că Măria Sa este astfel precum îl numesc; şi uniţi-vĕ cu Inălţimea Sa pentru paza fericiriĭ vóstre; şi décă din întêmplare nescaĭ-va desperaţĭ Turcĭ ar năvăli în ţérra vóstră, nu vĕ temeţĭ nicĭ de cum; căcĭ uă putere tare e gata să pedepséscă îndrăsnéla lor. [1])

Al. Ipsilanti.

Iassĭ, 23 Februariŭ 1821.

Nota No. XXXVIII.

Proclamaţia lui Ipsilanti către Eteristiĭ din Romania.

Fraţĭ Eterişti!

In sfârsit a sosit momentul strălucit, ş'atât de asteptat! Scopul activităţiĭ si străduinţelor nóstre de maĭ mulţĭ anĭ vede astăḑĭ lumina! Legătura de fraţĭ ce am făcut'o va fi în eternitate pentru noĭ singura mântuire pe drumul fericiriĭ nóstre. Fraţĭ şi Camaraḑĭ! Aţĭ arătat ce póte un amorŭ purŭ si căl-

[1]) Filimon, vol. II. pag. 289. — Veḑĭ şi Dîrzénu, Trompeta No. 656.

duros de patrie. Dér Grecia, în reînvierea sa actuală, ascéptă încă lucrurĭ maĭ marĭ de la voĭ; si acésta cu tot dreptul: căcĭ dacă pentru nisce simple speranțe ațĭ sacrificat totul, ce n'o să faceţĭ acum când stéoa strălucită a libertăţiĭ nóstre se ivesce pe orizont? La lucru dar, fraţilor! Sĕ contribuéscă si de astă dată fie-care după averea sa cu ómenĭ armaţĭ, arme, banĭ si haine naţionale. Posteritatea va bine-cuvênta numele vostru si vĕ va considera ca fondatoriĭ fericiriĭ sele [1])

Alessandru Ipsilanti.

Iassĭ, 24 Februarie 1821.

Nota No. XXXIX.

Proclamaţia lui Ipsilanti, către poporul grecescŭ.

Combateţĭ pentru credinţă şi patrie!

Ellenĭ, ora a sosit! De mult popórele Europeĭ, combătândŭ pentru drepturile si libertăţile lor, ne învitaŭ să-ĭ imităm. De si óre-cum libere, elle tot s'aŭ silit, din tóte puterile, să 'sĭ mărésca libertatea, si printr'ênsa fericirea lor. Fraţiĭ si amiciĭ nostriĭ sunt pretutindenĭ gata. Sêrbiĭ, Sulioţiĭ si întregul Epirŭ ne astéptă cu armĕle în mână. Sĕ ne unim dér cu entusiasm. Patria ne chiamă!

Europa, aţintêndu-sĭ ochiĭ asupră-ne, se miră de nemişcarea nóstră. Rĕsune dér toţĭ munţiĭ Greciei de sunetul trompeteĭ nóstre resbelice, si văile de sgomotul îngroḑitor al armelor nóstre! Europa se va mira de vitejiile nóstre; si tyraniĭ nostriĭ, tremurând si paliḑĭ, vor fugi dinaintea nóstră.

Popórele celle luminate alle Europeĭ se occupă cu restabilirea proprieĭ lor prosperităţĭ; si pline de recunoscinţă pentru binefacerile strămosilor nostriĭ către dênsele, doresc liberarea Grecieĭ. Noĭ însă, arătându-ne demnĭ de virtuţile părinţilor nostriĭ, si de secolul acesta, suntem plinĭ de speranţă că vom dobândi protecţiunea si ajutorul lor. Mulţĭ amicĭ aĭ libertăţiĭ din sênul lor vor veni sĕ combată allĕturĭ cu noĭ. Miscaţi-vĕ dar, amicilor; si veţĭ vedea uă putere tare apărândŭ drepturile nóstre. Veţĭ vedea mulţĭ si din inamiciĭ nostriĭ, convinşĭ de dreptatea causeĭ nóstre, întorcênd spatele inamiculuĭ

---

[1]) Opera luĭ Prokesch, vol. III, pag. 55.

si unindu-se cu noĭ. Arate-se eĭ cu cuget curat, si patria 'ĭ va priimi în braţele sélle. Cine vĕ maĭ opresce dar braçul vostru bărbătescŭ? Inamicul nostru laşŭ este slabu si fără putere; capiĭ nostriĭ sunt esperimentaţĭ, si toţĭ compatrioţiĭ nostriĭ plinĭ de entusiasm. Uniţi-vĕ dér, vitejĭ si mărinimosĭ Ellinĭ. Formeḑe-se falangele naţionale, arate-se legióne patriotice, si veţĭ vedea pre acellŭ bĕtrânŭ colosŭ allŭ Despotismuluĭ căḑêndŭ de sine în faça drapelurilor nóstre triumfătóre. Toţĭ ţermiĭ măreĭ Ionice si Egee rĕsune la sunetul trâmbiţelor nóstre. Corăbiile grecescĭ, carĭ în timp de pace sciaŭ a se neguţĕtori si a lupta, vor sĕmăna în tóte porturile tiranuluĭ, prin foc si sabie, gróza si mórtea. Şi care animă grecéscă va sta în nepăsare la chiemarea patrieĭ? In Roma, un amic allŭ Cesaruluĭ, scuturând sângerânda hlamidă a tiranuluĭ, ridică poporul; ce veţĭ face voĭ, Ellinĭ, cărora patria îsĭ arată ranele sélle, şi reclamă cu voce întreruptă ajutorul fiilor seĭ?

Pronia cerésca, amicĭ compatrioţĭ, îndurându-se de nenorocirile nóstre, a condusŭ lucrurile ast-felŭ în cât, cu puçine ostenele, vom dobăndi, împreună cu libertatea, si tóte fericirile; dacă dar, dintr'o condemnabilă neîndemânare a intereselor nóstre, vom rĕmânea indiferenţĭ, tiranul, devenind maĭ înfuriatŭ, va îmmulţi sufferinţele nóstre, si vom ajunge pentru tot d'auna cellŭ maĭ nefericit din tóte popórele.

Aruncaţi-vĕ ochiĭ vostriĭ, compatrioţilor, si priiviţĭ jalnica nóstră stare! Priviţĭ, icĭ templele nóstre profanate; colo, copiĭ nostri răpiţĭ, si sacrificaţĭ, în modul cellŭ maĭ scandalos, voluptăţiĭ nerusinate a barbaruluĭ nostru tiran; casele nóstre despuiate, câmpiile nóstre pustiite, si pre noĭ însi-ne degradaţĭ în miserabila stare de sclavĭ.

E timp ca sĕ scuturăm acest jug insuportabil; să liberăm patria; sĕ doborâm semiluna, ca să ridicăm acellŭ semn prin care suntem tot d'auna victoriosĭ, adică crucea; si să rĕsbunăm ast-fellŭ patria nóstră si religia ortodoxă de dispreţulŭ umilitor al acestor nelegiuiţĭ. Intre noĭ cel maĭ nobil este acela care va apăra maĭ bărbăsesce drepturile patrieĭ, si care o va servi cu folos. Poporul, adunându-se, îsĭ va allege pre senatoriĭ sĕĭ, si acestuĭ consiliŭ suprĕm vor fi supuse tóte lucrările nóstre; sĕ ne miscăm dér într'un cuget comun: bogaţiĭ depuie parte din propria lor avere, păstoriĭ spiritualĭ însufleţéscă poporul prin esemplul lor, si ceĭ învĕţaţĭ povĕţuéscă-ĭ celle spre folos. Compatrioţiĭ nostriĭ, civilĭ séŭ militarĭ, carĭ

servă pre la Curţĭ streine, renunţând fie-care la serviciile ce are, grăbéscă sĕ intre toţĭ în strălucita arenă ce li se deschide, si plătéscă patrieĭ tributul ce-ĭ datoresc; si ca nisce vitejĭ să ne înarmăm cu toţiĭ, fără întârḑiere, cu nebiruita armă a bărbăţieĭ; si vĕ promit în curênd victoria, si apoĭ tot binele. Cum nisce mercenarĭ lasĭ vor cuteza eĭ să stea façă în façă cu un popor ce combate pentru propria sa independinţă? Marture ne sunt luptele eroice ale strămosilor nostriĭ! Martură este Spania, care cea d'antêiŭ si singură sfărêmă falangele celle neînvinse alle unuĭ tiran.

Prin unire, concetăţeniĭ meĭ, prin respectu căre sfânta religiune, prin supunere la legĭ si la capiĭ nostriĭ, prin curagiŭ si stăruinţă, victoria nóstră este sigură. Ea va încorona cu laurĭ nevestejiţĭ luptele nóstre eroice; ea va însemna cu littere nesterse numele vostru în templulŭ nemuririĭ, pentru esemplul generaţiunelorŭ fiitóre. Patria va recompensa prin glorie şi onóre pre copii seĭ, ascultătorĭ si adevĕraţĭ; pre aceia însă cari voru remânea neascultătorĭ si surḑĭ la chemarea sa de aḑĭ, 'i va declara ca nisce bastarḑĭ asiaticĭ, si va da numele lor, ca pe allŭ altor trădătorĭ, blestemuluĭ Posterităţiĭ.

Sĕ implântăm dar din nuoŭ libertatea; curagioşĭ si mărinimoşĭ Ellinĭ, pre pămêntul classicŭ allŭ Grecieĭ; sĕ combatem între Marathonŭ si Thermopile; sĕ combatem pre mormintele părinţilor nostriĭ, carĭ luptară si căḑură acolo ca să ne lase liberĭ. Sângele tiranuluĭ este privit de umbra thebanuluĭ Epaminonda si athenianuluĭ Transybul, carĭ resturnară pre ceĭ treĭ-ḑecĭ de tyranĭ; ellŭ e plăcut umbrelor luĭ Armodiŭ si Aristogiton, carĭ resturnară jugul luĭ Pisistratŭ; umbreĭ luĭ Timoleon, care restabili libertatea în Corint si în Siracusa; e plăcut maĭ cu ossebire umbrelor luĭ Miltiade, Temistocli, Leonida si celor treĭ sute, carĭ măcelăriră de atâtea orĭ nenumĕrate ostirĭ alle barbarilor Persĭ, p'aĭ cărorŭ urmaşĭ, maĭ barbarĭ si maĭ molesiţĭ, este de datoria nóstră a-ĭ nimici astăḑĭ cu totul, fără greutate. La arme dar, amicĭ! Patria ne chiamă. [1])

Alessandru Ipsilanti.

In cartierul general dela Iassĭ.

24 Februariŭ, 1821.

---

[1]) Prokesch, op. cit., vol. III.

Nota No. XL.

Uă tabloŭ alegoric despre alianța popórelor creștine contra Turcilor din timpul resbelului pentru independința Grecilor.

In planul d'ântêiŭ, d'asupra, spre stênga, sĕ vĕdŭ patru bustur̆ în nuor̆, alle lu̇̆ Byron, Astige, Fabieros si Ocsfan, carĭ au luptat pentru independința Grecieĭ.

In al duoilea plan, de desuptul acellor eroĭ, se vede uă grupă de naționalitățĭ împilate de jugul turcŭ, sub forma de femeĭ îmbrobodite, si cu catene de mâinĭ, stând împrejurul uneĭ căldărĭ ce arde pe foc, si allŭ căria capac îl ridică una din acelle femeĭ.

In allŭ treilea plan, sĕ vĕd ruinele Grecieĭ, lêngă care șade un Turc plângând, în costumul seŭ cellŭ vechiŭ, cu ciubucul în mână, si un tuiŭ la pămênt; iar lângă Turc sunt treĭ câinĭ ce latră, simbolul Diplomațieĭ saŭ al Sânteĭ Alianțe.

In mijlocul tablouluĭ este un stejar centenar, între ramurile căruia fâlfăe stindardul ellen tricolorŭ, cu uă cruce în mijloc; si pe ellŭ cuvintele *Libertate saŭ Mórte*, scrise în limbele română, ellenă si slavă.

Subt acellŭ stindard appare p'între crăcĭ capul unuĭ preót si al unuĭ Palicari.

Lângă trunchiul stejaruluĭ este geniul Elladeĭ, sub forma uneĭ femeĭ, cu corónă pe capŭ si cu hlamidă pe umerĭ, țiindŭ lângă sine un copil, în cămașă sdrențuită, simbolul Grecieĭ regenerate.

Subt acéstă emblemă este uă pétră sepulcrală, pe care sunt cununĭ de immortale; și lîngă ea uă căpățână de mortŭ, așeḍată pe doue óse de picióre; iar sub căpățînă e scrisă data **1821**; sub acéstă piatră sĕ vĕd puscĭ, tunurĭ, róte de tunu, săbiĭ si pistóle.

In planul d'antêiŭ, spre drépta, sĕ vede uă grupă de sătenĭ veselĭ, strigând *urra*!

In allŭ doilea plan, maĭ multe femeĭ cu copiĭ în braçe, emblema naționalitaților, înviate prin revoluțiunea dela 1821; mamele arată copiilor symbolul Elladeĭ încoronate.

In al treilea plan, tot la drépta, sĕ vĕd stindardele acellor naționalitățĭ, pe carĭ sunt scrise în elinesce cuvintele: Tracia, Tessalia, Bulgaria, Bosnia, Macedonia, etc.

In fine, subt acest tabloŭ, sĕ citesc următórele versurĭ, în limba grécă, slavă si română:

Naționalitățile din Orient cari tind la independința lor.

Copiĭ meĭ ceĭ respândițĭ,
In țĕrĭ strĕine rissipițĭ,
Toțĭ grăbiți-vĕ, venițĭ,
Imprejurul meŭ sĕ fițĭ.
Amintițĭ voĭ jurămêntul,
Strămoșesc, comun și sfânt;
Sĕ nutrim toțĭ simțimêntul
Contra cruduluĭ păgân.
Vrăjmășia sĕ lipsĕscă,
Uă frăție sĕ unĕscă
Pe popoliĭ bunĭ, crestinĭ,
Ca sĕ fugă toțĭ păgânĭ.
Crucea sântă să 'nălțămŭ;
Focul sacru s'ațâțăm;
De la Prut păn' la Egypt,
Drapelul sânt sĕ stea 'nfiptŭ.
Libertate saŭ brav' mórte,
Fiĭ simbolul strămoșescŭ;
Independință strigațĭ fórte
La congresu Europenescŭ.
Frațiĭ toțĭ, să ne sculămŭ,
Drepturĭ s'ă recăpătăm,
Singurĭ drama resolvămu. [1])

Nota No. XLI.

Proclamația luĭ Ipsilanti către pribegițiĭ ellenĭ.

Celle de maĭ mulțĭ anĭ nenorocirĭ ale Elladeĭ aŭ silitu pe mulțĭ din credincioșiĭ sĕĭ fiĭ să'șĭ părăsĕscă sfintele lorŭ vetre, și să pribegĕscă în țĕrĭ streine, câutând uă sórtă maĭ bună.

Voĭ, amiciĭ meĭ compatrioțĭ, pe carĭ sórta v'a împinsŭ în aceste Principate, ațĭ fost silițĭ de împrejurărĭ contrariĭ să ajungețĭ a ședea în dărătul trăsurelor boierilor pămêntenĭ; disprețŭ și insultă neaudită până acum pentru locuitoriĭ Elladeĭ! Eată dar vi se deschide carieră strălucită, sacra luptă pentru patrie și religie. Grăbițĭ a spăla acéstă fără voie umilire, în-

---

[1]) Unŭ essemplarŭ din assemenea tabloŭ l'am găsitŭ la d. Sotir Ioanid, arendașulŭ moșieĭ Haimanalele, vatra M-reĭ Mărgineni. —

rolându-vĕ sub stégul libertății; și patria recunoscĕtóre, iertândŭ cu generositate acéstă primă a vóstră greșélă involuntariă, e gata a deschide brațele spre a vĕ priimi, și a încununa capetele vóstre cu patrioticele cununĭ alle gloriei. Câțĭ însă vor remânea surḑĭ la acéstă sacră chemare a Patriei, și vor voi să remăie totŭ slugĭ alle boierilor din Moldavia și Valahia, și să stea îndărătul trăsurelorŭ lorŭ, pe când ceĭ-lalțĭ frațĭ aĭ lor să luptă pentru libertate, să scie că de acum înainte nu pot să maĭ pórte nicĭ arme, nicĭ onorabilul portŭ albanesŭ; ci trebue să iea portul pământenilor, și să se prenumere între dênșiĭ. [1])

Alex. Ipsilanti.

Galata, 25 Februarie 1821.

Nota No. XLII.

Adressa luĭ Ipsilanti

către Prea-sânția Sea părintele Mitropolitŭ alŭ Ungro-Vlachieĭ, iubitorĭ de D-ḑeŭ Episcopĭ, și nobilĭ boerĭ aĭ Divanuluĭ Valachieĭ.

Nu sunt la îndoială că vor fi cunoscute și D-vóstre mișcările némuluĭ ellinescŭ pentru liberarea luĭ; și că într'aceste doue eparchiĭ a Moldavieĭ și Valachieĭ se strâng mulțime de oștirĭ, patrioțĭ ellinĭ, ca să mérgă spre săntul pământ al patrieĭ lor, și pentru ca să lupte cu ceĭ de acolo frațiĭ lor pentru sacrele drepturĭ naționale.

Oștirea va privi tot d'auna pre locuitoriĭ Moldavieĭ și Valachieĭ ca pe nisce frațĭ, și le garantéḑă, conform proclamațiilorŭ date (după care vĕ și alĕtur coppiĭ) siguranța averilor ș'a persónelorŭ, și amicie stabilă; și ca proba a cuvintelor melle este buna ordine ce aŭ păḑit la petrecerea lor în Moldavia. Multă mirare dar m'a coprins, informându-mĕ de fuga nemotivată a locuitoriloru din orașele Râmnicu și Buzĕu; și gândindŭ la tulburarea ce va pricinui în tótă țérra acéstă mișcare, mĕ grăbescŭ a vĕ assigura de netemerea și liniștea ce trebue să avețĭ; și a vĕ ruga să publicațĭ ca negutĕtoriĭ să-șĭ urmeḑe fără grijă affacerile lor comerciale; și ceĭ-lalțĭ locuitorĭ aĭ patrieĭ vóstre să petrécă în linisce. —

---

[1]) Fotino, pag. 34. — Filimon, vol. II. pag. 291.

Fiţi încredinţaţi că puteenică împărăţie, care protege aceste doue eparchii, nici într'un chipŭ nu va îngădui a se face cea mai mică năvălire a barbarilorŭ, dupe cum şi Escelenţia Sea Generalul en-chef Contele Witgenstein a priimit poruncă ca să cobóre la graniţă cu oştirile russesci ce se află în Bessarabia; care s'a şi făcutŭ. Deci, ca pre nisce patrioţi buni şi alleşi, cârmuitori ai patriei vóstre, nu sunt la îndoială că vĕ veţi grăbi a linisci poporul, şi a propri acestŭ fel de netrebnice urmări, cari adduc tot d'auna dupe sine pătimiri şi nenorociri.

Rĕspândiţi în poporŭ aceste proclamaţiuni alle melle, şi încredinţaţi din parte-mi pre toţi compatrioţii vostrii să nu aibă nici un fel de frică; ci să şéḑă la căminele lor. — Venirea mea vĕ va încredinţa despre adevĕrulu ḑisselor mele. Déră fiind că oştirile ellinesci aŭ să trécă prin Valachia, face trebuinţă ca să se pregătéscă în tóte drumurile provisiuni îndestulătóre, cum şi trebuinciósele conace pentru ostaşi; căci, afară din cei ce în trupuri mici de oştiri alérgă din tóte părţile, voiŭ trece şi eŭ însumi în puçine ḑille cu tabăra generală a Ellenilor; poftindu-vĕ D-vóstră sănătate şi fericire, remâiŭ fiŭ spiritual şi frate devotatŭ. [1])

5/17 Martie, 1821.

Alexandru Ipsilanti.

Oraşul Romanu.

Nota No. XLIII.

Jurămĕntul ostaşilor eterişti.

Ca creştin ortodoxŭ, şi fiŭ alŭ sobornicescei şi apostolicescei nóstre biserici, jurŭ, în numele Atotu-puternicului nostru D-ḑeŭ, în numele Domnului nostru Iisus Hristos şi al sânte Treimi, să remâiŭ credinciosŭ religiei şi patriei melle.

Jurŭ să mĕ unescŭ cu toţi fraţii mei creştini pentru liberarea patriei nóstre.

Jurŭ să vărsŭ şi acéstă ultimă picătură din săngele meŭ pentru religia şi patria mea.

Sĕ morŭ cu fraţii mei pentru libertatea patriei şi a credinţei melle.

[1]) Memoriul lui Dârzénu, „Trompetta“, No, 657. — Veḑi Filimon, vol. II. pag. 293—294. —

Sĕ uccidŭ chiar și pe fratele meŭ, dacă ĭlŭ voiŭ simți trădător alŭ patrieĭ.

Sĕ mĕ supuiŭ comandantuluĭ, pentru patria mea.

Sĕ nu cautŭ înapoĭ, până ce nu voiŭ goni maĭ întêiŭ pe dușmanul patrieĭ și al credințeĭ melle.

Sĕ iaŭ armele la orĭ ce împrejurare, îndată ce voiŭ afla că comandantul meŭ pornesce contra tiranilor, și să înduplec pe toțĭ prietenii și cunoscuțiĭ meĭ a mĕ însoci.

Sĕ privescŭ tot d'auna cu ură și disprețŭ pe Turcĭ, vrăjmașiĭ nostriĭ.

Sĕ nu lasŭ armele, maĭ 'nainte de a-mĭ vedea patria liberă și pe vrăjmașiĭ eĭ nimicițĭ.

Sĕ-mĭ vărsŭ sângele pentru ca să învingŭ pe inamiciĭ credințeĭ melle, saŭ sĕ morŭ ca martirŭ pentru Isus Hristos.

In fine, jurŭ pe înfricoșata taină a sânteĭ Cuminecăturĭ, că mĕ mulțumescŭ sĕ fiŭ lipsit de sânta Impărtășire în ultima oră a vieței melle, dacă nu-mĭ voiŭ împlini tóte făgăduelele; pentru care am jurat înnaintea icóneĭ Domnuluĭ nostru Isusŭ Hristosŭ. [1])

Nota No. XLIV.

Proclamația lui Ipsilanti. către Româniĭ din Valachia.

Bărbațĭ Dacĭ!

Astădĭ lassŭ binc-cuvêntatul pământ al Moldavieĭ, și calcŭ pe pământul iubiteĭ vóstre patriĭ. Cu brațe deschisse și cu lacrămĭ de bucurie ne-a priimit iubitorulŭ de libertate poporŭ alŭ Moldavieĭ; acelleașĭ sentimente așteptŭ a vedea și în nobiliĭ fiĭ aĭ Dacieĭ.

Bărbațĭ Dacĭ, ducêndu-mĕ unde glasul patrieĭ melle mĕ chiamă, viŭ și catre voĭ ca unŭ vestitorŭ al neatârnăreĭ și fericireĭ vóstre politice. Vécurĭ destule sârmana vóstră Patrie, plecându-șĭ grumazul la neomenossul jug al selbaticuluĭ despotism, perdusse și acelle rămășițe ale drepturilor eĭ, pe cândŭ tirania Domnilor vostriĭ têmpisse facultățile vóstre spirituale, și slăbisse acellŭ caracterŭ al naționalitățiĭ, cu care în vĕchime atĭ pututŭ conserva neatârnarea politică, și a vĕ împrotivi atâția annĭ la năvălirile neîmpăcaților inamicĭ aĭ omeniriĭ.

---

[1]) Filimon, vol. II. pag. 294—295.

In sfêrşit ora redobêndiriĭ libertățeĭ vóstre a sunat! Uă nație mare, mare pentru strămoșescile eĭ isbândĭ, mare pentru nepilduita mărinimie în timpulŭ nenorocirilorŭ eĭ, alérgă în strălucita carrieră a neatârnăriĭ; si nu este departe a culege fructulŭ vitezelorŭ și glorióselor lor lupte. Voĭ ce maĭ așteptațĭ? Cândŭ vețĭ putea găssi timpŭ maĭ favorabilŭ pentru recăpătarea sfintelorŭ vóstre drepturi, călcate de atâtea vécurĭ? E timpul, amiciĭ meĭ Dacĭ, să vĕ desceptațĭ. E timpulŭ să simțițĭ, și să cerețĭ fireștile și politicescile vóstre drepturĭ, pe care natura le-a datŭ omuluĭ, și pe care societatea politică e datóre să le apere și să le assigure. Fițĭ încredințațĭ că a trecutŭ timpulŭ cândŭ vocea poporuluĭ era puçin ascultată de ceĭ puternicĭ. Astădĭ vedemŭ pe însușĭ capiĭ națiilor dând de bună voe drepturile cuvenite popórelorŭ, și silindu-se a satisface dreptele lorŭ dorințe.

Bărbațĭ Dacĭ, în trecerea mea prin scumpa vóstră patrie, cea d'antêiŭ grijă a mea va fi a pazi acea ostășéscă bună ordine (disciplină) pe care e datórŭ a o păzi uă nație însuflețită de generósele sentimente ale patriotismuluĭ și libertățiĭ.— Suntŭ încredințatŭ că și noĭ vom întêmpina din parte-vĕ uă amicală priimire, și ast-felŭ precum se cuvine unorŭ bărbațĭ ce sĕ luptă pentru fericirea obstéscă. [1])

Alexandru Ipsilanti.

Focșanĭ, 1821 Martie 13.

Nota No. XLV.

Proclamația luĭ Ipsilanti către nobiliĭ locuitorĭ din Bucurescĭ.

Trecândŭ pe pămêntul Dacieĭ, amŭ aflat cu mare nemulțumire că, lasândŭ pustie capitala vóstră, v'ațĭ rissipitŭ.

Locuitorĭ aĭ Bucurescilorŭ! Ceĭ dreptŭ cugetătorĭ desaprobă purtarea vóstră. Patriotismul bărbațilorŭ generoșĭ la assemenea împrejurărĭ se cunósce. Când stâlpiĭ patrieĭ daŭ assemenea essemple, ce maĭ remâne să facă poporulŭ?

Nobilĭ locuitorĭ! Intórcețĭ-vĕ la vetrele vóstre; interessele patrieĭ vóstre, ale poporuluĭ, și chiarŭ alle vóstre, vĕ chiamă în capitala țĕrreĭ. Astădĭ este vorba pentru viitórea libertate a Națieĭ vóstre. Care din voĭ se va arăta nedemnŭ de acésta?

---

[1]) Fotino, pag. 36. — Vedĭ și Filimon, vol. II. pag. 120—121.

Dacă din nenorocire se află vre-unulŭ între voĭ assemenea, stingă-se numele luĭ din rêndulŭ cellor de bunŭ némŭ! Patria luĭ i va cere într'uă ḑi cuvêntŭ de indifferinţa sa; fie încredinţatŭ că frica luĭ este nemotivată; şi că maĭ 'nainte de a se vărsa uă picătură de sânge dacŭ, mormêntulŭ va accoperi trupurile nóstre alle tuturoru. [1])

Alexandru Ipsilanti.

Mizil, 1821 Martie 18.
Dată în ellinésca taberă generală.

Nota No. XLVI.

Scrisórea Prinţuluĭ Ipsilanti către Imperatorul Russieĭ.

Sire!

Impulsiunile generóse alle naţiilor vin dela Dumneḑeŭ; şi negreşit Greciĭ, printr'uă inspiraţiune divină, se ridică astă-ḑĭ în glóte pentru a scutura jugul nesufferit ce 'ĭ împiléḑă de 4 secole. — Datoria mea către patrie şi ultima voinţă a tatăluĭ meŭ îmĭ ordonă imperios a mĕ devota, din preună cu fraţiĭ meĭ, pentru uă causă atâtŭ de justă, la salvarea ţĕrreĭ melle. Sire, maĭ mult de douĕ sute adresse, subscrise de maĭ mult de şésse sute miĭ notabilĭ din tóte classele şi provinciile Greciei, mĕ chiamă să mĕ pun în fruntea lor pentru a învinge séŭ a muri cu dênşiĭ. — Cu toţĭ am făcut acestŭ jurămêntŭ, pe care 'lu vom împlini neapĕratŭ.

Mĕ vĕdŭ silit a însemna aci pe scurtu chipul cum aŭ ajuns Greciĭ a se decide la acésta. Sunt câţĭ-va anĭ de cândŭ s'a format uă societate secretă al căria scopŭ este salvarea Greciei. Acéstă societate a crescutŭ repede, şi ramificaţiile eĭ sĕ întindŭ astăḑĭ în tóte părţile lumiĭ unde se află Grecĭ. Dumneḑeŭ, care protege causele celle juste, a bine-voit a-şĭ arunca uă privire de compătimire asupra nenorociteĭ mele Patrii, şi întuneca vederea tyranilorŭ seĭ, carĭ remasseră în cea maĭ complectă apatie cu tóte avertismentele repetate ale Englesilor, şi cu tot spiritul de independenţă alŭ Grecilor ce se manifestă cu tărie.

Politica Sultanuluĭ actualŭ d'a stermina pe toţĭ Paşiĭ din Rumelia de care se teme, ridică curagiul Grecilorŭ; şi resbe-

---

[1]) Fotino, 62—63. — Veḑĭ şi Filimon, vol. II, pag. 323.

lul Porții contra luĭ Aali Pașa dela Janina exaltă entusiasmulŭ lorŭ. In acestŭ momentŭ căpitanii Epiruluĭ batŭ oștirile Sultanuluĭ; Sulioții și Parganioții reintră în patria lorŭ pentru a se declara liberĭ; tóte provinciele Grecieĭ se populédă cu apărătorĭ îndrăsnețĭ aĭ libertății; Morea și Archipelul se mișcă; insula Creteĭ se rescólă ; Serbia, Bulgaria, Tracia și Macedonia allérgă la arme; Valachia și Moldavia se ridică, și Turcii înspăimêntațĭ staŭ la Constantinopole pe unŭ vulcanŭ gata a-ĭ înghiți. Ast-fellŭ este, Sire, astădĭ starea lucrurilor în Grecia Cutezŭ a assicura pe Inălțimea Vóstră Imperială că nicĭ uă putere humană nu va putea opri acestŭ sborŭ generos allŭ Grecilorŭ, și că resistența la dorința generală a națiunii póte o va perde pentru totŭ d'auna, pe cândŭ décă entusiasmulŭ seŭ ar avea unŭ conductor se speră că va fi salvată.

Abandona-veĭ, Sire, pe Grecĭ, cândŭ cu unŭ singurŭ cuvêntŭ i poțĭ scăpa de tyrania cea maĭ monstruósă, și de grozăviile uneĭ lupte lungĭ și teribile?

Provedința va protege, fără îndoială, causa nóstră atâtŭ de justă; și suntem în dreptŭ, Sire, că Inălțimea Vóstră să fițĭ allesŭ a pune capăt lungelorŭ nóstre sufferințe.

Nu respingețĭ, Sire, rugăciunile a 10 millióne de crestinĭ, cari, credincioșĭ divinuluĭ nostru Salvatorŭ, întărîtă chiarŭ prin acésta ura Tyranilor lorŭ.

Scapă-ne, Sire. Scapă religia de persecutorii eĭ; dă-ne înapoĭ templele și altarele nóstre, de unde lumina divină a Evangeliuluĭ a luminatŭ marea națiune ce guvernațĭ. Liberédă-ne, Sire. Curăță Europa de acești monstrii sângeroșĭ, și bine-voesce a adăoga, pe lângă numele de Salvatorŭ al Europeĭ, și acella de liberatorŭ al Grecieĭ.

Cu cea maĭ profundă încredere în mărinimia Majestății Vóstre Imperiale, cutedŭ a cere protecțiunea Vóstră pentru maica mea, pentru toțĭ consângeni meĭ, și pentru tóte familiile Grecilor ce s'aŭ devotatŭ patrieĭ lorŭ. — Vĕ jurŭ pe onóre că nicĭ unulŭ din consângenii meĭ nu cunoscea proiectele melle. —

Cutedŭ a spera că Majestatea Vóstră Imperială va bine-voi a ordona ca officerii Grecĭ ce sunt în serviciulŭ Russieĭ, să pótă părăsi serviciulŭ fără greutate, spre a se devota patrieĭ lorŭ.

Eŭ și frații meĭ ceremŭ respectuos demissia nóstră din serviciul M. V. I. In tóte împrejurările vieții nóstre, devotamen-

tulŭ nostru pentru persóna Majestăţiĭ Vóstre va fi, Sire, fàră marginĭ.

Suntŭ, Sire, cu cellŭ maĭ profundŭ respectŭ, allŭ Majestăţiĭ Vóstre Imperiale,

prea humilŭ şi prea supusŭ servitorŭ

Alessandru Ipsilanti [1])

Iassi, 24 Februariŭ 1821.

Nota No. XLVII.

Respunsulŭ luĭ Capodistria, în numele Imperatului Russieĭ, către Alessandru Ipsilanti.

Laybah, $^{14}/_{26}$ Martie 1821.

Prinçulŭ meŭ,

Priimindŭ scrisórea Vóstră dela 24 Februariŭ, Impĕratul a simţitŭ uă mâhnire, cu atâtŭ maĭ profundă, cu cât appreciasse nobleçea sentimentelorŭ de carĭ 'ĭ aţĭ dat probe în serviciul sĕŭ. Majestatea Sea Imperială a fostŭ prin urmare surprinsă vĕḑêndu-vĕ urmândŭ esemplulŭ acellora carĭ, în secolulŭ nostru, cautâ, prin uitarea primelorŭ lorŭ datoriĭ, uă fericire ce nu o póte afla de câtŭ în stricta observare a preceptelorŭ religieĭ şi moraleĭ.

Strelucirea nasceriĭ Vóstre, cariera ce a-ĭ fostŭ îmbrăţişatŭ, justa consideraţiune ce căpătasseşĭ, totulŭ îţĭ impunea datoria a lumina despre adevĕratele lorŭ interese pe notabiliĭ Grecieĭ ce-'ţĭ arătaŭ uă încredere atâtŭ de firéscă.

Negreşitŭ, este în natura omuluĭ a dori îmbunătăţirea sórteĭ sélle; negreşitŭ maĭ multe împrejurărĭ aŭ inspiratŭ Grecilorŭ dorinţa de a nu rĕmânea streinĭ de propria lorŭ ursită; dar óre prin revoltă şi resbelŭ civilŭ speră eĭ a realisa dorinţa lorŭ? Óre prin machinaţiunĭ obscure şi prin comploturĭ întunecóse póte spera unŭ popolŭ sĕ învieḑe, şi sĕ se ridice în rîndulŭ naţiunilorŭ independinte? Impĕratulŭ nu crede astŭfelŭ. Ellŭ s'a grăbitŭ a assigura Grecilorŭ protecţia sa prin tractate încheiate între Russia şi Pórta.

Astă-ḑi aceste avantage suntŭ nesocotite; căile legitime suntŭ părăsite; şi voĭ vĕ siliţĭ a lega numele vostru de nisce eveni-

---

[1]) Prokeş Osten, op. cit. vol. III. — pag. 61—62. Veḑĭ şi Fillimon, vol. II, p. 87.

mente pe care Majestatea Sa Imperială nu póte de câtŭ a le desaproba pe façă.

Russia este în pace cu Imperiulŭ Ottomanŭ. Răscóla ce a isbucnitŭ în Moldova nu póte justifica, sub nicĭ unŭ cuvêntŭ, uă ruptură între celle douĕ State; arŭ fi dar a rupe cu Guvernulŭ turcescŭ, ar fi a sĕ purta vrășmăsesce cu dênsulŭ, a nesocoti credința tractatelorŭ, dacă Russia arŭ favorisa, fie-chiar printr'uă aprobare tăcută, uă revoltă ce are de scopŭ dărâmarea uneĭ puterĭ cu care Russia a declaratŭ și declară că e hotărîtă a fi în relațiĭ statornice de pace și amiciă.

Apoĭ, ce momentŭ ațĭ alesŭ voĭ spre a attaca Pórta? Chiar momentul în care negoțiațiunĭ, ce producŭ pe tótă ḑioa resultate fericite, încongiura acéstă pace de nouĕ garanții; momentulŭ cândŭ cererile familieĭ vóstre eraŭ să fie satisfăcute; cândŭ sciațĭ că Sultanulŭ era dispusŭ a vĕ face dreptate deplină. Cândŭ cunoscéțĭ aceste împrejurărĭ, și macsimele ce vorŭ dirige totŭ d'auna politica Impĕratuluĭ, cum v'ațĭ pututŭ face illusiune în privinça hotărîrilorŭ ce Majestatea Sa era sĕ ia? Cum ațĭ cuteḑatŭ să promitețĭ locuitorilorŭ din Prinçipate sprijinulŭ uneĭ mare puterĭ? Daca ațĭ creḑutŭ că puteți conta pe Russia, compatrioții vostriĭ o vorŭ vedea nemișcată, și peste puçin eĭ vĕ vorŭ imputa acéstă procedare nesocotită; curândŭ vețĭ simțĭ tótă greutatea rĕspunderiĭ uneĭ întreprinderĭ pe care nisce passiunĭ în delirŭ o putea consilia.

Cu tóte acestea nu este încă prea târḑiŭ pentru a reveni la rațiune și la adevĕrŭ. Salvarea ómenilorŭ rătăcițĭ ce vĕ încongiórá stă în mainele Vóstre. Singur le putețĭ arĕta consecințele uneĭ asemenea întreprinderĭ. Intórceți-vĕ dară de la uă asemenea orbire funestă, ca sĕ scăpațĭ și voĭ compatrioțiĭ vostriĭ de răsbunarea unuĭ guvernŭ ale căria interese i comandă a sĕ purta fórte aspru cu voĭ.

Nicĭ unŭ ajutorŭ directŭ séŭ indirectŭ nu putețĭ spera de la Impĕratulŭ; căcĭ, o repetŭ, este nedemnŭ de dênsulŭ a sâpa temelia imperiuluĭ turcŭ în complicitate cu uă culpabilă societate secretă. Dacă Russia ar avea motive legitime de nemulțumire contra Porțiĭ, și dacă Pórta ar refusa a vĕ satisface, daca într'unŭ cuvêntŭ întrebuințarea forțeĭ armate arŭ deveni inevitabilă, numaĭ la acea forță împăratulŭ arŭ avea recursŭ. Din contră, relațiunĭ cu totulŭ pacefice s'a stabilitŭ între celle douĕ puterĭ, și negoțierele începute de Ministriĭ lorŭ assigură din ḑi în ḑi maĭ multŭ unŭ succesŭ fericitŭ.

Cumpănesce, Prinçulŭ meŭ, aceste observaţiunĭ ce vĕ adressésă Impăratulŭ, şi prin cari vĕ dă uă ultimă probă despre bunătăţile selle. Profită de acestŭ salutariŭ avertismentŭ. Repară rêulŭ ce aĭ făcutŭ. Intâmpină nenorocirile ce o sĕ attragĭ asupra frumóseĭ şi nenorociteĭ vóstre patriĭ.

De ne veţĭ arăta mijlócele prin carĭ puteţĭ face sĕ încete tulburările, fără a călca tractatele esistinte între Russia şi Pórtă, împĕratulŭ nu va refusa intervenirea sa pe lângă guvernulŭ turcescŭ, angagiându-se a lua măsurĭ înţelepte care sĕ pótă readduce în Prinçipate liniscea de care elle aŭ atâta de mare nevoe. In orĭ ce altă ipotesă Russia nu va fi de cătŭ privitóre a evenimentelorŭ, şi ostirile imperiale nu sĕ vorŭ mişca din loculŭ lorŭ.

Vĕ anunţŭ că nicĭ voĭ nicĭ fraţiĭ vostriĭ nu maĭ sunteţĭ în serviçiulŭ Majestăţiĭ Selle Imperiale. Princesa Ipsilanti va continua cu tóte acestea a se bucura de protecţiunea sa; iar în ceea ce vĕ privesce personalŭ, Imperatorulŭ nu va permite în nicĭ uă ipotesă a reintra în Russia.

Acéstă scrisóre o veţĭ priimi prin D-nu Baron de Stroganov, care, după ce o va comunica Porţiĭ, este autorisătŭ a v'o transmite. D-nu Baronŭ o va însoçi de consiliele ce împăratulŭ vĕ îndémnă încă odată a le urma [1].

Capodistrias.

Nota No. XLVIII.

Respunsulŭ luĭ Ipsilanti la epistola luĭ Alexandru, din $^{14}/_{26}$ Martie.

Maestate,

Dacă pe de uă parte m'amŭ întristatŭ că Maestatea Vóstră ă desprobatu revoluţia începută de mine, pe de altă însă m'amŭ bucurarŭ vedêndŭ că Maestatea Vóstră, nu numaĭ că recunósce dreptulŭ comuneĭ dorinţe a Ellenilorŭ, pe care îl împărtăşescŭ, darŭ încă se arată şi dispusă a interveni în favórea lorŭ pe lângă Pórta Otomană. Din acéstă darŭ, precum şi din hotărîrea ce are M. Vóstră a menţine pacea cu Turcia, eŭ deducŭ, că M. Vóstră numaĭ mijloculŭ îlŭ desapprobă, nu însă şi cererea Ellenilorŭ; şi fiind că în cestiune este patria, eŭ nicĭ cum nu mĕ gêndescŭ la mine; ci cu bucurie iaŭ assupră-'mĭ

---

[1]) Prokes, vol. III pag. 65—67. — Vedĭ şi Filimon, vol. II pag. 324.

tótă respunderea urmării mele, și consimțŭ la încetarea întreprinderii.

Cândŭ însă, precum Maestatea Vóstră nu este nicĭ de cum la îndoială, negoțierile, fiindŭ în destulŭ de difficile, cerŭ un timpŭ maĭ îndelungŭ; iar Grecii, pornindŭ în fine resbelulŭ, și puterĭ îndestule aŭ, și hotărîre neclintită, pentru a'șĭ dobăndi autonomia lorŭ, la un assemenea cadŭ depunerea armelorŭ nu se póte face decâtŭ cu condițiunile următóre, pe care le suppuiŭ Maestățiĭ Vóstre, în numele lorŭ, rugându-vĕ:

1°. A mi se accorda mijlócele d'a trece în Grecia, nesupĕratŭ, cu tótă oștirea mea.

2°. A se da Ellenilorŭ patru forturĭ (cetățĭ), două în Peloponezŭ și douĕ în continentŭ, dintre care una va fi a Prevezeĭ.

3°. Ca basă a negoțierilorŭ se va recunósce autonomia Peloponeuluĭ, a Grecieĭ continentale și a insulelorŭ, cari aceste tóte suntŭ acum în mișcare.

Acestea suntŭ cererile pe care le propunŭ, aderândŭ la voința M. Vóstre. Dacă nu vorŭ fi priimite, ca ostașŭ allŭ patrieĭ melle, voiŭ continua resbelulŭ, și voiŭ sufferi mórtea pentru dânsa. Până la priimirea respunsuluĭ M. Vóstre, voiŭ sta fortificatŭ în părțile muntóse alle țerreĭ Romănescĭ, nepornindu-mĕ cu nicĭ unŭ felŭ de mișcare contra Turcilorŭ; afară de cadulŭ când eĭ se vorŭ porni contra mea." [1])

Alex. Ipsilantĭ.

Nota No. XLIX.

Scrisórea luĭ Ipsilanti către Caĭmacamĭ.

Drepturile assigurate de celle din urmă tratate alle Maestățiĭ Salle împĕratuluĭ Russieĭ, în privința cellorŭ douĕ Principate, m'aŭ silitŭ a-'ĭ face cunoscutŭ scopulŭ și starea de adĭ a acesteĭ țĕrrĭ, cum și pericolulŭ ce le amenință, dacă arŭ ajunge theatrulŭ resbeluluĭ prin îngăduirea intrăriĭ ostirilorŭ turcescĭ.

Impĕratulŭ, de și n'a încuviințatŭ rescóla de peste Oltŭ, daru ca să assigure liniscea și înfrățirea locuitorilorŭ acestorŭ țĕrrĭ, a însărcinatŭ pe Escellença Sa comitele de Capodistria a suppune Porțiĭ, prin ministrulŭ seŭ, D. Baron de Stroganoff,

[1]) Filimon vol. II. pag. 131.

propunerile ce'i făcea pentru folosulŭ și binele României, și care, de se vorŭ priimi, vomŭ lăsa și noi armele din mână.

Comunicândŭ astădi și D-lui Baron dorințele arătate împĕratului, și așteptândŭ pe locŭ respunsulŭ sĕŭ, vĕ facŭ și D-vóstre cunoscutŭ acésta, rugându-vĕ a interveni lângă Pașii dupĕ lângă Dunăre ca să nu sĕ grăbéscă a intra în țérră.

Iarŭ dacă s'arŭ călca în picióre tóte drepturile nóstre, nu mai suntŭ respundĕtor de ce se va întâmpla; și apărându-mĕ pe mine, voiŭ apăra acele drepturi [1].

31 Martie 1821.

Fratele vostru devotatŭ
Alexandru Ipsilanti.

Nota No. L.

Scrisórea Patriarhului, prin care aruncă anatema asupra Eteriștilor.

Grigore, cu mila luĭ D-deŭ Arhiepiscopŭ al Țarigraduluĭ, Noua-Romă, și patriarhŭ a tótă lumea.

Prea sânte Mitropolite... prea cinstite și exarhŭ allŭ plaiurilorŭ, întru duhul sântŭ, iubite frate și silliturgŭ; și D-vóstră, prea cinstiți Boieri, pămănteni și streini locuitori ai acestei țĕrri; onorabili neguțĕtori, și D-vóstră, staroști ai tutulorŭ binecuvêntatelor brasle, și toți dreptŭ-credinciosii creștini, de ori ce treaptă, iubiți fii duhobnicești ai noștrii, darŭ și pace voă delă Dumnedeŭ!

Unŭ adevĕrŭ, mai luminatŭ de cât sórele, este că recunoștința către bine-făcători e cea d'ântêiŭ basă a moralei; și că acella care priimeșce unŭ bine și se arată nerecunoscătorŭ, este cellŭ mai rĕŭ dintre toți ómenii. Acéstă rĕutate o vedem combătută în multe părți alle S-tei scripturi, și chiar de către însuși Domnulŭ nostru Isusŭ-Hristosŭ neiertată, precum esemplulŭ lui Iuda; căndŭ însă necunoscința este însoțită și de duhulŭ făcatorŭ de relle și resvrătitorŭ în contra bine-făcătórei nóstre, prea puternicei și nebiruitei Impĕrăţii, atunci arată și uă purtare contra lui Dumnedeŭ; pentru că dice scriptura că nu este Împărăție și stăpânire de cătŭ numai cea orănduită dela Dumnedeŭ; și veri-care se împotrivește acestei de Dumnedeŭ preste noi orânduită puternică împărăție, acella se împrotivesce voinçei lui Dumnedeŭ.

---

[1]) Prokesch-Osten, oper. cit. pag. 71. — Vedi și Filimon, vol. II. pag. 327.

Aceste două esențiale și temeinice datorii morale și religióse le-aŭ călcatŭ, cu uă nespusă semeție și îndrăsneală, atâtŭ orânduitul Domnŭ alŭ Moldovei, Mihailŭ Suțu, cum și Al. Ipsilanti. Toți connaționalii noștrii cunoscŭ nenumĕratele mile câte aŭ revărsatŭ prea puternica Împărăția nóstră asupra acestui rĕŭ-cugetător Mihail; din micŭ și neînsemnatŭ l'aŭ înălțatŭ la vrednicii și la măriri; din nesciutŭ și umilitŭ l'aŭ ridicatŭ la slavă și la cinste; l'aŭ îmbogățitŭ, l'aŭ îngrijitŭ, și în celle din urmă l'aŭ onoratŭ cu strĕlucitulŭ scaunŭ alŭ acestei domnii, făcându'lŭ Domnŭ preste poporŭ. Însĕ ellŭ, din fire rĕŭ-cugetătorŭ fiindŭ, s'a arătatŭ unŭ monstru, însuflețitŭ de nĕrecunoștință; și unindu-se cu pribeagulŭ Al. Ipsilanti, amĕnduoi retăciți de minte, și de opotrivă ambițioși trufași, saŭ mai bine vanitoși, aŭ proclamatŭ libertatea neamului; și cu glasulŭ acesta aŭ atrasŭ pe mulți și din cei de aici, rĕspândindŭ și propoveduitori în mai multe locuri, ca sĕ amăgească și sĕ tîrască în aceeași prăpastie de pierḍanie și pe alți mulți din connaționalii noștrii; și ca sĕ pótă încuragia óre-cum pe cei ce le ascultaŭ vorbele, întrebuințară și numele puterii rusești, propunândŭ că și dânsa este unită cu cugetele și cu mișcările lorŭ; propunere cu totul mincinósă și neînființată, fiindŭ numai uă născocire a deșerteloru cugetări ale lorŭ. Căci, nu numai că unŭ asemenea lucru este moralicește cu neputință, și pricinuitorŭ de hulă puternicei Împĕrății russeșci, dar și însuși Escelenția sa, ambassadorul de aici, a declaratŭ formal că imperiulŭ russescŭ n'are nici uă sciință de această pricină; și că din contra osândește și defaimă acéstă uriciósă faptă.

Cu nișce asemenea uneltiri viclene, numiții aŭ formatŭ această primejdiósă scenă, împreună și cu conlucrătorii lorŭ, amici saŭ mai bine inamici ai libertății, îndemnând la uă faptă uriciósă, nesocotită și condamnată de însuși Dumneḍeŭ, spre a turbura repausulŭ și liniștea confrațilorŭ noștrii credincioși, supuși ai prea puternicei Împărății, de care pace ei se bucură sub ocrotitórea sa umbră, cu atâtea privilegii de libertate, câtŭ nu se bucură altŭ poporŭ supusŭ; precum, mai cu seamă, și într'alle religiei nóstre, care s'aŭ păzitŭ și se păzește până acum nebântuită pentru a nóstră sufletească mântuire.

In locŭ dar de iubitori ai libertății, ei s'aŭ arătatŭ vrăjmași; în locŭ de iubitori ai nației ș'ai religiei, ei s'aŭ arătatŭ pismași ai neamului și ai religiei lorŭ, uneltindŭ, vai! ca nisce nedumneḍeiți fără conștiință, prin alle lorŭ disperate mișcări, a în-

tărăta mănia bine-voitórei puternice Împĕrăţii contra supuşilorŭ ei, confraţii noştrii; şi silindu-se sĕ aducă uă peire obştească şi uă prăpădenie peste veri-ce neamŭ.

Nisce asemenea fapte, auḑindŭ atătŭ Noi, şi toţi confraţii din prejurulŭ Nostru, cum şi toţi membrii credinciosului neamŭ creştinescŭ, de veri-ce treaptă, ne-am simţitŭ coprinşi de multă mâhnire suffletească; şi porniţı din părintească dragoste, şi bisericească îngrijire, ne-am grăbitŭ a vĕ însufla celle spre mântuire. Şi dar, scriindu-vĕ acéasta, vĕ invitămŭ, şi poruncim Arhieriei talle, ca şi însuţi d'a dreptulŭ, şi prin cei supuşi ţie, Egumeni, Ieromonahi şi părinţi duhovniceşti, sĕ faci de obşte cunoscutŭ înşelăciunea numiţilorŭ voitori-de-rĕŭ, şi sĕ întăreşti pre cei de sub duhovniceasca ta păstorie, de ori ce treaptă vorŭ fi, la paza credinçei lorŭ de Raelle, cum şi la supunerea şi ascultarea lorŭ către această dela Dumneḑeŭ rânduită preste noi prea puternică Împĕrăţie, risipindŭ, prin vederate doveḑi alle adevĕrului, uneltirile acellorŭ primejdioşi ómeni, şi dovedindu-se de nisce zadarnici turburători ai obştei, fără ca nici Arhieria ta nici sufletească'ţi turmă să daţi vre uă ascultare la vorbele şi la mişcările lorŭ; ci din potrivă să'i urâţi şi să fugiţi de dânşii; pentru că şi biserica şi neamulŭ 'i are subt ură, grămădind asupra lorŭ blestemele celle mai osănditóre. Biserica, ca pre nişce mădulare putreḑite, îi are despărţiţi din întregimea sănătósă şi neprihănită a Creştinilorŭ; ca pre nişce călcători ai legilorŭ dumneḑeeşci, şi a poruncilorŭ Sf. Apostoli; ca pre nişce înfruntători ai sfântului darŭ de recunoştinţă şi mulţumire către făcătorii de bine; ca îndărătnici legilorŭ politiceşti şi morale; ca uneltitori fără mustrare a peirii nevinovaţilorŭ confraţilorŭ noştrii creştini, ei suntŭ blestemaţi afurisiţi, neertaţi, şi nedeslegaţi după mórte, şi supuşi vecinicului anathemŭ; pietrele, lemnele şi fierulŭ să se topească, iar ei nici odată s. c. l. Aceste blesteme aruncăm cu ochii înecaţi în lacrimi, şi plini de sufletească amărăciune.

Şi fiind-că, pe lângă altele, s'a mai aflatŭ cum că uneltitori acestui satanicescŭ cugetŭ de rescólă aŭ făcutŭ şi uă înfrăţire între dânşii, legându-se şi prin jurământŭ, afle că acestŭ jurământŭ de amăgire, nesocotitŭ şi nelegiuitŭ, asemenea jurămĕntului lui Erodŭ, care, spre a nu'lŭ călca, a tăiatŭ capulŭ lui Iónŭ Botezătorulŭ. Asemenea şi numiţii, dacă vorŭ stărui a 'şi pazi celle prin jurământŭ făgăduite acestei cette de rĕŭvoitori, care are de scopŭ peirea neamului întregŭ, este ve-

deratŭ câtŭ de primejdiósă şi condamnabilă este pornirea lorŭ; din contră, călcarea acestuĭ jurămâtŭ, mântuindŭ neamulŭ de spăimăntătórele primejdiĭ ce'lŭ ameninţă, este uă faptă cu totul mântuitóre, şi plăcută luĭ Dumneḑeŭ. Pentru aceasta, prin darul Sf. Duhŭ, Biserica desfiinţează şi nimiceşte acestŭ jurămăntŭ, priimind şi iertăndŭ prin deslegare pe ceĭ carĭ se vorŭ pocăi, şi se vorŭ întórce din rĕtăcirea lorŭ, îmbrăţişîndŭ cu inimă curată supunerea lorŭ de Raielle.

Apoĭ, îndreptăndu-ne cuvêntulŭ şi către Arhieria ta în parte, ḑicemŭ că, dacă nu veĭ urma poveţelor ce întru duhulu sfăntŭ îţĭ scrim bisericeşte prin aceasta; dacă nu veĭ arăta prin faptă, silinţă şi stăruinţă pentru rissipirea uneltirilorŭ, pentru înfrânarea abuzurilorŭ şi a neorănduelelorŭ, pentru întórcerea cellorŭ rătăciţĭ, pentru urmărirea şi resbunarea directă şi indirectă a celorŭ cari vor stărui în cugetele de resvrătire; dacă nu te veĭ uni în cugetŭ cu Biserica; şi într'unŭ cuvĕntŭ, daca prin verĭ-ce chipŭ te veĭ înpotrivi contra puterniceĭ Impĕrăţiĭ, obşteasca nóstră făcătóre de bine, te avemŭ opritŭ de la verĭ-ce lucrare arhierească, şi prin darulŭ sfăntuluĭ Duhŭ, căḑutŭ din rangul arhierieĭ, şi scosŭ din sînulŭ cellorŭ sfinte, desbrăcatŭ de darul dumneḑeescŭ, şi vinovatŭ foculuĭ vecĭnicŭ, ca pre unulŭ ce aĭ allesŭ şi aĭ preferitŭ peirea neamuluĭ nostru.

Aşa dar, iubiţĭ fraţĭ, deşteptaţi-vĕ, pentru Dumneḑeŭ; şi lucraţĭ dupĕ cum Biserica vĕ indeamnă; căcĭ noĭ aşteptămŭ câtŭ maĭ în grab fericita îndeplinire acestorŭ scrise; ca şi darul luĭ Dumneḑeŭ şi nemărginita luĭ milă sĕ fie cu voĭ toţĭ. [1]

1821, Martie.

S'a iscălitŭ sobornicește pre sf. pristolŭ, de către smerenia nóstră şi a prea fericireĭ selle, şi de toţĭ sfinţiĭ Arhiereĭ:

Allŭ Ţarigraduluĭ, Grigorie.	Allŭ Tessaloniculuĭ, Iosifŭ.
Allŭ Ierusalimuluĭ, Policarpŭ.	Allŭ Tărnovuluĭ, Ioanikie.
Allŭ Kessarieĭ, Iónikie.	Allŭ Adrianopoleĭ, Doroteiŭ.
Allŭ Eraclieĭ, Meletie.	Allŭ Brusseĭ, Meletie.
Allŭ Kiziculuĭ, Costandie.	Allŭ Dimotihuluĭ, Callinicŭ.
Allŭ Nicomedieĭ, Atanasie.	Allŭ Anghireĭ, Atanasie.
Allŭ Nikei, Meletie.	Allŭ Nacseĭ, Grigorie.
Allŭ Halchedonieĭ, Grigorie şi Meletie.	Allŭ Sifnuluĭ, Callinicŭ.
Allŭ Derconeĭ, Grigorie.	Allŭ Fanaruluĭ şi Farsalelorŭ, Damaskin, s. c. l.

[1]) Fotino, pag. 82—88. — Veḑĭ şi Dîrzénu, Trompetta No. 660 şi 661.

Nota No. LI.

Scrisórea lui Calimahŭ către Boierii Divanuluĭ Domnescŭ contra lui Ipsilanti.

Prea osfinţite şi de Dumnedeu allesŭ sfinte Mitropolitŭ allŭ ĕrreĭ Valahieĭ, Kir Dionisie; iubitorilorŭ de Dumnedeu Episcopĭ; cinstiţĭ şi de bunŭ neamŭ boierĭ aĭ Domnesculuĭ nostru Divanŭ allŭ Ungro-Vlahieĭ; dregătorĭ şi orĭ ce alţĭ slujbaşĭ veţĭ fi prin judeţe, cu sevĕrşirĭ de deossebite slujbe, şi toţĭ ceĭ ce locuiţĭ în domnésca nóstră ţérră, sănătate!

Fiindŭ-că împrotiva tutorŭ pravilelorŭ şi împrotiva bunelorŭ ractaturĭ ce suntŭ între Inalta Pórtă Ottomanicéscă şi Împĕrăţia Russieĭ, unŭ Alexandru Ipsilanti, trecêndŭ în ţérra Moldoveĭ, aŭ îndrăsnitŭ cu îndrăsnélă necuviinciósă şi nelegiuită să publicariséscă cuvinte rĕsvrătitóre, ridicândŭ împotriva stăpânirii pre locuitoriĭ ce se umbrescŭ sub accoperemêntulŭ prea puterniceĭ şi nouă hrănitóreĭ împĕrăţiĭ, împrăştiindŭ defăimătóre cuvinte de clefterie, şi numindŭ pre sine Otcârmuitorŭ neamuluĭ; şi pre lângă altele, prin scrisorile luĭ cele rĕsvrătitóre ce aŭ sĕmănatŭ prin locurĭ, ca să scóţă pre supuşiĭ locuitorĭ din datoria lorŭ, şi să tragă pre mulţĭ către ellŭ din aceĭ nesocotiţĭ, făgăduind şi ajutorulŭ ostaşilorŭ Russieĭ, lucru necunoscutŭ, nepriimitŭ şi cu totulŭ nesuferitŭ Curţiĭ Russiiĭ ce este prietina înalteĭ Porţĭ, precum şi Escelenţa sa Ministru Curţiĭ din Ţarigradŭ aŭ făcutŭ cunoscutŭ în deobşte, numindŭ rĕsvrătitorĭ şi împrotivitorĭ pre Ipsilanti şi pre ceĭ cu ellŭ, cerêndŭ din partea Curţiĭ selle de la Înalta Pórtă ca să puie în lucrare celle maĭ marĭ mijlocirĭ si ostăseşcĭ chipurĭ spre a 'ĭ birui, şi a 'ĭ pedepsi dupĕ dreptate, atâtŭ pre aceştia câtŭ şi pre aceia cari vre uă odinióră s'aŭ împărtăşitŭ din aceste fapte nelegiuite şi nesocotite. Pentru acésta şi noĭ, dupĕ datoria oblăduiriĭ ce avemŭ către scaunul ţĕrreĭ acestia, cu care ne am însărcinat, scriindŭ acésta domnéscă a nóstră carte, şi făcêndŭ cunoscută acésta tutorŭ cellorŭ ce se află cu locuinţa în domnésca nóstră ţérră Ungro-valahiă, numim resvrătitorĭ şi împotrivitorĭ tutor cellorŭ maĭ marĭ puterĭ alle Europeĭ, ce suntŭ prietene cu prea puternica nóstră împĕrăţie, şi nesupuşĭ hrănitóreĭ nóstre stăpânirĭ, pre acestŭ tulburător de norodu, şi pre părtaşiĭ din urmările lorŭ; că deosibit de urgia şi mânia dumnedeéscă, în care pre dreptŭ aŭ cădutŭ vinovaţĭ acestia, din pricina ridicăriĭ lorŭ împotriva stăpâniriĭ, dupĕ patriarchi,

ceşcĭ şi sobornic eşcĭ marĭ blestemurĭ şi lepădărĭ de biserică ce s'aŭ trimisŭ acolo, sîntŭ nelegiuiţĭ duşmanĭ aĭ némurilorŭ şi de Dumneḑeŭ osândiţĭ. [1])

(Urmésă semnătura luĭ Callimah).

Nota No. LII.

Articolĭ din diferite tratate şi hatişerifurĭ, privitóre la Grecĭ, la Sêrbĭ şi la Românĭ, de la 1774-1821.

În ceea ce privesce pe Grecii din Archipelŭ, şi în genere pe chrestinii din Turcia:

Prin art. 1 din tratatulŭ de la Cainardgi, se dă amnistie generală tuturorŭ cellor ce aŭ participatŭ cu Ruşiĭ în resbelulŭ de la 1770 contra Turcilorŭ.

Totŭ prin acellŭ articolŭ s'aŭ liberat ceĭ duprin închisorĭ şi duprin galere, precum Armenĭ, Albanesĭ şi Grecĭ din Rumelia şi din Moreea.

Cellorŭ esilaţĭ s'aŭ dat dreptulŭ a se înturna în patria lorŭ, şi li s'aŭ restituit averile confiscate.

Prin art. 4, Russia putea zidi în Pera uă biserică ortodocsă, sub protecţiunea sa.

Prin art. 7, Pórta se angaja formalŭ a protege religia chreştină şi bisericile acestuĭ cultŭ din totŭ imperiulŭ turcŭ.

Prin art. 17, locuitoriĭ din Archipel nu eraŭ supăraţĭ în esersiciulŭ cultuluĭ chreştinŭ; se respecta bisericile lorŭ; se scutiaŭ de tributŭ pentru treĭ anĭ; şi avéŭ facultatea a emigra, regulându'şĭ affacerile în termenŭ d'unŭ anŭ.

Prin tratatulŭ din Iasi (1791) art. 1, se da amnistie generală, şi sĕ confirma art. 2 din tratatulŭ de la Cainardgi.

Iar prin art. 8, se restituia fără rescumpărare prisonieriĭ, ceĭ maĭ mulţĭ Grecĭ din Pelopones şi Insularĭ.

Prin art. 2 alŭ tratatuluĭ de la Bucuresci se da amnistie; prin art. 3 se confirma clausele din tractatele precedente; prin art. 7, se accorda facultatea de stremutare a chrestinilorŭ după marginea stângă a Prutuluĭ şi a Dunăriĭ, în locurile cedate, din

---

[1]). Memoriulŭ luĭ Dârzénu. „Trompetta" No. 661. Data acestuĭ actŭ urmésă să fie aceeaşĭ ea la actulŭ Patriarhuluĭ, emanând din aceeaşĭ sorginte, şi sosite în acellaşŭ timpŭ.

preună cu familiile şi cu averile lorŭ, în termenŭ de 18 luni putêndŭ lua cu dênsiĭ totŭ ce possedaŭ în statulŭ turcescŭ.

In privința Sêrbilorŭ:

Prin tratatulŭ de la Bucurescĭ, (art. 8) se da amnistie generală cellorŭ ce participasseră în resbellŭ contra Turcilorŭ; se assigura contra jafurilor şi cruḑimelorŭ Turcilorŭ locuitoriĭ din cetățile ocupate de Turcĭ; li se accorda avantagele de cari se bucuraŭ creşciniĭ din Arhipel, cum şi libertatea administrațiuniĭ interióre; şi sĕ regula în fine quantum şi modulŭ per ceperiĭ tributuluĭ.

In privința Românilor:

Prin tratatulŭ de la Cainardgi, (art: 16) se accorda amnistie; se restituiaŭ moşiile ce aparțineaŭ Monăstirilor închinate, usurpate de Grecĭ; li se da facultatea d'a emigra; Turcia renunța la pretențiunĭ esorbitante, relative la compturĭ vechĭ; se scutiaŭ de imposite pentru douĭ anĭ; se fixa quantum şi modulŭ de percepțiune al impositelorŭ; se confirmaŭ privilegiile de carĭ s'aŭ bucuratŭ sub Mohamet II; aveaŭ facultatea să aibă aghențĭ la Pórtă, puşĭ sub scutulŭ dreptuluĭ ginților, şi cu însărcinare d'a apăra interesele Românilorŭ; în fine Russia avea dreptulŭ de intervenire şi mustrare în favórea Românilorŭ pe lângă Inalta Pórtă.

Prin art. 4 din tratatulŭ din Iaşĭ, se restituia Bessarabia, şi sĕ confirma stipulațiile din tratatulŭ de la Cainardgi; iar prin art. 8, se restituia prisonieriĭ. Prin treĭ hattişerifurĭ ce urmară acelluĭ tratat, se confirmaŭ maĭ multe privilegiĭ; şi se adăogaŭ altele, fixându-se la 7 anĭ durata Domnieĭ.

In fine, prin art. 5 din tratatulŭ din Bucureşcĭ, să confirmaŭ stipulațiile din tratatele precedente; se scutiaŭ Româniĭ pentru 2 anĭ de imposite; se fixa termenulŭ de 18 lunĭ pentru ceĭ ce arŭ fi voitŭ să emigrese; şi sĕ reducea tributulŭ Moldovenilorŭ în proporție cu territoriulŭ rĕmasŭ în possessiunea lorŭ.

✝ Nota No. LIII.

Nota Consululuĭ russŭ Pini către Căimăcămia țerreĭ Româneşcĭ,

Sub-scrisulu, generalicescŭ consulŭ allŭ Măririĭ Sélle împărăteşcĭ a tutorŭ Russielorŭ, a luatŭ scire despre încetarea din viéță a Mărieĭ Sélle Domnuluĭ țĕrreĭ Românescĭ, Alexandru Vodă Suțu; şi fiindŭ că Domnulŭ nu maĭ dăineşce, orînduéla trebilorŭ ar fi cerutŭ ca obşcea boerilorŭ să ia frînele oblă-

duirii în mână, décă repausatulŭ întru fericire pré Înălţatulŭ Domnŭ n'ar fi preîntêmpinatŭ împrejurarea, înfiinţândŭ într'unŭ timpŭ, pre când îşi avea minţile întregi, şi era în dreptulŭ sĕŭ, unŭ comitetŭ vremelnicescŭ de oblăduire, alcătuitŭ de Prea Sânţia sea părintele Mitropolitulŭ, şi de pré cinstiţii boiari, banulŭ Brâncovénu, banulŭ Creţulescu, banulŭ Ghica, banulŭ Văcărescu, hale vistierŭ Grigorie Filipescu, şi marele postelnicu Rızu; adică unŭ Comitetŭ căruia a şi lăsatŭ tótă stăpânirea ce întocmirea luî póte să aibă. Acéstă orînduélă, din porunca Mării Sélle, s'a făcutŭ cunoscută generalicesculuî consulatŭ printr'uă notă scrisă de la 15 alle curgĕtóreî lunî; şi subscrisulŭ a recunoscutŭ pravilnicia eî, şi a lăudat'o ca înţeléptă şi mântuitóre. Sub-scrisulŭ nu se îndoeşce cătŭ de puçinŭ că cinstitele mădulare alle susŭ-ḑisuluî comitetŭ, care astă-ḑî s'a întocmitŭ ca Comitetŭ de oblăduire în urma încetăriî din viéţă a Domnuluî, vorŭ recunósce povara slujbeî, ce a fostŭ chemaţî să îndeplinéscă; şi că dreptatea, înţelepciunea şi cumpătarea vorŭ domni în sfaturile lorŭ obsceşcî, pentru fie-ce lucru privitorŭ la săvîrşirea nizamurilorŭ în fiinţă, şi la ţinerea buneî orînduele şi a linişceî obsceşcî, singurulŭ scopŭ ce e datorŭ Comitetulŭ să privigheḑe, şi care a făcutŭ să se nască înfiinţarea luî. Comitetulŭ să 'şî păḑéscă datoriile cu scumpătate, şi să nu să întinḑă cu drepturile peste hotarele mărginite de stăpînirea privilegielorŭ, ce se cuvinŭ cu osebire numaî la obrazulŭ Domnitoruluî; va purcede la fapte cari vorŭ da doveḑî destoinice de încrederea ce repausatulŭ prea Înălţatulŭ Domnŭ a pusŭ în fie-care din aceste mădulare, şi care le vorŭ face să dobîndéscă mulţumire din partea Înalteî Porţî şi a Curţiî ocrotitóre, şi obşcéscă recunoşcinţa; déră pre lângă aceste sfaturî, care vĕ povăţueşce iubirea părintéscă ce Mărirea Sea Împĕratulŭ a mărturit'o neprecurmatŭ către némulŭ dakicescŭ, care se bucură de ocrotirea sa priinciósă, sub-scrisul cunóşce de datoria sa a încunoşciinţa, ca din îndatorirea slujbeî sélle, că face pre cinstitele mădulare alle Comitetuluî de oblăduire, în deobşce şi în deosebî, rĕsdunḑĕtóre pentru verî-ce vătămare s'arŭ întîmpla obiceiurilorŭ şi orînduelilorŭ în fiinţă; precum şi de linişcea obşciî, până când vre uă altă hotărîre ar veni maî de sus spre a face să înceteḑe însărcinările Dumné-vóstră." [1])

(Urméḑă semnătură). 19 Ianuarie 1821.

---

[1]) Dîrzénulŭ, op. cit. „Trompetta" No. 648.

Nota No. LIV.

De la Ocârmuitorii Domniei Ţerei Românesci către cinstita agenţie a Russiei.

Nota cinstitei aghenţii, de la 19 ale lui Ghenarie trecutŭ scrisă, cu cinste amŭ priimitŭ; şi la întrebarea ce ni se face ca să dămŭ uă sciinţă pentru cei ce s'aŭ ivitŭ cu arme în mână, superândŭ obştésca liniscire a Valachiei cei mici, şi ce mĕsuri s'a pusŭ în lucrare spre obştésca sicuranţă, respundem Cinstitei Aghenţii: quŏ un Teodor Vladimirescu, care, în vremea trecutei resmiriçe, a fostŭ în slujba ostăşască, sub numire de ofiçerŭ, însocindu-se şi cu unŭ Dimitrie Machedonschi, offiçerŭ rusŭ, îndată que 'şi a datŭ sfîrşitu repausatulŭ Domnŭ Alex. Şuţu v. v., încărdoşindu-se şi cu alţii, aŭ eşitŭ din Bucuresci; şi apucândŭ drumulŭ totŭ prin pólele munţilorŭ, aŭ ajunsŭ la Târgulŭ-Jiului, sud Gorjŭ, Vineri séra, la 21 ale trecutului Genarie, făcêndu-se tótă suita lorŭ la No. 40; de aici şi până a colo pe drumŭ n'aŭ supĕratŭ pe nimeni, nici aŭ păgubitŭ; iar acolo, într'acea séră sosindŭ, aŭ coprinsŭ fără veste pe cluceru C. Oteteleşénu, ispravniculŭ, şi 'lŭ-aŭ ridicat, ḑicêndu-'i că, dupĕ ce vorŭ prinde şi pe tovarăşulŭ sĕŭ, atunci îşi vorŭ arăta şi poruncele ce aŭ; pe tovarăşul lui însă n'aŭ pututŭ să-lŭ prinḑă, fiind-că lipsea în alle judeţului, dupĕ trebuinţă; iar pe Oteteleşénu, totŭ într'acea nópte, luându-lŭ cu dânşii, s'aŭ dusŭ de'lŭ aŭ închisŭ în Monăstirea Tismana; de acolo trecândŭ Teodor în învecinatulŭ judeţŭ alŭ Mehedinţului, aŭ făcutŭ înscrisŭ publicaţiele séle, chiemând norodul să se unéscă cu dânsulŭ, făgăduindu-'i slobodenie de sub suppunerea Domnilorŭ ş'a Boerilorŭ. Dupĕ însciinţările que amŭ priimitŭ până acum de la Dregătorii Valachiei cei mici, nici uă supĕrare séŭ vre uă pagubă n'aŭ făcut aceia nimenui; şi se află cu toţii închişi în numita Monastire a Tismanei, mai sporindu-'şi numĕrulŭ ómenilorŭ.

Noi, dupĕ datorie, îndată amŭ pusŭ în lucrare tóte cuviinciósele mijlóce, atâtŭ pentru a le tăia tótă chinonia ce se silescŭ a avea, câtŭ şi pentru a le zădărnici cugetele lorŭ, şi a-'i risipi cu totulŭ.

Intru aceste îngrijiri aflându-ne, nu lipsim a face ştiutŭ Cinstitei K. K. Aghenţii [1]).

(Urméḑă semnăturile Caimacanilorŭ. 1821, Febr. 1.

[1]) Condica No. 96 din Archiva Stat. pag. 201.

Nota No. LV.

Depeşa luĭ Capodistria către consululŭ Pini.

Ministerulŭ a arătatŭ Imperatuluĭ raporturile Dumitale până la data de 10 Februarie. Majestatea Sa Imperială a primitŭ totŭ atuncĭ şi petiţia ce facţioşiĭ din Valachia aŭ cutedatŭ se 'ĭ adresese în numele poporuluĭ Românŭ, însoçită de uă copie dupe petiţia adressată Mareluĭ Signiorŭ. Notele ce ne comunicăţĭ, şi împregiurările în care s'a ivitŭ insurecţia din Romania mică, caracterisă îndestulŭ natura şi tendinţa acestuĭ evenimentŭ deplorabilŭ.

Observămŭ în acésta uă funestă asemĕnare cu evenimentele ce aŭ prăvălitŭ Spania în cariera sângerăndă a revoluţiilorŭ, şi care atragŭ în acestŭ minutŭ asupra regatuluĭ ambelorŭ Siciliĭ nenorocirile nedespărţite de seriósele măsurĭ represive, şi póte chiarŭ flagelulŭ resbeluluĭ.

In Valachia, ca la Madrid, la Lisabona şi la Neapole, uă mână de soldaţĭ a începutŭ desordinele, împingĕndŭ ţérra în anarhia. Aci, ca acolo, revoluţionariĭ s'aŭ încercatŭ a pune mâna pe putere, şi a essecuta planurile lorŭ de resturnare, sub masca respectuluĭ profundŭ către autoritatea suverană, şi a încredereĭ fară marginĭ în justiţia sa. In fine, în ţerrile orientale, ca în cele doue *Peninsule* din sudulŭ Europeĭ, inamiciĭ păciĭ şi aĭ ordineĭ, urmândŭ aceeaşĭ linie de conduită, profanésă totŭ ce e maĭ sacru într'uă societate: credinţa jurămîntuluĭ; susţinŭ în publicŭ că scopulŭ lorŭ este a protege proprietatea şi a assigura linişteа locuitorilorŭ duprin oraşe şi sate; colorândŭ cu aceste preteste criminalele lorŭ cugete, rătăcescŭ poporulŭ, cutezândŭ totulŭ, ca se domine totulŭ. Puterile aliate suntŭ decise a nu transige de locŭ cu dânşiĭ, şi a se oppune la progresele rĕuluĭ cu tóte mijlócele de care dispunŭ. Maĭ cu sémă pentru statele imperiuluĭ Otomanŭ, e periculósă contagiunea nenorocirilorŭ ce bântue astădĭ Spania şi Italia.

Catastrofele ce potŭ aduce, de se vorŭ împlini, vorŭ lăsa lumiĭ în moştenire lungĭ resbóie şi *nenorocirĭ*.

Din acestŭ puntŭ de vedere considerând simptomele îngrijitóre ce s'aŭ manifestatŭ în România-mică, Imperatulŭ a fostŭ satisfăcutŭ pe deplinŭ, aflândŭ conduita Domnieĭ-tale, în aceste împregiurărĭ critice, atâtŭ către Divanulŭ Valachieĭ, cumŭ şi către omulŭ care este agintele principalŭ alŭ insurecţiuniĭ; a

fostŭ în tóte conformă cu maximele politice de la care Majestatea sa imperială nu se va depàrta nicĭ odată.

'Ţĭ aĭ împlinitŭ datoria, d-le, somândŭ pe acelŭ individŭ a se presinta înaintea Consulatuluĭ Russieĭ; şi fiind-că ellŭ a refusat a se presinta, dându pe façă nisce projecte pe care le condamnă şi religia tratatelor şi lealitatea politiceĭ nóstre, vĕ autorisăm a declara Vladimiresculuĭ că se degradă din rangul de locotenent, şi că nu maĭ are voie a purta ordinul Vladimir, cu care l'a omoratŭ Russia. I veĭ spune încă că nu maĭ póte spera în viitoriu la protecţia Majestăţiĭ sélle imperiale. — Veĭ spune şi Divanuluĭ că împĕratul nu găsesce destul de temeinice motivele ce l'au silitŭ a nu întrebuinţa mĕsurile celle maĭ aspre contra tulburătorilor; şi décă mijlócele de care dispune nu eraŭ îndestulătóre, trebuia sĕ céră îndată ajutorul Paşiĭ de la Vidin, care sĕ şi offerise a-'i 'lu da. — Esitarea sa inspiră uă justă neîncredere guvernuluĭ turcescŭ, ale căria ostirĭ potŭ singure sĕ năbuşéscă revolta; maĭ alles că slăbiciunea boierilor a avut de efect a încuragia revolta, îndoind energia şi confirmând speranţele capilor eĭ. In comunicările oficiale ce aĭ făcut boierilor în privinţa acésta, aĭ observat cu scrupulositate marginile ce tractatele dictéḑă în acésta împregiurare.

Impĕratul te approbă; dar doresce ca, conservând aceeaşĭ attitudine, sĕ puĭ tóte silinţelĕ a decide pe Caimacamiĭ Domnuluĭ Calimach se céră cu stăruinţă de la Inălţimea sa sĕ vie fără întârḑiere a occupa postul eminent ce-'i s'a încredinţatŭ.

Fiind-că tulburările din Valahia aŭ începutŭ îndată dupĕ mórtea Domnuluĭ Suţu, se speră că sosirea Domnuluĭ Calimah va întruni pe boierĭ, carĭ, împinşĭ de interese de partid, n'aŭ fost destul de uniţĭ spre a sugruma revolta prin propriele lor forţe, fără a alerga acum la ajutorul strein. Ne place încă a crede că, părăsind Constantinopolu, cu scopul de a pacifica şi a administra Valahia, Domnul Calimah va întrebuinţa tótă puterea şi influinţa sa pentru împlinirea acesteĭ îndoite missiunĭ, cu grabă şi cu succesŭ.

Décă, înainte de a sosi prinţul Calimach, revolta va lua proporţiunĭ maĭ marĭ, Domnia-ta veĭ îndemna pe Caimacamĭ a cere fără întârḑiere ajutorul oştirilor turcescĭ, făcênd să se restabilese liniştea în ţérră într'unŭ mod durabilŭ.

Intr'uă epocă de crisă, pe care reŭ-cugetătoriĭ din tóte părţile Europeĭ se silescŭ a o face generală, cea d'ântâiŭ şi

essențială datorie a aghenților imperatoreluĭ din streinătate este a face se triumfe adevĕrul: adică, că Majestatea sa imperială *desapprobă* tot d'auna și pretutindenĭ funestele projecte alle cellor ce se încércă a semăna discordia, și a ațîța rĕscóle.

Prin urmare, veĭ face cunoscut tuturor că împeratul desapprobă, în mod solemnel, tot ce s'a făcut în Valachia. Și veĭ declara că e hotărîtŭ, în unire cu alliațiĭ seĭ, a combate revoluția, care usurpă puterea legală; și acelleașĭ mĕsurĭ va lua și pentru Principate, cu singurul scop de a menține credința tractatelor esistinte între celle două imperiurĭ.

Te veĭ sili a convinge despre acésta pe capiĭ cleruluĭ, pe boierĭ, pe proprietarĭ, și pre comercianțiĭ ceĭ maĭ influințĭ prin averea și considerația lor socială. — Prin acésta se vor desminți sgomotele ne-adevĕrate prin care aghențiĭ obscurĭ aĭ revoluționarilor sĕ silescŭ a rĕtăci mulțimea.

Probele ce aĭ dat despre talentele și esactitatea Domniei-tale, de a împlini ordinile împeratoreluĭ, ne facŭ a nu ne îndoi că, în aceste împregiurărĭ atâtŭ de grave, veĭ sci a justifica încrederea cu care te onorésă Majestatea sa împerială.

Februarie 1821.

Asteptăm cu nerăbdare raporturile ulteriore ce ne vețĭ adressa [1]. **Capodistria.**

Nota No. LVI.

Nota consulului russŭ ca respunsŭ la nota Boierilor Caimacami dela 2 Febr. 1821.

Subscrisul, consul generalicescŭ allŭ Măriei selle Impĕratuluĭ tuturor Russielor, a priimit adĭ nota ce i s'a trimisŭ cu cinste de către obstésca adunare a cleruluĭ și a boierilor, prin care, arătând primejdia ce amenință țérra cu urmarea rĕsvrătiriĭ luĭ Vladimirescu, cer învoirea generaliceseuluĭ consulat pentru a se mijloci trimiterea unuĭ ajutor de oștire puternică din partea Pașilor, din cetățile dupre lîngă Dunăre, pentru așeḑarea buneĭ orênduele șĭ paḑa obșteșteĭ siguranțe. Ca să se încuviințese déră propunerea adunăriĭ, este de neapĕrată trebuință a se cerceta: 1. déca acéstă urmare este ertată de tractatele ce se află încheiate între Inalta Pórtă și Curtea Russiĭ; 2-lea

---

[1]) Prokeseh-Osten op. cit. vol. III, pag. 58—60.

décă e neapěrat cerută de primejdia ce se vorbesce în nota maĭ sus ḑisă. Cea d'ânteiŭ se deslușesce din înțelesul și din coprinsul hatișerifuluĭ de la 1802, care cheḑășuesce țěrrile amêndouě împrotiva orĭ căriĭ călcărĭ de hotare; iară cea de al duoillea propunere este un lucru pre care trebue să-'lŭ hotărescă obștésca adunare a cleruluĭ și a boierilor, care astă-ḑĭ numaĭ ea singură póte óre-cum să cunóscă cu tótă lămurirea ce se cuvine, și dupě trépta primejdieĭ care amenință țěrrile, precum și tóte mijlócele ce le ar putea întrebuința spre încetarea acesteĭ stărĭ, fără ca să allerge la ajutorulŭ materialicescŭ al puteriĭ suzerane. Cu tótă gassirea cu calle a acestor netăgăduite articole, subscrisul nu se înlăturésă; ci priimesce că înțelesul ossebituluĭ articol din hatișerifŭ póte de uă cam dată să rěmăie neatêrnat; déră într'uă împrejurare deosebită, cândŭ adică siguranța țěrreĭ este amenințată de uă primejdie mare, și dupě ce stăpânirea a întrebuințat tóte mijlócele localnice spre a o înlătura. Pre cât se înțelege din arătarea numiteĭ note a boierilor, împrejurarea de față se arată astă-ḑĭ, și sě mărturesce cu cuvinte încredințătóre; decĭ și subscrisul nu se împrotivesce; ci priimesce mijloculŭ pre care adunarea îlŭ privesce ca singurul chip de măntuire, și cu urmările căruia să se însărcineḑe dênsa. Cu tóte acestea subscrisul se vede silit, de și cu mare mâhnire sufletéscă, să facă aicĭ acéstă băgare de sémă istoricéscă, și fără a înrîuri asupra hotărîrelor de acum alle adunăriĭ: că, déca s'ar fi întrebuințat maĭ puține zavistiĭ, și maĭ puțină întârḑiere în chibḑuirile selle pentru trebile obsteșcĭ, cum și maĭ mult preget, și maĭ multă strășnicie la punerea în lucrare a mijlócelor ce a găsit cu calle pănă acum, spre încetarea resvrătiriĭ, póte că ar fi fost de prisos acum a allerga la mijlócele celle dupě urmă [1]).

5. Februariu.

Nota No. LVII.

Nota Divanului turcescŭ către ambassadoriĭ Russiei și Prussiei, relativă la măsurele celle aspre luate de Pórtă contra Eteriștilorŭ și Romănilorŭ.

După ce menționeasă de insurecția Grecilor și de cruḑimele esercitate de eĭ asupra Turcilor, cum și de avertismentele ce

---

[1]) Memoriulŭ luĭ Dârzénu *Trompetta* No. 651.

le-a dat fără folos, silindu-se prin acésta a scusa cruḑimele Turcilor, apoĭ, în ceea ce privesce Principatele, Nota acésta se esprimă astfelŭ:

„Pentru mamlecaturele [1]) Moldavia şi Valachia, cugetul Porţiĭ este tot cellŭ de maĭ 'nainte, d'a salva aceste două ţĕrrĭ din măinele rebellilor, pentru care sfârşitŭ îşĭ dă tóte silinçele a depărta pericolul rebelliuniĭ pentru tot d'auna din acelle ţĕrrĭ, fiind încredinţată Pórta că asemenea neorânduele potŭ reîncepe cu înlesnire; Pórta dér declară francamente că va numi Domn în Principate, la timpul când se va încredinţa că pacea şi ordinea sunt deplin assigurate acolo; de şi crede că n'ar fi politicŭ a maĭ mănţine statu-quo în acelle douĕ ţĕrrĭ.

„Pórta a trimisŭ firman către capul oştirilor, către Caimacamĭ şi zabeţĭ, ordonându-le cu severitate a anunça tuturor misericordia Suzeranuluĭ; şi-aĭ invita să reintre în ţérră toţĭ locuitoriĭ (raelele) carĭ încă de la începutul revoluţiuniĭ aŭ părăsit ţérra, şi din carĭ ceĭ maĭ mulţĭ nu s'aŭ maĭ întorsŭ, assigurăndu-le liniştea la întórcerea lor, şi restabilindu'ĭ în possessiunile lor. Acelle ordine saŭ firmanurĭ maĭ conţineaŭ şi acésta: că atât strângerea impositelor, cum şi celle-l-alte privilegiurĭ după drepturile vechĭ alle ţĕrreĭ, aŭ a se regula dupĕ venirea Domnilor; iar până atuncĭ ţérra se va cărmui de Caimacamĭ. Russia urmeasă a contribui şi ea la stârpirea rĕuluĭ, înapoind pe fugariĭ adĕpostiţĭ în sînul eĭ, după cum s'a menţionat şi în ultima notă către represintantul sĕŭ; cu modul acesta s'ar da Porţiĭ garanţiĭ pe viitor despre liniştea acellor ţĕrrĭ, când Pórta va fi gata atuncĭ a numi şi Domnĭ în Principate. Acésta ar fi uă probă de amiciţie, şi de încetare de orĭ-ce fel de neînţellegerĭ între ambele Curţĭ [2]). 6 Decembre 1821.

Nota No LVIII.

Proclamaţia lui Tudor

către toţĭ d-lorŭ cinstiţiĭ boierĭ, către toţĭ neguţĕtoriĭ, şi către toţĭ locuitoriĭ din oraşulŭ Bucureşcĭ, atâtŭ ceĭ de locŭ câtŭ şi ceĭ streinĭ, câţĭ locuescŭ acolo.

Fraţilor ómenĭ! Ştiŭ că vĕ este auḑit şi cunoscut cererea ce face tot norodul ţĕrreĭ Romănescĭ (cellŭ de Dumneḑeŭ

[1]) Provinciile.

[2]) Prokesch. op. cit.

pădită) pentru dreptățile celle folositóre la tóta obştea, care dreptăţĭ din vechime le avem milă hărăzită dela prea puternica împărăţie, stăpânitórea nóstră; iar de la o vreme încóce, din pricina unirii pământenilor boierĭ cu ceĭ după vremĭ trimişĭ Domnĭ, cu totul s'aŭ înghițitŭ și s'aŭ stricat, avêndu-le numaĭ pentru folosul lor, precum prea bine vĕ este știut; și nicĭ acum maĭ sus numiţiĭ nu voescŭ a împlini cererea pentru slobodirea dreptăţilor. De aceea tótă adunarea noroduluĭ, care ĕste până acum peste şéi-spre-ḑece miĭ, dupĕ ce aŭ coprinsŭ tóte cincĭ județele peste Oltu, apoĭ trecând Oltul aŭ cuprins şi până la Piteştĭ și Rușiĭ de vede; iar uă arripă de uă sumă mare de ómenĭ s'aŭ pornit pe sub póla munteluĭ, carĭ aŭ să meargă până la Focșeanĭ; iar adunarea cea mare astă-ḑĭ aŭ ajunsŭ la Bolintin, dintre carĭ uă sumă s'a trimis la marginea orașuluĭ către Cotrocenĭ, și uă sumă la Ciorogârla domnéscă, cariĭ toţĭ trag drept la Bucureşcĭ, unde este ca să se addune tótă ţérra, cu mic cu mare; și acolo aŭ să aștepte până când vor sosi trimișiĭ, ómenĭ credincioșĭ aĭ prea puterniciĭ împărăţiĭ, ca să cercetese jalnica lor stare, și să le facă dreptate și orânduială bună. Pentru care pornire, încă dela opt alle următóreĭ, v'am înșciinçat, ca pe de oparte, să'mĭ trimiteţĭ din tóte isnafurile câte un om cu adeverinçă înscris, spre încredințare; și nicĭ uă urmare vĕḑŭ că nu ațĭ facut; ci fiind-că acum, cu mila și ajutorul prea bunuluĭ Dumneḑeŭ, am sositŭ la marginile orașuluĭ, iarășĭ, după datoria creştinească, vĕ fac cunoscut către toţĭ, micĭ și marĭ, parte bisericească și mirenească, verĭ de ce neam și lege va fi; și părinteşte vĕ sfatuesc, ca în grab să'mĭ daţĭ rĕspuns înscris, iscălit de tóte isnafurile, și de toţĭ, micĭ și marĭ, precum și de toţĭ ostașiĭ câţĭ vĕ aflaţĭ în Bucureșcĭ, și vĕ hrăniţĭ dintr'acéstă ţérră; ca să știm de voiţĭ binele de obște, saŭ nu. Căcĭ orĭ-care va fi la un glas și într'uă unire cu creștinescul norod, ce este pornit numaĭ pentru dreptate, acella se va numi patriot; iar verĭ-care se va împrotivi bineluĭ obștescŭ, acella ca un vrăjmașŭ se va socoti.

Să știţĭ și acésta, pentru care vĕ și încredințăm, că toţĭ câţĭ se vor uni cu obștescul norod, și vor fi întocmaĭ următorĭ cu dânsul, nicĭ de cum nu vor remănea căiţĭ, saŭ boier saŭ ostaş, saŭ verĭ-cine va fi; iar care împrotivă va urma, în viaçă sĕ va căi [1]).

1821 Martie 16. **Theodor.**

---

[1]) Originalulŭ acesteĭ proclamaţiunĭ, cu semnătura luĭ Tudor, îllŭ possedă D. Bolliac.

Nota No. LIX.

Dialogŭ între Tudor şi Ilarion, relativŭ la Boieriĭ pe carĭ Tudor voia să'ĭ taie.

După uă lungă convorbire relativă la mişcare, Ilarion addusse vorba despre Boieriĭ divăniţĭ, de care Tudor se plângea.

— Aŭ fugit mulţĭ boierĭ, Arhon Slugere, de frica dumitale: căcĭ s'a rĕspândit vorba că o sĕ-'ĭ taĭ.

— I voiŭ scurta d'uă palmă, pe câţĭ sunt boierĭ divaniţĭ, rĕspunse Tudor seriosŭ; i voiŭ umplea apoĭ cu paie, şi 'ĭ voiŭ trimite plocon din partea ţĕrriĭ la Curţile împĕrateşcĭ, unde or sĕ fie negreşit puşĭ la Muzeŭ; căcĭ acollo e locul lor, lângă hiarele sĕlbatece.

— Nu veĭ face acésta, Arhon Slugerŭ, observă Ilarion cu seriositate.

— Şi cine mĕ póte opri? întrebă Tudor, încruntând sprîncéna.

— Chiar interesul ţĕrreĭ.

— Interesul ţĕriĭ este ca să scap ţérra de aceĭ Balaurĭ, carĭ aŭ sugt sângele norodului, în unire cu Greciĭ, maĭ mult d'uă sută de anĭ.

— Cu acésta veĭ da pricină vrăjmaşilorŭ d-telle şi aĭ ţĕrreĭ ca să te înegréscă în ochiĭ Turcilor şi aĭ Muscalilorŭ, luându-te dreptŭ zavergiŭ; şi nu-ţĭ veĭ ajunge scopulŭ pentru care te-aĭ sculatŭ; veĭ băga ţérra în robie, şi ţérra va remânea iar pe mâna Grecilor. Apoĭ omul nŭ póte învia uă muscă, dar mi-te un om! Şi scriptura ḑice: cine scóte sabia, de sabie va muri. Ce a folosit Francesilor, în revoluţia de la 1789, că aŭ omorîtŭ atâţia boierĭ marĭ d'aĭ lor? căcĭ aŭ eşit din sângele cellor tăiaţĭ alţĭ ciocoĭ maĭ îndrăciţĭ; în sfîrşit mórtea boierilor va încuragia pe Pandurĭ, carĭ pentru pléşcă vor începe sĕ taie şi eĭ la boierĭ, în drépta şi în stânga; şi dupĕ pilda lor, Arnăuţiĭ şi Greciĭ vor îndoi cruḑimile ce facŭ; şi datoria d-tale este sĕ împiedicĭ jafurile şi ommorurile acestor zavergiĭ, carĭ aŭ băgat spaimă în bieţiĭ locuitorĭ.

— Dar trebuescu pilde pentru urmaşĭ, respunse Tudor aprins, plimblânduse prin camera sa, pe gînduri.

— Assemenea pilde facŭ uneĭ ţĕrrĭ maĭ multu rĕŭ de câtŭ bine. Ciocoiĭ trebuescu ommorîţĭ politicesce, iară nu trupesce. E maĭ grea mórtea pentru eĭ, când se vor vedea fără privilegiĭ şi fără slujbe, şi smeriţĭ înaintea boierilor celor micĭ, carĭ sĕ vor urca pe scaunele lor în Divan, în adunare şi în slujbele celle marĭ.

— Nu trăim noi sĕ vedem acésta; tot Grangurii cei Mari vor fi în capul bucatelor; de aceea trebue omorîţi, ca în locul lor sĕ vie Români patrioţi; uă bréslă nuoă de boieri patrioţi.

— Mĕ tem sĕ nu cădem din lacŭ în puţŭ; şi rătăcirea cea din urmă sĕ nu fie mai rea de cât cea d'ântêiu.

— Dar bine, popo, ai uitat ce aŭ făcut aceşti Balauri şi ţĕrrii şi nouĕ tuturor? Ai uitat judecăţile, şi alle melle şi alle bieţilor săteni, pe cari le-am perdut din pricina lor? Nu m'au îndemnat ei óre, şi prin graiu şi prin scrisu, ca sĕ mĕ ridicu cu pandurii mei pentru ca se scăpăm ţérra de liftele streine? Şi apoi nu tot ei mĕ făceau têlhar, în tóte poruncile lor către ispravnici, în tóte proclamaţiile lor către ţérră, şi în tóte plângerile lor către Paşi, către Callimah, către Sultanul şi către împĕratul Russiei?

— Erau siliţi, Arhon Sluger, ca sĕ lucreḑe astfel, pentru ca sĕ nu sĕ deóche în ochii Turcilor şi ai Muscalilor; căci d-ta bine scii, că revoluţiile nu le facŭ cei ca d'alte ei, ci cei ca d'alte voi; apoi dacă esci hotărîtŭ sĕ tai pe boieri că te-aŭ necinştitŭ, şi că aŭ trimisŭ óste că se te ommóre, atunci cată sĕ mĕ tai şi pe mine; că şi eŭ am iscălitŭ multe hârtii împotriva d-talle, alături cu ei.

— E! dacă n'ai fi cine eşti, n'ai grijă că nu te aşŭ cruţa; dar pe lângă câţi-va berbeci graşi, am sĕ taiŭ şi câţi-va ţapi.

— Sĕ nu-mi ai blagoslovenia dacă vei face una c'acésta. De câte-ori m'ai ascultatŭ, nu te ai căitŭ; ascultă-mĕ şi acum, că nu greşeşti. Apoi boierii cei mai îndărătnici, cari póte merita sĕ-'i tai, aŭ sters'o la sănĕtósa; cei ce aŭ remasŭ puteaŭ sĕ fugă şi ei, ca cei ce aŭ dositŭ; şi dacă aŭ remasŭ, este că le pare bine în sufletul lor de ceea ce s'a făcut; şi multŭ ajutor 'ţi-aŭ dat pe sub mână; şi încă de mare folosŭ potŭ sĕ-'ţi fie; căci ei vor sĕ prinḑă şérpele cu mâna altuia, fiindcă sunt fricoşi; dar adevĕraţii boieri pământeni sunt patrioţi. Apoi, te întrebu: drept este ca unii sĕ scape, cei mai vinovaţi póte, şi alţii sĕ fie tăiaţi, cei patrioţi?

— Cei ce aŭ scăpat cu fuga, norocul lor a fost. Ciobanul, când are sĕ facă praznicŭ, n'allege berbecele din turmă: îlŭ ia din grămadă.

— Arhon Sluger, te-am cunoscut tot d'auna om cu minte, care nu faci nimicŭ fără a te gîndi; gândeşte-te maturŭ la urmările acestei fapte nesăbuite, care, de o vei săvêrşi, compromitariseşti tótă lucrarea ce ai început; şi vom remânea

de sigur iar pe mâna Grecilor. După părerea mea, eşti mai câştigat dacă i vei închide pe boierii cari aŭ rĕmasŭ, şi i vei pune sĕ iscălescă tóte hârtiile celle de folosŭ obştescŭ; cu chipul acesta cererile d-tale către norod vor avea mai multă greutate; iară pe de alta, vĕdênduse compromitarisiţi, vor fi siliţi sĕ sprijine cu tărie drepturile ţĕrrii pentru care te-ai sculat; şi când vor sosi trimişii de la Pórtă, ca sĕ sĕ încredinţeḑe despre plângerile norodului, sprijinul boierilor într'acésta îţi va fi de mare folos; căci, de! tot ei sunt stîlpii ţĕrrii; şi în ochii cellor două Curţi, glasul lor va fi mai lesne ascultat de cât al nostru. Scii cât îmi sunt de urîţi ciocoii, în câtŭ, de aşŭ putea, 'i aşŭ stinge pe toţi după faţa pămêntului; şi nu eŭ te-aşŭ opri ca sĕ'i scurteḑi pe toţi pe sub barbă; dar, în împrejurările de façă, nu e politic a face acésta. Fă-ţi ântêiŭ tréba cu dênşii, şi apoi ne vom mai chibzui.

— Bine, popo, te ascultŭ; dar sunt legat de Arhiereŭ; căci am făcut jurămênt cu Archiereŭ ca sĕ taiŭ măcar 12 din cei cu barbă (protipendată), ca pildă pentru îndreptarea rĕului şi pentru urmaşi.

— Dar nu sunt şi eŭ Archiereŭ? Şi ceva mai mult de cât Archiereŭ; te voiŭ deslega eŭ de jurămênt; căci scrisŭ este: putere aveţi a lega şi a deslega, în numele lui Isus Christos, fiulŭ lui Dumneḑeŭ.

— A! popo! ḑisse Tudor oftând. Ai sĕ dai séma înaintea lui Dumneḑeŭ că nu m'ai lăsat sĕ taiŭ câţi-va câini de ciocoi, cari 'şi aŭ dat cóstele cu lupii de Greci, şi aŭ ḑeciuit biata turmă a norodului mai multŭ de 100 de ani.

— Fie pĕccatul meŭ! rĕspunse Ilarion, vesel că a pututŭ reuşi a întórce pe Tudor de la uă faptă, care ar fi compromis mişcarea. Voiŭ da eŭ séma înaintea lui Dumneḑeŭ! O iaŭ în sufletul meŭ acésta.

— Aide, deslégă-mĕ de jurămêntŭ; şi fii tu rĕspunḑătorŭ înaintea ţĕrrii, dacă va eşi altfel; dar, ţine minte, că lupul îşi lépădă pĕrul, nu şi năravul; şi vei vedea ce vor face cânii ăştia după mórtea mea."

Ilarion chemă pe grămăticul sĕŭ din cee-l-altă cameră cu patrafirul şi cu cartea; şi după ce pusse patrafirul de gîtŭ, şi citi rugăciunea de iertare, apoi dette lui Tudor bine-cuvêntarea sa archierescă.

In ḑiua aceea, boierii, adunaţi la Brăncovénu, aşteptaŭ tremurândŭ resultatul missiunii lui Ilarion. La vestea addusă

de acesta că Tudor 'ĭ a iertat, cu condiţie a'ĭ da concursul sinceramente, Boieriĭ se umplură de bucurie, şi promisseră tot ce le propusse Ilarion. Ilarion însă s'a căit de fapta sa, după cum assigură fideliĭ seĭ servitorĭ, carĭ trăescŭ.

— A! Niculae! A! Ioniţă! le ḑicea ellŭ adesea, şi în emigraţie şi după ce s'a întorsŭ în ţérră; mare greşală am făcut că n'am lăsat pe Tudor să taie câţĭ-va Ciocoĭ! Nicĭ D-ḑeŭ, nicĭ ţérra, nicĭ sufletul luĭ Teodor, nu 'mĭ vor ierta acésta!" [1])

✝ Nota No. LX.

Petiţia boierilorŭ către Russia după intrarea luĭ Tudor în Bucureşcĭ.

Sire!

Subscrişiĭ îndrăsnim a ne prosterna la piciórele tronuluĭ Majestăţiĭ Vóstre imperiale, rugându-o fierbinte ca sĕ binevoiască a asculta plângerile uneĭ naţiunĭ, din norocire protectată de M. V. imperială, dar din nenorocire gemând sub jugulŭ administraţiuniĭ turco-fanarioţilor din Constantinopole.

Biata Românie gustasse fericirea în ceĭ şépte anĭ aĭ rĕsbelluluĭ din urmă, bucurându-se de vederea neînvinselor trupe alle Majestăţiĭ-vóstre ortodocse, şi sĕ legănasse cu dulcea sperançă a complecteĭ selle mântuirĭ; dar, vĕḑândŭ retragerea trupelor, şi fiind lăsată iarăşĭ la disposiţia vechiuluĭ sĕŭ guvernămănt, n'avea mângăiere de cât în mărinimósa protecţiune a M. V. imperiale, pentru păstrarea privilegiilor sélle şi a buneĭ ordine în organisarea administraţiuniĭ sélle; însă, vaĭ! totul a fost zădărnicit! In deşert consuliĭ russeştĭ se aflaŭ faţă; fiind-că, cu tóte înfocatele rugăciunĭ alle cellor maĭ marĭ aĭ naţiuneĭ către Ospodarĭ, cu tóte legitimile observaţiunĭ alle numiţilor Consulĭ, cruḑiĭ Ospodarĭ, cu ceĭ după lângă dânşiĭ, profitând de orĭ-ce occasiune, şi favorisaţĭ uneorĭ de împrejurărĭ, alte orĭ de vre-uă trebuinçă a ţérreĭ, 'şĭ aŭ însuşit nepedepsiţĭ caracterul de tiranĭ; şi purtându-se ca inamicĭ, şi ca către uă

---

[1]) Despre sensulŭ acestuĭ dialogŭ ne assigură şi D. N. Popescu dela Muşetesci, şi D. Ioniçă Popescu dela Bădulescĭ, despre carĭ am menţionat în biografia luĭ Ilarion.

Pe lângă aceştia, duoĭ streinĭ ş'unu pământénŭ affirmă că Tudor era hotărît a tăia câţĭ-va boierĭ; astfel este Laurençon, pag. 66, şi Raybaud, pag. 200 — Veḑĭ şi Colonel Voinescu (memoriulŭ seŭ din Revista Carpaţilor) pag. 135.

ţérră streină, şi bucurându-se de protecţiunea ortodocsă a M. V. imperiale, câte relle n'aŭ făcut patriei nóstre!

Nedreptăţi şi împilări nenumărate către sîrmanii locuitori contribuabili; assassinate către cei mai de frunte ai naţiunii; neînţelegeri (intrige) vîrîte între compatrioţi spre a le întórce în folosul lor privatŭ; desfiinţarea drepturilor şi obiceiurilor stabilite de ani nenumăraţi, prin mărinimósa protecţiune a Russiei; dispreçŭ la ori-ce dréptă observaţie, desonorând şi injuriind, şi esilând nejudecaţi şi fără probe legale pe cei ce le făcea umbră; considerând în fine ca uă pradă a lor acéstă nenorocită ţérră; ei aŭ persecutat tot, nimicind ori-ce privilegii, până când, împinşi la disperare, cei mai mulţi din nenorociţii contribuabili din România mică fură siliţi a se revolta, ne mai putănd sufferi nedreptele şi neomenósele cereri şi plăţi.

Subscrişii, în faça acestei triste împrejurări, în care naţiunea îşi reclamă drepturile ei pe callea unei revolte, spre a nu cădea în catigoria unei cooperaţiuni suptînţeleasă, am făcut totul a o linişti, fără a cruţa nici rugăciuni, nici bani, cu speranţa d'a împăca d'o parte insurecţiunea, şi despre alta d'a recurge la umanitatea M. V. imperiale, ca sĕ adducem la cunoşcinţa sa şi causele şi privilegiile naţiunii, tóte călcate în picióre; dar îndeşertŭ, vai! ne-am dat atâta osteneală: fiind-că, nu numai nu sperăm a linişti pe deplin naţiunea, redusă la ultima disperare, dar cellŭ mai mare pericul ameninţă de obşte viaça nóstră; căci Turcii după marginea Dunării, în înţellegere cu Fanarioţii [1]), adună oştiri; asfelŭ că d'odată ei vor îneca ţérra, măcelărindu fără milă bătrâni şi flăcăi, până şi chiar copii de ţîţă.

In numele lui Dumneḑeŭ, Sire, fie ca umanitatea M. V. imperiale sĕ nu suffere stingerea nenorocitei nóstre patrii, protegiată de I. V., şi d'aceeaşi religie cu dânsa. Bine-voiţi a ordona intrarea puternicilor vóstre oştiri în nenorocita ţérră a suflerindei Românii, care se află în cellŭ mai mare pericol. Fie ca M. V. imperială sĕ scape acéstă infortunată provincie ortodocsă, şi sĕ-'i assigure din noŭ privilegiile şi drepturile selle, după mărinimósele promissiuni date prin manifestulŭ comandantului en chef, nemuritorul generalŭ Michelson, cu occasiunea intrării trupelorŭ sélle în România.

Indrĕsnim a repeta rugăciunile nóstre, Sire; şi conjurăm pe

---

[1]) Erróre, fiind-că contra Grecilor fanarioţi eraŭ îndreptate acelle oştiri turceşti.

M. V. imperială, în numele Dumneḑeuluĭ a totŭ putinte, că sĕ bine-voiască a scăpa câtŭ maĭ neîntărḑiatŭ maĭ multŭ de unŭ milionŭ de sufflete, în pericolŭ d'a fi sacrificate.

Sire,

Aĭ M. V. imperiale, prea umilițĭ şi prea supuşĭ servitorĭ:

Grigorie Bălleanu
Mihail Manu.
Scarlat Grădişteanu.
Grigore Rallea.
Al. Nenciulescu.
N. Filipescu.
N. Văcărescu.
Istrate Crețulescu.
(Nedescifrabilŭ).
Fotake Stirbei.
Alex: Filipescu (Vulpe).
Gg. Florescu.
Al. Villara.

Bucureşcĭ, 18 Martie 1821.

NB. Locul a doue semnăturĭ sunt tăiate în piessa originală [1].

Nota No. LXI.

Proclamația luĭ Tudor

către toțĭ locuitoriĭ din oraşiulŭ Bucureştilor, parte bisericéscă şi mirenéscă, boieréscă şi negustoréscă, şi către totŭ norodulŭ.

Pricinile carĭ m'aŭ silitŭ a apuca armele sunt: pierderea privilegiurilor nóstre şi jafurile celle nesufferite carĭ le pătimea frațiĭ nostriĭ. Maĭ 'naintea intrăriĭ melle în Bucureşcĭ, cu calle am socotitŭ sĕ vĕ vestescŭ maĭ ântâiŭ, ca din partea noroduluĭ, uitare de istov cellor maĭ 'nainte lucrate; şi să vĕ chiemŭ pe toțĭ ca să vĕ unițĭ cu norodulŭ, şi să lucrațĭ cu toțiĭ din preună obştésca fericire, făr' de care norocire în parte nu póte fi.

Fraților! câțĭ n'ațĭ lăsatŭ să se stingă în inimele D-v. sfînta dragoste cea către patrie, adduceți-vĕ aminte că sunteţĭ părțĭ

---

[1]) Originalul illŭ possedă D. Bolliacŭ. Acéstă reclamă este scrisă în limba Ellenă şi în cea francesă; şi e publicată în *Buciumul* No. 19 pe 1863; iar fragmente dintr'ânsa s'a publicatŭ şi în *Romănul* No. 96, pe 1862.

alle unuĭ neamŭ; şi că câte bunătăţĭ aveţĭ, sunt resplătirĭ din partea némuluĭ către strĕmoşiĭ noştriĭ pentru slujbele ce aŭ făcutŭ. Ca să fim şi noĭ vrednicĭ acesteĭ cinstirĭ alle némuluĭ, datorie netăgăduită avem să uităm patimele celle dobitoceşcĭ, şi vrăjbele carĭ ne-aŭ defăimatŭ atâtŭ, în cât să nu maĭ fimŭ vrednicĭ a ne numi neamŭ. Să ne unim dar cu toţiĭ, micĭ şiĭ marĭ; şi ca nişce fraţĭ, fiĭ aĭ unia maicĭ, să lucrăm cu toţiĭ împreună, fieşte-care după destoinicia sa, câştigarea şi naşterea a doua a dreptăţilor nóstre.

Verĭ carele va îndrăsni a face cea maĭ mică împrotivire în lucrarea acesteĭ naşterĭ de allŭ duoillea, unul ca acella, fraţilorŭ, să se pedepséscă cumplitŭ; ca să cunóscă adeveraţiĭ patrioţĭ şi osîrdia cellor ce voiesŭ a sluji patrieĭ cu dreptate şi făr' de vicleşugŭ, cu calle am găsitŭ a se întări legătura cea de obşte pentru binele noroduluĭ şi prin jurămîntŭ, care sĕ şi trimite ca să'lŭ iscăliţĭ, ădevefaţiĭ fiĭ aĭ patrieĭ [1]).

1821 Martie 20. **Theodor.**

Nota No. LXII.

Proclamaţia luĭ Tudor

către toţĭ locuitoriĭ oraşelorŭ, satelorŭ din sud . . . din orĭ-ce tréptă, adică neamurĭ, postelnicĭ, mazilĭ, brăslaşĭ, ruptaşĭ, birnicĭ, scutelnicĭ, poslujnicĭ şi slujitorĭ, şi către toţĭ streiniĭ birnicĭ din acellŭ judeţŭ.

Este sciutŭ la toţĭ cea până acum pornire a mea, ce cu glasulŭ noroduluĭ celluĭ năpăstuit am urmatŭ şi urmeḑŭ, spre dobêndirea drepturilor; am hotătîtŭ, dând cellŭ întâiŭ semnŭ de bunŭ patriotŭ într'acestŭ pravoslavnicŭ pămênt românescŭ, întru care 'mĭ am strămoşéscă naşcere, să otcârmuiescŭ pre toţĭ ceĭ ce aŭ încins arme din partea a totŭ noroduluĭ, spre sdrobirea şi încetarea a orĭ căruia jafŭ şi nedreptate ce aţĭ cercat până acum din pricina oblăduitorilor Domnĭ ce aŭ stătut, şi carĭ întru desăvêrşită nemilostivire 'aflându-se, aŭ născocit orĭ câte chipurĭ de mijlóce spre a vĕ împila; şi v'aŭ sugt sângele adducêndu-vĕ întru acéstă mare derăpănare şi próstă stare întru care vĕ aflaţĭ; iară cea maĭ de temeiŭ hotărîre a mea, însoçită cu glasulŭ noroduluĭ, este că nicĭ într'unŭ chipŭ să

---

[1]) După originalulŭ aflatŭ între hârtiele rĕposatuluĭ Dimitrie Ciocârdia, socrulŭ meŭ, şi care se află aḑĭ în possessiunea mea.

nu încetede din cererea dreptăților țěrreĭ, pe care, și de nu le voiŭ vedea dobêndite printr'acelle destoinice cuvinte carĭ s'aŭ făcutŭ cunoscute până acum pe unde s'aŭ cuvenitŭ, vě făgăduescŭ sufletesçe că se vor dobêndi negreșitŭ, prin vărsarea de sânge împotriva verĭ căruia vrăjmașŭ se va arăta călcătoru acestor dreptățĭ, de care ântâiŭ voĭ avețĭ se vě bucurațĭ. Intr'acésta dar doritóre patrie, și voĭ cugetătorĭ aflându-mě, mi-'aŭ ajutatŭ milostivulŭ Dumnedeŭ până acum de am mântuit, nu numaĭ celle cincĭ județe de măncătoriile și jafurile prădătorilor otcărmuitorĭ și fellurimĭ de slujbașĭ, ci pe unde am ajunsŭ și am propoveduitŭ, aŭ încetatŭ rellele jăfuitorilorŭ. Așa dar, ajungând și aicĭ, în politia Bucureșcilor, care este scaunul oblăduiriĭ noroduluĭ, și găsind mulțĭ patrioțĭ boierĭ întru assemenea bune cugetărĭ, cu alle noroduluĭ assemănate, am hotărîtŭ, ca unŭ voitorŭ de dreptate, să cunoscŭ vremelnica stăpânire a țěrriĭ, suppuindu-se toțĭ ceĭ ce aŭ încinsŭ arme de isbăvire la legile și pămênteșcile obiceiurĭ ce li se vorŭ arăta de către stăpânire prin mine; daca voiŭ cunósce că sîntŭ într'adevěrŭ folositóre patrieĭ, și de mare trebuință obșteĭ noroduluĭ; căcĭ, fără a cunósce cinevașĭ o stăpânire, nu numaĭ firesce nu 'ĭ este prin putință, ci pociŭ dice și de mare vătămare la împlinirea trebuințelorŭ ce va avea acésta isbăvitóre lucrare. Vě vestescŭ déră tuturor, fraților pămêntenĭ, că și cuviința și trebuința vě îndatorésă să cunóscețĭ uă stăpânire, care stăpânire, avêndu-'șĭ lăstările sale întinse prin laturile țěriĭ, să închipuesce și într'acelŭ județŭ prin d-lorŭ ispravniciĭ ce se rănduescŭ de aicĭ, la care, câțĭ sunteți locuitorĭ într'acelŭ județŭ, trebue să se supuie și să săvěrșéscă poruncile ce se vorŭ da, când vorŭ fi asemănate celorŭ întru obștéscă sciință, datorie și ajutóre trebuințelorŭ ce cerŭ oștirile, ce suntŭ gata a să rěsboi spre dobêndirea dreptăților obștiĭ noroduluĭ; și așa, înțelegêndŭ cu toțiĭ duhuĭŭ acesteĭ isbăvitóre lucrărĭ, câțĭ sunteți vrednicĭ de a purta arma împrotiva vrăjmașilorŭ țěreĭ, venițĭ la mine să vě cercetezŭ starea vitejieĭ vóstre; și de voiŭ găsi-o asemănată cu ceea ce se cuvine să fie într'asemenea lucrare, numaĭ decâtŭ să vě priimescŭ, și să vě povățuescŭ datoriile ce avețĭ să săvîrșițĭ; cunoscândŭ însă și acésta că avețĭ să slujițĭ ca nișce ostașĭ numaĭ pentru dobêndirea dreptățilorŭ vóstre, iară nu pentru vre uă folosire de banĭ; căcĭ și eŭ și toțĭ ceĭ ce s'aŭ înfrățitŭ cu mine, slujimŭ, nu cu cugetŭ de dobêndire de banĭ, ci por-

niţi de rêvna binelui ce aşteptămŭ, şi pentru noi şi pentru copii nostrii; iară câţi nu sunteţi născuţi pentru acéstă meserie, împliniţi-vĕ datoriile, cu tótă suppunerea ce se cuvine să daţi, către D-lorŭ ispravnicii judeţului; adică, voi, mazililorŭ, brăslaşilorŭ şi companiştilorŭ, i streinilorŭ, răfuiţi-vĕ rĕmăşiţele ce aveţi, a următórei tetraminie de Ghenarie; assemenea şi voi. birnicilor, istoviţi rămaşiţurile dăjdiilor ce sunt scóse până acum prin poruncile stăpânirii, adică ai semei Vistiriei de Februarie şi Martie, po talere 18 de lude; ai diminiei lefilor, tot pe aceste luni, po talere 12 şi 60 bani de lude; şi banii orênduelii mezelhanelii de primă véră, po talere 17 şi 60 de lude; şi cu toţi, din ori-ce tréptă şi orênduială, slujiţi isbăvitórelor oştiri alle ţĕrrei, după cum se va orêndui, în dări şi în transporturi de trebuinciόse zacherele; şi fiţi încredinţaţi că mai la urmă veţi înţelege şi rodurile fericirilor vóstre; câţi însă de subt aceste rĕspunderi vĕ aflaţi astă-ḑi ostaşi suppuşi armelor isbăvirii, să sciţi că sînteţi cu totul apăraţi şi privileghiaţi; şi voi, sătenilor, unora ca acestia aveţi să vĕ scădeţi din lude cu analoghia cislelor lor, precum şi stăpânirea ţĕrrei porunceşce pentru acésta prin Vistierie către D-lor ispravnicii judeţelor; şi assemenea se va păḑi acéstă orênduială şi pentru câţi alţi ostaşi se vor mai aduna duprin sate şi de acum înainte, prin ştiinţa mea şi a orênduiţilor mei; iară după ce veţi istovi tóte aceste rămăşaguri puţine prin Zapcii plăşii la D-lor ispravnicii judeţului, după cum urmésă obiceiulŭ, ca să istovéscă şi D-lor cu Vistieria ţĕrrii, iarăşi spre întimpinarea trebuinciόselor alle isbăvirii, să sciţi fără îndoială că mare uşurinţă are să vi să facă, nu numai întru rĕspunderea dăjdiilor, ci şi întru tóte celle-lalte dări şi orênduelі; cum şi jafurile vor lipsi cu totul; şi veţi înţelege înşivĕ scăparea robiei întru care v'aţi aflat până acum. — Urmaţi dară întru tóte acestei povăţuiri, ce într'adinsŭ vi s'aŭ trimisŭ ca să se citéscă întru auḑulŭ tutulor, şi în vilégŭ de obşte; şi fiţi încredinţaţi că nici odinióră nu veţi rămânea fără dobândirea dreptăţilor vóstre [1]).

1821 Martie 20. **Theodor.**

---

[1]) Dârzénu, *Trompeta*, No. 659.

Nota No. LXIII.

Carte de adeverire dată Slugeruluĭ Tudor.

În numele Prea Sfinteĭ şi nedespărţiteĭ Troiţe, unuia adevĕratuluĭ Dumneḑeŭ.

Încredinţămŭ, ceĭ maĭ josŭ iscăliţĭ, cu acestŭ înscrisŭ alŭ nostru, cum-că am cunoscutŭ că pornirea Dumnéluĭ Slugeru Tudor Vladimirescu nu este rea şi vătămătóre, nicĭ în parte fie-căruia, nicĭ patrieĭ, ci folositóre şi isbăvitóre, şi noroduluĭ spre uşurinţă, pre care, ca şi pre unulŭ de binele ţĕrreĭ voitor, şi de trebuinţa obşteĭ noroduluĭ, l'aŭ priimitŭ tóta politia Bucurescĭĭ, cu dragŭ şi braçe deschise. Drept aceea, si ne jurăm din partene subt aceste iscăliturĭ, pre numele mareluĭ şi unuia adevĕratuluĭ Dumneḑeŭ, că nicĭ-o-dată nu vom cugeta împrotiva vieţeĭ şi cinsteĭ D-luĭ; şi ne vomŭ uni pentru tóte buneĭe cugetărĭ câte se vor chibzui între D-luĭ şi toţĭ ceĭ uniţĭ cu D-luĭ, printr'aceste iscăliturĭ, şi carĭ cugete se vor dovedi întru adevĕr că vor privi, fără nicĭ o părtinire, la folosul, nebântuirea, pacĭnica şi de cinstită petrecere a acestuĭ norodŭ allŭ Valahieĭ, patrieĭ nóstre; iar când vomŭ urma împrotivă, şi purtându-ne cu vicleşugŭ împrotiva obşteseuluĭ folosŭ, şi celle maĭ sus făgăduite, vom călca vre una dintr'ênsele, atuncĭ, ca nisce netemătorĭ de Dumneḑeŭ, şi vrĕjmaşĭ aĭ patrieĭ nóstre şi bineluĭ obşcescŭ, nu numaĭ înaintea înfricoşateĭ judecăţĭ sĕ avem pêră pre Dumneḑeŭ, şi sĕ fim lipsiţĭ de bunătăţile cereşcĭ, ci şi aicĭ, judecându-ne de către toţĭ ceĭ înfrăţiţĭ la acéstă sfântă legătură, şi dovedindu-se prin destoinice arătărĭ învinovăţiţĭ, sĕ ne pedepsim după hotărêrea pravilelorŭ; şi spre încredinţare, am iscălitŭ înşine cu mâinile nóstre [1]).

1821 Martie 23.

Allŭ Ungrovlahieĭ Dionisie.
Gherasie Buzĕulŭ.
Ilarion Argeşiulŭ.
Istrate Creţulescu.
Grigorie Băllénu.
Mihalache Manu.
George Slătinénu.
Nicolae Golescu.
Fotache Stirbeĭ.
Ión Stirbei.
Scarlatŭ Grădiştênu.

---

[1]) Condica Nr. 93, a archiveĭ Statuluĭ, pagina 123.

Alexandru Philippescu.
N. Philippescu.
Al. Nenciulescu.
Al. Villara.
N. Văccărescu.
Mih. Cornescu.
C. Golescu.
Dim. Philippescu.
Filip Lenşŭ.
C. Creţulescu.
Iordache Stirbeĭ.
Dionise Fotino, Serdarŭ. [1]
Antonie Papazolu.
Stefan Bujorénu.
I. Fălcoĭanu.
Ión Cătunénu.
Răducanu, Serdarŭ
Manolache Nanoianu
Alexandru Slugeru.
Michaĭ, pitaru.
C. Bujorénu.
Preda Săulescu.
George Lehliu.
Ión Clincénu.
Stephan Orăşanu.
Ión Jianu.
Alexandru Serdaru.
C. Borănescu,
Panţică Velcea
Constantin, biv vătafŭ iusbaşa.
C. Grecénu.
Constantin Slugeru.
Alexandru Andronescu,
Nicolae Catacaţŭ.
Ión Stolnicu.
Bănică Bălăcénu.
Ión Pitaru.
C. Andronescu.
Hristodorŭ Serdaru.
Theodosie vel Slugeru.
Ión Lăcénu.
Nica Serdaru.
Alexie Slugeru.
George Tufénu.
Matheiŭ Grecénu, medelniceru.

---

[1]) Istoriculŭ.

Nota No. LXIV.

Petiţia către Pórtă din partea Boerilorŭ în favórea insurecţiunii.

Noi, prea plecaţi robi ai prea puternicei impĕrăţii, Mitropolitulŭ ţĕrrei, Episcopii, Egumenii, Boerii mari şi mici, căpitanii, mazilii, şi tótă obscea locuitorilorŭ pămêntului ţĕrrei Valahiei, vechiului Kelerŭ împĕrătescŭ, cu celle până la pămêntŭ aşternute prea plecatele nóstre închinăciuni, facemŭ arătare prea puternicei împĕrăţii, că, sosind până aici la Bucuresci Tudorŭ Vladimirescu, insoçitŭ cu mulţime de norodŭ, cu lacrăme de umilinţă, îmbrăcaţi în vestmêntulŭ jalii, şi acei desevirşitŭ prăpădiţi şi săraci, acum când era vremea muncei câmpului, pentru jafurile ce în multe chipuri aŭ cercatŭ, şi pentru perderea dreptăţilorŭ şi a privilegiurilorŭ ce din vechime a avutŭ ţérra acésta, cu milostivire arătată de prea puternica împĕrăţie, către noi suppuşii ei, iar acum călcate şi ajunse mai cu totulŭ a se perde, nu din pricina nóstră a Boerilorŭ pămênteni, precum bănuia norodulŭ, ci din pricina oblăduitorilorŭ Domni ce aŭ stătutŭ, cărora din slăbiciune, de nevoe, trebuia să ne plecăm şi noi, suppuşii şi credincioşii prea puternicii împĕrăţii, boerii pămĕntului, pentru care apururea găsindŭ vreme de îndeletnicire, nu am încetatŭ a ne plânge către prea puternica împĕrăţie, precum şi acum am fostŭ siliţi, dupĕ datorie, a asculta dreptele plângeri ale ticălosului norodŭ, nu cu chipŭ de împotrivitori către prea puternica împĕrăţie, ci cu chipulŭ cellei mai adânci suppuneri şi plecăciuni; privindŭ dară la vrednica de jale plângerea lorŭ, de patimele ce aŭ cercatŭ, şi părintésca datorie împlinindŭ, îndrăsnimŭ a face cunoscutŭ către prea puternica împĕrăţie alle salle drepte rugăciuni, însoçite şi de celle cu înferbinţélă din parte-ne, ca cu milostivire să ni se dea voe a arăta mai pe larg greutăţile ce a suferitŭ acestŭ norodŭ din pricina numiţilorŭ oblăduitori, şi a perderii dreptăţilorŭ şi a privelegiurilorŭ ce din vechime a avutŭ, cu milostivire hărăzite de către prea puternica şi a nóstră hrănitóre împĕrăţie, rugându-ne ca şi acum să ne umbréscă cu cea deplină obicinuită milostivire a sa, acoperind cu dênsa pe acestŭ norodŭ credinciosŭ, şi despre o parte împilatŭ, din pricina necazurilorŭ ce a pătimitŭ, iar despre alta îngrozitŭ de întâmplările ce potŭ să-'i vină asupră-'i, şi să se întâmpine ori ce năvălire de decinde; că, dupĕ cum ne-am încredinţatŭ, chiar

din celle ce am vĕḑutŭ acum unŭ anŭ, ridicarea norodului nu privesce spre împrotivire, ci spre cererea dreptăţilorŭ salle, care înşine noĭ vomŭ îndrăsni a le arăta, cândŭ prea puternica împĕrăţie se va milostivi a ne da voie ca să facemŭ uă arătare ca acésta din partea suppusuluĭ şi credinciosuluĭ norodŭ.

Asceptămŭ dară cea milostivă, prea înaltă şi sântă poruncă a prea putericeĭ împĕrăţiĭ. [1]).

1821, Martie 27.

Nota No. LXV.

Pretinsŭ dialogŭ politicŭ între Ipsilanti şi Tudor.

Ipsilanti. Imĭ pare bine că vĕ vĕdŭ sănătosŭ; şedeţĭ, Domnule Vladimirescu, aŭ ḑisŭ Ipsilanti franţosesce. De mult timp era necessarŭ sĕ vorbim noĭ amândoĭ, în persónă.

Vladimirescu. Suntŭ gata a vĕ asculta, a respunsŭ Tudor Vladimirescu.

Ipsilanti. Creḑŭ ca D-Vóstră ştiţĭ scopulŭ cellŭ mare pentru care am venitŭ aicĭ.

Vladimirescu. Dupĕ cum veḑŭ din proclamaţiile D-Vóstră, v'aţĭ luatŭ asupră-vĕ sarcina de a libera Grecia de sub jugulu turcescŭ.

Ipsilanti. Curatŭ aşa. Luândŭ asupră'mĭ comanda Eterieĭ, eŭ am appelatŭ la popórele împilate de jugulŭ barbarŭ; şi la celŭ ântêiŭ pasŭ, întâmpinŭ oposiţie. Şi de la cine? De la aceia cariĭ ar trebui sĕ se grăbească sub stindardele libertăţiĭ.

Vladimirescu. Divanulŭ ţĕrreĭ a doritŭ sĕ ştie cine v'aŭ însărcinatŭ pe D-Vóstră cu marele actŭ allŭ elliberăriĭ Grecieĭ? Şi cine v'aŭ împuternicitŭ să appelaţĭ la uă rescólă generală contra Turcilorŭ? Divanulŭ a trimisŭ la D-Vóstră pe deputatulŭ Pavelŭ Macedoneanu. [2]).

Ipsilanti. Ce maĭ spuĭ, Domnule? Acestŭ deputatŭ a fostŭ trimisŭ de Domnia ta, nu de Divanŭ!

Vladimirescu. Acésta e suposiţia D-Vóstră; dar nu eŭ, ci Divanulŭ v'aŭ rugatŭ sĕ'ĭ comunicaţĭ plenipotenţia D-Vóstră.

Ipsilanti. Cine m'aŭ împuternicitŭ pe mine? a ḑissŭ mândru Ipsilanti. Domnia ta ştiĭ cine sunt eŭ?

---

[1]) Condica Archiveĭ Statuluĭ, No. 123, pag. 196.

[2]) Nu cum-va să fie Pavel Machedonski?

Vladimirescu. Ştiŭ. Domnia ta aĭ servit în Russia ca generalŭ, iar eŭ în Valahia ca Capitanŭ; însă aicĭ nu e Russia.

Ipsilanti. Nu cumva Domnia ta socoteşcĭ că eŭ sîntŭ dator a descoperi Divanuluĭ ţĕrreĭ Valahieĭ secretele Congreselorŭ Europeĭ? Nu cum-va Divanulŭ nu înţelege unde înclină de atâţia anĭ politica tuturor puterilorŭ Europeĭ?

Vladimirescu. Politica europeană, pentru îndeplinirea planurilor sélle, nu avea nevoe sĕ vĕ însărcinese ca sĕ adunaţĭ în Moldova şi Valahia toţĭ vagabondiĭ şi caliciĭ, ca sé liberaţĭ Europa de Turcĭ.

Ipsilanti. Domnia ta, Domnule, eştĭ impertinent. Domnia ta eşti inamicul patrieĭ D-tale. Planul D-tale este a te folosi de turburărĭ, şi a conduce pe vagabondiĭ D-tale, pe Pandurĭ, la hoţiĭ!

Vladimirescu. Titlurile D-tale nu suntu maĭ bune de cât alle melle; şi ce sĕ maĭ vorbim despre acésta? Domnia ta fă ce ştiĭ, şi eŭ voiŭ face ce ştiŭ!

Ipsilanti. Noĭ, Domnule, avem unŭ inamicŭ comunŭ; şi noĭ trebue sĕ lucrămŭ cu tóte puterile, iarŭ nu să ne întrebămŭ unulŭ pe altulŭ despre drepturĭ.

Vladimirescu. Inamiciĭ D-Vóstră sîntŭ Turciĭ; iar aĭ noştriĭ, Greciĭ Fanarioţĭ. Diferinça se vede din proclamaţiile D-tale, şi din alle melle. Câmpulŭ D-Vóstră e Grecia. Mergeţĭ peste Dunăre. Iar treaba nóstră este d'a allunga pe Domniĭ Fanarioţĭ totŭ acolo; nu'e loculŭ lorŭ aicĭ. Destulŭ aŭ strênsŭ ḑecima din Principate! Lasă sĕ mérgă sub stindardele D-vóstră sĕ liberese Grecia de sub jugŭ; şi ne vom mântui noĭ de jugulŭ lorŭ. Părcă noĭ suntemŭ ferma [1]) D-Vóstră! D-Vóstră aveţĭ pământurile şi sclaviĭ D-Vóstră. Jupuiţĭ dupĕ eĭ măcar şi treĭ pieĭ.

Ipsilanti. Domnule Slugerŭ. . . .

Vladimirescu. Vocvodŭ, nu Slugerŭ, Domnule Ipsilanti, a ḑisŭ Vladimirescu, trântindŭ cu sabia pe podellele cămereĭ.

Ipsilanti. Te poftescŭ să tacĭ. . . .

Vladimirescu. Săracul de mine! Cum sĕ mĕ temŭ de Domnia ta?

Ipsilanti Eŭ în curêndŭ te voiŭ sili sĕ te temĭ.

Vladimirescu. E! până atuncĭ, adio! Sperŭ a ne vedea în curândŭ! . . . .

---

[1]) Moşie în arendă.

„Officerulŭ russŭ, care, în timpulŭ conversaţieĭ, privea prin încuetórea uşeĭ, adaogă: că la brâulŭ luĭ Vladimirescu atârna douĕ pistóle şi uă sabie turcéscă în diamante; că era mare de stat şi spătosŭ; că în capŭ purta uă căciulă naţională, niţiósă (?) ca era brunŭ, smolitŭ, cu mustăţile lungĭ; şi avea nişte ochĭ negriĭ ca cărbuniĭ, cariĭ cereaŭ rĕsbunare.“ [1])

Să ne fie permisŭ, prin câte-va observaţiunĭ, să dovedim neesactitatea multor asserţiunĭ din acestŭ dialogŭ.

Dialogulŭ nu s'a pututŭ ţine în limba francesă, pe care Tudor n'o cunoştea; afară numaĭ daca convorbirea în limba francesă s'a ţinutŭ între Ipsilanti şi Ilarion, acesta ca intrepretŭ între Tudor şi Ipsilanti; dar fiind că n'o spune officerulŭ russŭ, nicĭ menţionésă de Ilarion, este evidentŭ că nu póte fi esactŭ ce spune autorulŭ. Tudor cunoştea puçin limba grécă, pe care o învĕţase în casa Glogoveanuluĭ; şi saŭ că nu o vorbea destulŭ de corectŭ, saŭ că a voitŭ să aibă de martorŭ unŭ bărbatŭ ca Ilarion, s'a prefăcutŭ că nu înţellege limba grécă, ca să pótă justifica intervenirea luĭ Ilarion ca interpretŭ între dênsulŭ şi Ipsilanti.

Cum că convorbirea s'a ţinutŭ în limba grécă, dovadă este Cioranul (pag. 53) şi Kiriak Popescu (Românul pe 1862 No. 299) cari amândoĭ citeasă cuvinte greceştĭ d'alle luĭ Ipsilanti. Fanarioţiĭ eraŭ prea mândriĭ ca să vorbéscă altă limbă de cât cea paternă, cu care se fălea, şi pe care o consideraŭ ca *limba Ḑeilor*.

Nu póte fi esactŭ că între Tudor şi Ipsilanti să se fi schimbatŭ cuvinte insultătóre, ca *impertinentŭ*, *vagabondŭ* etc, nefiind nicĭ politicŭ nicĭ cuviinciosŭ din partea unorŭ assemenea bărbaţĭ a se insulta gratuitamente.

Tudor era prea modestŭ ca să se numéscă pe sine *Voevodŭ*, şi avea destulŭ bunŭ simţŭ ca să nu amerinţe pe Ipsilanti în

---

[1]) Acestŭ dialogŭ este estrasŭ din bibliotheca de la St. Petersburg, secţiunea voiajelor, din opera officeruluĭ russŭ A. Veltman, amicŭ cu Ipsilanti de cândŭ acesta se afla în oştirea rusécă, şi care căllătoria ca turistŭ prin Principate în anulŭ 1821; ellŭ susţine că a auḑitŭ cu urechile sélle acestŭ dialogŭ, fiindŭ retrasŭ în camera latterală.

Acestŭ dialogŭ s'a comunicatŭ D-luĭ Romulus Scribanŭ de fratele Dumisale, D. August Scriban, cancellar allŭ universităţiĭ din Petersburg, şi s'a publicat în *Dacia litterară* No. 8 din 1870, după care l'a reprodusŭ Fóea *Transilvanieĭ* No. 4 din 1871, şi *Gardistulŭ civicŭ* de la 25 Decembre 1870.

locuința luĭ, trântindŭ sabia de parchetŭ, când din assemenea insulte și amenințărĭ putea să'șĭ compromiță viața, și prin urmare causa sacră ce apăra; și să provóce și uă luptă, uă luptă, fatală pentru țérră, între pandurĭ și grecĭ.

Nu e esactŭ că Tudorŭ ar fi mersŭ la întâlnirea cu Ipsilanti armatŭ cu două pistóle la brâŭ, și că sabia sa era împodobită cu diamante.

Bărbațĭ de tótă încrederea assigură că numaĭ la drumŭ purta Tudor pistóle, la coburul caluluĭ, nu la brâŭ; iar sabia, de va fi aceia pe care o possedă D-nu Cacalețénu, n'are nicĭ téca de argintŭ nicĭ mânerulŭ cu diamante.

In fine, Tudor nu era înaltŭ, nicĭ brunŭ, nicĭ smolitŭ, nicĭ cu mustățile lungĭ; ci ast-fel cum l'am descris noĭ în biografia sa, dupe încredințarea unorŭ bărbațĭ competențĭ și onorabilĭ, ca D. P. Poenaru, Columbénu, N. Popescu dela Mușetescĭ, etc.

Totŭ ce e adevĕrŭ în acestŭ dialogŭ suntŭ cuvintele ḑisse de Vladimirescu, că causa Românilor diferă de causa Grecilorŭ, uniĭ avênd de inamicĭ pe Turcĭ, iar alțiĭ pe Fanarioțĭ; și că locul Grecilorŭ este peste Dunăre, iar nu în Principate. Acésta o încredințéḑă toțĭ martoriĭ și scriitoriĭ, Românĭ și străinĭ, pe cari 'ĭ-am citatŭ la finele dialoguluĭ de la capitolulŭ XXII.

Nota No. LXVI.

Dela Slugerul Tudor.

Fraților ómenĭ aĭ Adunăriĭ,

Fiind-că familia D-luĭ biv-vel Agă Alessandru Vilara merge la Brașovŭ, iară D-luĭ remâne aicĭ în slujba țerreĭ, împreună cu ceĭ-l-alțĭ prea cinstițĭ boierĭ, poruncim ca întru nimicŭ supărare la drumŭ sĕ nu se facă de către cine-va; ci maĭ vêrtosŭ verĭ ce ajutorŭ le va face trebuință sĕ li se înlesnéscă; căcĭ care se va îndrăsni a se apropia cu cugetŭ rĕŭ de acéstă famillie, saŭ de ómeniĭ căre 'ĭ are spre paḑă și ajutorul drumuluĭ, cu cumplită mórte se va pedepsi. [1]

Theodor. 2 Aprilie, 1821.

---

[1]) Dupĕ originalulŭ ce 'lŭ possedă D. Bolliac.

NB. — Actele originale ce le possedă D. Bolliac conținŭ propria semnătură a luĭ Tudor, reprodusă în facsimile dela începutulŭ opereĭ. Asemenea și proclamația dela 20 Martie, (Nota No. LXI), conține propria semnătură a luĭ Tudor.

Nota No. LXVII.

Arzulŭ trimisŭ la Paşa dela Giurgiu din partea Divanuluĭ ţĕrreĭ.

Prea Inălţatule şi milostivule Paşă, Effendi allŭ Giurgiuluĭ.

Rîvna, credinţa şi suppunerea nóstră şi a strĕmoşilorŭ noştriĭ către prea puternica, milostiva şi a nóstră hrănitóre împĕrăţie, aŭ fostŭ, este şi va fi în tótă vremea cunnoscută şi mărturisită. Dérŭ, fiind-că acum s'aŭ ivitŭ mulţime de norodŭ, într'atâtŭ pătimaşiĭ de jafurile şi nedreptăţile ce aŭ cercatŭ, în câtŭ aŭ ajunsŭ la cea din urmă desnădăjduire, şi voesce a 'şi arăta plângerile şi tânguirile sélle prea puterniceĭ împĕrăţiĭ, şi a'şi dobândi milă şi dreptate de la milostivirea împĕrăţieĭ, prin mijlocirea Inălţimeĭ télle, cunnoscêndŭ firésca bunătate şi adânca înţelepciune a Inălţimeĭ télle, ce aĭ arrĕtatŭ către ţérră ntr'aceste resvrătirĭ, ne rugăm cu umilinţă sĕ te milostivescĭ d'a ni se trimite fără zăbavă un Effendi din ceĭ maĭ d'aprópe credincioşĭ şi suppuşĭ aĭ I. Télle, carele sĕ scie orĭ grecesce, séŭ rumănesce, de va fi prin putinţă; iarŭ de nu, sĕ scie şi numaĭ turcesce, spre a da ascultare plângerilorŭ şi dreptăţilorŭ ce cere acestŭ *ticălosŭ* şi năpăstuitŭ norodŭ, credinciosŭ şi suppusŭ prea puterniceĭ Impĕrăţiĭ; care plângere, ascultându-se de către acellŭ Effendi, sĕ facă tacrirŭ către Inălţimea Ta, ca I. Ta, sĕ mijlocéscă cu milostivire către prea puternica Impĕrăţie pentru ellŭ. [1]) 1821, Aprile 12.

Nota No. LXVIII.

Cuvêntulŭ luĭ Tudorŭ către oştire la plecarea sea de la Cotroceni.

„Până în céssulŭ acesta am iconomisitŭ, fraţilor, tréba cu Turciĭ, a nu călca pământul nostru, când cu una, când cu alta, fără a ne arĕta revoluţioniştĭ către Pórtă, cerêndŭ numaĭ a arăta drepturile patrieĭ nóstre; dérŭ nefiind priimite rugăciunile nóstre, care le am făcutŭ maĭ de multe orĭ către Pórtă prin jălbile nóstre, şi vĕdêndŭ fórte bine că vrăşmaşiĭ noştriĭ aŭ ajjunsŭ afară din capitala nóstră (a Bucurescilorŭ) cu gândŭ a face cu noĭ resboiŭ, sîntemŭ siliţĭ a lăssa acestŭ oraşiŭ, Bucurescĭ, ca sĕ nu fimŭ pricină, noĭ singurĭ, a arderiĭ luĭ; şi sĕ

---

[1]) Condica No. 123 din Archiva Statuluĭ, pag. 197 verso.

ne tragemŭ spre întrupare cu ceĭ-l-alţı fraţĭ aĭ noştriĭ chreştinĭ, purtândŭ grijă pentru a nóstră obştéscă scăpare şi a Patrieĭ nóstre; şi de acum în colo, fraţiĭ meĭ, Pandurĭ, Bulgarĭ şi Sêrbĭ, conlocuitoriĭ nostri, trebue sĕ deşertămŭ puşca nóstră în carne de Turcŭ, de vorŭ năvăli pe noĭ; şi sĕ facemŭ numele nostru lăudatŭ, a ne vesti tóte noródele, că am stătutŭ voinicĭ împotriva vrăjmaşilorŭ nostriĭ.

„Fraţilor pandurĭ, şi voĭ, ceĭ-l-alţĭ confraţĭ aĭ nostriĭ, acestĭ Turcĭ nu suntŭ ca ceĭ din Cladova, din Pureţĭ şi din Feteslam, voinicĭ, cu care ne am bătutŭ de multe orĭ, în ḑillele luĭ Noitof; acum sĕ cinstimŭ némuluĭ nostru biruinţele cu care ne va cununa D-ḑeŭ, luptându-ne cu vrăjmaşulu cu îndrăsnélă şi inimă voinicéscă; că şi dênsulŭ veḑêndu-ne că ne luptămŭ bărbătesce, va dossi înapoĭ, gonitŭ de noĭ, precum şi altă dată aŭ păţit'o, atuncĭ cândŭ maĭ vêrtosŭ şi virtutea nóstră era maĭ mică. [1])

15 Maiŭ 1821.

Nota. No. LXIX.

Legĭ ostăşesti alle Eterieĭ.

Art. 1. Verĭ-care ostaşŭ, oficerŭ şi omŭ de arme, trebue a se supune tot-d'auna şi fără nicĭ uă împrotivire superioruluĭ sĕŭ, purtându-se cu respectŭ, şi esecutând ordinile luĭ cu grăbnicie şi esactitate. Călcătorul aceste̊ legĭ va fi pedepsitŭ ca unŭ inamicŭ alŭ patrieĭ, adică cu mórtea.

Art. 2. Acella care va deserta de la postul sĕŭ se va pedepsi cu mórte infamantă.

Art. 3. Acella care 'şĭ va lăsa drapelulŭ şi regimentul sĕŭ, ântâiŭ se va degrada în faţa armateĭ (ca nedemn de onórea de a servi patrieĭ); dupĕ aceea se va declara către totŭ poporul ca un defăimat, fără a'şĭ maĭ redobândi onórea; afară numaĭ daca arŭ face serviciĭ şi isbânḑĭ marĭ în folosulŭ patrieĭ. Daca va deserta la inamic, şi se va prinde cu armele în mână contra patrieĭ sélle, atuncĭ să se desonoreḑe pentru tot-déuna, să se afuriseaseă şi să se spânḑure; iar corpul luĭ să nu fie demn de a se îmmormênta; şi numele luĭ să rămâe blasfemat şi urâtŭ de generaţiunele fiitóre.

---

[1]) Memoriulŭ luĭ Kiriac Popescu (Românulŭ No. 304 pe 1862).

Art. 4. Acella care va fura, să se defaime în publicŭ, și să înapoiese lucrul furat.

Art. 5. Acella care va perde saŭ își va vinde armele, să fie obligatŭ a merge fără arme contra inamicului; și până când nu va dobândi prin vitejiă sa alte arme, să remână desarmat și ca un servitor allŭ armatei.

Art. 6. Acella care va omorî pe camaradul sĕŭ, saŭ pe vre-unul din Connaționalii seĭ, saŭ pe orĭ-cine, afară de inamicul armat, să fie pedepsit cu mórtea.

Art. 7. Acella care se va dovedi în relațiuni cu inamicul contra țĕrreĭ, să se pedepsească conform art. 3.

Art. 8. Verĭ-ce conspirațiune secretă saŭ vĕdită, saŭ verĭ-ce revoltă contra superiorilorŭ, dovedindu-se, să se pedepséscă cu mórtea.

Art. 9. Tulburările, certele și gâlcevile dintre ostașĭ vor fi pedepsite cu asprime; căcĭ fiind toțĭ tovarășĭ, trebue să fie și amicĭ, spre a se ajuta împreună la verĭ-ce nevoie.

Art. 10. Beția fiind uă causă a tutor rĕutăților, se va pedepsi cu multă severitate.

Art. 11. Ostașul care va lipsi un minut măcar fără voea superioruluĭ seŭ, se va pedepsi cu asprime.

Art. 12. Fie-care cap este responsabil pentru ceĭ de sub dînsulŭ, și să va pedepsi pentru abaterile subalternilor lor.

Capul orĭ-căruĭ regiment este dator a avea tot-d'a-una în complect numĕrulŭ ostașilor de sub comanda sa; iar când vre-unul dintr'ânșiĭ se va omorî, saŭ se va perde, saŭ se va bolnăvi, să se anunțe prin raportul ḑilnic către superiorĭ; la caḑ însă de a lipsi acellŭ superior, să se pedepséscă, perḑându-șĭ postul, și să se degrade iarășĭ în simplu soldatŭ.

Acella însă care va da mărturie saŭ raport mincinos, dupĕ ce 'șĭ va lua pedeapsa cuvenită, sĕ se degrade. [1])

Al. Ipsilanti.

---

[1]) Estras din condica penală a Etericĭ. Veḑĭ Fotino pag. 108—109.

Nota No. LXX.

Plângerea şi tânguirea Valahiei asupra nemulţumirii străinilor ce aŭ derăpănat-o.

Pentru nedreptatea ce i s'aŭ făcută.

O! mamă, sfântă dreptate!
Vin din cerŭ, de unde eştĭ,
Veḍimĭ a mea strâmbătate;
Cellor rĕĭ să rĕsplăteştĭ.

Cerurile, din 'nălţime
Rogŭ ca să vĕ deschideţĭ;
Ş'a răutăţiĭ mulţime
Ce'ĭ asupra'mĭ, s'o vedeţĭ.

Arătaţĭ milostivire
La allŭ meŭ cumplit suspinŭ;
Şi de este resplătire,
Spălaţi'mĭ allŭ meŭ veninŭ.

Nu 'mĭ aŭ maĭ rĕmas putere,
Nicĭ altŭ und' să năḍuescŭ;
M'aŭ pătruns a mea durere,
Şi cunosc că mĕ topescŭ.

Eŭ fără făţarnicie
Pe streinĭ 'ĭ am priimit;
Făr'a şti că's vrăşmaşĭ mie,
Ca pre-aĭ meĭ fiĭ i-am iubit.

Am vrut să fiŭ hrănitóre
La nemerniciĭ barbarĭ,
Mamă, bună 'ngrijitóre,
Făr'a şti că sînt tâlharĭ.

I-am priimit părinteşte,
Pe flămândŭ, golŭ, însetatŭ;
Şi eĭ acum tâlhăreşte
De totŭ m'aŭ derăpănatŭ.

I-am ajutatŭ cu mijlóce,
In tot chipul d'ajutor,
Socotindu'ĭ fiĭ de pace,
Iar nu hoţĭ resvrătitorĭ.

Isgoniţĭ, fugiţĭ de silă,
D'allŭ lor loc înstreinaţĭ,
Aŭ aflat la mine milă
Ca ş'aĭ meĭ cinstiţĭ bărbaţĭ.

Şi maĭ mult de cât sĕ póte
I-am îmbrăçişat pe toţĭ;
Le-am fost scăpare la tóte,
Ne ştiindu'ĭ că suntŭ hoţĭ.

Le-am fost mamă cu dorire
Cestor bărbaţĭ blestemaţĭ;
Nu le-am făcut osebire
D'aĭ meĭ fiĭ adevĕraţĭ.

N'am ştiut că vre-odată
Mĕ vor face vênḑătóre;
N'am ştiut c'oiŭ fi 'nşelată,
Şi 'mĭ vor fi omorătóre.

Toţĭ, în loc de mulţămită,
Pre mine aŭ uneltit
Să mĕ vaḑă prăpădită,
Dupĕ ce'ĭ am fost cinstit.

A mĕ răpi pân' la mórte
Asupră'mĭ aŭ cugetat
M'aŭ slăbit cu totul fórte,
N'am nădejde de scăpat!

Ca nişte lupĭ pre uă turmă
P'aĭ meĭ fiĭ 'ĭ aŭ prăştiat;
Gonindu'ĭ din urmă 'n urmă,
De mine 'ĭ aŭ depărtat.

Toţĭ nĕvolnicĭ, cu urgie
Asupră'mĭ aŭ fost porniţĭ;
Aĭ meĭ fiĭ cu vrăjmaşie
S'află de eĭ risipiţĭ.

Aŭ silit ca sĕ desparte
Mamă, tată, de fecior;
Aŭ înstreinat departe
Chiar pe frate d'a luĭ sor.

Aŭ batjocorit fecióre,
 Și femeĭ între bărbațĭ;
Aŭ necinstit orĭ ce stare,
 Lăsându'ĭ goĭ, desbrăcațĭ.

Aŭ prădat bisericĭ sfinte,
 Și nimic s'aŭ spăimântat;
Aŭ necinstit în cuvinte
 Pre cerescul împĕrat.

Lăcașul celluĭ prea mare
 Barbariĭ l'aŭ desvĕlit, [1])
Fără frică de 'mputare,
 Prea tare-aŭ nelegiuitŭ.

Blestem asupra nemulțumiriĭ lor.

Dumnedeule 'ndurăte,
 Dreptule judecător,
Vedi'mĭ a mea strămbătate,
 Și le fiĭ resplătitor!

Drept a lor nemulțămire,
 Dă-le scîrbe și amar;
Dă-le dreaptă resplătire,
 Că m'aŭ prădat în zadar.

Mânia ta sĕ'ĭ urmese
 Orĭ măcar unde-or umbla;
Osânda ta să'ĭ vînese
 Verĭ pe ce locurĭ vor sta.

Frică dă-le să se teamă
 Și frunda când s'o mișca;
Pribegind, să bage seamă
 Chiar de vênt când o sufla.

Fă-le lor callea pustie,
 Ca să umble rătăcițĭ;
Arată a ta mănie
 Ș'unde or fi pribegițĭ.

---

[1]) Allusiune la desvalirea de plumb a Mitropoliei din Tîrgoviște, ca să tórne glónçe.

Drépta Ta le resplătéscă
Cestor nemulţămitorĭ;
Urgia 'ţĭ să'ĭ osândéscă
Ca pe nisce-împutătorĭ.

Curse 'n callea lor le pune,
Să cadă 'n perdare toţĭ;
Nu maĭ vadă dille bune,
Nemulţămitoriĭ hoţĭ.

Paşiĭ lor le poticnesce,
Să n'aibă unde scăpa;
Adunarea lor sdrobesce
Orĭ unde se vor afla.

Să nu pótă să'şĭ găséscă
Loc să fie odihniţĭ;
Pururea să rătăcéscă,
Şi să fie necăjiţĭ.

Nu 'şĭ găséscă und' să şédă
Câtu-şĭ de puţintellu loc;
Fă ca cerul să nu-'ĭ vadă,
Şi se pice pe eĭ foc.

Rugăciunea.

Dumnedeule prea sînte,
Celŭ ce tóte le privescĭ,
Addu'ţĭ de mine aminte,
Nu 'n vecĭ să mĕ pedepsescĭ.

Vedĭ necadurile melle,
Că s'aŭ fórte îmmulţitŭ;
Durerĭ, scârbe, nevoĭ grelle,
Cu totul m'aŭ covîrşit.

Vedĭ a mea derăpănare,
Că suntŭ apprópe sĕ perŭ;
Nu mĕ lăsa în perdare,
Ajutor la Tine cer.

Cată din cerŭ jos la mine,
Şi-'mĭ vedĭ focul cellŭ aprins;

Intórcete-acum cu bine,
  Că maĭ cu totul m'am stins.

Eram slobodă grădină
  Verĭ la cine-ar fi venit,
Cu tot felul de rod plină,
  Făr'a fi nimic oprit;

Ș'acum am ajuns în stare
  Maĭ de tot să mĕ sfîrșesc;
Plâng, suspin fără 'ncetare,
  Din ḑi 'n ḑi maĭ rĕŭ slăbesc.

Pănă când d'a Ta mânie
  Să petrec tot în ohtat?
Intórcețĭ a Ta urgie,
  Veḑĭ că m'am derăpănat!

O tâlhăréscă pornire
  D'odată m'a prăpădit;
A mea tótă moscenire
  Fórte rĕŭ s'a risipit.

Frică, spaimă, de o-dată
  Peste mine aŭ venit;
Aĭ meĭ fiĭ, norod mult, glótă,
  Pribegind m'aŭ năpustit.

Toțĭ s'aŭ respândit departe,
  Prea ticăloșĭ aĭ meĭ fiĭ;
Sate și orașe sparte
  Aŭ remas gólle, pustiĭ.

Intórce'țĭ milostivire,
  Și-mĭ ridică acest nor;
Aĭ meĭ fiĭ, a ta zidire,
  Veḑĭ necazurile lor.

Nu maĭ pociŭ avea răbdare
  A'ĭ vedea înstreinațĭ;
Arat'a ta îndurare
  Ca să-'ĭ vĕḑ iar addunațĭ.

Până când să fiŭ scârbită
  Și jalnică d'aĭ meĭ fiĭ?

Până când voiŭ fi mâhnită,
  Sufferind ticăloşiĭ?

Eŭ eram cea răsfăţată,
  Cu tot felul d'addunărĭ;
Eŭ eram cea desmerdată
  In plimbărĭ şi desfătărĭ!

Ş'acum podóba mea tótă
  Maĭ s'a stins dupĕ pământ;
Nu gândesc ca vre uă dată
  Ce-am fost iar să ḑic că sunt!

Casele celle frumóse
  Prea iubiţilor meĭ fiĭ
Când să le vĕd luminóse
  Din 'ntuneric cest pustiĭ?

Eŭ mĕ bucuram odată
  D'aĭ meĭ fiĭ nóptea âmblând;
Ş'acum sînt fórte 'ntristată,
  Nóptea de câinĭ tot urlând.

Alle melle uliţĭ tóte
  Săltaŭ nóptea 'n veseliĭ;
Ş'a nu plânge-acum nu póte
  Vĕḑêndu-se că 'sŭ pustiĭ!

Tótă uliţa-acum plânge
  Sângele ce s'aŭ vĕrsat;
Nu maĭ pot înghiţi sânge,
  Fie chiar şi vinovat.

Tinerĭ, bătrînĭ, prunci, fecióre,
  Plâng, suspin fără soroc;
Intórce-acéstă durere,
  Şi potolesce-acest foc.

Sfătuirĭ către pământenĭ.

Şi pe voĭ, fiĭ, vĕ rog fórte
  D'acum 'nainte să fiţı
Intr'un cuvînt pên la mórte
  La o altă şi uniţĭ.

Vĕ sfătuesc părintesce
Chipul care să-'lŭ urmațĭ;
Traițĭ toțĭ moralicesce
Ca nume bun să vĕ dațĭ.

Cea d'acum împrejur stare
Singurĭ voĭ o judecațĭ,
Că fără nicĭ uă 'ndreptare
Vĕ cunóscețĭ vinovațĭ.

Nu ațĭ grijit pentru mine
Nicĭ de cum sĕ mĕ cinstițĭ;
N'ațĭ cunoscut allŭ meŭ bine
Numele să mi-'lŭ mărițĭ.

Sĕ 'nălțase 'n unĭ măria
Pên' la punctul cellŭ de sus;
Sĕ lățisse lăcomia,
Umblând cu capul pe sus.

Uitaseră p'allŭ lor frate
Căruia era datorĭ,
Și cinstia cât nu se póte
Pe strĕinĭ lingușitorĭ;

Vedețĭ acum la ce stare
Nemernicia m'aŭ dus,
La ce rea derăpănare
Pentru voĭ eĭ m'aŭ suppus.

Fără nicĭ uă judecată
Voĭ cu eĭ v'ațĭ însoçitŭ,
Acum vedețĭ că d'odată
Maĭ de tot m'aŭ pustiit.

Nu mĕ socoteațĭ de mumă
Să-'mĭ fițĭ fii, și voĭ toțĭ frațĭ;
Vĕ numiațĭ fii drept uă glumă,
Iar nu drept adevĕrațĭ.

Și-'n fumul cellŭ diplomatic
Aŭ năvălit uniĭ cu totul,
Și nu vĕd nu simtŭ,
Că râde de eĭ norocul. [1])

[1]) Acéstă strofă e neînțelésă.

N'aveţĭ între voĭ unire,
Unul p'altul să iubiţĭ,
Eraţĭ plinĭ de pismuire
Şi de patimĭ stăpâniţĭ.

Destul voă vĕ era
Streinĭ numaĭ se vedeţĭ,
Şi mórte de şi vĕ da,
Tot acelluĭ vĕ 'nchinaţĭ.

Dintr'a vóstră rea urmare
Astădĭ cercŭ amar durerĭ,
Astădĭ sînt la ceastă stare,
Slabă, fără de puterĭ.

Dar cu acestea cu tóte
Eŭ pe voĭ tot vĕ doresc,
Mumă vĕ sunt, nu se póte,
Trebue să vă iubesc.

Şi voĭ sfaturile melle
Trebue să le urmaţĭ;
Nu vĕ pară dojenĭ grelle;
Ci vĕ rog să vĕ 'ndreptaţĭ.

Cea d'acum pildă vĕ fie
Oglindă ca să priviţĭ;
Sciţĭ a vóstră datorie
Cum p'o mumă s'o cinstiţĭ.

Vedeţĭ alte mumĭ din lume
Fiĭ lor cum le cinstesc;
Şi voĭ cu acelle mume
Siliţĭ ca sĕ mĕ măresc. 1)

---

1) Acéstă poesie e făcută de Paris Mămulénu, la anul 1822, după cum singur affirmă în prefaça (pag. 1.) din collecţiunea primă a poesiilorŭ sélle, tipărite la 1825. — Vedĭ şi pag. 78 din Analele societăţiĭ academice, pe anulŭ 1870, tom. III. — Ea e reprodusă şi de Dîrzénu, loc. cit. No. 662.

Fără cuvîntŭ dar Vaillant, în istoria sa (vol. III, pag. 181) attribue Văcărescului acéstă poesie.

Acéstă poesie a fost tipărită în broşură, îndată după revoluţiune. Possedăm unŭ esemplarŭ tipăritŭ d'atuncĭ, de 16 pagine, fără dată şi fără nume de tipografie, de câtu aceste cuvinte: *s'aŭ tipăritŭ în anulŭ trecutŭ.*

Nota No. LXXI.

Miliţia Eteriştilor din Principate.

Generalissim Alesandru Ipsilanti.

I.

Anteiul corp, sub comanda luĭ Nicolae Ipsilanti.

Tagmatarhia luĭ Duca.	1930
Hiliarhia luĭ Orfano.	300
Despărţirea luĭ Ghica.	50
Despărţirea luĭ Ales. Ipsilanti compusă din Slavonĭ	60
Despărţirea luĭ Manu	150
Cétta luĭ Costa Valtinos	60
Cétta luĭ Caloian	100
Cazaciĭ [1]), sub Mosculi	200
	2850

II.

Allŭ doilea corp, sub comanda luĭ George Ipsilanti.

Tagmatarhia luĭ Colocotroni	350
Hiliarhia luĭ Caravia	275
Hiliarhia luĭ Vasile Tudorov	350
Despărţirea luĭ Mihail.	180
Ulaniĭ luĭ Garnofski	70
Escorta Principeluĭ Cantacuzin	50
	1275

III.

Allŭ treilea corp allŭ Olimpianuluĭ Icrdake.

Arnăuţiĭ luĭ	1500

IV.

Allŭ patrulea corp all Căminaruluĭ Sava.

Arnăuţiĭ de sub comanda luĭ	800
„ „ „ Deli başa Mihalle .	120
„ „ „ Ghencea Aga . . .	100
	1020
Batalionul sacru	450
Despărţirea Moldovenilor. [2])	300
Total . .	7395

[1]) Filimon (vol. II, pag. 356—361) ḑice că eraŭ numaĭ 180.

[2]) Principatele române, de S. M. Palanzov. Petersburg, 1859. — pag. 203—204

Nota No. LXXII.

De la obşteasca tabără a Eteriei.

Identitatea scirilor ce aŭ venit de la Viena, Odessa şi Constantinopole, prin poşta austriacă, sosită de la Orsova, ne informédă că Morea s'a luat deja în stăpînire de chreştinĭ; treĭ cetăţĭ aŭ fost occupate, şi alte patru sunt înconjurate, cari şi acelea în scurt timp se vor preda, din causa lipseĭ de provisiunĭ. Că la Melenicŭ s'aŭ sculat cu mic cu mare contra Turcilor; şi la uă luptă aŭ fost uccişĭ toţĭ Turciĭ, împreună şi cu beiul lor. Tot assemenea s'a întâmplat şi la Cazangicŭ, şi în alte părţĭ din Bulgaria. — Şi că după uă luptă crâncenă, aĭ nostriĭ, ceĭ în luptă cu Ali-Paşa, aŭ luat în stăpinirea lor tóte avuţiele luĭ. Serbia este şi dânsa gata; dar încă nu s'a făcut vărsare de sânge. In Algeria şi Tunis s'a pregătit flota turcéscă contra chreştinilor; dar drépta resplată a luĭ D-deŭ aŭ prăpădit pe vrăşmaşŭ; căcĭ nicĭ n'a apucat a se urni din loc, şi îndată fu afundat şi înghiţit în mare de uă vijelie, fără ca să pótă scăpa nicĭ unul măcar din ómeniĭ eĭ. Navele nóstre s'aŭ pregătit asemenea, şi se află aşa de bine aşedate, în cât pot sosi la timp, în orĭ-ce loc, spre a da ajutorul necessariŭ. Insciinţându-vĕ despre tóte acestea, nu mĕ îndoesc că conaţionaliĭ, şi ceĭ carĭ 'şĭ iubesc patria, maĭ cu seamă armata ellenică, care este dominată de zelul patriotic, va glorifica cu bucurie provedinţa ceréscă, care voesce să reînvie némul creştin.

Insă bucuria ce simţim acum se va schimba în mâhnire şi întristare; cacĭ vĕrsătorul de sânge crestinesc, pornindu-se cu turbare şi la celle maĭ sacre, 'şĭ a întins mâna uccigătóre şi assupra cleruluĭ bissericesc; ellŭ 'şĭ a muiat paloşul în sângele servitorilor altaruluĭ, şi le-a dat uă mórte durerósă şi infamantă, spânḑurând în ḑiua de Pascĭ pe Patriarhul, cu toţı Archierei, şi cu alţĭ mulţĭ notabilĭ aĭ neamuluĭ. Cine să nu să cutremure de uă faptă atât de nelegiuită, atât de ferósă, şi atât de barbară? Care inimă póte fi aşa de tare ca să nu verse lacrime la vederea uneĭ scene atât de înfricoşĕtóre?

In destul se dovedesce acésta din sângerósa înverşiunare a acestor neîmblânḑite férre. Cine dar din noĭ maĭ póte spera de acum înainte securitatea vieţiĭ şi a averiĭ sélle? Séŭ cine maĭ póte fi la îndoială că nu vor avea acellaşŭ sfârşit şi ceĭ ce

aŭ maĭ rĕmas sub jugul barbarilor, carĭ socotesc ca uă crimă décă nu vor învinovăți pe chreștinii nevinovațĭ?

Ferice de sufletele vóstre, cuvioșilor părințĭ! Permiteți-ne sĕ vărsăm lacrămile ce datorim bine-facerilor și virtuților vóstre, ca unor succesorĭ aĭ Mântuitoruluĭ. Acești fiĭ aĭ vostriĭ, carĭ urmésă împlinirea neamuluĭ chreștin și a Bisericeĭ, cer din tot sufletul rugăciunile și bine-cuvêntările vóstre părintescĭ, din nevĕḍutele corurĭ unde voĭ vĕ aflațĭ acum.

Pentru acésta, fraților chreștinĭ, Biserica reclamă resplata sângeluĭ părinților nostri spiritualĭ; și cu suspinĭ adâncĭ tânguindu-'șĭ văduvia, invită pe fiĭ seĭ contra tiranilor, promițând să le întăréscă brațul pentru assigurarea lor prin ajutorul luĭ Dumneḍeŭ.

Să mergem dar înainte, cu adevĕrat zel creștinesc, și cu dragoste către patrie; și să năvălim assupra cumpliților vrăjmașĭ aĭ chreștinătățiĭ și gonitorĭ aĭ drepturilor omuluĭ și aĭ justițieĭ.

Să ne grăbim dar cu credință în inimă și cu spada în mână pentru patrie și lege, spre a ne uni cu confrațiĭ nostriĭ, carĭ ascéptă cu sete presința nóstră. Mișelósele horde alle barbarilor, nu vor putea răbda înfățișarea sf. Crucĭ spre a năvali assupra semnuluĭ nostru. Să îngrădim dar și să înfricoșăm pe vrăjmașiĭ chreștinilor, însuflețițĭ de uă bărbăție lâudabilă și înțeléptă; căcĭ acéstă avem totŭ dreptul să o așteptăm de la puterea ce avem regulată, și de la aceea pe care o sperăm de la a tot puternicul Dumneḍeŭ.

Către acésta, și vestitorul venit de la Iassi ne-a comunicăt, cum că a întâmpinat acolo peste uă mie de aĭ nostriĭ, iar la Galațĭ peste treĭ miĭ, cu 21 de tunurĭ; și că se prepară și altă mulțime de óste; că Turciĭ, făcuțĭ prisonierĭ în Iassi, s'aŭ trimis în Russia; și că stăpînirea din Moldova s'a regulat, și 'șĭ urméză lucrările cu tótă orînduiala.

Pentru acestea dar, fraților, să nu maĭ întârḍiem! Să alergăm cu credință pe acéstă sacră calle militară contră neîmpăcaților vrăjmașĭ aĭ umanitățiĭ, ca sa dobândim neveștejitele cununĭ alle feriviriĭ eterne, și a glorieĭ lumeștĭ. [1])

Têrgoviște, 5 Maiŭ 1821. **A. Ipsilanti.**

---

[1]) Veḍĭ Fotino, pag. 101—107.

Nota No. LXXIII.

Proclamaţia lui Ipsilanti

către Românĭ, prin care espune principiele sélle revoluţionare, justificând conduita sea.

Differite vorbe se respândiră până astăḑĭ, carĭ tindéŭ sĕ mĕ descrie cu celle maĭ relle culorĭ alle interessuluĭ propriŭ şi alle ambiţieĭ. Am tăcut; pentru că puritatea consciinţeĭ melle, şi simţimêntele curate alle fraţilor meĭ, socotesc că vorbiaŭ destul în favórea nóstră. Déca acum rup tăcerea, nu pot opri însă şi limbele bîrfitóre alle missogenilor şi inamicilor umanităţiĭ; ci viŭ să espun adevĕratele simţiminte alle melle către nobiliĭ fiĭ aĭ Dacieĭ, în momentul când scumpa lor patrie se află în preḑioa d'a intra pe callea fericiriĭ, şi a se arĕta glorificată, strĕlucită şi prenumĕrată între popórele civilisate alle Europeĭ.

Dacia, locuită astăḑĭ maĭ de un milion de locuitorĭ, nutresce în sînul seŭ un mare numĕr de supuşĭ străinĭ, aflaţĭ sub sceptrul otoman. Aceştĭ străinĭ, pe carĭ purtarea tiranică a stăpânitorilor 'ĭ a departat din iubita lor patrie, se refugiară într'uă ţérră învecinată, ospitalieră, în care puteaŭ, cu maĭ multă înlesnire, să'şĭ procure necessariele pentru esistenţă, şi de departe sĕ plângă dorul patrieĭ lor mame. Nisce assemenea bărbaţĭ, prigoniţĭ, esilaţĭ, depărtaţĭ de rudele şi amiciĭ lor, divisaţĭ în micĭ grupe, sub comanda unuĭ căpitan, şi respirând răsbunare contra tiranieĭ, urîte de Dumneḑeŭ, a stăpânitorilor lor, cine ar putea sĕ se îndoéscă că, la primul semnal de libertate, nu trebuia sĕ se înarmeḑe, entusiasmaţĭ, spre a 'şĭ resbuna contra cruḑimiĭ neumane a tiranilor?

Dorinţa fraţilor meĭ omogenĭ, şi a drepturilor melle, m'aŭ condus, atât pe mine cât şi pe ceĭ din pregiuru'mĭ, până la porţile capitaleĭ Dacieĭ. Acum nu aşteptăm de cât doritul moment de a ne transfera pe teritoriul iubiteĭ nóstre patriĭ. Acest moment se apropie. Cu tóte acestea venim se orăm, din ânimă şi cu sinceritate, tóte bunătăţile acesteĭ ţĕrrĭ ospitaliere care a înbrăţişat şi nutrit mulţĭ dintre noĭ, şi în timp de restrişte ne-a apărat oferind sînul seŭ ca asil.

Decĭ, care altă prosperitate putem sĕ vĕ orăm de cât singura şi adevĕrata, a buneĭ legiuirĭ (legalităţĭ) şi a civilisăriĭ? aceea, ḑicŭ, pentru dobândirea căria alergăm şi noĭ a ne sacrifica?

Dar ca să se ridice un edificiŭ politicŭ, este necesistate de base solide și neclintite, ridicate pe stricta conservare a sacreĭ Evangeliĭ. Acésta, amicilorŭ Dacĭ, câțĭ sunteţĭ doritorĭ aĭ prosperităţiĭ şi aĭ gloriei patrieĭ vóstre, căutaţĭ sĕ o ridicaţĭ astădĭ.

Decĭ, éttă, dupĕ părerea mea, temeliele pe carĭ trebue a se rĕdima viitórea legislaţiune a vóstră politică, ca sĕ vedeţĭ într'uă dĭ răsărindŭ și luminósa stea a prosperităţiĭ perpetue a patrieĭ vóstre.

Autoritatea supremă a provincieĭ Dacieĭ să se încredinţede în mâinele unuĭ pămênténu, și nicĭ de cum în alle vre unuĭ strĕinŭ. Puterea legislativă sĕ fie separată de cea esecutivă, și să se încredinţede unuia séŭ la două corpurĭ legislative, compuse de represintanţĭ din diferitele classe alle societăţiĭ.

Deputaţiĭ Naţiuniĭ să se allégă din tóte clasele cetăţenilor; să se organisede o armată regulată spre a priveghia la pada Dacieĭ. Dările sĕ nu se orênduiască fără scirea deputaţilorŭ Naţiuniĭ. Domnitorul sĕ priiméscă lista civilă anuală, hotărîtă de Adunare; şi să se considere ca întêiulŭ cetăţén allŭ provincieĭ.

Să se institue scóle cu metoda allilodidactică (mutuală); și dupĕ acéstă metodă să se instruie fiĭ tuturor cetăţenilor.

Ast-felŭ este părerea mea. Patriotismul, esperiinţa şi opinia vóstră asupra lucrurilor politice, facă a se îndeplini şi a se complecta celle ce s'ar judeca maĭ convenabilŭ dispoşiţiunelor, dorinţelor, datinelor și obiceiurilor Naţiuniĭ [1].

19 Aprilie, 1821. **Alesandru Ipsilanti.**

Nota No. LXXIV.

Proclamaţia luĭ Ipsilanti după bătăliea de la Drăgășianĭ.

Ostaşilor! Nu, nu profanesŭ acestŭ sacru nume dându'lŭ vouĕ! Mişelóse turme de popóre! Trădările vóstre ş'alle vóstre vicleniĭ mĕ silescŭ a mĕ despărţĭ de voĭ. Pe viitor orĭ-ce legătură între voĭ şi mine e ruptă. Adêncŭ însă voiŭ simţĭ în inimă ruşinea că v'am comandat. V'aţĭ călcat jurămintele aţĭ trădatŭ pe Dumnedeŭ şi patria; m'aţĭ trădat şi pe mine, în momentul când speram séŭ sĕ biruescŭ, séŭ sĕ morŭ cu glorie împreună cu voĭ. Mĕ despart dar adĭ voĭ! Alergaţĭ la Turcĭ,

---

[1]) Vedĭ, Dîrzénulŭ. (Trompeta No. 665).

singurii amicĭ demnĭ de simţimintele vóstre. Eşiţĭ din pădurĭ, coborîţi-vĕ duprin munţĭ, asilul laşităţiĭ vóstre; alergaţĭ la Turcĭ, şi le sărutaţĭ mâinele, dupĕ care pică încă sângele sacru allŭ corifeilor ministriĭ aĭ religieĭ, Patriarchĭ şi Archiereĭ, şi miĭ alţĭ nevinovaţĭ fraţĭ aĭ vostriĭ, uccişĭ cu atâta cruḑime. Da; alergaţĭ, cumpăraţi-vĕ robia cu viaţa vóstră, şi cu onórea femeilor şi copiilor vostriĭ.

Iar voĭ, umbre alle adevĕraţilor ellinĭ din batalionulŭ sacru, câţĭ prin trădare aţĭ căḑut victime pentru fericirea patrieĭ, primiţĭ prin mine mulţumirile conaţionalilor vostriĭ. Puçin, şi colóna se va înălţa ca sĕ eternisese numele vostru [1]; cu littere de focŭ suntŭ săpate în inima mea numele acelora carĭ până în fine 'mĭ aŭ arătat credinţă şi sinceritate. Memoria lor va fi singura consolaţiune a suffletuluĭ meŭ.

Lăsŭ la ura ómenilor, la dreptatea legilor şi la blestemulŭ conaţionalilor pe sperjurulŭ şi trădătorulŭ Savva, pe desertoriĭ şi primiĭ autorĭ aĭ desertăriĭ generale, pe Duca Constantin, Vasile Varlam, Gg. Manu Fanariotulŭ, Gr. Suţu Fanariotulŭ, şi pe demoralisatulŭ N. Scufu.

Iar pe Vasile Caravia îlŭ scotŭ cu blestemŭ din rêndulŭ ostaşilor meĭ, pentru nesupunerea şi necuviinciósa luĭ purtare [2].

Rîmnicŭ, $^{8}/_{20}$ Iuniŭ 1821. **Al. Ipsilanti.**

Nota No. LXXV.

Firmanulŭ pentru numirea Postelniculuĭ Negri ca Caimacamŭ allŭ Munteniei.

Către Caimacamulŭ Bucurescilor, şi acum spre părţile dunărene aflător, Postelnicul Negri; către Mitropolit, Episcopĭ, Egumenĭ şi către boieriĭ Valachieĭ.

In dată după sosirea acestuĭ sacru împărătescŭ ordin allŭ Nostru, sĕ fiă sciut că, fiind că eparchia Valachieĭ şi a Bogdanieĭ ţin locul de Cheller allŭ putericeĭ nóstre împărăţiĭ, urmédă voinţeĭ nóstre împărătescĭ ca locuitoriĭ şi ceĭ l-alţĭ supuşĭ sĕ rĕmână nesupăraţĭ de-a pururea, acoperitŭ sub umbra mileĭ

---

[1] Asemenea colónă s'a şi înauguratŭ în Athena lângă Universitate de Al. Suţu, poetulŭ.

[2] Filimon, pag. 184—185. — Dârzénu, Trompeta No. 666. — Veḑĭ şi Fotino, pag. 160—161.

nóstre împărătescî; precum este cu totul contrariŭ voinţeĭ nóstre împărătescî şi orĭ-ce lucru care allarmésă liniştea de obşte. Şi pentru că, după mórtea luĭ Vlad Beĭ Alecu, unŭ Theodor, *hainu*, addunând cu ellŭ o mulţime de *ómenĭ rĕĭ* a ardicat bairacu (stindardul revoltei) şi în urmă şi fiulŭ fugarulu ex-domnitor Ipsilanti, a nume Alessandru, arătându-se *melehun* (blestemat) şi attrăgênd spre sine pre Mihail Suţu, rĕŭ gânditor, a occupat oraşulŭ Iaşilorŭ, şi respândind pretutindenĭ înscrisurĭ, pline de minciunĭ, a îndrăsnit de o potrivă felurite *vesaturĭ*, înalta nóstră împărăţie, spre a curăţi aceste douĕ eparhiĭ de vătămarea acestor ómenĭ oropsiţĭ prin pedépsa revoltanţilor, şi spre a adduce liniscea şi siguranţa raiellelor neputincioşĭ şi săracĭ, a orênduıt atâtŭ din rĕsăritŭ câtu şi din Rumelia deosebite oştirĭ, amânênd trimiterea Domnitorilor până la liniscea lucrurilor. Dar acum, din maĭ susŭ pomeniţiĭ boierĭ aĭ Valahieĭ, câţĭ se adăpostiră pe pămêntulŭ austriacŭ, de la începutulŭ revolteĭ, prin anaforaoa lor de obşte aŭ însciinţat putericieĭ Impărăţieĭ nóstre, că, după ce şi-aŭ părăsitŭ patria lor, trăescŭ rătăciţĭ; cum şi supuşiĭ nostriĭ prin maĭ multe înscrisurĭ, arătătóre de sufferinţe grele ce ne aŭ trămisŭ, se rugaŭ pentru curăţirea ţĕrreĭ de către acestĭ resvratitorĭ criminalĭ. Iar scopul intrăriĭ oştirilor împĕrătescĭ în ambele ţĕrrĭ se mărginesce în *nimicirea revoltanţilorŭ*, şi în întroducerea liniscei prin *deosebirea culpabililorŭ de către ceĭ inocenţĭ*; precum şi toţĭ ceĭ ce se pórtă cinstitŭ şi se suppun, sĕ fie nu numaĭ nesupăraţĭ, ci să se acopere tot sub aripele împărăţieĭ nóstre, drept judecătóre. Şi acum, fiind-că numitul Negri se confirmă în Caimacamlicul (locotenenţa domnéscă) Bucurescilor, voĭ, atât Mitropolitul, câtŭ şi Episcopiĭ şi Boieriĭ, în dată după sosirea ordinuluĭ nostru împĕrătescŭ, veţĭ încunosciinţa fie-care isnafŭ; şi de o potrivă cu numitulŭ Caimacam, conlucrând, veţĭ da celle de cuviinţă neputincioşilor raiele; şi veţĭ bucura pe toţĭ aceia carĭ, despărţindu-se de revoltanţĭ, ar voi s'arate semn de credinţă şi dreptate, că se vor resplăti la timp. Către acestea, pentru disposiţiunile celor neccesariĭ oştiriĭ, allegând pe ceĭ maĭ vrednicĭ boierĭ între voĭ, vĕ veţĭ purta cu credinţă atâtŭ pentru pedépsa resvrătitorilor, câtŭ şi pentru descoperirea revoltanţilor; şi într'un cuvênt, pentru că atâtŭ dreptatea purtăriĭ vóstre câtŭ şi suppunerea se vor face arătate, veţĭ urma în tocmaĭ. Drept acésta, s'a dat acest ordin al nostru împĕrătescŭ, pe care, cunoscêndu-lŭ, veţĭ îndeplini cu credinţă celle ce vi se po-

runcesce într'ênsulŭ. Și tu, ḑisule Caimacam, luând cunoscinţă de tóte acestea, te veĭ grăbi, împreună cu boieriĭ, în tocmaĭ a îndeplini acéstă poruncă, cu credinţă păḑindu-te a nu o călca.

Acestea sĕ cunoscĭ; şi vĕḑênd sfântulŭ nostru semnŭ, fiĭ încredinţat că voinţa nóstră este. [1]).

(Urmésă semnătura Sultanuluĭ).

Nota No. LXXVI.

Reproducemŭ unŭ ordinŭ turcescŭ din timpulŭ acela, ca modelŭ de originalitate.

Ordinulŭ Seraschieruluĭ Silihtarŭ Dervişŭ Paşa către ispravnicĭ, scrisŭ de Dănciulescu, dragomanulŭ Paşeĭ.

De la Silihtarŭ Aga, Seraschierul împĕrateşcilor oştirĭ.

Bre, ispravnicilor, *breterezler* [2]); căutaţĭ de isprăviţĭ maĭ curênd, şi cu dreptate, maslahatul [3]) acestor săracĭ; căcĭ, în credinçă dumneḑească, *avradînîzî-siker* [4]), *hem tetelemrem sizem* [5]).

Acésta vi se scrie cu hotărîre [6]).

Loculŭ Sigiliuluĭ

1821 Octombre 1.

Nota No. LXXVII.

Scrisórea Domnuluĭ Calimah

către Postelniculŭ Negri, Caimacamŭ allŭ Munteniеĭ.

Prea cinstite şi prea nobile arhon mare postelnice, Constantine Negri, Caimacamŭ allŭ Principatuluĭ nostru Ungro-Valahieĭ, prea scumpe allŭ Nostru prieten, salutăm cu bună voinţă pre Dumnéta, poftindu'-ţĭ ca să fiĭ sănĕtos, şi în bună stare. Cunoscut este tuturor că din început şi de a pururea neclintită voinţă a prea puterniculuĭ şi îndelung vieţuitoruluĭ Impĕrat allŭ nostru, era şi este ca să fie nesupăraţĭ şi nevătămaţĭ, şi să se bucure de orĭ-ce felŭ de linişte şi bunŭ traiŭ

[1]) Veḑĭ Dîrzénulŭ, Trompeta No. 665. — Veḑĭ şi Fotino, pag. 118—121.

[2]) Blestemaţilorŭ.

[3]) Affacerea.

[4]) Injurătură indecentă.

[5]) Iar pe voĭ vĕ dĕşellŭ cu bătaea.

[6]) Originalulŭ acestuĭ ordinŭ îllŭ possedă D. Pişacov, capulŭ secţiuniĭ bunurilorŭ Statuluĭ de la Arhiva Statuluĭ, şi translatorŭ de limba slavă.

locuitorii din celle două principate, Valahia și Moldavia, cari se află sub accoperemêntulŭ legilor Impĕrăției selle. Și pentru că, după încetarea din viéță a rĕposatuluĭ Domn de maĭ 'nainte, un óre-care *blestematŭ* Theodor, fără de veste adunând câți-va rĕŭ făcătorĭ, a proclamatŭ nesuppunere și rĕsvrătire, și după acésta și oropsitulŭ Alesandru, fiulŭ luĭ Ipsilanti, viind în Moldova, și trăgĕnd după sine pre apostatulŭ Mihailŭ, a îndrăsnitŭ să năvăléscă în orașulŭ Iași, și rĕspăndind felurite înscrisurĭ pretutindenea, pline de bîrfele, de o potrivă cu Mihail, a pricinuit rĕsvrătirĭ și vesaturĭ differite, prea puterniculŭ Impĕrat allŭ nostru, îngrijind cu tóte mijlócele despre suppușiĭ de acolo aĭ Impĕrățieĭ sele, și pre-chibḑuindŭ câte privescŭ la desăvĕrșita sfărămare și prăpădire a acestor rĕŭ făcĕtorĭ, și dorind maĭ cu sémă isbăvirea acestor două țĕrrĭ din vĕtămarea rĕutățiĭ și supĕrariĭ lor, și tot de o dată gândindu-se la desăvĕrșita liniște și nesupărare a raieleĭ credinciόse, a sloboḑitŭ poruncĭ strașnice spre adunarea de oștirĭ, atâtŭ din Rumelia câtŭ și din Orient, prin trimiterea maĭ multor mehemurĭ din adinsŭ; și pentru că și lipsa nóstră din cetatea împĕrătéscă se amănasse adică până la așeḑarea liniștei obșteșcĭ, și potolirea lucrurilor în partea loculuĭ, după înalta sântă poruncă, orânduim acum iarășĭ pre Domnia ta Caimacam allŭ Principatuluĭ nostru Ungro-Valahieĭ, încunoscințăndŭ că, fiindu-ne trimise maĭ 'nainte și în celle din urmă anaforale din partea cellor carcerdisițĭ la hotarele Austrieĭ, din boieriĭ nostriĭ din țérră, asemenea și din partea cellor-l-alțĭ suppușĭ aĭ țĕrreĭ nóstre domneșcĭ, care coprindea, pe de uă parte, patriotismulŭ din nevoea și împrejurarea acésta a lor, iară pe de alta cerănd milostivirea nóstră înaltă, și împĕrătéscă îngrijire către dênșiĭ, prin statornicirea liniștei de maĭ 'nainte, și a împăciuiriĭ țĕrreĭ, și derăpănarea resvrătitorilor de acolo, se trimitŭ de pretutindenea acum oștirĭ spre acest scopŭ, cu din adins poruncă înaltă împĕrătéscă și respectabilă către prea Sânțitulŭ Mitropolitulŭ Ungro-Valahieĭ, și de Dumneḑeŭ iubitorĭ Episcopĭ, către D-Vóstră și către prea cinstițiĭ și prea nobiliĭ boieriĭ nostriĭ Velițĭ, aĭ Principatuluĭ nostru Ungro-Valahia. Decĭ, fiindu-că, după cum se coprinde în acéstă înaltă poruncă, scopulŭ trimiteriĭ acestor oștirĭ nu priveșce decâtŭ la desăvĕrșita prăpădire a sus ḑișilorŭ rĕŭ făcătorĭ și jefuitorĭ, și la statornicirea liniștei obsteșcĭ, și buna petrecerea și asigurarea locuitorilor țĕrreĭ, suppușĭ aĭ putericeĭ

şi hrănitórei nóstre împĕrăţii; şi fiindu-că se cere allegerea şi deosebirea vinovaţilor din cei nevinovaţi, şi apărarea credincioşilor şi cinstiţilor, şi cellor ce rĕmân adevĕraţi suppuşi în raialîculŭ acestor douĕ Eparhii, D-Vóstră, addunându-vĕ la unŭ locŭ cu prea sânţitulŭ Mitropolitŭ, i iubitorii de Dumneḑeŭ Episcopi, prea cuviincioşii Egumeni, şi cei alţi prea cinstiţi şi prea nobili boieri ai Principatului nostru Ungro-Valahia, vei citi ḑisa sântă poruncă în auḑulŭ tuturor, mari şi mici, ori câţi s'ar afla din credincioşii raielle alle Impĕrăţiei puternice; şi vei împărtăşi tuturora acéstă voinţă mântuitóre şi dorinţă sântă a Statului Impĕrătescŭ; şi vĕ veţi sili să depuneţi ori-ce silinţă, cu toţii în de obşte, şi în parte fie-care din voi, ca să liniştiţi pre locuitorii suppuşi acestei ţĕrri; însciinţându-vĕ totŭ de uă dată cu acésta, că câţi din cei rătăciţi s'ar întórce acum de la cei rĕŭ făcători şi rĕsvrătitori, şi ar arăta lucruri de credinţă şi de dreptate către puternica împĕrăţiă, acestia vor dobêndi în vremi priinciόse mângăere şi îmbrăţişare. Către acestea, vĕ veţi grăbi, cu silinţă şi vioiciune grabnică, la orênduirea curêndŭ a trebuincioşilorŭ neamuri boieri lăngă căpeteniele oştirilor împĕrăteşci spre înlesnirea cerutelor tainuri, şi în scurtŭ întru tóte vĕ veţi îndeletnici şi sili cu tóte puterile ca să arătaţi adevĕrată credinţă şi slujbă către puternica şi hrănitórea nóstră Impĕrăţie, spre sfărămarea şi prăpădirea rĕsvrătitorilor şi rĕŭ făcătorilor. Şi fiindu-că se póte întêmpla în vremea acésta óre-cari din aceşti rĕŭ făcători găsind prilegiŭ să se cacerdiséscă, fugind în mai multe părţi, să depuneţi tótă putinţa vóstră spre descoperirea lor. Şi însfêrşitŭ, urmând întru tóte cellor coprinse în sânta poruncă, după înaltulŭ hatihumaium, vĕ veţi sili în vremea acésta priinciósă spre bună plăcere şi arătare a credinţei şi a sadacatului, din tóte fellurile; şi oropsindŭ şi ferindu-vĕ de totŭ ce este împrotiva neclintitei de mai sus ḑissa voinţă împărătéscă. Şi fiţi încredinţaţi, fără înduioală, că pre câtŭ cei ce se luptă bine se vor rĕsplăti după meritŭ, cu atâtŭ cei ce se vor lenevi şi vor adiaforisi, se vor pedepsi de uă potrivă. Acestea am ḑisŭ; iar annii tĕi să fie mulţi şi fericiţi [1]!

Cu totulŭ bine voitorŭ. 1821 Maiŭ 21.

(Urméḑă semnătura).

---

[1]) Veḑi memoriulŭ Dirzénului, în Trompeta No. 666.

Nota No. LXXVIII.

De la ot-cârmuirea Valahieĭ

către Dumnealuĭ ispravnicĭ ot-sud. . . .

Inştiinţăm Dumnea-vóstră că astă-ḑĭ, la 31 alle acesteĭ lunĭ Maĭ, la optŭ césurĭ din ḑi, aŭ sositŭ aicĭ în Bucurescĭ Dumnealuĭ cinstitulŭ Vel Postelnicŭ Costache Negrea, Caimacamulŭ Măriei sale luĭ Vodă; cum şi cu cinstitulu Hazneĭ Chiatipŭ allŭ Măriei Sale Pré înălţatuluĭ Silistra Valezi, Meh-met Paşa, Serascherulŭ oştiriĭ împărăteştĭ; unde, adunândune cu toţĭ, atâtŭ parte bisericéscă, cât şi noĭ boieriĭ, ni s'aŭ cititŭ întru auḑulŭ tuturor vredniculŭ de închinăciune prea înălţatulŭ firman allŭ prea puterniculuĭ nostru Impĕratŭ, i deosebită carte a Măriei Sale prea înălţatuluĭ nostru Domn, Scarlat Vodă Calimah; şi ne-am umplut cu toţiĭ de obşte de o negràită bucurie, vĕḑêndu-'ĭ coprinderea, într'acestaşĭ chipŭ: că din arzmahzarurile boierilor ce aŭ năzuit spre scăpare în pămêntulŭ Austrieĭ, cum şi din multele jalnicile arzurĭ ce aŭ trimis supusa raia din amêndóuĕ ţările, Moldavia şi Valahia, luând pliroforie prea Inalta Pórtă de tóte câte a pătimit de către tulburătorĭ, şi pentru cea desăvarşită curăţire a răutăţilor, şi isgonire a apostaţilor, aŭ orânduit de la Anadol şi de la Rumelia îndestulate puterĭ de oştirĭ nebiruite, carĭ aŭ a sdrobi, cu braţul cel puternicŭ, pre toţĭ aceia ce s'aŭ ivitŭ într'aceste ţĕrrĭ cu *zurbalâcurĭ*, ca sĕ desrădăcinese cu totul răutatea, şi sĕ aducă linişte şi bună stare supusuluĭ nostru norod, după firésca bunătate şi voinţă a Măririĭ împăraţieĭ salle; iar pre aceia carĭ, din îndemnare, séŭ din sărăciă strâmptoraţi, s'aŭ amăgit de s'aŭ unit cu zurbalele, de sĕ vor arăta supuşĭ, sĕ-ĭ ierte desăvărşit; şi de o asemenea greşélă, sĕ râmâie cu totul nesupăraţĭ; poruncindu-ni-sĕ şi nóuĕ deosebit ca sĕ fim îngrijitorĭ cu tot denadinsul a întâmpina cu bună orânduială şi cumpănire oştirile împărăteştĭ cu trebuinciósele zaherele. — Decĭ, dintr'acéstă coprindere pliroforisindu-ne de părintescul cuget cel plin de milostivire allŭ prea puterniculuĭ nostru împĕrat, organ alŭ milostiviriĭ, şi păstor alŭ Valahieĭ alegând pre Prea Inălţatul nostru Domn Scarlat Vodă Calimah, s'aŭ cuvenitŭ întru adevĕr a ne umplea de bucurie, rădicându-sĕ din inimile tuturor tótă frica şi bănuiala, şi cunoscând în faptă ne-adormita purtare de grijă a pré putemiceĭ Impĕrăţiĭ.

După care şi Dumnea-Vóstră, soglăsuindu-vĕ cu supunerea la voinţele stăpânirii, îndată ce veţi priimi acéstă carte, numai de cât sĕ orânduiţi propoveduitori, ómeni cu cuvênt, sĕ mérgă pe la locurile unde sĕ vor fi aflând pribegiţi tótă obstea locuitorilor acelui judeţŭ, sĕ le vestéscă acéstă coprindere, făcându-'i sĕ înţelégă, cu tótă îndestularea, ca sĕ înalţe mâini rugătóre către atot ţiitorul Dumneḑeŭ pentru întărirea puterii împărăţiei, nebiruită întru rĕsbóie, şi pănă în veacŭ strălucită şi slăvită, şi pentru îndelungarea anilor vieţei Măriei séle lui Vodă. — Apoi să se afle cu tótă supunerea prin întórcerea lor la locaşuri, cu bucurie şi fără de nici o îndoială; puind Dumné-Vóstră tótă sărguinţa la acésta ca, în cinci, mult şése ḑile, prin boieri, boiernaşi şi zapcii, sĕ adunaţi tot judeţu, aşeḑând pe locuitori la urma lor, ca să se apuce de munca pămêntului întru liniştire, spre a putea şi Dumnea-Vóstră urni câte o orânduialĕ de care şi zaherele, ce sĕ vor face spre întimpinarea oştirilor. Iar când împrotivă nu vor vrea cu tótă dragostea a se întórce înapoi la urmă-le, sĕ le daţi sĕ înţelégă, că acésta este semn de neînţelegere şi necredinţă, iubind mai mult a avea în inimile lor frica şi rătăcirea răsvrătirii, de cât pacea şi odihna prin casele lor; sĕ ştie dar atunci că vor fi siliţi cu urgie a sĕ supune la voinţa stăpânirii [1]).

1821 Mai 31.

Mihalache Medelnicern, Nicolae Golescu, Fotache Stirbei, Costache Negri.

Nota No. LXXIX.

Scrisórea Caimacamului Negri către Boierii din Braşovŭ.

Fiindu-că prin deosebită poruncă împărătéscă eŭ m'am întărit iarăşi în Caimacamlîcul Valahiei, iară Arhon Hatmanu Stefanachi se orênduesce Caimacam allŭ Moldovei, supuindumĕ îndată poruncei înalte, m'am întors astă-ḑi în Bucureşti. — Deci, trimit acéstă frăţéscă scrisóre, allăturând tóte cele coprinse atât în porunca împĕrătéscă, cât şi în strălucita scrisóre domnéscă.

Tóte acestea încunoşcinţêndule acum Domniei-Vóstre, mĕ rog cu stăruinţă, fără amânare nici de uă ḑi, să grăbiţi în-

---

[1]) Veḑi condica No. 96 din Arhiva Statului, despărţirea istorică, pag. 217.

tórcerea D-Vóstră la Bucureşti; cu atât mai cu sémă, cu cât eşirea Domniei-Vóstre este assigurată şi în de obşte dorită.

Prea Inălţatul Silistra-Valezi, stăpânul nostru, şi Seraschierul Valahiei, după acestea 'mi-a poruncitŭ a vĕ scrie Domniei-Vóstre ca să eşiţi numai decât, aflându-vĕ cu toţi la Bucureşti, ca să puneţi la regulă sdrobita vóstră patrie.

Bine-voitorul nostru stăpânŭ totŭ aceléşi îmi poruncesce în particular a vĕ înşciinţa Domniei-Vóstre.

Şciind bine iubirea vóstră de patrie şi sadacatul (credinţa) Domniei-Vóstre către puternica şi hrănitórea nóstră împĕrăţie bine-făcătóre, aştept îndemnătórea D-Vóstră lucrare, în câtŭ, luptându-ne împreună în lucruri, să îndeplinim datoriele de credinçă ce avem cu toţii.

Poftind dar buna nóstră întâlnire, rĕmâiŭ [1]. Alŭ D-V.

(Urmésă semnătura).

1821 Maĭ 31.

Nota No. LXXX.

Ordinulŭ Paşei de la Silistra către Kehaia-Beĭ, după uciderea lui Sava.

Prea cinstite întru stăpânire desăvêrşit, celŭ ce întocmesci, cu drépta înţelepciune, pricinele norodului, întărirea temelielor înaltului devlet şi alŭ strălucirii, ântăiule isvod alŭ darurilor celor întru asemănare îngeréscă, halea Silistra valezi alŭ nostru Vizirŭ, Mehmet Selim Paşa, Dumneḑeŭ să-ţi îndelungéscă anii! Cu acéstă a nóstră sânta împărătéscă poruncă, ţi se face cunoscut că, după înscinţarea ce ne-ai trimis în cele după urmă, cum că, prin ajutorŭ dumneḑeescŭ, s'au perdut apostaţii din ţérra Romanéscă, şi cum-că cei mai mulţi dintre locuitorii ţĕrrii, ce din întâmplare aŭ fost fugari, s'aŭ întors înapoi pe la casele lor, aflându-se şi cei-alţi întru cugetare de întórcere; şi pe lângă acestea încă nefiind Domn în ţérra Românéscă, staŭ mórte şi nelucrate cele ce privescŭ pe séma lui, adică vămile, ocnele, şi cellelalte slujbe, şi legiuitele dăjdii, asemenea şi moşiile şi semănăturele boierilor, ce sunt fugiţi în Braşovŭ, neadunate şi necăpuite; ci fiind-că pentru acestea întrebi în ce chipŭ este înalta nóstră poruncă şi voinţă, eată-'ţi poruncim

---

[1]) Memoriul luĭ Dîrzénu, *Trompeta* No. 666.

printr'acéstă poruncă a nóstră că, de vreme ce, cu ajutorulŭ dumnedeescŭ, apostații ce se încuibasseră în țérra Românéscă și în țérra Moldovei, unii dintre dânșii de sabie se vor jertfi, alții fugind în pământul străin aŭ lăssat aceste țerri slobode despre faptele lor cele rele; și fiind-că este buna-voință a nóstră a se face de acum înainte tot repausul și odihna raialei ce locuesce întru aceste două țerri, care se socotescŭ și sunt allŭ nostru împărătesc Keler, să îngrigesci déră a se propovedui prin pristavi, în tot coprinsul țerrii Românesci, că este înaltă și sântă poruncă a nóstră de a se întórce întru alle salle toți de obsce, cei fugiți în streinătate; și de a îngriji fie-care pentru messeria sa; precum și plugarii sĕ lucrede pământul ca și mai nainte, fără de a avea cât de puțină bănuială că s'ar putea întâmpla ceva împotriva siguranței vieții lorŭ, saŭ a averilor lor, ori scădere séŭ schimbare la privelegiurile lor; și până la venirea Domnului în țérra Românéscă, hotărîm că tóte slujbele, vămile, dăjdiile și altele asemenea acestora ce privescŭ pe séma Domniei, să se caute de o cam-dată și să se întocméscă de către caimacamul celŭ orênduit.

Deci, spre acésta, după cum s'aŭ trimis alle nóstre sânte osebite porunci către Vizirii Muhafizi ai Diului și Brailei, așa și către tine, ca să urmedi desăvêrșit și întru glăsuire cu înțelegerea sântei nóstre porunci, puind în lucrare tótă privegherea, îngrijirea și sciința spre a se propovedui fără de zebavă, în tot locul țerrii Românesci, a nóstră întru osêrdie poruncă și voință, de a se întórce înapoi raialele nóstre, locuitorii țerrii, ce se rătăcescŭ în țérră streină și în alte părți, împrospătând acest-felŭ fiește-care urmarea messeriei salle; iară mai vêrtos că voim să fie de obsce linisce fără cea mai puțină bănuială că va cerca cinevașŭ vre-uă băntuire, séŭ stricăciune; și că păna la venirea Domnului în țérră, este să se caute desăvêrșit tóte trebile Domnesci și maslahaturile țerrii de către orênduitul Caimacam.

Tu dară, Vizirul nostru, cellŭ ce esci strălucit întru înțelepciune și în multe cercări, să iei séma spre săvêrșirea întocmai celor poruncite, supuindute sfântului nostru semnŭ. — S'aŭ scrisŭ acéstă poruncă pe la mijlocul lunei Zilcade, cu leatul 1236 (1821) [1].

[1]) Vedĭ memoriul luĭ Dîrzénu, în *Trompeta* No. 671.

Acestu firman e reprodus și în *Pressa* No. 214 din anulu 1872, de D. Maior Papazoglu.

Nota No. LXXXI.

Ôrdinulŭ Paşeĭ de la Silistra către Caimacamulŭ C. Negri.

Intâiule allŭ némuluĭ Messieĭ de acum, Caimacamule al ţĕrreĭ Românescĭ, Constantin Negri, stîrşiturile télle sa-'ţĭ fie întru bunataţĭ!

Fiind-ca térra Românéscă şi ţérra Moldavieĭ s'aŭ curăţit de resvrătitoriĭ ce se ivisseră într'ânsa, şi s'a înfiinţat iar liniscea obştéscă; şi fiind-că este înaltă voinţă a se întórce fiesce-care locuitoru la alle salle, câţi adică din pricina acestor făcătorĭ de rele pribegind, s'a depărtat de patria lor, fără de a avea câtuşi de puţina bănuiala că li se va pricinui cea maĭ mică băntuire, orĭ vieţiĭ lor orĭ averiĭ lor; şi între acestea fiind-că s'a scris catre ceĭ ce s'aŭ cuvenit că escĭ poruncit, socotind ca ua neapărată datorie a ta să îngrijescĭ până când va veni Domnul, ca să facĭ chemare tuturor în de obsce, de orĭ ce orânduială şi trépta, făcându-'ĭ cu înduplecătórele tale cuvinte a se întórce înapoĭ la ale sale, care luând fieşte-care de isnóvă lucrul săŭ şi meseria sa, să urmeḑe cele cuviinciósе, precum şi maĭ nainte; asemenea şi plugariĭ sa-'şi caute de lucrul pământuluĭ, adunându-'şi rodurile în jicniţele lor. Drept aceea îţĭ poruncim şi printr'acéstă carte să urmeḑĭ întocmaĭ dupa înalta şi sânta poruncă.

Fiind-că ne-aŭ venit înaltă şi săntă poruncă, coprinḑĕtóre că, din cele de mine maĭ din'ainte trimise însciinţarĭ, s'aŭ făcut cunoscut către înalta putere cum-că resvrătitoriĭ s'aŭ perdut cu totul din ţéra Românéscă, şi cum că ceĭ maĭ mulţĭ din întâmplare fugiţĭ boierĭ s'aŭ întors pe la casele lor, aflându-se şi ceĭ-lalţĭ cu cuget de întórcere; şi că, nefiind de ua cam dată Domn în ţérră, staŭ mórte până acum cele ce privescŭ către dânsul, vămĭ, adică, şi celelalte slujbe, legiuite dăjdiĭ, asemenea şi moşiele i semănăturile boierilor celor fugiţĭ în Braşovŭ, neadunate şi necăpuite; eată trimitem acéstă sântă poruncă către tine, Caimacamule, care, după ce o veĭ citi şi o veĭ înţelege, îţĭ poruncim să îngrijescĭ ca, dupa coprinderea porunciĭ, să se propoveduiască prin pristavĭ în tot coprinsul ţĕrriĭ Românescĭ, că este înaltă împărătéscă porunca a se întórce înapoĭ la ale sale toţĭ de obsce, ceĭ fugiţĭ în streinătate, săvârşindu'şi fieşte-care lucrul săŭ: iar plugariĭ lucrând pământul, fără de a bănui câtŭ de puţin că póte să se întâmple cevaşŭ împrotiva vieţiĭ lor séŭ a averilor lor, orĭ

vre-uă scădere séŭ vre-uă schimbare privelegiurilor lor. Insă maĭ ântâiŭ de tóte, tu, Caimacamule, să cauțĭ și să întocmescĭ tóte slujbele, vămile, dăjdiele și cele l-alte asemenea acestora, ce privescŭ pe séma Domnieĭ, după obiceiŭ. De aceea țĭ se și trimite acéstă carte a nóstră, din preună cu sânta poruncă; și ia aminte ca să săvârșescĭ întocmaĭ cele poruncite, fără de a se face cea maĭ mică smintélă séŭ schimbare [1]).

Nota No. LXXXII.

Ordinulŭ Pașeĭ de la Silistra către Kehaia-Beĭ, prin care se justifică mórtea luĭ Savva.

Tu, lauda slăviților și cinstiților bărbațĭ, păḑitorul și îngrijitorul orașuluĭ Bucurescĭ, Capugi-Pașa, Hagi-Gheghe-Aga, sporéscă-se slava ta!

Și voĭ, ceĭl'alțĭ căpitanĭ aĭ oștirilorŭ, ce sunteți lauda și aleșĭ între ceĭ asemenea voue, sporéscă-vi-se puterea!

Și tu, ântâiule alŭ némuluĭ Messia, hale, Caimacamule alŭ țerreĭ-Românescĭ, Constantine Negri, créscă-țĭ cinstea și bunŭ numele teŭ!

Și voĭ toțĭ, de obște boierĭ aĭ țerreĭ-Românescĭ!

Cu acéstă porunca a nóstră vĭ se face cunoscutŭ că obștésca linișce și odihna supușilor țerreĭ-Românescĭ fiind una din cele maĭ deosebite și nestrămutate dorințe ale Inaltuluĭ Devletu (sub apărătórele căruia arripe, umbrindu-se acestĭ supușĭ, din vechime și până în ḑilele acestea de apoĭ, se bucură, odihnindu-se după împărătéscă voință), acéstă linisce, fără de veste și pe neasceptate s'a tulburatŭ de o cétă de ómenĭ resvrătitorĭ și făcătorĭ de rele, carĭ, avênd căpeteniĭ pe hainulŭ Ipsilanti, s'aŭ revărsatŭ în tot coprinsulŭ țerreĭ-Românescĭ, adducăndŭ în tóte părțile derăpănare desăvêrșită; și prin mijlocirea aceluĭ hainŭ, căpetenia lorŭ, și prin multe chipurĭ arătând hainlîculŭ împotriva prea Inălțateĭ Porțĭ, pe de uă parte aŭ înșelatŭ din raielele țerreĭ-Românescĭ, pe de altă parte le-aŭ făcutŭ multe praḑĭ și felurimĭ de jafurĭ, pri-

[1]) Memorialŭ luĭ Dirzénu, în *Trompeta* No. 671 și 672.
Acestŭ ordinŭ e publicatŭ și în *Pressa* No. 214 din 1872.

cinuitóre de tótă derăpănarea ţerreĭ; într'acestea însă ochiulŭ celŭ neadormitŭ alŭ prea puterniculuĭ nostru Impĕrat, avêndŭ ajutorŭ puterea cea tare a luĭ D-ḑeŭ, şi pururea următóre cu îmbilşugare, prin împărătésca sa îngrijire la vreme cuviinciósă, întîmpinând aceste nevoĭ întîmplate în ţérra-Românéscă, a trimisŭ nebiruitele sele oştirĭ, şi în puţină vreme aŭ sfărîmatŭ acéstă perḑătóre cétă, pre uniĭ din căpeteniĭ prinḑêndu'ĭ de viĭ, pe alţiĭ rissipindu'ĭ şi gonindu'ĭ preste munţĭ, în câtŭ astfelŭ s'a addusŭ scăpare şi isbăvire de rele sĕraceĭ raiele; dar şi cu tótă acea isbăvire, ce a săvârşit Impărăţia sa, s'aŭ ivit în celle de pe urmă în ţérra Românéscă şi altă întêmplare vrednică de urîciune, care privea, nu numaĭ spre împotrivirea Inaltuluĭ Devletu, ci încă şi spre bântuirea obstiĭ, adică cellŭ sciut protivnicŭ Savva Bimbaşa, nemulţumitorulŭ către facerile de bine ce a dobêndit de la Inaltul Devletu; şi tot déuna avênd întru adênculu inimeĭ selle încuibată înselăciune şi viclenie, şi une-orĭ făţărnicindu-se cu credinţă şi cu supunere către Inalta Pórtă, alte orĭ unindu-se cu apostatulŭ Ipsilanti, şi arătându-se într'o glăsuire cu faptele aceluia, s'aŭ meşteşugitŭ maĭ în urmă şi prin făţarie, şi s'au făcut că se întórce iarăşĭ în slujba Inălţatuluĭ Devletu; cu tóte acestea, abia după trecere de uă lună s'aŭ înfăţişatu către Kehaiaoa nóstră, Hagi-Gheghen-Agà; şi nu numaĭ cu acéstă necuviinciósă faptă s'au doveditu bănuiala, ci de uă dată s'au prinsu şi scrisorĭ alle luĭ, şi corespondinţele selle cu Ipsilanti; şi maĭ în urmă şi alte scrisorĭ alle luĭ către hainulu Diamandi, cellu într'un cugetu cu dânsulu; aşa s'a arătatu numitulu în tóte faptele séle, că politicescele luĭ pornirĭ şi slujbe, ce se prefăcea că arată către Kehaiaoa nóstră, prin felurimĭ de chipurĭ, nu au fostu altŭ fără numaĭ întrégă înşelăciune şi făţărie, asemenea linguşituriĭ câineluĭ, ce 'şĭ mişcă códa când către unul când către altulu, cu scop că aflându-se tot d'auna în trébă, şi căpetenie de ómenĭ îndărătnicĭ şi făcătorĭ de rele, sĕ pótă despoia pe supuşiĭ împărătesciĭ, şi sĕ 'şĭ umple têlharésca sa pungă. Cum dar se putea trece cu vederea acestu felu de făcător de rele şi apostatu? în vreme ce, pe lângă cele-l-alte alle luĭ tainice rele cugetări, s'au găsitu şi treĭ tunurĭ ascunse la cassa sa, cum şi semnulu de apostasiă alu luĭ Diamandi, tovaraşu cu acelu apostatu; cum dar se putea nădăjdui mântuirea obstiĭ fără a se pune în lucrare cea desăvêrşit prăpădeniă a pricinuitoruluĭ relelor? în vreme ce este obicinuitu şi legiuitu la

tóte némurile, a nu resplăti către cei buni rele în locu de hune, precum şi către cei răi bune în locu rele; ci spre isbăvirea săracilor este neapărat orênduită perḑare unor ast-felŭ de ómeni resvrătitori.

Pentru aceste cuvinte, hotărêndu-se perḑarea acestui hain Savva, din preună cu căpeteniile lui, adică Ghencia şi Mihale, şi a tovarăşilor lor, ori unde s'ar găsi, s'aŭ şi pusŭ în lucrare; şi de acum înainte, fiind că toţi de obste locuitorii ţěrrei Românesci, atâtŭ cei din oraşe, câtŭ şi cei duprin sate, isbăvindu-se pe deplin de acesti perḑători şi făcători de rele, potŭ în linisce şi nesupăraţi sĕ urmese fieşte-care lucrulŭ seŭ şi meseria sa, lucrând ca şi mai 'nainte, datoria aŭ dar să se róge lui D-ḑeŭ pentru îndelungata viaţă a prea puternicului nostru Impĕrat.

Către acésta, fiind-că este dată şi împĕrătéscă poruncă, ca veri-cari din ostaşii împĕrătesci ar cutesa de acum înainte sĕ facă câtŭ de puţină supĕrare vre unei raiele, îndată unul ca acesta cu mórte să se pedepséscă, urméḑa ca toţi locuitorii, de ori-ce tréptă, să se apuce iaraşi de meseria lor şi de lucrul lor, fără temere şi cu linisce, avênd temeinică încredinţare pentru nebêntuirea şi cea desavârşită siguranţă a lor.

Intr'acestu chip dar tu, Kehaiaoa nóstră, şi voi, cele lalte căpetenii alle ostirilor, înfrânând fieşte-care din voi ostirile nóstre, sĕ luaţi séma bine ca nu cum-va sĕ bêntuiţi pe vre unulŭ din boieri séŭ din locuitori, măcar la un firŭ de părŭ din capulŭ lor; nici sĕ căutaţi strâmbu catre raiele; nici împotrivă sĕ urmaţi; căci alt-felŭ sĕ sciţi că, ca niste vinovaţi, vĕ veţi osândi, şi vĕ veţi pedepsi cumplitŭ.

Şi tu, Caimacamule, şi voi, boeraşilor, şi cei l'alţi locuitori ai ţĕrrei Românesci, înţelegeţi toţi că fiind din vechime obicinuitŭ, după legea şi împărăţia nóstră, a se socoti cinstea vóstră cinstea nóstră, şi averea vóstră averea nóstră, şi viaţa vóstră viaţa nóstră, nu se cuvine sĕ aveţi de acum înainte cea mai mică bănuială că vĕ veţi supăra câtŭ de puţin la ceva, ori din partea nóstră, ori din partea căpeteniilor nóstre şi a ostirilor; ci cunoscênd că numai pentru mântuirea vóstră s'a facut cea de istov perḑare a apostaţilor de rele, cari s'aŭ fost sculat cu zurba în ţérra Românéscă, sĕ vĕ odihniţi dar şi sĕ fiţi fără grijă, fieşte-care întru alle selle, deschiḑêndu-vĕ prăvăliele, şi urmând ca mai înainte fieşte-care meseria sa.

Pentru acest sfêrşit, s'a facut acésta a nóstră poruncă, ş

s'a trimisŭ de la Divanul Ghialetliului Silistra; iar voĭ, supunêndu-vê la celle poruncite, sê urmaţĭ întocmaĭ [1]).

(Urmésă sigiliulŭ).

Nota No. LXXXIII.

Actŭ de mulţumire către Inalta Pórtă din partea boierilorŭ că a scăpatŭ ţérra de rebeliştĭ.

La prea strălucitul prag alŭ prea Inălţateĭ Porţĭ, noĭ, supuşĭ şi credincioşĭ raele, cu genuchĭ plecaţĭ şi cu închinăciune până la pământ, facem smerită arătare: că ni s'aŭ arătat de către D-luĭ Postelnicu Costandin Negri, Caimacamul, sânta şi vrednica de închinăciune împărătéscă poruncă, ce s'a trimisŭ prin prea înaltul vizir, Mehmed-Selim, Paşa Selistra Valezi, însoţită şi de luminatul Buiruc-tiul înălţimiĭ selle, şi cuprindătóre că, dupa pliroforia ce a dat înălţimea sa către prea înaltul Devletu, cum că, cu mila luĭ Dumneḑeŭ, apostaţiĭ s'aŭ curăţit dintr'acéstă ţérră, şi ceĭ maĭ mulţĭ din noĭ carı, de frica lor, eram fugiţĭ, ne-am întors la patria nóstră, cum şi ceilalţĭ ce aŭ maĭ rĕmasŭ neveniţĭ facŭ gătirea să se întórcă şi eĭ la urma lor; şi cum-că, nefiind Domnie aicĭ în ţérră, staŭ amorţite şi nepusse în lucrare veniturile Domnieĭ, pre cum vâmĭ, ocne şi alte huzmeturĭ şi obicinuite dăjdiĭ, încă şi alle celor din Braşiovu fugiţĭ boierĭ, moşiĭ şi semĕnăturĭ, se află nestrênse şi nelucrate.

Şi fiind-că pentru tóte acestea aŭ venit înălţimeĭ selle maĭ sus numită sântă poruncă, cum că este nestrămutată voinţa împărătéscă ca să se facă liniste şi odihnă la raeaoa ţĕrreĭ, ca un cheler alŭ împărăţieĭ, spre a'şĭ căuta fie-care tréba luĭ, cum şi ţĕrraniĭ sĕ'şĭ urméḑe plugăria, şi lucrul pământuluĭ, dupa orânduiala lorŭ, sĕ porunceste de către înălţimea sa D-luĭ Caimacamuluĭ ca sĕ vestéscă maĭ sus numita împărătéscă poruncă la toţĭ de obste locuitorĭ aĭ ţĕrreĭ, spre a se întórce la alle lor, şi a'şĭ cauta fieşte-care meseria luĭ, fără a nu avea nicĭ uă bănuială că i se va întâmpla vre-o împotrivire la viaţa şi la lucrurile lor, saŭ vre uă scădere şi strămutare la privi-

[1]) Veḑĭ condica de la Archiva Statuluĭ No. 96, pag. 13. — Veḑĭ şi memoriulŭ luĭ Dîrzénu, în *Trompeta* No. 672. — Acestŭ ordinŭ este publicatŭ şi în *Pressa* No. 213 din anulŭ 1872.

legiurile lor; de care şi nu suntem vrednicĭ după cuviinţă a mulţumi prea milostivuluĭ nostru împărat pentru acéstă nemărginită milă ce aŭ arătat către săraca ţérră, de aŭ isbăvito din mâinile *ţĕrranilorŭ hoţĭ, ce năvălise cu mare vrăjmăşie şi rĕutate asupra eĭ, ca nisce fiare sĕlbatice şi înveninate*, de câtŭ, înălţând mâinĭ de rugăciunĭ către prea puterniculŭ Dumneḑeŭ, ne rugăm dintru adênculŭ inimeĭ sĕ ţie şi sĕ întărescă slava şi puterea măririĭ împărăţieĭ, nestrămutată în vecĭ; ca sĕ fim şi noĭ tot d'auna umbriţĭ sub bogată mila sa, precum aŭ fostŭ din vécŭ, atât strămoşiĭ şi moşiĭ nostriĭ, câtŭ şi noĭ până acuma. Aşijderea ne rugăm ferbinte sĕ ne miluéscă prea puternica împărăţie şi cu trimiterea Domnuluĭ, după cum prin altŭ prea plecat arz-mahzar ne-am maĭ rugatŭ, ca cu acésta să se facă şi cea maĭ desăverşită liniscire [1]).

1821 August 10.

(Urmésă semnăturele).

Nota No. LXXXIV.

Nota boierilorŭ divaniţĭ către Vicarulu Mitropolieĭ.

Prea sânte părinte, Archiereule Troados, vechilŭ alŭ sânteĭ Mitropoliĭ!

Fiind-că aḑĭ aŭ sosit prea înaltulŭ firman alŭ prea puterniceĭ împărăţiĭ, cuprinḑător cum că, cu ajutorul a tot ţiitoruluĭ, prin nebiruitele puterĭ alle împĕrăţieĭ sele, aŭ luatŭ sĕvêrşire şi isbăvire acest împĕrătescŭ memlechetu Moldo-Vlahieĭ de către apostaţiĭ ce năpădiseră cu *tĕlhărescĭ pornirĭ* asupra nevinovatuluĭ norodŭ din tr'aceste ţerrĭ, şi s'aŭ frîntŭ *cornulŭ mândrieĭ* ce aridicase în cugetele lor, şi chiar asupra hrănitoreĭ stăpînirĭ, prăpadindu-se ceĭ maĭ mulţĭ prin cumplită mórte alţiĭ făcêndu-se nevĕḑuţĭ din tr'aceste doue memlecheturĭ, şi cu un cuvênt cu totul s'aŭ curăţitŭ holdele împĕraţieĭ selle de *neghina făcătorilorŭ de reŭ*, sdrobindu-'ĭ cu braţulŭ cellŭ puternicŭ; şi că buna voinţă împărăţieĭ selle este ca toţĭ supuşiĭ ţerreĭ locuitorĭ, de la mare şi până la munte, să se aşeḑe pe la casele lor, boieriĭ şi moşneniĭ să'şĭ ia sarcina trebilor şi dregătoriilor ţerreĭ ce 'li se cade a căuta mazlahatulŭ împĕrătescŭ, făcându'şĭ moşiile şi acareturile zapt, avêndu-'şĭ întregĭ şi neclintite tóte privilegiurile, fără de nicĭ

---

[1]) Veḑĭ condica din Archiva Statuluĭ, secţia istorică, No. 96, filla 9.

o scădere, neguţătorii sĕ'şi sĕvêrşéscă alisverişul lor, ţĕranii să se îndeletnicéscă întru lucrarea pămêntuluĭ în pace, fără temere, lipsindule cu totulŭ orĭ-ce bănuială; ci cu încredinţare şi cu nesevêrşită nădejde să le fie petrecerea; şi că pănă va sosi în pămêntulŭ Valahieĭ prea înălţatul nostru Domn, tóte mazlahaturile şi pricinile ţĕrreĭ, adică huzmeturile, dajdiele şi judecăţile aŭ să se caute de către D-luĭ orênduitulŭ Caimacam, biv vel Postelnicŭ Constandin Negri, pentru care ni se porunceste de către Inălţatulŭ Silistra Valezi ca să se publicarisésca acésta în totŭ coprinsulŭ ţĕrreĭ, întru auḑulŭ tuturor, acéstă bună voinţă a prea Inălţateĭ Porţĭ.

Decĭ, încredinţat fiind purtării de grijă, ce dintr'un început au avutŭ hrănitórea împărăţie către noĭ, supusa raia, ca o maică către fiĭ seĭ, apărându-ne pururea, şi ferind holda împărăţieĭ selle de tótă neghina răutăţiĭ şi vătămătorilorŭ, pre cum şi acum în fapt am dobândito, ce îndoială ne maĭ remânĕ de iubirea de ómenĭ a împărăţieĭ selle? de aceea, cu din adinsulŭ şi cu luare aminte ascultând prea sânta acésta coprindere a prea înaltuluĭ firman, sĕ o facĭ sciută la tótă tagma preoţéscă, scoţênd şi copie fieşte-care preot alŭ mahalaleĭ, a o citi cu luare aminte tuturor mahalagiilor, ca cu tótă credinţa şi din adênculŭ inimeĭ sĕ dea slavă a tot ţiitoruluĭ, şi fierbinţĭ rugăciunĭ pentru vecinica întărire a hrănitoruluĭ nostru Devlet, spre a supune sub nebiruitele împărăţieĭ selle picióre tot vrăşmaşulŭ şi pismaşulŭ; apoĭ, fără cea maĭ mică îndoială, şi plin de tótă bucuria, sĕ o facĭ prea sânţia ta cunoscută, ca fie-care să se adune pe la locaşurĭ, făcêndu'şĭ zapt moşiile, casele şi acareturile; neguţĕtorii să se apuce de negustorie şi meşteşugulŭ lor întru dreptate, şi plugarii să se îndeletnicéscă întru lucrarea pămêntuluĭ, dându-'şĭ datoriile lor după vechiulŭ obiceiŭ, şi după aşeḑemêntulŭ ce s'aŭ urmat în ţérră, fără nicĭ o împotrivire, dând supunere şi ascultare poruncelor şi povăţuirilor otcărmuiriĭ; şi aşa sĕ petrécă întru unire şi întru dragoste, fiind că s'aŭ ridicatŭ d'asupra acestuĭ pămênt nuorul friceĭ şi alŭ răutăţilor, şi aŭ rĕmas munca păciĭ şi cea desĕvêrşită apărare. 1821 August 10.

Barbu Văcărescu. Mihalache Manu.
Costache Negri. Scarlat Grădiştényu.
Fotache Ştirbeĭ. Scarlat Mihălescu.

(Asemenea pitacu s'a făcutŭ la Spătărie şi la Agie [1]).

[1]) Veḑĭ în Archiva Statuluĭ, secţia istorică, cond. No. 96. pag. 10.

Nota No. LXXXV.

Cartea patriarhuluĭ din Constantinopole,

către crestiniĭ din provinciele imperiuluĭ turcŭ, consiliindu'ĭ a renuncia la spirituluŭ revoluționarŭ ș'a fi supușĭ fidelĭ Inalteĭ Pórțĭ.

Evghenie, cu mila luĭ Dumnedeŭ, arhiepiscopulŭ Czarigraduluĭ, Romeĭ ceĭ nouĕ, și icumenicescŭ patriarchŭ.

Ceĭ ce vĕ aflațĭ supușĭ sub désă și bogată umbrire a prea puterniceĭ Otomanicescĭ împĕrățiĭ, toțĭ de obște Grecĭ, parte bisericéscă și mirenéscă, de verĭ-ce orênduială și tréptă, când cu chibzuință, fieșĭ-care din înși-vĕ, toțĭ vețĭ lua séma temeiurilor ce de demultŭ și din începutŭ aŭ rênduitŭ prea puternica și nebiruita împĕrăție, stăpânitórea nóstră, spre otcârmuirea supușilor seĭ, póte sĕ cunóscă cu scumpătate noianulŭ cellŭ nedeșertatŭ alŭ milostiviriĭ și alle împărătescilor îndurărĭ, cât este de mare, și câtă nemărginită și neasemănată iarășĭ este iubirea sa de ómenĭ; căcĭ nu numaĭ ființa viețeĭ nóstre, și starea averilor nóstre, supusă întocmaĭ și de uă potrivă, ca și a celor cinstițĭ Abli-Islame, ci și darurĭ, și mila, și ne contenite facerĭ de bine se revarsă în tóte dilele către némulŭ nostru, și despre slobodenia și în liniștita urmare a legiĭ nóstre, și despre petrecerea vieții nebântuire și în repaosŭ, și cu tótă îmbilșugarea și lărgimĕa, câtŭ nicĭ măsurele supuneriĭ nu îngăduia. Către dovedirile celle iubitóre de ómenĭ, de unile ca aceste iubitóre darurĭ, toțĭ de uă potrivă Grecĭ avea neapĕrată datorie sĕ mulțuméscă în faptă, și sĕ fiă sîrguitorĭ pururea spre celle de bună plăcere către împĕrătésca putere, slavă înălțând către iubitórea de bine Pronie a cerescului Dumnedeŭ, și către prea puternica împĕrăție, care, după asemănarea dumnedeéscă, acea iubitóre de ómenĭ, otcârmuesce pre supușĭ. Dar voĭ, mulțĭ din seminția Grecilor, trecând cu vederea sorócele mulțumiriĭ lor, ceĭ după datorie, și dândŭ uităriĭ atâtea împĕrătescĭ facerĭ de bine, și de uă dată bântuind și călcând și chiar formale credințeĭ nóstre, ce povĕțuescŭ bună ascultarea și supunerea către acéstă pădită de Dumnedeŭ împĕrătéscă putere, s'aŭ abătut prin rătăcire la atâta deșertăciune și neînțelepție, în câtŭ aŭ și cutedat sĕ ia asupră-le chipulŭ resvrătiriĭ și allŭ apostasieĭ împotriva acesteĭ obștesceĭ nóstre făcătóre de bine și hrănitóre, nebiruite împĕrățiĭ. Insă, în vreme ce pornirile cellor protivnicĭ luĭ Dumnedeŭ și neînțelegătorĭ aŭ fost unele ca acestea, prea puternica împĕ-

rățíe, nelepădând din mâinele sélle mila și îndurarea, ce isvorescŭ din firescile. séle împĕrătesci obiceiurĭ, aŭ trecut cu vederea cuvêntul ce putea avea de a pedepsi în dată pe apostațĭ și *hainĭ*, și de a le face din început și de uă dată resplătire; și despre uă parte, dupa trebuință, pre uniĭ 'ĭ aŭ pedepsit, iară despre altă parte, pre ceĭ ce 'șĭ aŭ căutat de a lor trebuințe și aŭ stătut în hotarele supuneriĭ, s'aŭ sârguit ca sĕ 'ĭ pădéscă și sĕ 'ĭ isbăvéscă; bine-voind, în celle dupe urmă, a se da din partea bisericeĭ nóstre cărțĭ de afurisanie și de sfătuire. Dar de s'aŭ și dat ast-felŭ de cărțĭ bisericescĭ, nu numaĭ uă dată, dar și de douĕ orĭ, împotrivă, că ceĭ ce umblaŭ pe callea resvrătiriĭ nu 'șĭ aŭ lepădat cugetul lor celŭ satanicescŭ, nicĭ aŭ vrut sĕ înțelégă a se îndrepta, surdind și spre bisericescile mântuitóre sfătuiriĭ, împrotivindu-se și apostolicescelor și sobornicescilor poruncĭ, ce sunt rênduite pentru supunerea și bună ascultare către stepânitoriĭ noștriĭ, și pre alocurea iarășĭ staŭ și se nevoescŭ spre aceéșĭ vrednică de urâciune resvrătire și satanicéscă nesupunere, cu chip ca aceluĭ, prin care și cu amăgire clătescŭ pre ceĭ maĭ slabĭ, têrându'ĭ la aceéșĭ prăpastie a pierdăriĭ: și așa cutésă a urma celle maĭ rele și nelegiuite, pricinuind pricinuirĭ în pecate, și cu chip și cu temeiŭ de prigonire pentru lege, propovĕduind relele lor și neiertate cugete, ce de obste aŭ împotriva Ahli-Islamilor. Decĭ, împotriva unora ca acestia neînțelegătorĭ, neînfrănațĭ și nepocăițĭ apostațĭ, cu dreptate prea puternica împerăție se cuvenea a pune în lucrare pedépsa cea de apoĭ, neîndurându-se de nicĭ unulŭ din eĭ; dară fiind-că chipul prea putericeĭ împerățiĭ este întĕmeiat firesce întru îndurărĭ și milă, în puterea acestor mile, s'aŭ adaos bună-voință împerătéscă, plină de iubire de ómenĭ și de milostivire, și dându-se s'aŭ trimisŭ către noĭ înalta împerătéscă poruncă arrătătóre celor maĭ sus dise, și poruncitóre de a se da și acum bisericescĭ sfătuitóre cărțĭ către toțĭ de obste, ceĭ ce se află sub acéstă pădită de Dumnedeŭ împerătéscă oblăduire, coprindetóre de aceéșĭ înțelegere ce s'aŭ disŭ, și de obstésca supunere și bună ascultare ce se cere neapărat de la voĭ. Drept aceea, și scriind sobornicesce împreună ceĭ de lângă noĭ sfințĭ și prea cinstițĭ archiereĭ, în duhulŭ sânt iubițĭ frațĭ aĭ noștriĭ, și din preună slujitorĭ, ca cu uă trâmbiță propoveduim către voĭ toțĭ coprinderea înalteĭ împĕrătescĭ poruncĭ, și în duhul sfânt vĕ sfătuim, și vĕ povățuim pe toțĭ, marĭ și micĭ,

de verĭ-ce orânduélă şi tréptă, câţĭ cu obrăsnicie aţĭ cugetat sĕ vĕ într'armaţĭ împotriva obstesceĭ nóstre hrănitóre şi făcătóreĭ de bine prea putericeĭ împĕrăţiĭ, se lepădaţĭ în dată armele, şi sĕ luaţĭ asupră-vĕ chipul celŭ vechiŭ alŭ ceĭ desăvârsite şi credinciόse supunerĭ şi buneĭ ascultăriĭ vóstre către împĕrăţie, şi sĕ vĕ depărtaţĭ de cugetul celŭ deşert şi satanicescŭ allŭ resvrătiriĭ; iar ceĭ-l-alţĭ toţĭ sĕ staţĭ cu statornicie şi neclintiţĭ în credinţa supuneriĭ, şi într'un cuvênt toţĭ din preună locuitorĭ fieste-căruia ostrov, care vĕ închipuiţĭ cu numirea pravoslavniceĭ crestinescĭ credinţe, şi din dumneḑeéscă bună-voinţă vĕ aflaţĭ sub désă şi bogată umbrirea împĕrătesceĭ puterĭ, toţĭ de obste, fără de nicĭ uă deosebire, sĕ vĕ întórceţĭ la mântuitórea calea supuneriĭ, adeverindu-vĕ si încredinţându-vĕ că prea puternica împĕrăţie, dupe ce va vedea în faptă întórcerea si căiala vóstră, si curat si adevĕrat cugetul buneĭ ascultăriĭ vóstre, si scumpă paḑa si urmarea datorieĭ credinciόseĭ supunerĭ, iarăsĭ ca uă maică doritóre vĕ va încălḑi, revĕrsând din isvorul celŭ nedeşertat alŭ îndurărilor sélle bogate împĕrătescile mile asupra vóstră, si dând cu totulŭ către adêncul uităriĭ acele nesocotite si desnădăjduite pornirĭ, ce din îndemnarea viclénuluĭ Diavol s'aŭ cuteḑat împotriva împĕrăţieĭ; cu asemenea chipŭ si obstéscă maica pravoslavnicilor crestinĭ, sântă biserica a Domnuluĭ nostru, vĕḑênd pusă în lucrare pocăinţa vóstră, se va milostivi si va da iertare si sloboḑenie celor ce aŭ gresit, si dupĕ greselele lor aŭ adusŭ asupră-le greutăţile înfricosatelor blestemurĭ alle eĭ. Iar de care cumva (feréscă Dumneḑeŭ !) se vor arăta până în sfêrsit surḑĭ către cele de acum iubitóre de ómenĭ glasurĭ ale prea puterniceĭ împĕrăţiĭ, nemulţămitorĭ făcêndu-se, si necunoscătorĭ către împĕrătésca facere de bine, cea cu multă dorire, si către milostivă hărăḑirea, cea maĭ presus de tótă nădejdea nesimţitorĭ, arătându-se către mulţimea cea fără numĕr a neasemănatelor milĭ împĕrătescĭ, ce din început si până acum aŭ avut, nebăgând în sémă nicĭ bisericescile nóstre povăţuirĭ, si părintescĭ sfatuirĭ, ţintind iarăsĭ cu denadinsul totŭ la aceste pornirĭ protivnice Dumneḑeiriĭ, si streine cu totulŭ chipuluĭ crestinescŭ, nelegiuirea lor va apăsa peste grumaḑul lor; si vor lua judecată si osândire; pentru că nu vor scăpa de dréptă pierḑarea lor de istov, ce li se gătesce neapărat; si nu va fi lor îndurare séŭ mântuire, nicĭ trupescă nicĭ sufletéscă; ci rĕŭ cu rĕŭ vor suspina, si se vor pierde de uă dată. De

aceea tresviţi-vĕ, pentru Dumneḑeŭ; sârguiţi-vĕ, pănă aveţĭ încă vremea pocăinţeĭ; si faceţĭ precum întru glăsuire cu înaltă poruncă scriindu-vĕ, vĕ povĕţuim, si vĕ poruncim; si nu într'alt chip cu hotărîre. — In luna luĭ August, *Indimir* 9.

Allŭ Kesarieĭ, Ioanichie. — Allŭ Ephesuluĭ, Manasie. — Allŭ Eraclieĭ, Meletie. — Allŭ Nicomidieĭ, *Panaret*. — Allŭ Niceĭ, Ierotheĭ. — Allŭ *Derconuluĭ*, Ieremia. — Allŭ Thesaloniculuĭ, Matheiŭ. — Allŭ Têrnovuluĭ, Ilarion. — Allŭ Prusieĭ, Gherasim. — Allŭ Aghireĭ, Thimoteiŭ. — Allŭ Verieĭ, Macarie. — Allŭ . . . . . . Nectarie [1]).

Nota No. LXXXVI.

Petiţiune din partea boierilorŭ către Paşa de la Silistra, contra Turcilor din Giurgiu carĭ făceaŭ neorânduelĭ prin ţérră.

Către prea Inălţatulŭ Vizirŭ, Mehemetŭ Selim, Paşa Silistreĭ Valezi.

Plecată închinăciune aducem pănă la pămênt!

Cu prea plecatul nostru Arz-mahzar, iarăsĭ căḑênd la luminatele pició́re alle Inalţimeĭ Tele, facem prea plecată arătare pentru serhatlîiĭ Giurgiuvenĭ, ó́menĭ aĭ luminatuluĭ Hacicu Paşa, Muhafizulu Giurgiuluĭ, că în treĭ rêndurĭ aŭ făcut pornirĭ, şi tó́te *mairile*, una după alta eşind, pîn satele ţĕrreĭ din judeçiul Vlaşca, şi din judeçul Teleorman, de aŭ făcut multe prăḑi şi jafurĭ locuitorilor, cu felurĭ de numirĭ. Dintr'a cărora pricină tó́te orênduelile ce aŭ făcut ot-cârmuirea de zaherele şi altele, pentru trebuinţa ostirilor împĕrătescĭ, ce se află aicĭ în ţérră, staŭ josŭ neîmplinite, înfricoşind şi gonind şi pe zapciĭ din plăşi, şi făcênd felurĭ de *zulumurĭ* locuitorilor, după cum am maĭ făcut plêngere către înălţimea ta şi prin altŭ prea plecat arzu-mahzar; în cât ne aflăm la uă mare grijă şi frică dĕ primejdie, neavênd cu ce sĕ împlinim cele trebuinció́se alle ostirilor. Acum ne veniră nouĕ însciinţărĭ de la ispravnicatul, că Giurgiuveniĭ părăsire de rĕutăţĭ nu facŭ, ci pe lângă *chederulŭ* ce aŭ dat la cele-l-alte orênduelĭ, de nu s'aŭ putut săvărşi, aŭ strêns şi venitul huzmeturilor Domnescĭ, şi alte deosebite luărĭ.

Ticăloşiĭ locuitorĭ, este sciut, că s'aŭ prădat în destul de către *ţĕrraniĭ hoţĭ* ce 'iaŭ fost călcat, pănă când aŭ făcut milă

---

[1]) Veḑĭ Memoriulŭ luĭ Dîrzénu, loc. cit. No. 673 şi 674.

prea puternica împărăţie, şi vrednicia înălţimeĭ téle, de s'aŭ isbăvit de dânşiĭ.

Ot-cârmuirea iarăşĭ cere de la eĭ cele după datoria lor, ca nisce trebuinciόse ce sunt ostirilor împărătescĭ; pentru că într'alt chip nu pόte face; apoĭ se'ĭ tiraniséscă şi Giurgiuveni cu acest felŭ de *zulumurĭ*, este uă mare jale şi prăpădenie asŭpra lor. Ci fiind-că prea milostivul nostru împăratŭ pe înălţimea ta te-a însărcinat cu ocrotirea acesteĭ ţĕrrĭ, de unde am şi cunoscut în faptă milă şi ajutor la orĭ ce păsu am făcut rugăciune, cu genunchĭ plecaţĭ cădem la luminate talpele înălţimeĭ tele, şi fierbinte ne rugăm ca şi acum sĕ reverşĭ milostivire asupra săracelor raele, şi a nόstre prea plecatelor slugĭ, ce ne trudim ḑiua şi nόptea ca sĕ arătăm slujbă plăcută, spre a nu se da cheder la hrana ostirilor; şi prin bunŭ ajutorul şi sprijinéla înalteĭ înţelepciunĭ a înalţimeĭ tele, sĕ isbăvéscă aceste douĕ numite judeçe alle ţĕrreĭ de supărările ce facŭ Giurgiuveniĭ, cu orĭ-ce mijlocŭ se va socoti de către înalta înţelepciune a înalţimeĭ tele.

Fiind-că nădejdea nόstră de zaherea, la aceste douĕ judeçe este; si când se va maĭ face zăticnire, rĕmân ostirile lipsite de hrană, şi noĭ în primejdie.

Şi alt n'avem unde cădea de cât la mare milostivirea înălţimeĭ tele [1].

1821 August 11.

Nota No. LXXXVII.

Inaltă poruncă a Sultanului către prea înălţaţiĭ Vizirĭ Muhafisi aĭ Silistrei şi Diului, Mehmet Selim-Paşa, şi Dervişu Mustafa-Paşa, şi către celŭ într'adinsŭ prin poruncă trimisŭ împărătescŭ bumbaşiru, Ghedekim zaimir Husein Aga.

Sosind acéstă sântă poruncă, sĕ vĕ fie sciut cum că ceĭ cu înşelăciune şi în multe locurĭ prin fapte rele arătaţĭ *hainiĭ* duoĭ apostaţĭ, Alexandru Ipsilanti şi rĕulŭ Mihail, Domnul Moldoveĭ, unindu-se unul cu altul, aŭ îndrăsnit, nu de mult, ca sĕ aţêţe în duoĕ Eparhiĭ, Valahia şi Moldavia, felurĭ de tulburărĭ şi resvrătirĭ, pricinuind seracelor raiele nepomenite hrăpirĭ, căl-

[1] Veḑĭ condica No. 96, fila 11, din archiva Statuluĭ, secţiunea istorică.

cărî şi jafurî, înfricoşate şi nesuferite, împotriva linisteî de obste şi a dreptăţilor ce dobândea maî 'nainte vreme în pace raiaoa ce locuesce acolo; şi fiind acestea tot déuna nestrămutată înalta nóstră îngrijire şi voinţă, ca să se pădéscă prin tot mijlocul nesuparată acéstă raia, care se ţine de mâinele nóstre, ca un amanet sânt allŭ luî Dumnedeŭ, nu am lipsit prin Dumnedeescu ajutor, şi prin cea grabnică şi la vreme îngrijire a nóstră, ca sĕ scăpăm aceste duoĕ Eparchiî din cea asupră-le cădute nevoî, şi sĕ perdem cu totul pre numiţiî obraznicî rĕsvrătitorî cu puterea purtătórelor de biruinţă ostirilor nóstre.

Dar fiind-că într'acestea ne-am îndestulat cum că s'aŭ întâmplat în ţérra Românéscă, din partea unor fără rênduélă ostaşî aî nostri, câte-va nedreptăţî şi pagube către nevinovaţiî raiele, ce n'aŭ greşit întru nimicŭ, nicî aŭ fost părtaşî rĕsvrătitóreî vinuirî, şi încă s'aŭ făcut şi hrăpirî şi jefuirî pre la moşiele şi averile boierescî, şi altele asemenea acestora, strĕine mişcăriî, care nu numaî se vĕd cu totul împotriva buneî întocmirî a putemiceî són tre împĕrăţiî, şi înalteî nóstre şi neschimbată voinţă, ci şi nepotrivite şi neasceptate din partea bine încuviinţatelor şi biruitórelor nóstre ostirî, nicî din partea vitejilor Ienicerî, ceî ce aŭ supunere către înpĕrătescul nostru Devletu. Fără înduoélă, unele ca acestea trebue să se fi pricinuit de către alte rêndurî de ostenî către ceî nesocotiţî şi fără orênduélă, carî ne putênd sĕ înţeléga nicî aceste întêmplărî de acum, nicî sĕ pădéscă datoria meserieî lor şi buna întocmire şi dreptatea, îndrăsnescŭ şi se abat fără orênduială la acest felŭ de urmărirî relle; pentru că, de şi se dedese maî din nainte împĕrătésca nóstră strasnică poruncă, dupĕ darea afară a legiuituluî sânta *fetfa*, la câte-va părţî alle împĕrăţieî nóstre, în care părţı resvrătıre făcênd Greciî asupra nóstră, si îndrăsnind ca sĕ ridice si arme, si pentru acésta ne adussesse la turbare ca spre pedépsa si resplătirea unora ca aceştiî îndrăzneţî si obrasnicî sĕ'î prăpădim cu totul; iar femeile şi copiî lor să se robéscă, şi în dată să se facă împĕrătescî şi alle lor avuturî.

Cu tóte acestea, fiind-că este de odată dupa milostivire si însusî puternica nóstră voinţă, că nu numaî ceî nevinovaţî si neprihăniţî raiele alle nóstre sĕ remăie dupa tóte neatinsî si nesupăraţî, ci si însusî ceî ce s'aŭ obrăsnicit asupră-ne, si aŭ fost supusî la vinovăţia hainlîculuî, însă cădênd si căindu-se,

si milă cerșind, să se ierte si acestia, învrednicindu-se a se umbri sub mila împĕrăției mele, si a uitării de ori-ce rĕŭ, a fost trebuință ca pentru acésta să se orênduéscă într'adinsŭ unul din cei înțelepți și încercați slujbași ai împărăției nóstre spre isprăvirea și lucrarea unei voințe ca acestia a nóstră.

Deci, tu, o Zaime, cellŭ ce esti împodobit cu înțelepciune și cu destoinicie, care le dai spre încredințarea cea nădăjduită, că prin vrednicia ta vei săvêrși cu credință porunca cea dată ție, ia aminte acum să pleci fără de zabavă de aici, dupe cellŭ dat hatihumaium alŭ nostru; și mergând acolo, să cercetedi cu amĕnuntul miscările ostirilor nóstre; si într'acestŭ chip propovĕduind si făcând cunoscut la toți, că întocmirea și cea către buna orânduială voință a puternicei mele împărății privesce spre stricăciunea nedreptăților; sĕ îndreptedi, cu mijlocul Zabeților și a celor mai mari, cea cerută nesupărare către Raiele, și oprirea nedreptăților; arătând cu den adinsulŭ că este statornică voință a puternicei mele împărății să nu se vateme nevinovatele raiele, în nici un chip, nici să se păgubéscă, și nici să se supere.

Ia aminte dară, bine sciind acésta, ca să urmedi neschimbat celor poruncite, fără cea mai mică abatere séŭ înstreinare; pentru care ți s'aŭ și dat acéstă sfântă porâncă [1]).

(Urmésă semnătura și pecetea).

Nota No. LXXXVIII.

Corespondință țifrată a Boierilor emigrați cu Boierii din țérră, în timpulŭ revoluțiunii de la 1821.

31	Insemna	α.	41	„	λ.
32	„	β.	42	„	μ.
33	„	γ.	43	„	ν.
34	„	δ.	44	„	ξ.
35	„	ε.	45	„	ο.
36	„	ζ.	46	„	π.
37	„	η.	47	„	ϱ.
38	„	ϑ.	48	„	σ.
39	„	ι.	49	„	τ.
40	„	κ.	50	„	υ.

[1]) Vedi memoriulŭ Dîrzénului, loc. cit. No. 674. Acest actŭ e publicat și de D. Papazoglu în *Pressa*, No. 213 din anulŭ 1872.

51	»	φ.	77	»	ἀνὰ.
52	»	χ.	78	»	κατὰ.
53	»	ψ.	79	»	διὰ.
54	»	ω.	80	»	μετὰ.
55	»	ς.	81	»	παρὰ.
56	»	σπ.	82	»	ἀντὶ.
57	»	τς.	83	»	ἐπὶ.
58	»	λλ.	84	»	περὶ.
59	»	μμ.	85	»	ἀμφὶ.
60	»	γγ.	86	»	ἀπὸ.
61	»	γκ.	87	»	ὑπὸ.
62	»	ρρ.	88	»	ὑπὲρ.
63	»	σσ.	89	»	καί.
64	»	—	90	»	ὅτε.
65	»	αι.	91	»	ἄι.
66	»	αυ.	92	»	νὰ.
67	»	ει.	93	»	τό.
68	»	ευ.	94	»	τὰ.
69	»	οι.	95	»	τῷ.
70	»	ȣ̈.	96	»	τῷι.
71	»	υ.	97	»	τὸν.
72	»	ἐν.	98	»	τὴν.
73	»	εἰς.	99	»	τὰς.
74	»	ἐκ.	100	»	ταῖς.
75	»	πρὸ.	101	»	τȣ̀ς.
76	»	πρὸς.			

CUVINTE CONVENȚIONALE.

Russia	Spațiosŭ.
Austria	Nobilă țérră.
Turcia	Salată.
Alexandru alŭ Russieĭ . .	Nobilŭ.
Capo-d'Istria	Amicŭ.
Stroganoff	Pilă.
Alexandru Șuțu	Mormolocŭ.
Mihail Șuțu	Completŭ.
G. Rizu	Amicŭ alŭ adevĕruluĭ.
Sultanulŭ	Ciupercă.
Pinu (cons. rusescŭ) . . .	Halva.

Pisanis	Oțetŭ.
Ignatie	Adevĕrŭ.
Perevosŭ	Iute la drumŭ.
Alexandru Ipsilante	Stăpânitorŭ respectabilŭ.
Iatropulŭ	Espus la ardere.
Domnandos	Stupidŭ.
Alexandru Mavrocordatŭ	Invĕțatŭ.
Vodă Caragea	Scotocilă.
Brâncovénu	Sincerŭ.
Gr. Ghica	Emeticŭ.
Barbu Geani	Bătrânŭ.
Gr. Filipescu	Porcu albŭ.
George Filipescu	Baltacŭ.
Mavru	Europénŭ.
Mihail Cornescu	Bunŭ omŭ.
N. Văcărescu	Amiculŭ amicilorŭ.
C. Cornescu	Aspectŭ amorosŭ.
M. Florescu	Zurbagiŭ.
M. Bălénu	Spânu.
I. Filipescu	Iubitorŭ de adevĕrŭ.
Boieriĭ	Creştinĭ.
Moreea	Nenorocitŭ.
Tessalia	Inarmată.
Familia Muruzi	Miserabilă.
Familia Callimah	Bună.
G. Leventis	Nasŭ bunŭ.
P. Pachi	Căldărarŭ.
Vlahĭ	Figurĭ hidósse.
Moldovénŭ	Mâncătorŭ de vardă.
Valetas	Viclénu.
Bulgaria	Pavlidi.
Moldavia	Dorință frumóssă.
Vlahia	Pruncu.
Dunărea	Piatră.
Serbia	Cenușă.
Constantinopolŭ	Sărăcie.
A. A.	Levantulŭ.
A. N.	Gg. Papa.
Savva	Céră roșie.
Căpitan Iordache	Arșiță.
Căpitan Farmachi	Oțelŭ

Samurcașŭ . . .	Demonŭ.
Al. Vilara . . .	Panglicarŭ.
Al. Filipescu . .	Culcușŭ de lupĭ.
Mitropolitul . . .	Nestatornicŭ.
Oștiri turcescĭ . .	Botezatulŭ.
Eteriștĭ . . .	Luminațĭ.
Calimahŭ . . .	Călugărŭ.
Caimacamĭ . . .	Imprudințĭ [1]).

Nota No. LXXXIX.

Scrisórea boierilorŭ din Brașiovŭ și din Sibiu către boieriĭ din Bucurescĭ.

Incredințându-ne de către uniĭ din noĭ, atâtŭ pentru unirea ce prin scris ațĭ alcătuit sf.-vóstră, și D-v., spre binele patrieĭ și allŭ obsteĭ locuitorilor seĭ, cât și pentru temeiurile cu carĭ ațĭ chibḑuit sĕ statornicițĭ acéstă unire, i mijlócele ce ațĭ hotărêtŭ sĕ aplicațĭ în orĭ-ce vreme de trebuință, prin care nu numaĭ sĕ depărtațĭ tótă hula ce s'ar putea povesti de către necunoscătoriĭ acesteĭ unirĭ, ci încă sĕ vĕ facețĭ pricinuitorĭ și némuluĭ de laudă, și patrieĭ de multe folosurĭ, am socotit că nicĭ cum nu se cuvine sĕ petrecem sub tăcere uă asemenea lăudată și de binevoitóre faptă, fără de a nu mărturisi și din parte-ne mulțumita ce i se cuvine, cum și însoțirea glasuluĭ nostru după chipul de maĭ jos, la câte arătărĭ vețĭ pune în lucrare asupra temeiurilor cu care v'ațĭ unit și v'ațĭ legat.

Părințĭ arhiereĭ, și D-v. boierilor! Ticălósa patria nóstră pătimesce în tóte chipurile, de sunt anĭ nepomenițĭ; sĕ răpesce, se jefuesce, cércă nenumĕrate năpăstuirĭ și nedreptățĭ. Sfintele lăcasurĭ s'aŭ vêndut fără sfială pentru înparte folosurĭ a chiar Stăpânitorilor. Privileghiațiĭ, începênd de la caftanlâĭ și până la cea din urmă tréptă, s'aŭ călcat sub piciórele Oblăduiriĭ, s'aŭ necinstit și s'aŭ năpăstuit învederat, împotriva legilor ce li s'aŭ alcătuit. Supușiĭ locuitorĭ dajnicĭ aŭ fost jertfa nedreptățiĭ, și isvor de uă rea folosire a verĭ-căruia ce s'aŭ depărtat de mustrarea cugetuluĭ omeniriĭ; și tóte acestea le-am

---

[1]) Acestŭ actŭ în originalŭ illŭ possedă D. Bolliac, care mi l'a procuratŭ din preună cu multe alte acte ce a bine-voitŭ a 'mĭ comunica, luate de la casa luĭ Villara, după cum ne a assiguratŭ D-sa.

pătimit din pricina jugului voinçei la care ne-aŭ împilat oblăduitorii după vremi: căcĭ, vêndătorĭ aflându-se acestei crestinătăți, aŭ slujit cu alu seŭ sânge sprijinitorilor lor celor nelegiuiți; aŭ slujit, dicem, păgênătății, și aŭ sdrobit puterea legăturelor către ceĭ puternicĭ și aĭ nostriĭ voitorĭ de bine arătându-se cu viclenie, iar către ceĭ neputincioșĭ puind în lucrare sila și împilarea.

Până la uă vreme, pre cum este cunoscut la toțĭ de obste, a petrecut ticălósa țérră sub acest felŭ de nenorocirĭ; iar de când s'aŭ ivit întrênsa și acest felŭ de nepomenită și fără de pildă întâmplare, aŭ găsit prilegiŭ chiar Stăpênirea Porții sĕ o impilese și să'ĭ adducă tot felul de bântuire, și a săvêrșitŭ prin rênduițiĭ seĭ nu puține răpirĭ, jefuirĭ, nelegiuirĭ, năpăstuirĭ, fără osebire, și în celle după urmă uccidere și chiar perdere de viaçă a multor creștinĭ nevinovațĭ, bunĭ compatrioțĭ aĭ nostriĭ. Din care acestea sĕ dă a înțellege fiește-căruia că, și în vremea oblăduitorilor, acésta a fost voința stăpâniriĭ, adică protivnica căderilor omeniriĭ, protivnica obiceiurilor și legilor pămêntuluĭ, și isgonitóre chiar sfintelor legăturĭ de la care spândură fericirea acesteĭ pravoslavnice țérrĭ. Dar óre, după aceste tóte dovedĭ ce avem pentru neomenósa cugetare a acesteĭ stăpânirĭ, ce sórtă nenorocită ne aștéptă? . . Și maĭ vêrtos când înalta stăpânire va voi sĕ'șĭ puie în lucrare împilarea juguluĭ ce de atâția anĭ s'aŭ dovedit că hrănesce asupră-ne, nu va cere în ajutorŭ și chiar glasulŭ boierilorŭ ce o slujescŭ atât din apropiere, câtŭ și de aicĭ din departare? Și óre acestĭ boierĭ înșelațĭ, aflând de către voitoriĭ rĕuluĭ, și nemaĭ judecând jertfa obștiĭ sălășluitorilor țĕrreĭ, nu vor da înscris, și nu vor cere și prin rugăciune tóte acelle relle câte privescŭ spre derăpănarea nóstră, și spre smintéla bunătăților țĕrreĭ? Iar atuncĭ, nu vom petrece óre și maĭ rĕŭ de câtŭ ceea ce am fost?

Milostivulŭ Dumnedeŭ, după a nóstră norocire, ne aŭ învrednicit sĕ avem legiuit sprijinitorŭ pre prea puternica împĕrătéscă Curte a Russieĭ, care, când ar cunósce cu întregime nenorocirile nóstre, atât celle trecute, cât și celle ce acum sĕ urdescŭ împrotiva bineluĭ ce ne voiesce, negreșit nu ne ar lăsa întru mâhnire și întru obidă; maĭ vêrtos că cunóstem după audirĭ cât bine ne voeste, și cu câtă iubire de omenire sĕ silesce sĕ hotărască a nóstră sórtă.

Acest rédăm avênd dar Sf.-Vóstră și D.-Vóstră, de vreme ce v'ațĭ unit acum prin statornicie, vĕ rugăm, nu încetațĭ de

a pune în lucrare bunele socotințe ce ațĭ făcut în orĭ-ce vreme, și pentru orĭ-ce vor cere trebuințele; și cunósteţĭ din parte-ne că glasul nostru va fi următor glasuluĭ și arătărilor ce vețĭ face Sf.-Vóstră și D.-Vóstră. Urmările nóstre vor fi următóre povățuirilor ce ne vețĭ da; și alt nimicŭ nu vom cugeta, de cât căḑuta supunere la oblăduirea ce ni se va rêndui prin primirea și buna voință a prea putericeĭ protecțiĭ ce avem, rêvnă și dorire întru binele patrieĭ și întru a sa ferire despre orĭ-ce bêntuire și netremnicie, depărtare de orĭ-ce rea folosire în partea cuiva prin care cunóstem că în multe rêndurĭ aŭ cercat ticăloșiĭ locuitorĭ, compatrioțĭ aĭ nostriĭ, multe felurĭ de năpăstuirĭ și nedreptățĭ, și cea fără de fățăriă și prin curățenie de inimă allăturare a nóstră la a Sf.-V. ș'a D.-V. bună și lăudată unire.

Atât numaĭ ve rugăm că, în orĭ-ce vreme vețĭ cunóste vre-o clădire de vre un bine allŭ țêrreĭ, saŭ vețĭ chibḑui Sf.-Vóstră și D.-Vóstră sĕ facețĭ vre uă asemenea unire, sĕ bine-voițĭ a însciința și pe carĭ din noĭ vĕ vețĭ îndeletnici într'acea vreme, și vețĭ cunósce maĭ destoinicĭ de a Sf.-Vóstre și a D.-Vóstră desăvêrșită încredințare. Pentru că vĕ este cunoscutŭ că la asemenea bunătățĭ, în întêmplărĭ alle patrieĭ, după măsura ființeĭ nóstre, suntem și noĭ de uă potrivă doritorĭ bineluĭ, și părtașĭ bucurieĭ ce ni se cuvine, cunoscênd într'adevĕrŭ și mărturisind fără fățărie folosulŭ obsteĭ, folosu și bine allŭ fieste-căruia în parte. Așijderea vĕ rugăm, ca orĭ când și din partene vom cunóste că este trebuință d'a se face vre uă chibḑuire' între Sf.-Vóstră și D.-Vóstră, saŭ vre o mișcare iertătóre cugetărilor ce avețĭ, și avem și înșine noĭ, sĕ fim slobodĭ prin taină a vĕ da părerile nóstre și Sf.-Vóstră și D.-Vóstră, căutându-le și chibḑuindule, de le vețĭ găssi asemănate vremilor, și statornicite asupra temeiurilor cu care suntețĭ legațĭ; sĕ le primițĭ, sĕ le îndreptațĭ, și sĕ le facețĭ cunoscute unde se va cuveni; saŭ, de vor spênḑura de la Sf.-Vóstră ș'a D.-Vóstră săvârșire, sĕ le punețĭ și în lucrare; pentru că nu este de mirare a odrăsli și din asemenea părerĭ multe bunătățĭ alle țêrreĭ, plăcute sprijinitorilor nostriĭ; de vreme ce mulțĭ din noĭ am slujit țêrreĭ după vremĭ în multe rêndurĭ, și în fellurĭ de trepte; și póte că cunóscem une-orĭ celle ce a Sf.-Vóstră și a D.-Vóstră iscusință încă până acum nu le-a pătruns.

Acestea sunt celle ce simțim și încă maĭ cu adaos într'a-

céstă mare şi nepomenită întêmplare a patrieĭ nóstre, după care încredinţându-ne, precum s'a ḑis de a Sf.-Vóstre şi a D.-Vóstră statornicită unire, am hotărêt sĕ vi le facem cunoscut, şi sĕ ne allăturăm glasul la celle ce veţĭ chibḑui şi veţĭ urma; dar ca sé vè încredinţăm şi maĭ bine de a nóstră râvnă şi hotărâre, vĕ rugăm sĕ primiţĭ acest înscris allŭ nostru, mărturisit prin câte iscăliturĭ vedeţĭ la valle, şi întăritŭ prin strajnicŭ jurămênt ce facem, pe numele a tot puternicului Dumneḑeŭ, că întocmaĭ vom fi urmărorĭ; pre cum şi că verĭ care din noĭ sĕ va dovedi cu cea maĭ mică viclenie saŭ desghinare de acéstă statornicită hotărâre, sĕ aibă rĕsplătitorĭ chiar pe acest puternicŭ Dumneḑeŭ; şi sĕ fie cunoscut ca un vrednicŭ de hula némuluĭ seŭ, şi isgonitŭ de tóte ajutorinţele patrieĭ selle [1].

Boieriĭ aflaţĭ la Braşiovŭ:

Prea Sf. Mitropolitu Dionisie.
Marele Vornicu Grigorie Bălénu.
„ „ C. Samurcaşŭ.
„ „ Gg. Fillipescu.
Mare Logofĕtu Alecu Fillipescu.
„ Vornicu N. Văcărescu.
„ Logofĕtu Dimitrie Hrisosholeu.
„ „ Manoil Bălénu.
Vornicu Mihail Cornescu.
Hatman N. Şuţu.
Vornicu N. Ghica.
Aga N. Filipescu.
„ C. Cornescu.
„ Al. Villara.
„ Manolache Florescu.
Comisŭ Alecu Filipescu.
„ Iancu Filipescu.
„ C. Vlădoianu.

Boieriĭ aflaţĭ la Sibiŭ:

Episcopul Rîmniculuĭ.
Vornicu Al. Ghica.
Postelnicu Arghiropolu.
Cluceru Vlădoianu.
„ Dincă Otetelişianu.

[1]) Originalulŭ acesteĭ epistole în limba ellenă îllŭ possedă tot D. Bolliac.

Nota No. XC.

Petiţia boierilor din Braşiovu către Impĕratul Russieĭ, prin care'ĭ descrie miseria în care'ĭ a addus esilul şi persecuţia Turcilor, şi se rógă a'ĭ imprumuta cu uă sumă de 500,000 ruble asignate.

Sire !

Cincĭ-spre-ḑece lunĭ aŭ trecut de când, ca sĕ scăpăm de flagelulŭ anarchieĭ şi de furia fanatismuluĭ ostiriĭ turcescĭ, am fost constrânşĭ a căuta un asil în Braşiov.

Plinĭ de încredere în puternica protecţie a M. Vóstre, reassiguraţĭ din când în când prin communicarea officială ce consululŭ generalŭ allŭ M. V. din România a bine-voit a ne face, am sufferit cu resemnaţie, şi fără a ne allarma de întârḑiere, tóte nevoile legate de uă lungă şedere în streinătate. Vom persevera şi în viitor, Sire, cu acellaş zelŭ şi fidelitate, în împlinirea datoriilor nóstre, aşteptând, în tăcerea respectuluĭ, momentul în care buna-voinţă şi sollicitudinea cu totul paternă a M. V. vor îndeplini opera regenerăriĭ nenorociteĭ nóstre patriĭ, de la care un popor întreg de chrestinĭ, appăsat d'atâta lung timp, astéptă mântuirea sea.

In mijlocul lipselor de tot felul ce am fost nevoit a ne impune, Caimacamul Valahieĭ ne a trimis copie după firmanul ce ne invită a reintra în căminurile nóstre; am fost siliţĭ a refusa, cu cuvinte temeĭnice, neputênd consimţĭ a approba călcările tratatelor cellor maĭ solemne, nicĭ a coopera la spoliarea şi la ruina completă a uneĭ ţĕrrĭ atâtŭ de nenorocită deja, primind funcţiunĭ din partea unuĭ guvern usurpator. Am făcut sĕ înţellégă că înturnarea nóstră devenia imposibilă, până la restabilirea guvernuluĭ şi a ordiniĭ legale.

Cu tóte acestea, Turciĭ, întărĭtaţĭ de întârḑierea nóstră, aŭ devastat proprietăţile nóstre, aŭ jefuit casele nóstre; possesiile nóstre aŭ devenit prada celluĭ d'ânteiŭ ce a pus mâna pe elle; arendaşiĭ şi intendenţiĭ nostriĭ aŭ fost împiedecaţĭ în strângerea banilor şi trimiterea lor; privilegiile nóstre fură nesocotite, casele publice jefuite, monăstirile despoiate; şi tóte acestea cu scopul d'a ne sili ca sĕ ne înturnăm în ţérră.

Siliţĭ din tóte părţile, lipsiţĭ de mijlócele de a satisface primele trebuinţe alle essistinţeĭ, a trebuit sĕ ne desfacem de tóte obiectele ce am putut scăpa de jafŭ şi de pradă, cu jumĕtate preţul lor; sĕ dăm tóte obiectele de óre-care preţiŭ spre re-

fuirea sumelor împrumutate cu dobânḑi fórte grele; şi neputênd nicĭ ast-felŭ a face împrumuturĭ, sĕ părăssim acelle obiecte la lăcomia creditorilor nostriĭ. Viitorul ni se presintă sub aspectul cellŭ maĭ înfiorător; totul este sleit; şi chiar moşiele nu maĭ sunt priimite în ipotecă.

La Voĭ, Sire, numaĭ la Voĭ, la simţimintele mărinimóse şi generóse, la simţimentul de umanitate, alle căria acte vor nemuri domnia M. V., alergăm aḑĭ. O rugăm dér cu lacremĭ a ne veni în ajutor, accordându-ne un împrumut drept valórea de cincĭ sute miĭ ruble assignate, ipotecate assupra proprietăţilor nóstre nemişcătóre, dupĕ sumele ce fie-care va priimi, dând obligaţiunĭ la termen în cancelaria Consulatuluĭ M. V. Acea sumă, nu numaĭ ne va pune în stare a întêmpina neapĕratele trebuinţe, ci a ajuta şi p'aceĭ din compatrioţiĭ nostriĭ pe carĭ miseria 'ĭ consumă; cu modul acesta noĭ vom putea afla uă uşurare la sufferinţele nóstre, şi eĭ unŭ remediŭ la desperarea lor.

Vom fi recunoscătorĭ, Sire, pentru acéstă bine-facere. Binecuvêntările nóstre şi alle copiilor nostriĭ, pentru fericirea domnieĭ în vecĭ memorabile a M. V., se vor urca până la piciórele tronuluĭ celluĭ a tot putinte, rugând cerulŭ pentru împlinirea dorinţelor ce faceţĭ pentru fericirea correligionarilorŭ sĕĭ [1].

Cu cellŭ maĭ profundŭ
şi umilitŭ respectŭ,

Sire,

Aĭ Maiestăţiĭ V. Imperiale,
prea plecaţĭ şi umiliţĭ servĭ.

Braşiovŭ, 31 Maĭ 1822. (Urmésă semnăturile).

Nota No. XCI.

Petiţiunea Boierilorŭ emigraţĭ în Transilvania catre Imperatorele Russieĭ, în care justifică trecerea lor în Austria, se plâng contra barbarieĭ Turcilor, şi reclamă ajutorulŭ Impĕratuluĭ.

Prea putérnice Impĕrate!

In dată dupa ivirea în nenorocita nóstră ţérră a revolteĭ Vladimiresculuĭ şi a luĭ Ipsilanti, nu numaĭ am întrebuinţatŭ

[1]) Conceptulŭ originalŭ allŭ acestuĭ actŭ îllŭ possedă totŭ D. Bolliac.

tóte mijlócele pentru domolirea eĭ, dér credênd a ne împlini uă datorie de suppunere, prin petiție din partea țêrreĭ către Inalta Pórtă, legitima stĕpână a nóstră, am descris cu amĕnuntul tóte măssurile luate de noĭ în privința acésta (potrivit cu puterea țêrreĭ, dér neesecutate) cum și înnaintarea rĕuluĭ; în celle după urmă, vedênd pericolul ce ne amenință, am rugat pe Inalta Pórtă a se gândi la mijlócele celle maĭ nemerite pentru învingerea rescóleĭ, și scăparea țêrreĭ de rellele care o amenința.

Vĕdênd însă că rĕul cresce, și că scopul rebelluluĭ Vladimirescu și allŭ Arnăuților țintesce la desĕvêrșita peire a boierismuluĭ, cum și la jăfuirea țêrreĭ, și gândind assemenea că spre a ne arăta suppușĭ Inalteĭ Porțĭ, nu se cuvenia sĕ stăm la cârma țêrreĭ în mijlocul rebellilor, când, maĭ cu sémă, și Caimacamiĭ legitimuluĭ Domn allŭ țêrreĭ, și represintantulŭ Inalteĭ Porțĭ trecusseră Dunărea în Turcia, am fugit și noĭ, cum am putut, la asilul Transilvanieĭ, uniĭ maĭ nainte, alțiĭ maĭ în urmă, fie-care după occasiunile ce a putut găssi; și așa, în locŭ strĕin aflându-ne, n'am încetat a arăta Inalteĭ Porțĭ tóte rellele ce se petreceaŭ în România, rugându-ne ferbinte sĕ bine-voiască a lua măsurĭ pentru a lor îndreptare.

Dér abia după maĭ multe lunĭ, după ce țérra fu în tot felul jăfuită de către rebellĭ, sossiră și împĕrătescele ostirĭ otomane, carĭ, conform propriilor lor proclamațiunĭ, îșĭ propuneaŭ allungarea rebellilor din țérră și mângăerea nevinovatuluĭ popor; și, readducênd ast-fel linistea în țérră, sĕ facă a se reîntórce fie-care la căminul sĕŭ, a se bucura toțĭ în commun de tóte drepturile de carĭ se bucuraŭ sub scutul puterniceĭ protecțiunĭ a Maiestățeĭ Sélle Imperiale, și a dobândi uă consolare analogă pentru câte relle și pagube aŭ sufferit în acest nenorocit timp allŭ revolteĭ.

Insă pentru completa nenorocire a țêrreĭ, venind aceste ostirĭ, s'aŭ purtat într'un mod fórte dușmănescŭ și neomenos; căcĭ, în locŭ d'a batte și a goni pe rebellĭ, din contra aŭ persecutat și aŭ bătut pe însășĭ acéstă nenorocită țérră, România. Și, făr' a respecta nicĭ tractate, nicĭ chiar propriile lor proclamațiunĭ, nicĭ umanitate arătând, aŭ predat și pradă încă țérra în tóte dillele, și de vite, și de proviante, și de lemne, tăind pădurile țêrreĭ; și ast-fel, hrăpind tot de pretutindenĭ, și transportându-le la cetățile lor, prin celle maĭ grelle impunerĭ de potvedĭ, este de temut ca nu cum-va, pe lângă

rellele din present, prelungindu-se occupația turcéscă, sĕ fie țérra maĭ în urmă amenințată de uă completă lipsă de bucate, de vite și de uă generală pustiire; pe lêngă aceste jafurĭ și deprădărĭ, Turciĭ aŭ omorît uă mulțime de nenorocițĭ inocențĭ, pe alțiĭ 'ĭ aŭ pus în țépă, fără nicĭ uă judecată séŭ cercetare; aŭ desbrăcat călletorĭ, aŭ luat în robie famillĭĭ întregĭ, aŭ ars de tot sate și têrgurĭ, aŭ jefuit monăstirĭ și bisericĭ, batjocorindu-le, și făcêndu-le grajdurĭ de caĭ; aŭ sfărămat icónele deprin bisericĭ, spre batjocura religiuneĭ, aŭ desgropat morțĭ duprin morminte, aŭ tăiat preoțĭ în chiar sfintele lăcașiurĭ, 'șĭ aŭ rîsŭ de căllugărițe prin însășĭ sfintele altare.

Și pe când se sevêrșescŭ tóte aceste nelegiuirĭ, capiĭ armatelor otomane pretind ca noĭ sĕ părăsim ultimul asilŭ allŭ viețeĭ nóstre, și sĕ ne înturnăm în nenorocita nóstră țérră; nu, negreșit, pentru a contribui la vre uă tămăduire a ranelor eĭ, ci pentru ca sĕ îmmulțim numĕrul victimelor, spre sațiul ferocitățiĭ lor, precum din faptele lor se devedesce, că ast-fel le este hotărîrea.

Suppunênd dér la treptele împerătesculuĭ tron allŭ Maiestățiĭ Vóstre aceste neaudite și fără essemplu sufferințe alle duióseĭ nóstre țêrrĭ, cutedăm, prea puternice autocrat, a invoca cu durere prea puternica Vóstră protecțiune. Pentru numele luĭ Dumnedeŭ, Sire, îndurați-vĕ a arunca uă căutătura blândă assupra uneĭ provinciĭ, care, petrecênd din fericire în liniste și pace, sub egida puterniceĭ Vóstre protecțiunĭ, a cădut acum, din neprevĕdute întêmplarĭ, într'un abis de nenorocirĭ fără marginĭ; și din care abis, singur numaĭ prea puternicul Vostru braçŭ o póte mântui. Sire! Poporul care ridică adĭ mâĭnele către Impĕrătésca Vóstră Maiestate, este un popor ce pórtă numele de *creștinŭ*; este un popor nearmat, care nu cere de câtŭ mila și sprijinul Vostru, pentru mântuirea sea și a patrieĭ selle [1]. 12 Iuliŭ, 1821. Cronstad.

+ Nota No. XCII.

Memoriŭ presintatŭ Consolului Pini de Boieriĭ din Brașovŭ, în care propune reformele ce credŭ necessariĭ pentru România.

Cu tóte că în trecutul resbel de șése anĭ, România a păgubit mult materialmente, perdênd sumă mare de vite, din

[1]) Originalulŭ, în limba ellenă, și în forma de conceptŭ, îllŭ possedă tot D. Bolliac.

cauḍa neregulatelor transporturĭ, făcute cu scop de hrăpire, ĭar maĭ cu sémă din causa desordiniĭ în sistemul seŭ guvĕrnamental, şi din causa necontenitelor discordiĭ; când însă ţérra scăpă de acestea, cum şi de scóterea banilor peste hotare, provenite maĭ cu sémă din causa dominaţiuniĭ străine, ce a durat până de unăḍĭ, nu maĭ puţin încă şi din causa tacselor puse pe productele de vênḍare (numite alle capanuluĭ, la care însuşĭ guvernul participa, întrebuinţând differite mijlóce, ast-fel că vênḍetoriĭ nu trăgea de cât un fórte micŭ folos), România, ḍicem, ajunse a prospera în financie, umplându-se de banĭ, ca nicĭ o dată în trecut.

In asemenea situaţiune financiară aflându-se ţérra, în urma resbelluluĭ, spre a putea prospera şi maĭ mult, după gradul de desvoltare de atuncĭ allŭ locuitorilor, nu'ĭ trebuia altŭ de cât conservarea drepturilor sélle după tractate, şi a iertăriĭ tributuluĭ, regulat chiar prin acellŭ tractat; după care, cârmuindu-se poporul în deplină liniste, s'ar fi putut occupa cu redobândirea primeĭ sélle bune stărĭ materiale, adică cu îmmulţirea vitelor şi cu întréga dobândire a folóselor ce 'ĭ assigură activitatea sa agricolă, singurile sorginţĭ de avuţie în acéstă ţérră. Ar fi putut, ḍicem, prospera fórte mult România: pentru că atuncĭ s'ar fi bucurat d'aceste fericirĭ, carĭ înavuţescŭ un Stat, adică averea materială şi financiară. Cu tóte că lucrurile aŭ revenit în starea de maĭ 'nainte a organismuluĭ guvernamental, însă din nenorocire n'aŭ resultat pentru ţérră de câtŭ sleirea financielor, cu tótă sporirea stăriĭ materiale; şi acésta era uă consecinţă naturală a lucrurilor: pentru că în timp de pace transporturile se facŭ maĭ mult saŭ maĭ puţin în liniste; nicĭ o dată însă nu pot da folósele ce le dă buna stare financiară; şi acésta numaĭ din causa diferitelor restricţiunĭ uneltite contra comerciuluĭ, spre îndestularea aprovisionăriĭ capanuluĭ din Constantinopole, şi numaĭ în folosul guvernuluĭ însuşĭ; şi precum de obste este stiut, avuţiea materială, când întêmpină piedice d'a se preface în banĭ, devine cu totul neproductivă, în ceea ce priveste daraverile publice alle unuĭ Stat.

Ca dovadă de celle până aci ḍisse, în privinţa prósteĭ stărĭ a ţĕrreĭ, şi a despuieriĭ sélle de banĭ, este tabloul sinopticŭ de socotelĭ, trimis în anul trecut (1820) ambassadeĭ rusestĭ din Constantinopol, după care matematiceste se constată că scóterea banilor din ţérră covêrseste peste şépte milióne pe anŭ

intrarea lor în ţérră, întêmpinându-se tot d'o dată şi tóte nevoile administraţieĭ. Daca s'ar adăoga sumele ce prin abusŭ s'aŭ luat până aḑĭ, atât de guvern cum şi de agenţiĭ sĕĭ, ceea ce constitue prima causă a înstreinăriĭ banilor din ţérră, am putea ḑice, fără esageraţie, că alte atâtea sume s'ar fi strâns în folosul Vistierieĭ; prin urmare, se constată că, făcându-se un calcul esact, România a fost delapidată de 63 milióne în acest interval de 9 anĭ de pace. Daca, pe lângă acestea, s'ar adăoga şi sumele luate neregulat, precum s'a ḑisŭ maĭ susŭ, s'ar însuma în total 120 milióne şi maĭ mult; şi daca ţérra ar fi luatŭ de atuncĭ altă façă, toţĭ acestĭ banĭ ar fi circulat negreşit în ţérră; şi nu numaĭ afacerile publice n'ar fi întêmpinat cea maĭ mică difficultate, dar şi numĕrul avuţilor s'ar fi îmmulţit în ţérră; si prin concursul lor, artele şi orĭ-ce cultură, atât materială cum şi intelectuală, ar fi luat un sbor ca în tóte statele civilisate.

Din acestea resultă că acéstă mare nenorocire a ţĕrriĭ, adică sleirea eĭ de banĭ, nu provine de cât din óre-care cause fundamentale, cari contribue a înlesni eşirea banilor din ţérră, în sume maĭ marĭ de cât acellea ce intră din afară; iar aceste cause sunt celle următóre:

1. Restricţiunea mecanică a comerciuluĭ ce se face sub cuvênt de trebuinţă a Capanuluĭ.

2. Dreptul absolut de stăpânire, esercitatŭ de streinĭ în privinţa Monăstirilor din România.

3. Guvernul strein şi cu sateliţiĭ sĕĭ, care de drept înstreinéză tótă avuţia materială a ţĕrreĭ.

4. Beneficiele guvernuluĭ din tóte *husmeturile* [1]) ţĕrreĭ, iar maĭ cu sémă de la vămĭ şi de la esporturĭ, din causa cărora se împiedică liberul esersiţiŭ allŭ comerciuluĭ particular.

5. Lipsa meseriilor pentru obiectele de neapărată trebuinţă, pe care, de şi le-aŭ întreprins uniĭ din când în când, aŭ fost însă cu neputinţă a se menţine, din causa nestabilităţiĭ guvernuluĭ, cum şi din causa mituirilor ce se primia chiar de la assemenea întreprinderĭ.

6. Viţiósa organisare a sistemuluĭ administrativ în România, care, cu tóte clausele stipulate şi prin înscris şi prin tractate, cu tóte differitele legiuirĭ făcute în trecut, nu tind de cât la felurite nedreptăţĭ şi jafurĭ; în cât prin acésta şi naţiunea, în

---

[1]) Adică, vămile, salinele, oeritul, vinăriciul, etc.

locŭ să se cultive pentru fericirea sa, cade în demoralisare şi moralmente şi materialmente; şi poporul se ruinédă în totŭ felulŭ.

Insă tóte acestea aŭ fost bune numaĭ ca theoriĭ, până în epoca în care isbucni pe neasteptate revoluţia în România; acum însă se cere maĭ multă attenţiune: pentru că, prin împuţinarea averiĭ materiale a Românieĭ, poporul a ajuns la ultima disperare; iar acéstă disperare a încuragiat pe Românĭ până a 'şĭ manifesta fără sfială tendinţele lor pentru libertate; în cât cea maĭ mică nemulţumire ar putea împinge pe viitor pe mulţĭ la multe necuviinţe; de aceea împrejurările s'aŭ schimbat în tóte privinţele.

Uniĭ susţin că autoriĭ resculăriĭ ar fi putut întâmpina dificultăţĭ la întreprinderea lor, daca n'ar fi găssit un popor strivit de multele nedreptăţĭ şi jafurĭ; alţiĭ cred că acest popor, după ce fu massacrat în urmă de Turcĭ, şi deprădat în tot felulŭ, nu numaĭ a revenit la supunerea sa anterioră, dar că s'a şi căit; ast-felŭ că este impossibilŭ a se maĭ ridica pe viitor pentru uă nouă revoluţiune.

Noĭ, plecând de la principiul că şi naţiunea Română este compusă de ómenĭ, şi ca ómenĭ, eĭ aŭ naturalmente simţul greutăţiĭ şi allŭ uşurinţiĭ, ne unim cu părerea cellor d'ântâiŭ; adăogând încă că, pe lângă adevĕrata luĭ sufferinţă, nu puţin a contribuit la resculares luĭ şi promissiunea capuluĭ mişcăriĭ de a depràda ş'a răpi averile cellor maĭ bogaţĭ; căcĭ, după cunostinţa ce avem din maĭ multe essemple, resculares poporuluĭ român nu se póte esplica maĭ nemerit, de câtŭ ca un resbel allŭ cellor neavuţĭ contra cellor creduţı bogaţĭ; iară nu uă reclamare cu armele pentru dobândirea drepturilor naţionale şi pentru curmarea abusurilor. Către acésta, în totŭ cursul acesteĭ dureróse epoce a istorieĭ nóstre, am vĕdut chiar cu ochiĭ nostriĭ progresul acelluĭ resbellŭ allŭ cellor neavuţĭ contra cellor creduţĭ bogaţĭ; ast-feĭ că resbellul pentru dobândirea drepturilor naţionale nu putea servi nicĭ măcar ca pretest; pentru aceea, nu numaĭ că nu putem aproba acéstă părere, dar încă avem curagiul a dice că acéstă stare de lucrurĭ are neapărat trebuinţă de multă attenţiune şi de matură chibzuire; pentru că este necontestat că în România tot maĭ esistă un spirit de nesupunere şi îndărătnicie; iar simptomele caracteristice alle acestuĭ spirit de rebelliune le vom espune pe scurt la valle.

Locuitorii de classa de jos a României sunt în adevĕr timiḍi şi necultivaţi, ca unii ce ducŭ uă viaţă simplă câmpenéscă; nu sunt însă lipsiţi şi de spirit natural; dintr'un simţimênt natural, eĭ ţin la locul nasterii şi allŭ cresterii lor, si tot de uă dată aŭ applicare la nedreptate şi la asprime, care provine din causa sistemuluĭ organisării administrative a ţĕrreĭ, sub care s'aŭ deprins la supunere. Pre cât dar eĭ sunt dispuşi a fi nedrepţi şi asprii, p'atât înţelleg şi când alţii le facŭ lor nedreptăţi. Este adeverat că eĭ aŭ sufferit în cursŭ de maĭ mulţi anĭ, fără întrerupere, jugul acestor douĕ relle; şi póte că mulţi, cunoscênd bine caracterul lor, ḍiceaŭ cumcă supunerea locuitorilor provine maĭ mult din timiditatea lorŭ naturală, de cât din cunoştinţa datoriilor lor; şi póte că aceia aŭ dreptate. Aŭ pierdut însă din vedere cum că, dacă acestĭ locuitorĭ se vor îndărătnici odată la nesupunere, nu maĭ este cu putinţă a fi readuşĭ la supunere, de cât numaĭ prin ultima măssură aspră, adică prin *puterea armelorŭ*. Acum eĭ s'aŭ deprins şi cu acésta, perḍênd sfiala lor de maĭ 'nainte; şi ast-fel nu se maĭ tem nicĭ de ameninţărĭ nicĭ de biciŭ, ci numaĭ de pedépsa cu mórte.

Cunoscênd din esperienţă ce este nedreptatea, eĭ nu vor maĭ sufferi a fi nedreptăţiţĭ întru nimicŭ; iar agenţii guvernuluĭ, porniţĭ de lăcomia lor naturală, vor continua a'ĭ asupri.

Orĭ cum dar s'ar modifica organisaţia guvernamentală, se vor putea împuţina în adevĕr abusurile; a se stêrpi însă cu totul de o cam dată, este impossibil.

Asemenea şi locuitorii, fiind şi eĭ nedrepţĭ şi lipsiţĭ de cultură, spre a se putea înşile supune dreptuluĭ cuvênt, vor voi să se arate înderătnicĭ chiar şi contra datorieĭ lor de supunere către guvern; ast-fel că s'ar primejdui sistemul guvernamental, chiarŭ cândŭ ellŭ 'şĭ arŭ esercita puterea sa în deplină dreptate.

Afară de acestea, maĭ este un cuvênt care póte contribui mult la uă nouă tulburare şi resculare; adică, sunt fórte mulţĭ d'între sătenĭ, de uă condiţiune maĭ bună, cari, de şi locuescŭ prin tèrgurĭ şi pe la moşiile lor, sunt însă cunoscuţĭ pretutindenĭ; toţĭ acestia, atât din causa comerciuluĭ lor, cum şi din diferite trebuinţe personale, se află fireste în strênsă legătură cu alleşii satuluĭ, asupra cărora, avênd mare influenţă, isbutescŭ tot d'a una în planurile lor; iar aceĭ alleşi, după tradiţionalul lor obiceiŭ de la strămoşi, conducŭ spiritele

sătenilor după voință în completă armonie; în cât noi înși-ne cunóstem bine că, la multe împrejurări, chiar guvernul a întrebuințat multe mijlóce spre a 'i desbina pentru descoperirea vre unui adevĕr, și 'i a fost cu neputință. Este însă și drept și avantagios ca sătenii să aibă mare încredere și devotament către alleșii lor: pentru că acestia întêmpină mai tot d'auna greutățile si nevoile consătenilor lor, de și profită și ei de asemenea împrejurări, avênd și dênșii instinctul nedreptății; dar sătenii, de și cunoscu multele nedreptăți ce li se facŭ, le priimescŭ cu mulțumire, pentru că și ei află de la alleșii lor mari înlesniri la nevoile lor.

In asemenea complicate relațiuni, și în vederea amorțirii simțimêntului național, guvernul, rĕmâind nearmat și în condițiile de mai 'nainte, urmésă că pre ori câți ar mulțumi după puterea sa, tot numĕrul cellor nemulțumiți va fi negreșit cu mult mai mare; și ori și cât de drept ar lucra în tóte hotărêrile sale, iarăși cei aplicați la nedreptăți vor calomnia și actele și bunele sale intențiuni.

Dacă dar nu se va realisa mai întêiŭ puternicul mijlocŭ allŭ armelor, singura măsură prin care se póte supune spiritulŭ rebellŭ allŭ saténului, ca ce ar mai putea opri pe rĕŭ voitori a unelti și altă rĕscólă? Căci vor fi îndemnați la acésta, ca ómeni, mai mult de rĕsbunare de cât dintr'uă mustrare de cugetŭ că sĕvêrșescŭ unŭ rĕŭ publicŭ contra sacrelor datorii sociale.

Ast-fel fiind dar, cât de lesne n'ar fi óre a isbucni uă nouă rĕscólă, când, preparată pe alte base mai solide, s'ar inspira din principiele libertății ș'alle predării? Mai cu sémă că amorulŭ de libertate și bunul traiŭ este din natură săditŭ în om, și cu deosebire la asemenea popor cu totul necultivatŭ ș'applicat la răpiri, care 'și a perdut cu totul sfiala sa de mai 'nainte de biciŭ și de despotism; prin urmare, ar fi în pericolŭ ori-ce sistem guvernamental, fie elŭ ori cât de drept și lealŭ; și încă ar fi în pericol chiar totalitatea locuitorilor din România; pentru că, pe lângă neomenie, ar contribui cu deosebire și aplicarea lor la resbunare, la nedreptate și la prădări, cum s'a ḑis.

Din tóte acestea resultă că, de și România până la unŭ timp își perdusse numai avuția sa, dar cu occasiunea prelungirii tulburărilor și a invasiunii Turcilor, s'a perdut și moralmente și materialmente: materialmente, pentru că și boieri,

și monăstiri, și boierinași, și ómeni de tóte condițiunele, totŭ poporul în fine, aŭ fost despuiați de vite, de producte și de veri ce altă avere mișcătóre, cercând nu mai puțină vătămare chiar și în celle nemișcătóre; iar moralmente, pentru că poporul 'și a perdut sfiala prin care își cunóștea datoriile de supunere; și acum, pe lângă desăvârșita lui săracie, a rămas numai cu aplicarea la nedreptăți, la cruḑimi, și într'uă completă disperare, prin care lesne s'ar putea renaste spiritul revoluționar.

Ast-fel fiind actuala stare a României, singura ei îndreptare se așteptă de la sórta unui resbellŭ, prin care țérra s'ar putea înavuți cu intrarea banilor streini, cum este știut de toți, și s'ar scapa tot d'o dată și de guvernul seŭ neregulat și nedrept, priimind unŭ alt sistem de guvernământ regulat, care 'i ar da uă organisare stabilă și legală. Dar pentru că acésta nu esistă, cellŭ puțin spre a se putea îndrepta cu încetul și a se organisa, are neapărată trebuință de uă regulată occupațiune militară, pe un timp hotărât (se înțellege de sine că nu de Turci; pentru că și caracterul acestui popor se oppune la acésta, și essemplele date de Turci, în curs de un an, aŭ dovedit că relele causate de Turci aŭ fost mai mari de câtŭ celle causate de rebelli); și ast-fel, assigurându-se atât viéța cât și averea tuturor locuitorilor României, s'ar stipula clausele de mai la valle ca base alle unei mai bune și mai avantagióse organisațiuni; și desvoltându-se mai pre larg, s'ar ș pune în aplicațiune. Iar după ce poporul României s'ar obicinui cu asemenea organisare, în timpul determinat, atunci s'ar putea retrage din țérră ostirile de occupațiune. — Aceste clause sunt celle următóre:

1. — Să se stabilésca ca hotar despărțitor între Principatul României și Bulgaria, jumĕtate din adevărata matcă a Dunării, precum se coprinde în chiar decretele împărătesti; după care să nu mai aibă voie Turcii de peste Dunăre, nici din ostróvele României, să se aprovisionese, nici în bălțile țĕrrei să mai pescuiască, fără prealabilă învoială cu proprietarii moșiilorŭ dupe acelle hotare. Dar pentru că pe pământul României se află și celle trei cetăți, Brăila, Giurgiŭ și Turnu, carii odinióră eraŭ alle României, iar mai în urmă, printr'uă învoială óre-care (silită, negreșit) a unui Domn cu Inalta Pórtă, s'aŭ deslipit de sub stăpênirea României, și s'aŭ dat la deosebiți guvernatori ai Turciei, sub nume de *Naziri și Aiani*, și în

cellie de pe urmă devenirà chiar paşalîcurĭ, şi ast-fel stabilindu-se cu locuinţa acolo un numĕr óre-care de famillii turcestĭ, şi întărindu-se de ajuns, pricinuescŭ nenumĕrate relle pe teritoriul României, precum călcărĭ de moşiĭ şi de sate întregĭ, năvălirĭ tâlharestĭ de cette turcestĭ, necurmate certurĭ din causa desertorilor, ameninţărĭ şi înfricoşărĭ din partea Paşilor şi a locuitorilor din acelle cetăţi; şi ceea ce este maĭ rĕŭ, că aŭ lipsit ţérra de cellie maĭ bune posiţiuni alle comerciuluĭ; ast-fel că locuitoriĭ ţĕrreĭ, transportându'şi productele în acelle părtĭ, aŭ ajuns nu numaĭ a nu se bucura de nicĭ un folos, din causa multelor difficultăţĭ şi abusurĭ ce cércă din partea cellor de acolo, cu nume de neguţĕtorĭ Turcĭ, dar încă sunt şi supăraţĭ în tot felul de către chiar autorităţile turcestĭ alle Paşilor; de aceea credem de cuviinţă, de se va găsi cu calle, a se libera România de tóte acestea, şi a nu maĭ avea patru stăpânirĭ sub un singur şi acellaşŭ orizontŭ, (adică, una a ţĕrreĭ, şi treĭ paşalîcurĭ) spre a'şĭ putea întări hotarele de pretutindenĭ în deplnă siguranţă, şi tot de o dată spre a putea priimi si comerciul desvoltarea necesarie; ceea ce ar fi şi maĭ avantagios pentru ţérră, este a se încorpora pe viitor acelle cetăţĭ cu territoriul României, şi a se lăssa sub uă singură şi aceiasĭ stăpânıre, cum s'aŭ urmat în vechime, când România a recunoscut suzeranitatea Turcieĭ prin tractate. La caḑ însă când acésta nu se va putea realisa, spre deplina fericire a ţĕrreĭ, atuncĭ să se regulese cellŭ puţin acelle cetăţĭ în modul următor: adica, să nu cutese a se întinde uă palmă măcarŭ maĭ mult peste hotarele ce s'aŭ însemnat din vechime prin decrete imperiale; să se guvernese de către agenţĭ subalternĭ ca în trecut, iară nu de Paşĭ, pentru că acestia aducŭ greutăţĭ şi ţĕrreĭ şi Domnieĭ, cu necurmatele lor cererĭ de tot felul, şi prin împilările ce facŭ satelor româneştĭ; să se dea cellor cariĭ trecŭ din România în Turcia pentru comerciŭ, privilegiurĭ şi drepturĭ, în cât să nu încerce cât de puţină supărare din partea Turcilor; să se dea în dată satisfacere tuturor reclamaţiilor capo-chehaialelor Românieĭ către Pórtă, relativŭ la affacerile şi drepturile ţĕrreĭ; spre a se curma cu modul acesta, cât se va putea, abusurile şi nedreptăţile ce se facŭ de Turciĭ d'acolo, şi spre a se înlesni şi comerciul ţĕrreĭ care se face maĭ mult prin oraşul Brăila.

2. — Să se cercetese socotelele dintre înalta Pórtă cu România, din epocha celluĭ din urmă tractat şi până acum; şi

pentru câtă sumă se va dovedi că s'a luat maĭ mult din România la differite trebuințe alle Porții, orĭ în producte séŭ în banĭ, precum și peste celle coprinse în menționatul tractatŭ, să se facă dréptă despăgubire Românieĭ; iar baniĭ proveniți din asemenea despăgubire, să e verse în Vistieria țêrreĭ, fără ca guvernul să pótă avea vre un amesticŭ la acésta.

3.—Să se lasse liber comerciul de verĭ ce producte alle țêreĭ după uscat, după apă și dupră rîurile Românieĭ, spre a 'șĭ putea vinde producătorul mafa sa, orĭ unde ar voi. Prin-assemenea libertate de transacțiunĭ, se va aprovisiona și capanul împărătescŭ, după preciul orĭ căruĭ cumpărător, fără ca nicĭ guvernul să fie dator a interveni între vêndătorĭ și cumpărătorĭ, pentru fixarea preçiuluĭ, precum se urma în trecut, și nicĭ cumpărătoriĭ să dea dovedĭ înscris de marfa ce rêdică, sub cuvênt că o va transporta la Constantinopole; ci singur numaĭ guvernul să aibă cunoștință de preçiul corent allŭ fie-căruia product, cum și de marfa ce va eși din schelele Dunăriĭ, pentru care, la cadŭ de a fi întrebat guvernul, să pótă da informațiunĭ la Constantinopole.

4.—Să aibă liberă trecere prin tótă Turcia verĭ ce transport de marfă din România, și orĭ cum ar fi transportată; și dacă nu va fi priimită prin orașele, têrgurile și satele Turcieĭ, sub cuvênt de scădere a comerciuluĭ local din Turcia, atuncĭ să aibă voe a trece în alt Stat strein, fără a maĭ plăti altă vamă saŭ taxă, subt un pretest óre-care; afară din zeciuiala valoriĭ, de se va vinde în Turcia; și acésta, numaĭ în locul unde se va effectua vêndarea; iar când va trece transito, atuncĭ să dea numaĭ jumetate la sută la hotarele Turcieĭ.

Acelleașĭ drepturĭ le vor avea și tóte mărfurile și poverile ce vor trece din Turcia în România.

5.—Să plutéscă liber pe apele Turcieĭ vasele de comerciŭ alle Românieĭ, cu orĭ ce fel de marfă vor fi încărcate, fie indigenă, fie streină; care marfă, de nu va fi priimită la porturile Turcieĭ, (tot pentru cuvêntul de scădere allŭ comerciuluĭ ocal) să aibă voe a trece aiurea, fără nicĭ un fel de taxă; ar dacă acéstă marfă ar coborî și s'ar vinde la porturile turcestĭ, atuncĭ să plătéscă vama ficsată, adică a decea parte din valóre; să maĭ aibă voe acelle vasse a staționa, la cadŭ de trebuință, în porturile Turcieĭ, saŭ pentru puțin repaosŭ, saŭ pentru apărare de furtunĭ și de navefrângerĭ. Acelleașĭ

drepturi reciproce vor avea și vassele turcesti cari vor staționa în porturile României.

6. — Poverele de pe uscat alle României se vor recunóste după cârțuliile (răvașele de drum) sub semnătura Căpitanului de port, de unde s'aŭ încărcat și pe unde aŭ trecut; iar poverile pe Dunăre saŭ pe mare se vor recunóste asemenea după pavilionul român care va purta și armele țĕrreĭ; amêndouĕ acéste transporturĭ, și celle după apă și celle dupe uscat, vor fi fără deosebire libere și nesupărate, precum tot asemenea vor fi și celle turcestĭ ce vor trece pe la porturile Românieĭ și pe partea Dunăriĭ despre România.

7. — Vassele de comerciŭ alle Românieĭ se vor putea face și maĭ marĭ și maĭ micĭ, după puterea fie-căruia, și după modelul altor asemenea vasse de comerciŭ.

8. — Se va face regulată guardă națională, în numĕrul cerut de securitatea publică, fără ca să adducă greutate locuitorilor țĕrreĭ. Acéstă guardă va contribuĭ pentru pađa țĕrreĭ de verĭ ce năvală de rebellĭ și de făcătorĭ de relle, atât din partea locuitorilor indigenĭ, cât și din partea altor streinĭ, de verĭ ce nație. Pentru acest scop, guarda va fi devotată Înalteĭ Porțĭ; la cađ însă când Pórta va intra în resbellŭ cu vre una din puterile vecine, atuncĭ guarda va pădi uă completă neutralitate către ambele puterĭ belligerante: către una pentru respectul și recunostința ce'ĭ datorésă, din causa protecțiuniĭ de care s'a bucurat și s'a folosit Națiunea în curs de atâția anĭ; iar către cea-l-altă, din causa felluritelor relațiunĭ de comerciŭ esistinte între aceste douĕ națiunĭ vecine.

9. — Se va accorda iertarea de birŭ tuturor contribuabililor țĕrriĭ în genere, în curs de 5 anĭ; în care timp, rechemându-se eĭ pe la căminele lor, vor reîncepe munca câmpuluĭ și îșĭ vor îmbunătăți cât maĭ mult starea lor materială. Tot de o dată se va putea îndeplini prin economiĭ și trebuințele guvernuluĭ și alle țĕrreĭ din veniturile cellor 5 husmeturĭ arătate. Iar la thesaurul din Constantinopole, în tot cursul acestor 5 anĭ de iertare allŭ biruluĭ, să nu se dea nimicŭ din dările anuale stipulate prin tractate, pentru că acestea se daŭ obicĭnuit din veniturile țĕrreĭ; prin urmare, când contribuabiliĭ nu plătescŭ nimicŭ, e drept că nicĭ thesaurul împărătescŭ să nu ia nimicŭ, neavênd de unde lua.

10. — După priimirea și întărirea unor asemenea base, locuitoriĭ carĭ după vreme vor trece de peste Dunăre în România, precum

și vice-versa, să remâie neceruți; se esceptă din acéstă regulă aceia carı vor trece siliți, precum și ostașii, și acei carĭ se vor dovedi căduți în vre uă faptă criminală: ceĭ d'întâiŭ, pentru cuvêntul că, nefiind veniți în țérră de bună voea lor, urmésă a se justifica de sila urmată contra lor; iar ceĭ d'alŭ doilea și allŭ treilea, pentru cuvêntul că nu vor mai dossi de câtŭ numai spre a scăpa de applicarea legilor, după care și trebue să fie judecați, luându'și pedepsele cuvenite spre a servi de pildă cellorlalți compatrioți aĭ lor.

11. — Să se facă de aprópe cercetare tuturor pagubelor causate atât de ostirele otomane, aflate în țérră de unŭ anŭ și mai bine, câtŭ și de către alți Turcĭ carĭ aŭ trecutŭ duprin Serhaturi [1]), și umblênd prin satele districtelor de pe lângă Dunăre, aŭ omorât, aŭ jefuit și aŭ datŭ focŭ: și după uă dréptă prețiuire a pagubelor, să se facă despăgubire de către Pórtă, priimindu-se banii despăgubirii de către ambassada Russieĭ din Constantinopole, spre a se trimite la Consulatulŭ russescŭ din Romănia, și acesta să 'ĭ împarță, după lista ce va presinta, fie-căruĭ păgubașŭ; despăgubirile pentru stricăciunele făcute de ostașĭ se vor plăti pentru cuvêntul că eĭ, intrêndŭ în țérră spre a înfrênge rebelliunea, aŭ făcutŭ din contra maĭ multe relle de câtŭ dênșii, jefuind, ardând, omorând, silind pe mulțĭ crestinĭ a schimba religia, și săvêrșindŭ multe alte fapte neomenóse, pe carĭ pudórea nu permite a le menționa; iar pagubele făcute de Turcii du prin ținuturile mărginașe se vor plăti, pentru cuvêntul că nu a îngrijit Pórta a 'ĭ mărgini în hotarele lor, conform tractatelor essistinte cu puterea protectóre; ci 'ĭ a lăssat a face relle ca și ceilalțĭ. Stricăciunele însă ce se vor dovedi că s'aŭ făcut de către locuitoriĭ pămêntenĭ să nu fie supuse la despăgubirĭ: pentru că daca eĭ se vor osêndi la rĕspunderea unor asemenea sume, de și drepte, se vor ruina cu totul; dar în locŭ de despăgubirĭ, să se oblige a face claca anuală întreită, lucrând adică 36 dille pe anŭ în locul celor 12, hotărâte prin lege. Cu modul acesta li se face și lor óre-care pedépsă spre înțelepțire; cu tóte că le este puțin simțitóre; iar proprietariĭ dobêndescŭ unŭ drept care cred că li se cuvine; și în asemenea casŭ, modificarea legiĭ se face spre mulțumirea ambelor părțĭ.

---

[1]) Brăila, Giurgiŭ și Turnu.

12. — Celle cincĭ husmeturĭ ale ţĕrreĭ să se reguleze în modulŭ următor:

Ocnele. Contraccii Ocnelor saŭ funcţionarii guvernuluĭ, scoţênd sare cu propriele lor cheltuelĭ, să nu maĭ dea merticurĭ nicĭ boielor, nicĭ ciocănaşilor; pentru că acestea, vêndându-se cu amănuntul şi cu preţ maĭ scădut, aducŭ pagubă Vistieriei; iar acéstă sare, strêngându-se pe la locurĭ hotărâte, precum se obicĭnuia, să se vêndă pe fie-care anŭ în ţérră, cu preţul ce se va găssi cu calle de către guvern, prin împreună-chibzuire cu boierii, după trebuinţele locale şi după starea locuitorilor; iar în părţile de din colo de Dunăre, după cum se vor învoi cu cumpărătorii d'acolo, păḑindu-se cu tóte acestea regulele hotărâte pentru cumpărătorĭ şi revênḑătorĭ pre la alţĭ locuitorĭ, în câtŭ să nu se pricinuiască paguba Vistierieĭ.

Vămile. Contraccii vămilor saŭ ómenii guvernuluĭ să urmese ast-fel: pentru verĭ ce fel de lucrurĭ din ţérră vênḑătóre, să se fixese fără osebire vama cuvenită pentru fie-care fel anume; şi pentru acellea care se vor vinde în ţérră, să plătéscă vama ce se va hotărî la loculŭ pentru vênḑare; iar aceste locurĭ sunt: pieçelle (afară de celle sceptate prin hrisóve domneştĭ) precum şi bêlciurile; nu însă şi satele, cum s'aŭ urmat până acum. Să plătéscă odată pentru tot d'auna cumpărătorul de vite, saŭ de altă marfă, la deosebite bîlciurĭ du prin districte; iar daca va revinde către altulŭ în acellaşŭ têrgŭ saŭ bîlciŭ, să nu maĭ plătéscă vamă de a doua óră, pentru că aŭ plătit odată vamă lor, daca va avea biletulŭ vămii de unde le-a cumpărat întâiŭ; iar neavênd, atuncĭ să plătéscă, spre a nu se face abusurĭ în paguba Vistieriei.

Când însă vor trece peste hotare, atuncĭ să plătéscă şi a doua vamă cu acellaşĭ preçiŭ fixatŭ, vamă ce se ḑice „*trecătóre*;“ şi daca neguţătorul care trece asemenea marfă peste hotare va avea la mână bilete din partea Vameşilor ţĕrriĭ, că aŭ respuns vama locală, atuncĭ să platéscă numaĭ odată, cu nume de trecătóre; iar pentru câtă marfă streină se va priimi a se vinde în ţérră, să plătéscă vênḑătorul tot taxa fixată pentru fie-care felŭ anume, după noua tarifă ce se va chibzui; (se vor deosebi din acéstă catigorie sudiţii austriaceştĭ şi ruseştĭ, carii după tractate plătescŭ numaĭ câte treĭ la sută, observându-se însă daca sunt adevăraţĭ sudiţĭ, iar nu făcuţĭ; precum şi daca marfa lor nu va fi amesticată cu marfa altor nesudiţĭ,

după cum în maĭ multe rênduri s'aŭ dovedit asemenea fraude şi la uniĭ şi la alţiĭ).

Asemenea şi marfa care va trece din Turcia prin România pentru Transilvania şi Banat, să plătéscă la hotar dreptul de transit câte $^1/_2$ $^0/_0$, după cum plătescŭ şi ceĭ din România trecătorĭ prin Turcia, precum maĭ sus s'a ḑis.

Se va desfiinţa asemenea şi venitul cunoscut sub numele de *venitulŭ Dómneĭ* de la trecătórea rîmătorilor în Transilvania, şi a vitelor cornute în Turcia de la hotarul Dunăriĭ din România mică. Intrând şi acestea în tarifa ce se va întocmi din nuoŭ, urmésă a se contopi cu totalul venituluĭ vămilor.

Cu modulŭ acesta şi organiḑarea vămilor se regulésă în folosul Vistieriei, şi abusurile încuibate se stârpescŭ.

Dijmăritulŭ, vinăriciulŭ şi *oeritulŭ*. Contracciĭ saŭ ómeniĭ rânduiţĭ din partea guvernuluĭ să ia întreită taxa plăţiĭ lor, adică: în locŭ de unŭ *banŭ* care se lua din vechime, să ia uă *para*; şi cu tóte că nicĭ ast-fel nu este proporţiune cu prefacerea ce aŭ luat lucrurile întru tóte (şi preţul lucrurilor de vênḑare, şi urcarea monedeĭ) tot să urmese regularea lor ca în vechime, şi în acelleaşĭ epoce, fiind acéstă disposiţie şi bună, şi lesnicíósă, şi folositóre pentru toţĭ în genere. Se vor face prin urmare din partea guvernuluĭ cercetărĭ seriόse, şi cu tótă străşnicia cerută, spre a nu se da locŭ la abusurĭ în paguba cellor supuşĭ la aceste taxe.

13.T — óte milele, hotărâte prin scrisóre domneştĭ din aceste veniturĭ, să se desfiinţese fără osebire; şi după ce se vorŭ cerceta cu essactitate, acellea carĭ se vor găssi destinate pentru bine-facerĭ publice, precum spitalurĭ, scóle, schiturĭ şi alte asemenea, carĭ merită a se bucura d'acelle milĭ, să se despăgubéscă prin pensiunĭ ecuivalente, carĭ li se vor da pe fie care anŭ, în banĭ, din Visrierie, la aceeaşĭ apocă a anuluĭ; cu chipulŭ acesta, nicĭ veniturile locale nu se jignescŭ, nicĭ acelle locurĭ nu se ne-dreptăţescŭ.

14. — Să lipséscă pentru tot d'auna din ţérră Domnia streină-ca una care, pentru maĭ multe cuvinte, este vătamătóre, şi tot d'odată pricinuitóre de scóterea banilor din ţérră; şi să se orânduiască pentru tot d'auna Domn pămênténŭ, precum s'aŭ urmat din vechime, allegêndu-se de naţiune, adică de clerŭ şi de boierĭ; care Domn să fie din boieriĭ ţêrriĭ, consi, deratŭ atâtŭ pentru naşterea sa, câtŭ şi pentru rangulŭ sêŭ, possedând încă şi tóte calităţile cerute pentru acestŭ sfêrşitŭ.

Ellŭ va domni pe viaţă; iar când se va abate din datoriile sélle, se va face cunoscută purtatea luĭ prin doveḑĭ temeĭnice atâtŭ către Pórtă, cât şi către puterea protectóre, spre a fi destronat; iar după ce se va scóte din Domnie, să fie liberŭ a locui în verĭ ce parte a Românieĭ va voi, fără ca să pótă vre o dată a se espatria, spre a nu i se adduce pagube, şi a nu se maĭ vărsa baniĭ în ţĕrrĭ streine, după cum s'aŭ obicĭnuitŭ pănă acum. In ceea ce priveşte însă datoriile şi drepturile luĭ, şi interesele particolare, precum şi alle cellor de sub dênsul, acestea se vor espune prin deosebit memoriŭ, după care se va specifica şi noua organisaţie a sistemuluĭ guvernamental; iar léfa se va determina, pentru fie-care funcţionar, în analogie cu gradul şi cu postul ce va occupa.

15. — Tóte veniturile rangurilor din România se vor desfiinţa, fără deosebire; căcĭ organisaţia guvernamantală fiind a se reforma pe viitor, urmésă a se reforma şi funcţiunile şi numirile lor în parte. Câţĭ vor fi servit ţĕrreĭ în verĭ ce funcţiune, fie civilă, fie militară, să fie plătiţĭ cu léfă mensuală, fără ca să maĭ pótă ţinti la folóse indirecte; căcĭ din acestea s'aŭ născut din timp în timp şi s'aŭ îmmulţit nedreptăţile şi jafurile. Iar câte veniturĭ vor fi regulate din vechime pentru nişte assemenea rangurĭ, precum şi câte alte se vor maĭ crea, fără ca să adducă jicnire şi greutăţĭ contribuabililor, acellea să se dea împreună cu alte asemenea veniturĭ, cunoscute deja ca publice, la uă cassă particulară ce se va întocmi pe viitor, sub nume de *Cassă a Epitropieĭ Obşteştĭ*, spre a se cheltui de acolo pentru câte se vor găssi de cuviinţă, spre înfrumuseţarea şi neapăratele trebuinţe alle ţĕrriĭ; după cum se va arăta maĭ pre larg despre acéstă cassă la espunerea organisăriĭ sistemuluĭ guvernamentalŭ.

16. — Să fie datorĭ, atâtŭ Domnul cât şi Boieriĭ, şi toţĭ locuitoriĭ, a purta respect cleruluĭ după datoria cerută; iar Mitropolitul şi Episcopiĭ vor fi pe viéţă; şi numaĭ atuncĭ se vor schimba când se vor dovedi culpabilĭ; şi atuncĭ se va face allegere nouă, după vechiulŭ obiceiŭ allŭ ţĕrreĭ, necuteḑând nicĭ unul pe viitor a maĭ da mită pentru alegerea sa; căcĭ din causa acésta aŭ căḑut Eparhiile în multe şi grelle datoriĭ, fiind siliţĭ Episcopiĭ a se despăgubi prin fellurite abusurĭ.

17. — Organisaţia cleruluĭ va priimi asemenea uă nouă reformă; adică, nu numaĭ se vor hirotoni preoţiĭ după sensul hrisóvelor, dar se vor şi lumina prin scóle, învăţând tóte câte sunt datorĭ

să învețe și ei pre enoriașii lor; după cum se și făcusse asemenea început de către actualul Mitropolit Dionisie, în anulŭ 1819. Cu modul acesta, formându-se și orânduindu-se preoți, vor plăti și ei uă mică dare, după obiceiŭ; însă numai către chiriarhul Eparhiei de care depinde, avênd tot de o dată și ei ajutorință din partea enoriașilor, spre a 'și putea îndeplini cu înlesnire sfintele datorii alle sarcinei lor, după ceruta regulă bissericéscă. Mitropoliile și Episcopiile să fie datóre a întreține din chiar alle lor venituri scóle pentru limba națională, în tóte județele Eparhiei lor; după cum și în acésta tot numitul Mitropolit Dionisie a publicat anume organisarea bissericéscă. Dar pentru tóte acestea, și altele privitóre la alle Bissericei, se vor face deosebite memoriuri de către însuși Clerul, în cari se vor determina tóte theoriele cerute pentru conservarea religiunii, înfrumsețarea Bissericei, și luminarea drept-credincioșilor și întregului némŭ românescŭ.

18. — Pentru tóte monăstirile din România în genere se vor rêndui epitropi mitropolitul țêrrei și parte din boierii cei mai de frunte; iar dintr'aceste monăstiri, celle streine, cu approbarea Epitropilor, se vor administra de Egumenii trimisi de la Chiriahiile de jos, după obiceiŭ; fără însă să se bucure de alt venit, afară de léfa lor hotărâtă pe fie-care lună; iar din totalul venit anual se va trimite la monăstirile de josŭ suma ce se va gassi cu calle, pe fie-care anŭ; să se plătéscă lefurile Egumenilor, cheltuelele Bissericei și reparațiile zidirilorŭ; iară prissosulŭ să se dea cu socoteli sub-scrise la deosebita cassă bisericéscă ce se va înființa de către dișii Epitropi. Monăstirile pământene neînchinate să fie și elle administrate de Egumeni rênduiți prin allegerea Epitropilor, după găsirea cu calle a ctitorilor acellor monăstiri; și acestia se vor plăti cu léfă pe fie-căre luna; și asemenea, după ce se vor esecuta, pe fie-care anŭ, tóte celle coprinse în dispositiile ctitorilor, din veniturile acestor monăstiri se vor plăti cheltuelele bissericei și reparațiile de peste anŭ; iar prisosul se va păstra în aceiași cassă, tot cu socotele subscrise în regulă.

Acesti Epitropi vor rêndui pe la tóte aceste monăstiri logofeți cu léfă, care să ție regulat socotelle și condici ale monăstirii, pentru serviciul ce va occupa fie-care; iară din banii ce se vor aduna în acéstă cassă, să se ajute, tot cu știrea Epitropilor, bissericile sărace, câte nu vor avea mijlóce a se susține; să se regulese cheltuelile anuale alle bisericilor ostășesti; iar daca vor mai prisosi peste acestea, atunci prin îm-

preună chibzuire a guvernuluĭ, a cleruluĭ și a boierilor, să se întrebuințese pentru orĭ câte lucrurĭ se vor dovedi că sunt pentru folosul și înfrumsețarea țêrreĭ, după împrejurări.

19. — După împlinirea cellor cincĭ anĭ de iertarea biruluĭ, făcându-se adunare de Mitropolit, Episcopĭ, boieriĭ din capitală, si de deputațiĭ trimișĭ du prin judeçe, să se hotărască birulŭ pe capŭ, împărțindu-se în treĭ catigoriĭ, și în treĭ dărĭ anuale, potrivit cu starea locuitorilor și cu trebuințele din partea loculuĭ. Cu birul acesta și cu alte veniturĭ alle țêrreĭ, precum celle cincĭ husmeturĭ, și cu venitul breslelor (de streinĭ nu se face vorbire, pentru că fiind și dênșiĭ coprinșĭ în birul pe capŭ, urmésă a intra și eĭ între ceĭ-l-alțĭ birnicĭ aĭ țêrreĭ) să se regulese pe fie-care anŭ tributul ce se dă după tractate la Constantinopole, cheltuelele trebuincióse pentru guarda ostășéscă a țêrriĭ, lefile differițor funcționarĭ, cheltuelele poștiilor, și obicĭnuitele cheltuelĭ alle Vistieriеĭ; și daca va fi unŭ prisos anualŭ, să se hotărască asemenea și datoriile satelor pentru recrutarea guardeĭ naționale, și împlinirea datoriilor ce reclamă acésta; ca ast-fel să se organisese țérra și în acéstă privință.

20. — Verĭ-ce trecător prin sate, fie Turcŭ, fie pământén, fie strein, fie de verĭ ce condițiune, foncționar saŭ particolar, să nu cutese a pricinui cea maĭ mică cheltuială sătenilor, orĭ luând iar du prin sate, saŭ cerênd de mâncare pentru eĭ, și nutrețŭ pentru caiĭ lor, și alte asemenea, după cum se urma până acum prin abus; ci toțĭ acestĭ trecătorĭ, orĭ și unde ar găsdui, să plătéscă tóte cheltuelele făcute pentru trebuințele lor; maĭ cu sémă pe la satele saŭ drumurile unde vor fi hanurĭ, să tragă la hanurĭ, fără a cutesa să intre prin casele sătenilor; pentru că, după pilda din trecutŭ, nisce asemenea cheltuelĭ, carĭ se urcaŭ pe tot anulŭ de multe orĭ peste contribuțiile anuale, aŭ sărăcit pe sătenĭ cu desăvêrșire.

21. — Organisarea poștiilorŭ țêrreĭ să priiméscă și ea uă radicală reformă, cu totul deosebită de cea până acum; căcĭ ast-fel cum se află este uă povară păgubitóre sătenilor, plătind destuĭ banĭ pe anŭ maĭ cu sémă pentru plăcerea trecătorilor. De aceea ḑicem că trebue, în locŭ de unŭ contracciŭ, să fie maĭ mulțĭ; adică, să ia fie care câte uă poște saŭ câte unŭ drum întreg, chiar și maĭ multe; și cellŭ puțin, pe unŭ termen de 10 anĭ; și să fie îndatorațĭ a întreține, cu alle lor cheltuelĭ, orĭ câțĭ caĭ vor crede de ajuns pentru trebuința gu-

vernuluĭ în mergere şi întórcere de două orĭ pe septemână, spre a se îndeplini ast-fel cu essactitate corespondinţa guvernuluĭ cu judeţele şi cu schellele dupe la hotare. Se va lua asemenea măsurĭ şi pentru trimiterea pe tótă ḑioa de câte treĭ curierĭ straordinarĭ pe drumurile celle marĭ; iar pe celle micĭ, câte doĭ; precum şi pentru stafetele ḑilnice pe fie care drum; iar Guvernulŭ să predea contracciilor la fie-care poştă, pentru numérul de caĭ ce vor avea, pe lângă obicĭnuita păşune de vară, câte treĭ carre de măssură de fênŭ, şi câte treĭ chille marĭ de orḑŭ de fie care callŭ, fără plată, (acéstă approvisionare vine cu lesnire guvernuluĭ: căcĭ, după cum va face approvisionarea de orḑŭ pentru ostire, asemenea va putea îndeplini şi acésta trebuinţă, coprinḑêndu-o în totalul regulăriĭ, fie prin analogie, fie prin contract).

Asemenea le va maĭ da regulat, pe fie care lună, şi plata cunoscută sub nume de progon; pentru espediţiile corespondinţiĭ generale şi a stafetelor, căte ḑece parale de callŭ pe oră; iar surugiuluĭ, câte unŭ leŭ de poştă; şi curierilor, îndoit. Să le maĭ dea, pe fie care anŭ, câte unŭ numĕr hotărâtŭ de cărruţe, câte uă cărruţă de fie care patru caĭ; să le predea asemenea şi localul staţiunelor postale, bine ḑidite, şi carĭ, din timp în timp, să se reparese de către săteniĭ du prin prejur, cu priveghiere din partea guvernuluĭ a nu se face nicĭ uă împovărare saŭ abus; iar tóte celle trebuinciόse la poştie, precum, surugiĭ, epistaţĭ, rotarĭ, logofeţĭ, hamurĭ şi altele, să fie în socotéla contracciilor; dacă însă acestia vor voi să întreţină unŭ maĭ mare numĕr de caĭ pentru trebuinţa călătorilor, liberĭ să fie; însă îndestularea nutreçuluĭ pentru acest prisos de caĭ să o întêmpine cu a lor cheltuială, şi să li se plătéscă de către trecătorĭ câte 20 parale de callŭ pe oră, şi tot câte un leŭ de surugiŭ, de fie care poştă; să li se dea asemenea privilegiul recunoscut din vechime în România, adică, aceia carĭ vor lua contractul în urma lor să ia asupră-le şi caiĭ de fie care poştă, (afară de ceĭ care vor trece peste numĕrul hotarât), cu preçul ce se va hotărî de guvern, pentru a nu încerca pagubă prin vênḑărĭ parţiale.

22. — Să se înfiinţese fabrice, câte se vor crede de trebuinţă pentru folosul ţĕrriĭ, însă numaĭ cu aprobarea guvernuluĭ; şi acésta pentru cuvêntulŭ că acea marfă se va putea da cu preţŭ maĭ scăḑut în folosulŭ cellorŭ ce o cumpără; şi cu chipulŭ acesta rĕmân baniĭ în ţĕrră. Iar pentru câte felur[1]

de producțiuni vin din streinătate de acellașŭ fellŭ cu allŭ fabricelor din țérră, fiind că guvernul nu póte să adaoge în parte uă vamă analogă, în câtŭ să oprésca importul lor, saŭ cellŭ puținŭ să tragă unŭ folosŭ mai bun Vistieria, din causă că acei cari se neguțătorescŭ cu asemenea articole sunt mai toți sudiți, cari, după tractate, plătescŭ numai câte 3 la %, precum s'aŭ disŭ mai sus, de aceea Guvernul, fără stênjinire, să poprésca importulŭ unor asemenea mărfuri în țérră: ca nu numai să se folosésca Românii dintr'acésta, dară să fie siliți a se occupa cu messeriele în interesul desvoltării industriei naționale.

23. — Să fie liberi și proprietarii și arendașii, învoiți prin contractŭ cu proprietarii, să sploatese minele de metale și alte producte alle pământului (afară de aurŭ, argint, sare și păcură), avênd într'acésta libertatea comerciului, după cum se obicinueşte în alte părți. Acestia vor plăti Visteriei deciuiala din celle acolo la locŭ esploatate, fie în materie brută, fie în bani, după învoiala ce va avea cu Guvernul. Aurul, argintul, sarea și păcura se esceptă ca proibițiune: celle două d'ântêiŭ, ca unŭ drept numai allŭ Statului, după drepturile salle celle vechi; iar pentru că țérra nu are dreptulŭ a bate monedă națională, s'ar putea dice că n'are nici usul de esploatare allŭ acellor metale; iar celle de allŭ doilea (sarea și păcura) pentru cuvêntul că din vechime s'aŭ stabilit ca venit allŭ țêrrii. Câți însă vor dobêndi privelegiŭ a deschide puțuri de păcură pe proprietățile lor, întreținute cu alle lor cheltuele (care se daŭ obicinuit la mai mulți sub cuvênt de rêsplătire), aceia să fie îndatorați a nu vinde nici odată la alții contractele lorŭ cu prețŭ mai scădut decât acella cu care 'l vor vinde contraccii vămilor; căci alt felŭ se va adduce pagubă venitului țêrrii.

24. — Câți boieri, atât pământeni cât și streini împământeniți, carii acestia, pentru mai multe cuvinte, s'aŭ recunoscut ca pământeni, precum și alți ómeni de veri ce condițiune, carii aŭ privelegiuri de la țérră, recunoscute prin mai multe întăriri domnești din vechime, toți aceia să se bucure de acelle drepturi, în tótă libertatea și întregimea lor. Se vor desființa însă din acelle privelegiuri, nu numai abusurile ce s'aŭ urmat până acum în puterea lor, ci și veri ce mijlocŭ care ar putea înlesni repetarea abusului.

25. — Neguțătorii turci de peste Dunăre, ce vor trece în România, să aibă passaporturi în regulă, cari li se vor da de către Capu-Chehaialele serhaturilorŭ, după ce acestia se vor

încredința bine despre trebuințele lor, și vor fi siguri de buna lor purtare.

26. — Să se întocméscă carantine pe la punturile de trecere peste Dunăre, la alle cărora legĭ și orênduelĭ să fie supușĭ, fară deosebire, toțĭ aceia carĭ trecŭ de peste Dunăre pe pămêntul Românieĭ, fie Turcĭ saŭ de alt némŭ.

27. — Numaĭ în Bucureștĭ și la Craiova vor fi Beșli-Agale, cu unŭ numĕr hotărât de Neferĭ; iar prin celle-l-alte județe vor lipsi cu totul; se vor da însă de către acestĭ duoĭ Bešlegĭ, sub ordinile Cârmuirilor județene, câte doĭ-treĭ Neferĭ, ca să pótă adduce la judecată și a pedepsi pe Turciĭ cariĭ vor face neorênduelĭ.

28. — Verĭ care Turcŭ, trecător saŭ neguciator provisoriŭ prin țérră, va face neorênduelĭ, să fie judecat de autoritățile locale, și să se supuie legilor și obiceiurilor țerreĭ; prin urmare să'șĭ ia pedépsa cuvenită, în celle două orașe Craiova și Bucureștĭ, prin Zabețiĭ turcĭ, iar în celle-l-alte județe, prin Neferiĭ turcĭ, cariĭ vor fi sub ordinele Cârmuirilor respective, precum maĭ susu s'a ḑisŭ [1]).

Nota No. XCIII.

Ordinulŭ Sultanuluĭ pentru înturnarea în patria lorŭ a boierilorŭ emigrațĭ.

Tu, Silistra Valezi, Seraschierule allŭ tuturor părților Dunăriĭ, Vizirulŭ Nostru, Mehmet Selim Pașa, învecinicéze-'țĭ Dumneḑeŭ strălucirea ta! Sosindŭ acéstă sfântă poruncă a Nóstră, cunoscut sĕ-'țĭ fie că, îndestulându-ne cum că, dupa ce s'aŭ curățit cu totul resvrătitoriĭ din Valahia și Moldavia, s'aŭ întorsŭ la alle sélle ceĭ maĭ mulțĭ din ceĭ cinstițĭ și cu credință racile, aflându-se și ceĭ l-alțĭ întru cugetare de în-

[1]) Acestŭ memoriŭ-conceptŭ scrisŭ în limba greacă, cu corecțiunile făcute de redactorulŭ săŭ, se află în posessiunea D. Bolliac, care affirmă, în No. 1032 din Trompeta că s'a făcutŭ prin inițiativa luĭ Villara, Brâncovénu, și Mitr. Lupu. Maĭ mulțĭ m'aŭ assiguratŭ că scriptura din acestŭ memoriŭ arŭ fi a luĭ Grigorie Brâncovénu, unulŭ din ceĭ maĭ învățațĭ boierĭ din acea epochă, după cum affirmă acésta și Episcopulŭ Ilarion în discursulŭ funebru allŭ Brâncovénuluĭ, cu data din 30 Aprilie 1832, și tipăritŭ în tipografia luĭ Eliade. Acellŭ discursŭ se póte vedea la autorulŭ acesteĭ opere; iar memoriulŭ, la D. Bolliac.

tórcere; şi că nefiind încă Domnĭ la amêndouă aceste eparchiĭ, staŭ în nelucrare celle ce privescŭ pe eĭ, cum vămĭ, ocne şi cele-l-'alte huzmeturĭ, încă şi moşiile şi semănăturele cellor ce sunt în Braşiovŭ pribegițĭ, neadunate şi nelucrate; aşa dar, fiind-că aceste două eparhiĭ sunt chelerŭ allŭ împĕrăţieĭ Nóstre, statornica voinţă a Nóstră este a 'şĭ avea locuitoriĭ şi raiaoa odihnă.

Măcar că cu puţin maĭ 'nainte, prin altă înaltă poruncă, am fost făcut cunoscut că este statornica înalta Nóstră voinţă a se aşeḍa de acum înainte linişteа şi odihna într'aceste două pămênturĭ; şi toţĭ, întorcăndu-se la alle lor, se îngrijéscă fieşte-care pentru messeria sa, şi lucrând pămêntul ca şi alte dăţĭ, sĕ nu aibă nicĭ o bănuială că li se va întêmpla ceva de primejdie vieçeĭ lor, averilor lor saŭ privilegiurilor lor, încă să se lucreḍe şi să se otcârmuiască bine de orênduiţiĭ Caimacamĭ, până la trimiterea Domnilor, tóte huzmeturile, vămile, zeciuelele, dăjdiile şi cele-l-alte assemenea acestora, după obiceiul ce din vechime s'a păḍit, propoveduindu-se tóte acestea prin telalĭ în tóte părţile acestor pămênturĭ; dar fiind-că pentru boieri nu s'a însemnat vre un cuvênt deosebit, şi după arzurile ce s'a trimis de către Vizirul Nostru Sadik Paşa, şi din partea Caimacamuluĭ, şi a însuşĭ boierilor din Moldavia, uniĭ din boieriĭ acestuĭ *menlechet*, avênd bănuele, nu s'aŭ întors încă la pămêntul lor, nu lipsim şi d'astă dată a face cunoscut cu trimiterea acesteĭ sfinte poruncĭ: că de vreme ce şi boieriĭ se numescŭ raelle alle împĕrăţieĭ Nóstre, n'aŭ fost de trebuinţă sĕ adăogim ceva deosebit pentru dênşiĭ. Decĭ, tu Vizirul Nostru, Silistra Valezi, şi Seraschierŭ allŭ Dunăriĭ, sĕ facĭ cunoscutŭ acésta către ceĭ ce se cuvine; şi că este nesmintită înalta Nóstră poruncă şi voinţă a se întórce raelele ce se rătăcescŭ în tóte părţile şi în pămênt strein, şi a'şĭ lua fieşte-care lucrul dregătorieĭ selle cu obstéscă linistire ce aŭ avut şi maĭ 'nainte, fără cea maĭ mică bănuială că ar putea sĕ li se întêmple vre uă stricăciune; şi că până la arătarea Domnilor, aŭ se caute tóte domnescile pricinĭ desăverşit de către Caimacamĭ, pre cum husmeturile, dăjdiile şi celleĭ'alte, după obiceiŭ. După înţelegerea şi cercarea în lucrurĭ ce aĭ, veĭ îngriji ca sĕ săvârsescĭ întocmaĭ celle scrise, supuindu-te sântuluĭ Nostru semnŭ.

S'a scris acésta către sfêrşitul luneĭ Zilbage, allŭ anulu 1236 [1])

---

[1]) Memoriulŭ Dîrzénuluĭ, loc. cit. No. 676.

Nota No. XCIV.

Petițiune către Inalta Pórtă, presintată de cei șésse boieri moldoveni, candidați de Domnie, și în care se descrie sufferințele poporului în timpulŭ Fanarioților.

Către prea strălucitulŭ pragŭ allŭ prea puternicei și hrănitorei nóstre împĕrăţii, unde se află încuibatŭ reazimulŭ mântuirii, și scăparea tutor cellor ce sunt în nevoie și scârbe, nădăjduescŭ acum cei cuprinși de amărăciune, și în dureri rĕtăciți și desnădăjduiți, către prea puternica împĕrăție, credincioși și supuși raielle, locuitorii memlechetului Moldaviei, Mitropoitulŭ, Episcopii, Arhimandriții și Egumenii monăstirilor, boieri din trépta întâia, a doua și a treea, boiernași, și celle-l-alte stari alle mazililor, ruptașilor, neguțătorilor, și tótă obstea neamului Moldovei, parte bisericéscă și politicéscă; și cu isvor de lacrime din inimile nóstre, plecându-ne genunchii credinței și grumazulŭ su-punerii și allŭ rîvnei sufletescei nóstre jertfiri, cu celle mai jalnice strigări înălțând către Dumnedeŭ măini rugătóre, pentru neassemănata slavă și tăria a prea puternicului și iubitorului de ómeni Împăratului nostru, și a prea înălțatului Devletŭ, a căruia putere fie în veci nebiruită, spre a supune pe tot vrășmașulŭ și pișmașulŭ; îndrăsnind, noi, ticăloșii, sĕ ne apropiemŭ cu acest allŭ nostru prea plecatŭ arzmahzarŭ, arătând că acest pămênt allŭ țerrei nóstre Moldavia, fiind încredințat de la prea puternicul unulŭ Dumnedeŭ, ca unŭ amanetŭ sântŭ la prea puternica și vecinica împĕrăție, încă din vremea strămoșului Sultanŭ Soleiman cellŭ d'ântâiŭ, de atunci s'aŭ învrednicit pprin aședământuri și canóne să se emulțuméscă cu a se numi și a sĕ dice *chelerŭ* allŭ prea puternicei împĕrăţii, și *mefruzulŭ calem*; însă nici uă dată acéstă credinciósă raia supusă nu s'aŭ arrătat cu cătuși de puțină abatere spre învinovățire de *hainlîcu*, séŭ măcar cu óreși-care aplecare câtŭ de mică spre cugetare de apostasie; ci împotrivă, din începutulŭ supunerii, în cursuri de veacuri întregi, mai luminatŭ de câtŭ sórele, Moldavia a pădịtu, cu tótă întregimea, neclintirea ei de la șefulu credinței către prea puternicul Devletŭ, cu mai multe sănte măsuri de câtŭ tóte celle l-alte némuri, cum aŭ avutŭ norocire a se afla în tótă lățimea de două pămênturi și două mări, ce sunt supuse la împărătésca putere a prea înaltului Devletŭ. Dovadă luminósă și fără împotrivire la acésta este că ticălósele raiale, locuitorii acestui

pământ, aŭ în mâinele lor numaĭ plugurile de ferŭ pentru lucrarea pământuluĭ, spre împlinirea poruncilor și voințeloru Devletuluĭ, mulțumitorĭ cu totulŭ pentru nedeșertatulŭ isvorŭ allŭ milelor și allŭ darurilor ce am dobêndit și înscris de la hrănitórea nóstră împărăție, avêndu-le acellea ca niste comorĭ de multŭ preçŭ. Dér cumplitele supărărĭ alle Domnilor Grecĭ de la Țarigradŭ, cariĭ de la uă vreme încóce aŭ începutŭ a se orêndui în loculŭ pravoslavnicilor Domnĭ pământenĭ Moldovenĭ, ce eraŭ așeḑațĭ asupra vechilor obiceiurĭ allĕ pământuluĭ, ce din vechime are făcută hărăzire sântă în țérra nóstră, acestĭ Domnĭ aŭ încăputŭ în loculŭ celor pământenĭ pentru păcatele nóstre înșușĭ; eĭ aŭ pricinuitŭ și acéstă mare rană a apostasieĭ ce s'aŭ ivitŭ, din care aŭ curs cea desăvêrșită stingere a *memlechetuluĭ*, cea negrăită durere și tânguirea cea vecinică, care tânguire nu este cu putință a se sterge nicĭ uă diniora din sufletele credinciósclor raelle, ce se află acum în golătate și desnădăjduire. Acest pământ allŭ Moldavieĭ, acest chelerŭ allŭ prea putermiceĭ împĕrățiĭ, aceste nevinovate și supuse raielle, aŭ remas acum ca un trup fără suflet, ommorîtŭ din pricina acestor făcătorĭ de relle și prăpăditorĭ apostațĭ, carĭ trăgênd asupra lor și navala nebiruitelor oscirĭ alle prea puterniceĭ împărățiĭ, spre sdrobirea lor, aŭ ajunsŭ Moldavia sĕ fie resboinică priveliste a isgoniriĭ Grecilor; și étă acum în vedere este pământul maĭ pustiitŭ, orașele golite și arse, bisericile pentru închinăciunea nóstră predate și dĕrăpănate, dobitócele hrăpite și de tot împuçinate, zaherelele hrăpite, și noĭ, ticăloșiĭ pământenĭ, goiițĭ; și moșiele nóstre în stare vrednică de jale, fiind lipsite de venitulŭ lor. Aceste sunt sfêrșiturile oblăduiriĭ Fanarioților în Moldavia; și iară-șĭ mulțumire aducemŭ prea înaltuluĭ Dumneḑeŭ că nu ne-am amăgit a ne îndupleca în cugetarea apostasieĭ, ce este prăpastia pierḑăriĭ sufletelor nóstre ce ne-aŭ rămas; pentru că în multe rândurĭ s'aŭ silit sĕ ne tragă și pre noĭ la acest de Dumneḑeŭ urâtă cugetare, ca sĕ ne piarḑă și pe noĭ, lipsindu-ne de neprețuita comóră a credințeĭ și a supuneriĭ nóstre către dătătórea de viață putere a înaltuluĭ Devletŭ. Cu isvorŭ de lacrămĭ aducem mulțumită către negrăita îndelungă răbdare a iubitoruluĭ de ómenĭ împăratuluĭ nostru; câcĭ cu scumpătate cercetând, și cu îndelungă răbdare descoperind, a aflat strălucind neprihănitóre credință supuselor raielle, și ne-aŭ hărăzit nouă mântuirea sânteĭ nevinovățirĭ prin sântŭ vrednicŭ de

închinăciune firman, ce s'aŭ datŭ pentru acésta. Să se îndure de noĭ prea milostiva putere a înaltuluĭ Devletŭ, cu a ne da ascultare acum asupra cellor maĭ simțitóre patimĭ alle țĕrreĭ nóstre, pricinuite din partea Voivoḑilor Fanarioțĭ și cellor din preună cu dânșiĭ Grecĭ, pre carĭ noĭ, ticăloșiĭ, ĭĭ cunoscém de Domnĭ stăpĕnitorĭ, pentru că avéŭ semnele măririĭ și stăpînirĭĭ deplină a puterniculuĭ Devletŭ, socotindu-'ĭ în loculŭ cellorŭ pravoslavnicĭ pământenĭ și părințĭ aĭ Patrieĭ. Dar ceĭ mai mulțĭ dintre dânșiĭ, ca niste lipitorĭ sorbitóre de sângele celor ca niste oĭ spre jefuire neglăsuitóre raielle, din vreme în vreme aŭ pus în lucrare cea nepovestită despuiere și sărăcie a noroduluĭ, trăgênd în partea lor tte milele prea puterniceĭ împĕrățiĭ și priveleghiurile loculuóĭ, făcându-le numaĭ spre a lor în parte folos, a rudelor si a Țarigrădenilor némuluĭ lor și sdrobind rărunchiĭ săracilor: pentru că, cu câtŭ aceia se împuçinaŭ, cu atât eĭ sporiaŭ numărul Grecilor cellor împreună cu dânșiĭ, si adăogea cheltuelele lor, născocind chipurĭ nouĕ spre despuierea nóstră, ca să se îndestulese eĭ. Pământeniĭ nu aveaŭ locurĭ de slujbe, nicĭ boieriĭ de starea ântăiŭ, nicĭ ceĭ d'al doilea, încă nicĭ ceĭ maĭ micĭ nu 'șĭ găsseaŭ mângăierea, nicĭ sĕrmaniĭ si văduvile adjutor; pentru că și cellŭ maĭ cu folos dintre dregătoriele celle marĭ, si celle maĭ multe din isprăvniciĭ si alte slujbe alle țĕrreĭ, Țarigrădeniĭ tóte le coprindea, spre amărîta prăpădenie a pămĕntenilor; iar Voevodul Fanariot sĕ hrănia fără dreptate din veniturile lefilorŭ, și din milele celle orênduite pentru locuitoriĭ ceĭ săracĭ, treĭ părțĭ de Grecĭ ce 'ĭ avea împreună cu sine, pentru fiĭ, fete si gineriĭ luĭ, si pentru celle l'alte familliĭ alle Fanarioților din Țarigrad. Acestĭ Voivoḑĭ luaŭ veniturile husmeturilor, adică a disetineĭ, gostineĭ si vădrărituluĭ, din preună cu alle vămilor și ocnelor, cu cuvênt că sunt acestea pentru *gephargiĭ* D-luĭ, după urmarea cellor din vechime pamêntenĭ Domnĭ, care acestia lua numaĭ veniturile vămilor si ocnelor, si dintr'acellea aceĭ pămĕntenĭ Domnĭ împărțiaŭ mile si adjutóre către ceĭ săracĭ pămĕntenĭ; iar Fanarioțiĭ, adaogând plata husmeturilor, se foloseaŭ numaĭ eĭ si Greciĭ némuluĭ lor; si neîndestulênduse nicĭ cu acésta, lua si baniĭ din dajdia haraciuluĭ, cu cuvênt de cheltuele nenumărate; si în scurt tóte era pentru eĭ, si nimicŭ pentru pămĕntenĭ; se neguțătoria si cu zaherelele ce se cumpără pentru Mărirea împĕrătéscă, plătindŭ săracilor plugarĭ locuitorĭ une-orĭ cu mult maĭ puțin de cât prețul ce luaŭ eĭ

de la prea înaltul Devlet, si alte orĭ nedându-le nicĭ un ban; în cât păgubindu-se, ticălosiĭ plugarĭ aŭ adjuns sĕ'sĭ părăsésca lucrarea pămêntuluĭ, de nu face maĭ mult zaherea de cât trebuința capanuluĭ, adică pâinea cea obstéscă a păpușoiuluĭ locuitorilor, pe care ticălosiĭ pămêntenĭ pentru multe trude si ostenelĭ o lucra si o semăna. Domniĭ o negutătoria, si numaĭ cu plată da voie de esia din țérră peste hotar pentru alisverisŭ de obste, iar într'alt chip era peste putință se îndrăsnéscă pămênteniĭ să se împărtăsiasca de rodul ostenelelor lor, fără dare. Dregătoriele pămêntuluĭ se vindea cu rușfeturĭ, si le cumpăra ceĭ de némŭ prost si nevrednicĭ, făcând multe supărărĭ si zulumurĭ săracilor raielle, ca se pótă scóte câțĭ banĭ aŭ dat la rusfeturĭ, si să se folosésca si eĭ maĭ cu asupră. Pre slujitoriĭ ceĭ orênduițĭ, adică pre Seimenĭ si ceĭ l'alțĭ pasnicĭ aĭ țĕrreĭ, si pre aceia îĭ avea Greciĭ ceĭ pre lângă Voivodă, ca un venit allŭ lor, si 'ĭ vindea, remăind țérra fără nicĭ unŭ pasnicu. Cu acest mijlocŭ aŭ putut să'sĭ înlesnéscă în faptă cugetarea apostasieĭ, acestĭ Grecĭ de la Fanar, înbogățindu-se din sudorile si ostenelile pămêntenilor, pre carĭ cu sălbătăcie îĭ avea ca pre niste raiele alle lor.

Apoĭ cu baniĭ sângeluĭ împĕrătesceĭ raielle cumpăraŭ mosiile pămêntenilor, si familiile credinciosilor Devletuluĭ Moldoveĭ rĕmânéŭ stinse si prăpădite de pre faça pămêntuluĭ, cătândŭ să se strămute pe alt pămênt strĕin, ca să'sĭ petrécă rĕmăsița vieţeĭ lor; pentru că nicĭ milostivire nu remăssesse pentru eĭ, nicĭ locŭ de slujbă, nicĭ ajutor de lefĭ, nicĭ dreptate la pricinele lor de judecățĭ; fiind-că sânta dreptate a sântelor judecățĭ se vindea spre a lor îmbogățire, în cât si unele moșiĭ cu numire ca sunt moșiĭ domnescĭ, uniĭ din Domnĭ le luaŭ în silă si le vindeau. Sântele împĕrătescĭ firmanurĭ alle prea puterniculuĭ Devlet, ce se da pentru pricinĭ de alle țĕrreĭ, în care erau îndatorațĭ Domniĭ, după coprinderea vredniculuĭ de închinăciune împodobituluĭ *sântŭ hat*, ce s'a dat la létul othomanicescu 1217, ca să se citéscă întru auḑulu tuturor, si să stea păḑite la *caidurile* țĕrreĭ, și acest felŭ de firmanurĭ le făcea nevĕḑute și nesciute pămêntenilor. Căuta cu selbatăcie assupra unora din boieriĭ ceĭ d'ântêiŭ, carĭ numaĭ prin cuvênt osândia nedreptățile ce se făceaŭ la judecațĭ, séŭ asupririle dăjdielor; și întru tóte era silit sfatul boierilor sĕ iscălésca fără voie anaforalele, că adică gässescŭ cu calle nelegiuitele însărcinarĭ alle Domnilor, silind înduplecarea lor prin mijlocul

tragerii cellor nevrednici în partealor, pre carî îî cinstea cu stările dregătorielor, ce prin așeḍămênturile țêrreî eraŭ păḍite numaî pentru ceî de bun némŭ, și pentru ceî ce în slujbe de alle țêrreî se arătaŭ cu vrednicie. Popriți și osênd iți eraŭ carî cugetaŭ să se îndrăsnéscă a alerga la limanul prea înaltuluî Devletŭ, prin prea plecat arzmahzar; mare ticăloșie era pentru aceia carî ar fi îndrăsnit să facă uă nevinovată întrebare pentru ce se urméḍă lucrurî împotrivitóre hotărêrilorŭ prea înaltelor hatișerifurî; pentru că uniî ca aceia se gonia până la mórte; și câte altele maî sunt carî le trecem cu vederea pentru îndrăsnéța plângere a cuvêntuluî, si care le-am arătat prin plecatul nostru mahzar, atuncî când aŭ pribegitŭ cellŭ din urmă tiran Mihailŭ Șuțulŭ; dajdiî întregî pentru fênŭ și orḍŭ allŭ vrăjmașuluî Voevod; dajdie iarășî pentru menzilhanelle, preste cea adevêrată trebuință a menzilhanelelorŭ; dajdie pentru rachiulŭ ce făcea locuitoriî din însușî allŭ lorŭ păpușoiŭ ce 'lŭ semăna, și slobodă intrare a rachiuluî strĕinŭ în țêrră, spre a nóstră pagubă și allŭ lor folos; zidŭ tare spre a putea trece ca să allergăm, noî pămênteniî, la mila prea înalților nostriî stepânitorî, fiind și Domniî Grecî și ispravniciî grecî, toțî într'uă cugetare că oblăduescŭ pe vrăjmașŭ, iară nu pre credinciósele raiele alle prea înaltuluî Devletŭ. Pentru aceea, cu isvor de lacrime și cu frică fiind coprinșî, cu mare jale ne rugăm bunătățiî ceî assemĕnate luî Dumneḍeŭ, și iubiriî de ómenî a prea puternicului nostru împĕratŭ, să nu ne osândim noî ticăloșiî pentru îndrăsnire; ci să se milostivéscă cu preînoirea vieței nóstre ceî vrednice de jale, hărăzindu-ne cu milostovire acéstă de maî josŭ prea plecată rugăciune: adică, să fim sloboḍî de aicî înainte de domnia și oblăduirea grecéscă, și să se milostivéscă prea puternicul nostru împĕrat, prin hotărîre desfăcută, și împodobit allŭ sĕŭ hatișerifŭ, după cea din vechime sântă așeḍare, ca să'șî aibă țêrra nóstră oblăduirea de pămêntenî, păḍind numirea de Domnie și privilegiurile celle vechî, ce sunt hărăḍite țêrreî până acum, și prin trimitere de capuchehaele pămêntenî în Czarigradŭ, să trimitem legiuitul *cizighen*, *idighen*, și *reneabeghen* la prea strĕlucitul pragŭ allŭ prea putерniceî împĕrățiî; împlinind cu datornică rêvnă a suppuneriî și a credințeî sântele slujbe, după puterea și starea țêrreî, următóre milelor, harurilor și privilegiurilor ce ni s'aŭ dat de la nedeșertatul isvor, și sunt coprinse în împĕrătescile hatișerifurî, ce sunt date la léturile

othomanicescĭ 1180, 1206 şi 1217; şi fiind-că starea puterii ţĕrreĭ, şi resufflarea mijlócelor şi nădejduinţelor vieţeĭ eĭ s'aŭ deşertat, împuţinându-se vitele, zaherelile, şi cu unu cuvêntŭ tóte, neavênd zaherele gata pentru hrană, lipsind cu totulŭ semănăturele şi arăturele pe allŭ duoilea anŭ, şi dobitócele pentru lucrarea pămêntuluĭ, ómeniĭ lucrătorĭ, şi baniĭ pentru cumpĕrătórea de sĕmânţă din alte părţĭ, îngrozindu-ne şi fómetea de obste; şi pre lângă acestea, fiind-că pămêntul ţĕrreĭ, din întregimea luĭ cea d'ântêiŭ, s'a micşiorat, şi dintr'acésta şi veniturile luĭ s'aŭ împuçinat, în câtŭ şi veniturile ce aŭ maĭ rĕmas în vreme de bilşiugŭ, nu era destoinice sĕ îndestulese pe Domniĭ Grecĭ, cu câtŭ maĭ vêrtos la acéstă peire şi sărăciă, negreşit că nu va fi destule, nicĭ la acellŭ maĭ drept şi cu bune măsurĭ pămênteanŭ ce se va însărcina cu Domnia, spre a'şŭ putea iconomisi chieltuelile sélle şi alle ómenilor *etpaiellei* sélle; pentru că nedreptăţile este de mare trebuinţă ca să lipséscă cu totul, precum şi nelegiuitele veniturĭ alle dregătoriilor assemene aŭ să lipséscă şi acellea tóte, ca să simţă ticălósele raiele rodul milostiviriĭ allŭ prea înaltuluĭ Devletŭ. D'aceea nicĭ cugetăm, nicĭ facem rugăciune acum ântêiŭ de a se orêndui pămênteanu Domn, ca să nu să însărcinese ţérra cu ossebite cheltuelĭ pre chipul Domnuluĭ, pănă nu va veni în stare vrednică; iară prea plecata nóstră rugăciune este ca să ne miluim cu anni hărăziţĭ în vecĭ, şi a ni se întări oblăduirea ţĕrreĭ de pămêntenĭ alleşĭ din némul Moldoveĭ, *să se aşeḑe unŭ sfatŭ de unŭ numĕrŭ de boierĭ*, şi din aceia unulŭ să fie *başŭ boierŭ* prin allegere de ceĭ maĭ alleşĭ; şi acest sfatu allu boierilor, din preună cu başu boierul, avênd putere sevĕrşitóre a Domnuluĭ, va orêndui Divanul, isprăvniciile şi dregătoriile; şi când ţérra va veni în stare bună (pentru că de a adjunge la chipul cellŭ d'ântêiŭ este trebuinţă de mulţĭ anĭ, după vrednica de jale stare în care se află acum) attuncĭ, pentru ca să nu lipséscă lauda şi sohretul Domnieĭ ţĕrreĭ, chibḑuind noĭ ticăloşiĭ, fără împotrivire şi cu suppunere, şi fără lacremile obsceĭ, uă puçină sumă de banĭ pentru a se ţine cu cumpănire o para a Domnieĭ, vom alerga cu rugăciune către prea înaltul Devlet arătând pre acellŭ pămêntean alles de Domn şi suppus la pravila pămêntuluĭ, şi la celle maĭ stiute şi neclintite obiceiurĭ, ca să se facă prin încontenirea însărcinărilor, şi spre ferirea mult pătimaşuluĭ acestuĭ norod. Acéstă oblăduire pămêntenéscă pentru strejuirea ţĕrreĭ va

avea pre ceĭ din vechime aşeḍaţĭ si legiuiţĭ pasnicĭ pămêntenĭ, pre aceia adică carĭ si până acum îĭ avea osebiţĭ pentru a-céstă trébă, si nedajnicĭ, numindu-se Seimenĭ si Slujitorĭ, pe carĭ Grecii 'ĭ vindea împreună cu căpeteniele, ca un *ghelirŭ* allŭ lor de mostenire; si pacĭnicĭ nu era. Iară acum, isgonindu-se toţĭ Arnăuţii, în câtu să nu se maĭ afle, acestĭ pămêntenĭ pasnicĭ să se îmbrace si să se gătéscă spre slujbă în năuntru ţĕrreĭ, cu un numĕr îndestulat la acéstă trébă; si să se suppună spre a strejui cu mare luare aminte oraşele si térgurile, ca nisce credincioşĭ Slujitorĭ si vechĭ pămêntenĭ aĭ ogeacurilor. Dăjdiile să se ia numaĭ celle drepte; iară veniturile dregătorielor să lipséscă, si tóte celle necanonisite să se stérgă. Insă acum, într'acéstă ticălósă stare, si tóte celle canonisite să se maĭ uşureḍe; sântele poruncĭ alle prea înălţatuluĭ Devlet să se dea către alleşĭ pămêntenĭ, ce închipuescŭ Domnia, cheler împĕrătescu; si pămêntenii Capuchehaele în Czarigrad să dobândéscă ajutorul cellŭ dătător de viaţă, învrednicindu-se poruncelor înălţaţilor nostrii stĕpânĭ. Mare slavă va fi prea înălţatuluĭ Devlet sloboda neguţătorie a pămêntuluĭ nostru, si apĕrarea cheleruluĭ împĕrătescu de către supĕrarea Serhatlâilor. Acésta, cu cutremur si cu isvor de lacrime ne rugăm, căḍênd la piciórele Stăpânilor nostrii; pentru că nu ne au maĭ remas putere se maĭ obicĭnuim aducătórea de stricăciune oblăduire ce am avut; iară de au supĕrat vre o dată pre prea înaltulu Devlet strĕmosii nostrii Domnĭ (care acésta nu este nesciută, sciind numaĭ a nóstră vecĭnică jertfire a credinţeĭ si a suppuneriĭ), si aşa fiind, noĭ ticălosii, îndestul ne-am osêndit, si cumplit ne-am pedepsit, noĭ ceĭ ce ne tragem din aceia, maĭ mult de un vécŭ fiind sub jugul tiranieĭ Grecilor czarigradenĭ; si de vreme ce Grecii au călcat datoriele credinţeĭ, cu cuviinţă este să dobândim noĭ acum fiinţa nóstră cea d'ântêiŭ, fără a ne lipsi nimicu de ce au avut eĭ; pentru că din vechime Domnia ţĕrreĭ era hierosită la noĭ pămêntenii; vrednicĭ de jale eram noĭ ticălosii, rătăcindu-ne pre la marginile ţĕrreĭ.

Mulţumire adducem mareluĭ Dumneḍeu că acum, prin purtătórele de biruinţă ostirĭ împĕrătescĭ, s'au curăţit apostaţii din ţĕrră. Acest prea plecat allu nostru mahzar l'am prosferit prea înălţatuluĭ Vizir, ca să'lu închine la picíórele împărăteosceĭ puterĭ. Dumneḍeul cellŭ vecĭnicŭ, marele Domn allŭ Stăpânirilor, cellŭ ce dă lumină la sóre, va grăi celle bune la inima

prea puterniculuĭ și iubitoruluĭ de ómenĭ Imperatuluĭ nostru, ca să strigăm cu toțiĭ în vecĭ: mărescă-se preste tótă assemănarea lauda si puterea prea înaltuluĭ Devlet [1])

Anulŭ 1822.

Nota No. XCV.

21 de articolĭ propușĭ la Inalta Pórtă de Boieriĭ candidațĭ de Domnĭ din Muntenia, în interesulŭ bineluĭ publicŭ.

1. Domnia sĕ fie pe viață, căcĭ pe șépte anĭ este planos grecescŭ; că de când prea puternicul Devlet aŭ hotărît a fi șépte anĭ, nu s'aŭ maĭ întors nimenĭ în Țarigrad, ci toțĭ aŭ pribegit în alte țerrĭ, pentru ca să'șĭ facă scoposul lor, adică acestea carĭ s'aŭ întîmplat; și de va rĕmânea domniile tot așa, cu adevĕrat că nicĭ unul nicĭ de acum înainte nu se va maĭ întórce. A Domnilor fugă este cea maĭ vătămătóre și supărătóre Devletuluĭ: că fugând, pismuescŭ Devletul și în țĕrrĭ streine, aflându-se Domnĭ și avĕnd și banĭ mulțĭ, și facŭ pricinĭ și sfătuesc arătând drumurĭ vĕtămătóre Devletuluĭ, și cele-alte împărățiĭ îĭ ascultă; iar orînduindu-se Domnĭ pênă la mórte, și murind Domnul, sĕ alégă pre altul care va găsi Devletul sĕ orînduiască, iar nu pre fiul sĕŭ.

2. Consulatul Rusieĭ cât și celŭ nemțescŭ sĕ nu aibă a trimite Grecĭ într'alte țĕrrĭ, nicĭ secretariĭ lorŭ sĕ nu fie Grecĭ; ci adevĕrațĭ Russĭ și Nemțĭ.

3. Poruncile sântelor tractaturĭ, ce vor fi asupra nizamurilor țĕrreĭ, sĕ se facă cunoscute la toțĭ pămĕntenii de obște, iar nu ascuns.

4. Domnul sĕ'lŭ alégă în urmă boieriĭ țĕrreĭ; și atît iscăliturile lor cât și pecețile sĕ le trimiță la prea înaltul Devlet, pentru ca să fie știut și cunoscut; și verĭ ce arzmhzarurĭ va trimite Domnul la prea înaltul Devlet, pentru orĭ ce *maslazaturĭ* alle țerreĭ, sĕ nu se primescă pînă nu vor fi toțĭ iscălițĭ, făcându-le prea înaltul Devlet *rubaru* atît iscăliturile câtŭ și pecețile; și de va fi tóte și adevĕrate, atuncĭ prea înaltul Devlet sĕ dea stăpînéscă poruncă.

5. Verĭ ce poruncă va trimite Devletu la aceste două chelerurĭ, sĕ o facă Domnul cunoscută tuturor boierilor.

---

[1]) Vedĭ memoriulŭ luĭ Dîrzénu, *Trompeta* No. 677 și 678.

6. Domnul sĕ nu aibă voie sĕ îmbrace caftan pre nicĭ unŭ strein, nicĭ sĕ le dea privileghiŭ allŭ ţĕrreĭ, adecă scutelnicĭ şi poslujnicĭ.

7. Toţĭ Boieriĭ acestor douĕ cheleruri sĕ fie slobodĭ, verĭ când vor avea sĕ mérgă la prea puternicul Devlet, sĕ nu fie popriţĭ de nimenĭ.

8. Tóte capu-chehaielele serhaturilor sĕ fie Românĭ pământenĭ, iar nu Grecĭ.

9. Toţĭ călugăriĭ, arhimandriţiĭ, Vlădiciĭ şi Egumeniĭ grecĭ sĕ fie isgoniţĭ din ţérră, mergênd pre la Eparchiele lorŭ.

10. Domnul sĕ nu aibă a înalţa *mansupurĭ* din boieriĭ ţerreĭ carĭ va vrea, ci murind cellŭ bătrîn sĕ ia pre cellŭ d'alŭ doilea; şi nicĭ sĕ dea mansupurile la cine va vrea, ci pre rênd la fieştecare, ca sĕ se împărtăşască fieş-care din mila împărătéscă; şi fără ruşfet, şi cu sfatul tuturor boierilor.

11. Ispravniciĭ sĕ se orînduiască boierĭ cu sciinţă, şi sĕ fie respundătorĭ pentru judeçul lor.

12. Domnul sĕ nu aibă voie sĕ facă nicĭ mazilĭ, nicĭ némurĭ, nicĭ postelnicĭ, nicĭ companiştĭ, sĕ nu facă fără, de scirea boerilor; şi când va face câte unul, după slujbele ce va face; şi în carte sĕ fie toţĭ boeriĭ iscăliţĭ; iară ne fiind toţĭ, şi numaĭ cu pecetea, să nu se ţie în sémă.

13. Domnul sĕ nu aibă voie sé orînduiască la nimenĭ vre unŭ privilegiŭ allŭ ţĕrreĭ, nicĭ lucrurĭ de ale ţĕreĭ sĕ nu dea de zestre.

14. Tóte socotelile ţĕrreĭ sĕ fie deschise la Vistirie; şi făr'de scirea boerilor sĕ nu facă nicĭ o cheltuială, nicĭ sĕ ia maĭ mult de la ţérră de cât ceea ce va trebui ţĕrreĭ pentru cheltuelele ţĕrreĭ şi pentru lefurĭ. Iar Domnul sĕ'şĭ ia pre sémă'ĭ numaĭ ruşmeturile.

15. Toţĭ streiniĭ fără privileghiurĭ sĕ se aşeḑe cu ţérra, şi se nu fie băşcăluiţĭ.

16. Neguţătoria pămênteniIor sĕ fie slobodă a trece verĭ unde, plătind vamă dupĕ vechiul obiceiŭ.

17. Beilicci-başa sĕ nu aibă voie sĕ aducă cu dînsulŭ maĭ mulţĭ ómenĭ de câtŭ şépte-spre-ḑece pazarghidenĭ, pre carĭ sĕ'ĭ orînduiască la 17 judeţe; şi cu ómenĭ de aĭ ispravnicatuluĭ sĕ stringă oile ce sunt orînduite numaĭ cu berat; dându-le isprăvnicatulŭ ciobaniĭ ceĭ trebuincioşĭ, carĭ ciobanĭ sĕ ducă oile numaĭ până la Dunăre, şi sĕ se întórcă înapoĭ; însă toţĭ ciobaniĭ sĕ nu aibă arme.

18. La scólele ţĕrreĭ ce se numesce domneşcĭ, dascăliĭ sĕ

nu fie volnicĭ a priimi copiĭ micĭ de Grecĭ, nicĭ de Arnăuţĭ, nicĭ de Sêrbĭ; şi cu poruncă împarătéscă sè se trimiţă treĭ *hogĭ* procopsiţĭ, cu plata ţĕrreĭ, ca sĕ înveţe şi pămêntenii limba prea puternicului Devlet.

19. Toţĭ sudiţiĭ sĕ fie îndatoraţĭ sĕ fie supuşĭ sfintelor tractaturĭ şi privileghiuri ale ţĕrreĭ.

20. Spătăria sĕ se dea la patru boerĭ de aĭ ţĕrreĭ, pentru a putea pădi nizanul ţĕrreĭ; iar nu la unul, şi la Grecĭ.

21. Căimacam la Craiova sĕ se trimită boierŭ pamânténŭ, cu sciinţă de alle ţĕrreĭ; şi sà nu aibă în slujbă ómenĭ streinĭ, de cât aĭ ţĕrreĭ. [1])

Nota No. XCVI.

Petiţia ~~boerilorŭ din Braşovŭ~~ către Cabinetulŭ Russieĭ, prin care protestă contra numiriĭ luĭ Grigorie Vodă Ghica d'a dreptulŭ de către Pórtă.

Sire!

Reduşĭ, d'unŭ anŭ şi jumătate, a fi pre frontiera Transilvanieĭ, care ne servă de asilŭ, spectatorĭ aĭ calamităţilorŭ carĭ, contra orĭ căria aşteptărĭ, bântue încă şi adĭ nenorocita nóstră patrie; şi espuşĭ printr'acésta la tóte sufferinţele morale, şi la tóte lipsele fisice; n'aşteptămŭ, Sire, de câtŭ restabilirea definitivă a lucrărilor în România, spre a ne reassigura despre sórta ce ne aştéptă.

Numirea la principatul Vallahieĭ a luĭ Grigorie Ghica, boierŭ pămêntén, distins prin naşterea sa şi prin rangul sĕŭ, se póte considera ca uă probă din partea Inalteĭ Porţĭ a priimiriĭ cererilor preliminariĭ a le Ministeruluĭ Majestăţiĭ Vóstre Imperiale; acésta a trebuitŭ sĕ ne console pe d'o parte; dar despre altă parte ne-a întristat. Suntem satisfăcuţĭ, Sire; fiind că prin acéstă Sublima Pórtă pare că voeşte a face sĕ reînvie privelegiele nóstre, anulate în dispreţul capitulaţiilor primitive; dar suntem mêhniţĭ: căcĭ, recunoscĕnd drepturile nóstre, I. Pórtă n'a voit a lăsa naţiuniĭ allegerea nouluĭ Ospodar, după cum se pratica în vechime; şi după tóte aparinţele, avem încredinţarea că puterea suzerană ar voi sĕ nimicéscă consti-

---

[1]) Vedĭ Memoriulŭ luĭ Dirzénu, Trompetta No. 676 şi 677.

tuția țêrreĭ, din vechime recunoscută și garantată prin tratare solemne cu puterea protectrice a M. Vóstre Imperiale; și se împingă ast-felŭ nenororirile nóstre la ultimul grad; pe când țérra, după atîtea suflerințe, era în drept a se aștepta la consolațiunĭ și ușurărĭ din partea S. Porțĭ

Ridicănd uă voce plângătóre pănă la piciórele tronuluĭ M. V, I., cutedăm, Sire, a ne esprima ast-felŭ; căcĭ, în urma sosiriĭ Caimacamilor nouluĭ Ospodar, am aflat cu siguranță ca Prințul va sosi din Constantinopole însoțit de unŭ officer superior allŭ S. Porțĭ, în calitate de Divan Effendi, și d'unŭ altŭ officer turcŭ, care, cu titlu de Capugi-Bașa, și sub numele special de Beșli-Aga (oficer de poliție turcŭ) este destinat a avea în România comanda unuĭ corp de oștire maĭ mare de 2000 ómenĭ; ast-felŭ că pe viitorŭ presința Sultanuluĭ în România este în stare a face se tremure tótă lumea.

Ceva maĭ mult, Sire. Vedem că Pașa de la Silistra continuă a avea în țérră aceeașĭ influință ce a esercitat-o în cursul ultimeĭ catastrofe; și aflăm în acelașĭ timp, indirect, că Prințul are a se adressa pe viitor la Constantinopolĭ numaĭ prin mijlocirea numituluĭ Pașă, priimind printr'ênsul ordinele și instrucțiile privitóre la affacerile țêrreĭ.

Din tóte celle espuse, urmédă, Sire, că deșertarea țêrreĭ de trupele otomane, atît de mult dorită, nu se va effectua; că sănta nóstră religie, și poporul ce o professésă, vor fi d'opotrivă espușĭ la acelleașĭ insulte și profănărĭ; iar constituția țêrreĭ va încerca lovirĭ subversive în drepturile consacrate de ea din vechime.

Nenorocitul popor, și după sosirea Caimacamilor, se vede împilat, ca în trecut, prin rechisițiunĭ vecsatóre, precum fînŭ, aprovisionarĭ de tot felul (pentru magasinele destinate la întreținerea trupelor turcescĭ în România, și pentru transportarea lor peste Dunăre) și salahorĭ pentru repararea și reconstruirea locuințeĭ Prințuluĭ; și tóte acestea fără nicĭ ùă plată séŭ despăgubire; în fine, strângerea contribuțiunilor bănescĭ are a fi cu atât maĭ împovărătóre pentru popor, cu cât sorgințele prosperitățiĭ sélle sunt cu desăvêrșire sleite.

Am luat încă cunoșcință că nouĕ regulamente se vor întocmi la Constantinopoli, pe care credem că prințul și boieriĭ aflațĭ acolo aŭ fost silițĭ a le aproba, vrênd nevrênd; și fiind-că aceste nouĕ disposițiunĭ n'ar fi putut dobêndi forța legală, fără aprobarea înaltuluĭ cler ș'a întregeĭ adunărĭ a boierilor, și fără aproba-

rea Curţiĭ protectrice, se assigură că l. Pórtă, din propria eĭ initiativă, ar fi împuternicit pe Domnŭ cu firmanele necessariĭ pentru înlesnirea puneriĭ în esecutare a acelor nouĕ măsurĭ·

Alte disposiţiunĭ se ḑice că s'ar maĭ fi luat, prin carĭ s'ar amenința chiar viaţa acelora carĭ, depărtaţĭ de patria lor, şi lăsându-se cu totul la mărinimósa şi puternica protecţie a M V. I. n'aŭ încetat, Sire, a protesta contra grozăviilor ce se făcea în România din partea oştirilor otomane.

Din câte am îndrăsnit, Sire, a espune pănă aicĭ cu respect la piciórele tronuluĭ M. V. I., e învederat că înalta Pórtă, vĕḑându-se în neputinţă de a essecuta pe facia proiectele selle, a numit pe aceĭ duoĭ Domnĭ cu scopul d'a realisa într'un mod indirect dorinţele sélle, şi d'a ne face pe noĭ sĕ părăsim asilul nostru ş'a intra în patrie, încetând ast-felŭ a maĭ protesta contra abusurilor, şi devenind instrumente involuntarialle ruineĭ poporuluĭ ş'alle proprieĭ nóstre perderĭ.

Prosternaţĭ la piciórele tronuluĭ I. V. I., îndrăsnim, Sire, cu acrămĭ în ochĭ, a implora şi în acéstă circumstanţă înalta vóstră clemenţă şi puternica vóstră protecţie, în favórea nóstră ş'a poporuluĭ creştin, care speră, Sire, salvarea sa numaĭ de la misericordia M. V. Imperiale.

Bine voieşte, Sire, a conjura acéstă nouă furtună ce ne a menință, stabilind pe base solide fericirea nenorociteĭ nóstre patriĭ: spre a putea, sub puternica vóstră protecţie, sĕ ne bucurăm d'uă nouĕ esistenţă, şi a gusta ḑille fericite, bine cuvêntăndŭ în tóte ḑillele numele sacru allu M. V. I. [1])

Braşov 14 August 1822.

Nota No. XCVII.

Prea cinstite D-ta biv vel logofete,

Cu lacrĕmĭ fierbinţĭ jaluimŭ D-tale, ca sĕ avem dreptate cu slugeru Teodor din Sud Mehedinţĭ, ce se afla vĕtafŭ în plaiu Cloşanilor la leatu 1806, când stăpênea Turciĭ, şi se afla ispravnicŭ D-luĭ Cluceru Glogovénu; şi trecând D-lor boeriĭ spravnicĭ în ţérra nemţéscă, aŭ remasŭ acelŭ Sluger Teodor stăpânu la acea plasă, şi preda ómeniĭ cu banĭ; fiind eŭ mazil, mi-a luat două rândurĭ de banĭ, şi fitanţie nu'mĭ a dat; şi am jaluit la d-luĭ Regep-Aga tótă plasa; l'aŭ şi adus după

[1]) Publicată în *Buciumulŭ* No. 19 din anulŭ 1863.

jalba nóstră ca să ne plătéscă banii, fiind că n'avea porunca D-lor boierilor ispravnicĭ să ne ia banii; și acea mită s'aŭ întors cu judecată; și am remas săracĭ. Și fugind (Tudor) la Muscalĭ, aŭ venit cu Pandurĭ, și ne aŭ ars casele, la patru frațĭ; și vedênd acelŭ jafŭ ce aŭ făcut, și umblând ca să ne prăpădéscă, aŭ fugit doĭ frațĭ aĭ meĭ la Turcĭ, și de la Turcĭ s'aŭ dus la Sêrbĭ, și eŭ nu m'am amestecat la nicĭ un felŭ de lucru, la nicĭ o parte, nicĭ spre Turcĭ; trăgându-'mĭ dajdia, 'mĭ aŭ luat talere patru-decĭ, cu cuvênt că mĕ iartă de când m'am judecat cu dênsul; și 'mĭ aŭ luat Pandurii luĭ un callŭ înșelat, și sunt păgubaș; și eșind Turcii Ostrovuluĭ pe anulŭ trecut, dând banĭ de bir, i zaherea, ne lua fără de voe de ne ducea la dênșii zaherea, la Păun Dan; aŭ fost neoprițĭ Turcii dintr'acea plasă; iar D-luĭ Slugerul, cu cuvêntŭ că am dusŭ (zaherea) la Turcĭ, aŭ trimis și m'aŭ luat, și m'aŭ globitŭ cu talere 100, și talere 50 s'aŭ făcut cheltuială, cu trépăd cu totŭ; și D-luĭ Slugeru mult ducea la Turcĭ de voia luĭ, și negutĕtoria cu dênșii, și ómenii luĭ fiindŭ neoprițĭ de la Turcĭ, cu tóte ce le trebuia; și n'aŭ maĭ globit pe nimenea, fără de câtŭ pe mine, avênd multă pismă; și la tótă dajdia la crucĭ, ne lua câte talere 5 maĭ mult peste banii dăjdiilor; și tóte dăjdiile le-am dat, de când s'aŭ început resmiriță, nicĭ măcar una nu ne-aŭ trecut; și la létul 1808 ne-aŭ luat de zaherea, crucea talere 25, și deosibit parale 20; și la létu 1809, de casă parale 20, și nu ne-aŭ dat fitanție; și acum ne-aŭ luat talere 100, banii ajutoruluĭ, și de fitanție talere patru, și de oeritŭ câte parale 10, și răvașŭ punea câte 20 banĭ. Și cu lacrĕmĭ fierbințĭ ne rugăm cinstituluĭ Divan ca să se milostivéscă asupra săraciilor nóstre, ce nu va fi cu poruncă ca să ni se întórcă; și cum va fi mila D-tale.

Prea plecații D-tele
Ghiță Răescŭ, mazil
Antonie Răescu, mazil.

Costache Samurcașiu, biv vel Logofetu, i cavaler, întâiŭ otcămuitor alŭ Divanuluĭ Craioveĭ, Dumnéta vatașe pe amândouă părțile se 'ĭ scoțĭ la Departamentul de patru, sĕ le cerceteze pricina; și cu anafora se ne arățĭ.

1810 Noembre 18.

Loculŭ Sigiliuluĭ.

Treti Logofetu.

Prea Inălțate Dómne!

Cu lacrĕmĭ ferbințĭ jeluescŭ milostivirii Măriĭ Téle, luminate Dómne, ca să am dreptate cu un Slugerŭ Tudor, ce aŭ fost comandir de Pandurĭ în vremea Muscalilor, din sud Mehedințĭ: că aflându-se maĭ sus-numitulŭ vătafŭ în plaiulŭ Cloșanilorŭ, păn'a nu veni Muscaliĭ, ne-aŭ luat multe rênduri de banĭ, și fitânție nu da; și iar ne-aŭ maĭ apucat de alŭ treilea rândŭ de banĭ. Noĭ am cerutŭ fitânțiĭ, apoĭ se 'ĭ dăm banĭ; și n'aŭ vrut ca se dea fitânțiĭ; și cu mare zorŭ aŭ trimis de ne-aŭ luatŭ baniĭ; și după ce aŭ luat banĭ, s'aŭ dat spre partea ruséscă, și aŭ venit cu câțĭ-va Pandurĭ ca să ne prindă, căcĭ statussem împotrivă; și vĕḑând că nu ne-aŭ prins, ne-aŭ dat focŭ caselor la 4 frațĭ, și aŭ luat și vite ce aŭ găssit la 2 frațĭ aĭ noștriĭ; și au arsŭ tóte iconomiile nóstre și bucatele, după cum se arată prin jalba slăvituluĭ Comitet pe larg; și umbla ca să ne prinḑă să ne prăpădéscă. Am tot fugit prin pădurĭ, multă vreme; iar vaḑênd că numai avem locu de viață, aŭ fugitŭ 2 frațĭ la Turcĭ, veḑendŭ patima altora ce pătimescu și cum îĭ prăpădescu, și de la Turcĭ au fugitu la Sêrbĭ; — și eŭ totu am umblat fugar multă vreme, de n'am putut munci nimicŭ într'acea vreme; și am dat talere 40 prin logofetulŭ Radu, cu cuvênt de iertare; și apoĭ am venit la pămêntulŭ meŭ; și eŭ am fost bașca de frațiĭ meĭ, peste 20 anĭ trecuțĭ, și n'am fost amestecat la nicĭ un felŭ de rĕutățĭ, nicĭ la Pandurĭ, nicĭ la Turcĭ, nicĭ la hoție, după cum arată tóte satele, prin adeverință iscălită de preoțĭ; și aŭ trimis Pandurĭ, și 'mĭ aŭ călcat casa, și 'mĭ aŭ luat muerea róbă, cu un copilŭ în brațe, băgând'o în Muscalĭ; aŭ ținut'o în casă treĭ săptămânĭ, în locŭ de muere, după cum era obiceiulŭ luĭ; și am dat 30 galbenĭ de am scos muerea, aruncâdu-'mĭ pricinĭ că am dus la Turcĭ (zaherea), într'acea vreme; iar Turciĭ era nelipsițĭ din țérra, și era tóte schelele slobode la Turcĭ, și ne lua banĭ de birŭ și zaharea; și puind D-luĭ Slugeru pe un om alŭ D-séle, pe logof. Dumitru Gârbea, ca să scrie la un frate alŭ meŭ, a nume popa Gheorghe, ca să vie, că nu 'ĭ va face nimicŭ Slugerul, aŭ venit; și pe alțiĭ 'ĭ aŭ învețat de l'aŭ dus la D-luĭ, și l'aŭ îngenunchiat să 'lŭ tae; pe alțĭ tovarășĭ aĭ luĭ învĕță se 'lŭ scóță se 'ĭ dea banĭ pe moșie; și am datŭ zapisŭ pe talere 300 pe tótă moșia, numind zapisul pe numele tovarășuluĭ seŭ D. Nicolae Zoicanu; și după ce aŭ muritŭ acellŭ popă, m'aŭ luat cu Pandurĭ D-séle, și m'aŭ dus într'un

satŭ, şi m'aŭ pusŭ sĕ'ĭ daŭ eŭ cu alt frate alŭ meŭ zapis de frică, puindu-ne la închisóre; şi 'ĭ am dat zapis, scriind zapisulŭ că orĭ cine se va afla din némulŭ nostru se aibă a întórce baniĭ; iar D-luĭ n'aŭ priimit acelŭ zapis; şi am datŭ altŭ zapis, ca se nu maĭ aibă nimenĭ voe a maĭ scóte moşia; şi am dat jalbă Divanuluĭ Craioveĭ pentru tótă paguba mea; şi am intrat în judecată la D-luĭ Biv vel Logofetŭ Costache Samurcaşiŭ; şi fiind (Tudor) omul D-luĭ, de treĭ orĭ m'aŭ tot ţinut (cu vorba) până s'aŭ spart Divanul; şi aŭ dat se mĕ pue la oprélă, ca sĕ mĕ sparie se fug; şi n'am maĭ intrat în judecată, după ce s'aŭ spart Divanul la Samurcaşu; şi nicĭ o dreptate n'am avut; iar pentru moşie, îmĭ ḑisse Samurcaşu se daŭ jalbă deosebită, că 'mĭ dă moşia; şi vĕḑând nedreptatea, n'am maĭ dat jalbă; şi ne-aŭ rânduit la partament; şi nicĭ acolo nicĭ o dreptate n'am avut, că aŭ dat mită sume de banĭ de 'mĭ aŭ perdut dreptatea; şi veḑând acea nedreptate, ndată am dat jalbă slăvituluĭ Comitet a nu rămânea săracĭ; şi din pricina săracieĭ n'am maĭ putut se ne maĭ căutăm; şi am auḑit că aŭ luminat D-ḑeŭ (ţérra) cu milă; şi Măria Ta estĭ mult milostiv asupra săracilor; că la Divanul Craioveĭ cu acest om n'am dreptate nicĭ într'un chip. Şi cu lacrĕmĭ ferbinţĭ ne rugăm Măriei téle, ca sĕ fim scoşĭ la judecată înaintea Marieĭ téle, ca să nu'ţĭ facĭ păcate se ne maĭ rândueştĭ la altă judecată, ca nimicŭ nu putem; că e om tare şi cu putere. Şi cum D-ḑeŭ te va lumina asupra săracieĭ nóstre. Şi pentru paguba caselor, am străns totŭ satul, împreună cu unŭ omŭ muscălescŭ, şi aŭ preţuit casa de başca de paguba din bucate, şi din altele din prejurul caseĭ; şi aŭ dat înscris muscălescŭ cum aŭ găssitŭ cu calle. Şi cum va fi mila Măriei téle asupra săracieĭ nóstre! [1])

Robiĭ Măriĭ Télle, *Ghiţă Răescu*, ot Gornoviţa.
Antonie Răescu, ot-tam.

Vătaşe de curte, sĕ 'ĭ înfăţişeze la judecată Departamentuluĭ de optŭ. 1816 Februarie 20.

No. 199. Biv vel Spătaru.

---

[1]) Originalele acestor petiţiunĭ le posedă D. Gornovicénu din Mehedinţĭ.

Nota No. XCVIII.

Listă de rămasurile luĭ Tudor, făcută de Judecătoria de Mehedinți la anul 1838.

1. — Uă pereche casse în Cernețĭ, ruĭnate. [1])

2. — Pivnița de ḑidŭ cu casse d'assupra, în délul Curila lângă Cernețĭ, pe moșia Pétra Albă a M-reĭ Cozia.

3. — Uă vie și cu pomĭ, în acelașŭ déllŭ, în possessia Clucerului Vasile Strămbénu, cu cartea Căimăcămieĭ din 1823 Aprilie 30 [2])

4. — Uă móră pe apa Pleșuva, după moșia M-riĭ Govora.

5. — 10 stj. moșie în lungŭ și în latŭ, în siliștea satuluĭ Cloșaniĭ, pe care era și uă casă arsă de Turcĭ, iar locul *luatŭ în silă de la* un Bonciog moșnénul, care o possedă dupe la 1832, după arătarea moșnenilor Cloșani.

6. — Uă móră totŭ acolo, făcută de Tudor, în vadul moșnenilor, cu 2 róte, din care una o posseda Tudor drept cheltuială, și alta moșneni, fiind vadul lor, iarăși după arătarea moșnenilor.

7. — Uă cârciumă aprópe de satul Balta, și puçină moșie, după arătarea Stâmbénuluĭ și mărturisirea moșnenilorŭ de la Baltă, anume Nicolae Zoicanu și Popa Constantin, că Tudor făcuse acea cârciumă pe moșia lor *prin silnicie*

8. — Liveḑĭ la Halânga, tot după arătarea Strâmbenuluĭ.

9. — Unŭ loc în Cerneți netrecutŭ în catagrafia de maĭ susŭ. [3])

Nota No. XCIX.

Câte-va bilete d'ale luĭ Tudor către Nicolae Zoican din Mehedinți și către Căpitan Vasile.

No. I.

Către Dumnealuĭ Kir Nicolae Zoican.

Am priimit scrisórea D-tale, și de cățĭ banĭ mĭ s'aŭ trimis de către D-ta din socoteala mea până acum, măcar că aĭ fi-tanțele melle; dar eată că 'țĭ trimiseiŭ eŭ însemnare curată,

---

[1]) Acéstă casă a cumpărat-o D. Petre Cladovénu în 1851 leĭ.

[2]) Cumpărată de D. Ión Gărdărénu în 5951 leĭ.

[3]) Veḑĭ Dossarul No. 13256 de la Arhiva Statuluĭ, secțiunea istorică, pag. 8, 9 31 și 59.

unde sunt trecuţĭ şi aĭ pieilor; ci D-ta veĭ păstra însemnarea acésta; şi când ne vom întâlni, îmĭ veĭ aduce răvaşele, şi 'ĭ vom trece în dos (loculŭ rupt) priimiţĭ. Eată şi însemnarea de la Kiriacov, de socotéla peilor, pentru banii de la Anastasie; eată că 'ţĭ trimiseiŭ bumbaşirŭ; ci veĭ merge de veĭ apuca de îţĭ va da banii, saŭ să vii cu ellŭ aicĭ la judecată. D-ta să'ţĭ cauţĭ banii de la ellŭ; şi ellŭ cu mine n'are nicĭ o socotélă; iar de va avea, îşĭ va căuta cu mine; iar D-tale să'ţĭ dea banii. Eată şi osebitŭ răvaşul meŭ ca să i'lŭ arăţĭ, să vaḑă şi ellŭ şi judecata că aşa merge şartulŭ. D-tale să'ţĭ plătéscă datoria, şi ellŭ ce va avea cu mine să'şĭ caute.

Kir Nicolae, pentru banĭ am prea mare trebuinţă; fiind-că în sĕrbătorĭ, după Paştĭ, voiŭ să mergŭ la Bucureştĭ să'mĭ isprăvescŭ nişte treburĭ; pentru aceea îmĭ trebuescŭ banĭ.

Ci prea mĕ rog, pune silinţă până la Paştĭ sĕ'mĭ facĭ acea sumă de banĭ; şi sĕ vii D-ta singur cu eĭ până la mine, fiind-că avem maĭ multe să vorbim amânduoĭ. După ce vom isprăvi acelle trebĭ, apoĭ iar îţĭ voiŭ da eŭ banĭ, câţĭ îţĭ vor trebui; numaĭ mie la acea vreme îmĭ trebuescŭ; şi apoĭ curândŭ iar iesse banii.

Am auḑit prin unii alţii că ar fi vorbind Regep-Aga şi alţii rĕŭ de mine; ci să cerceteḑĭ, şi să'mĭ scrii; şi scrisórea să o trimiţĭ la cocóna Ana, la Cătunŭ, scriindu'ĭ D-ta ca să 'mĭ o trimiţă Dumneaeĭ de-locŭ.

Şi prea mĕ rog, Kir Nicolae, să te sileştĭ pentru banĭ, ca să nu'mĭ remăe tréba care arătŭ că am, josŭ, din pricina banilorŭ; şi atuncĭ sĕ vii D-ta ca sĕ vorbim celle-ce vom avea; căcĭ am ceva vorbă cu D-ta.

Pentru biserica de la Cernavêrfŭ, să'mĭ scrii ce le lipseşte ómenilor, şi ce pohtescŭ de la mine? adică cu ce voescŭ ca să 'ĭ ajutŭ eŭ? Ca să ştiŭ sĕ le slujescŭ, precum am făgăduit.

Şi suntŭ Alŭ D-tale gata.

1813 Martie 20. **Theodor.**

Kir Nicolae, acéstă scrisóre cu om credincios să o trimiţĭ la Kir Răducanu în lăzăretŭ; şi să 'ĭ spue din gură că iar om credincios sĕ pue să 'ĭ o citéscă; şi să şéḑă omul D-tale să ia respuns; şi să 'lŭ trimiţĭ la Cătunŭ, scriind cocóneĭ Aneĭ să 'mĭ 'lŭ trimiţă; cum şi tot dauna ce scrisorĭ va da Răducanu, să le trimiţĭ tot la Cătunŭ [1]).

[1]) Pe adressă sunt şi aceste cuvinte: „şi acéstă legătură cu materie, să se trimiţă la Kir Răducanu."

No. 2.

Către dumnealuĭ kir Nicolae Zoican.

După cum ştiĭ, eŭ prea mĕ grăbescu ca să mergŭ la Bucureştĭ; şi fiind prea ocol pe aicĭ, aşŭ vrea să merg prin ţéră; te poftesc, fă mijlocire de'mĭ scrie, fi-va cu putinţă să ne putem stricura peste baltă?. . . . [1]) buluĭ, adică pe la băĭ să trecŭ; şi de veĭ socoti că se póte, scrie'mĭ de loc; şi apoĭ îţĭ voĭ scrie cândŭ să veniţĭ cu caiĭ la băi, ca să plecăm; der cum maĭ curând să'mĭ scriĭ. Sunt al dumnitale gata.

1815 Februarie 21. **Theodor.**

No. 3.

Acest . . . . . . Gorovei, sătean din Iloviţa, din plaiul meŭ Cloşanĭ, care a fost şi el luat de silă între Pandurii *Adalăĭ*, [2]) acum când aŭ venit la locul luĭ şi la munca sa, între birniciĭ seĭ, de 'şĭ pórtă datoria sa, dreptŭ aceea după slobozenia ce am de la stăpânirea mea, 'ĭ am dat acéstă adeverinţă să aibă pace de către dregătorii loculuĭ; fiind-că cu ştire s'aŭ întorsŭ. [3])

No. 4.

Către D-luĭ chir Nicolae Zoican.

Mĕ mir de d-ta cum de atâta vreme de nu'mĭ scriĭ de nicĭ unele? şi fiind-că mĕ aflu bolnav, prea multŭ am poftit la lămâĭ; fiind că nimic alt cevaşĭ nu pot mânca.

Te pohtesc, kir Nicolae, cum maĭ îngrabă, sĕ trimiţĭ un om cu baniĭ; şi sĕ scriĭ d-ta la jupânu Stoica ca să facă orĭ cum va face să'mĭ cumpere treĭ-ḑecĭ de lămâĭ bune; şi când le va adduce la d-ta să le daĭ la căpitan Drăghicĭ; şi să'ĭ ḑicĭ d-ta ca să mi le trimită aicĭ la mine cu un Pandur, cum maĭ îngrab.

Să scriĭ jupânuluĭ Stoica ca să ne maĭ însciinţeḑe câte cevaşĭ, ce se maĭ aude în năuntru. [4])

Să mĕ însciinţeḑĭ ce aĭ făcut pentru armĕsarŭ [5]).

1811. August 8. **Theodor Slugerŭ.**

---

[1]) Locul rupt în originalŭ,

[2]) Negreşit *Adacaleĭ*.

[3]) Aceste treĭ billete sunt autografe.

[4]) Adică, în Austria.

[5]) In acestŭ billetŭ figureasă numaĭ semnătura luĭ Tudor.

NB. — Aceste patru billete mi s'aŭ comunicatŭ de D. I. G. Rupturénu, professore de classa IV. din Severin, care şi le-a procuratŭ de la moştenitoriĭ luĭ Nicolae Zoicanŭ. Doritoriĭ le potŭ vedea la autorulŭ acesteĭ opere.

No. 5.

Cu frăţéscă dragoste

Archon Căpitan Vasile!

Pentru talere treĭ-ḑecĭ, adică leĭ 30, ce ḑice acestŭ Nicolae Albastroiu, omulŭ meŭ, că l'aŭ dat satulŭ dator la D-ta, pohtescŭ pe D-ta ca să 'lŭ maĭ aştepţĭ, pentru hatîrul meŭ, până la S-tu Gg. viitor, Aprilie 23; şi daca la acest sorocŭ nu va plăti, atuncĭ să trimiţĭ la mine cu acest revaşŭ allŭ meŭ, şi 'ĭ voiŭ respunde eŭ D-le, de cinstitŭ; şi pentru acéstă facere de bine, cu prelungirea luĭ mĕ veĭ îndatora, ca să slujescŭ şi eŭ D-le, remâind Alŭ D-le ca un frate.

Theodor Slugeru.

Şi să amŭ respunsulŭ D-le, se ştiŭ [1]).

F I N E.

[1]) Acestŭ biletŭ autografŭ îllŭ possedă D. Maior Papazoglu, căruia i s'a procuratŭ de D. Hristodor Marghiloman, din Craiova, găsită între hârtiele familieĭ Vicşorénu de peste Oltŭ.

ERRATA

La volumulŭ II.

Cum este	*Cum trebue să fie*	*Pagina*	*rându*
Capuţinenĭ . . .	Câmpinenĭ	21	30
Caimacamilor . .	Boierilor	62	9
No. 122	No. 123	63	37
sensulŭ	veracitatea	126	32
causele	drepturile	127	21
Despre sensulŭ .	Despre veracitatea .	126	32
şi causele . . .	şi drepturile . . .	127	21
a Arhiveĭ . . .	Din Arhiva . . .	132	40